Projekt Obrazovanje za mir i ljudska prava
za hrvatske osnovne škole

OBRAZOVANJE ZA
LJUDSKA PRAVA
I DEMOKRACIJU

BIBLIOGRAFIJA RADOVA S BILJEŠKAMA

Priredili:
Jasmina Božić
Vedrana Spajić-Vrkaš
Mile Silov
Ivana Fresl-Dumančić

Hrvatsko povjerenstvo za UNESCO
Zagreb,2000.

Nakladnik:
Hrvatsko povjerenstvo za UNESCO

Godina izdanja:
2000.

Urednica:
Vedrana Spajić-Vrkaš

Lektura:
Nada Jakir

Omot:
Zlatko Bilandžija

Slog:
Aurelije d.o.o.

Tisak:
KATMA Zagreb

Naklada:
500

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Zagreb

UDK 37.014:342.7>(01)
342.7:37>(01)

OBRAZOVANJE za ljudska prava i demokraciju : bibliografija radova s bilješkama / priredili Jasmina Božić ... <et al.>. - Zagreb : Hrvatsko povjerenstvo za UNESCO, 2000

ISBN 953-98080-2-2

1. Božić, Jasmina. - I. Ljudska prava -- Edukacija -- Bibliografija II. Ljudska prava -- Edukacija -- Internet adrese III. Ljudska prava -- međunarodne konvencije -- Bibliografija

400810049

Osim sredstava Projekta, objavljivanje publikacije materijalno je podržao Odjel za razvoj Veleposlanstva Velike Britanije u Republici Hrvatskoj.

Sadržaj

Riječ priređivača **4**
Filozofija i društvene znanosti **6**
Psihologija **55**
Pedagogija i metodike
Opći radovi 73
Odgoj i obrazovanje za ljudska prava 93
Odgoj i obrazovanje za mir i nenasilno rješavanje sukoba 112
Građanski odgoj i obrazovanje/odgoj i obrazovanje za demokraciju 134
Interkulturalni/multikulturalni odgoj i obrazovanje 145
Odgoj i obrazovanje za razvoj 159
Globalni/međunarodni odgoj i obrazovanje 160
Ostali radovi 166
Međunarodni dokumenti
Ujedinjeni narodi 168
Međunarodna organizacija rada 169
Ženevske konvencije 173
UNESCO 174
Vijeće Europe 176
Organizacija za europsku sigurnost i suradnju (OESS) 181
Zaključni dokumenti međunarodnih skupova 183
Rječnici, bibliografije, enciklopedije i drugi referentni materijali 184
Informacije na Internetu
Osnovne informacije o mrežnim servisima 191
Mreže i organizacije za odgoj i obrazovanje/ljudska prava 192
Video materijali 204
Periodika
Odgoj i obrazovanje, općenito 213
Odgoj i obrazovanje za ljudska prava, mir, demokratsko građanstvo i međukulturno razumijevanje 233
Izdanja na hrvatskom jeziku
Filozofija i društvene znanosti 255
Psihologija, pedagogija, metodike 276
Periodika 297
Summary 300

Riječ priređivača

Bibliografija radova s bilješkama u području obrazovanja za ljudska prava i demokraciju izrađena je u projektu *Obrazovanje za mir i ljudska prava za hrvatske osnovne škole*, koji je vođen od 1997. do 1999. godine temeljem ugovora između UNESCO-a, Vlade Kraljevine Nizozemske, Vlade Republike Hrvatske i Hrvatskog povjerenstva za UNESCO. Cilj projekta bio je određivanje koncepcije cjelovitog pristupa obrazovanju za ljudska prava u nižim razredima osnovne škole, koja je bila polazište za izradu materijala namijenjenih učenicima i učiteljima. U projektu je sudjelovalo oko tridesetak istraživača s Filozofskog fakulteta i Učiteljske akademije Sveučilišta u Zagrebu, domaćih i stranih aktivista, prevoditelja te studenata dodiplomskih ili poslijediplomskih studija različitih disciplina. Voditelj projekta bila je Vedrana Spajić-Vrkaš.*

Ideja o izradi bibliografije u ovom opsegu pojavila se tijekom raščlambe programa i nastavnih materijala iz obrazovanja za ljudska prava, građanskog obrazovanja, obrazovanja za mir i interkulturalnog obrazovanja, koji su projektu pristizali iz drugih zemalja i međunarodnih organizacija. U jednom trenutku projekt je bio preplavljen informacijama o novim pristupima odgoju i obrazovanju, koje su u rijetkim slučajevima dopirale do hrvatske stručne javnosti. Uvjeren da je za djelotvorno uključivanje učitelja u demokratske promjene prijeko potrebno osigurati njihovu sustavnu i široku informiranost, projektni tim odlučio je proširiti prvobitni kratki popis literature, koji se trebao naći u priručniku za učitelje, na opsežnu bibliografiju radova u području obrazovanja za ljudska prava i njemu bliskim područjima, koji su se uglavnom pojavili tijekom osamdesetih i devedesetih godina u svijetu i u Hrvatskoj.

Bilješke su dijelom izvorni tekstovi koje su priređivači sastavljali na temelju pročitanih i pregledanih publikacija, a dijelom prilagođeni prijevodi recenzija i sažetaka prikupljenih iz više izvora. Obuhvaćeno je oko 1500 naslova objavljenih na engleskom, francuskom, njemačkom i hrvatskom jeziku, razvrstanih u više kategorija. Prvih nekoliko poglavlja sadrži radove iz filozofije, društvenih znanosti i psihologije. U posebnom dijelu posvećenom pedagogiji, didaktici i metodici, nakon općih radova predstavljena su izdanja iz područja odgoja i obrazovanja za mir, za ljudska prava, građanskog i interkulturalnog odgoja i obrazovanja, odgoja i obrazovanja za razvoj te globalnog odgoja i obrazovanja. Potom slijede cjeline posvećene međunarodnim dokumentima, referentnim materijalima, video materijalima te informacije o pretraživanju preko Interneta, što držimo jednim od najznačajnijih dijelova Bibliografije. Poglavlje o periodici u odgoju i obrazovanju sadrži opću periodiku i periodiku u području odgoja i obrazovanja za mir, ljudska prava, demokratsko građanstvo i međukulturno razumijevanje. Na kraju Bibliografije predstavljena su neka od relevantnih izdanja objavljena na hrvatskom jeziku. Ona su razvrstana u tri cjeline:filozofija i društvene znanosti;psihologija, pedagogija, metodike te periodika.

Ponad toga što može poslužiti kao informativni i referentni materijal, svrha ove Bibliografije je potaknuti učitelje i druge stručnjake u odgoju i obrazovanju, na samostalno istraživanje bogate riznice pisanih, vizualnih, virtualnih i drugih izvora. Bibliografija je svojim sadržajem tek odškrinula vrata nepreglednog mnoštva radova kojima se danas na različitim razinama, s različitih pozicija i putem različitih medija progovara o izazovima i potrebama suvremenog svijeta. Ona jest opširna, ali nije ni sveobuhvatna ni konačna. Nakon više od dvije godine intenzivnog sređivanja i višekratnog nadopunjavanja Bibliografije, pokazalo se da smo i dalje na početku. Neobrađeno je ostalo mnoštvo značajnih radova objavljenih na hrvatskom i drugim jezicima, osobito u području filozofije i društvenih znanosti, referentnih materijala i video izdanja. Njihova potpunija obrada trebala bi postati predmetom sustavnih i

kontinuiranih nastojanja.

****

Tijekom izrade Bibliografije pomoć i podršku pružili su nam mnogi stručnjaci iz zemlje i inozemstva, kojima ovom prilikom upućujemo našu zahvalu. Osobito mnogo dugujemo Tei Rado, za brojne nadopune bez kojih bi ova publikacija bila znatno siromašnija, Gordani Genc iz Hrvatskog povjerenstva za UNESCO, za detaljan pregled rukopisa, te ostalim djelatnicima Povjerenstva - Dinu Milinoviću, Alemki Vrcan i Nini Obuljen, koji su nam svojom podrškom, razumijevanjem i strpljenjem omogućili da ivaj opsežan posao privedemo kraju

U Zagrebu, kolovoz 2000.

Jasmina Božić
Vedrana Spajić-Vrkaš
Mile Silov
Ivana Fresl-Dumančić

---

* Projekt je, osim Bibliografije, priredio sljedeće materijale za objavljivanje: Priručnik za učitelje, udžbenike za učenike, Zbirku međunarodnih dokumenata, Interdisciplinarni rječnik, Analizu odgojno-obrazovnih programa u svijetu, Empirijsku studiju, Radove s međunarodnog simpozija o obrazovanju za ljudska prava i Međunarodni adresar. Rezultati projekta čine polazišta Nacionalnog programa odgoja i obrazovanja za ljudska prava u Hrvatskoj. Potpunija informacija o tijeku projekta i materijalima može se naći u *Peace and Human Rights for Croatian Primary Schools Project* (prepared by V. Spajić-Vrkaš), Zagreb, Hrvatsko povjerenstvo za UNESCO, 2000.

Filozofija i društvene znanosti

Adelmann, Karin (ur.) ***Weltbevölkerung und Entwicklung: Die Herausforderungen des globalen Bevölkerungswachstums*** (Svjetsko stanovništvo i razvoj: Izazovi globalnog porasta stanovništva), Bonn, Deutsche Gesellschaft für die Vereinten Nationen, 1993.
Brošura sadrži tekstove o problemu porasta svjetskog stanovništva, što podjednako otežava razvoj Sjevera i Juga. Opisima i izvješćima iz pojedinih zemalja autori raščlanjuju posljedice porasta stanovništva za politiku, društvo, okoliš, zdravlje i prehranu.

Agnew, John ***Geopolitics: Re-visioning World Politics*** (Geopolitika: Novo viđenje svjetske politike), London, Routledge, 1998.
U djelu se raščlanjuju temeljna obilježja geopolitičke misli od 16. stoljeća do danas kroz pet ključnih tema: svijet kao cjelina, 'napredna' i 'zaostala' područja, država kao najviši oblik političke organizacije, dominacija i hijerarhije. Obrađeni su neki konkretni problemi suvremenog svijeta, kao što su reintegracija Hong Konga u Kinu, proširenje moći Europske zajednice na račun samostojnosti država članica i mogući raspad država kao što su Kanada, Španjolska, Rusija i Velika Britanija.

Albala-Bertrand, Louis (ur.) ***Democratic Culture and Governance: Latin America on the Threshold of the Third Millennium*** (Demokratska kultura i vladavina: Latinska Amerika na pragu trećeg tisućljeća), Pariz, UNESCO, 1993.
Djelo je zbornik tekstova u kojima vodeći sociolozi, pravnici, politolozi, ekonomisti i drugi stručnjaci iznose svoje stavove o ulozi demokracije u izgradnji kulture mira temeljene na promociji i zaštiti ljudskih prava. Autori se dotiču i pitanja pravnog i institucionalnog razvoja, budućnosti društvenih istraživanja, obrazovanja i kulturnih politika.

Alexander, Larry (ur.) ***Constitutionalism: Philosophical Foundations*** (Konstitucionalizam: Filozofski temelji), Cambridge, Cambridge University Press, 1998.
Međunarodni tim pravnih teoretičara bavi se problemima konstitucionalizma nastojeći odgovoriti na pitanja kao što su: što je svrha ustava, kako znati što predstavlja ustav neke zemlje, kako tumačiti ustav, zašto nova generacija mora biti obvezana ustavom koji su donijeli njihovi prethodnici i sl. Djelo je važno onima koji se u okviru filozofije, političkih znanosti i međunarodnih odnosa bave pitanjima ustavnosti i interpretacije ustava.

Andersen, Svein S. i Eliassen, Kjell A. (ur.) ***The European Union: How Democratic Is It?*** (Europska unija: Koliko je demokratska?), London, Sage Publications, 1995.
Autori promišljaju neka goruća pitanja demokratskog ustroja Europske unije. Iako je riječ o pitanjima koja muče sve liberalne političke sustave, u Uniji je njihovo rješavanje osobito osjetljivo zbog toga što ona izgrađuje nov oblik parlamentarne demokracije koji nije ni federalni ni međudržavni. U prvom dijelu knjige govori se o dva najveća izazova Unije: političkim strankama i lobiranju. U drugome se raspravlja o ulozi demokracija u odnosima EU i zemalja članica, s posebnim osvrtom na Francusku, Italiju i Belgiju, u kojima je odnos prema EU nezaobilazan dio nacionalnih rasprava o demokraciji. Treći dio obrađuje demokratske dimenzije funkcioniranja Europskog vijeća, Europske komisije i Europskog parlamenta. Napokon, četvrti dio nudi uvide u budući razvoj demokracije upozoravajući na neke društvene promjene koje mogu štetiti parlamentarnim institucijama.

Antoine, G. ***Liberté, égalité, fraternité, ou les fluctuations d'une devise*** (Sloboda, jednakost, bratstvo, ili promjenjivost značenja jedne krilatice), Pariz, UNESCO, 1981.
U knjizi se raščlanjuju temeljni pojmovi političke krilatice Francuske Republike 'Sloboda, jednakost, bratstvo' kako bi se ukazalo na promjenjivost njihova značenja. Riječ je o tri međusobno povezane studije: O miru i slobodi; Za novu raspravu o (ne)jednakosti i Dvije varijante bratstva: solidarnost i sudjelovanje.

Arbib, Michael A. i Hesse, Mary B. ***The Construction of Reality*** (Konstrukcija zbilje), Cambridge, Cambridge University Press, 1986.
U knjizi istraživač umjetne inteligencije i filozof znanosti, prikazuju kako ljudi "konstruiraju" zbilju u interakciji sa svojom društvenom i fizičkom okolinom. Pomirujući teoriju o pojedinčevoj konstrukciji zbilje kao mreže shema "u glavi" s društvenom konstrukcijom jezika, znanosti, ideologije i religije, autori razlažu cjelovitu shemu teorije ljudskog spoznavanja. Razvijaju živu raspravu, osobito kad govore o čovjekovoj slobodnoj volji i zbiljnosti Boga. Knjiga objedinjuje fundamentalna pitanja ljudskog djelovanja i naravi konačne zbilje.

Atal, Yogesh i Ryen, Else ***Poverty and Participation in Civil Society*** (Siromaštvo i sudjelovanje u građanskom društvu), Pariz, UNESCO Publishing i Abhinav Publications, 1997.
Autori obrađuju problem odnosa između siromaštva i građanske demokracije, raspravljaju o složenosti tog problema u suvremenom svijetu te opisuju strategije namijenjene poticanju siromašnih za sudjelovanje u demokratskom procesu odlučivanja. Ističu da veće uključivanje siromašnih u demokratski razvoj zajednice pretpostavlja fundamentalne promjene stavova nesiromašnih prema siromašnima.

Avruch, Kevin ***Culture and Conflict Resolution*** (Kultura i rješavanje sukoba), Washington, United States Institute of Peace Press, 1998.
Studija je posvećena raspravi o udjelu kulture u procesu rješavanja sukoba. Sve su donedavno kulturni čimbenici pojave i rješavanja sukoba bili uglavnom zanemareni, a mnogi stručnjaci danas pojam kulture rabe na zbunjujući i nejasan način. Autor razgovijetno artikulira te pogrješke i predlaže alternativnu koncepciju rješavanja sukoba u kojoj se kultura opaža kao dinamička sila koja izrasta iz individualnog iskustva. Osvrće se na različite teorije sukoba i diplomatskog ponašanja te britko kritizira pristupe kojima se omalovažava ili odbacuje uloga kulture u sukobu.

Baechler, Jean ***Democracy: An Analytical Survey*** (Demokracija: Analitički pregled), Pariz, UNESCO, 1995.
Djelo je posvećeno raščlambi složene i višedimenzionalne naravi demokracije. Daju se odgovori na pitanja: što je demokracija, jesu li izbori dovoljno jamstvo demokratske vlasti, može li načelo vladavine većine djelotvorno osigurati demokraciju, koje su posljedice kad zakonito izabrana vlast većine donosi zakonske propise na štetu manjina, može li jedan model demokracije biti primjeren svim zemljama, postoje li neka pravila koja su zajednička svim demokracijama itd.

Baker, Susan; Kousis, Maria; Richardson, Dick i Young, Stephen (ur.) ***The Politics of Sustainable Development: Theory, Policy and Practice in the European Union*** (Politika održivog razvitka: Teorija, politika i praksa u Europskoj uniji), London, Routledge, 1997.
Djelo je zbirka tekstova kojima se propituje mogućnost promicanja politike održivog razvoja glede različitih gospodarskih i praktičnih rješenja u zemljama Europske unije. Nastoji se

pridonijeti odgovoru na ključno pitanje suvremenog svijeta o tomu može li se gospodarski rast uskladiti s globalnim ekološkim potrebama.

Bakhurst, David i Sypnowich, Christine (ur.) ***The Social Self*** (Društveno ja), London, Sage Publications, 1995.
Djelo je prilog raspravi o odnosu između identiteta i subjektiviteta, koja se već duže vrijeme vodi u sklopu teorija o društvenom podrijetlu osobnosti. Oslanjajući se na psihologijske, filozofijske, politološke i feminističke spoznaje, osobito na učenja Wittgensteina, Marxa, Foucaulta, Bakhtina, Gilligana i MacIntyrea, autori nastoje odgovoriti na pitanja o ulozi 'društvenog ja' u životu pojedinca, o povezanosti "društvenog ja" s kulturom zajednice i o djelovanju različitih čimbenika na njegove promjene.

Banton, Michael ***Racial Theories*** (Rasne teorije), Cambridge, Cambridge University Press, 1998.
Autor pruža pregled povijesnog razvoja rasnih teorija i promjena u pristupu rasi do kojih dolazi u novije vrijeme. Zalaže se za uklanjanje rasizma iz znanosti o društvu i zagovara osvješćivanje rasnih i etničkih podjela u sklopu teorije kolektivnog djelovanja.

Barbour, Rosaline i Huby, Guro (ur.) ***Meddling with Mythology: AIDS and the Social Construction of Knowledge*** (Zadiranje u mitologiju: AIDS i socijalna konstrukcija znanja), London, Routledge, 1998.
Potaknuti raspravom o odgovornosti znanstvenika prema svom predmetu istraživanja i javnosti, autori ispituju ulogu istraživača u konstrukciji moderne mitologije koja okružuje HIV/AIDS. Istraživači iz različitih disciplina govore o utjecaju svojih istraživanja na paniku koja u današnje vrijeme prati epidemiju AIDS-a. Razlažu se problemi liječenja ovisnika o drogi i njihova shvaćanja rizika, pri čemu se od teorije prelazi na praksu i od objektivnih na subjektivna viđenja AIDS-a.

Barkan, Elazar i Shelton, Marie-Denise (ur.) ***Borders, Exiles, Diasporas*** (Granice, egzili, dijaspore), Stanford, Stanford University Press, 1998.
Autori istražuju migracijski problem stvaranja doma izvan domovine. U pojedinim prilozima raščlanjuje se politika identiteta u postkolonijalno doba i nakon 2. svjetskog rata i opisuje kako različite društvene zajednice shvaćaju ideju 'doma'.

Barro, Robert J. ***Determinants of Economic Growth: A Cross-Country Empirical Study*** (Odrednice gospodarskog rasta: Empirijsko istraživanje u više zemalja), London, MIT Press, 1997.
Knjiga iznosi rezultate empirijskih istraživanja gospodarskog rasta u nizu zemalja. Podijeljena je u tri dijela. Prvo poglavlje počinje kratkim opisom teorije rasta i hipoteze o konvergenciji koja izrasta iz neoklasičnih teorija. Potom se rasprava usmjerava prema teoriji regresije, kojom se tumači stanje u oko stotinu zemalja u razdoblju od 1965. do 1990. godine, s ciljem utvrđivanja čimbenika presudnih za dugoročni rast. Rezultati istraživanja pokazuju da bruto društveni proizvod po glavi stanovnika raste razmjerno jačanju pravne države, smanjenju troškova državne uprave, širenju visokog obrazovanja, sniženju stope nataliteta i povećanju trgovinske razmjene. U drugom poglavlju autor propituje u kojoj mjeri političke slobode i demokracija povoljno utječu na dugoročni rast. Pokazuje se da veća politička prava isprva potiču rast, ali i da nakon određene razine razvoja demokracije, rast stagnira. Međutim, autor upozorava da se iz toga ne može izvesti zaključak kako je razina demokracije kritični element gospodarskog rasta. Treće poglavlje bavi se pitanjem utjecaja inflacije na dugoročni gospodarski uspjeh.

Baudrillard, Jean ***The Consumer Society: Myths and Structures*** (Potrošačko društvo: Mitovi i strukture), London, Sage Publications, 1998.
Baudrillardov tekst jedan je od prvih koji detaljno raščlanjuje značenje potrošnje u suvremenoj kulturi. Ovo izdanje sadrži raspravu o kulturi masovnih medija, značenju dokolice i anomalijama društva obilja.

Bauman, Zygmunt ***Globalization: The Human Consequence: European Perspectives*** (Globalizacija: Ljudske posljedice: Europska motrišta), New York, Columbia University Press, 1998.
Podrobno prikazujući povijest globalizacije, istaknuti sociolog Zygmunt Bauman nastoji pokazati da se mnoštvo djelatnosti odvija na globalnoj razini, ali da ljudi najčešće nisu kadri slijediti zbivanja, nego samo promatrati žustro i nepredvidivo premještanje granica, institucija i lojalnosti. Kome koristi globalizacija? Dobijaju li ljudi time bržu i kvalitetniju pomoć, ili im je gore nego ikad prije? U britkoj raščlambi autor dokazuje da globalizacija podjednako spaja i podvaja te da osobito produbljuje jaz između bogatih i siromašnih.

Beck, Ulrich ***Risk Society: Towards a New Modernity*** (Društvo rizika: Prema novom modernitetu), London, Sage Publications, 1992.
Autor razmatra kulturne i moralne dimenzije društvenog rizika i dokazuje da socijalna teorija ne može posve objasniti suvremeno društvo ako ne rastumači ulogu koju znanost, tehnologija i kultura imaju u nastajanju rizika. Promjenljivi stavovi društva prema proizvodnji i raspodjeli dobara znatno utječu na čovjekov okoliš, a globalizirajuće gospodarstvo zasnovano na znanstvenom i tehničkom znanju postaje sve važnije za društvenu organizaciju i društvene sukobe.

Beckwith, Francis J. i Jones, Todd E. (ur.) ***Affirmative Action: Social Justice or Reverse Discrimination?*** (Afirmativna akcija: Društvena pravda ili obrnuta diskriminacija?), Loughton, Prometheus Books, 1997.
U ovom zborniku iznose se neki ključni pravci rasprava o afirmativnoj akciji, s osobitim osvrtom na pitanje rase i spola. Urednici - Francis B. Beckwith, koji je protivnik gotovo svih oblika afirmativne akcije, i Todd Jones, njezin pobornik, sakupili su eseje istaknutih političara, filozofa, prosvjetnih djelatnika i drugih stručnjaka, u kojima se problematika sagledava višeslojno i kritički. Uz razrade spornih pitanja, zbornik donosi i tekstove važnijih pravnih odluka u području afirmativnog djelovanja.

Beetham, David i Boyle, Kevin ***Introducing Democracy: 80 Questions and Answers*** (Predstavljanje demokracije: 80 pitanja i odgovora), Pariz, UNESCO Publishing, 1995.
U knjizi su dati odgovori na pitanja kao što su: Što je demokracija? Koja je veza između demokracije i prava pojedinca? Je li pravo većine uvijek demokratsko? Kako održati i unaprijediti demokraciju? Kakav utjecaj demokracija ima na život običnih ljudi? Razvrstani su u šest poglavlja: Osnovni pojmovi i načela; Slobodni i pravedni izbori; Otvorena i pouzdana vlada; Prava pojedinca i njihova obrana; Demokratsko ili građansko društvo i Budućnost demokracije.

Bell, David; Keil, Roger; Fawcett, Leesa i Penz, Peter (ur.) ***Political Ecology: Global and Local*** (Politička ekologija: Globalno i lokalno), London, Routledge, 1998.
Autori obrađuju probleme okoliša sa stajališta suvremene politike i gospodarstva. Raščlanjuje se niz tema kao što su: porast pučanstva, planetarno upravljanje, utjecaj industrijskog i tehnologijsko-komunikacijskog razvoja na okoliš, žene i razvitak te druga pitanja.

Bergman, Barbara R. ***In Defence of Affirmative Action*** (U obranu afirmativne akcije), New York, Basic Books, 1996.
Od šezdesetih godina do danas, odnos prema politici afirmativne akcije stubokom se promijenio. Suprotno današnjem pretežno negativnom stavu, držeći da je afirmativna akcija i dalje prijeko potrebna radi konačnog suzbijanja diskriminacije, autorica staje u obranu osiguranja pune integracije stanovništva i uklanjanja bijede nekih grupa koje se razlikuju po rasi i spolu. Knjiga pokušava odgovoriti na pitanja kao što su: sputava li društvena diskriminacija afroameričke žene i muškarce te bijele žene u njihovu razvoju; opravdava li ta diskriminacija afirmativnu akciju; je li opravdano mjerama afirmativne akcije osporavati zaposlenja osobama bijele rase i muškarcima općenito i sl. Protivnici afirmativne akcije tvrde da takva politika polazi od teze o nesposobnosti pripadnika crne rase i žena općenito da postignu uspjeh vlastitim snagama, dok njezini pobornici odgovaraju da se iza takve kritike kriju rasne i spolne predrasude. Autorica nastoji dokazati da se afirmativne akcije osporava korištenjem nepotvrđenih poopćenja (npr. "afirmativna akcija narušava samopoštovanje Afroamerikanaca"), pogrešnih zaključaka o posljedicama (npr. "afirmativna akcija stvara neprijateljske odnose u radnoj sredini"), ili nečinjeničnih tvrdnji (npr. "sustavno istiskivanje bijelih muškaraca").

Bideleux, Robert i Taylor, Richard ***European Integration and Disintegration: East and West*** (Europska integracija i dezintegracija: Istok i Zapad), London, Routledge, 1996.
Knjiga se bavi problemima i izazovima s kojima se Europa suočava nakon hladnog rata, osobito glede odnosa između težnje za integracijom i novih nacionalnih pokreta.

Billig, Michael ***Banal Nationalism*** (Banalni nacionalizam), London, Sage Publications, 1995.
Koristeći velik broj popularnih i akademskih izvora, Billig nastoji objasniti nove pristupe problemu nacionalizma u dvadesetom stoljeću i odrediti misaonu okosnicu pomoću koje se mogu sagledati oni oblici nacionalizma koji su ranije izmicali raščlambi. Nastavljajući svoju već poznatu kritiku klasične znanosti o društvu, koja je usmjerena na objašnjenje ekstremnih izražaja nacionalizma, Billig se ovdje okreće onim svakodnevnim, manje vidljivim oblicima nacionalizma, koji nisu ni egzotični ni daleki i označuje ih imenom 'banalni nacionalizam'. Budući da je nacionalizam i dalje glavna ideološka sila u suvremenom svijetu, autor ističe potrebu osvješćivanja onih oznaka nacionalizma koje nam se čine toliko poznatima da ih olako previđamo.

Birch, Anthony H. ***The Concepts and Theories of Modern Democracy*** (Pojmovi i teorije moderne demokracije), London, Routledge, 1993.
Birchova knjiga predstavlja dobar uvod u studij politike. U njoj se raspravlja o ključnim teorijskim problemima koji posljednjih desetljeća opterećuju političke znanosti. Određuju se osnovni pojmovi demokratske politike i opisuju normativne teorije koje im stoje u pozadini.

Blokland, Hans ***Freedom and Culture in Western Society*** (Sloboda i kultura u zapadnom društvu), London, Routledge, 1997.
Kritički propitujući zamisli nekih istaknutih suvremenih filozofa, od Isaiahe Berlina do Charlesa Taylora, Blokland istražuje vrijednost i značenje koje sloboda ima u suvremenoj političkoj svijesti.

Bond, Michael (ur.) ***Working at the Interface of Cultures: Eighteen Lives in Social Science*** (Djelovati na stjecištu kultura: Osamnaest života u području društvenih znanosti), London, Routledge, 1997.

Knjiga je zbornik radova kojima se propituje mogućnost međukulturnog povezivanja, vraća doživljaj promatrača u središte zanimanja, iznose osobna iskustva različitih kultura i ispituje utjecaj tog iskustva na svjetonazor i djelovanje. Među autorima su Gustav Jahoda, Kenneth Gregen, Peter Weinreich, Stella Ting-Toomey i Harry Triandis.

Blokland, Hans ***Freedom and Culture in Western Society*** (Sloboda i kultura u zapadnom društvu), London, Routledge, 1997.
Knjiga je zbirka provokativnih saopćenja sa Sedme konferencije filozofa Istoka i Zapada, održane na Havajima. Temeljna pitanja koja se postavljaju su: što su demokracija ili pravda, relativizira li kulturni kontekst jedno i drugo, koje koncepcije Zapada su prihvaćene od strane drugih kultura, što su preduvjeti demokratske stabilnosti i sl. Autori s različitih pozicija nastoje potkrijepiti tezu da je nerazumijevanje, odnosno različitost u shvaćanju demokracije i pravde potaklo jačanje sukoba u svijetu.

Bosse-Brekenfeld, Peter (ur.) ***Konsum grenzenlos hat seinen Preis: Fairer Handel(n) für mehr Gerechtigker*** (Neograničena potrošnja ima svoju cijenu: Poštenija trgovina radi više pravednosti), Frankfurt/Main, GEP, 1995.
U knjizi je riječ o međusobno isprepletenim odnosima potrošnje, svjetske trgovine i društvene pravde. Na primjerima iz prekomorske trgovine prikazuju se mehanizmi svjetskog tržišta i negativni učinci nekih tržišnih procesa na proizvođače (primjerice dječji rad, najjeftiniji najamni rad žena itd.). Sveukupna svjetska situacija ukazuje na prijeku potrebu za otvaranjem alternativnih trgovinskih kanala, koji bi omogućili uspostavu ekološki osviještenog i angažiranog društveno-gospodarskog partnerstva.

Boucher, David i Kelly, Paul (ur.) ***Perspectives on Social Justice: From Hume to Walzer*** (Viđenja društvene pravde: Od Humea do Walzera), London, Routledge, 1998.
Autori iznose različite pristupe društvenoj pravdi: Humeovu liberalnu teoriju pravednosti, Kantovu teoriju društvene pravednosti, liberalni utilitarizam Johna Stewarta Milla, te raspravljaju o odnosu demokracije, slobode i posebnih prava, značenju društvene pravde i odnosu pravde i okoliša.

Boucher, David i Kelly, Paul ***The Social Contract from Hobbes to Rawls*** (Društveni ugovor od Hobbesa do Rawlsa), London, Routledge, 1994.
U knjizi se daje pregled povijesti ugovornog mišljenja i ključnih rasprava oko poimanja društvenog ugovora koje stalno prate političku teoriju.

Bowles, Samuel; Franzini, M. i Pagano, Ugo (ur.) ***The Politics and Economics of Power*** (Politika i gospodarstvo moći), London, Routledge, 1998.
Zbornik je usmjeren na propitivanje odnosa između politike i gospodarstva u suvremenom svijetu. Raščlamba odnosa moći, inače tradicionalno žarište političkih znanosti, postaje sve važnija i za gospodarstvenike. Radovi istražuju odnose moći u tvrtkama i na tržištu te iznose gospodarsko viđenje političkih odnosa unutar tri cjeline: Politika i moć u gospodarskim organizacijama; Gospodarska raščlamba političkih organizacija i Politika, gospodarstvo i društvene promjene.

Bradshaw, York W. i Wallace, Michael ***Global Inequalities*** (Globalne nejednakosti), London, A Pine Forge Press Publication i Sage Publications, 1996.
Djelo pruža sociološki pogled na raspodjelu bogatstava i moći u svijetu i opisuje međusobno djelovanje suprotstavljenih društvenih zajednica. Teme kao što su globalni gospodarski trendovi i etnički sukobi razmatraju se na pet kontinenata: Africi, Aziji, Europi i u obje

Amerike.

Brandt, Allan M. i Rozin, Paul (ur.) ***Morality and Health*** (Moralnost i zdravlje), London, Routledge, 1997.
Eseji u knjizi multidisciplinarne su naravi i obuhvaćaju više povijesnih razdoblja. U njima se problematizira uloga moralnih sustava u utvrđivanju odgovornosti za bolest, opisuju iskustva oboljelih i odnos društva prema njima. Razložene su društvene, psihologijske i kulturne dimenzije procesa kojim moralnost oblikuje naše razumijevanje bolesti i oboljelih. Među autorima su Keith Thomas, Charles Rosenberg, Richard Shweder, Arthur Kleinman, David Mechanic, Nancy Tomes i Linda Gordon.

Braßel, Frank (i dr.) ***Welthandel und Menschenrechte*** (Svjetska trgovina i ljudska prava), Bonn, Dietz, 1995.
Autori upozoravaju da dobit koju države južne polutke ostvaruju izvozom pojedinih sirovina rijetko dospijeva u ruke siromašnog seoskog stanovništva, a često dovodi do poremećaja u ekološkoj ravnoteži u tim zemljama. Propituju mogućnosti i uvjete poštivanja minimalnih standarda ljudskih prava u svjetskoj trgovini.

Braun, Bruce (ur.) ***Remaking Reality: Nature at the End of the Millennium*** (Prepravljanje stvarnosti: Priroda na kraju tisućljeća), London, Routledge, 1998.
Polazeći od humanističke vizije budućnosti, autori odbacuju apokaliptičko proročanstvo prema kojemu će krajem tisućljeća doći do poremećaja prirodne ravnoteže. Raspravlja se o politici, znanosti, tehnologiji i društvenim pokretima glede rase, spola i klase te istražuju promjene u prirodi uvjetovane društvenim čimbenicima. Knjiga nudi teorijska i praktična rješenja za očuvanje okoliša u dvadesetprvom stoljeću i uvodi pojam 'progresivne društvene prirode'.

Braybrooke, M. (ur.) ***Stepping Stones to a Global Ethic*** (Koraci ka globalnoj etici), London, SCM Press Ltd., 1992.
Braybrooke pokazuje da je potraga za međunarodno prihvatljivim etičkim načelima započela sedamdesetih godina u sklopu pokreta za zbližavanje religija i da su ta načela već sadržana u rezolucijama i deklaracijama s niza međunarodnih skupova. Autor propituje mogućnost globalne, odnosno planetarne etike pozivajući se na ideje Hansa Künga o jedinstvenom svjetskom moralu koji polazi od ljudskih prava utemeljenih na vjerskim tradicijama. U drugom dijelu nalaze se deklaracije i rezolucije koje su posljednjih godina prihvatili predstavnici različitih religija. U dokumentima se obrađuju aktualne teme, kao što su opstanak čovječanstva i mir, nenasilje, vjerske slobode, uklanjanje vjerske nesnošljivosti, trajni razvitak, zaštita okoliša itd.

Breaking the Silence: Human Rights Violations Based on Sexual Orientation (Razbiti šutnju: Kršenja ljudskih prava na osnovi spolnog opredjeljenja), London, Amnesty International UK, 1997.
Širom svijeta se zatvara, muči, pa čak i ubija muškarce i žene zbog njihova spolnog identiteta. Ovo izvješće dokumentira slučajeve kršenja ljudskih prava homoseksualaca, transvestita i transseksualaca. Sadrži i okvirni vodič o pravnom reguliranju homoseksualnosti u preko 50 zemalja.

Breines, I.; Gierycz, D. i Reardom, B. (ur.) ***Towards a Women's Agenda for a Culture of Peace*** (K ženskom programu kulture mira), Pariz, UNESCO Publishing i UN Division for the Advancement of Women, 1999.

Knjiga govori o položaju i ulozi žena u miru i ratu u kontekstu suvremenih sigurnosnih politika. Djelovanje žena u području mira raščlanjuje se s feminističkog stajališta, a u svjetlu programa Međunarodnog desetljeća žena i tzv. smjernica Pekinškog procesa. Osobita pozornost pridaje se opisivanju smetnji na koje nailaze inicijative žena u području izgradnje i jačanja mira.

Busch-Lüty, Christiane i dr. (ur.) ***Vorsorgendes Wirtschaften: Frauen auf dem Weg zu einer Ökonomie der Nachhaltigkeit*** (Brižna kućanstva: Žene na putu k održivom gospodarstvu), München, ÖKOM, 1994.
Zbornik sadrži članke o raznim aspektima održivosti. Autori raspravljaju o teoriji i praksi brižnog kućanstva, rasvjetljavaju ulogu žene u tome i iznose niz oga za usklađivanje života prema načelu održivosti.
Camilleri, Carmel (ur.) ***Difference and Cultures in Europe*** (Razlike i kulture u Europi), Strasbourg, Council of Europe Press, 1995.
Publikacija se pojavila u sklopu projekta Vijeća Europe 'Demokracija, ljudska prava i manjine'. Objedinjuje tekstove u kojima se obrazlaže složen odnos između ideje integracije, plurikulturne stvarnosti i percepcije drugoga u Europi. Sadržaj je podijeljen u tri dijela: Drugost i kulturne razlike, Plurikulturna društva i interkulturalnost te Multikulturalizam i javna politika.

Campbell, Colin ***The Myth of Social Action*** (Mit o društvenom djelovanju), Cambridge, Cambridge University Press, 1996.
Djelo je prilog kritici suvremene sociologijske misli. Tvrdeći da je sociologijska misao odlutala s pouzdanog puta znanosti, Campbell se zalaže za nov 'dinamički interpretativizam' na tragu tradicionalne weberovske teorije djelovanja. Razlažući i odbacujući argumente protiv individualističke teorije djelovanja, autor nastoji dokazati da je ona neopravdano odbačena u korist interakcijskog društveno-situacijskog pristupa. 'Campbellov argument' da je suvremena

putana 'situacionalizmom' otvara put za novo, više-manje kulturno razumijevanje suvremenih društava.

Carrithers, Michael ***Why Humans Have Cultures?*** (Zašto ljudi imaju kulture?), Oxford, Oxford University Press, 1992.
Studija se osvrće na tri ključna pitanja kulturne antropologije: postoji li jedinstvo ispod različitosti ljudskih kultura, koji su uzroci nastanka različitih kultura i kako shvatiti razlike. Autor tvrdi da su povijest čovječanstva prvenstveno oblikovali međuljudski odnosi, a ne tehnološka postignuća. Pomoću povijesnih i suvremenih primjera dokazuje da takvo viđenje postavlja čvrste temelje za primjereno proučavanje kulture, društva i povijesti.

Carver, Terrell i Mottier, Veronique (ur.) ***Politics of Sexuality*** (Politika spolnosti), London, Routledge, 1998.
Tekstovi niza autora daju različite poglede na spolnost kao politički problem i predmet političkih znanosti. Teorijska poglavlja upotpunjena su analizom slučajeva. Teme sežu od spolnosti u oružanim snagama Velike Britanije do politike Katoličke crkve u pogledu spolnosti.

Cesarani, David i Fulbrook, Mary (ur.) ***Citizenship, Nationality and Migration in Europe*** (Građanstvo, nacionalnost i migracije u Europi), London, Routledge, 1996.

Autori propituju kako su se zamisli o građanstvu pojavile i razvijale u različitim društvenim, političkim i kulturnim kontekstima u Europi, osobito u Velikoj Britaniji, Italiji, Francuskoj i Njemačkoj.

Chapman, Malcolm (ur.) ***Social and Biological Aspects of Ethnicity*** (Društveni i biološki aspekti etniciteta), Oxford, Oxford University Press, 1993.
Knjiga sadrži podrobni prikaz postavki biologije i sociologije etniciteta i njihova uzajamnog utjecaja. Na početku se govori o povijesti pojma etniciteta i njegove uporabe u socijalnoj antropologiji. Novija tumačenja socijalne antropologije, po kojima su etničke grupe samoodređene društvene tvorevine, protive se općeprihvaćenom gledištu većine drugih disciplina, u kojima se one drže biološkim entitetima. Genetička i epidemiološka istraživanja dokazuju međusobni utjecaj društvenih i bioloških obilježja etničkih grupa. Značaj društvenih i bioloških kriterija za određivanje etničke pripadnosti pokazuje se na primjeru baskijskog naroda.

Charles, Nickie i Hintjens, Helen (ur.) ***Gender, Ethnicity and Political Ideologies*** (Rod, etnicitet i političke ideologije), London, Routledge, 1997.
Zbornik je feministički prilog raspravi o religijskom fundamentalizmu, etničkim sukobima i procesu demokratizacije nakon razdoblja hladnog rata. U pojedinim poglavljima raspravlja se o etničkim sukobima u bivšoj Jugoslaviji, pojavi 'muške demokracije' u Čileu, pravima žena u Izraelu, ekstremnoj desnici i ženama u Francuskoj i o iskustvima imigrantkinja u Velikoj Britaniji. Osobita pozornost posvećena je analizi položaja žena u restriktivnim političkim ideologijama i feminističkoj politici koja ženama nudi platformu za međusobno razumijevanje i zajedničko djelovanje koje nadilazi postojeće podjele.

Colomer, Joseph (ur.) ***Political Institutions in Europe*** (Političke institucije u Europi), London, Routledge, 1996.
Skupina istaknutih europskih politologa opisuje institucionalne poretke 15 zemalja Zapadne Europe. Na temelju njihovih raščlambi moguće je provesti detaljne usporedbe europskih političkih stranaka, izbornog sustava i institucija vlasti na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini.

Cook, Rebecca J. (ur.) ***Human Rights of Women: National and International Perspectives*** (Ljudska prava žena: Nacionalna i međunarodna motrišta), Philadelphia, University of Pennsylvania Press, 1994.
U ovom opsežnom zborniku istražuju se razvojni procesi kojima su Konvencija Ujedinjenih naroda o ukidanju svih oblika diskriminacije žena te srodni dokumenti i institucije u međunarodnim okvirima postale sve učinkovitije sredstvo u borbi žena za ravnopravnost, zaštitu i dostojanstvo. Autori iznose nove poglede na filozofske i pravne aspekte prava iz motrišta žena. Razmatraju se pravna sredstva prinude država na ponašanje u skladu s usvojenim međunarodnim standardima. Veliki je izazov suprotstaviti se državama koje se samovoljno pozivaju na tradicijska, kulturološka ili religijska načela kako bi opravdale kršenje prava svojih građanki. Ženama se u ovim tekstovima pristupa u kontekstu prava da budu slobodne od svakog oblika diskriminacije, što je istaknuto u međunarodnom pravu.

Cooper, David E. i Palmer, Joy A. (ur.) ***Spirit of the Environment: Religion, Value and Environmental Concern*** (Duh okoliša: Religija, vrijednost i briga za okoliš), London, Routledge, 1998.
U knjizi se istražuje odnos prema prirodi kroz prizmu znanosti, ekologije i morala. Osobita pozornost posvećuje se odnosu najvećih svjetskih religija i umjetnosti prema prirodi te se

govori o neinstrumentalnim vrijednostima na kojima se temelji briga za okoliš. Priloge su potpisali filozofi, komparatisti religije, socijalni antropolozi, pa knjiga pruža višedisciplinaran uvid u ulogu duhovnosti i religije u tumačenju prirode.

Copp, David ***The Idea of Democracy*** (Ideja demokracije), Cambridge, Cambridge University Press, 1995.
Prateći stvaranje novih demokracija u svijetu, politolozi promišljaju narav i opravdanost demokratskog društvenog uređenja: Koliko je učinkovito? Može li biti stabilno u pluralističkom društvu? Zavrjeđuje li toliku popularnost koliku trenutno uživa? Može li imati uspjeha i u socijalističkom društvu?

Cornell, Stephen i Hartmann, Douglas ***Ethnicity and Race: Making Identities in a Changing World*** (Etnicitet i rasa: Oblikovanje identiteta u mijenjajućem svijetu), Thousand Oaks, A Pine Forge Press Publication i Sage Publications,1997.
Motreći etnicitet i rasu sa stajališta interkulturalizma, autori raščlanjuju na koji se način rasni i etnički identiteti oblikuju, institucionaliziraju i održavaju. Osobita pozornost posvećuje se obnovi etničkog identiteta u bivšoj Jugoslaviji, Južnoj Africi i Novom Zelandu. Objašnjavaju se uzroci zaoštravanja etničkih i rasnih podjela tijekom zadnjih trideset godina suprotno ranijim optimističnim očekivanjima i govori o utjecaju modernizacije, masovnih komunikacija i sekularizacije na te pojave. U završnom dijelu teksta govori se o mogućnostima zaustavljanja ili preusmjerenja etničke mržnje.

Cram, Laura ***Policy-Making in the European Union: Conceptual Lenses and the Integration Process*** (Političko odlučivanje u Europskoj uniji: Misaoni okviri i proces integracije), London, Routledge, 1997.
U knjizi se propituje uloga europskih institucija u razumijevanju ustavnih odluka Europske unije kao pretpostavke procesa europske integracije.

Crawford, James i Kruuk, Hans ***The Rights of Peoples*** (Prava naroda), Oxford, Oxford University Press, 1988.
Ovaj zbornik prva je podrobna studija posvećena trećoj generaciji ljudskih prava, koja obuhvaća 'prava naroda', kao što su pravo na razvoj i pravo na trajno raspolaganje prirodnim bogatstvima, te druga opća prava, kao što su pravo na mir i čist okoliš. Autori temu sagledavaju iz različitih motrišta, te postavljaju pitanje je li takav razvoj ljudskih prava poželjan s aspekta teorije ljudskih prava, ili je pak riječ o pokušaju podrivanja autoriteta današnjih struktura moći? Na kraju djela nalazi se bibliografija i naputci o relevantnim tekstovima.

Crystal, David ***English as a Global Language*** (Engleski kao globalni jezik), Cambridge, Cambridge University Press, 1998.
Ova knjiga Davida Crystala, svjetskog autoriteta za engleski jezik, sadrži povijesni prilog o širenju i demografskom položaju engleskog jezika kao prvog i drugog jezika u svijetu. Raspravljajući o budućnosti engleskoga, autor se bavi sljedećim pitanjima: što neki jezik čini svjetskim jezikom; zašto je engleski najbolji kandidat za tu ulogu; te što treba učiniti da engleski zadrži vodeći položaj. Budući da autor čitateljstvo uvodi u političku raspravu o kulturnoj hegemoniji engleskoga, djelo može biti zanimljivo svima koji se bave jezikom, bez obzira na njihova politička uvjerenja.

Curran, James i Seaton, Jean ***Power Without Responsibility*** (Moć bez odgovornosti), London, Routledge, 1997.

Knjiga predstavlja uvod u povijest, sociologiju, teoriju i politiku medija u Velikoj Britaniji. Autori opisuju najnovija dostignuća medijske industrije i tehnologije te političke i znanstvene dimenzije medija. Razmatraju se pitanja kao što su: nalazimo li se na pragu nove komunikacijske revolucije; kakva je uloga globalnih medijskih carstava; zašto dolazi do uspona video, kablovskoga i satelitskog prijenosa; što je društvo globalnih informacija; koji je odnos između tiska i politike itd. Govori se i o ulozi tiska i radiotelevizijskog prijenosa u razdoblju velikih društvenih promjena i iznose prijedlozi za izradu manifesta medijske reforme.

Cvjetičanin, Biserka i Katunarić, Vjeran (ur.) ***Cultural Policy in Croatia: National Report*** (Kulturna politika u Hrvatskoj: Nacionalno izvješće), Strasbourg, Council of Europe, 1999.
Ovo je izvješće o stanju u hrvatskoj kulturi nakon političkih promjena početkom devedesetih. Nastalo je u okviru Europskog programa posvećenog pregledu nacionalnih kulturnih politika. U njemu se prikazuju: povijest ideološke hegemonije u bivšoj državi, kontekst aktualne hrvatske kulturne politike, njezina zakonska i organizacijska okosnica, financijski inženjering, planirane reforme usmjerene na usklađivanje svih kulturnih čimbenika s javnim potrebama, poboljšanje informacijske infrastrukture, poticanje lokalnih inicijativa, otvaranje mreža otvorenih sveučilišta i kulturnih centara, poticanje razvoja neprofitnih kulturnih udruga itd. Vijeće Europe upućuje Hrvatsku da svoj identitet izgrađuje na raskrižju kultura (srednjoeuropske i mediteranske), potiče razvoj kulturnog turizma i ulaže u kreativne kulturne izričaje.

Dagger, Richard ***Civic Virtues: Rights, Citizenship, and Republican Liberalism*** (Građanske odlike: Prava, građanstvo i republikanski liberalizam), New York, Oxford University Press, 1997.
Autor nastoji pomiriti stavove republikanstva i liberalizma glede odnosa između prava pojedinca i njegovih odgovornosti prema zajednici. Mnogi politički teoretičari odnedavno upozoravaju da se pravima pojedinca pridaje suviše pozornosti te da pretjerani individualizam ljude čini slijepima za potrebe zajednice ili države u kojoj žive, pa napadaju liberalizam. Suprotno njima, autor drži da iznalaženje ravnoteže između prava i odgovornosti ne iziskuje izbor između liberalizma i republikanstva, nego traži njihovo objedinjavanje u republikanskom liberalizmu. U knjizi on opisuje tijek republikansko-liberalističke misli od prava na neovisnost, preko priznavanja međuovisnosti i reciprociteta, do njegovanja civilnih odlika društveno orijentiranog građanina. Kao takav, republikanski liberalizam ne samo da osigurava pomirenje prava pojedinca i njegovih građanskih obveza, nego osnažuje i političku odlučnost pojedinca i njegov smisao za dobro zajednice.

Dijkink, Gertjan ***National Identity and Geopolitical Visions: Maps of Pride and Pain*** (Nacionalni identitet i geopolitičke vizije: Zemljovidi ponosa i boli), London, Routledge, 1996.
Autor objašnjava razlike u načinu na koji se oblikuju nacionalni identiteti u svijetu. Rasvjetljuje se značenje nacije za pojedinca te raščlanjuje uloga mita u stvaranju nacionalnog identiteta, osobito glede poticanja osjećaja ponosa, straha i agresivnosti.

Dillon, Michael ***Politics of Security: Towards a Political Philosophy of Continental Thought*** (Politika sigurnosti: Prema jednoj filozofiji politike kontinentalne misli), London, Routledge, 1996.
Polazeći od filozofskih teza Heideggera, Foucaulta, Derride, i Arendtice, autor pokušava promišljati pretpostavke međunarodne politike sigurnosti.

Dimbelby, Richard; Burton, Graeme ***More than Words: An Introduction to Communication*** (Više od riječi: Uvod u komunikaciju), London, Routledge, 1998.
Obnovljeno izdanje 'Uvoda u komunikaciju' nadopunjeno je najnovijim istraživanjima razvoja komunikacije i medija. U knjizi se opisuju ključni elementi komunikacije, uključujući komunikaciju između pojedinca i grupe, masovne medije i nove tehnologije, pa ona predstavlja korisno štivo o teoriji i praksi komunikacije.

Dixon, John i Macarov, David ***Poverty: A Persistent Global Reality*** (Siromaštvo: Trajna globalna stvarnost), London, Routledge, 1998.
Knjiga se bavi problemom siromaštva kao trajnom globalnom pojavom. Osobita pozornost posvećuje se raščlambi društveno-gospodarskoga i povijesnog konteksta siromaštva, njegove rasprostranjenosti i uzroka te načina njegova suzbijanja. U uvodu knjige određuje se pojam siromaštva, a potom detaljno raščlanjuju pojave siromaštva u deset zemalja svijeta.

Dryzek, John ***Discursive Democracy*** (Diskurzivna demokracija), Cambridge, Cambridge University Press, 1995.
Kritizirajući prevlast instrumentalnog racionalizma i objektivizma u politici i političkim znanostima, autor drži da su ta dva pravca mišljenja dovela do prekomjerne birokratizacije vlade i tehnokracije stručnih kultura, koje su nedovoljno opremljene za rješavanje složenih društvenih problema. Polazeći od kritičke teorije, autor nudi nacrt alternativnog programa za organizaciju političkih ustanova, zastupajući model sudjelujuće demokracije, koja podrazumijeva aktivno uključivanje građana i javne rasprave.

Dube, S. C. ***Modernization and Development, The Search for Alternative Paradigms: Studies on Socio-cultural Development Alternatives in a Changing World*** (Modernizacija i razvoj, Potraga za alternativnim paradigmama: Studije o alternativama sociokulturnog razvoja u mijenjajućem svijetu), Tokyo, UNU Press, 1988.
Polazeći od razlika između pojma modernizacije i pojma razvoja, autor kritički promišlja postojeće paradigme razvoja i nudi alternativni obrazac u kojemu se kvalitativni pristup pretpostavlja kvantitativnome.

Dubow, Saul ***Scientific Racism in Modern South Africa*** (Znanstveni rasizam u modernoj Južnoafričkoj Republici), Cambridge, Cambridge University Press, 1995.
Knjiga obrađuje povijest znanstvenog rasizma u Južnoafričkoj Republici. Autor skicira uspon znanstvenog rasizma tijekom kasnog devetnaestog stoljeća i, kao njegovu posljedicu, slabljenje biološkog determinizma od sredine dvadesetog stoljeća. Razmatra vezu između teorija o rasnim razlikama i uspona politike diskriminacije i apartheida. Osvrćući se na rezultate istraživanja intelektualnog rasizma u Europi i Sjedinjenim Državama, autor dokazuje kako su oni selektivno tumačeni u rasno podvojenoj Južnoj Africi.

Duck, Steve ***Human Relationships*** (Međuljudski odnosi), London, Sage Publications, 1998.
Treće izdanje priručnika sveobuhvatna je studija ljudskih odnosa u kojoj se kombiniraju istraživanja socijalne i kliničke psihologije, sociologije i komunikologije. Prilozi sadrže istraživanja svakodnevnih ljudskih postupaka te opisuju društveni i lingvistički kontekst koji je nezaobilazan u razumijevanju osjećaja.

Dunn, Seasmus i Fraser, T. G. (ur.) ***Europe and Ethnicity: The First World War and Contemporary Ethnic Conflict*** (Europa i etnicitet: Prvi svjetski rat i suvremeni etnički sukob), London, Routledge, 1996.
Koristeći se metodom analize slučaja, studija raščlanjuje povijesni kontekst etničkih napetosti

koje su izbile u Europi devedesetih godina, s osobitim osvrtom na Prvi svjetski rat i Versajski ugovor.

Earle, Robert L. i Wirth, John D. (ur.) ***North American Identities: The Search for Community*** (Sjevernoamerički identiteti: Potraga za zajedništvom), Stanford, Stanford University Press, 1995.
U djelu se govori o čimbenicima koji povezuju tri najveće nacije Sjeverne Amerike. Propituju se načini izgradnje zajedničke budućnosti na kontinentu i uređenja Sjeverne Amerike kao jedinstvene cjeline.

Eatwell, Roger (ur.) ***European Political Cultures*** (Europske političke kulture), London, Routledge, 1997.
Knjiga se bavi pitanjem nacionalne pripadnosti u različitim političkim uvjetima. Koristi se poredbeni pristup za opisivanje političkih kultura velikih europskih nacija.

Eder, Klaus ***The Social Construction of Nature: A Sociology of Ecological Enlightenment*** (Društvena konstrukcija prirode: Sociologija ekološkog prosvjetljenja), London, Sage Publications, 1996.
Autor problematizira odnos između prirode i kulture, pojašnjava značenje kulturno uvjetovane prirode i upozorava na odnos modernih industrijskih društava prema prirodi, koji je sve nasilniji i destruktivniji. Raščlambom simbola, obreda i tabua, autor pokazuje kako se priroda pretvara u objekt za zadovoljavanje naših potreba.

Elster, Jon i Hylland, Aanund (ur.) ***The Foundations of Social Choice Theory*** (Temelji teorije društvenog izbora), Cambridge, Cambridge University Press, 1989.
U djelu su okupljeni eseji u kojima se na nov način propituju filozofski temelji teorije društvenog izbora, koja se ovdje shvaća kao gospodarski izdanak društva blagostanja. Između ostalog, autori nude ideje za alternativne pristupe.

Elster, Jon i Slagstad, Rune (ur.) ***Constitutionalism and Democracy*** (Konstitucionalizam i demokracija), Cambridge, Cambridge University Press, 1993.
U jedanaest eseja razrađuju se tri međusobno povezana problema: zašto bi društvo željelo ograničiti svoju suverenu moć nametanjem ustavnih ograda demokratskom odlučivanju; kako demokracija i ustav pridonose djelotvornoj vladavini; i kakav je odnos demokracije, konstitucionalizma i privatnog vlasništva. Rasprava se osobito bavi osvjetljavanjem novijih nastojanja zemalja Latinske Amerike u pravcu uspostavljanja stabilnih demokratskih sustava.

Entwicklung und Umwelt (Razvoj i okoliš), Beč, Österreichischer Entwicklungsdienst, 1992.
Većina najsiromašnijih stanovnika Trećeg svijeta žive u ekološki ugroženim uvjetima. Sve veće površine pogađa erozija, dezertifikacija, nestanak šuma, nedostatak vode i zagađenost zraka. Prirodni resursi u zemljama trećeg svijeta također su oskudni. Odgovornost za takvo stanje prvenstveno snosi Sjever. Čitanka uvodi u te probleme iznoseći iskustva djelatnika Austrijske službe za razvoj na njihovim projektima u Brazilu, Ekvadoru, Nikaragvi, Papua Novoj Gvineji, Zimbabveu i Ugandi.

Erger, J.; Haase, A. i Hoffman, A. ***Europa, Dritte Welt und Rüstungswettlauf: Herausforderungen an die internationale Politik*** (Europa, Treći svijet i utrka u naoružanju: Izazovi za međunarodnu politiku), München, Oldenbourg Verlag, 1979.
Djelo je pisano kao uvod u razumijevanje povijesnih i suvremenih problema europske integracije. Opisuju se odnosi između razvojne politike, političkih razmirica i utrke u

naoružanju.

Faim et malnutrition dans le tiers monde (Glad i neishranjenost u zemljama Trećeg svijeta), New York, UNICEF, 1994.
U djelu se govori o problemu gladi i neishranjenosti u nerazvijenim zemljama te o UNICEF-ovim programima kojima se nastoji osigurati dovoljno zdrave hrane za sve. Tekst je nadopunjen mnogim kartama i ilustracijama.

Featherstone, Mike ***Undoing Culture: Globalization, Postmodernism and Identity*** (Rastvaranje kulture: Globalizacija, postmodernizam i identitet), London, Sage Publications, 1995.
Knjiga je prilog raspravi o modernizmu i postmodernizmu. Suprotno uobičajenim pristupima postmodernizmu, autor dokazuje da postmodernistička raspršenost i dislokacija nisu bitno promijenile odnose moći u svijetu. No, neke se kulturne promjene *jesu* zbile, kao na primjer oblikovanje novih identiteta i trošenje ideala junaka pod utjecajem potrošačkog društva i rastvaranja kulture. Na kraju se ističe da osnaživanje kultura nezapadnih nacionalnih država otvara vrata novim globalnim trendovima.

Featherstone, Mike; Lash, Scott i Robertson, Roland (ur.) ***Global Modernities*** (Globalni moderniteti), London, Sage Publications, 1995.
Polazeći od teorije modernizacije, u knjizi se govori o globalizaciji društvenih odnosa u svijetu, te se pokazuje kako globalno sve više utječe na regionalno i oslabljuje ideju 'nacionalne države' i 'nacionalne samostojnosti'.

Feigenbaum, Harvey; Hamnett, Chris i Henig, Jeffrey ***Shrinking the State: The Political Underpinnings of Privatization*** (Sužavanje države: Politički potpornji privatizacije), Cambridge, Cambridge University Press, 1998.
Tijekom osamdesetih i devedesetih godina proces privatizacije zahvaća cijeli svijet i u mnogim zemljama uzroči velike promjene u dotadašnjim odnosima između države i tržišta. Knjiga sadrži poredbenu raščlambu privatizacije u Velikoj Britaniji, Sjedinjenim Državama i Francuskoj. Autori su mišljenja da je privatizacija politička pojava, a ne gospodarski odgovor na porast moći države i njezinih troškova.

Fergusson, David ***Community, Liberalism and Christian Ethics*** (Zajednica, liberalizam i kršćanska etika), Cambridge, Cambridge University Press, 1999.
Knjiga se bavi pitanjima odnosa između filozofije morala i kršćanske teologije. Autor propituje je li moguće razlikovati kršćanski moral od moralnih zahtjeva drugih religija. Ukazuje na rasprave koje se u pluralističkim društvima vode oko moralnog uvjerenja i djelovanja glede tradicije i svjetonazora. U knjizi se propagira stav prema kojemu je moral istodobno i različit i istovjetan s drugim moralnim pozicijama.

Firat, A. Fuat i Dholakia, Nikhilesh ***Consuming People: From Political Economy to Theaters of Consumption*** (Potrošači: Od političke ekonomije do kazališta potrošnje), London, Routledge, 1998.
Autori raščlanjuju potrošnju na globalnoj razini iz filozofske, kulturološke i poslovne perspektive. Objašnjava se kako se dominantni oblik potrošnje učvrstio u modernim kapitalističkim tržišnim gospodarstvima. Posebno je razmotreno shvaćanje potrošnje u modernizmu i postmodernizmu te snaga koje oblikuju američke obrasce potrošnje.

Fisher, J. Ronald ***Interactive Conflict Resolution*** (Interaktivno rješavanje sukoba), Syracuse,

Syracuse University Press, 1997.
Knjiga opisuje i raščlanjuje četiri aspekta interaktivnog rješavanja sukoba: razvoj teorije i prakse, značaj interaktivne prakse u odnosu na druge pristupe miru, glavne varijante interaktivnog pristupa i daljnji razvoj u tom području. Autor koristi sintagmu 'interaktivno rješavanje sukoba', kako bi naglasio važnost uspostavljanja izravnog odnosa među predstavnicima sukobljenih strana za razumijevanje i rješavanje složenih međugrupnih napetosti.

Flanagan, Owen ***Self Expressions: Mind, Morals, and the Meaning of Life*** (Izrazi sebstva: Um, moral i smisao života), New York, Oxford University Press, 1996.
Flanaganovi eseji slijede nit stalnog filozofskog nastojanja za pomirbom znanstvenih pogleda o čovjeku kao biću slobodne volje i tvorcu smisla. Ako prihvatimo općepoznato stajalište da su ljudi samo materijalna bića koja žive u materijalnom svijetu, kako možemo tvrditi da smo slobodni djelatnici koji oblikuju svoju osobnu sudbinu; ako u materijalnom svijetu nema Boga, zašto nam nije sve dopušteno? Autor u rasprave o tim pitanjima unosi novije spoznaje iz područja neuroznanosti, kognitivne znanosti i psihijatrije, motreći sljedeće teme: mogućnost znanstvenog istraživanja svjesnog uma, snovi kao odraz sebstva, moralna socijalizacija djece, narav psihologijskih pojava kao što su poremećaj mnogostruke osobnosti, sindrom pogrešnog pamćenja itd., te zaključuje da u znanstvenom gledanju na osobu ne postoji ništa što bi potvrdilo nihilizam.

Fornas, Johan ***Cultural Theory and Late Modernity*** (Teorija kulture i kasni modernizam), London, Sage Publications, 1995.
Knjiga predstavlja prilog suvremenoj teoriji kulture. Raščlanjujući različite kulturne tradicije, autor predlaže multidimenzionalni model za razumijevanje kulture u kasnom modernizmu. Problem se raspravlja u četiri točke: modernitet i modernizacija, uključujući i ideje kasnog moderniteta i postmodernizam; kritika suvremenih društava; kulturni simboli i oblikovanje subjekata.

Forum on Peace 2: The Social and Human Sciences and the Problem of Peace: Paris 1976: Rapport final (Forum o miru 2: Društvene i humanističke znanosti i problem mira: Pariz 1976.: Završno izvješće), Pariz, UNESCO, 1977.
Ova UNESCO-ova publikacija sadrži Završno izvješće s Foruma o miru, koji je održan u Parizu 1976. godine. Na forumu se raspravljalo o utjecaju gospodarskog razvoja na ideju mirnog suživota; djelovanju organizacija posvećenih borbi za mir, posebice nevladinih udruga, i budućim aktivnostima UNESCO-a u tom području.

Friedman, Jonathan ***Cultural Identity and Global Process*** (Kulturni identitet i globalni proces), London, Sage Publications, 1994.
Polazeći od ideja koje su se pojavile od teorije svjetskih sustava do postmodernizma, autor istražuje odnose između globalnog i lokalnog, kako bi pokazao da su i kulturna raspršenost i moderna homogenizacija konstitutivni trendovi globalne stvarnosti. Kroz knjigu se propituje međuovisnost svjetskog tržišta i lokalnih kulturnih preobrazbi i razotkrivaju složeni odnosi između globalno strukturiranih društvenih procesa i organizacije identiteta.

The Future of Cultures (Budućnost kultura), Pariz, UNESCO, 1994.
Djelo predstavlja prilog razumijevanju kulture u kontekstu svjetskih promjena. U glavnim tezama polazi se od istraživanja provedenih u Južnoj Americi, Aziji, Africi i zapadnom Sredozemlju. Spominju se najnovije promjene do kojih dolazi interakcijom kulturnog razvoja, kulturnih identiteta i pluralizma na regionalnoj i interregionalnoj razini.

Garret, Brian ***Personal Identity and Self-Consciousness*** (Osobni identitet i samosvijest), Canberra, Australian National University, 1998.
Djelo je prilog filozofiji identiteta i epistemologiji. Autor promišlja pitanja metafizike osobnosti i samosvijesti te objašnjava razloge važnosti osobnog identiteta.

Gericke, O. ***Menschenrechte und Folter*** (Ljudska prava i mučenje), Göttingen, Vandenhoek, 1978.
U knjizi se tema mučenja (stvarnost mučenja, zabrana mučenja i učinkovitost zabrane mučenja) razmatra s političko-društvenih, individualno-psihologijskih i etičko-filozofijskih gledišta.

Gibbons, M.; Limoges, C.; Nowotny, H.; Schwartzman, S.; Scott, P. i Trow, M. ***The New Production of Knowledge: The Dynamics of Science and Research in Contemporary Societies*** (Nova proizvodnja znanja: Dinamika znanosti i znanstvenog istraživanja u suvremenim društvima), London, Sage Publications, 1994.
Treba li 'postznanstveni' način postmodernističke proizvodnje znanja u društvu 21. stoljeća dočekati dobrodošlicom, ili ga se treba kloniti zbog proturječja koja donosi? Autori otkrivaju spoznajne, obrazovne, organizacijske i gospodarske promjene koje revolucioniraju prirodne i društvene znanosti te nas navode na misao o smislu i svrsi znanja u suvremenoj kulturi.

Giesen, Bernhard ***Intellectuals and the German Nation: Collective Identity in an Axial Age*** (Intelektualci i njemačka nacija: Kolektivni identitet u doba osovine), Cambridge, Cambridge University Press, 1998.
Autor iznosi teoriju o kolektivnom nacionalnom identitetu zasnovanom na kulturi i jeziku, a ne na moći i politici. Primjenjujući tu teoriju na njemačko 'doba osovine', pokazuje kako su se oznake njemačkog identiteta iz devetnaestog stoljeća odrazile na identitet podijeljene Njemačke između 1945. i 1989. godine.

Girling, John ***Corruption, Capitalism and Democracy*** (Podmićivanje, kapitalizam i demokracija), London, Routledge, 1997.
Knjiga je studija o podmićivanju koje je vazda prisutno u političkom životu. Autor dokazuje da s razvitkom i modernizacijom problem podmićivanja ne nestaje, nego samo poprima nove oblike.

Glendinning, Simon ***On Being With Others*** (Kako biti s drugima), London, University of Reading i Routledge, 1998.
Autor opovrgava tvrdnju da smo u stanju spoznati samo sadržaj vlastita uma i istražuje zašto rani pokušaji rušenja skeptičke spoznajne pozicije o drugim umovima, primjerice onaj Heideggerov, nisu uspjeli. Kao polazište za formuliranje čvrste teorije o drugim umovima, predlaže povratak Wittgensteinu.

Global Culture: Nationalism, Globalization and Modernity (Globalna kultura: Nacionalizam, globalizacija i modernitet), tematski broj: Theory, Culture and Society, 7, 1990., 2/3.
Teoretičari u području društvenih znanosti razmatraju problem globalizacije kulture. Hoće li doći do stvaranja jedinstvene svjetske kulture? Ako da, kako se pomiriti s postojećim kulturnim podjelama i neovisnošću nacionalnih država? Hoće li globalni dodiri uroditi većom snošljivošću prema drugim kulturama, ili će integriranje kultura dovesti do jačanja fundamentalističkih i nacionalističkih pokreta? Autori odgovore traže u ulozi tzv. 'treće

kulture' koja polazi od međunarodnih zakona, globalnih financijskih tržišta i medijskih konglomerata, odnosno od elemenata koji nadilaze granice nacionalnih država.

Global unsozial (Globalna asocijalnost), Bad Honnef, Horlemann, 1995.
Knjiga okuplja materijale u kojima se raspravlja o alternativnim modelima društvenog razvoja koji nude nova rješenja za probleme siromaštva, nezaposlenosti, beskućništva itd. Naime, porast siromaštva u svijetu jasno ukazuje da su se dosadašnje zamisli kojima se nastoji odgovoriti na globalne društvene, gospodarske i ekološke probleme, pokazale neuspješnima. Materijali se mogu upotrebljavati u programima neformalnog obrazovanja.

Goldfarb, Jeffrey C. ***Civility and Subversion: The Intellectual in Democratic Society*** (Uljudnost i subverzivnost: Intelektualac u demokratskom društvu), Cambridge, Cambridge University Press, 1998.
Knjiga nudi novo viđenje uloge intelektualca u demokraciji. Tvrdeći da društvima kronično nedostaje promišljanje, autor istražuje moć intelektualca kao demokratskog čimbenika koji uljuđuje političke prepirke i potresa samozadovoljnu suglasnost. Intelektualci su posebna vrst "stranaca" koji pomno njeguju vlastite kritičke sposobnosti, pa su stoga jedino pozvani govoriti o najosjetljivijim problemima suvremenog svijeta. U studiji se raspravlja o angažiranim intelektualcima, od Sokrata do srednjoeuropskih političkih disidenata, te od Malcolma X do T. Morrison.

Good, James i Velody, Irving (ur.) ***The Politics of Postmodernity*** (Politika postmodernizma), Cambridge, Cambridge University Press, 1998.
Istaknuti autori u području antropologije, povijesti, studija spola, filozofije politike i sociologije razmišljaju o ideji postmodernizma kao dobu spoznaja koje se grade na kritičkom odmaku od modernističke misli. Potanko se razrađuju politički elementi prijelaza iz modernizma u postmodernizam. Knjiga je posebno zanimljiva zbog osvrta na promjenljive društvene odnose i identitete, osobito klasne, nacionalne, spolne i obiteljske.

Goodin, Robert E. ***Utilitarianism as a Public Philosophy*** (Utilitarizam kao filozofija javnosti), Cambridge, Cambridge University Press, 1995.
Autor, koji je do sada objavio niz knjiga o političkoj teoriji, javnoj politici i primijenjenoj etici, u ovom djelu staje u obranu utilitarizma i pokazuje kako je taj način mišljenja moguće uspješno primjenjivati na mnoštvo pitanja javne politike. Raspravljajući o paternalizmu, socijalnoj politici, međunarodnoj etici, nuklearnom naoružanju i međunarodnim odgovorima na krizu okoliša s pozicija utilitarizma, sagledava i iznalazi rješenja za brojne nedoumice suvremenog svijeta.

Grant, Reg ***Genocide*** (Genocid), London, Amnesty International UK, 1999.
Autor raščlanjuje fenomen kulturnog i rasnog čišćenja koje se i dalje provodi u svijetu. Razmatra strategije intervencije međunarodne zajednice, postupke dovođenja odgovornih pred lice pravde i mogućnosti sprječavanja genocida u budućnosti.

Grodin, Debra i Lindlof, Thomas R. (ur.) ***Constructing the Self in a Mediated World*** (Konstrukcija sebstva u svijetu medija), Thousand Oaks, Sage Publications, 1996.
U suvremenom svijetu na oblikovanje identiteta osim obitelji, susjedstva, škole i radnog mjesta, sve više utječu mediji. U djelu se problem medijskog oblikovanja identiteta raspravlja u sklopu interpersonalne i masovne komunikacije, pri čemu se polazi od različitih teorijskih orijentacija, na primjer kritičke teorije, društvenog konstruktivizma i feminizma.

Gronemeyer, R. ***Frieden*** (Mir), Baden-Baden, Signal-Verlag, 1987.
U tekstu se raspravlja o čimbenicima koji potiču i onemogućuju uspostavu mira u svijetu. Obrazlaže se utjecaj pojedinačnih, nacionalnih i međunarodnih čimbenika u kontekstu teorije agresije, problema interakcije i razorne moći agresivne industrije kulture.

Grugel, Jean i Hout, Wil (ur.) ***Regionalism across the North/South Divide: State Strategies in the Semi-Periphery*** (Regionalizam preko razmeđe Sjever/Jug: Državne strategije na poluperiferiji), London, Routledge, 1998.
U djelu se obrađuje položaj zemalja koje se nalaze na poluperiferiji globalnog poretka. Razmatraju se njihove reakcije na globalne promjene i uloga regionalizma u njihovoj gospodarskoj politici prema inozemstvu. Pojašnjena je uloga poluperiferije u novom regionalizmu koji se javlja devedesetih godina u Brazilu, Čileu, Jugoistočnoj Aziji, Kini, Južnoafričkoj Republici, zemljama Magreba, Turskoj i Australiji.

Guernsey, Joann Bren ***Affirmative Action: A Problem or a Remedy?*** (Afirmativna akcija: Problem ili rješenje?), Minneapolis, Lerner Publications Company, 1997.
Knjiga nudi cjelovit prikaz politike afirmativne akcije u Sjedinjenim Državama. Autorica određuje afirmativnu akciju kao tehniku uklanjanja posljedica dugoročne diskriminacije. Istražuje ciljeve i polazišta te politike te nedoumice i probleme u svezi s njezinom primjenom, primjerice kad usprkos otvorenih vrata najviših obrazovnih institucija kod pojedinaca uz jačanje samopoštovanja dolazi do odustajanja od daljnjeg školovanja.

Hables Gray, Chris ***Postmodern War: The New Politics of Conflict*** (Postmoderni rat: Nova politika sukoba), London, Routledge, 1998.
Studija prati razvoj uporabe visoke tehnologije u ratnim sukobima širom svijeta. Izumi, znanost i tehnika imaju odlučujuću ulogu u današnjem načinu ratovanja. Općenito govoreći, ratova ne bi ni bilo bez uporabe tehnologije, ali su se u novije vrijeme veze između sila stvaranja i uništavanja toliko ispreplele da je sigurnost čovječanstva ozbiljno dovedena u pitanje, posebice zbog uporabe kompjutorskih tehnologija u vojne svrhe. Autor upozorava na opasnosti primjene moćnih tehnoznanstvenih sredstava u ratnim sukobima.

Hager, Lori D. (ur.) ***Women in Human Evolution*** (Žene u ljudskoj evoluciji), London, Routledge, 1997.
U djelu se istražuje uloga paleontologinja i arheologinja na području kojem po tradiciji dominiraju muškarci. Istraživačice propituju ključne pretpostavke i scenarije evolucije do kojih su došli njihovi muški kolege. Na taj način iznalaze uravnoteženije modele ljudskog razvitka i korjenito mijenjaju način gledanja na ljudsku evoluciju.

Hampton, Jean E. ***The Authority of Reason*** (Pouzdanost razuma), Cambridge, Cambridge University Press, 1998.
U knjizi su napadnute mnoge priznate postavke suvremene filozofije i društvenih znanosti. Pokazano je zašto se objektivnost u području etike ne razlikuje od objektivnosti znanstvene spoznaje. Hampton propituje moralni realizam, internalizam i eksternalizam, instrumentalno mišljenje i djelotvornost praktičkog mišljenja.

Hann, Chris i Dunn, Elizabeth ***Civil Society: Challenging Western Models*** (Građansko društvo: Izazov zapadnim modelima), London, Routledge, 1996.
Autori pokazuju da građansko društvo ne treba promatrati kao samostalno, više-manje privatno područje koje je u oporbi prema državi. U djelu se propituju svakodnevni društveni postupci, odnosi moći u društvu i zajedničke moralne norme koje prevladavaju u građanskim

društvima Zapada.

Harrison, Peter ***The Bible, Protestantism and the Rise of Natural Science*** (Biblija, protestantizam i uspon prirodnih znanosti), Cambridge, Cambridge University Press, 1998.
Autor propituje ulogu Biblije u prirodnim znanostima. Pokazuje kako su sadržaj Biblije, a osobito način na koji je ona tumačena, utjecali na shvaćanje prirode od trećega do sedamnaestog stoljeća. Uspon moderne znanosti vezuje se uz protestantski pristup biblijskim tekstovima, koji je osporio simbolički svijet srednjeg vijeka i stvorio preduvjete za znanstveno istraživanje i tehnološko iskorištavanje prirode.

Haworth, Alan ***Free Speech*** (Slobodan govor), London, Routledge, 1998.
Polazeći od teza J. S. Milla, autor iznosi argumente u prilog slobodi govora i povezuje ih s raspravama u suvremenoj politici i političkoj filozofiji. Obrađuju se i neki od najvažnijih povijesnih priloga slobodi govora.

Hear, Nicholas Van ***New Diasporas: The Mass Exodus, Dispersal and Regrouping of Migrant Communities*** (Nove dijaspore: Masovni egzodus, raseljenje i pregrupiranje migracijskih zajednica), London, UCL Press, 1998.
Knjiga nas uvodi u problem globalnih migracija u posljednjoj četvrtini dvadesetog stoljeća. Razrađuje se teorijski koncept dijaspore te nastanak i preobrazba migracijskih grupa glede društveno-gospodarskog razvoja, ljudskih prava i pojave nacionalnih država. Usredotočujući se na deset migracijskih kriza u svijetu, autor prati nastanak, razvoj te društveni, gospodarski i politički raspad novih dijaspora, govori o čimbenicima koji ubrzavaju razvoj međunarodnih migracija te uspostavu i rušenje nacionalnih država i, na kraju, problematizira budućnost dijaspora i njihov utjecaj na politiku i gospodarstvo dvadesetprvog stoljeća.

Herb, Addo ***Imperialism: The Permanent Stage of Capitalism*** (Imperijalizam kao trajni stadij kapitalizma), Tokyo, UNU Press, 1986.
Autor iznosi tezu da je imperijalizam bio pokretač kapitalizma od samog njegova početka. Razvojem kapitalizma mijenja se lice imperijalizma, no u zemljama Trećeg svijeta on i dalje opstoji. Kad se kritički raščlane liberalno, radikalno i marksističko poimanje imperijalizma, na vidjelo izlazi europocentrična priroda njihovih temeljnih polazišta.

Herb, Addo; Amin, Samir; Aseniero, George; Frank, Andre Gunder; Friberg, Mats; Fröbel, Folker; Heinrichs, Jürgen; Hettne, Björn; Kreye, Otto i Seki, Hiroharu ***Development as Social Transformation: Reflection on the Global Problematique*** (Razvitak kao društvena preobrazba: Razmišljanja o globalnoj problematici), Tokyo, UNU Press, 1988.
Središnja ideja djela je uvjerenje da se razvitak, ako se shvati u smislu boljih životnih uvjeta za većinu svjetskog stanovništva, ne može postići promjenama u postojećem svjetskom sustavu već jedino promjenom samog sustava.

Hettne, Björn (ur.) ***Europe, Dimensions of Peace: Studies on Peace and Regional Security*** (Europa, dimenzije mira: Studije o miru i regionalnoj sigurnosti), Tokyo, UNU Press, 1988.
Istaknuti stručnjaci poput A. G. Franka, I. Wallersteina, M. Kalkora, T. Szentesa i drugih, proučavaju pitanja mira, sigurnosti i razvoja u Europi.

Hollis, Martin ***Trust within Reason*** (Povjerenje unutar razuma), Cambridge, Cambridge University Press, 1998.
Gubi li se međusobno povjerenje onda kada su ljudi suviše racionalni, ili pak kada nisu dovoljno racionalni? Obje se pretpostavke čine mogućima. Prva podržava uskogrudne

vrijednosti nasuprot razumu. Druga pak kazuje da racionalni ljudi mogu imati povjerenje i da se u njih može imati povjerenje. Koja od njih je ispravna, ovisi o tome kako definiramo pojam 'razum'. Autor se zalaže za određenje razuma kao spremnosti da opće dobro stavimo ispred osobnoga.

Hoskins, Janet ***Biographical Objects: How Things Tell the Stories of People's Lives*** (Predmeti iz kojih čitamo životopis: Kako stvari pripovijedaju o ljudskim životima?), London, Routledge, 1998.
Šest žena i muškaraca iz istočne Indonezije pripovijedaju o svojim životima koristeći kao polazište priče stvari koje posjeduju i koje čine neodvojiv dio njihova identiteta. Knjiga objašnjava kako se dualističkim metaforama s poznatim razlikovanjem između osobe i predmeta, ženskoga i muškog itd., svakodnevnim stvarima pridaju životna obilježja i kako one potvrđuju politiku roda.

In from the Margins: A Contribution to the Debate on Culture and Development in Europe (Izići iz margina: Prilog raspravi o kulturi i razvoju u Europi), Strasbourg, Council of Europe, 1996.
U ovom izvješću neovisna grupa istraživača, okupljena kao *task force* za kulturu i razvoj, nudi naputke o djelotvornim pristupima složenim kulturnim izazovima i razvojnim problemima kontinenta. Izvješće se prvenstveno bavi pitanjem marginaliziranih i izvlaštenih Europljana. U tom smislu donosi nekoliko temeljnih preporuka. Prijeko je potrebno izgraditi konzistentnu teoriju kulturne politike koja prihvaća instrumentalnu ulogu kulture, ali koja istodobno ne ugrožava individualno stvaralaštvo koje nadilazi državni nadzor. Nadalje, kulturne organizacije trebaju prihvatiti snošljive, a ne isključive politike, kako bi se manjinama osigurali uvjeti za samoizražavanje i poštivanje od strane dominantne grupe. Škole trebaju, osim vještina potrebnih za uspjeh u natjecateljskim uvjetima tržišnog gospodarstva, ponuditi holistički pristup obrazovanju, koji također obuhvaća umjetničko stvaralaštvo i interpersonalne vještine. Vrijeme je da se obnovi ravnoteža umjetnosti i znanosti, budući da nove tehnologije povećavaju mogućnosti stvaralačkog izražavanja.

It's about Time! Human Rights are Women's Right (Vrijeme je! Žene imaju pravo na ljudska prava), New York, Amnesty International USA, 1995.
Izvješće prikazuje položaj žena u 75 zemalja i mjere koje valja poduzeti do godine 2000. u cilju ostvarenja proklamiranog ideala jednakosti. Za milijune žena u svijetu posljednje je desetljeće 20. stoljeća bilo razdoblje terora, oskudice i borbe za pravdu. Svake godine milijuni žena trpe razne oblike povreda i nasilja, a određene vrste nasilničkog ponašanja, kao što su silovanje, usmjerene su primarno protiv žena. Ono što te žene ujedinjuje, nadilazeći njihove klasne, rasne, kulturne, religijske, nacionalne i etničke različitosti, jest ranjivost njihovih temeljnih ljudskih prava i njihovi napori za njihovom zaštitom.

James, Paul ***Nation Formation: Towards a Theory of Abstract Community*** (Oblikovanje nacije: K teoriji apstraktne zajednice), London, Sage Publications, 1996.
Što je nacija i zašto je nacionalizam danas rasprostranjen širom svijeta? Polazeći od tvrdnje da je nacija apstraktna i proturječna zajednica, James iznosi stav da je taj pojam u suvremenoj znanosti najčešće krivo shvaćan. U knjizi se raspravlja o argumentacijama poznatih autora kao što su Marx, Durkheim, Weber, Gellner, Nairn i Giddens. Pregled teorijskih postavki dovodi se u vezu s političkim krizama, kao što su rat u Bosni i genocid u Ruandi.

Jameson, Fredric i Miyoshi, Masao (ur.) ***The Cultures of Globalization*** (Kulture globalizacije), Durham (NC), Duke University Press, 1998.

U ovoj knjizi međunarodni tim autora razmatra proces globalizacije, osobito pitanje uvoza i izvoza kulture, brzina i intenzitet kojih se posljednjih godina silno pojačavaju. Propituje se utjecaj novih svjetskih trendova na globalnu narav tehnologije, komunikacijskih mreža, potrošačke kulture, intelektualnih diskursa, umjetnosti i masovne zabave.

Jamrozik, Adam i Nocella, Luisa ***The Sociology of Social Problems*** (Sociologija društvenih problema), Cambridge, Cambridge University Press, 1998.
Autori prilaze sociologiji društvenih problema iz novog kuta. Promatraju kako se društveni problemi javljaju i određuju, tko preuzima odgovornost za njih, koga ugrožavaju te kako se rješavaju ili zanemaruju. Nakon kritičkog pregleda postojećih teorija, autori iznose svoje teorijsko viđenje tumačeći, između ostalog, kako neki društveni problemi ugrožavaju strukture vlasti i kako vlast na njih odgovara.

Janoski, Thomas ***Citizenship and Civil Society: A Framework of Rights and Obligations in Liberal, Traditional, and Social Democratic Regimes*** (Građanstvo i građansko društvo: Okvir za prava i odgovornosti u liberalnim, tradicionalnim i socijalno-demokratskim režimima), Cambridge, Cambridge University Press, 1998.
Knjiga se s politološkog motrišta bavi razumijevanjem građanskih prava i odgovornosti u različitim društveno-političkim kontekstima. Temeljna pitanja koja se postavljaju su: trebamo li prava povezivati isključivo s pojedinačnim potrebama ili željama i možemo li odbaciti ideju društvene odgovornosti pod izgovorom da ona ograničava uživanje prava. Autor drži da su i prava i odgovornosti bitan dio ideje građanstva te da odnos među njima treba urediti tako da zajednički promiču sustav interakcija među građanima koji opravdava dugoročne društvene investicije.

Jasay, Anthony de ***Against Politics: On Government, Anarchy and Order*** (Protiv politike: O vladavini, anarhiji i poretku), London, Routledge, 1997.
Je li država nužnost, pogodnost ili nešto treće? Država nas tjera da se priklonimo kolektivizmu, istodobno pružajući jednom dijelu građanstva mogućnost da prijeđe preko izbora drugih i raspolaže njihovim sredstvima. Na osnovi argumenata modernog racionalnog izbora autor pobija većinu uvriježenih stavova o odnosu pojedinca i države.

Jenkins, Richard ***Rethinking Ethnicity: Arguments and Explorations*** (Novo promišljanje etniciteta: Argumenti i istraživanja), London, Sage Publications, 1997.
Na koji način ideje etniciteta i društvenog identiteta utječu na svakodnevni život ljudi? Jenkins razvija ideju etniciteta kritički proučavajući i proširujući antropološke modele. Odnosi moći i društveno raslojavanje utječu na procese etničke identifikacije. Po autorovu mišljenju, većina teorijskih pristupa ne pruža mogućnost cjelovitog shvaćanja kulturnih sadržaja lokalnoga etničkog identiteta.

Jennings, Jeremy i Kemp-Welch, Tony (ur.) ***Intellectuals in Politics: From the Dreyfus Affair to Salman Rushdie*** (Intelektualci u politici: Od afere Dreyfus do Salmana Rushdieja), London, Routledge, 1997.
Autori razmatraju viđenja društvene uloge intelektualca, mjesto intelektualca u društvu i stavove o intelektualcu kao savjesti nacije i glasu potlačenih. Na primjerima iz raznih područja svijeta, kao što su Izrael, Alžir, Velika Britanija, Irska, Srednja Europa i Amerika, pokušava se odgovoriti na pitanje polaže li intelektualac pravo na istinu.

Katunarić, Vjeran (ur.) ***Multicultural Reality and Perspectives in Croatia*** (Multikulturalna stvarnost i perspektive u Hrvatskoj), Zagreb, Interkultura, 1997.

Zbornik donosi teorijske oglede o multikulturalizmu u poslijeratnoj Hrvatskoj i studije o položaju nekih manjinskih zajednica koje žive na njezinu teritoriju. Autori istražuju kako hrvatski građani vide sebe i druge, pravni i društveni položaj nacionalnih/etničkih manjina, religijske zajednice itd., te kako se sve to odražava u odgojno-obrazovnom sustavu i stavovima hrvatskih srednjoškolaca. Opisuju promjene demografske i nacionalne/etničke slike zemlje, što je prouzročeno dolaskom mnoštva izbjeglih i prognanih Hrvata i muslimana Bošnjaka te drastičnim smanjenjem broja Srba, i govore o tome što Hrvatska treba učiniti kako bi zadovoljila standarde Vijeća Europe i Europske unije u odnosu na prava manjina, demokratizaciju, lokalnu samoupravu i regionalnu autonomiju. Osim o muslimanima Bošnjacima i Srbima, raspravlja se o manjinama čiji je položaj poboljšan zahvaljujući međudržavnoj bilateralnoj suradnji (Talijani) ili zahvaljujući njihovim dobrim odnosima s hrvatskom državom (Romi, Ukrajinci, Rusini).

Kernohan, Andrew ***Liberalism, Equality, and Cultural Oppression*** (Liberalizam, jednakost i kulturno tlačenje), Cambridge, Cambridge University Press, 1998.
Djelo je posvećeno raščlanjivanju problema kulturne politike u liberalnoj državi. Autor drži da liberalna politička filozofija prenaglašuje pozitivne aspekte pripadnosti kulturnoj grupi, a zanemaruje štetne aspekte te pripadnosti. Tvrdi da tlačiteljska kultura podržava društvenu nejednakost i krive pretpostavke o tome što je kome dopušteno činiti. Kulturno zagađenje narušava samopoštovanje pojedinca i onemogućuje mu spoznaju dobra. Ta vrsta zagađenja, drži autor, nalik je zagađenju okoliša koje, iako je teže uočljivo, nije ništa manje stvarno. Na kraju autor izriče stav da liberalna država, koja treba promicati jednakost među ljudima, mora poticati i promjenu svog kulturnog okoliša.

Kieran, Matthew (ur.) ***Media Ethics*** (Etika medija), London, Routledge, 1998.
O društvenoj ulozi i odgovornosti medija te o etičkim pitanjima novinstva govore filozofi, znanstvenici i medijski stručnjaci. Osobita pozornost posvećena je problemima istine, krjeposti, privatnosti, prava i slobodâ.

King, Mary ***Mahatma Gandhi and Martin Luther King Jr: The Power of Nonviolent Action*** (Mahatma Gandhi i Martin Luther King Jr.: Snaga nenasilnog djelovanja), Pariz, UNESCO Publishing, 1998.
Autorica se bavi Gandhijevim učenjem o nenasilnim metodama djelovanja u borbi za samostalnost i neovisnost Indije, koje je dobrim dijelom odredilo pravac djelovanja u području zaštite ljudskih prava u našem stoljeću. Osobito se osvrće na strategiju nenasilnog otpora koju je, pod utjecajem Gandhija, zagovarao Martin Luther King u sklopu crnačkog pokreta za građanska prava u Sjedinjenim Državama.

Klein, Lawrence R. i Lo, Fuchen (ur.) ***Modelling Global Change*** (Oblikovanje globalne promjene), Tokyo, UNU Press, 1995.
U svjetskoj politici, gospodarstvu, demografiji, tehnologiji, ekologiji i etici došlo je do velikih promjena koje traže nove načine prilagodbe i vrednovanja. Pozornost je usmjerena na razumijevanje globalnih promjena, osobito glede mogućnosti prognoze budućih trendova i ozbiljenja politike održivog razvoja.

Klug, Francesca; Starmer, Keir i Weir, Stuart ***The Three Pillars of Liberty: Political Rights and Freedoms in the United Kingdom*** (Tri potpornja slobode: Politička prava i slobode u Ujedinjenom Kraljevstvu), London, Routledge, 1996.
Studija donosi sustavni pregled političkih i pravnih mjera za zaštitu političkih sloboda u Ujedinjenom Kraljevstvu. Nažalost, te se mjere pokazuju nedostatnima, a oštećeni građani ne

raspolažu dovoljno učinkovitim načinima zaštite svojih prava. Autori prate situaciju u Velikoj Britaniji u odnosu na međunarodne standarde promicanja i zaštite ljudskih prava koje propisuje Europska konvencija o ljudskim pravima i niz drugih međunarodnih dokumenata, te opisuju niz slučajeva kršenja prava. Govore o zakonima i praksi u pogledu slobode informiranja, slobode izražavanja, slobode javnog prosvjeda, sindikalnog udruživanja, državnog nadzora, prava na privatnost i mnogih drugih ključnih pitanja. Studiju je izradio Demokratski ured Ujedinjenog Kraljevstva *(Democratic Audit of the United Kingdom)* pri Centru za ljudska prava Sveučilišta u Essexu, koji je uspostavljen u svrhu praćenja kakvoće demokratskih i političkih sloboda u Velikoj Britaniji.

Knopf, Jeffrey W. ***Domestic Society and International Cooperation: The Impact of Protest on US Arms Control Policy*** (Domaće društvo i međunarodna suradnja: Utjecaj prosvjeda na politiku kontrole naoružanja Sjedinjenih Država), Cambridge, Cambridge University Press, 1998.
Knjiga pokazuje kako su mirovni pokreti tijekom hladnog rata natjerali Sjedinjene Države da uđu u pregovore o kontroli nuklearnog naoružanja. Većina politologa drži da vanjsku politiku pojedinih država određuju njihovi poglavari, ovisno o međunarodnim odnosima ili o njihovim osobnim interesima. Autor dokazuje da se državne odluke mogu oblikovati i odozdo te u svezi s tim ističe ulogu javnih prosvjeda i nevladinih udruga.

Korten, David C. ***Globalizing Civil Society: Reclaiming Our Right to Power*** (Globalizirati građansko društvo: Povratiti naše pravo na moć), New York, Seven Stories Press, 1998.
Potaknut zaključcima Konferencije UN-a o ljudskim naseljima, održane 1997. godine, autor optužuje vlade država za nedostatak poduzetnosti u sprječavanju gladi, beskućništva, nezaposlenosti, siromaštva, kršenja ljudskih prava i zagađenja okoliša. Raščlanjuje uzroke globalne krize i nudi originalna rješenja koja polaze od načela održivosti, zajedništva i jednakosti na kojima treba graditi zdravu budućnost čovječanstva.

Krause, Keith i Knight, W. Andy (ur.) ***State, Society, and the UN System, Changing Perspectives on Multilateralism: Studies on Multilateralism and the UN System*** (Država, društvo i sustav UN-a, promjenljiva viđenja multilateralnosti: Studije o multilateralnosti i sustavu UN-a), Tokyo, UNU Press, 1995.
Budući da proces globalizacije ovisi o odnosu između države, društva i međunarodnih institucija, cilj autora bio je raščlaniti taj odnos kako bi se bolje razumjela uloga Ujedinjenih naroda kao nositelja promjena u svjetskom poretku.

Kukoč, Mislav i Polokhalo, Volodymyr (ur.) ***Ukraine & Croatia: Problems of Post-communist Societies*** (Ukrajina i Hrvatska: Problemi postkomunističkih društava), Zagreb, Hrvatsko povjerenstvo za UNESCO, 1997.

Zbornik donosi radove predstavljene na međunarodnoj konferenciji 'Ukrajina i Hrvatska: Problemi postkomunističkih društava', održanoj u Kijevu 1996. godine, gdje su se okupili ugledni ukrajinski i hrvatski znanstvenici kako bi raspravili o gorućim problemima postkomunističke društvene i političke stvarnosti. Problemi koji se susreću u obje zemlje prvenstveno se odnose na dugotrajnu dominaciju države nad građanskim društvom; podjelu društva na privilegiran sloj bogataša i osiromašene porezne platiše; te na pojavu gramzivosti vladajućih struktura nazvanu mafiokracijom ili kleptokracijom. S druge strane, obje zemlje teže unutrašnjoj i vanjskoj europeizaciji, tj. uključivanju u europske institucije, te se u tom cilju opredjeljuju za poštivanje ljudskih prava, građanskih sloboda, politički pluralizam i snošljivost. U tom se kontekstu raspravljalo i o ulozi vjerskih institucija. Naglašeno je da one

svojim autoritetom trebaju podržati razvoj demokratskog okružja u postkomunističkim društvima, jačati duhovne i moralne vrijednosti i svojom ekumenskom usmjerenošću pridonijeti društvenoj integraciji.

Küng, H. ***Projet d'éthique planétaire: la paix mondiale par la paix entre les religions*** (Projekt planetarne etike: Kako postići svjetski mir ostvarivanjem mira među religijama), Pariz, Le Seuil, 1991.
Problem odnosa religije i mira u knjizi se raščlanjuje na tri dijela. U prvom dijelu autor dokazuje da bez uvođenja jedinstvenih svjetskih moralnih načela čovječanstvo neće preživjeti. U drugom dijelu govori o međureligijskom miru kao preduvjetu svjetskog mira. U trećem se dijelu bavi ekumenskim dijalogom. Po Küngovu mišljenju, ekumenizam može biti temelj svjetskog mira. U knjizi se spominje i Međunarodni simpozij za dijalog među velikim svjetskim religijama, iz 1990., na kojemu je istaknuto da je humanost moralni temelj svih velikih religija.

Kymlicka, Will ***Multicultural Citizenship: A Liberal Theory of Minority Rights*** (Multikulturalno građanstvo: Liberalna teorija prava manjina), Oxford, Oxford University Press, 1995.
Knjiga donosi nove poglede na prava i položaj manjinskih zajednica u multikulturalnim sredinama. Budući da se u tkivu mnogih društava sve vidljivije ocrtava nit multikulturalizma, etničke i nacionalne manjine sve glasnije postavljaju zahtjeve za priznavanjem i podrškom njihovu kulturnom identitetu. Autor je mišljenja da su 'kolektivna prava' manjinskih kultura sukladna načelima liberalne demokracije i da uobičajene zamjerke tim pravima nisu opravdane. Međutim, ističe dalje, ne postoji jedinstvena formula koja bi bila primjenjiva na sve grupe, budući da se potrebe i težnje novih imigranata uvelike razlikuju od potreba i težnji starosjedilačkih naroda i nacionalnih manjina. Pritom se osvrće na jezična prava, predstavljanje grupa, vjerski odgoj, federalizam, odcjepljenje i druga središnja pitanja suvremene liberalne teorije.

Laidi, Zaki ***A World without Meaning: The Crisis of Meaning in International Politics*** (Svijet bez značenja: Kriza značenja u međunarodnoj politici), London, Routledge, 1998.
Autor dokazuje da se proširivanjem svijeta smanjuje naša sposobnost njegova smislenog sagledavanja. Nakon pada komunizma, kojim je savezništvo između moći i ideologije privedeno kraju, u globalnom svijetu nijedan autoritet više ne može tvrditi da posjeduje monopol nad istinom. Kao posljedicu toga, pojedinac pokušava povratiti osjećaj cjeline i identitet u starim modelima, kao što su vjera, nacionalizam i etnicitet.

Leahy, Michael i Cohn-Sherbok, Dan (ur.) ***The Liberation Debate*** (Rasprava o oslobođenju), London, Routledge, 1996.
U knjizi je riječ o pravima manjinskih i nepovlaštenih grupa, koje ulazeći u političku arenu zahtijevaju jednak pristup svim društvenim pogodnostima, zaposlenjima i položajima moći. Posljednjih desetljeća pokrenut je niz inicijativa kako bi se zadovoljili njihovi zahtjevi. Autori se osobito bave pitanjima: je li pravo žena i etničkih manjina na posebna prava stvar prošlosti, bi li uvođenje prava homoseksualaca odista urušilo temelje našeg društva, imaju li životinje prava itd.

Le Gales, Patrick i Lequesne, Christian (ur.) ***Regions in Europe: The Paradox of Power*** (Regije u Europi: Paradoks moći), London, Routledge, 1998.
Autori istražuju utjecaj regionalnih politika na europsku integraciju i iznose razloge zbog kojih europske regije nemaju većeg utjecaja na upravljanje ujedinjenom Europom. Ključne

teze temelje se na raščlambi regionalnih politika najutjecajnijih europskih država, kao što su Njemačka, Francuska, Velika Britanija, Italija, Španjolska, Nizozemska i Belgija.

Lehning, Percy B. (ur.) ***Theories of Secession*** (Teorije secesije), London, Routledge, 1998.
Djelo je sustavna raščlamba prava na odcjepljenje u kontekstu suvremenih političkih teorija. U pojedinim prilozima govori se o problemima nacionalizma, federalizma, prava na odcjepljenje, etničkog i kulturnog pluralizma te istražuje mogućnost uključivanja prava na odcjepljenje u ustave pojedinih zemalja.

Levin, Leah ***Human Rights: Questions and Answers*** (Ljudska prava: Pitanja i odgovori), Pariz, UNESCO, 1996.
Knjiga je uvod u ljudska prava i ulogu Ujedinjenih naroda i drugih organizacija u promicanju i zaštiti ljudskih prava i sloboda. Osobita pozornost stavlja se na pitanja kao što su mučenje, apartheid i kulturna prava. Na kraju knjige nalazi se tekst Opće deklaracije o ljudskim pravima.

Lichtenberg, Judith (ur.) ***Democracy and the Mass Media: A Collection of Essays*** (Demokracija i masmediji: Zbornik eseja), Cambridge, Cambridge University Press, 1990.
U ovom djelu istaknuti pravni i politički teoretičari i stručnjaci za novinarstvo raspravljaju o slobodi tiska glede moći koju mediji, posebice televizija, imaju na oblikovanje javnog mnijenja. Pokušavaju odgovoriti na pitanja u kojoj je mjeri opravdano ograničavanje medija od strane vlade i što je razlog drugačijeg odnosa prema televiziji od odnosa prema novinstvu. Djelo nudi originalne, probojite raščlambe filozofskih problema koji se javljaju u svezi s Prvim amandmanom na Ustav Sjedinjenih Američkih Država, kojim se jamči sloboda govora.

Lieberman, Marcel S. ***Commitment, Value, and Moral Realism*** (Privrženost, vrijednost i moralni realizam), Cambridge, Cambridge University Press, 1998.
Autor propituje uvjete kojima se potiče privrženost i razvija neizravni argument u prilog moralnom realizmu. Unatoč važnosti pitanja privrženosti za filozofiju morala i politike, dosad nije bilo zasebne studije u tom području. Ova se studija prvenstveno bavi pitanjima analitičke filozofije, ali se dodiruje i pitanja kontinentalne filozofije, pučke filozofije, te sociologije i kognitivne znanosti. Djelo predstavlja novinu u raspravi o moralnom realizmu.

Liebes, Tamar i Curran, James (ur.) ***Media, Ritual and Identity*** (Mediji, obred i identitet), London, Routledge, 1998.
U knjizi su okupljeni radovi svjetski poznatih medijskih stručnjaka koji raščlanjuju ulogu medija u društvu, oblikovanju društvenog identiteta i razvoju demokracije. Primjeri se kreću od izborne kampanje američkog predsjednika do televizijskih programa u zemljama Trećeg svijeta. Najvažnija pitanja kojima se pojedini prilozi bave su: nude li mediji zajedničke obrasce mišljenja koji jačaju zajedništvo ili promiču mentalitet odmazde nad javnim neprijateljima; pomažu li mediji građanskom društvu na način da koriste svima ili samo malom broju moćnika i sl.

Lorenz, Konrad ***On Aggression*** (O agresivnosti), London, Routledge, 1996.
Raspravljajući o evolucijskoj ulozi agresije, autor pokazuje zabrinutost zbog nedovoljnog poznavanja fenomena agresivnosti koji predstavlja opasnost za civilizaciju. U obnovljenom izdanju agresivnost je smještena u društveni i politički kontekst. Iznose se i novi dokazi koji pobijaju tvrdnje Lorenzovih kritičara.

Low, Nicholas i Gleeson, Brenda ***Justice, Society and Nature: An Exploration of Political***

Ecology (Pravda, društvo i priroda: Istraživanje političke ekologije), London, Routledge, 1998.
Autori primjenjuju ideje filozofije pravde na probleme okoliša. Istražuju se problemi pravednog postupanja prema ljudima i životinjama te utjecaj pravednosti društvenog i gospodarskog sustava na zdravlje i sigurnost svjetskog stanovništva. Riječ je i o konkretnim akcijama kao npr. o Pokretu za zaštitu prirodnog okoliša i pravdu u SAD-u, etici međunarodnih propisa o razvoju itd.

Lupia, Arthur i McCubbins, Mathew D. ***The Democratic Dilemma: Can Citizens Learn What They Need to Know?*** (Demokratska dilema: Mogu li građani naučiti ono što trebaju znati?), Cambridge, Cambridge University Press, 1998.
Mnogi stručnjaci tvrde da jedino dobro informirani građani mogu donositi dobre političke odluke. Je li ta tvrdnja točna? U 'Demokratskoj dilemi' autori kombiniraju uvide iz političkih znanosti, gospodarstva i kognitivnih znanosti kako bi rastumačili načine kojima građani dolaze do informacija i kako ih koriste. Pokazuje se da građani kojima nedostaju informacije, za razliku od informiranih građana, ne mogu donositi valjane i djelotvorne odluke.

MacDonald, Mary ***Agendas for Sustainability: Environment and Development into the 21st Century*** (Programi za održivost: Okoliš i razvoj za 21. stoljeće), London, Routledge, 1998.
U djelu su istraženi razvojni planovi za globalni okoliš i ponuđeni praktični naputci za budućnost. U trideset tematskih cjelina kao što su bioraznolikost, obrasci potrošnje, trgovina, urbanizacija, stanovništvo, odgoj i obrazovanje, uništavanje šuma i izvora vode itd., ispitane su točke koje su zajedničke različitim pristupima i točke koje ih razdvajaju.

MacDonald, Robert (ur.) ***Youth, The 'Underclass' and Social Exclusion*** (Mladež, 'podklasa' i društveno izopćenje), London, Routledge, 1997.
Posljednjih godina mnogi znanstvenici drže da u zapadnim društvima jača podklasa ljudi s dna društvene ljestvice, strukturno i kulturno odvojena od tradicionalnih obrazaca 'pristojnog' života radničke klase. Tipične oznake nove, 'opasne' klase jesu antiradne, antidruštvene kulture, ovisne o socijalnoj pomoći. Teorije podklase bave se obiteljima s jednim roditeljem, zločinom, nezaposlenošću, socijalnim reformama itd. Iako kontroverzne, te su teorije znatno utjecale na vlade razvijenih zemalja. Knjiga je prvi pokušaj da se teorije podklase primijene u razumijevanju društvenog položaja mladeži. Autori se usredotočuju na probleme nezaposlenosti, obrazovanja, tržišta rada, zločina, beskućništva i roditeljstva.

Maffesoli, Michael ***The Time of the Tribes: The Decline of Individualism in Mass Society*** (Vrijeme plemenâ: Propast individualizma u masovnom društvu), London, Sage Publications, 1995.
Kako se odvija društveni život danas? Koje društvene odnose i odgovornosti uvažavamo? Maffesoli tvrdi da su konvencionalni pristupi razumijevanju društva posve pogrešni. Drži da se masovna kultura raspala te da se društvenost razvija u raspršenim plemenskim grupama - ukratko, živimo u vrijeme plemenâ, okupljenih oko krilatica, marki i zvučnih reklama potrošačke kulture. No, usred pomodnih trendova začinju se novi oblici društvenog kolektiviteta koji predstavljaju izazov tradicionalnim političkim modelima. U knjizi je ocrtana pozadina uspona 'politike identiteta' i 'umnažanja životnih stilova'.

Majone, Giandomenico (ur.) ***Regulating Europe*** (Upravljati Europom), London, Routledge, 1996.
U djelu je rastumačeno kako i zašto gospodarsko i društveno upravljanje na nacionalnoj razini i na razini Europske unije brzo zamjenjuje stare oblike državne intervencije i politiku

socijalne države.

Mallman, Carlos i Nudler, Oscar (ur.) ***Human Development in Its Social Context: A Collective Exploration*** (Ljudski razvoj u društvenom kontekstu: Kolektivno propitivanje), Tokyo, UNU Press, 1986.
Autori opisuju viziju društva u središtu kojega se nalazi čovjek. Takvo bi društvo, ističu oni, trebalo polaziti od kreativnog uravnoteženja osobnih postignuća, unutarnjega osobnog razvoja, pojedinačnih posebnosti i motiviranog sudjelovanja u rješavanju društvenih problema.

Manna, Haytham ***Human Rights in the Arab-Islamic Culture*** (Ljudska prava u arapsko-islamskoj kulturi), Cairo, Cairo Institute for Human Rights Studies, 1996.
Djelo je pisano kako bi aktivistima za ljudska prava i odvjetnicima iz arapskih zemalja, koji se bore za zaštitu dostojanstva svih arapskih građana i promicanje vladavine prava, pomoglo u razumijevanju standarda ljudskih prava u arapsko-islamskom kulturnom i vjerskom kontekstu. U njemu se obrađuju teme nasilja, jednakosti i odgovornosti, borbe protiv nepravde, snošljivosti, prava žena i sl.

Maor, Moshe ***Parties, Conflicts and Coalitions in Western Europe: The Organizational Determinants of Coalition Bargaining*** (Stranke, sukobi i koalicije u Zapadnoj Europi: Organizacijske odrednice koalicijskih ugovora), London, Routledge, 1997.
Autor istražuje utjecaj unutarstranačkih sukoba na koalicije europskih političkih stranaka. Usredotočujući se na primjere iz Danske, Norveške, Velike Britanije, Italije i Francuske, ispituje ulogu koju organizacijske strukture stranaka imaju u međustranačkom nadmetanju.

Martin, Hans-Peter i Schumann, Harald (ur.) ***The Global Trap: Globalization and the Assault on Prosperity and Democracy*** (Globalna zamka: Globalizacija i napad na napredak i demokraciju), London, Zed Books, 1997.
Knjiga pruža jasan uvid u mnoge mitove i proturječja koja okružuju kapitalističko gospodarstvo. No, uz kritiku, donosi i prijedloge za konstruktivno djelovanje u smjeru uspostave pravednijeg monetarnog sustava za buduće generacije *unutar* sadašnjeg sustava.

Marx, Anthony ***Making Race and Nation: A Comparison of the United States, South Africa, and Brazil*** (Stvaranje rase i nacije: Usporedba Sjedinjenih Država, Južnoafričke Republike i Brazila), Cambridge, Cambridge University Press, 1998.
Zašto je i kako rasa postala jednim od središnjih političkih problema tijekom ovog stoljeća? U knjizi se raščlanjuju tri pojave: južnoafrički apartheid i otpor koji mu je pružen, američki zakon o rasnom podvajanju i prosvjedi protiv njega te rasna diskriminacija u Brazilu. Autor tvrdi da je na rasnu netrpeljivost, osim ropstva, kolonijalizma i miješanja rasa, odlučujuće utjecala izgradnja nacionalnog jedinstva. U Južnoafričkoj Republici i Sjedinjenim Državama, za razliku od Brazila, etnički i regionalni sukobi među bijelcima su razriješeni njihovim ujedinjenjem, a među crncima - njihovim razjedinjenjem. Iz tih raščlambi autor izvlači stav da je nacionalizam odredio odnos prema rasi.

Mayhew, Alan ***Recreating Europe: The European Union's Policy towards Central and Eastern Europe*** (Preinačiti Europu: Politika Europske unije prema Srednjoj i Istočnoj Europi), Cambridge, Cambridge University Press, 1998.
Proširenje Europske unije na Srednju i Istočnu Europu najveći je izazov s kojim se suočava suvremena Europa. Autor, inače nekadašnji dužnosnik Europske komisije, raščlanjuje probleme koji se javljaju kao posljedica proširenja, osobito reforme poljoprivredne politike,

regionalnih politika, proračuna i migracija. Uspoređujući dobitke i gubitke za Europsku uniju, autor ističe da je proširenje donijelo dobit cijelom kontinentu.

McAllister, Richard ***From EC to EU: A Historical and Political Survey*** (Od Europske zajednice do Europske unije: Povijesni i politički pregled), London, Routledge, 1997.
Autor donosi detaljan povijesni pregled europskih integracija, usredotočujući se na razdoblja "velikih planova" i "velikih kriza", te dokazuje kako su razvojni pravci integracije često skretali u nepredviđenim smjerovima, najčešće vođeni događajima, a ne planovima.

McCrone, David ***The Sociology of Nationalism: Tomorrow's Ancestors*** (Sociologija nacionalizma: Preci sutrašnjice), London, Routledge, 1998.
Koristeći velik broj rasprava, zaključaka i uvida drugih, autor odgovara na pitanje zbog čega je nacionalizam postao jedan od najvećih problema suvremenog svijeta. U knjizi su obrađene teme kao što su: klasične i suvremene teorije nacionalizma; nacionalizam i etnicitet; nacionalizam i nacionalna država; kolonijalni i postkolonijalni nacionalizmi; neonacionalizam i postkomunistički nacionalizam i dr.

McCuen, Gary ***World Hunger and Social Justice*** (Glad u svijetu i društvena pravda), Hudson, GEM Publications, 1986.
Koristeći podatke iz gospodarskog područja, autor raspravlja o problemima neishranjenosti i gladi u svijetu i razmatra mogućnost promjene postojećeg svjetskog poretka koja bi omogućila rješenje krize.

Mendel-Reyes, Meta ***Reclaiming Democracy: The Sixties in Politics and Memory*** (Poboljšati demokraciju: Šezdesete u politici i pamćenju), London, Routledge, 1996.
Autorica polazi od uvjerenja da ispravna tumačenja zbivanja iz šezdesetih godina u Sjedinjenim Državama mogu potaknuti građane na uključivanje u procese demokratskog odlučivanja u devedesetima. Pokret za građanska prava, antiratni pokret, ženski pokret i nova ljevica, naglašavali su ulogu demokratskog sudjelovanja i politički aktivizam građana, što kasnije nije primjereno protumačeno. Danas je zanimanje za to doba poraslo iz razloga što je nekoliko posljednjih američkih predsjednika svoju politiku definiralo u odnosu na šezdesete. U izbornoj kampanji 1992. godine, Bill Clinton se poziva na predsjednika Johna F. Kennedyja, dok Clintonov prethodnik, George Bush, često svoje protivnike napada zbog "tragova šezdesetih". Autorica kombinira osobne uvide s vrsnom političkom i povijesnom raščlambom nastojeći iznova otkriti američko iskustvo participativne politike.

Menon, B. P. ***Global Dialogue: The New International Order*** (Globalni dijalog: Novi međunarodni poredak), Oxford, Pergamon Press, 1977.
U knjizi se objašnjava što se poduzima za ostvarenje novoga međunarodnoga gospodarskog poretka. Naglasak se stavlja na sustav Ujedinjenih naroda te na ciljeve, preporuke i programe njegovih tijela usmjerenih na smanjenje jaza između bogatih i siromašnih zemalja. Knjiga je pisana kao početnica koja pruža temeljna znanja o novom gospodarskom poretku. Između ostalog, sadrži poglavlja o prehrani, zapošljavanju, stanovanju i okolišu.

Meny, Yves; Muller, Pierre i Quermonne, Jean-Louis (ur.) ***Adjusting to Europe: The Impact of the European Union on National Institutions and Policies*** (Prilagođavanje Europi: Utjecaj Europske unije na nacionalne institucije i politike), London, Routledge, 1996.
Autori razmatraju političko odlučivanje na razini EU i istražuju kako su tri najveće nacionalne države svoje političke strukture i institucije prilagodile europskom izazovu. Osobita pozornost posvećuje se utjecaju Unije na nacionalne odluke u području industrijskog razvoja,

konkurencije u gospodarstvu i društvenim promjenama.

Meštrović, Stjepan G. ***Postemotional Society*** (Postemocionalno društvo), London, Routledge, 1997.
Uvodeći postemocionalizam kao novi izraz u sociologijski leksikon, autor potvrđuje tezu da žarište postmodernog svijeta čine znanja i informacije, a da se emocije u masovnim, industrijskim društvima zanemaruju do krajnosti. Pokazuje na koji su način emocije u velikoj mjeri odijeljene od djelovanja; kako je u svijetu fragmentiranih i umjetnih emocija društvena solidarnost postala problematičnom; i kako ljudima danas nedostaje suosjećanje koje bi u njima pobudilo političku odgovornost. Pojašnjen je i odnos između znanja i emocija u djelima Durkheima i Baudrillarda.

Michael, Mike ***Constructing Identities: The Social, the Nonhuman and Change*** (Konstrukcija identitetâ: Društveno, nehumano i promjena), London, Sage Publications, 1996.
U djelu se raščlanjuje mjesto socijalnog konstruktivizma u socijalnoj psihologiji. Autorovi argumenti kreću se oko dva ključna pitanja: na koji način socijalni konstruktivizam potiče promjenu identiteta i kako olakšava društvenu prilagodbu nehumanih pojedinaca. Autor na ta pitanja odgovara koristeći se inovacijama socijalne psihologije, osobito teorije mreže sudionika, koja sve više osvaja sociologijsko mišljenje.

Miller, David ***On Nationality*** (O nacionalnosti), Oxford, Oxford University Press, 1995.
Autor staje u obranu načela nacionalnosti kao jedne od temeljnih odrednica osobnog identiteta. Ističe da je opravdano osjećati posebne obveze prema ljudima svoje nacije i da nacije imaju puno pravo na političko samoodređenje. No, priznavanje nacionalnih prava ne znači potiskivanje drugih dimenzija osobnog identiteta, kao što je npr. etnicitet. Na posljetku, autor razmatra tezu o raspršenosti nacionalnog identiteta na kraju dvadesetog stoljeća.

Mohanty, Manoranjan; Mukherji, Partha Nath i Tornquist, Olle (ur.) ***People's Rights: Social Movements and the State in the Third World*** (Ljudska prava: Društveni pokreti i država u Trećem svijetu), London, Sage Publications, 1998.
U djelu se opisuju pokreti demokratizacije u zemljama Trećeg svijeta, koji se ne uklapaju u dominantne političke teorije kapitalističke globalizacije. Na primjerima Indije, Indonezije, Filipina i Nigerije raščlanjeni su uspješni i neuspješni pokreti. Ističe se da traženje vlastitih prava, kao i borba protiv klasnog izrabljivanja i društvenog tlačenja, nije privilegija zapadnih zemalja, nego je ključni preduvjet političkog života uopće.

Mort, Frank ***Cultures of Consumption: Masculinities and Social Space in late Twentieth-Century Britain*** (Potrošačke kulture: Maskuline oznake i društveni prostor Velike Britanije krajem dvadesetog stoljeća), London, Routledge, 1996.
Autor istražuje popularnu britansku kulturu osamdesetih godina, kad je kritične čimbenike muškog identiteta određivala vladajuća logika tržišnog kapitalizma. U tom su razdoblju pluralnost maskulinih identiteta oblikovali kulturni kritičari i poduzetnici kao što je modni dizajner Ray Petri, pisci Robert Elms i Julie Burchill, propagandni guru John Hegarty ili grafički dizajner Neville Brody. Usredotočujući se na krajolik londonskog tržišnog društva, u prostorima poput Sohoa nailazi na pojavu nove vrste urbanog homosocijalnog muškarca čija osobnost nadilazi granice heteroseksualnosti i homoseksualnosti.

Munro, Donald; Schumaker, John F. i Carr, Stuart C. (ur.) ***Motivation and Culture*** (Motivacija i kultura), London, Routledge, 1997.
Djelo je napisalo osamnaest stručnjaka različitih disciplina i kulturnih iskustava koji su

istraživali utjecaj kulture na motivaciju. Baveći se temama kao što su osobne vrijednosti i motivi, interkulturna razmjena na radnom mjestu, intrapsihički procesi, povezanost biologije i kulture itd., autori nude teorije motivacije koje objašnjavaju zašto kultura u suvremenom kulturno pluralnom svijetu slabi motivaciju.

Musterd, Sako i Ostendorf, Wim (ur.) ***Urban Segregation and the Welfare State: Inequality and Exclusion in Western Cities*** (Urbana segregacija i socijalna država: Nejednakost i isključenje u gradovima Zapada), London, Routledge, 1998.
Studija proučava etničke i društveno-gospodarske uzroke segregacije, socijalne polarizacije i društvenog isključenja u većim gradovima Zapada. Autori iz Sjeverne Amerike i Europe raščlanjuju društvene probleme u Johannesburgu, Torontu, Amsterdamu, Stockholmu, Belfastu i još nekim gradovima, s obzirom na gospodarsko restrukturiranje, migracije, mogućnosti socijalne države i 'etničku povijest'.

Nachhaltig Wirtschaften: Österreichischer Informationsdienst für Entwicklungspolitik Dossier (Održiva gospodarstva: Dosje Austrijske informacijske službe za razvojnu politiku), Beč, ÖIE, 1994.
U okupljenim prilozima govori se o temeljima održivosti, razornim posljedicama gospodarskih sustava zemalja Sjevera i oblicima alternativnog načina života. Autori okoliš i razvoj vide kao dvije strane istog novčića, te nastoje dokazati da razvoj ima smisla jedino kao održivi razvoj, jer će u suprotnom čovječanstvo brzo iscrpjeti mogućnosti daljnjeg napretka.

Nandy, Ashis (ur.) ***Science, Hegemony and Violence: A Requiem for Modernity*** (Znanost, hegemonija i nasilje: Rekvijem za modernitet), Tokyo, UNU Press, 1988.
U djelu se istražuju problemi povezanosti između znanosti i nasilja, globalne dominacije znanosti, zamjene politike znanošću i zamjene znanosti tehnologijom.

Newman, Fred i Holzman, Lois ***The End of Knowing: A New Developmental Way of Learning*** (Kraj znanja: Novi razvojni način učenja), London, Routledge, 1997.
Je li znanje koje ljudski rod posjeduje došlo do kraja? Modernisti i postmodernisti tvrde da će napredovanje znanosti i tehnologije ljudski život učiniti besmislenim. Socijalni konstrukcionisti, neomarksisti, feministi i dekonstrukcionisti kritiziraju institucionalizirano i ideologijom omeđeno znanje, no ne nude zadovoljavajuće alternative. Autori tvrde da strah od gubljenja životnog smisla nema opravdanja budući da životni smisao, kao i ljudski razvoj, ovisi o djelovanju.

Noble, Denis i Vincent, Jean-Didier (ur.) ***The Ethics of Life*** (Etika života), Pariz, UNESCO Publishing, 1998.
Knjiga sadrži kritičke i provokativne tekstove kojima se interdisciplinarno pristupa pitanju utjecaja razumijevanja života na odnos prema njemu. Znanstvenici, filozofi, pravnici i teolozi nastoje odgovoriti je li i zašto razotkrivanje tajni života dovelo do njegova podcjenjivanja. Područja koja se propituju su: bioetika, korištenje životinja u istraživanjima, pravni aspekti eksperimenta s ljudima, istraživanje ljudskog embrija te moralne implikacije bioloških istraživanja seksualne usmjerenosti.

Northouse, Peter G. ***Leadership: Theory and Practice*** (Vodstvo: Teorija i primjena), Thousand Oaks, Sage Publications, 1997.
Autor prikazuje teorije vodstva i raspravlja o mogućnostima njihove primjene na unaprjeđenje upravljanja organizacijama. Određuje relativne prednosti svake pojedine teorije i na primjerima ilustrira najčešće dvojbe koje se susreću u tumačenju fenomena vodstva. Na kraju

djela nalazi se upitnik o sposobnostima koje treba posjedovati uspješan vođa.

Oaksford, Mike i Chater, Nick (ur.) ***Rationality in an Uncertain World: Essays in the Cognitive Science of Human Understanding*** (Racionalnost u nesigurnom svijetu: Eseji iz kognitivne znanosti o ljudskom razumu), Hove, Psychology Press, 1998.
U esejima se obrađuju problemi teorija koje u objašnjenju ljudskog razuma polaze od logike. Autori se zalažu za probabilistički pristup razumu. Drže da on može pružiti psihologijski uvjerljiv i filozofijski prihvatljiv prikaz ljudskog zaključivanja. Nastoje dokazati da je ljudsko ponašanje koje iz logičkog kuta izgleda iracionalno, iz probabilističkog kuta posve racionalno. U prilog probabilističkim modelima ljudskog razuma navode se empirijski dokazi.

O'Brien, Martin i Penna, Sue ***Theorising Welfare: Enlightenment and Modern Society*** (Teorije socijalne skrbi: Prosvjetiteljstvo i moderno društvo), London, Sage Publications, 1998.
Svaka teorija socijalne skrbi i socijalne države drugačije tumači socijalnu skrb. Tema ove knjige teorije su socijalne skrbi koje su nastajale u sociologiji od prosvjetiteljstva na ovamo, u uvjetima institucionaliziranih socijalnih nejednakosti i klasnih, spolnih i etničkih podjela. Prikazan je pristup socijalnoj skrbi unutar sedam teorijskih orijentacija - liberalizma, marksizma, neoliberalizma, poststrukturalizma, političke ekonomije, političke ekologije i postmodernizma.

Olson, Eric T. ***The Human Animal: Personal Identity Without Psychology*** (Ljudska životinja: Osobni identitet bez psihologije), New York, Oxford University Press, 1997.
Studija nudi radikalno nov pristup ljudskom identitetu. Korijene osobnog identiteta autor smješta u biološko, a ne u psihološko područje, te čovjeka definira kao biološki organizam kojemu za opstanak nisu nužni psihološki preduvjeti. Pobija više poznatih teorija o čovjeku na temelju tvrdnje po kojoj ljudi mogu preživjeti uništenje svih psihičkih sadržaja i sposobnosti sve dok njihove vitalne funkcije kao disanje, krvotok i metabolizam ostaju nedirnute.

O'Neill, Michael (ur.) ***The Politics of European Integration*** (Politika europske integracije), London, Routledge, 1996.
Rasprava o europskoj integraciji središnja je problematika političkih studija o suvremenoj Europi. Knjiga može poslužiti kao vodič za teorije integracije i znanstvenu literaturu u tom području.

Oommen, T. K. (ur.) ***Citizenship and National Identity: From Colonialism to Globalism*** (Građanstvo i nacionalni identitet: Od kolonijalizma do globalizma), London, Sage Publications, 1997.
Autori raščlanjuju veze između građanstva i nacionalnog identiteta. Protive se povezivanju pojmova etniciteta, nacionalnosti i građanstva te nastoje dokazati da nacionalizam i nacionalna država nisu nepromjenljive datosti. Različite države i razdoblja prikazuju se s globalnog motrišta. Razjašnjava se utjecaj globalizacije na suživot različitih etničkih zajednica u jednom političkom poretku s ciljem da se potakne emancipacija slabijih i manjinskih društvenih grupa.

Packer, Corinne A. A. ***The Right to Reproductive Choice: A Study in International Law*** (Pravo na reprodukcijski izbor: Studija međunarodnog prava), Abo, Institute for Human Rights/Abo Akademi University, 1996.
Iako se o pravu na osobnu odluku po pitanju reprodukcije proteklih godina često raspravljalo, i dalje je ostalo niz nesporazuma i nedoumica. Oni se prvenstveno tiču izvora tog prava i

posebnih obveza kojih se pridržavaju pojedine države. Autori nastoje definirati pravo na reprodukcijski izbor i istražiti njegovu složenost. U knjizi se nalazi i pregled međunarodnih dokumenata o ljudskim pravima na kojima se temelji pravo na reprodukcijski izbor. Razmatraju se jake i slabe strane dokumenata i propituju kulturni, vjerski i demografski čimbenici koji utječu na primjenu prava na reprodukcijski izbor, kao na primjer nacionalna populacijska politika, pobačaj i dr.

Panter-Brick, C. (ur.) ***Biosocial Perspectives on Children*** (Biosocijalni pogledi na djecu), Cambridge, Cambridge University Press, 1998.
Biološki gledano, djetinjstvo je stadij od sisanja pa sve do dobi u kojoj mozak prestaje rasti i dobivati na težini, otprilike u sedmoj godini. No, većina društvenih zajednica smatra da djetinjstvo traje sve do puberteta. Prema tome, djetinjstvo je i biološka pojava i društveni konstrukt. Zbirka razumljivih tekstova pojasnit će učenicima i znanstvenicima kako se pojam djetinjstva razvijao, kako se razlikuje od kulture do kulture i zašto je svojstven jedino čovjeku.

Pascall, Gillian ***Social Policy: A New Feminist Analysis*** (Socijalna politika: Nova feministička raščlamba), London, Routledge, 1996.
Funkcioniranje socijalne države nije moguće razumjeti ako se pri tomu ne uvaži uloga žena. Autorica opisuje promjene položaja žene na poslu, u obrazovanju i braku te političke promjene koje, poticanjem veće odgovornosti obitelji za zdravlje, stanovanje, obrazovanje i stabilnost prihoda njezinih članova, vode stvaranju miješanog socijalnog gospodarstva.

Paul, Ellen Frankel; Miller, Jr., Fred D. i Paul, Jeffrey (ur.) ***Altruism*** (Altruizam), Cambridge, Cambridge University Press, 1993.
U zborniku eseja iz područja filozofije morala desetak autora iznose nove uvide o naravi, ulozi i vrijednosti altruizma. Bave se nizom zanimljivih pitanja, poglavito pitanjem ravnoteže koju valja ostvariti između zadovoljavanja vlastitih interesa i interesa drugih.

Paul, Ellen Frankel; Miller, Jr., Fred D. i Paul, Jeffrey (ur.) ***Cultural Pluralism and Moral Knowledge*** (Kulturni pluralizam i moralno znanje), Cambridge, Cambridge University Press, 1994.
Eseji sadržani u ovoj knjizi bave se etičkim pitanjima kulturno pluralnih društava. Rasprave se kreću od široko postavljenih pitanja o utjecaju kulturnog pluralizma na moral do studija o specifičnim oblicima kulturnog djelovanja.

Paul, Ellen Frankel; Miller, Jr., Fred D. i Paul, Jeffrey (ur.) ***Economic Rights*** (Gospodarska prava), Cambridge, Cambridge University Press, 1992.
Knjiga sadrži eseje o utemeljenju, razvoju, promicanju i zaštiti gospodarskih prava kao posebne vrste ljudskih prava.

Paul, Ellen Frankel; Miller, Jr., Fred D. i Paul, Jeffrey (ur.) ***The Just Society*** (Pravedno društvo), Cambridge, Cambridge University Press, 1997.
U dvanaest eseja raspravlja se o problemima pravde u odnosu na društvene institucije zadužene za njezino očuvanje. Autori nastoje odgovoriti na pitanje trebaju li društva nastojati ukloniti nejednakosti glede mogućnosti i pogodnosti koje stoje na raspolaganju njihovim građanima.

Paul, Ellen Frankel; Miller, Jr., Fred D. i Paul, Jeffrey (ur.) ***The Welfare State*** (Socijalna država), Cambridge, Cambridge University Press, 1999.

U tri eseja istaknuti znanstvenici istražuju povijest i opravdanost ideje socijalne države te razlažu privatne alternative državnoj pomoći. Govore o povijesti dobrovoljačkih inicijativa, programima socijalnog osiguranja za umirovljenike, naravi osobne odgovornosti i utjecaju politike identiteta na socijalnu državu. Također se bave procjenom uspješnosti državnih programa u području stambene politike, pomoći veteranima i sl. te nude prijedloge za promjenu i poboljšanje postojećih programa.

Peace Forces & Human Rights (Mirovne snage i ljudska prava), Amsterdam, Amnesty International Dutch Section, 1994.
Djelo nudi smjernice za djelovanje mirovnih snaga koje je izradila organizacija Amnesty International u suradnji s Ujedinjenim narodima. Smjernice polaze od nedoumica i problema s kojima se susreću mirovne misije Ujedinjenih naroda u nastojanju da zaštite ljudska prava.

Pearce, Barnett i Littlejohn, Stephen ***Moral Conflict: When Social Worlds Collide*** (Moralni sukob: Kad se socijalni svjetovi sudare), Thousand Oaks, Sage Publications, 1997.
Sintetizirajući komunikacijsku teoriju i primjenu, autori opisuju dijalektičke napetosti između izražavanja i potiskivanja sukoba. Istražuju kako se u sukobu treba postaviti da bismo ga iskoristili za osobni razvoj i korisno društveno djelovanje.

Pearson, Ruth i Jackson, Cecile (ur.) ***Feminist Visions of Development: Gender Analysis and Policy*** (Feminističke vizije razvoja: Raščlamba spola i politika), London, Routledge, 1998.
Autori istražuju utjecaj urbanog i ruralnog siromaštva na planiranje obitelji i populacijski porast. Tekstovi opisuju kako glad, tvornice koje izrabljuju radnike, onečišćenje okoliša i vjera, utječu na život žena u različitim zemljama, osobito u onima gdje se rad žena podcjenjuje zbog nekvalificiranosti.

Pennings, Paul i Lane, Jan-Erik (ur.) ***Comparing Party System Change*** (Usporedba promjena ustroja stranaka), London, Routledge, 1998.
Knjiga je rezultat istraživanja promjene ustroja stranaka širom Europe. Pokazuje se da stranke više nisu odraz tradicionalnih društvenih grupa i da stranačka struktura postaje sve elastičnija. Na mnogim primjerima pokazuje se da će političku moć zadržati jedino one stranke koje pokažu otvorenost za promjene.

Perry, Michael J. ***The Idea of Human Rights: Four Inquiries*** (Ideja ljudskih prava: Četiri pitanja), New York, Oxford University Press, 1998.
Knjiga se sastoji od četiri eseja u kojima autor iznosi osobno viđenje ideje ljudskih prava. U uvodnom eseju izražava sumnju u mogućnost utemeljenja ljudskih prava u svjetovnom moralu, tvrdeći da je prvi dio sintagme, 'ljudska', neupitno religijske, odnosno svete naravi. U drugom eseju odgovara na kritike koje se u novije vrijeme upućuju 'priči o pravima' te potvrđuje potrebu promišljanja ljudskih prava. Treći esej posvećuje pitanju univerzalnosti ljudskih prava, kritički sagledavajući postavke moralnog relativizma u tom području. Na posljetku, postavlja pitanje o apsolutnoj naravi ljudskih prava i zaključuje da ljudska prava, shvaćena kao prava potvrđena međunarodnim zakonima, trebaju postati apsolutna.

Perry, Nicholas ***Hyperreality and Global Culture*** (Hiperrealnost i globalna kultura), London, Social Future i Routledge, 1998.
Perry istražuje svijet u kojemu su granice između realnosti i pričina postale nejasne, svijet na primjer, u kojemu se odvjetnici obrazuju gledajući televizijsku seriju 'Zakon u Los Angelesu'. Autor raščlanjuje kulturnu ulogu neobičnih predmeta i situacija iz svijeta, kao što su jela u

britanskim pubovima, motociklističke bande u središtu Tokyja i sl. Iznose se i viđenja teoretičara suvremene kulture, od Eca i Baudrillarda do Jamesona i Sartrea.

Peterson, John i Sjursen, Helen ***A Common Foreign Policy for Europe? Competing Visions of CFSP*** (Zajednička europska vanjska politika? Konkurentna viđenja zajedničke vanjske i sigurnosne politike), London, Routledge, 1998.
U studiji se raspravlja o djelovanju Europske unije u svezi s izradom zajedničke europske vanjske i sigurnosne politike. Autori se bave pitanjima isprepletenosti vanjske i gospodarske politike Unije; odnosom Unije i nacionalnih obrambenih sustava; zajedničkim aktivnostima Unije, OESS-a i UN-a; globalnim posljedicama zajedničke vanjske i sigurnosne politike; i politikom Unije prema zemljama Srednje Europe i Magreba.

Pettman, Jan Jindy ***Worldling Women: A Feminist International Politics*** (Posvjetovljenje žena: Feministička međunarodna politika), London, Routledge, 1996.
Autorica se ne obraća samo feministkinjama, nego svima koje zanimaju međunarodni odnosi. Nastojeći dokazati da su međunarodni procesi i strukture pod utjecajem konstrukata spola, ona propituje položaj žena u kolonijalnim i postkolonijalnim prilikama; u rasnim, etničkim i nacionalnim sukobima; u ratovima i u oslobodilačkim i mirovnim pokretima te u međunarodnoj političkoj ekonomiji.

Pierson, Charles ***The Modern State*** (Moderna država), London, Routledge, 1996.
Knjiga se bavi pitanjem identiteta suvremene države. Autor pokušava riješiti neke od najvažnijih nedoumica u odnosu na određenje suvremene države, njezin povijesni kontekst i međudržavne odnose.

Plaut, W. Gunther ***Asylum: A Moral Dilemma*** (Utočište: Moralna dilema), Westport, Praeger Pub Trade, 1995.
Ova je studija posvećena jednom od najvećih problema suvremenog svijeta - potrazi izbjeglica i prognanika za utočištem. Države koje prihvaćaju izbjeglice, među kojima su uglavnom one na Zapadu, moraju masama pridošlica osigurati potrebne uvjete za život. Izbjeglice se svugdje u svijetu susreću sa suosjećanjem domaćina, ali i ksenofobnim ispadima te napadima zbog krivih shvaćanja o očuvanju gospodarskog blagostanja i kulturnog identiteta nacije. Istražujući napetosti koje se javljaju zbog suprotstavljenih interesa, autor izlaže političke, etničke, filozofske, religijske i sociološke aspekte izbjegličkog problema te opisuje neke od najpotresnijih situacija u svijetu.

Pojman, Louis P. i Westmoreland, Robert ***Equality: Selected Readings*** (Jednakost: Odabrani tekstovi), New York, Oxford University Press, 1996.
Urednici su okupili najvrsnije filozofske tekstove na temu jednakosti s ciljem pružanja teorijske pozadine načelu jednakosti od kojega polaze suvremene političke raspre u području socijalne pomoći, ljudskih prava, afirmativne akcije i doseljeništva. Radovi obuhvaćaju raspon od klasičnih tekstova Aristotela, Hobbesa i Rousseaua pa sve do suvremenih studija Johna Rawlsa, Thomasa Nagela, Michaela Walzera, Harryja Frankfurta, Bernarda Williamsa i Roberta Nozicka. Autori dubinski istražuju niz pitanja, kao što su jedinstvo, jednakost mogućnosti, egalitarizam socijalne države, prirodna bogatstva, jednakost ljudskih prava i dr.

Popper, Karl R. ***In Search of A Better World: Lectures and Essays from Thirty Years*** (U traganju za boljim svijetom: Predavanja i eseji unatrag trideset godina), London, Routledge, 1995.
U tekstovima esejističkog tipa Popper sagledava razvoj znanosti, od početaka znanstvene

spekulacije u Grčkoj do uloge znanosti u suvremenoj umjetnosti.

Popper, Karl R. ***The Open Society and Its Enemies: Vol 1: The Spell of Plato*** (Otvoreno društvo i njegovi neprijatelji: Svezak prvi: Čini Platona) i ***Vol 2: The High Tide of Prophecy: Hegel, Marx and the Aftermath*** (Svezak drugi: Plima proročanstva: Hegel, Marx i sljednici), London, Routledge, 1995./96.
Knjige su kritički uvod u filozofiju politike i filozofiju povijesti. U njima Popper prikazuje neka načela demokratske rekonstrukcije društva, kritički se osvrćući na one socijalne filozofije koje uvode predrasude o nemogućnosti demokratske reforme. Najmoćniji među njima je historicizam, čiji zagovornici tvrde da su otkrili zakone povijesnog kretanja koji im omogućuju predviđanje daljnjeg društvenog razvoja. Popper drži da su njihove teze opasne, jer vode totalitarizmu, upravo stoga što prihvaćanje povijesne nužnosti čini izlišnom svaku osobnu odgovornost. Autor se zalaže za reinterpretaciju nekih "velikih" teorija koje ugrožavaju slobodu i razum, pa u tom smislu tumači sličnosti između platonističke teorije pravde i teorije i prakse modernog totalitarizma; identičnost Hegelova historicizma i filozofije modernog totalitarizma; te unutarnja proturječja i nerazumnost marksističke teorije.

Popper, Karl R. i Eccles, John C. ***The Self and Its Brain: An Argument for Interactionism*** (Sebstvo i njegov mozak: U prilog interakcionizmu), London, Routledge, 1984.
Filozof K. Popper i nobelovac J. Eccles, neuroznanstvenik, brane teoriju o destruktivnom pogledu na odnos uma i tijela.

Porter, David (ur.) ***Internet Culture*** (Kultura Interneta), London, Routledge, 1998.
U djelu se kritički propituju mitovi o virtualnom svijetu i posljedicama današnjeg masovnog korištenja informatičkih komunikacija. Tijekom posljednjih nekoliko godina Internet se preobrazio iz marginalne kulturne pojave u značajno mjesto kulturne proizvodnje i preobrazbe. Slijedom teza iz niza disciplina, uključujući antropologiju, sociologiju, književnost i političke znanosti, autori ocrtavaju obrise mreže kao novog poprišta zajedničkih kulturnih djelatnosti i smještaju je u kontekst povijesnog razvoja komunikacijskih tehnologija. Promatraju virtualne prostore, vruće teme "virtualne zajednice", virtualna tijela i želje koje ih pokreću, retoričke konvencije po kojima se ravnaju *online* rasprave, te utjecaj Interneta na modernu (ili postmodernu) javnu sferu.

Poulter, Sebastian ***Ethnicity, Law and Human Rights: The English Experience*** (Etnicitet, zakon i ljudska prava: Englesko iskustvo), Oxford, Oxford University Press, 1998.
Ovo je prva dubinska studija o interakciji kulturnih tradicija etničkih manjina u Velikoj Britaniji i engleskog zakona. Predstavlja raščlambu politika i načela koja određuju pravne odgovore na etničke razlike. Iznesene teze temelje se na šest detaljnih studija slučajeva u kojima se s pravnog gledišta obrađuje po jedno specifično pitanje koje je presudno za određenu manjinsku zajednicu.

Preston, P. W. ***Political/Cultural Identity: Citizens and Nations in a Global Era*** (Politički/kulturni identitet: Građani i nacije u globalnome dobu), London, Sage Publications, 1997.
Knjiga je pregled pristupa političkom i kulturnom identitetu u kontekstu globalnih političkih promjena u svijetu, od pada Berlinskog zida do najnovijeg oživljavanja islamskog fundamentalizma.

Prizel, Ilya ***National Identity and Foreign Policy: Nationalism and Leadership in Poland, Russia and Ukraine*** (Nacionalni identitet i vanjska politika: Nacionalizam i vodstvo u

Poljskoj, Rusiji i Ukrajini), Cambridge, Cambridge University Press, 1998.
Autor raščlanjuje ulogu nacionalnog identiteta u određivanju smjera vanjske politike na primjeru Rusije, Poljske i Ukrajine, u kojima su političke institucije slabe, a nacionalističke ideje snažne.

Przeworski, Adam (ur.) ***Cambridge Studies in the Theory of Democracy*** (Studije iz Cambridgea o teoriji demokracije), Cambridge, Cambridge University Press, 1998.
U zborniku se motre povijesni primjeri razvoja i sloma demokratskih uređenja. Služeći se brojnim teorijskim pristupima i analitičkim metodama, autor pozornost posvećuje obradi pitanja kao što su: Što demokraciju čini trajnom i održivom? Kako u demokraciji povlačiti mudre političke poteze? Kako u demokraciji rješavati krize mirnim putem?

Przeworsky, Adam ***Sustainable Democracy*** (Održiva demokracija), Cambridge, Cambridge University Press, 1995.
Djelo je izvješće velikog broja znanstvenika iz različitih zemalja svijeta koji su tijekom dvije godine kao članovi Grupe za preobrazbe sustava Istoka i Juga (Group on East-South Systems Transformations - ESST) istraživali političke i gospodarske mogućnosti novih demokracija Južne i Istočne Europe te Južne Amerike. Nastojali su odrediti društvene, političke i gospodarske uvjete u kojima demokracija ima izgleda za budućnost. U knjizi se ističe da država ima važnu ulogu u promicanju građanskog društva i ostvarenju uvjeta za stabilan gospodarski rast te da je prijeko potrebno osigurati međuovisnost političkih i gospodarskih reformi.

Randall, Vicky i Waylen, Georgina ***Gender, Politics and the State*** (Spol, politika i država), London, Routledge, 1998.
Pod utjecajem feminizma na političke znanosti, tijekom proteklih desetljeća došlo je do korjenitih promjena u shvaćanju odnosa spola, politike i države. Djelo zrcali empirijske dosege i teorijska sporenja unutar tog dinamičnog razvitka. U prva tri eseja prikazuje se pojmovna i teorijska problematika odnosa spolova; uloga države u konstrukciji odnosa spolova unutar javne i privatne sfere; te političko tumačenje razlika po spolu u liberalnoj demokraciji. U preostalih šest eseja raščlanjuju se konkretna pitanja službene državne politike prema pitanju odnosa spolova: stavovi o pobačaju u Irskoj; gledišta lokalnih moćnika o prostituciji u Velikoj Britaniji; utjecaj gospodarskih promjena u Kini i Latinskoj Americi te političkih promjena u Rusiji na sudjelovanje žena u politici i dr.

Refugees: Human Rights have no Borders (Izbjeglice: Za ljudska prava ne vrijede granice), London, Amnesty International UK, 1997.
Iako broj izbjeglica u svijetu stalno raste, vlade pojedinih država im sve nevoljkije pristaju pružiti utočište. Ovo je izvješće nastalo u sklopu jedne kampanje organizacije Amnesty International kojom se države upozoravaju na njihove međunarodne obveze glede zaštite ljudskih prava izbjeglica.

Resnik, David B. ***The Ethics of Science*** (Etika znanosti), London, University of Wyoming i Routledge, 1998.
U studiji su razrađeni: odnos znanosti i etike; etička teorija i primjena; znanost kao profesija; norme etičkog ponašanja u znanosti; objektivnost u istraživanju; pitanja etike u laboratoriju; uloga znanstvenika u društvu; smjernice za moralniju znanost. Neki od aktualnih primjera koji se spominju su: afera Baltimore, hladna fuzija, Milikanovi eksperimenti s razlijevanjem nafte, kloniranje ljudi i životinja, nesreća Challengera te istraživanja štetnosti duhana.

Ritzer, George ***The McDonaldization of Society: An Investigation into the Changing Character of Contemporary Social Life*** (Mekdonaldizacija društva: Istraživanje mijenjajućeg karaktera suvremenog društvenog života), Thousand Oaks, Sage Publications, 1997.
Autor primjenjuje klasičnu Weberovu ideju racionalizacije na objašnjenje globalnog procesa mekdonaldizacije. Pokazuje kako se Weberova obilježja racionaliziranih sustava: učinkovitost, proračunatost, zamjena humane tehnologije nehumanom i nadzor sumnje, izražavaju u širokom spektru organiziranih ljudskih aktivnosti, od putovanja, robne potrošnje, usluga, obrazovanja, razonode, politike i vjere, do industrije brze hrane.

Ritzer, George ***The McDonaldization Thesis: Explorations and Extensions*** (Postavka o mekdonaldizaciji: Istraživanja i proširenja), London, Sage Publications, 1997.
Autor bestselera 'Mekdonaldizacija društva' dublje raščlanjuje jednu od najinventivnijih i najmaštovitijih socioloških postavki s kraja dvadesetog stoljeća: mekdonaldizaciju. U prvom dijelu usredotočuje se na Manheimovu teoriju racionalizacije nastojeći odrediti do koje su mjere sociologijske teorije mekdonaldizirane. U drugom dijelu opisuje empirijske dosege procesa mekdonaldizacije, a u trećemu postmodernistički zalazi u svijet novih načina potrošnje. Knjiga završava prevrednovanjem postavke o mekdonaldizaciji.

Robertson, Roland ***Globalization: Social Theory and Global Culture*** (Globalizacija: Društvena teorija i globalna kultura), London, Sage Publications, 1992.
Ova opsežna raščlamba globalizacije predstavlja kulturološki osvrt na društvenu teoriju suvremenog svijeta. Robertson daje model suvremene globalizacije kao fluidne, promjenljive procese zgušnjavanja i ispreplitanja ljudskog svijeta. Njime je obuhvaćen svijet u cjelini, onkraj konvencionalnih podjela na globalno i lokalno te opće i pojedinačno. Autor pokazuje da su gospodarska i politička pitanja podložna kulturnim kodovima te da je kultura u današnje vrijeme postala sporna u globalnim razmjerima upravo zbog utjecaja različitih kulturoloških koncepcija 'svjetskog poretka' na politiku i gospodarstvo. S druge strane, rastući interes za druge kulture i globalne trendove, koji se ogleda u uvođenju globalne/međunarodne dimenzije u odgojno-obrazovne sustave, u velikoj je mjeri posljedica straha od gospodarske i političke zaostalosti u sve povezanijem svijetu.

Rojek, Chris ***Decentring Leisure: Rethinking Leisure Theory*** (Decentralizirati dokolicu: Novo promišljanje teorije dokolice), London, Sage Publications, 1995.
Oslanjajući se na poglede marksista, feminista, Webera, Eliasa, Simmela, Nietzschea i Baudrillarda, autor istražuje značenje dokolice u kontekstu društvenih promjena. Iznosi radikalnu kritiku tradicionalnog 'centraliziranja' dokolice na 'bijeg', 'slobodu' i 'izbor', te opisuje shvaćanje dokolice u kapitalizmu, značenje slobodnog vremena za radnike u kapitalističkom sustavu i spolom uvjetovanu narav dokolice. Pozornost je posvećena i razotkrivanju društvene konstrukcije dokolice u doba moderne. Na kraju se propituje postmoderna i razotkriva kako su se aktivnosti dokolice promijenile pod utjecajem društvenog rizika.

Romanucci-Ross, Lola i De Vos, George (ur.) ***Ethnic Identity: Creation, Conflict, and Accomodation*** (Etnički identitet: Nastanak, sukob i izglađenje sukoba), Walnut Creek, AltaMira Press, 1996.
Pitanja etničkog identiteta poprimila su novu dimenziju nakon hladnog rata. U dopunjenom izdanju 'Etničkog identiteta' autori promatraju subjekt u svjetlu suvremenih polemika o etnicitetu. Pretresaju se pitanja etničke pripadnosti u svijetu, na primjer u bivšoj Jugoslaviji, baltičkim državama i Sri Lanki. Etnički identitet razmatra se u kontekstu jezika, nacionalizma, lokalnih problema, društvenog podvajanja i vjerskih uvjerenja.

Root, Maria P. P. (ur.) ***The Multiracial Experience: Racial Borders as the New Frontier*** (Iskustvo multirasnosti: Rasne granice kao novi prolazi), Thousand Oaks, Sage Publications, 1996.
Autori propituju teorije rase koristeći se primjerima iz svakodnevnog života u multirasnim sredinama. U svakom eseju izloženo je osobno iskustvo multirasnosti. Teme obuhvaćaju: razlike između rase i etniciteta; boju kože, spol i spolnost u multirasnom okružju; te ulogu etniciteta u oblikovanju identiteta.

Ruggie, John Gerard ***Constructing the World Policy: Essays on International Institutionalization*** (Kako graditi svjetsku politiku: Eseji o međunarodnoj institucionalizaciji), London, Routledge, 1998.
Jedan od najutjecajnijih suvremenih teoretičara međunarodnih odnosa u zbirci eseja razmatra političke probleme koji su se javili nakon hladnog rata. Teme obuhvaćaju: novu institucionalizaciju, ulogu teritorija u svjetskoj politici i ulogu organizacija poput NATO-a i Ujedinjenih naroda u određivanju međunarodne politike.

Rupesinghe, Kumar i Tishkov, Valry A. (ur.) ***Ethnicity and Power in the Contemporary World*** (Etnicitet i moć u suvremenom svijetu), Tokyo, UNU Press, 1995.
Etničke napetosti najveći su izvor sukoba nakon hladnog rata. Autori proučavaju sukobe i načine njihova rješavanja u Africi, nekoliko republika bivšeg SSSR-a, bivšoj Jugoslaviji, Indiji, Sjevernoj Irskoj, baskijskoj pokrajini Španjolske i Sjedinjenim Američkim Državama.

Russell, Bertrand ***Analysis of Mind*** (Raščlamba uma), London, Routledge, 1995.
Jedna od Russellovih najznačajnijih knjiga u kojoj on miri materijalističko nagnuće psihologije s antimaterijalističkim nagnućem fizike.

Sakamoto, Yoshikazu (ur.) ***Global Transformation, Challenges to the State System: Studies on Multilateralism and the UN System*** (Globalna preobrazba, izazovi za državni sustav: Studije o multilateralnosti i sustavu UN-a), Tokyo, UNU Press, 1994.
Svršetku hladnog rata mnogo su pridonijeli proces internacionalizacije, koji ovisi o tržištu, i proces demokratizacije, koji ovisi o građanskom društvu. U modernoj povijesti ti su se procesi odvijali neujednačeno, iz čega su proizišla mnoga proturječja, osobito između kapitalističke internacionalizacije i političke demokratizacije. Dijalektika odnosa tih dviju snaga predstavlja osobit izazov za moderni međunarodni poredak - sustav neovisnih država.

Samson, Colin i South, Nigel (ur.) ***The Social Construction of Social Policy: Methodologies, Racism, Citizenship and the Environment*** (Socijalna konstrukcija socijalne politike: Metodologije, rasizam, građanstvo i okoliš), New York, St. Martins Press, 1996.
Zbornik je doprinos teorijskoj raspravi i empirijskoj raščlambi razvoja nove socijalne politike u Velikoj Britaniji, koja nastoji ispraviti pogreške "države izobilja", zaostavštine iz vremena vladavine Konzervativne stranke. Dvanaest okupljenih izlaganja podnesena su na konferenciji Britanske sociološke udruge (*British Sociological Association*) 1993. godine. Na konferenciji je bilo riječi o rasizmu, zdravstvenoj politici, građanstvu, nejednakostima, okolišu, planiranju i administraciji.

Saraga, Esther ***Embodying the Social: Constructions of Difference*** (Društveno tijelo: Konstrukcije razlike), London, Routledge, 1998.
U knjizi je riječ o konstrukciji društvenih razlika i nejednakosti. Autorica detaljno opisuje kako naše zamisli o nemoći, rasi, etnicitetu i spolnosti utječu na državnu socijalnu politiku.

Schmidtz, David i Goodin, Robert E. ***Social Welfare and Individual Responsibility*** (Socijalna pomoć i odgovornost pojedinca), Cambridge, Cambridge University Press, 1998.
Autori raspravljaju o moralnim obvezama pojedinca i kolektivnoj odgovornosti socijalne države. Budući da u mnogim državama političari posljednjih godina propituju opravdanost državnih programa socijalne pomoći, pitanje socijalne pomoći i odgovornosti pojedinca prispjelo je i na dnevni red međunarodne zajednice. David Schmidtz tvrdi da je cilj socijalne politike pripremiti ljude da preuzmu osobnu odgovornost za društvenu situaciju. Nasuprot njemu, Robert Goodin protivi se individualizaciji socijalne politike i podupire odlike kolektivne odgovornosti.

Schoeman, Ferdinand David ***Privacy and Social Freedom*** (Privatnost i društvena sloboda), Cambridge, Cambridge University Press, 1992.
U knjizi se pobija teza o intelektualnoj i moralnoj destruktivnosti društvenog nadzora. Autor nastoji dublje i slojevitije sagledati problematiku i dokazati da društvena sloboda ne isključuje društveni pritisak. Iznosi tvdnju da naše razumske i društvene odlike uvelike ovise o konstruktivnoj uporabi mehanizama društvenog nadzora, te da društveni nadzor daleko više pospješuje nego što podriva uspjeh u ostvarivanju ciljeva kojima težimo. U drugom dijelu knjige autor artikulira izvore, društvene ugovore i razinu dopuštenog društvenog nadzora u raznim društvenim i povijesnim uvjetima. Nadovezujući se na tekstove iz filozofije politike, etike, prava, kognitivne i socijalne psihologije, antropologije te književnosti, razvija misao da je cilj filozofije morala razumjeti našu društvenu narav, a ne ograditi nas od nje u ime racionalnosti i neovisnosti.

Seneviratne, H. L. ***Identity, Consciousness and the Past: Forging of Caste and Community in India and Sri Lanka*** (Identitet, svijest i prošlost: Oblikovanje kaste i zajednice u Indiji i Sri Lanki), New Delhi, Oxford University Press, 1997.
U devet eseja vodeći antropolozi i povjesničari proširuju granice razumijevanja na razmeđi povijesti i antropologije. U prvom dijelu knjige govori se o utjecaju strasti koje pobuđuju etnički i nacionalni identiteti na tumačenje prošlosti. Raščlanjuje se kako se prošlost neprekidno preinačuje u odnosu na zbivanja, viđenja i interese sadašnjosti. Drugi dio čine eseji o kastinskom poretku, odnosu vladajućih slojeva prema njemu i načinima na koje je taj odnos definirala i redefinirala kolonijalna vlast.

Shore, Brad ***Culture in Mind: Cognition, Culture, and the Problem of Meaning*** (Imati kulturu na umu: Spoznavanje, kultura i problem značenja), New York, Oxford University Press, 1996.
U ovoj studiji antropolog Brad Shore povezuje multikulturalizam s kognitivnom psihologijom, istražujući složenost odnosa 'izvanjske' kulture javnih institucija i 'unutrašnje' kulture mentalnih predodžaba. Tako dolazi do novog odgovora na staro pitanje o tome jesu li ljudi zapravo u psihičkom smislu isti, bez obzira na kulturne razlike, ili ih pak kulturne razlike bitno dijele. U prvom dijelu knjige propituju se kulturni modeli, od obreda australskih urođenika i samoanskih humorističkih skečeva, do bejzbola kao kulturnog modela Amerike. Autor nudi novi pogled na niz institucija, od nastavnih kurikuluma i trgovačkih centara do standardiziranog namještaja i *cyberpunk* fikcije. Potom te slike tumači pomoću novijih teorija u lingvistici, semiotici i neuroznanosti, oblikujući tako drugačiji pristup razumijevanju uloge kulture u svakodnevnom stvaranju značenja. Tvrdi da je kultura ljudskom umu mnogo urođenija nego što se obično drži u psihologiji i antropologiji.

Sicinski, Andrzej i Wemegah, Monica (ur.) ***Alternative Ways of Life in Contemporary***

Europe (Alternativni načini života u suvremenoj Europi), Tokyo, UNU Press, 1983.
Autori promatraju nove društvene snage koje se posljednjih godina javljaju u Europi, a koje su povezane s alternativnim načinima života. Detaljno se obrađuju alternativni pokreti u Finskoj, Njemačkoj, Norveškoj, Poljskoj i Švicarskoj.

SIDA: La deuxieme décennie: Centrer les efforts sur les femmes et les enfants (SIDA: Drugo desetljeće: Usredotočimo napore na žene i djecu), New York, UNICEF, 1993.
U djelu se opisuju politika i programi UNICEF-a u pogledu širenja SIDA-e, raščlanjuju društveni uvjeti koji pridonose njezinu širenju u svijetu i predlažu akcije za suzbijanje daljnjeg širenja bolesti s osobitim osvrtom na žene i djecu.

Siegfried, Pater (ur.) ***Zum Beispiel Entwickulngshelfer*** (Kako pomagati zemljama u razvoju), Göttingen, Lamuv, 1993.
Ovo je studija o životu "glasnika dobre volje", ljudi koji dobrovoljno napuštaju potrošačko društvo i odlaze u zemlje u razvoju kako bi ondje na razne načine pomagali potrebitima. Mnogi ih smatraju tek pomoćnicima interesnih grupa iz bogatih industrijskih zemalja. Knjiga se bavi razlozima koji te ljude navode na odlazak, njihovim očekivanjima, iskustvima koja ondje stječu itd.

Siegfried, Pater (ur.) ***Zum Beispiel McDonald's*** (Na primjer McDonald's), Göttingen, Lamuv, 1994.
Studija govori o globalnim posljedicama širenja lanaca *fast food* restorana kao što je McDonald's. Svakih deset sati na našoj se planeti otvori novi McDonalds. Šest milijardi ljudi hrani se u više od 14 000 *fast food* podružnica tog multinacionalnog koncerna. Tropske šume se krče radi krda goveda koja pripadaju bogatima, mahunarke se siju radi ishrane stoke koju opet posjeduju bogati i siti. Trećina svjetskog uroda žitarica završava u želucima četveronožaca. Tovi se 1.3 milijarde goveda, dok istodobno jednako toliko ljudi pati zbog neishranjenosti. Knjiga otvara osjetljivo pitanje odnosa globalizacije i siromaštva.

Skinner, Quentin ***Liberty before Liberalism*** (Sloboda prije liberalizma), Cambridge, Cambridge University Press, 1998.
Jedan od najistaknutijih svjetskih povjesničara nastoji iznijeti i obraniti neoromansku teoriju o slobodnim građanima i slobodnim državama, koja se razvila u ranoj modernoj Britaniji. Zalažući se za teoriju intelektualne povijesti i povijesti ideja, autor naglašava važnost tog oblika povijesnog istraživanja za razumijevanje temeljnih pojmova demokracije i građanskog društva.

Soemardjan, Selo i Thompson, Kenneth W. (ur.) ***Culture, Development and Democracy: The Role of the Intellectual: A Tribute to Soedjatmoko*** (Kultura, razvoj i demokracija: Uloga intelektualca: U čast Soedjatmokoa), Tokyo, UNU Press, 1994.
Iako je knjiga posvećena Soedjatmokou, drugom rektoru Sveučilišta Ujedinjenih naroda, koji je bio aktivist indonežanskog pokreta za neovisnost kasnih četrdesetih godina i autor brojnih radova o demokraciji i pravednom razvoju, u njoj se raspravlja općenito o ulozi neovisnog intelektualca u društvenim previranjima u Africi, Aziji i Južnoj Americi.

Stark, David ***Postsocialist Pathways: Transforming Politics and Property in East Central Europe*** (Postsocijalistički putovi: Preobrazbe politike i vlasništva u Istočnoj i Srednjoj Europi), Cambridge, Cambridge University Press, 1998.
Autor raščlanjuje demokratizaciju i gospodarske promjene u postsocijalističkim društvima Istočne i Srednje Europe i propituje tezu o posebnom istočnoeuropskom kapitalizmu. Polazeći

od činjenice da je raspad komunizma poprimio različite oblike u regiji, tvrdi se da ni rekonstrukcija političkih sustava i gospodarstava u zemljama Istočne i Srednje Europe ne može slijediti isti obrazac.

Stavenhagen, Rodolfo ***The Ethnic Question: Conflicts, Development, and Human Rights*** (Etničko pitanje: Sukobi, razvitak i ljudska prava), Tokyo, UNU Press, 1992.
U studiji je riječ o etničkim problemima u državama koje prolaze proces modernizacije. Na primjerima iz Južne Amerike istraženo je koliko uspješno Ujedinjeni narodi i druge međunarodne organizacije, štite ljudska prava i pomažu u rješavanju problema starosjedilačkog i plemenskog stanovništva u takvoj situaciji.

Stearman, Kaye ***Women's Rights*** (Prava žena), London, Amnesty International UK, 1999.
Autorica prati promjene koje su se tijekom 20. stoljeća zbivale u pogledu položaja žena diljem svijeta, ispituje u kojoj su mjeri one pridonijele zbiljskoj jednakosti i iznosi koje akcije su tijekom devedesetih žene poduzimale u borbi za ravnopravnost.

Steenbergen, Bart Van (ur.) ***The Condition of Citizenship*** (Stanje građanstva), London, Sage Publications, 1994.
U knjizi se o suvremenim društvenim promjenama i problemima raspravlja u kontekstu ideje građanstva. Autori osvjetljavaju veze građanstva, participacije javnosti, nacionalnog identiteta i socijalne skrbi te pokazuju važnost ideje građanstva glede niza pitanja, bilo da se radi o globalnim promjenama, spolu ili okolišu. Pobliže razmatraju sljedeće teme: izazov internacionalizacije za nacionalnu državu i nacionalne identitete; upitnost ideje građanstva glede siromaštva, rada i socijalne skrbi; posljedice neravnopravnosti među spolovima te mogućnost novih ideja o građanstvu kojima bi se djelotvorno odgovorilo na kulturne i političke promjene.

Stephens, Julie ***Anti-Disciplinary Protest: Sixties Radicalism and Postmodernism*** (Antidisciplinski prosvjed: Radikalizam šezdesetih i postmodernizam), Cambridge, Cambridge University Press, 1998.
Studija predstavlja pokušaj kritičke raščlambe radikalizma šezdesetih. Autorica kritizira konvencionalne pristupe tom dobu i u tadašnjim prosvjedima pronalazi postmodernistička obilježja. Iznosi i argumente protiv teze o povezanosti neuspjeha radikalizma šezdesetih i političke neangažiranosti današnjeg čovjeka.

Sterba, James P. ***Justice for Here and Now*** (Pravda ovdje i sada), Cambridge, Cambridge University Press, 1997.
Autor razrađuje novu zamisao pravde na osnovi libertarianizma te je primjenjuje na niz tema, kao što su dužnosti prema siromašnima, obveze prema budućim generacijama, feminističko viđenje pravde, rasizam i seksizam, spolni moral, ekološka etika, teorija pravednog rata itd. Knjiga je originalna i kontroverzna te može koristiti studentima primijenjene etike, filozofije politike, te ekoloških, ženskih i mirovnih studija.

Stich, Stephen P. ***Deconstructing the Mind*** (Dekonstrukcija uma), New York, Oxford University Press, 1996.
Tijekom posljednja dva desetljeća rasprave o utemeljenosti kognitivne psihologije zauzimaju središnje mjesto u sklopu kognitivne znanosti i filozofije uma. Eliminacionisti drže da će kognitivna znanost i neuroznanost na koncu uspjeti opravdati zanemarivanje 'pučke' teorije uma i njezine ontologije. U prvom dijelu knjige autor, koji je nekoć bio vodeći predstavnik eliminacionizma, dokazuje zašto argumenti ontološkog eliminacionizma nisu održivi. On drži

da ontološke nedoumice neće biti riješene znanošću, nego pragmatičkim procesima u kojima glavnu ulogu igraju društveni i politički čimbenici. Nudi iscrpnu raščlambu zamisli pučke psihologije u znanstvenoj filozofiji i psihologiji te napominje da novija eksperimentalna istraživanja ne potvrđuju teoriju simulacije, koju se nastoji proglasiti alternativom pučkoj psihologiji.

Strickland, S. S. i Shetty, P. S. (ur.) ***Human Biology and Social Inequality*** (Humana biologija i socijalna nejednakost), Cambridge, Cambridge University Press, 1998.
Studija raspravlja o povezanosti zdravlja i društvenog položaja s aspekta medicinske sociologije, humanog nutricionizma, epidemiologije, povijesne demografije i populacijske genetike. Iznose se podaci o učestalosti oboljenja, stopama rađanja i smrtnosti, tjelesnoj spretnosti i obrazovanosti pučanstva u različitim zemljama te o politikama zdravstvene zaštite glede različitih slojeva društva.

Strrm, Kaare ***Minority Government and Majority Rule*** (Manjinska vlada i vladavina većine), Cambridge, Cambridge University Press, 1990.
Autor tvrdi da manjinske vlade nisu iznimka nego česta pojava u parlamentarnim demokracijama, te da su nerijetko jednako uspješne ili čak uspješnije od većinskih koalicija. Na primjeru talijanske i norveške vlade pokazuje da se manjinska vlada obično oblikuje kad političke stranke očekuju natjecateljske izbore i kad su oporbene stranke u mogućnosti utjecati na zakonske odluke. Kao pokušaj pojašnjenja mehanizama vlasti u parlamentarnim demokracijama, knjiga pridonosi razumijevanju važnosti izbornog natjecanja u demokratskim zajednicama.

Sunstein, Cass R. ***Free Markets and Social Justice*** (Slobodna tržišta i društvena pravda), New York, Oxford University Press, 1997.
U ovom djelu jedan od najuglednijih suvremenih pravno-političkih teoretičara nudi novo viđenje odnosa između slobodnih tržišta i društvene pravde. Autor počinje od temeljnih pitanja, kao što su važnost društvenih normi, sumjerljivost ljudskih roba i distributivna jednakost. Potom prelazi na pitanje ljudskih prava te pokazuje da tržišta imaju samo djelomičnu, ali instrumentalnu ulogu u njihovoj zaštiti. Zaključuje raspravom o upravljanju te opisuje pristupe u kojima se ista pozornost poklanja i gospodarskim i demokratskim ciljevima. Glavne teme o kojima promišlja jesu: mit o laissez-faire gospodarstvu, oblikovanje nagnuća i društvene norme, kontekstualna narav izbora, važnost pravedne raspodjele, raznovrsnost ljudskih roba, zakonsko oblikovanje nagnuća te nedoumice ljudske racionalnosti. Djelo potiče niz važnih pitanja o ulozi gospodarske raščlambe zakona.

Švob-Đokić, Nada (ur.) ***The Cultural Identity of Central Europe*** (Kulturni identitet Europe), Zagreb, Institut za međunarodne odnose i Europski dom Zagreb, 1997.
Knjiga se pojavila kao posebno izdanje 'Culturelinka'. U njoj su okupljeni radovi predstavljeni na međunarodnoj konferenciji 'Europa kultura: Kulturni identitet Srednje Europe', održanoj u Zagrebu, 1996. godine. Prvi dio čine prilozi koji obrađuju temu srednjoeuropskih kultura i identiteta, uključujući pitanje manjina i uloge odgoja i obrazovanja u promicanju novih kulturnih vrijednosti. U drugom dijelu su objedinjeni radovi koji kulturni identitet razlažu u perspektivi razvoja i društvenih promjena. Treći dio sadrži raščlambe nekih aspekata europskog konteksta Srednje Europe. Knjiga završava prilozima predstavljenim na sesijama o kulturnim politikama i Izvješću Svjetskog povjerenstva za kulturu i razvoj.

Taylor, Prue ***An Ecological Approach to International Law: Responding to the Challenges of Climate Change*** (Ekološki pristup međunarodnom pravu: Odgovor na izazove klimatskih

promjena), London, Routledge, 1998.
Na temelju raščlambe međunarodnih pravnih dokumenata autor pokazuje slabosti međunarodnog prava o okolišu u odnosu na globalne izazove, osobito globalnu promjenu klime. Daje se osvrt na doktrinu državnog suvereniteta, pravo o odgovornosti država, propise o zaštiti okoliša i dokumente o zajedničkoj baštini ljudskog roda.

Tester, Keith ***Moral Culture*** (Moralna kultura), London, Sage Publications, 1997.
Autor istražuje značenje morala u suvremenom društvu i kulturi. Promišljajući utjecaj sukoba u balkanskim zemljama, masakra u Ruandi ili holokausta, na Zapad, koji te strahote doživljava samo preko televizijskih ekrana, on postavlja pitanje moralne odgovornosti i izražava zabrinutost zbog opadanja morala u našem dobu.

Thody, Philip ***A Historical Introduction to the European Union*** (Povijesni uvod u Europsku uniju), London, Routledge, 1997.
Djelo je povijesna studija europske integracije od pedesetih godina naovamo. Sadrži pregled europske povijesti od početka 17. stoljeća. O ujedinjenju Europe govori se s motrišta svjetske politike. Opisuje se načela funkcioniranja Europske Unije, uloga Sjedinjenih Država u Uniji i dotiču sporna pitanja kao što su poljoprivreda, službeni jezici Unije i jedinstvena europska valuta.

Thomas, Paul i Lloyd, avid ***Culture and the State*** (Kultura i država), Berkeley, University of California, 1998.
Od kraja osamnaestog do kasnog devetnaestog stoljeća u Europi su se događale velike promjene koje su utjecale na oblikovanje teorija države i kulture. Autori u knjizi dokazuju da kultura igra važnu ulogu u građanskom obrazovanju ljudi te ih osposobljava za život u modernoj državi. Opisuje se također otpor koji je radnička klasa tijekom povijesti pružala pojavi državnih obrazovnih institucija i način na koji ih je postupno prihvatila.

Thompson, Kenneth ***Moral Panics*** (Moralna panika), London, Routledge, 1998.
Naše doba mnogi smatraju razdobljem moralne panike. Novinski napisi neprestano upozoravaju na nove opasnosti, a televizijski su programi prepuni senzacionalističkih vijesti. Studija će čitatelje upoznati s razvojem zamisli o moralnoj panici, načinima oblikovanja javnog mnijenja i ulogom medija. Obrađene teme su: kultura klubova i buke, džeparenje, spolni odnosi i SIDA te djeca, nasilje i obitelj.

Thornberry, Patrick; Amor Martin Estebanez, Maria ***The Council of Europe and Minorities*** (Vijeće Europe i manjine), Strasbourg, Council of Europe, 1994.
Studija je procjena djelatnosti Vijeća Europe u svezi s položajem manjina. Uključuje rasprave o pravnoj zaštiti manjina u kontekstu Europske konvencije o ljudskim pravima i transgraničnih sporazuma o suradnji, te o mjerama za izgradnju povjerenja u sklopu pilot projekata itd. U Bečkoj deklaraciji (1993.) poglavari država i vlada zemalja članica Vijeća Europe ističu da je zaštita nacionalnih manjina bitni element stabilnosti i demokratske sigurnosti na našem kontinentu. Stoga je bitno izgrađivati međusobno povjerenje, prihvaćanje i razumijevanje u cilju mirnog suživota različitih društvenih skupina. U radu Vijeća Europe mjere za uspostavu povjerenja predstavljaju izdvojenu kategoriju u pristupu pitanjima manjina. Iako Vijeće Europe nema posebnog mehanizma na najvišoj razini za pitanja manjina, niz njegovih tijela, uključujući Odbor ministara i Parlamentarnu skupštinu, bave se pravima manjina u sklopu razvoja pluralističke demokracije, ljudskih prava i pravne države, što su statutarna načela Vijeća Europe.

Tilly, Charles (ur.) ***Citizenship, Identity, and Social History*** (Građanstvo, identitet i društvena povijest), Cambridge, Cambridge University Press, 1996.
Povjesničari i drugi društveni istraživači esejistički obrađuju pitanja građanstva i identiteta u kontekstu rasnih, klasnih, etničkih i drugih pitanja. U svakom eseju problemima se pristupa povijesno i komparativno. Neke od obrađenih tema su: građanska prava i stranački odnosi u Zapadnoj Europi; politika, industrijalizacija i građanstvo; dinamika rasnog identiteta; te društveni pokreti, nacionalnost i građanstvo u Japanu u devetnaestom stoljeću.

La tolérance aujourd'hui: Analyses philosophiques (Snošljivost danas: Filozofske raščlambe), Pariz, UNESCO, 1993.
Dokument UNESCO-a koji je poslužio kao radni materijal za XIX. svjetski filozofski kongres, na kojemu se raspravljalo o mogućnosti promicanja osnovnih ljudskih vrijednosti kao što su mir, solidarnost i međusobno poštivanje u međunarodnoj intelektualnoj zajednici. Autori iz više zemalja govore o različitim oblicima snošljivosti i ulozi snošljivosti u međuljudskim odnosima. Djelo završava raspravom o granicama snošljivosti, koje bi trebalo uspostaviti kad se suočimo s moralno neprihvatljivim ponašanjem.

Totten, Samuel i Kleg, Milton ***Human Rights*** (Ljudska prava), Enslow, Springfield, 1989.
Knjiga je posvećena povijesti ljudskih prava od stare Grčke i Kine do današnjih dana. Kroz iskaze svjedoka sagledani su suvremeni primjeri rasizma, genocida, podvajanja, mučenja, gladi i položaja političkih zatvorenika. Pojedinci govore o tome kako se kršenje prava odrazilo na njihov svakodnevni život. U zaključku autori naglašavaju da svaka osoba ima ne samo pravo živjeti u skladu s vlastitim uvjerenjima, u poštovanju i dostojanstvu, bez straha i ugnjetavanja, nego i odgovornost da ta svoja prava štiti.

Tsagarousianou, Roza; Tambini, Damian i Bryan, Cathy (ur.) ***Cyberdemocracy: Technology, Cities and Civic Networks*** (Virtualna demokracija: Tehnologija, gradovi i građanske mreže), London, Routledge, 1997.
Propitujući mogućnosti informacijske i komunikacijske tehnologije na temelju rezultata empirijskog istraživanja, autori navode argumente za i protiv 'elektronske demokracije'. Knjiga je potkrijepljena nizom primjera iz Sjedinjenih Država i Europe, iz kojih se vidi kako se 'elektronska demokracija' primjenjuje u brojnim gradskim i građanskim projektima.

Tseelon, Efrat ***The Masque of Femininity: The Presentation of Woman in Everyday Life*** (Maska ženstvenosti: Prikaz žene u svakodnevici), London, Sage Publications i Theory, Culture & Society, 1995.
U studiji o ženstvenosti u zapadnjačkom društvu, autorica ispituje ulogu vizualnoga - mode, tijela i osobnog izgleda - u definiranju ženskog identiteta. Razrađeni su pojmovi koji su ključni za razumijevanje ženskog ponašanja: čednost, dvoličnost, ljepota, zavođenje i smrt. Ženstvenost je raščlanjena preko sociologijskog, psihologijskog, povijesnog i književnog diskursa. Pokazano je kako različite predodžbe ženstvenosti, počev od Eve pa sve do Madonne, određuju norme ženskog izgleda. Oslanjajući se na teorije Eliasa, Freuda, Lacana, Goffmana, Ariesa i Baudrillarda, autorica razotkriva proturječja uloge žene u suvremenom društvu.

Turner, Bryan S. (ur.) ***Citizenship and Social Theory*** (Građanstvo i socijalna teorija), London, Sage Publications i Theory, Culture & Society, 1993.
Zalazeći onkraj tradicionalnih liberalnih teorija demokracije i marksističkih teorija građanskog društva, istaknuti međunarodni znanstvenici iznova promišljaju odnos pojedinca i države, zajednice i obitelji. Raščlanjuju mijene u društvu i politici modernog doba, istražuju

povijesne korijene građanstva i razvoj nacionalne države i urbanog društva te rasvjetljavaju socijalne i gospodarske probleme u modernoj državi. Na kraju, pokušavaju odgovoriti na pitanje hoće li zbog podređenosti država supradržavnim institucijama, globalno zajedništvo potisnuti ideju nacionalne države.

Twine, Fred ***Citizenship and Social Rights: The Interdependence of Self and Society*** (Građanstvo i društvena prava: Međuovisnost sebstva i društva), London, Sage Publications i Theory, Culture & Society, 1994.
Tekst govori o važnosti ideje građanstva u razvijenim industrijskim društvima i društvenoj naravi potreba i prava pojedinca. Autor pokazuje da su za razumijevanje građanstva neophodne dvije zamisli: društvena narav ljudskog rada i međuovisnost djelatnika. Pokazuje da međuovisnost nije isključivo odlika odnosa unutar razvijenih industrijskih društava, nego da određuje i odnose između razvijenih zemalja i zemalja u razvoju.

Ulijaszek, Stanley J. i Huss-Ashmore, Rebecca (ur.) ***Human Adaptability: Past, Present, and Future: The First Parkes Foundation Workshop, Oxford, January 1994*** (Ljudska prilagodljivost: Prošlost, sadašnjost i budućnost: Prva radionica Zaklade Parkes, Oxford, siječanj 1994.), Oxford, Oxford University Press, 1997.
Djelo prati teorijski i metodički razvoj istraživanja o ljudskom prilagođavanju i prilagodljivosti. Tim se procesima uspostavljaju i održavaju odnosi ljudi i njihova okoliša, pa oni zauzimaju središnje mjesto u biologiji ljudskog roda i biologijskoj antropologiji. Knjiga sadrži pregled studija o prilagodljivosti i naznake o mogućem budućem razvoju biologije ljudskog roda u mijenjajućem svijetu.

Vanhanen, Tatu ***Prospects of Democracy*** (Izgledi demokracije), London, Routledge, 1997.
Autor daje poredbeni pregled razvoja demokracije. Povijest demokracije prati se od sredine devetnaestog stoljeća do naših dana. Na kraju su dane prognoze za budućnost sedam svjetskih regija.

Viotti, Paul R. i Kauppi, Mark V. ***International Relations Theory: Realism, Pluralism, Globalism*** (Teorija međunarodnih odnosa: Realizam, pluralizam, globalizam), Riverside (NJ), MacMillan Pub Co, 1993.
Knjiga sadrži poredbenu raščlambu teorija međunarodnih odnosa. Najprije se ukratko opisuju glavne crte pojedinih teorija, nakon čega slijede tekstovi njihovih vodećih zastupnika. Povrh toga, motre se prednosti i nedostaci realističkog, pluralističkog i globalističkog pristupa međunarodnim odnosima.

Voices for Freedom: An Amnesty International Anthology (Glasovi za slobodu: Antologija organizacije Amnesty International), New York, Amnesty International USA, 1986.
Antologija djelovanja međunarodne organizacije Amnesty International tijekom dva i pol desetljeća pruža izvanredan portret stanja ljudskih prava u nizu zemalja. Tekstom i brojnim fotografijama oslikava se život ljudi čija je prava Amnesty International nastojao zaštititi.

Volunteers Against Conflict (Dragovoljci protiv sukoba), Tokyo, UNU Press, 1996.
U knjizi su opisana stvarna iskustva stručnjaka koji su posljednjih godina dragovoljno služili u nekim od najvećih misija UN-a. Riječ je o izravnim izvješćima s mjesta događaja.

Waites, Bernard (ur.) ***Europe and the Wider World*** (Europa i širi svijet), London, Routledge, 1995.
U djelu se s povijesnog, političkog i gospodarskog motrišta raspravlja o Europi u odnosu na

Sjedinjene Države, zemlje u razvoju i zemlje u tranziciji.

Waterman, Peter ***Globalization, Social Movements and the New Internationalisms*** (Globalizacija, društveni pokreti i novi internacionalizmi), London, Mansell, 1999.
U knjizi se reinterpretira problemska povijest laburističkog i socijalističkog internacionalizma. Autor prikazuje nove internacionalizme koji izviru iz radikalno-demokratskih društvenih pokreta. Ističe da se u informatiziranome, složenome i radikaliziranome kapitalističkom svijetu osjeća potreba za novom globalnom solidarnošću. Novi internacionalizmi zadiru u brojne globalne društvene probleme i demokratske pokrete potičući pojavu novih kritičkih društvenih teorija. Autor nudi zanimljivu tezu da su novi internacionalizmi prvenstveno "komunikacijski internacionalizmi" koji sve djelotvornije funkcioniraju u *cyberspaceu*.

Watson, Adam ***The Limits of Independence*** (Granice neovisnosti), London, Routledge, 1997.

Nacionalne države nisu tako neovisne kakvima se čine. Autor istražuje u kojoj je mjeri njihova sloboda djelovanja ograničena mrežom pravila koje postavlja međunarodna zajednica i svjetske velesile. Na temelju osobnog diplomatskog iskustva, autor objašnjava kako međunarodni pritisci utječu na vanjsku i unutarnju politiku pojedinih država te izvodi zaključak da nadnacionalne strukture sve više ograničavaju samostojnost država.

Weale, Albert i Lehning, Percy B. (ur.) ***Citizenship, Democracy and Justice in the New Europe*** (Građanstvo, demokracija i pravda u novoj Europi), London, Routledge, 1997.
Autori govore o važnosti koju ispravni teorijsko-politički temelji imaju za izgradnju nove Europe i razrađuju pojmove građanstva, društvene pravednosti i političke zakonitosti.

Weeramantry, C. G. (ur.) ***Human Rights and Scientific and Technological Development*** (Ljudska prava i razvoj znanosti i tehnologije), Tokyo, UNU Press, 1990.
Autori proučavaju međusobni utjecaj ljudskih prava i tehnološkog razvoja i daju pregled dosadašnjih istraživanja u tom području.

Weeramantry, C. G. (ur.) ***The Impact of Technology on Human Rights*** (Utjecaj tehnologije na ljudska prava), Tokyo, UNU Press, 1993.
Knjiga je nastavak djela 'Ljudska prava i razvoj znanosti i tehnologije'. Na primjerima iz Afrike, Azije, Europe i Južne Amerike promotren je utjecaj tehnologije na ljudska prava.

Weiler, Joseph ***The Constitution of Europe: 'Do the New Clothes Have an Emperor?' and Other Essays on European Integration*** (Ustrojenje Europe: 'Ima li novo ruho cara?' i drugi eseji o europskoj integraciji), Cambridge, Cambridge University Press, 1998.
Autor, istaknuti pravni tumač europskih integracija, u nizu rasprava o pravnim temeljima nekadašnjih europskih zajednica i Europske unije, opisuje postupno jačanje europskih nadnacionalnih institucija na račun nacionalnih zakonodavnih tijela te iznosi kritiku dobrih i loših strana europske integracije.

Weinstein, David ***Equal Freedom and Utility: Herbert Spencer's Liberal Utilitarianism*** (Jednaka sloboda i korisnost: Liberalni utilitarizam Herberta Spencera), Cambridge, Cambridge University Press, 1998.
Djelo je studija o utjecaju Herberta Spencera na razvoj moralne i političke filozofije liberalnog utilitarizma u 19. stoljeću. Mnogi znalci smatraju Milla začetnikom liberalnog utilitarizma, no premalo pozornosti posvećuju tvorbenoj ulozi Spencera. Autor daje novo

tumačenje Spencerove verzije liberalnog utilitarizma i pokazuje da Spencerova moralna i politička misao pokazuje veću usustavljenost nego što se obično misli.

Wertsch, James V. ***Mind as Action*** (Um kao akcija), New York, Oxford University Press, 1998.
Autor tvrdi da su pristupi mnogim društvenim problemima u novije vrijeme ograničeni uskom specijaliziranošću znanstvenih disciplina. Kao odgovor na teorijsku uskoću, predlaže metodu sociokulturne raščlambe koja integrirano, nereduktivistički povezuje različita motrišta. Slijedom ideja Lava Vygotskog, Mihaila Bakhtina i teoretičara književnosti Kennetha Burkea, knjiga propituje posljedice posredovane akcije na sociokulturnu raščlambu uma i neka od najtežih društvenih pitanja današnjice. Autor tumači odnos subjektivnog agensa i objektivnih kulturnih alata, pounutrenja i stjecanja, kreativnosti i ustaljenih praksi itd. Koristeći se primjerima iz nastave i kurikuluma, razrađuje um u kulturnim, institucionalnim i povijesnim kontekstima.

Wieviorka, Michel ***The Arena of Racism*** (Arena rasizma), London, Sage Publications, 1995.
Autor podrobno raščlanjuje aspekte rasizma (predrasude, podvajanje i nasilje) i tvrdi da se tumačenje rasizma ne da svesti na njegove elementarne oblike. On dovodi rasizam u vezu s postmodernističkim kontekstom društvene i gospodarske nesigurnosti, u kojemu su kulturni identiteti sve raspršeniji, kapitalistički društveni odnosi sve slabiji, a ideje napretka i univerzalnosti sve nepostojanije.

Wilford, Rick i Miller, Robert (ur.) ***Women, Ethnicity and Nationalism*** (Žene, etnicitet i nacionalizam), London, Routledge, 1998.
Autori se usredotočuju na interakciju spola, etniciteta i klase u razdoblju društvenih promjena. Raspravlja se o položaju žene u Sjevernoj Irskoj, Južnoafričkoj Republici, bivšemu Sovjetskom Savezu, bivšoj Jugoslaviji, Jemenu, Libanonu i Maleziji. Pokušava se odgovoriti na pitanje u kojoj mjeri tranzicija otvara ženama nove društvene mogućnosti, a u kojoj im nameće nove terete i prepreke.

Wilkinson, Richard G. ***Unhealthy Societies: The Afflictions of Inequality*** (Nezdrava društva: Muke nejednakosti), London, Routledge, 1996.
Dobro zdravlje nije obilježje najbogatijih društava nego onih u kojima su razlike u prihodima između viših i nižih klasa najmanje. Istraživanja pokazuju da nejednakost povisuje stopu smrtnosti, pa se postavlja pitanje kako to da smanjenje razlika u prihodima može produžiti prosječni životni vijek. Autor daje odgovor koristeći primjere iz društvenih znanosti i medicine na slučajevima iz SAD-a, Velike Britanije, Japana i Istočne Europe. On pokazuje da društvena kohezija presudno utječe na kakvoću života, dok nejednakost slabi društveno tkivo, oštećuje zdravlje i podiže stope zločina.

Wilson, Richard A. (ur.) ***Human Rights, Culture and Context: Anthropological Perspectives*** (Ljudska prava, kultura i kontekst: Antropološka motrišta), London/ Chicago, Pluto Press, 1997.
U ovoj antropološkoj studiji rasprava o transkulturnoj primjenjivosti ideja ljudskih prava nadilazi staru dilemu o univerzalizmu nasuprot relativizma, u sklopu koje se nastoji odgovoriti na pitanje koja zamisao ljudske ontologije odgovara ideji ljudskih prava te u kojoj mjeri raznolikost moralnih shvaćanja podriva temelje univerzalnosti ljudskih prava. Kao i većina dualizama, i ovaj pokazuje odviše totalitarnosti u zahvaćanju stvarnosti. Mogući izlaz vidi se u skretanju istraživanja s problema ontološkog statusa na problem smisla i koristi ideje ljudskih prava u različitim društvenim kontekstima. Traže se podrobne raščlambe ideje

ljudskih prava glede djelovanja i namjera društvenih čimbenika u povijesnom kontekstu institucionalizirane moći.

Winch, Christopher ***The Philosophy of Human Learning*** (Filozofija ljudskog učenja), London, Nene College of Higher Education, Routledge, 1998.
U djelu se iznose suvremeni stavovi o naravi učenja s filozofskog motrišta. Polazeći od Wittgensteinovih ideja, autor polemizira s isključivošću teorija učenja koje proizlaze iz tzv. Rousseauove, odnosno 'romantičke' i 'znanstvene' spoznajne tradicije, te izlaže argumente u prilog tezi da su te dvije škole mišljenja međusobno mnogo sličnije no što se općenito misli.

Wissenberg, Marcel ***Green Liberalism: The Free and the Green Society*** (Zeleni liberalizam: Slobodno i zeleno društvo), London, UCL Press, 1998.
Djelo se bavi odnosom između politike zelenih i liberalne ideologije. Uočavajući da ekološki problemi predstavljaju veliki izazov za liberalnu demokraciju, autor uspoređuje rješenja kratkoročne ekološke modernizacije s dugoročnim utopijskim rješenjima. Razmotreno je više pitanja, među kojima i koliko je opravdano brinuti se za očuvanje okoliša dok smo suočeni s mnogo akutnijim problemom održanja demokratskih institucija.

Woodward, Kathryn ***Identity and Difference*** (Identitet i različitost), London, Sage Publications, 1997.
Proteklih su godina identitet i različitost bili središnje teme kulturnih studija. Autorica ih promatra s obzirom na spolnost, tijelo, zdravlje, rasu i naciju. Opisuje kako drugi ljudi utječu na naš identitet i istražuje stabilnost identiteta i različitosti na globalnoj, lokalnoj i osobnoj razini. Identitet i različitost rastumačeni su s esencijalističkog, društveno konstruktivističkog, psihoanalitičkog i feminističkog stajališta. Složenost suvremenih identiteta ilustrirana je u odnosu na majčinstvo, zdravo tijelo i probleme dijaspore.

Wyn, Johanna i White, Rob ***Rethinking Youth*** (Novo promišljanje o mladeži), London, Sage Publications, 1996.
U djelu se na nov način sagledavaju društveni položaj i mogućnosti suvremene mladeži. Suprotno konvencionalnim mišljenjima, autori nude tezu da mladež danas ne postoji kao jedinstvena grupa. Mladi ljudi odrastaju u različitim uvjetima i nemaju jednake izglede za budućnost, pa treba biti oprezan prilikom donošenja nekih općih zaključaka, osobito ako se njima hoće objasniti pojedinačni slučajevi. Na kraju knjige iznosi se pregled glavnih teorija o mladeži.

Yearley, Steven ***Sociology, Environmentalism, Globalization: Reinventing the Globe*** (Sociologija, briga za okoliš, globalizacija: Prekrojimo Zemlju), London, Sage Publications, 1996.
Autor nastoji dokazati da je u raspravama o globalizaciji premalo pozornosti posvećeno pitanjima zaštite okoliša. Razne grupe za pritisak, poput "Greenpeacea" i "Prijatelja Zemlje", djeluju na širenju ekološke svijesti i pozivaju na promjenu odnosa prema okolišu. Riječ je o problemima globalne naravi koji iziskuju zajedničko djelovanje. Autor tvrdi da globalizaciju ne možemo shvatiti ako prije toga ne razumijemo pozadinu rasprava o globalnim pitanjima. S jedne strane, one pokazuju da postoje različita viđenja o tome što našem planetu treba i kako njime ispravno upravljati u budućnosti, a s druge, da je teorija globalizacije maska za sebične interese Sjevera.

Yuval-Davis, Nira ***Gender and Nation*** (Spol i nacija), London, Sage Publications, 1996.
Istražujući odnose među spolovima i njihov utjecaj na naciju u cjelini, autorica tvrdi da

privrženost naciji obično podrazumijeva određene predodžbe o ‘muškosti’ i ‘ženstvenosti’, iako su one u analitički diskurs oko nacije i nacionalizma eksplicitno uključene tek nedavno. Autorica propituje odnose među spolovima kao temeljnu dimenziju mnogih nacionalnih projekata: reprodukcije nacije, nacionalne kulture i građanstva, kao i nacionalnih sukoba i ratova. Oštro luči nacionalne projekte od ‘nacionalnih država’ i naglašava da nacije mogu biti ‘poddržavne’, ‘naddržavne’, i ‘transdržavne’.

Ziman, J. M. ***Reliable Knowledge: An Exploration of the Grounds for Belief in Science*** (Pouzdano znanje: Istraživanje razloga za vjeru u znanost), Cambridge, Cambridge University Press, 1991.
Ova izazovna studija o pouzdanosti znanstvenog znanja donosi uvide u istraživanja o laičkoj percepciji znanosti te o iznenađujućoj povezanosti znanstvenih metoda i svakodnevnog mišljenja.

Psihologija

Adams, Rebecca G. i Allan, Graham (ur.) ***Placing Friendship in Context*** (Smjestiti prijateljstvo u kontekst), Cambridge, Cambridge University Press, 1999.
U zborniku se interdisciplinarno propituje tema prijateljstva. U radovima su objedinjeni rezultati istraživanja u području socijalne psihologije i društvenih studija. Neki od vodećih svjetskih istraživača promatraju kontekste koji pogoduju razvoju prijateljstava i sličnih neformalnih veza te odgovaraju na pitanje kako različiti konteksti utječu na vrste i sukus odnosa.

Arriaga, Ximena B. i Oskamp, Stuart (ur.) ***Addressing Community Problems: Psychological Research and Interventions*** (Rješavati probleme zajednice: Psihologijska istraživanja i intervencije), Thousand Oaks, Sage Publications, 1998.
Istaknuti stručnjaci u području socijalne psihologije i psihologije zajednice bave se nekim od najtežih problema suvremenih društava: beskućništvom, rasizmom, delinkvencijom, alkoholizmom, nasiljem, nezaposlenošću i zdravstvenom zaštitom na radnom mjestu. Iznose rezultate svojih empirijskih istraživanja u kojima se ukrštaju segmenti socijalne i kliničke psihologije.

Asher, Steven R. i Coie, John D. (ur.) ***Peer Rejection in Childhood*** (Odbačenost od vršnjaka u djetinjstvu), Cambridge, Cambridge University Press, 1990.
Zbornik okuplja novije studije o djeci koja imaju poteškoća u sklapanju prijateljstava sa svojim vršnjacima, a namijenjen je razvojnim, kliničkim i socijalnim psiholozima te psiholozima odgoja i obrazovanja kao i prosvjetnim djelatnicima. Pozornost je posvećena psihičkim procesima koji dovode do pojave odbačenosti. Raspravlja se o uzrocima nesklonosti prema drugoj djeci, posljedicama loših odnosa među vršnjacima i rezultatima interventnih programa namijenjenih različitim podgrupama odbačene djece. Nadalje, autori ocrtavaju modele za tijek budućih istraživanja.

Balls Organista, Pamela; Chun, Kevin M. i Marin, Gerardo (ur.) ***Readings in Ethnic Psychology*** (Zbornik iz etničke psihologije), London, Routledge, 1998.
U zborniku su okupljeni radovi o utjecaju kulture i etniciteta na ponašanje nekih društvenih skupina. Daje se pregled novijih psihologijskih spoznaja o Amerikancima afričkog, azijskog i španjolskog podrijetla. Iznesene su sociodemografske značajke navedenih etničkih skupina i povijest svake od njih, razmotrena pitanja rase, etničkog identiteta, akulturacije i bikulturalizma te obrađeni psihosocijalni problemi povezani sa zločinom, delinkvencijom i psihopatologijom.

Barkow, Jerome H.; Cosmides, Leda i Tooby, John (ur.) ***The Adapted Mind: Evolutionary Psychology and the Generation of Culture*** (Prilagođeni um: Evolucijska psihologija i stvaranje kulture), New York, Oxford University Press, 1992.
Ovaj zbornik radova u sažetom obliku ocrtava niz važnih spoznaja iz područja evolucijske psihologije. Tijekom posljednja tri desetljeća, napredovanjem evolucijske biologije, kognitivne psihologije i paleoantropologije, rađa se predodžba o ljudskom umu kao proizvodu evolucijske povijesti. Nakon kognitivne revolucije ljudska se narav počinje određivati kao niz općih programa za procesuiranje informacija koje djeluju pod površinom kulturnog raznoličja. Taj složaj kognitivnih programa začet je još u pleistocenu, kad su naši preci, lovci i sakupljači plodova bili prisiljeni rješavati probleme u svezi s izborom partnera, učenjem jezika,

suradnjom i spolnom nevjerom. Za razliku od tradicionalnih teorija uma, za koje je um bio kompjutor, tabula rasa ili pasivni primatelj kulture, danas ga evolucijska psihologija tumači kao složenu mrežu funkcionalno specijaliziranih kompjutora, koji daju sadržajnu strukturu organizaciji ljudskog mentalnog sklopa i kulture.

Beith-Hallahmi, Benjamin i Argyle, Michael ***The Psychology of Religious Behaviour, Belief and Experience*** (Psihologija religioznog ponašanja, vjerovanja i iskustva), London, Routledge, 1997.
Knjiga je opsežan pregled psiholoških teorija i studija o religiji. Autori uspoređuju čuda, viđenja, vjerski zanos i druge religiozne doživljaje u različitim kulturama. Zaključuju da je religioznost bitno društvena pojava, uvjetovana odgojem i obrazovanjem te kulturom.

Bendelow, Gillian i Williams, Simon J. (ur.) ***Emotions in Social Life*** (Emocije u društvenom životu), London, Routledge, 1997.
Autori sociologiju emocija nastoje utemeljiti kao legitimnu sociologijsku disciplinu. U knjizi su predstavljena nova empirijska istraživanja i inventivan teorijski materijal, pa će ona stoga biti neophodno štivo za studente sociologije, psihologije, antropologije i studija o spolu.

Boulogne, Duchenne de (ur.) ***The Mechanism of Human Facial Expression*** (Mehanizam ljudskog izraza lica), Cambridge, Cambridge University Press, 1990.
Veliki francuski klinički neurolog devetnaestog stoljeća u ovoj je studiji kombinirao svoje iscrpno poznavanje anatomije lica s vještinom fotografiranja i stručnom primjenom električnog napona za stimulacije pojedinih mišića lica, s ciljem iznalaženja tumačenja mehanizama pomoću kojih ljudsko lice otkriva emocije. Ova knjiga ima ključnu ulogu u razvoju psihologije i fiziologije, budući da je fotografija prvi put upotrijebljena u svrhu ilustriranja, odnosno "dokazivanja" niza eksperimenata.

Bower, Marion i Trowell, Judith (ur.) ***The Emotional Needs of Young Children and Their Families: Using Psychoanalytic Ideas in the Community*** (Emocionalne potrebe male djece i njihovih obitelji: Korištenje psihoanalitičkih ideja u zajednici), London, Routledge, 1996.
Autori opisuju kako se ideje psihoanalize mogu prilagoditi i primijeniti u raznim društvenim sredinama kako bi se pomoglo djeci koja imaju emocionalnih poteškoća ili su bila tjelesno ili spolno zlostavljana.

Brannen, Julia i O'Brien, Margaret ***Children in Families: Research and Policy*** (Djeca u obiteljima: Istraživanje i politika), London, Falmer Press, Taylor & Francis, 1996.
Autori predstavljaju novije rezultate empirijskih istraživanja o djeci u obiteljskom okruženju te daju prijedloge za buduća istraživanja i društvenu politiku u razvijenim zemljama. Drže da se u društvenim znanostima, poglavito u području prava, socijalne politike i sociologije, potrebe djece nerijetko zanemaruju te nude drugačije viđenje položaja djece unutar institucije obitelji, koje polazi od mišljenja same djece.

Brunas-Wagstaff, Jo ***Personality: A Cognitive Approach*** (Osobnost: Kognitivni pristup), London, Routledge, 1998.
U knjizi su promotrene različite psihologijske teorije i istraživanja osobnosti. Neka od pitanja koja su dotaknuta glase: je li individualne razlike bolje tumačiti pojmovima prirode (biologija/genetika) ili odgoja, imamo li slobodnu volju, je li osobnost odraz kognitivnih razlika među ljudima ili razlika u njihovu temperamentu i dr.

Burkitt, Ian ***Social Selves: Theories of the Social Formation of Personality*** (Društvena

sebstva: Teorije društvenog oblikovanja osobnosti), London, Sage Publications, 1991.
Polazna je postavka djela bitna isprepletenost društva i sebstva. Autor jasno i odjelito izlaže rezoniranje koje stoji iza raznih teorija osobnosti i društvenog ponašanja te kritički propituje mnoge teze tradicionalne socijalne psihologije. Također se osvrće na uvide o društvenoj naravi individuuma iz cijelog niza drugih tekstova.

Campbell, Anne i Muncer, Steven (ur.) ***The Social Child*** (Društveno dijete), Hove, Psychology Press, 1998.
Autori pišu o čimbenicima dječjeg ponašanja, osobito medijima. Bave se pitanjima utjecaja medija na dječje shvaćanje svijeta i ponašanje, te utjecaja gena i spolne pripadnosti na društveni razvoj djeteta i njegovu interakciju s drugom djecom i odraslima.

Chalmers, David J. ***The Conscious Mind*** (Svjesni um), New York, Oxford University Press, 1996.
Autor raspravlja o odnosu uma i mozga, odnosno o načinima kako fizički procesi u mozgu začinju subjektivni život svjesnog uma. Gradi novu teoriju svijesti protivnu prevladavajućem znanstvenom redukcionizmu.

Chazan, Pauline ***The Moral Self*** (Moralno ja), Bundoora, LaTrobe University, 1998.
U djelu je iznesen interdisciplinarni presjek rasprava o teoriji morala. Autorica odgovara na pitanje kako moralnost ulazi u naše živote. Koristeći se podacima iz psihologije, etike i književnosti, nastoji pobiti tezu o tomu da je uloga morala smanjiti požudu i zauzdati samoljublje. Zauzima se za iskonsku povezanost između onoga što je dobro za pojedinca i onoga što je moralno te pokazuje da je briga za sebe u središtu moralnog djelovanja.

Cohen, Shirley ***Targeting Autism: What We Know, Don't Know, and Can Do to Help Young Children With Autism and Related Disorders*** (Propitati autizam: Što znamo, što ne znamo i što možemo učiniti kako bismo pomogli djeci u ranoj predškolskoj dobi s autizmom i srodnim poremećajima), Berkeley, University of California Press, 1998.
Autorica potanko raščlanjuje različite suvremene pristupe liječenju, osobito odgojno-obrazovne programe za pomoć autističnoj djeci. Osim toga, govori o novijim koracima u liječenju autistične djece terapijom koja se oslanja na rano uočavanje bolesti sustavom odgoja i obrazovanja. Podatke iz znanstvenih studija upotpunjuju autoričine zamjedbe te priče roditelja autistične djece i odraslih autista.

Connolly, Paul ***Racism, Gender Identities and Young Children: Social Relations in a Multi-Ethnic, Inner-City Primary School*** (Rasizam, spolni identitet i mala djeca: Društveni odnosi u multietničkoj gradskoj osnovnoj školi), London, Routledge, 1998.
U knjizi se raspravlja o utjecaju rasizma na odnose među petogodišnjacima različitog spola i etniciteta. Tekst se temelji na podacima iz istraživanja jedne gradske multietničke osnovne škole i njezina okružja u kojemu su djeca pozvana da pričaju o svojim iskustvima i brigama. Oslanjajući se na njihove iskaze i rezultate promatranja života djece u školi i lokalnoj zajednici, autor tumači kako i zašto djeca postaju podložna rasnim diskursima u razvoju svog spolnog identiteta.

Cooper, Cary i Pervin, Lawrence (ur.) ***Personality: Critical Concepts*** (Osobnost: Ključni pojmovi), London, Routledge, 1998.
U djelu su izneseni klasični i suvremeni pristupi osobnosti strukturirani u četiri dijela: glavne teorije; istraživanja koja polaze od glavnih teorija; pitanja koja proizlaze iz teorija i istraživanja i središnje teme u suvremenim raspravama o osobnosti.

Cooper, Colin i Varma, Ved (ur.) ***Processes in Individual Differences*** (Procesi u razlikama među pojedincima), London, Routledge, 1997.
Autori istražuju socijalne, biološke, genetičke i kognitivne procese koji se odvijaju ispod površine inteligencije, ličnosti i raspoloženja. U djelu se nalaze interdisciplinarni stručni prilozi, opisi različitih tipova ličnosti i neki noviji empirijski uvidi u tematiku.

Covington, Martin V. ***The Will to Learn: A Guide for Motivating Young People*** (Volja za učenjem: Vodič za motiviranje mladeži), Cambridge, Cambridge University Press, 1998.
Odbacujući tezu da problemi u današnjoj školi izviru iz nedostatka motivacije, autor obrađuje temeljna načela motivacije za učenje u razredu i opisuje taktike za motiviranje učenika. Učitelje se upućuje kako motivaciju za učenje povezati s učenikovom težnjom za samousavršavanjem i kreativnošću i kako se osloboditi stava o neprijepornosti poslušnosti u školi. Tumači se kako i zašto tradicionalne nastavne metode demoraliziraju učenika. Knjiga još sadrži vježbe kojima se ilustriraju pojedina načela motivacije, rezultate novijih istraživanja o utjecaju spola i etniciteta na motivaciju za školsko učenje i prijedloge za poticanje nadarenih učenika na daljnje učenje.

Cowie, Fiona ***What's Within?: Nativism Reconsidered*** (Što se nalazi unutra? Novo promišljanje nativizma), New York, Oxford University Press, 1998.
Studija nudi nov pristup nativističkom shvaćanju uma koje drži da su neke zamisli, uvjerenja i sposobnosti uma urođene i da ih ne treba stjecati, što u novije vrijeme svoju potvrdu nalazi u učenjima Noama Chomskog. Autorica na temelju empirijskih uvida iz razvojne psihologije, psiholingvistike, kompjutorskih znanosti i lingvistike razrađuje kritiku Chomskoga i podupire umjereno nativistički pristup učenju jezika. S druge strane, ona izaziva taj znanstveni pesimizam nativista po kojemu je um nedokučiv i misteriozan te brani tezu o mogućnosti psihološkog objašnjenja učenja pojmova.

Craib, Ian ***Experiencing Identity*** (Doživljaj identiteta), London, Sage Publications, 1997.
Craib, jedan od najsustavnijih teoretičara identiteta, kritički razmatra sociologijske teorije identiteta i dokazuje da je većina njih jednostrano kognitivna utoliko što ljude prikazuje kao nesposobne za unutarnji život. Autor razmišlja o njihovu utjecaju na društvenu teoriju i praksu te iznosi nacrt unutarnjeg psihološkog prostora kao izvorišta osobne i političke slobode. Naglašava da iskustvo svijeta ne smije biti svedeno na reducirane teorijske okvire.

Crozier, W. Ray ***Individual Learners: Personality Differences in Education*** (Učenici kao pojedinci: Osobne razlike u obrazovanju), London, Routledge, 1997.
Knjiga polazi od stava da učenici različito prilaze zadacima učenja i na različite načine odgovaraju na zahtjeve školovanja, a da se u obrazovnom procesu i dalje naglašava ono što je učenicima zajedničko, počev od zajedničkog kurikuluma do jedinstvene metode podučavanja. Autor raspravlja o rezultatima novijih istraživanja koja jasno pokazuju da osobne razlike utječu na obrazovna postignuća djece i odraslih.

Davis-Floyd, Robbie i Arvidson, P. Sven (ur.) ***Intuition: The Inside Story*** (Intuicija: Pogled iznutra), London, Routledge, 1997.
Znanstvenici antropologijskog, filozofijskog, psihologijskog i medicinskog profila istražuju narav intuicije i promatraju njezinu praktičnu ulogu u društvenim i biheviorističkim znanostima.

Eliasoph, Nina ***Avoiding Politics: How Americans Produce Apathy in Everyday Life***

(Izbjegavanje politike: Kako Amerikanci proizvode ravnodušje u svakodnevnom životu), Cambridge, Cambridge University Press, 1998.
Osvrćući se na tezu da bi potpornji demokracije trebale biti informirane i politički osviještene grupe građana, autorica opisuje američku svakodnevicu u kojoj prevladava kultura izbjegavanja političkog angažiranja. Studija je rezultat razgovora o politici, koje je autorica vodila s aktivistima i članovima rekreativnih klubova u neformalnim uvjetima njihove svakodnevice.

Elliott, Julian i Place, Maurice ***Children in Difficulty: A Guide to Understanding and Helping*** (Djeca u teškoćama: Vodič za razumijevanje i pomoć), London, Routledge, 1998.
Knjigu su napisala dva klinička liječnika kao vodič za rad s djecom neprilagođenog ponašanja. Jasnim i jednostavnim jezikom autori govore o nekim čestim poteškoćama s kojima se susreću djeca i adolescenti. Obrađene su teme: odbojnost spram škole; nedostatak pažnje i hiperaktivnost; poremećaji prehrane; traumatske i stresne situacije; neposlušnost i suprotstavljanje; unošenje razdora u razred; zlouporaba droge; depresija i disleksija.

Elster, Jon (ur.) ***The Multiple Self*** (Mnogostruko sebstvo), Cambridge, Cambridge University Press, 1987.
Središnje pitanje kojim se bave eseji u ovom zborniku glasi: je li sebstvo jedinstveno ili podijeljeno, odnosno "mnogostruko"? To je pitanje jedna od žarišnih točaka diskursa u mnogim disciplinama, budući da se izravno dodiruje tumačenja racionalnosti te individualnog odlučivanja i ponašanja. U esejima se istražuje je li hipoteza o mnogostrukom sebstvu neophodna za objašnjenje problema samozavaravanja i slabosti volje, te mogu li se pojmovne alatke koje su iskovane u proučavanju međuljudskih sukoba primijeniti na raščlambu intrapersonalnih sukoba.

Erwin, Phil ***Friendship in Childhood and Adolescence*** (Prijateljstvo u djetinjstvu i adolescenciji), London, Routledge, 1998.
Knjiga daje jasan i dobro strukturiran pregled naravi prijateljstva i značenja koje ono ima za djecu i adolescente. Dječje prijateljstvo temelj je svih kasnijih odnosa prema drugima u adolescenciji i zrelom dobu. Osobita pozornost pridaje se temama kao što su: utjecaj socio-kognitivnog razvoja na prijateljstvo, problemi odnosa među djecom i adolescentima i metode poticanja pozitivnih odnosa.

Faulkner, Dorothy; Littleton, Karen i Woodhead, Martin (ur.) ***Learning through Relationships in the Classroom*** (Učiti kroz odnose u razredu), London, Routledge, 1998.
U zborniku se istražuje interakcija djece i učitelja. U prvom dijelu raspravlja se o utjecaju odnosa učitelj-učenik na uspjeh u školovanju, kognitivni razvoj i stjecanje znanja. U drugom dijelu pobliže se razmatra uloga jezika i dijaloga između učitelja i učenika. Treći dio donosi pregled rezultata novijih istraživanja o učenju putem suradnje, a u četvrtome je riječ o mogućem utjecaju novih tehnologija na dječje učenje i razvoj spoznaje te na stvaranje globalnih 'zajednica učenja'.

Ferrari, Michel i Sternbert, Robert J. ***Self-Awareness: Its Nature and Development*** (Samosvijest: Njezina narav i razvoj), New York, Guilford Press, 1998.
Autori izlažu novije teorije samosvijesti s gledišta biologije i psihologije. Temeljno polazište knjige jest da samosvijest ne obuhvaća samo pojedinačnu svijest o sebi, nego i svijest o drugima i način na koji se poistovjećujemo s grupom. Autori prate razvoj samosvijesti tijekom životnog vijeka pojedinca i razmatraju ulogu samosvijesti u odgoju i obrazovanju te prihvaćanju realnog svijeta.

Field, David; Hockey, Jenny i Small, Neil (ur.) ***Death, Gender and Ethnicity*** (Smrt, rod i etnicitet), London, Routledge, 1997.
Autori s postmodernističkih stajališta istražuju utjecaj rodne i etničke pripadnosti na doživljaj gubitka i umiranja. Tekstovi se usredotočuju na načine na koje se ljudi susreću sa smrću u postmodernističkim uvjetima. Obrađene su teme kao što su: mrtvorođenče; utjecaj spola roditelja na žalost za djetetom; rodom uvjetovana socijalna konstrukcija tugovanja; rušenje spolnih stereotipa u vrijeme smrti; medijski prikazi nasilne smrti mladih žena; skrbljenje i zakonske uredbe o manjinama.

Forman, Ellice A.; Minick, Norris i Stone, C. Addison (ur.) ***Contexts for Learning: Sociocultural Dynamics in Children's Development*** (Konteksti za učenje: Sociokulturna dinamika dječjeg razvoja), Oxford, Oxford University Press, 1993.
U ovom provokativnom djelu o dječjem razvoju predstavljeni su rezultati novijih istraživanja u području sociokulturne teorije. Sociokulturna teorija, koju je začeo L. S. Vygotsky, posljednjih je godina znatno proširena i izmijenjena. Od kasnih sedamdesetih godina dovode se u pitanje uvriježeni pogledi na kognitivni razvoj tezom o ovisnosti psihologijskih funkcija o društvenom kontekstu i o prevazi kulturno obilježenih modusa govora, mišljenja i djelovanja. U prilozima istaknutih autora nude se višeslojna motrišta na novu paradigmu istraživanja i korjenite promjene u shvaćanju razvoja uma.

Fox, Dennis i Prilleltensky, Isaac (ur.) ***Critical Psychology: An Introduction*** (Kritička psihologija: Uvod), London, Sage Publications, 1997.
Knjiga ukazuje na široko obzorje motrišta i pristupa kritičkoj psihologiji. Autori istančano prilaze izazovima koji se iz tog područja upućuju tradicionalnim pristupima. Čitatelj se upućuje na neupitnosti konvencionalnih tekstova i pristupa u psihologiji te na shvaćanje da uz *mainstream* psihologiju postoje i drugačiji pristupi.

Gaines, Stanley O. Jr. ***Culture, Ethnicity and Personal Relationship Processes*** (Kultura, etnicitet i procesi osobnih odnosa), London, Routledge, 1997.
Djelo je pregled novih teorija i istraživanja o odnosima između afričkih Amerikanaca, Latinoamerikanaca i azijskih Amerikanaca. Autor opisuje utjecaj specifičnih kulturnih vrijednosti koje obilježavaju pojedine etničke grupe, na odnose prema drugima, osobito one koji su prožeti ljubavlju i poštovanjem.

Gardner, Howard ***Frames of Mind*** (Okviri uma), New York, Basic Books, 1983.
Gardner predstavlja svoju teoriju o višestrukoj inteligenciji raspravljajući o svakoj vrsti inteligencije zasebno. Posljednjih godina teorija višestruke inteligencije imala je odlučujući utjecaj na odgojno-obrazovnu djelatnost u Sjedinjenim Državama.

Gibson-Cline, Janice (ur.) ***Adolescence: From Crisis to Coping: A Thirteen Nation Study*** (Adolescencija: Od krize do rješenja: Istraživanje u trinaest zemalja), London, Routledge, 1996.
Istaknuti međunarodni stručnjaci opisuju kako tinejdžeri iz različitih zemalja rješavaju svoje probleme. Istraživanja pokazuju da adolescenti koji pripadaju istoj klasi, a žive u različitim zemljama imaju sličnije probleme od adolescenata iz različitih klasa koji žive u istoj zemlji. No za mladež iz svih sredina karakteristično je da rijetko traže pomoć stručnjaka, čak i onda kad im ona stoji na raspolaganju. Na temelju empirijskih uvida autori nude savjete za rad s tom dobnom skupinom.

Goleman, Daniel ***Emotional Intelligence*** (Emocionalna inteligencija), New York, Educators for Social Responsibility i Bantam Books, 1995.
Utjecaj okružja na ponašanje velikim dijelom je uvjetovan društvenim i emocionalnim sposobnostima. Istražujući mozak i biheviorističke postavke, Goleman pokušava dokazati postojanje posebnog oblika inteligencije koji on naziva 'emocionalnom inteligencijom'. Inventivne strategije koje autor predlaže roditeljima i školi trebale bi pomoći da se kod djece razvije ta dimenzija ličnosti. Jačanje emocionalne inteligencije potiče djecu na otpor prema nasilju i drugim negativnim utjecajima i omogućuje im odrasti u kreativne i zadovoljne osobe.

Goleman, Daniel ***Working With Emotional Intelligence*** (Raditi s emocionalnom inteligencijom), New York, Bantam Books, 1998.
U ovoj knjizi Goleman primjenjuje zamisli iz svog bestsellera 'Emocionalna inteligencija' na situacije na radnom mjestu. Emocionalnu inteligenciju čini niz sposobnosti o kojima ovisi kako ljudi upravljaju svojim osjećajima, kako se odnose prema drugima i kako komuniciraju. Navodi se 12 osobnih sposobnosti koje se tiču gospodarenja samim sobom (primjerice točna samoprocjena, samokontrola, inicijativa i optimizam) i 13 ključnih vještina odnošenja prema drugima (primjerice spremnost za pomaganje drugima i služenje drugima, upravljanje sukobom i izgradnja povezanosti).

Graue, Elizabeth M. i Walsh, Daniel J. ***Studying Children in Context: Theories, Methods, and Ethics*** (Proučavati djecu u kontekstu: Teorije, metode i etika), Thousand Oaks, Sage Publications, 1998.
Predmet knjige su vještine provođenja kvalitativnog istraživanja dječjeg ponašanja. Autori raspravljaju o specifičnim teorijskim, metodološkim i etičkim izazovima istraživačkog rada s djecom. U prvom dijelu govore o istraživanju kao holističkoj aktivnosti, u drugome se usredotočuju na terenski rad, a u posljednjemu motre neke rezultate kvalitativnih istraživanja u tom području.

Greig, Anne D. i Taylor, Jayne ***Doing Research with Children*** (Provoditi istraživanje s djecom), London, Sage Publications, 1998.
Djelo pruža praktične savjete o provođenju istraživačkih projekata kojima su predmet djeca. U prvom dijelu knjige autorice predstavljaju glavne teorije i pristupe istraživanju djece, u drugome opisuju niz tehnika provođenja kvalitativnih i kvantitativnih istraživanja djece, a u trećem dijelu raspravljaju o etičkim pitanjima tijekom istraživanja.

Gunter, Barry i Furnham, Adrian ***Children as Consumers: A Psychological Analysis of the Young People's Market*** (Djeca potrošači: Psihološka raščlamba tržišta za mladež), London, Routledge, 1998.
Tržište namijenjeno djeci i tinejdžerima sve je šire kako mladež raspolaže sve većim prihodima. U knjizi je opisan razvoj potrošačkog ponašanja kod djece i utjecaji na nj. Autori se bave pitanjima: što mladi najčešće kupuju, kako koriste svoj novac, kako reagiraju na reklame i treba li ih od potrošačke groznice zaštititi zakonom.

Gunter, Barrie i Harrison, Jackie ***Violence on Television: An Analysis of Amount, Nature, Location and Origin of Violence in British Programmes*** (Nasilje na televiziji: Raščlamba učestalosti, naravi, mjesta i podrijetla nasilja u britanskim programima), London, Routledge, 1998.
Knjiga se bavi količinskom raščlambom i karakterom nasilnih scena u britanskim televizijskim programima. Polazište rasprave rezultati su jednoga od najopsežnijih

istraživanja u tom području koje je provedeno u Velikoj Britaniji, uz materijalnu podršku BBC-a i Odbora za neovisnu televiziju.

Gunter, Barrie i McAleer, Jill ***Children and Television*** (Djeca i televizija), London, Routledge, 1997.
Potiče li televizija djecu na agresiju ili na dobro vladanje? To su temeljna pitanja koja se obrađuju u knjizi. Dotaknute su sve važnije teme u svezi s utjecajem televizije na djecu, kao što su društveno prilagođeno i neprilagođeno ponašanje, potrošačko ponašanje, utjecaj TV voditelja i ostalih koji se pojavljuju na televiziji na dječji svjetonazor, zdravlje djece itd. U ovom izdanju razmotreni su i novi zabavni mediji koje djeca koriste uz televizor, a daje se i pregled novije literature o utjecaju televizije na djecu.

Hampton, Robert L.; Senatore, Vincent i Gullotta, Thomas P. (ur.) ***Substance Abuse, Family Violence & Child Welfare: Bridging Perspectives*** (Zloraba droga, obiteljsko nasilje i dobrobit djeteta: Povezivanje motrišta), Thousand Oaks, Sage Publications, 1998.
Objedinjeni eseji u knjizi govore o postupcima sprječavanja zlostavljanja djece, obiteljskog nasilja i zlorabe droga te o liječenju i oporavku svih osoba koje su izravno ili neizravno zahvaćene tim problemima. Prilozi sadrže teme kao što su: povijest zlostavljanja djece i zlorabe droga; društveni program pomoći djeci koja žive u sredinama visokog rizika; razorni učinci roditeljskog uzimanja droga na djecu te prijedlozi za liječenje ovisnika usmjereni na poboljšanje života njihove djece.

Hargie, Owen (ur.) ***The Handbook of Communication Skills*** (Priručnik za komunikacijske vještine), London, Routledge, 1996.
Društvene i komunikacijske vještine pobuđuju veliko zanimanje znanstvenika, učitelja i drugih stručnjaka. Novinu drugog izdanja knjige čini poglavlje o kontekstima intervjuiranja, u kojemu je riječ o selektivnom, pomoćnom, anketnom i procjeniteljskom intervjuu, i poglavlje o komunikaciji u međuljudskim odnosima.

Hargie, Owen; Saunders, Christine i Dickson, David ***Social Skills in Interpersonal Communication*** (Socijalne vještine u interpersonalnoj komunikaciji), London, Routledge, 1994.
Djelo je udžbenik namijenjen svima koji se u svom poslu susreću s problemima interpersonalne komunikacije, a osobito odvjetnicima, liječnicima, pomoćnom medicinskom osoblju, socijalnim radnicima i psiholozima.

Harre, Rom ***The Singular Self: An Introduction to the Psychology of Personhood*** (Jedinstveno Ja: Uvod u psihologiju osobnosti), London, Sage Publications, 1997.
Autor istražuje strukturu osobnosti na temelju znanja iz psihologije, filozofije, antropologije i lingvistike. Zalaže se za teoriju cjelovite osobnosti koja je neovisna o društvenom i kulturnom okruženju. Polazeći od teze da je osobnost istodobno promjenljiva i zaokružena cjelina, autor raščlanjuje različite aspekte osobnosti, od jezika do biologije u kontekstu diskurzivne psihologije.

Harvey, John H. (ur.) ***Perspectives on Loss: A Sourcebook*** (Pogledi na gubitak: Zbornik), Philadelphia, Taylor & Francis, 1998.
Gubitak je sastavni dio života, no nerijetko dolazi nenadano i nepredviđeno. Smrt nije jedini gubitak. Stariji ljudi na primjer postupno gube vid, mentalne sposobnosti ili nadu. Pod pojmom gubitka stoga su obuhvaćeni personalni i interpersonalni gubici, bilo da se radi o smrti, traumi, stresu ili čemu drugome. U zborniku se nalaze tekstovi znanstvenika različitih

profila, koji govore o različitim vrstama gubitka i prilagodbe, s ciljem poticanja psihologijskih istraživanja u tom području.

Henggeler, Scott W.; Borduin, Charles M.; Schoenwald, Sonja K.; Pickrel, Susan G.; Rowland, Melisa D. i Cunningham, Pillippe B. ***Multisystematic Treatment of Antisocial Behaviour in Children and Adolescents*** (Multisustavni tretman društveno neprilagođenog ponašanja djece i adolescenata), New York, Guilford Press, 1998.
Društveno neprilagođeno ponašanje djece i adolescenata nije lako promijeniti. Metode koje se koriste u terapiji nerijetko su skupe, nedjelotvorne i ne uključuju cijelu obitelj. Autori nude alternativni pristup, tzv. multisustavni tretman (MST), u kojemu se potiču promjene u ponašanju koje obuhvaćaju mrežu odnosa u djetetovoj obitelji, među vršnjacima i u školi. Budući da taj pristup polazi od djetetova doma i društvene zajednice, on je intenzivniji, jeftiniji i kraći od uobičajenih tretmana. Pokazao se uspješnim u tretmanu obitelji iz različitih kultura i društvenih klasa. U knjizi se nalaze upute za primjenu MST-a (kako procijeniti obiteljske situacije, kako djelovati u školskoj sredini, kako dobiti novčanu potporu društvene zajednice i kako provesti društvenu akciju usmjerenu na pojedinca) te upute za evaluaciju tretmana.

Hodgkinson, Peter E. i Stewart, Michael ***Coping with Catastrophe: A Handbook of Post-disaster Psychological Aftercare*** (Nositi se s katastrofom: Priručnik o psihološkoj pomoći nakon nesreće), London, Routledge, 1998.
Djelo je praktični priručnik za sve koji pružaju psihološku pomoć žrtvama nesreća. Drugo izdanje sadrži najnovije nalaze o naravi i učincima traume, psihološkom ispitivanju i hitnoj intervenciji, te novije pristupe liječenju posttraumatskog stresa i abnormalne žalosti. Knjiga nas upoznaje s vještinama djelotvornog tretmana preživjelih u nesreći.

Hogg, Michael A. i Abrams, Dominic ***Social Identifications: A Social Psychology of Intergroup Relations and Group Processes*** (Društvena poistovjećivanja: Socijalna psihologija odnosa među grupama i grupnih procesa), London, Routledge, 1988.
Autori opširno prikazuju teoriju društvenog identiteta. Propituju se načini na koje ljudi svoj identitet izgrađuju pod utjecajem normi društvenih grupa kojima pripadaju i koje su posljedice takvih poistovjećivanja.

Howlin, Patricia ***Autism - Preparing for Adulthood*** (Autizam - Pripremiti se za zrelo doba), London, Routledge, 1996.
Autorica se bavi odraslim autistima i njihovim obiteljima te daje praktične savjete koji proizlaze iz znanstvenih studija i liječničke prakse kako bi autistima pomogla da svladaju psihičke i druge probleme i postanu samostalni u zreloj dobi. Djelo ne nudi brza izlječenja ili čudesa, nego je usmjereno na poboljšanje kakvoće života svih kojih se ovi problemi tiču, od obitelji autista, do učitelja i psihijatara.

Howlin, Patricia (ur.) ***Behavioural Approaches to the Treatment of Children*** (Bihevioristički pristupi liječenju djece), Cambridge, Cambridge University Press, 1998.
Međunarodno priznati stručnjaci govore o uspješnosti biheviorističkih tehnika u liječenju djece s razvojnim problemima, kao što su hiperaktivnost, poremećaji ponašanja, autizam i poteškoće u komunikaciji. Za ispravnu primjenu tehnika naglašena je prijeka potreba procjene i vrednovanja.

Hubert, Michel; Bajos, Nathalie i Sandfort, Theo (ur.) ***Sexual Behaviour and HIV/AIDS in Europe: Comparisons and National Surveys*** (Spolno ponašanje i HIV/AIDS u Europi:

Poredbe i nacionalna izvješća), London, UCL Press, 1998.
Autori istražuju sličnosti i razlike u spolnom ponašanju u europskim zemljama u odnosu na epidemiju AIDS-a. Kako su u radu na knjizi surađivali vodeći europski znanstvenici, ona pruža valjanu empirijsku i metodološku osnovu za bolje razumijevanje odnosa prema AIDS-u i spolnom životu uopće.

Hutchby, Ian i Moran-Ellis, Jo (ur.) ***Children and Social Competence: Arenas of Action*** (Djeca i društvena kompetentnost: Područja djelovanja), London, Falmer Press, Taylor & Francis, 1997.
U djelu se objašnjavaju odnosi među djecom polazeći s različitih teorijskih i metodičkih gledišta, koristeći mnoštvo empirijskih podataka, i osvrćući se na činjenicu da se danas djecu sve više gleda kao kompetentne društvene osobe, a ne kao nepotpune verzije odraslih. Time se otvara pitanje razumijevanja društvenih svjetova predadolescenata te njihova odnosa prema odraslima i između sebe. Studija je zapravo praktična primjena modela dječje društvene kompetentnosti. U njoj se, za razliku od mnogih pristupa koji se oslanjaju na motrišta istraživača i kreatora politike, polazi od dječje društvene interakcije i promatra u kojoj mjeri odrasli ostavljaju djeci prostora za razvoj društvene kompetentnosti.

Inman, Sally; Burke, Helena i Buck, Martin ***Assessing Children's Personal and Social Development: Measuring the Unmeasurable?*** (Procjenjivanje osobnog i društvenog razvoja djeteta: Mjerenje nemjerljivog?), London, Falmer Press, Taylor & Francis, 1998.
Društveni i osobni razvoj učenika tema je za koju u posljednje vrijeme sve više raste zanimanje prosvjetnih djelatnika i drugih stručnjaka. Do danas je malo napisano o tomu kako učitelj može procijeniti duhovni, moralni, društveni ili kulturni razvoj učenika. Ovom se knjigom nadomješta taj nedostatak: autori ispituju načine kojima se taj razvoj može objektivno mjeriti.

Jahoda, Gustav ***Images of Savages*** (Predodžbe o divljacima), London, Routledge, 1998.
U novije vrijeme puno se radi na rješavanju problema rasnih predrasuda, ali smo još uvijek daleko od njihova iskorjenjivanja. Autor pokazuje kako europske predodžbe o 'drugome' nastale u prošlim stoljećima, još uvijek podržavaju rasne predrasude. U djelu je pojašnjena povijesna pozadina ranih istraživanja o ljudima drugih kultura. Europljani koji su se prvi uputili u Novi svijet, pred očima su imali čudovišna humanoidna stvorenja iz klasične antike i mitske 'divlje ljude' srednjovjekovnih šuma. Stoga nije ni čudo što su urođenicima olako pridavali životinjska svojstva poput neobuzdane spolnosti i ljudožderstva. Kasnije je europski kolonijalizam stvorio popularnu predodžbu o infantilnom urođeniku, koja je dugo zadržana u znanstvenim tumačenjima drugih i drugačijih kultura.

Kashani, Javad H. i Allan, Wesley D. ***The Impact of Family Violence on Children and Adolescence*** (Utjecaj obiteljskog nasilja na djecu i adolescente), Thousand Oaks, Sage Publications, 1998.
Istražujući obiteljsko nasilje i njegov utjecaj na djecu i mladež, autori raščlanjuju niz teorija obiteljskog nasilja i njegovih uzroka.

Kimes Myers, Barbara ***Young Children and Spirituality*** (Mala djeca i duhovnost), London, Routledge, 1997.
Autorica smatra da je duhovni razvoj neodvojiv dio ukupnog razvoja djeteta. Polazeći od Vygotskoga, Piageta, Ericksona, Gardnera, Girouxa i Noddingsa, ona gradi svoju teoriju o četiri ključa duhovnosti, kojom prelazi granice religija i dotiče različite sredine. O duhovnosti govori zajedničkim jezikom koji je razumljiv pripadnicima različitih religija. Raspravlja o

transcendenciji, obiteljskom životu, spoznaji, odnosu crkve i države, fundamentalizmu i multikulturalnosti.

King, Michael ***A Better World for Children? Explorations in Morality and Authority*** (Bolji svijet za djecu? Istraživanja morala i autoriteta), London, Routledge, 1997.
Autor ispituje odnos moralnosti pojedinca i njegovih političkih uvjerenja. Pobija tezu da mijenjanje društva ovisi o mijenjanju stavova svake pojedine osobe i naglašava važnost društvene reforme.

Klein, Renate (ur.) ***Multidisciplinary Perspectives on Family Violence*** (Multidisciplinarna viđenja obiteljskog nasilja), London, Routledge, 1998.
Čitatelj kreće na putovanje zamišljenim susjedstvom, gdje posjećuje više obitelji, upoznaje se sa širom rodbinom i stječe uvid u društvenu zajednicu. Promatra borbu za moć, sigurnost i integritet te traga za odgovorom zašto nas oni koje volimo ponekad povrjeđuju. Grupa međunarodno priznatih stručnjaka prelazi teorijske, disciplinarne i nacionalne granice istražujući pitanja vezana uz nasilje, počev od zakonskih uredbi do načina na koje pojedinac odgovara na sukobe. Neke od tema su zlostavljanje djece, agresija u obitelji, društveni sukobi i zlostavljanja, spolni stereotipi, nasilje u predbračnim vezama i nasilje nad ženama.

Kuczynski, Janusz; Eisenstadt, S. N.; Ly, Boubakar i Sarkar, Lotika (ur.) ***Perspectives on Contemporary Youth*** (Pogledi na suvremenu mladež), Tokyo, UNU Press, 1988.
U knjizi su objedinjena istraživanja o načinu života mladeži u različitim dijelovima svijeta i istaknuta glavna usmjerenja interdisciplinarnih teorijskih rasprava u tom području.

Littleton, Karen; Woodhead, Martin i Faulkner, Dorothy (ur.) ***Young People in School and Society*** (Mladež u školi i društvu), London, Routledge, 1998.
U prvom i drugom dijelu knjige raspravlja se o društvenim odnosima djece u razredu i izvan njega, osobito glede dječjih prijateljstava i utjecaja kulturnih razlika na ponašanje djece u društvu i na njihovu samosvijest. Razmatraju se pitanja kultura vršnjaka, odbačenosti i nasilničkog ponašanja. U trećem dijelu istražen je razvoj adolescenata s gledišta psihologije i sociologije. Knjiga završava opisima djetinjstva, razvoja djece i naravi dječje samostalnosti u različitim kulturama.

Littlewood, Roland i Lipsedge, Maurice ***Aliens and Alienists: Ethnic Minorities and Psychiatry*** (Stranci i oni koji ih takvima čine: Etničke manjine i psihijatrija), London, Routledge, 1997.
Autori istražuju povezanost rasizma, slabog psihičkog zdravlja i neprimjerenog odnosa prema etničkim manjinama. Preko niza primjera govore o psihološkom nasljeđu kolonijalizma i ropstva, rasističkim predrasudama u psihijatrijskoj i psihologijskoj teoriji, dijagnostičkoj pristranosti, ulozi religije u mentalnom ozdravljenju ili oboljenju te o valjanosti antropoloških i psihoanalitičkih teorija. U završnom poglavlju ovog izdanja daje se i pregled razvoja 'transkulturalne psihijatrije'.

Lupton, Deborah i Barclay, Lesley ***Constructing Fatherhood: Discourses and Experiences*** (Konstruiranje očinstva: Rasprave i iskustva), London, Sage Publications, 1997.
Iskustvo očinstva prepuno je sukoba i nedoumica. S jedne strane, 'cjelovito' očinstvo je muškarcu danas prilika da izrazi roditeljske osjećaje i brine za svoju djecu, a s druge se strane od njega očekuje da bude glavni skrbnik obitelji i u poslu izgrađuje muški identitet. Autor na osnovi poststrukturalističke teorije raščlanjuje fenomen suvremenog očinstva u psihologiji, sociologiji, medicini i popularnim medijima, kao što su televizija, film, reklamne poruke i

časopisi za roditelje.

Maras, Pam ***Social Psychology and Education*** (Socijalna psihologija i obrazovanje) London, Routledge, 1998.
Autorica raščlanjuje socijalnopsihološke procese i probleme u obrazovanju devedesetih s empirijskih i teorijskih polazišta. Dodiruju se teme kao što su sociokognitivni razvitak djeteta i društveni odnosi u školi, stilovi podučavanja i učenja, motivacija učitelja i učenika te grupe i pojedinci u školi.

Martin, Karin A. ***Puberty, Sexuality and the Self: Girls and Boys in Adolescence*** (Pubertet, spolnost i sebstvo: Djevojke i mladići u adolescenciji), London, Routledge, 1997.
U djelu je razmotren utjecaj pubertetske i tinejdžerske spolnosti na adolescente. Raščlambom intervjua koji su vođeni s 55 tinejdžera, autorica uviđa da samopoštovanje u djevojaka u adolescenciji opada znatno više nego u mladića iste dobi, što je u skladu s ranijim istraživanjima. No, za razliku od ranijih uvida, ovdje autorica zaključuje da je opadanje samopoštovanja u djevojaka povezano s njihovim iskustvima spolnosti tijekom puberteta.

Matson, Johnny L. (ur.) ***Autism in Children and Adults: Etiology, Assessment, and Intervention*** (Autizam u djece i odraslih: Etiologija, praćenje i intervencija), Monterey, Brooks i Cole Pub Co, 1994.
Djelo predstavlja multidisciplinarni pregled konteksta, općih pitanja i nekih specifičnih problema povezanih s autizmom djece i odraslih. Opisuju se vještine samopomoći i društvene vještine, diferencijalna dijagnoza, praćenje itd.

Maurice, Catherine; Green, Gina i Luce, Stephen C. (ur.) ***Behavioral Intervention for Young Children With Autism: A Manual for Parents and Professionals*** (Bihevioralna intervencija za djecu rane predškolske dobi oboljelu od autizma: Priručnik za roditelje i stručnjake), Nerang East, Pro Ed, 1996.
U knjizi se opisuju teorije o djelotvornim načinima liječenja autista i raščlanjuju rezultati istraživanja rane bihevioralne intervencije i drugih programa liječenja. Nadalje, odgovara se na pitanja tko, što i kako treba podučavati autističnu djecu te koje nastavne programe koristiti. Autori se osvrću i na pitanje organizacije i financiranja bihevioralnih programa, rada s logopedom i suradnje sa školama.

Miell, Dorothy i Dallos, Rudi (ur.) ***Social Interaction and Personal Relationships*** (Društvena interakcija i osobni odnosi), London, Sage Publications i The Open University, 1996.
Tim istaknutih stručnjaka sustavno izlaže niz ideja, teorija i raščlambenih pristupa u području psihologije međuljudskih odnosa. Knjiga može poslužiti kao udžbenik za dodiplomski kolegij socijalne psihologije, ali i druge srodne kolegije, budući da pruža interdisciplinarne uvide u narav odnosa.

Miller, Daniel; Jackson, Peter; Thrift, Nigel; Holbrook, Beverly; Rowlands, Michael ***Shopping, Place and Identity*** (Kupovanje, mjesto i identitet), London, Routledge, 1998.
Knjiga je studija o oblikovanju identiteta u kontekstu kupovanja, trgovačkih centara i potrošačkog društva. Proučavajući komercijalno i povijesno zaleđe dvaju londonskih trgovačkih centara, autori istražuju utjecaj potrošačkog društva na identitet ljudi. Ponašanje kupaca koji dolaze iz određenih ulica i grupa koristi se kao polazište za objašnjenje uloge kupovanja u potrazi za identitetom.

Mutz, Diana C. ***Impersonal Influence: How Perceptions of Mass Collectives Affect Political***

Attitudes (Neosobni utjecaj: Kako viđenja masovnih kolektiviteta utječu na političke stavove), Cambridge, Cambridge University Press, 1998.
Autorica govori o utjecaju koji na ljude imaju njihova viđenja kolektivnog mišljenja ili iskustava drugih ljudi. Na nas, primjerice, utječu rezultati anketnih istraživanja javnog mnijenja, medijska izvješća o kolektivnim iskustvima siromašnijih društvenih slojeva, iskustva žrtava zločina i sl. Medijska su sredstva pogodan kanal za obavješćivanje o kolektivnim pojavama velikih razmjera. Kolektivno mnijenje, posebice glede društvenih problema poput zločina ili nezaposlenosti, mijenja političke stavove građana na veoma suptilan način, te presudno djeluje na odgovornost političkih vođa u demokracijama posredovanim sredstvima javnog priopćavanja.

Nelson, Katherine ***Language in Cognitive Development: The Emergence of the Mediated Mind*** (Jezik u kognitivnom razvoju: Pojava posredovanog uma), Cambridge, Cambridge University Press, 1998.
Knjiga se bavi kognitivnim razvojem u ranom djetinjstvu. Autorica ističe utjecaj jezika na razvoj kognitivnih operacija u pamćenju, oblikovanju pojmova i kategorija, korištenju pojmova o vremenu, procesiranju pripovijesti i razumijevanju nakana drugih ljudi. Razložena je teorija o sustavu znanja koji objedinjuje biološku evoluciju, individualni razvoj i sociokulturni svijet.

Nowinski, Joseph K. ***Family Recovery and Substance Abuse: A Twelve-Step Guide for Treatment*** (Obiteljski oporavak i zloraba droga: Vodič za liječenje u dvanaest koraka), Thousand Oaks, Sage Publications, 1999.
U knjizi se opisuje strukturirani, na istraživanju utemeljeni pristup liječenju ovisnika o drogama, pod nazivom "Jednostrana obiteljska terapija". Tom terapijom bračni partneri i drugi članovi obitelji mogu u 12 koraka ne samo ojačati svoje mentalno zdravlje, nego i naučiti kako svoje odnose prema ovisniku promijeniti kako bi i njega motivirali na promjene i liječenje.

Parker, Howard; Measham, Fiona i Aldridge, Judith ***From Subculture to Drug Culture*** (Od supkulture do kulture droge), London, Routledge, 1998.
U djelu je riječ o ulozi droge u kulturi britanske mladeži. Autori predstavljaju rezultate petogodišnjeg longitudinalnog istraživanja o uzimanju droga među mladima. Tvrde da mladi danas više ne rabe droge da bi izrazili svoj bunt protiv društva, već da bi se zabavili. Nova generacija uživatelja droge ne pripada supkulturi. Za njih je droga svakidašnja pojava pa svoje stanje drže normalnim.

Penfield Rose, Colin i Nicholl, Malcolm J. ***Accelerated Learning for the 21st Century: The Six-Step Plan to Unlock Your MASTER-Mind*** (Ubrzano učenje za 21. stoljeće: Šesterostruki plan za otključavanje vašeg MASTER-uma), Neutral Bay, Dell Pub Co, Bantam, 1998.
U knjizi se iznosi jednostavan, iskušani program razvoja vještine koja je potrebna svima - vještine učenja. U današnjem svijetu promjene se odvijaju vrlo velikom brzinom, pa je jedina izvjesnost postala neizvjesnost. Više nije moguće predvidjeti koje ćemo vještine trebati za desetak godina, stručno znanje u većini disciplina svake se dvije do tri godine udvostručuje, a radna mjesta su nestalna. Djelatnici stoga trebaju biti otvoreni za promjene te se redovito doškolavati i preškolavati. Predloženi šesterostruki MASTER plan (MASTER označuje: *Mind*, paziti; *Acquire*, stjecati; *Search*, tražiti; *Trigger*, pokrenuti; *Exhibit*, izložiti i *Review*, pregledati) temelji se na teoriji višestruke inteligencije (lingvističkoj, logičko-matematičkoj, vizualno-prostornoj, kinestetičkoj, glazbenoj, interpersonalnoj, intrapersonalnoj i naturalističkoj) koju je razradio Howard Gardner sa Sveučilišta Harvard.

Pitts, Marian i Phillips, Keith (ur.) ***The Psychology of Health: An Introduction*** (Psihologija zdravlja: Uvod), London, Routledge, 1998.
S gledišta psihologije zdravlja autori obrađuju akutne i kronične bolesti, hospitalizaciju i liječenje, primarnu prevenciju i promicanje zdravlja. Ističu važnost obitelji i šire zajednice u očuvanju zdravlja. U ovom izdanju dodana su poglavlja o raku, prehrani i tjelovježbi, drogama i utjecaju društvenih nejednakosti na zdravlje. Tabele, statistički podaci, pitanja, sažetci ključnih ideja i tumač pojmova čine djelo vrsnim sveučilišnim udžbenikom. Navedena je opsežna bibliografija s bilješkama.

Radford, John (ur.) ***Gender and Choice in Education and Occupation*** (Spol i izbor u obrazovanju i zanimanju), London, Routledge, 1998.
Iako se već mnogo godina nastoji ostvariti jednakost mogućnosti za oba spola, i dalje postoje neka zanimanja koja su pretežito ženska i druga koja su pretežito muška. Autori istražuju povezanost mozga i spola i utjecaj spola na ličnost, obrazovanje i izbor, te propituju mit o hermafroditskom poslu. Predlažu kako iskorijeniti predrasude i nepristrano pristupiti izboru zanimanja. Razlike između muškaraca i žena raščlanjuju glede zahtjeva pojedinih poslova, radne prilagodljivosti, dugoročnog planiranja, sukoba kuća-posao, zanimanja za određenu profesiju i osobno svojstvenih motivacijskih mehanizama. Dan je pregled literature o socijalizaciji, spolnim stereotipima, klasi i rasi.

Randall, Peter ***Adult Bullying: Perpetrators and Victims*** (Nasilje nad odraslima: Počinitelji i žrtve), London, Routledge, 1996.
Učestalost i ozbiljnost nasilja nad pojedincem problem je kojega šira zajednica postaje svjesna tek u novije vrijeme. U djelu govore nasilnici i žrtve. Opisano je kako nasilna djeca postaju odrasli nasilnici. Iako radno mjesto zamijeni igralište, taktike i obrasci nasilničkog ponašanja ostaju isti. Odrasla žrtva jednako je slaba kao i dijete te često mijenja posao ne bi li umakla nasilniku. Osim toga, poslovođe, baš kao i učitelji, pritužbama žrtve često ne posvećuju dovoljno pozornosti. U knjizi se daju smjernice kako djelotvorno postupiti u situaciji kad se suočimo s nasilnim ponašanjem u društvenoj zajednici i na radnom mjestu.

Richards, Graham ***Race, Racism and Psychology: Towards a Reflexive History*** (Rasa, rasizam i psihologija: Ususret misaonoj povijesti), London, Routledge, 1997.
Autor pokazuje teškoće na koje se nailazi kad se psihologiju promatra kao objektivnu znanost, osobito kada se ona bavi pitanjem kao što je rasa. U djelu se pojašnjava kako psihologijska tumačenja rase i rasizma podržavaju dominantne rasističke kulturne obrasce. Govori se o znanstvenom rasizmu kasnog devetnaestog stoljeća, 'psihologiji rase' u SAD-u, američkim studijama ličnosti 'crnca', nacističkoj rasističkoj psihologiji, utjecaju psihoanalize i Jungove psihologije, pojavi crne psihologije u SAD-u i vječnom sporu 'rasa i IQ'. Naglašena je povezanost rasizma i seksizma. Razotkrivajući predrasude i greške ranijih psihologijskih teorija, autor nastoji postaviti temelje jedne nove, objektivnije psihologije.

Roche, Jeremy i Tucker, Stanley ***Youth in Society: Contemporary Theory, Policy and Practice*** (Mladež u društvu: Suvremena teorija, politika i praksa), London, Sage Publications i The Open University, 1996.
Pristupačno štivo nudi pregled raščlambi i rasprava o mladeži u Velikoj Britaniji danas. Autori kritički promišljaju različite teorije životnih stilova mladih glede promjenljivosti njihova načina života i ljestvica prioriteta.

Rucker, Naomi G. i Lombardi, Karen L. ***Subject Relations: Unconscious Experience and***

Relational Psychoanalysis (Odnosi između subjekata: Nesvjesno iskustvo i psihoanaliza odnosa), London, Routledge, 1998.
U djelu se raspravlja o nesvjesnim sferama osobnosti. Freud je isticao potisnuto nesvjesno pojedinca. U ovom djelu riječ je o nesvjesnome na razini međuljudskih odnosa. Autorice tvrde da ono potiče kreativnost i predstavlja osnovu mentalnog života. Prema tradicionalnoj psihoanalizi ljudi u odnose ulaze prema osobnim sklonostima i radi zadovoljenja svojih potreba i želja. Autorice tvrde da se odnosi ne daju objasniti tako jednostrano, te da nam nesvjesna razina naše osobnosti može biti vodičem. Uz teorijska objašnjenja knjiga sadrži i skice za kliničku praksu.

Scott, Ruth i Scott, William ***Adjustment of Adolescents: Cross-Cultural Similarities and Differences*** (Prilagodba adolescenata: Sličnosti i razlike među kulturama), London, Routledge, 1998.
Na osnovi istraživanja provedenih od Phoenixa do Hong Konga, autori razmatraju prilagodbu adolescenata na školu, obitelj i prijatelje u sedam različitih kultura. Osim toga, raspravljaju o metodologijskim obrascima istraživanja različitih kultura.

Segal, Jeanne ***Raising Your Emotional Intelligence: A Practical Guide*** (Razvijati svoju emocionalnu inteligenciju), New York, Henry Holt, 1997.
U knjizi se polazi od uvjerenja da je za osobni uspjeh emocionalna inteligencija daleko važniji čimbenik od rezultata na IQ testovima. Danas taj stav sve više prihvaćaju i velike tvrtke, koje počinju zapošljavati savjetnike za poticanje emocionalne inteligencije zaposlenika, kako bi preko nje izravno utjecali na timski rad, pouzdanost u radu i produktivnost. Autorica nudi vježbe, opisuje slučajeve i daje naputke koji nam pomažu da se otvorimo osjećajima i njihovom energijom izgrađujemo integriranu osobnost te dublje i srdačnije odnose s drugima. Ona potiče doživljavanje punog spektra emocija, od dobrih do bestidnih i zastrašujućih, te dokazuje da ljudi donose bolje odluke ako su one usklađene s njihovim emocionalnim zahtjevima.

Siegel, Bryna ***The World of the Autistic Child: Understanding and Treating Autistic Spectrum Disorders*** (Svijet autističnog djeteta: Razumjeti i liječiti autistične poremećaje), New York, Oxford University Press, 1998.
Autorica, razvojni psiholog i ravnateljica velike sveučilišne klinike za djecu koja boluju od autizma, namijenila je ovo djelo roditeljima, učiteljima, dječjim specijalistima i drugim stručnjacima u tom području. Upozorava da je roditeljima najbolje što ranije steći temeljna znanja i vještine suradnje sa stručnjacima kako bi svom djetetu omogućili puni razvoj njegovih potencijala. Knjiga je ujedno i vodič u prepoznavanju simptoma bolesti i pronalaženju potrebnih pomagala. Istaknuta je važnost intenzivnog odgoja i obrazovanja u ranoj dobi. Autorica govori o promjenama ponašanja, razvoju vještina potrebnih u svakodnevnom životu, psihoaktivnim lijekovima, mogućnostima smještaja u odgovarajuće institucije, izgradnji dobrih odnosa učitelja i roditelja itd.

Skoe, Eva i Von der Lippe, Anna (ur.) ***Personality Development in Adolescence: A Cross National and Life Span Perspective*** (Razvoj osobnosti u adolescenciji: Promatranje više zemalja u odnosu na ljudski životni vijek), London, Routledge, 1998.
Izgradnja identiteta u adolescenciji središnja je tema psihologijskih i sociologijskih studija o mladima. Za razliku od teorija koje zanemaruju različitost kultura u kojima adolescenti žive, ovo istraživanje, provedeno u nekoliko razvijenih zemalja, uzima u obzir različite kulturne čimbenike koji utječu na razvoj osobnosti i identiteta.

Slee, Phillip i Rigby, Ken (ur.) ***Peer Relations Amongst Children*** (Odnosi vršnjaka u dječjoj dobi), London, Routledge, 1998.
Knjiga donosi pregled novijih teorija, istraživanja i intervencijskih strategija u području interakcije djeteta i njegovih vršnjaka. Djelo je opsežan priručnik o dostignućima istraživanja u školi, obitelji i zajednici. U pojedinim poglavljima riječ je o položaju djeteta među vršnjacima s obzirom na spol, etnicitet, sposobnosti, bolesti i osamljenost. Autori iznose konkretne prijedloge kako djeci pomoći da poboljšaju svoje odnose s vršnjacima.

Smith, Peter K.; Marita, Yohji; Catalano, Richard; Junger-Tas, Josine; Olweus, Dan i Slee, Phillip (ur.) ***The Nature of School Bullying: A Cross-National Perspective*** (Narav nasilništva u školi: Međunarodno motrište), London, Routledge, 1998.
Djelo je sažet prikaz nasilništva u školama u devetnaest zemalja. Sadrži definicije nasilništva, opise naravi i vrsta nasilništva u školi, demografske i statističke podatke te programe nenasilnih inicijativa.

The Sociology of Behaviour and Psychology (Sociologija ponašanja i psihologija), London, Routledge, 1998.
Spajajući dvije inače odijeljene discipline, sociologiju i psihologiju, autori nastoje doći do razumijevanja psihologijskih aspekata razvojnog procesa i socijalizacije. Raščlanjuju kako se oblikuje i uči ponašanje.

The Sociology of Youth and Adolescence (Sociologija mladenaštva i adolescencije), London, Routledge, 1998.
Stručni tekstovi omogućuju razumijevanje načina na koje društveni odnosi oblikuju mladež. Istaknuti sociolozi promatrali su osjetljivu i problematičnu djecu i istraživali kako agresija, disciplina, potreba za uvažavanjem i težnja za pobunom oblikuju osobnost mladog čovjeka.

Stevens, Richard (ur.) ***Understanding the Self*** (Razumjeti sebstvo), London, Sage Publications i The Open University, 1995.
Svrha je knjige približiti teorije sebstva i eksperimentalne nalaze o naravi sebstva studentima socijalne psihologije. Pisana je jasno, svako poglavlje ima uvod, sažetak i popis prateće literature, a tekst vrvi kliničkim i književnim anegdotama koje čitatelje potiču na povezivanje teorije s vlastitim iskustvima.

Tennant, Mark ***Psychology & Adult Learning*** (Psihologija i učenje odraslih), London, Routledge, 1997.
Autor se bavi ulogom psihologije u obrazovanju odraslih. Iznosi psihologijsku dimenziju rada na obrazovanju odraslih i razlaže je u kontekstu poteškoća na koje nailaze podučavatelji odraslih. Istražuje neke ključne psihologijske teorije te probleme u primjeni tih teorija na razumijevanje učenja i razvoja odraslih. Tekst pruža kritičko razumijevanje psihologijskih teorija i istraživanja.

Thomson, Anne ***Critical Reasoning: A Practical Introduction*** (Kritičko mišljenje: Praktički uvod), London, Routledge, 1996.
Knjiga je uvod u proces kritičkog mišljenja. Metodološki prikazi dopunjeni su živopisnim primjerima. Osobita pozornost posvećena je razvoju sposobnosti promišljanja, procjenjivanja argumenata i strukturiranja izlaganja.

Turiel, Elliot ***The Development of Social Knowledge: Morality and Convention*** (Razvoj društvenih spoznaja: Moralnost i dogovor), Cambridge, Cambridge University Press, 1998.

Studija prati proces tijekom kojega djeca oblikuju odnos prema svojoj prirodnoj i društvenoj okolini te izgrađuju mentalne obrasce za njezino tumačenje.

Vuchinich, Samuel ***Family Problem Solving: Research and Practice*** (Rješavanje obiteljskih problema: Istraživanje i praksa), Thousand Oaks, Sage Publications, 1999.
Sintetizirajući različita motrišta i pristupe rješavanju obiteljskih problema u istraživačkom i kliničkom djelovanju, autor prati utjecaj rezultata istraživanja o rješavanju problema na preventivne i interventne programe koji uključuju obitelj. Naročito pojašnjava obiteljske sukobe, narav obiteljskih problema, probleme određenih životnih dobi i društvene konstrukte.

Wenger, Etienne ***Communities of Practice: Learning, Meaning, and Identity*** (Zajednice za vježbu: Učenje, značenje i identitet), Cambridge, Cambridge University Press, 1998.
Države brinu za naobrazbu svojih građana, tvrtke za izobrazbu svojih zaposlenika, a škole za obrazovanje svojih učenika. No poticati i motivirati ljude na učenje nije jednostavno. U knjizi se opisuju nove metode motivacije i nova socijalna teorija. Pomoći će svima koji moraju njegovati učenje kao dio svojih obveza na poslu, kod kuće i u školi.

Woodhead, Martin; Faulkner, Dorothy i Littleton, Keren (ur.) ***Cultural Worlds of Early Childhood*** (Kulturni svjetovi ranog djetinjstva), London, Routledge, 1998.
U prvom dijelu rastumačen je kulturni pristup ranom djetinjstvu na primjerima iz lingvistike. U drugom dijelu razmotren je razvoj sposobnosti suosjećanja, zauzimanje stava i društveno razumijevanje u djece. Autori istražuju kako se djeca mlađe dobi ponašaju prema drugima. Treći dio opisuje kako djeca kroz odnose uče. Naglašeno je učenje putem međusobnog podupiranja i suradnje. Četvrti se dio vraća na problem kulturnih raznolikosti. Postavljeno je pitanje u kojoj su mjeri prikazi društvenih odnosa u ranom djetinjstvu odraz određenih kulturnih uvjerenja i običaja.

Worchel, Stephen; Morales, J. Francisco; Paez, Dario i Deschamps, Jean-Claude (ur.) ***Social Identity: International Perspectives*** (Društveni identitet: Međunarodna motrišta), London, Sage Publications, 1998.
U sklopu teorija društvenog identiteta i društvene kategorizacije posljednjih su se godina pojavile neke od najzanimljivijih razvojnih teorija u socijalnoj psihologiji. U djelu su razrađene sve vrste identiteta, od grupnih do osobnih identiteta. Međunarodno priznati autori istražuju širok spektar psihosocijalnih fenomena uključujući diskriminaciju unutar grupe, polarizaciju grupe, kolektivno ponašanje, utjecaj manjina, predrasude, stereotipe i vodstvo.

Worden, William ***Grief Counselling and Grief Therapy: A Handbook for the Mental Health Practitioner*** (Savjetovanje i liječenje ožalošćenih: Priručnik za praktičara), London, Routledge, 1991.
Knjiga obrađuje problem žalovanja u slučaju posebnog gubitka, kao što je samoubojstvo, smrt novorođenčeta, mrtvorođenče, pobačaj i nenadana smrt. Realistični prikazi obiluju informacijama i savjetima koji će dobro doći svima koji nastoje pomoći ožalošćenima, kao i samim ožalošćenima. Prikazuju se nove tehnike savjetovanja i nova područja liječenja, kao što su oboljeli od AIDS-a, stariji ljudi i grupno savjetovanje.

Yelland, Nicola ***Gender in Early Childhood*** (Spolnost u ranom djetinjstvu), London, Routledge, 1998.
Autor odgovara na pitanje kako mala djeca doživljavaju svoju spolnost i kako njihovu spolnost vide drugi. Djelo opisuje rezultate istraživanja provedenih u raznim sredinama. U istraživanjima je ispitivano kako se spolnost oblikuje od djetetova rođenja i njegova ulaska u

roditeljski dom, u kojemu započinje njegov suodnos s ostalim članovima obitelji. Analizirane su igre male djece i učenje čitanja. Knjiga govori i o problemu spolnih očekivanja u djece s poremećajima u razvoju, iskustvu male djece s tehnologijom i o tome kako mališani doživljavaju svoje tijelo.

Pedagogija i metodike

Opći radovi

Angus, Max ***The Rules of School Reform*** (Pravila reforme školstva), London, Falmer Press, Taylor & Francis, 1997.
U knjizi se odgovara na pitanje smisla uvođenja novih zakonskih mjera u svrhu unaprjeđenja školstva. Usprkos novim zakonima i uredbama, čini se da školska praksa dobrim dijelom ostaje nepromijenjena. Autor uzrok tomu nalazi u činjenici da nove zakonske mjere ne obraćaju dovoljno pozornosti na složenu mrežu postojećih pravila u školskom sustavu, niti se prati njihovo uklapanje u postojeću situaciju. Opisuje kako se zakonodavstvom potiču ili ometaju školske reforme. Iako je studija posvećena australskom obrazovnom sustavu, pitanja kojima se bavi globalne su naravi.

Arizona Social Studies Essential Skills (Arizonski program temeljnih umijeća u nastavi društvenih studija), Phoenix, Arizona State Department of Education, 1989.
Okosnicu arizonskog kurikuluma društvenih studija čine četiri kategorije umijeća koje treba razviti kod učenika osnovne škole: razumijevanje kulturne različitosti, razumijevanje demokratskih načela, sudjelovanje pojedinaca i grupa u političkim zbivanjima, te temeljna umijeća djelotvornog građanstva.

Ashman, Adrian i Conway, Robert ***An Introduction to Cognitive Education: Theory and Applications*** (Uvod u kognitivno obrazovanje: Teorija i primjene), London, Routledge, 1997.
Knjiga je uvod u kognitivnu psihologiju i pedagogiju. Autori razmatraju mogućnost primjene kognitivnih teorija na vrednovanje školskog uspjeha. Na kraju knjige nalazi se popis literature i pitanja koja traže daljnja proučavanja.

Ayers, William ***The Good Preschool Teacher*** (Dobar predškolski odgajatelj), New York, Columbia University Teachers College Press, 1989.
Knjiga je posvećena životu i radu uspješnih predškolskih odgajatelja. Autor povezuje njihovu predanost poslu i djelotvornost predškolskih odgajatelja s njihovim osobnim i profesionalnim odlikama.

Balson, Maurice ***Understanding Classroom Behaviour*** (Razumjeti ponašanje u učionici), Melbourne, ACER, 1992.
Autor polazi od teze da se problemi discipline u školi i domu javljaju kao posljedica loših međuljudskih odnosa i da ih stoga treba rješavati u društvenom kontekstu. Osobita pozornost posvećena je ulozi učiteljske iscrpljenosti i stresa na odnose u razredu i školi. Od učitelja se traži stručna i praktična priprema za djelotvorniji i poticajniji odnos s učenicima.

Beck, Lynn G. i Murphy, Joseph ***The Four Imperatives of a Successful School*** (Četiri imperativa uspješne škole), Thousand Oaks, A Corwin Press Publication, Sage Publications, 1996.
Autori istražuju upravljanje jednom urbanom osnovnom školom polazeći od odnosa škole i njezina okruženja, te prate nastojanja škole u provedbi obrazovne reforme. Na temelju tih nalaza grade teoriju o četiri imperativa uspješne škole koji potiču pozitivne promjene u obrazovanju.

Bentely, Tom ***Learning Beyond the Classroom: Education for a Changing World*** (Učenje izvan učionice: Obrazovanje za mijenjajući svijet), London, Routledge, 1998.
Autor istražuje kako društveni izazovi mijenjaju obrazovanje te zagovara novu vrstu sinteze između nastave i aktivnog učenja u zajednici. U knjizi se ističe da se suvremeno obrazovanje mora oslanjati na što širu lepezu društvenih, kulturnih i materijalnih izvora kako bi mladeži pružilo potrebne uvjete za njihov razvoj. Uspješnost obrazovnog sustava mjeri se dvama temeljnim pitanjima: u kojoj mjeri naučeno gradivo učenici mogu primijeniti u stvarnom životu i koliko su oni pripravni nastaviti učiti cijeli život. Proces učenja treba se sve više zbivati u prostorima gdje je stečena znanja moguće primijeniti, kao što su radna mjesta, obitelj i zajednica. U skladu s tim, predlaže se trajanje obvezatnog obrazovanja u školi do četrnaeste godine životne dobi, nakon čega bi se trebalo prijeći na učenje u zajednici. Škole trebaju otvoriti svoja vrata ljudima različitih dobi i znanja, pružati društvene, zdravstvene i druge usluge povrh raznovrsnih obrazovnih programa te pomagati mladima u pronalaženju povremenih poslova i primjeni stečenih znanja. Svaki učenik treba dobiti posebnog mentora, a dio nastave se treba ostvarivati u zajednici, osobito u muzejima i nevladinim udrugama.

Birch, Ian i Lally, Mike ***Multigrade Teaching in Primary Schools*** (Višerazinsko podučavanje u osnovnoj školi), Bangkok, APEID i UNESCO, 1995.
Knjiga nas uvodi u teoriju i praksu višerazinskog podučavanja u zemljama Azije i Pacifika, koje se primjenjuje kada se u istom razredu nađu djeca različite dobi ili kada jedan učitelj podučava istodobno u više razreda. U takvim uvjetima učitelj mora biti svestran, olakšavati proces učenja te među učenicima poticati duh zajedništva. Autori naglašavaju da je nužna promjena paradigmi u obrazovnoj teoriji kako bi se njome obuhvatilo i višerazinsko podučavanje. Iako je riječ o jednom od najzahtjevnijih pristupa, višerazinsko podučavanje omogućuje i učitelju i učeniku izražavanje vlastitih kreativnih sposobnosti.

Blyth, Eric i Milner, Judith (ur.) ***Exclusion From School: Multi-Professional Approaches to Policy and Practice*** (Isključenje iz škole: Multiprofesionalni pristupi politici i praksi), London, Routledge, 1996.
Proteklih godina broj djece koja su isključena iz škole sve više raste. U knjizi se nalaze praktične upute o provođenju preventivnih mjera utemeljenih na zajedničkom djelovanju, kojima je moguće spriječiti ili barem smanjiti broj isključenja.

Booth, Tony i Ainscow, Mel (ur.) ***From Them to Us: An International Study of Inclusion in Education*** (Od njih do nas: Međunarodna studija o integraciji u obrazovanju), London, Routledge, 1998.
Uključivanje učenika s posebnim potrebama u redovite škole u Velikoj Britaniji često je praćeno nejasnim i složenim zakonskim propisima. Kako bi pridonijeli rješenju tog problema, priređivači djela sakupili su izvorne studije slučajeva iz osam zemalja. Cilj knjige je istražiti i komparativno procijeniti iskustva različitih zemalja te oblikovati jedinstveni jezik koji bi stručnjacima omogućio djelotvornije rješavanje problema obrazovanja učenika s posebnim potrebama. Primjeri obrazovne prakse polaze od kvalitativnog pristupa istraživanju i rezultat su promatranja učenika u razredu tijekom jednog školskog dana i razgovora s roditeljima, učiteljima i drugim stručnjacima.

Bourdieu, Pierre i Passeron, Jean-Claude ***Reproduction in Education, Society and Culture*** (Reprodukcija u obrazovanju, društvu i kulturi), London, Sage Publications, 1990.
Jedna od ključnih tema društvenih znanosti jest način na koji se vladajuće ideje o društvenom sustavu povezuju s klasnom strukturom, proizvodnjom i moći. U drugom izdanju klasičnog teksta, koji sadrži novi uvod P. Bourdieua, autori raščlanjuju obrazovanje u njegovu najširem

smislu. Pokazuju da obrazovanje slijedi kulturnu shemu koja se temelji na odnosima moći. Reprodukcija kulture obrazovanjem igra glavnu ulogu u reprodukciji društvenog sustava u cjelini.

Bouya, A. ***Les valeurs humaines, ethiques et culturelles dans les programmes d'education non formelle*** (Humane, etičke i kulturne vrijednosti u programima neformalnog obrazovanja), Dakar, Bureau regional de Dakar, n. d.
U knjizi se opisuje kako su afrički kolonizatori tijekom proteklih stoljeća obrazovanjem zatirali autentične afričke etičke i kulturne vrijednosti. Autorica, po struci filozof i antropolog, raščlanjuje loše strane afričkih sustava odgoja i obrazovanja: neodgovarajuće nastavne programe, zanemarivanje afričkih moralnih vrijednosti, slabu povezanost obitelji i škole, nedostatak programa izobrazbe učitelja itd. U drugom dijelu govori se o ulozi humanih i kulturnih vrijednosti u programima neformalnog obrazovanja. Izneseno je nekoliko konkretnih primjera inventivne prakse koja polazi od afričkih kulturnih vrijednosti. Spominje se i pitanje odnosa čovjeka i prirode u afričkim kulturama. Treći se dio bavi programima neformalnog obrazovanja za sve, koji bi trebali oživjeti afričko kulturno naslijeđe. Četvrti dio knjige donosi konkretne smjernice za budući razvoj obrazovanja u Africi.

Carr, David ***The Moral Role of the Teacher*** (Moralna uloga učitelja), Dundee, Scottish Consultative Council on the Curriculum, 1996.
Studija je posvećena ulozi učitelja u moralnom razvoju učenika. Autor tvrdi da su odgoj i podučavanje sami po sebi oblik moralnog djelovanja, budući da većina onoga što se događa u učionici između učitelja i učenika duboko utječe na stavove, uvjerenja i ponašanje učenika.

Chapman, D. W.; Mählck, L. O. i Smulders, Anna E. M. ***From Planning to Action: Government Initiatives for Improving School-Level Practice*** (Od planiranja do akcije: Vladini pokušaji unaprjeđenja školske prakse), Pariz, UNESCO Publishing, 1997.
Sadržaj knjige čine raščlambe nekih nacionalnih pokušaja izrade i provođenja strategija za unaprjeđenje školske prakse, osobito glede povećanja kvalitete i djelotvornosti odgoja i obrazovanja. Osvrćući se na prednosti i nedostatke vladinih inicijativa u tom području, autori ukazuju na prijeku potrebu izrade posebnih programa za pripremu voditelja, planera i administratora u odgoju i obrazovanju.

Cheney, Lynne V. ***American Memory: A Report on the Humanities in the Nation's Public Schools*** (Američko pamćenje: Izvješće o društvenim znanostima u javnim školama Sjedinjenih Država), Washington, D. C., National Endowment for the Humanities, 1987.
Djelo je obimna studija o društvenim znanostima u javnim školama Sjedinjenih Država, koju je naručio američki Kongres. Autori drže da nastava povijesti, književnosti i engleskog jezika nije zadovoljavajuća, pa stoga većina učenika ne nauči bitne stvari o američkoj povijesti i kulturi. Ukratko, dugoročni cilj javnog obrazovanja u Sjedinjenim Državama - prijenos baštine zajedničke kulture na učenike - ne ostvaruje se u potpunosti. Studija pokazuje da je osnovni nedostatak nastavnih programa društvenih znanosti isticanje procesa nauštrb sadržaja, i praktičkih vještina nauštrb teorijskih znanja.

Chinapah, Vinayagum ***Monitoring Learning Achievement: Towards Capacity--Building*** (Praćenje postignuća u obrazovanju: Prema poticanju kapaciteta), Pariz, UNESCO Publishing, 1997.
Knjiga je posvećena primjeni Projekta praćenja u obrazovanju koji su UNESCO i UNICEF pokrenuli u pet zemalja. Govori o strategijama poticanja kapaciteta koje se oslanjaju na suradnju među nacionalnim i međunarodnim institucijama. Autorica predstavlja zajedničke i

nacionalno specifične testove bazičnih vještina učenja te predlaže novi pristup prikupljanju, raščlanjivanju i izvješćivanju o prikupljenim podacima u tom području.

Cohen, Elizabeth G. ***Designing Group Work: Strategies for the Heterogeneous Classroom*** (Osmisliti rad u grupi: Strategije za heterogeni razred), New York, Educators for Social Responsibility i Teachers College Press, 1986.
Knjiga nudi ideje za uspješno planiranje, provođenje i vrednovanje programa namijenjenih grupnom radu. Autorica pokazuje da rad u grupi potiče učenike na veću aktivnost i suradnju u nastavi. Dobro osmišljen rad u grupi jedna je od najmoćnijih suvremenih nastavnih metoda, osobito korisna u razredima u kojima se nalaze učenici iz različitih društvenih sredina. U knjizi se kombiniraju lako razumljive teorije s primjerima i strategijama podučavanja koje se mogu prilagoditi svakoj situaciji.

Coleman, James S.; Campbell, E. Q.; Hobson, C. J.; McPartland, J.; Mood, A. M.; Weinfeld, F. D. i York, R. L. ***Equality of Educational Opportunity*** (Jednakost obrazovnih mogućnosti), Washington, D. C., National Center for Educational Statistics, 1966.
Izvješće je rezultat istraživanja koje je potaknuo američki Zakon o građanskim pravima od 1964. godine. U njemu se prati otvorenost javnih škola manjinskim zajednicama za razliku od obrazovnih mogućnosti dostupnih bijeloj većini, na regionalnoj i nacionalnoj razini. Konkretno, u izvješću se govori u kojoj su mjeri manjinske grupe učenika i učitelja diskriminirane u školama te u kojem odnosu su učenikov uspjeh, mjeren testovima, i vrsta škole koju pohađa. Kakvoća u obrazovanju određuje se glede sadržaja kurikuluma; školskih pogodnosti poput udžbenika, laboratorija i knjižnica; testiranja sposobnosti i postignuća; te osobnih, društvenih i stručnih odlika učitelja i učenika. Istraživanje dokazuje da postoji diskriminacija crnih učenika i učitelja, da prosječni učenik iz manjinske grupe postiže slabije rezultate u školi i da na njega više utječe kakvoća škole nego što je to slučaj s prosječnim bijelim učenikom.

Connell, Helen ***Reforming Schooling: What Have We Learnt?*** (Reformiranje školstva: Što smo naučili?), Pariz, UNESCO Publishing, 1998.
Studija se bavi povijesnom raščlambom školskih reformi i njihovih učinaka tijekom 20. stoljeća. Svrha joj je izdvajanje općih elemenata uspješnih reformi koji bi se danas mogli primijeniti u izradi i primjeni djelotvornih strategija i programa promjene sustava odgoja i obrazovanja.

Corsaro, William A. ***The Sociology of Childhood*** (Sociologija djetinjstva), Thousand Oaks, A Pine Forge Press Publication i Sage Publications, 1997.
Djelo donosi niz teorijskih ideja i rezultata empirijskih istraživanja u području sociologije djetinjstva. Autor raspravlja o ulozi procesa interpretativne reprodukcije u društvenoj stabilnosti i promjeni. Prvi dio knjige donosi pregled tradicionalnih pristupa socijalizaciji, kojima autor suprotstavlja svoje viđenje interpretativne reprodukcije. U drugom je dijelu nova sociologija djetinjstva promotrena s povijesnog i kulturološkog motrišta, u trećemu je protumačena važnost kulture za dijete, a posljednji dio knjige problematizira položaj djece u društvu.

Cowin, Margaret; Freeman, Liz; Farmer, Alan; James, Meryl; Drent, Ailsa i Arthur, Ray ***Positive School Discipline: A Practical Guide to Developing Policy*** (Pozitivna školska disciplina: Praktični vodič za razvoj prosvjetne politike), London, Financial Times Pitman Publishing, 1991.
Polazeći od svojih iskustava u radu sa školama, u knjizi psiholozi odgoja i obrazovanja

govore o ulozi koju disciplinske mjere imaju na školsku zajednicu. U prvom dijelu knjige potanko se opisuju koraci petodijelnog procesa izrade načela školske discipline. U drugome se nalaze praktični naputci o načinima njegova podržavanja. Treći dio donosi tematski razvrstane podatke o izvorima i pomagalima kao što su knjige, videofilmovi i drugi materijali, primjerice o upravljanju ponašanjem, školskom ozračju, socijalnoj pomoći za učenike i vrednovanju.

Cox, Stephen i Heames, Ruth ***Managing the Pressures of Teaching: A Practical Guide for Tutors and Their Students*** (Kako se nositi s pritiscima podučavanja: Praktički vodič za učitelje i učenike), London, Falmer Press, Taylor & Francis, 1998.
U knjizi se nalaze praktični savjeti koji učiteljima i učenicima pomažu izići nakraj s poteškoćama i stresnim situacijama u nastavi. Svladavanje stresa nije prijeko potrebno samo da bi se preživjelo, nego i da se zadrži visoka kvaliteta nastave u problematičnim situacijama. Iako je usmjerena na probleme u visokoškolskom obrazovanju, knjiga može poslužiti i učiteljima učenika mlađe dobi.

Donaldson, Gordon A. Jr., i Sanderson, David R. ***Working Together in Schools: A Guide for Educators*** (Raditi zajedno u školi: Vodič za prosvjetne djelatnike), Thousand Oaks, A Corwin Press Publication, Sage Publications, 1996.
Dugoročni uspjeh škole uvelike ovisi o sposobnosti učitelja da sudjeluju u timskom radu. Autori razrađuju razne oblike suradnje među učiteljima i drugim prosvjetnim djelatnicima u školi, kao što su rad u parovima, u grupi, ili u školskim odborima te predlažu nekoliko modela uspješnih radnih odnosa.

Dreikurs, Richard; Grunwald, Bernice Bronia i Pepper, Floy C. ***Maintaining Sanity in the Classroom: Classroom Management Techniques*** (Održati zdravo ponašanje u razredu: Tehnike upravljanja razredom), London, Accelerated Development, Taylor & Francis, 1998.
Polazeći od klasičnog adlerovskog pristupa rješavanju problema u ponašanju, autori govore o ozračju u obitelji, poteškoćama pri učenju, razlici u ponašanju između adolescenata i tinejdžera i delinkventnoj djeci.

Educational Research and Developments: Austria, Germany, Switzerland (Istraživanje i razvoj odgoja i obrazovanja: Austrija, Njemačka, Švicarska), Pariz, OECD, 1995.
Publikacija donosi poredbenu raščlambu pristupa istraživanju i razvoju odgoja i obrazovanja na međunarodnoj, nacionalnoj i regionalnoj razini. Izvješće potvrđuje tezu o kontekstualnoj naravi modela istraživanja i razvoja odgoja i obrazovanja na primjerima Austrije, Njemačke i Švicarske. Ispituju se sličnosti i razlike politika i praksi istraživanja i razvoja odgoja i obrazovanja u tim zemljama s obzirom na njihove političke, društvene i kulturne kontekste. Ti se modeli onda uspoređuju s modelima iz drugih zemalja u kojima djeluje Organizacija za gospodarsku suradnju i razvoj.

L'éducation face la crise des valeurs (Obrazovanje suočeno s krizom vrijednosti), Pariz, UNESCO, 1992.
Publikacija je nastala na radionici o krizi vrijednosti u Europi, koju je organizirao UNESCO u suradnji s još četiri institucije, u cilju iznalaženja rješenja krize obrazovanjem. U radionici je sudjelovalo četrdesetak stručnjaka iz šesnaest zemalja. Govorilo se o oblikovanju identiteta obrazovanjem; kulturnim razlikama u obrazovanju; humanim i estetskim vrijednostima koje se promiču obrazovanjem; etičkim pitanjima glede napretka znanosti i tehnologije itd. U ovom izvješću nalaze se sažeci nekih izlaganja predstavljenih na radionici, na primjer, izlaganja A. Perottija o reorganizaciji obrazovanja, P. Batelaan i J. Gundare o temeljnim

vrijednostima pluralističkog društva, N. Wininga o dijalogu među kulturama, F. Best o humanističkim vrijednostima obrazovanja i dr.

Eisemon, Thomas Owen ***Reducing Repetition: Issues and Strategies*** (Smanjenje ponavljanja: Problemi i strategije), Pariz, UNESCO Publishing i IIEP, 1998.
Ističući da stopa ponavljanja predstavlja značajan pokazatelj uspješnosti odgoja i obrazovanja, autor istražuje razine, uzroke i posljedice tog fenomena u svijetu. Osvrće se na promjene prosvjetnih politika i zagovara izradu holističkih strategija za smanjenje stope ponavljanja koje u obzir uzimaju obiteljsko i školsko okruženje.

Eisner, Elliot W. ***Ethos and Education*** (Ethos i obrazovanje), Dundee, Scottish Consultative Council on the Curriculum, 1994.
U knjizi se na zanimljiv način pokušava odgovoriti na neka ključna pitanja odnosa između vrijednosti i obrazovanja, osobito: nastojimo li ostvariti škole koje nude istinski odgoj i obrazovanje, pružamo li učenicima dovoljno prilika kako bi u potpunosti razvili svoje sposobnosti, u kojoj mjeri škola treba učenicima otvoriti sve putove kako bi naučili živjeti na najbolji mogući način itd.

Elgqvist-Salzman, Inga; Mackinson, Alison i Prentice, Alison (ur.) ***Education into the 21st Century: Dangerous Terrain for Women*** (Obrazovanje za 21. stoljeće: Opasan teren za žene), London, Falmer Press, Taylor & Francis, 1998.
Eseje u knjizi napisala je skupina feministički usmjerenih prosvjetnih djelatnica i teoretičarki s četiri kontinenta. Autorice kritički raščlanjuju položaj žena u obrazovanju od sredine devetnaestog stoljeća do danas. Polazeći od teorijskih uvida i istraživanja odnosa među spolovima u školi, predlažu kako se odlučnije postaviti prema politici koja muškarcima osigurava prednost tijekom školovanja kao i prednost u gospodarskom, političkom, društvenom i kulturnom životu uopće.

Farnham, Nicholas H. i Yarmolinsky, Adam (ur.) ***Rethinking Liberal Education*** (Novo promišljanje liberalnog odgoja i obrazovanja), New York, Oxford University Press, 1999.
Knjiga je posvećena pitanjima liberalnog odgoja i obrazovanja za dvadeset prvo stoljeće. Autori, među kojima su Leon Botstein, Ernest Boyer, Howard Gardner, Stanley Katz, Bruce Kimball, Peter LyMan, Susan Resneck Pierce, Adam Yarmolinsky i Frank Young, iznose prijedloge za bolje uklapanje kurikuluma i strukture liberalno orijentiranih društvenih i humanističkih učilišta u izazovnu gospodarsku i društvenu zbilju današnjeg svijeta te pokazuju da je moguće izraditi fleksibilniji kurikulum a da se pri tomu ne naruši njegov postojeći integritet.

Feinberg, Walter i Soltis, Jonas F. ***School and Society*** (Škola i društvo), New York, TC Press, 1998.
Treće dopunjeno izdanje veoma popularnog djela prošireno je nizom ključnih problema suvremenog školstva, kao što su: postmoderni trendovi koji sežu onkraj funkcionalizma i marksizma, neki Foucaultovi tekstovi posvećeni pitanju znanja, moći, seksualnosti i dominacije te feministički doprinosi teoriji sukoba. Neka od pitanja koja se u knjizi obrađuju su: socijaliziraju li škole učenike za produktivne djelatnike, reproducira li obrazovni sustav društvene klase te etničke i spolne stereotipe, može li učitelj izbjeći prenošenje društvenih i kulturnih vrijednosti, što učenici osim sadržaja nastavnih predmeta doista uče u školama i dr.

Gill, Dawn; Mayor, Barbara i Blair, Maud (ur.) ***Racism and Education: Structures and Strategies*** (Rasizam i obrazovanje: Strukture i strategije), London, Sage Publications i The

Open University, 1991.
U tekstu se govori o rasističkim obilježjima obrazovanja, od pojedinačnih iskustava do njegove društvene i institucionalne pozadine. Autori navode mjere koje su u sklopu prosvjetnih politika u nizu zemalja poduzete radi suzbijanja rasističkih predrasuda i, u svezi s tim, propituju djelotvornost multikulturalnih i antirasističkih političkih usmjerenja.

Giroux, Henry A. i Shannon, Patrick (ur.) ***Toward a Performative Practice: A Reader*** (Ususret djelotvornoj praksi: Čitanka), London, Routledge, 1998.
Knjiga ocrtava složena raskrižja na kojima se stječu pitanja rase, kulture i mladeži, s ciljem ukazivanja na činjenicu da kritičko razumijevanje kulture u okviru obrazovanja može imati šire političke učinke. Krećući se unutar kulturnih studija i kritičke pedagogije, autori osvjetljavaju mogućnosti i prilike za pozitivno djelovanje prosvjetnih i drugih kulturnih djelatnika. Prikazuje se ozračje suvremenog društva obilježenog mnogobrojnim problemima na koje svakodnevno nailazimo te predlaže kako te probleme preobražavati u poticaje za razvoj.

Glasgow, Neal A. ***Doing Science: Innovative Curriculum for the Life Science*** (Baviti se prirodnim znanostima: Inventivni kurikulum o znanosti o životu), Thousand Oaks, A Corwin Press Publication, Sage Publications, 1996.
U knjizi se opisuju ciljevi, zadaci, sadržaj i metode rada kurikuluma o znanosti o životu koji je izrađen za srednje škole u Sjedinjenim Državama. Učenici se upoznaju s pitanjima zaštite okoliša, održivog razvoja i utjecaja čovjeka i kulture na prirodne procese.

Glasgow, Neal A. ***Take the Classroom into the Community: A Guidebook*** (Uključimo učionicu u društvenu zajednicu: Vodič), Thousand Oaks, A Corwin Press Publication, Sage Publications, 1996.
Autor iznosi primjere nastavnih aktivnosti pri kojima se koriste mogućnosti društvene zajednice i daje savjete kako u rad škole uključiti neprofesionalne mentore.

Gross, Fred; Morton, Patrick i Poliner, Rachel ***The Power of Numbers: A Teacher's Guide to Mathematics in a Social Studies Context*** (Moć brojki: Vodič za učitelje matematike u kontekstu društvenih studija), Cambridge (MA), Educators for Social Responsibility, 1993.
Matematika nije samo sredstvo za računanje, nego nam pomaže i pri donošenju odluka, komunikaciji i predviđanju. Nastavni program matematike i društvenih studija u Sjedinjenim Državama, za više razrede osnovne i niže razrede srednje škole, učenicima pomaže prepoznati vlastite predrasude, grafički prikazati važne podatke iz svog života te uočiti zamke koje se kriju iza političkih interpretacija popisa stanovništva i rezultata glasovanja. Na taj način učenici mogu u nastavi matematike ispitivati pravilnost i učinkovitost demokratskih izbora i sl.

Haddad, Sergio (ur.) ***Adult Education: The Legislative and Policy Environment*** (Obrazovanje odraslih: Zakonodavstvo i politički okoliš), Pariz, UNESCO Publishing, 1997.
Knjiga predstavlja zbirku dokumenata i osvrta u području zakonodavstva i politike obrazovanja odraslih u svijetu.

Hamilton, Mary Lynn i Pinnegar, Stefinee ***Reconceptualizing Teaching Practice: Developing Competence through Self-study*** (Novo promišljanje prakse podučavanja: Osposobljavanje kroz samoistraživanje), London, Falmer Press, Taylor & Francis, 1998.
Posljednjih godina različiti oblici izobrazbe učitelja, od dodiplomskog obrazovanja pa sve do cjeloživotnoga stručnog usavršavanja, pobuđuju veliko zanimanje istraživača kao temelj

reforme obrazovanja. Ova knjiga bavi se mogućnostima izobrazbe učitelja kroz proces 'samoistraživanja' u skladu s idejama 'Pokreta za akcijsko istraživanje'.

Hartley, David ***Re-schooling Society*** (Preškolovanje društva), London, Falmer Press, Taylor & Francis, 1997.
U knjizi se raspravlja o osjećaju nesigurnosti s kojim se sučeljavaju prosvjetni djelatnici približavanjem novog milenija. Na primjerima istraživanja kurikuluma, praćenja učenika i školske organizacije, octavaju se promjene koje pogađaju javni život i obrazovanje u današnjem postmodernom stadiju kasnog kapitalizma. Autor govori o naporima koji se poduzimaju u zapadnim industrijskim zemljama kako bi se izišlo ususret brzim kulturnim i društvenim promjenama.

Herremans, Albert ***New Training Technologies*** (Nove nastavne tehnologije), Torino/Pariz, International Training Centre of the ILO i UNESCO, 1995.
Knjiga govori o novim nastavnim tehnologijama koje se mogu uspješno koristiti za stručno usavršavanje učitelja. One skraćuju vrijeme podučavanja i nadoknađuju nedostatke onima kojima je obrazovanje bilo uskraćeno. Nove tehnologije znače prijelaz s podučavanja na učenje te se njima obogaćuje proces cjeloživotnog učenja. One omogućuju obrazovanje na daljinu u kojemu može sudjelovati više različitih grupa korisnika. Autor također ističe da se suvremeno obrazovanje sve više približava zabavi, pa govori o tzv. '*edutainment*' ('obrazabavi'). U knjizi se na kraju nalaze podaci o mikroprocesorima, CD-ROM-ovima i elektronskoj pošti te tumač tehničkih pojmova.

Hillocks, George Jr. ***Ways of Thinking, Ways of Teaching*** (Načini mišljenja, načini podučavanja), New York, TC Press, 1998.
Autor tumači kako učitelji donose odluke o tome što i kako podučavati te iznosi nov model njihova mišljenja i djelovanja. Na temelju podataka dobijenih promatranjem i intervjuima s urbanim učiteljima, pokazuje da oni ne stječu znanje samo iz jednog izvora, već se ono oblikuje na temelju njihovih shvaćanja teorije spoznaje, učenika i nastavnog predmeta.

Hirst, Paul i White, Patricia (ur.) ***Philosophy of Education: Major Themes in the Analytic Tradition*** (Filozofija obrazovanja: Glavne teme u analitičkoj tradiciji), London, Routledge, 1998.
Polazeći od marksističke, fenomenološke, feminističke, kritičke i dr. pozicija, autori razrađuju ključne ideje filozofije obrazovanja. Među člancima se nalaze neki od najvažnijih eseja analitičke tradicije, koji su nezaobilazno štivo u istraživanjima filozofskih polazišta obrazovanja i obrazovne politike. Prvi dio nosi naslov 'Filozofija i obrazovanje', drugi 'Obrazovanje i ljudsko biće', treći 'Društvo i obrazovanje', a četvrti 'Sadržaj i praksa obrazovanja'.

Hovda, Ric A.; Kyle, Diane W. i McIntyre, Ellen (ur.) ***Creating Nongraded K-3 Classrooms: Teachers' Stories and Lessons Learned*** (Vođenje nižih razreda bez ocjenjivanja: Priče učitelja i nastavne jedinice), Thousand Oaks, A Corwin Press Publication, Sage Publications, 1996.
U knjizi se opisuju programi za niže razrede osnovne škole koji ne predviđaju ocjenjivanje učenika. Mnoge škole u Sjedinjenim Američkim Državama razmišljaju o prelasku s podučavanja radi razvijanja umijeća i vještina na podučavanje koje se usredotočuje na dijete kao cjelovitu osobu i koje isključuje klasične ocjene. Razmatraju se ključna obilježja takvih programa, primjerice stvaranje grupa djece različite dobi ili različitih sposobnosti, stručni timski rad, uključivanje roditelja, autentično procjenjivanje i dr.

Indicators of Education Systems: Decision-Making in 14 OECD Education Systems (Pokazatelji obrazovnih sustava: Odlučivanje u 14 obrazovnih sustava Organizacije za gospodarsku suradnju i razvoj), Pariz, OECD, 1995.
Publikacija se bavi procesom donošenja odluka u obrazovnim sustavima zemalja u sklopu Organizacije za gospodarsku suradnju i razvoj. Raščlamba obuhvaća 34 odluke u 4 područja: organizacija institucije, prosvjetno planiranje i struktura; osobno upravljanje te raspodjela i korištenje sredstava. Povrh toga, istražuje se pitanje neovisnosti škola u modernim obrazovnim sustavima.

Indicators of Education Systems: Education at a Glance 1997: OECD Indicators (Pokazatelji obrazovnih sustava: Osvrt na obrazovanje 1997.: Pokazatelji OECD--a), Pariz, OECD, 1997.
Ovo izdanje u biblioteci 'Osvrt na obrazovanje' nudi prikaze obrazovanja u različitim zemljama na temelju 41 pokazatelja koji su stručnim konsenzusom izdvojeni kao relevantni za utvrđivanje stanja u obrazovanju na međunarodnoj razini. Tabele i dijagrami te popratni tekst prikazuju ljudska i financijska sredstva uložena u obrazovanje kao i rezultate tih ulaganja. Na taj način pojedine zemlje mogu svoja dostignuća sagledati u odnosu na dostignuća drugih zemalja.

Indicators of Education Systems: Education Policy Analysis 1997 (Pokazatelji obrazovnih sustava: Raščlamba prosvjetne politike, 1997.), Pariz, OECD, 1997.
Djelo je zamišljeno kao nadopuna publikaciji 'Osvrt na obrazovanje 1997.: Pokazatelji obrazovanja'. U njoj se nudi produbljena raščlamba i interpretacija podataka, kao što su: troškovi, ljudski kapital kojim raspolažu zemlje članice Organizacije za gospodarsku suradnju i razvoj, pismenost odraslih u 12 zemalja, obrazovni uspjeh i neuspjeh te djelotvornost tercijarnih institucija glede novih interesa i potreba učenika.

Indicators of Education Systems: Measuring What Students Learn (Pokazatelji obrazovnih sustava: Mjeriti koliko studenti nauče), Pariz, OECD, 1995.
U publikaciji se opisuju nastojanja Organizacije za gospodarsku suradnju i razvoj na uspostavljanju objektivnih pokazatelja kojima je moguće mjeriti postignuća studenata. Razvijanje takvih pokazatelja pokazalo se veoma osjetljivom zadaćom, kako u političkom tako i u metodološkom smislu. U skladu sa svojim djelovanjem u pravcu poboljšanja kakvoće i djelotvornosti obrazovnih sustava, zemlje članice Organizacije zalažu se za proširenje broja pokazatelja kako bi se njima obuhvatile opće sposobnosti i vještine, neovisne o specifičnim područjima, kao što su npr. matematika, jezik ili tehničko obrazovanje.

Indicators of Education Systems: Public Expectations of the Final Stage of Compulsory Education (Pokazatelji obrazovnih sustava: Javna očekivanja o krajnjem stadiju obvezatnog obrazovanja), Pariz, OECD, 1995.
Dvanaest zemalja članica Organizacije za gospodarsku suradnju i razvoj provele su zajedničko istraživanje očekivanja javnosti u pogledu obrazovanja, u kojemu su tražili odgovore na pitanja što roditelji očekuju od školovanja i koliko su zadovoljni onim što djeca nauče.

Karabel, Jerome i Halsey, A. H. (ur.) ***Power and Ideology in Education*** (Moć i ideologija u odgoju i obrazovanju), New York, Oxford University Press, 1977.
Zbornik okuplja radove istaknutih povjesničara, antropologa, sociologa i ekonomista, o

razumijevanju međusobnog utjecaja obrazovanja i moći u modernom društvu. Interdisciplinarnim i kritičkim pristupom omogućena je sinteza različitih teorijskih motrišta i metodoloških pristupa istraživanjima problema prava na obrazovanje, jednakosti u obrazovanju i utjecaju moći na učinke obrazovanja.

Kincheloe, Joe L. i Steinberg, Shirley R. ***Unauthorized Methods: Strategies for Critical Teaching*** (Neslužbene metode: Strategije za kritičko podučavanje), London, Routledge, 1998.
Autori promišljaju kako se iskustvo učenja može obogatiti uključivanjem kulturnih studija u kurikulum. Teorijski utemeljeni i praktično usmjereni, eseji pružaju korisne savjete prosvjetnim djelatnicima za razvoj kulturoloških vještina prijeko potrebnih u kvalitetnoj nastavi.

Knowledge Bases for Education Policies (Znanja kao temelj prosvjetnih politika), Pariz, OECD, 1996.
Polazište studije jest da se tvorci prosvjetne politike, osim na istraživanja u području odgoja i obrazovanja, moraju osloniti i na druge informacije, kao što su podaci nadzornih službi te drugi pokazatelji na međunarodnoj i nacionalnoj razini. U tom su smislu prijeko potrebni "posrednici" koji olakšavaju komunikacijsku razmjenu između proizvođača znanja, političara i praktičara. S razvojem gospodarstava učenja i društava znanja, raste potreba za jasnim razumijevanjem i povezivanjem procesa proizvodnje, posredovanja i korištenja različitih oblika znanja.

Lamorey, Suzanne; Robinson, Bryan E.; Rowland, Bobbie H. i Coleman, Mick ***Latchkey Kids: Unlocking the Doors for Children and Their Families*** (Djeca s ključem oko vrata: Otključati vrata za djecu i njihove obitelji), Thousand Oaks, Sage Publications, 1999.
Djelo govori o problemima i opasnostima koji se javljaju kad se djecu duže ostavlja bez nadzora. Potanko se opisuju razni alternativni programi brige za djecu koji se uspješno provode u Sjedinjenim Državama, kao što su briga nakon nastave, dadilje, babysitteri itd. Navode se neki prijedlozi i programi za poslovne, vladine i odgojno-obrazovne institucije te knjižnice, koje na ovaj ili onaj način vode brigu o djeci.

Larochelle, Marie; Bednarz, Nadine i Garrison, Jim (ur.) ***Constructivism and Education*** (Konstruktivizam i obrazovanje), Cambridge, Cambridge University Press, 1998.
U zborniku se problemi u području odgoja i obrazovanja sagledavaju s konstruktivističkog stajališta. Eseje su napisali stručnjaci iz područja etike, filozofije, socijalne psihologije, društvenih studija i matematike koji dolaze iz različitih dijelova svijeta, pa zbornik istodobno odražava različite sociokulturne vidike.

Levin, Benjamin i Riffel, Anthony ***Schools and the Changing World: Struggling Toward the Future*** (Škole i mijenjajući svijet: Nastojanja prema budućnosti), London, Falmer Press, Taylor & Francis, 1997.
Autori iznose rezultate istraživanja u kojima se škole pokazuju kao zatvorene organizacije, okrenute prema sebi, kojima nedostaje produbljeno razumijevanje okolnih promjena i pritisaka koje društvo na njih vrši. Učitelji i školska administracija trebaju shvatiti da za takvo razumijevanje ne postoje formule ili recepti. Oni trebaju prestati tragati za gotovim odgovorima i umjesto toga se usredotočiti na svoju situaciju i stvarne prepreke razvoju njihove ustanove. Za razliku od mnogih knjiga koje raspravljaju o promjenama unutar škole, ova je studija jedna od rijetkih koje su posvećene suodnosu škole i šire zajednice.

Levy, Daniel C. (ur.) ***Private Education: Studies in Choice and Public Policy*** (Privatno

obrazovanje: Studije o izboru i javnoj politici), New York, Oxford University Press, 1986.

U knjizi se uspoređuju neka obilježja privatnog i javnog obrazovanja. Autori promišljaju utjecaj odnosa između mogućnosti privatnog izbora i javne politike na podjelu javnih i privatnih neprofitnih škola, učilišta i sveučilišta. Motre mogućnosti koje nudi svaki od navedenih sektora različitim grupama ljudi i raščlanjuju današnju javnu politiku u svezi s njima.

Littleton, Karen i Light, Paul (ur.) ***Learning with Computers: Analysing Productive Interactions*** (Učiti pomoću kompjutora: Raščlamba proizvodnih interakcija), London, Routledge, 1998.
Opće je poznato da nove informacijske tehnologije otvaraju nove mogućnosti za učenje i da obrazovne ustanove ulažu sve više napora u tom pravcu. Međutim, iako je kompjutor isprva pobudio veliko zanimanje kao sredstvo individualizacije učenja, novija istraživanja pokazuju da je uspješnost učenja pomoću kompjutora povezana s dobrim odnosima među vršnjacima. Djelo okuplja radove poznatih istraživača s tog područja, koji su svrstani u tri odsječka: eksperimentalne studije procesa i proizvoda, naturalističke studije o kompjutorskom učenju u grupi i okruženja koja pogoduju suradnji.

Lowe, Norman K. (ur.) ***Games and Toys in the Teaching of Science and Technology: A Resource Document on Low Cost Education Activities for Children in Primary and Early Secondary Levels of Education*** (Igre i igračke u podučavanju prirodoslovnih i tehničkih predmeta: Vodič za jeftine nastavne aktivnosti za djecu u osnovnoj školi i nižim razredima srednje škole), Pariz, UNESCO, 1988.
Vodič je nastao kao dio UNESCO-ova pilot-projekta o podučavanju prirodoslovnih i tehničkih predmeta pomoću igara i drugih eksperimentalnih aktivnosti. Prvi dio govori o igračkama i igrama te o razvoju kurikuluma, posebice u osnovnoj školi. U drugom dijelu detaljno su opisane igre i igračke koje se mogu koristiti u nastavi prirodoslovlja, tehničkih i drugih predmeta.

Marklund, S. ***Internationalization of Education: Some Concepts and Questions*** (Internacionalizacija obrazovanja: Neke zamisli i pitanja), Stockholm, Institutionen för interantionell pedagogik/Stockholms Universitet, 1980.
Djelo je analitička rasprava u kojoj su formulirana mnoga pitanja koja se tiču zamisli, procesa, motrišta i ciljeva internacionalizacije obrazovanja. Proces internacionalizacije obrazovanja podrazumijeva denacionalizaciju školskih programa, što je pod utjecajem povijesnih, društveno-gospodarskih, političkih, kulturnih i komunikacijskih čimbenika. Iznose se primjeri iz nastave stranog jezika i odgoja i obrazovanja za građanska prava koji potiču procese internacionalizacije.

Masterman, Len i Mariet, François Mariet ***Educational Policies of the Countries in Transition*** (Prosvjetne politike zemalja u tranziciji), Strasbourg, Council of Europe, 1994.
U ovoj publikaciji, namijenjenoj prosvjetnim stručnjacima i svima koji se bave posttotalitarnim sustavima, raščlanjuju se odgojno-obrazovne posljedice ideoloških promjena u tranzicijskim zemljama. Nastoji se odgovoriti na pitanja: koja je uloga odgoja i obrazovanja u tranzicijskim zemljama, trpe li obrazovni sustavi zbog političkih, gospodarskih i društvenih reformi, ili su pak oni važni vektori reformi, je li moguće pokrenuti reforme školstva prije nego što političke i gospodarske reforme stabiliziraju društvo u cjelini itd.

Masterman, Len i Mariet, François Mariet ***Media Education in 1990's Europe*** (Medijsko

obrazovanje u Europi devedesetih godina), Strasbourg, Council of Europe, 1994.
Knjižica je napisana kako bi učiteljima i drugim prosvjetnim stručnjacima pomogla u razumijevanju razvoja medijskog obrazovanja tijekom posljednjeg desetljeća 20. stoljeća. Određujući medijsko obrazovanje u današnjoj Europi, autori opisuju njegov razvoj i povijesne prekretnice. Posljednjih se godina mediji nalaze u središtu pozornosti. Mnogi časopisi sadrže kolumne posvećene medijima, novine redovito izvješćuju o sadržaju televizijskih programa, posebni programi bave se novinama u propagandnim porukama, a kreativne reklame se nagrađuju na festivalima. Ta šarolikost opčarava učenike, što dobar učitelj treba znati pozitivno usmjeriti. Bez pomoći mediji postaju opsjene koje otežavaju učenje.

McClellan, B. Edward ***Moral Education in America: Schools and the Shaping of Character From Colonial Times to the Present*** (Moralni odgoj u Americi: Škole i oblikovanje karaktera od kolonijalnih vremena do danas), New York, TC Press, 1999.
Knjiga sadrži povijesni osvrt na rasprave o moralnom odgoju u američkim školama. Autor prati američku tradiciju moralnog odgoja od kolonijalnog doba do današnjice, osvrćući se na teorijske rasprave i zbiljsku praksu u javnim i privatnim školama, učilištima i sveučilištima. Osobitu pozornost posvećuje promjenljivim trendovima u pedagogiji, sukobima crkve i škole, iščeznuću odgoja za karakter iz obrazovanja i novijim nastojanjima da se moralnom odgoju vrati nekadašnje časno mjesto. Knjiga završava tekstovima novijih teoretičara, među kojima se nalaze Lawrence Kohlberg, William J. Bennett, Carol Gilligan i Nel Noddings, te procjenom prakse odgoja i obrazovanja u današnjim američkim školama.

McDonald, Rod; Bond, David; Francis, John i Gonczi, Andrew ***New Perspectives on Assessment*** (Novi pogledi na praćenje), Pariz, UNESCO, 1995.
Knjiga donosi nove zamisli o praćenju školskog uspjeha učenika, a namijenjena je učiteljima, ravnateljima i prosvjetnim vlastima. Istaknuta je povezanost praćenja i učenja te prijeka potreba da se prilikom ocjenjivanja vrednuju sposobnosti i prizna ranije stečeno znanje. Po mišljenju autora, standardni model ocjenjivanja, naime ocjenjivanje zasnovano na vrednovanju sposobnosti, ima mnoge pozitivne značajke. Ocjenjivanje može biti 'formativno' ili 'sumativno'. Formativno je povratna informacija koju učitelj daje učeniku u procesu učenja, a sumativno predstavlja sud o cjelokupnom učenikovu radu. Osim toga, podcrtana je važnost samoocjenjivanja jer ono omogućuje učeniku da se oslobodi isključive ovisnosti o učitelju.

McGettrick, Bart ***Educating the Whole Person*** (Odgajati i obrazovati cjelovitu osobu), Dundee, Scottish Consultative Council on the Curriculum, 1995.
Autor motri pitanja kao što su oblikovanje 'unutarnjeg sebstva', samopoštovanje i duhovna dimenzija života te razmišlja o mjestu vrijednosti u odgoju i obrazovanju cjelovite osobe. Studija je doprinos raspravi o vrijednostima koje se promiču odgojem i obrazovanjem.

Murphy, Joseph ***The Privatization of Schooling: Problems and Possibilities*** (Privatizacija školstva: Problemi i mogućnosti), Thousand Oaks, A Corwin Press Publication, Sage Publications, 1996.
Prosvjetne vlasti u Sjedinjenim Državama stoje pred izazovom reforme školstva koju potiče ideja privatizacije. U knjizi su razmotrene osnove i kontekst pokreta za privatizaciju, dan je pregled privatizacije drugih područja osim školstva te izneseni konkretni prijedlozi za privatizaciju školstva.

Pike, L. W. i dr. ***Other Nations, Other People: A Survey of Student Interests, Knowledge, Attitudes and Perceptions*** (Drugi narodi, drugi ljudi: Ispitivanje interesa, znanja, stavova i

pogleda učenika), Washington, D. C., United States Office of Education, 1979.
U djelu su izneseni podaci koje je sakupila Obrazovna služba za testiranje (ETS) na reprezentativnom uzorku učenika javnih škola u SAD-u. Podaci pokazuju slabo znanje američkih učenika o svijetu. S druge strane, iz podataka proizlazi da škole mogu pridonijeti proširenju učenikova znanja i promjeni stavova. Stoga je Institut za međunarodne studije pokrenuo projekt o učeničkim interesima, znanju, stavovima i pogledima na druge ljude i narode, što čini središnji sadržaj ove knjige.

Pinar, William F. (ur.) ***Curriculum: Toward New Identities*** (Kurikulum: Ususret novim identitetima), Hamden, Garland Publishing, 1998.
Knjiga nudi sveobuhvatni pregled suvremenih pristupa kurikulumu. Na tragu novijih istraživanja u području političke, feminističke, teološke, književne i rasne teorije, autori preobličuju postojeće metodološke obrasce u odgoju i obrazovanju te ocrtavaju novu paradigmu istraživanja kurikuluma za 21. stoljeće.

Policy Paper for Change and Development in Higher Education (Dokument o politici za promjenu i razvoj visokog obrazovanja), Pariz, UNESCO, 1995.
Dokument je pisan kao odgovor na rezoluciju usvojenu na 27. zasjedanju Glavne skupštine UNESCO-a 1993. godine glede razvoja visokog obrazovanja. Nudi sintezu najvažnijih svjetskih trendova u tom području, uključujući UNESCO-ov okvirni plan djelovanja. Raščlamba pokriva niz pitanja koja postavljaju države članice i znanstvena zajednica. Osvrćući se na svjetsku krizu visokog obrazovanja, koja se osobito zrcali u sve dubljem jazu između razvijenih zemalja i zemalja u razvoju, dokument nudi misaonu okosnicu na kojoj bi valjalo utemeljiti i provoditi proces promjena i razvijati visoko školstvo.

Rai, Chiang ***Towards Developing New Teacher Competencies in Response to Mega-trends in Curriculum Reforms*** (Ususret razvijanju novih vještina i znanja učitelja kao odgovor na megatrendove u reformi kurikuluma), Bangkok, APEID i UNESCO, 1992.
Djelo je izvješće s regionalnog sastanka studijske grupe za izobrazbu učitelja, održanog u Bangkoku, na kojemu su stručnjaci iz osamnaest zemalja govorili o dostignućima izobrazbe učitelja u njihovim zemljama. Polazeći od potrebe za brzim reformama kurikuluma, navode se vještine i znanja koja će trebati učiteljima u reformiranim obrazovnim sustavima. Osobita pozornost posvećuje se obrazovanju grupa koje su društveno marginalizirane.

Report of a Joint UNICEF/UNESCO/SEAMES Workshop (Izvješće sa zajedničke radionice UNICEF-a, UNESCO-a i SEAMES-a), Bangkok, APEID i UNESCO, 1995.
Publikacija prikazuje radionicu o unaprjeđenju kakvoće obrazovanja poboljšanjem upravljanja školom. U tu je svrhu predloženo, između ostalog, uvođenje podučavanja na više razina, koje bi u skoroj budućnosti svima osiguralo osnovno obrazovanje. U izvješću se nalazi i dokument o modelu radionice za izobrazbu učitelja za podučavanje na više razina.

Reviews of National Policies for Education: Austria (Pregledi nacionalnih prosvjetnih politika: Austrija), Pariz, OECD, 1995.
Izvješće donosi pregled stanja u austrijskom školstvu i prijedloge glede njegova unaprjeđenja. Austrija se suočava s problemom nezadovoljavajućeg poslijesrednjoškolskog obrazovanja, u kojemu prevladava tradicionalna zamisao sveučilišta. Troškovi obrazovnog sustava rastu zbog produženog studiranja i ranijeg napuštanja studija. U izvješću se nude dva rješenja. Studente bi se moglo motivirati za brže završavanje studija uvođenjem razgranatije strukture višeg i visokog školstva te, ukoliko bi se to pokazalo neophodnim, uvođenjem novih školarina. Drugo, valjalo bi unutar stručnog nesveučilišnog sektora potaknuti raspravu o pitanjima kao

što su razvoj kurikuluma, osposobljenost kadra, financiranje, trajno obrazovanje, razvojno istraživanje itd.

Reviews of National Policies for Education: Denmark: Educating Youth (Pregledi nacionalnih prosvjetnih politika: Danska: Obrazovanje mladeži), Pariz, OECD, 1995.
Publikacija donosi raščlambu danskog obrazovnog sustava glede novih društvenih i gospodarskih izazova. Poput drugih industrijskih zemalja, Danska se suočava s porastom i heterogenizacijom učenika i studenata koji nakon obvezatnog školovanja žele nastaviti obrazovanje. Unatoč omasovljenju i raznolikosti, unatoč tomu što se puno sredstava ulaže u srednjoškolsko obrazovanje i unatoč nedavno provedenim reformama programa tehničkog i stručnog obrazovanja, mnoštvo studenata i dalje napušta školovanje prije stjecanja potrebnih vještina i kvalifikacija. U izvješću se postavlja pitanje jesu li društveni čimbenici kadri odgovoriti na obrazovne potrebe takvih studenata te se daju savjeti nadležnim tijelima u pogledu načinâ pažljivijeg vrednovanja kakvoće obrazovanja i diploma.

Reviews of National Policies for Education: Finland: Higher Education (Pregledi nacionalnih prosvjetnih politika: Finska: Visoko obrazovanje), Pariz, OECD, 1995.
U izvješću se opisuju različite mjere koje se poduzimaju s ciljem rješavanja problema u visokom obrazovanju u Finskoj. Finska vlada planski promiče masovno visoko obrazovanje kao polazište društvenog i gospodarskog napretka. No, gospodarska kriza i visoke stope nezaposlenosti traže djelotvornije mjere i bezbolniji prijelaz od obrazovanja k zaposlenju. Javlja se i potreba za sustavnim vrednovanjem kakvoće obrazovnih rezultata, decentralizacijom odlučivanja u visokom obrazovanju te uvođenjem stručnije usmjerenog sektora i novih vrsta diploma. Ostvarenje tih ciljeva traži unaprjeđenje nastavnog kadra, uravnoteženje podučavanja i istraživanja, poboljšanje institucionalnog upravljanja na svim obrazovnim razinama te prilagođavanje novih kvalifikacija zahtjevima tržišta rada.

Reviews of National Policies for Education: France (Pregledi nacionalnih prosvjetnih politika: Francuska), Pariz, OECD, 1996.
Izvješće o francuskoj prosvjetnoj politici uglavnom je posvećeno pitanju jednakosti. Budući da su francuske vlasti uvele novu prosvjetnu politiku s ciljem smanjenja gospodarskih i društvenih nejednakosti, izvješće donosi procjenu djelotvornosti i ispravnosti mjera poduzetih zadnjih nekoliko godina. Riječ je o tri krupne promjene: određivanju razvojnih prioriteta u obrazovanju koji bi onemogućili marginalizaciju onih sa slabim školskim uspjehom, reformama u polju izobrazbe učitelja u cilju postizanja više kakvoće i trajnosti sve razgranatijeg obrazovnog sustava, te uvođenjem novih diploma za tehničko i stručno obrazovanje koje je primjerenije zahtjevima tržišta rada.

Reviews of National Policies for Education: Poland (Pregledi nacionalnih prosvjetnih politika: Poljska), Pariz, OECD, 1996.
Izvješće razmatra sva važnija pitanja poljskog obrazovnog sustava, primjerice kakvoću i djelotvornost obrazovanja, zanimanje i izobrazbu učitelja, visoko obrazovanje te financiranje obrazovanja. Preporuke u pogledu poboljšanja poljskog školstva odnose se na sustavniji razvoj kurikulumâ i pomnije vrednovanje njihove uspješnosti u praksi. Traži se poboljšanje profesionalnog statusa učitelja na svim obrazovnim razinama i njihova priprema za stručne izazove. Također se ističe da se visoko obrazovanje treba razvijati u pravcu zajedništva i suradnje. Izvješće završava listom prijedloga za izradu politike razvoja ljudskih potencijala.

Reviews of National Policies for Education: Russian Federation (Pregledi nacionalnih prosvjetnih politika: Ruska Federacija), Pariz, OECD, 1998.

U izvješću se opisuju noviji trendovi promjena. Obrazovanje se shvaća kao moćni čimbenik izgradnje mlade ruske demokracije. Novi gospodarski i društveni uvjeti traže od djelatnika nova znanja i vještine. Zbog nesigurnosti većine društvenih sektora, traži se da se osobita pozornost posveti prilagodbi i restrukturiranju kurikuluma te suradnji na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini. U izvješću su preporuke o načinu ostvarivanja načela obrazovanja za sve, kurikulumu i praćenju, izobrazbi učitelja, reformama tehničkog i stručnog obrazovanja u jeku gospodarskih mijena te proračunskom financiranju i ulozi vlade.

Rich, Dorothy ***Megaskills*** (Megavještine), Boston, Houghton Mittlin Company, 1988.
Megavještine su stavovi i ponašanja koja djeci pomažu da budu uspješni. Autorica predlaže posebne aktivnosti kojima se razvitak tih vještina može poticati u obitelji.

Richards, Colin i Taylor, Philip (ur.) ***How Shall We School Our Children?: The Future of Primary Education*** (Kako ćemo školovati našu djecu?: Budućnost osnovnoškolskog obrazovanja), London, Falmer Press, Taylor & Francis, 1998.
Tim autora nudi racionalni pogled na budućnost osnovnog školstva, posebice u prvih 20 godina idućeg tisućljeća. Pristup koji autori koriste zasniva se na pitanjima kao što su: kakvo opravdanje ima radikalni nastavni program, kada obrazovni sustav dobro funkcionira i kako ga učiniti primjerenijim interesu učenika, što je svrha i koji su ciljevi osnovne škole, jesu li školski ciljevi primjereni izazovima budućnosti, kojim sredstvima osnovnoškolsko obrazovanje ostvaruje svoje ciljeve, kojim mjerilima utvrđujemo uspješnost škole, koje uloge i identitete će učitelji, učenici i roditelji imati u budućnosti itd.

Richardson, Virginia (ur.) ***Constructivist Teacher Education: Building a World of New Understandings*** (Konstruktivistička izobrazba učitelja: Graditi svijet novih shvaćanja), London, Falmer Press, Taylor & Francis, 1997.
Knjiga nudi novi pristup izobrazbi učitelja na temelju primjene konstruktivističke teorije, po kojoj pojedinci oblikuju vlastita shvaćanja interakcijom između svojih spoznaja i uvjerenja s pojavama ili idejama s kojima dolaze u dodir. Konstruktivizam je deskriptivni, a ne preskriptivni pristup učenju ('trebamo učiti na taj i taj način'), odnosno stvaranju značenja, i nije teorija podučavanja, iako sadrži neke njezine elemente. Objedinjujući teoriju, istraživanja i praksu konstruktivističke izobrazbe učitelja, autori govore kako učitelje i učenike navesti na propitivanje njihovih uvjerenja i postupaka tijekom podučavanja i učenja.

Schleicher, K. (ur.) ***Nationalism in Education*** (Nacionalizam u obrazovanju), Frankfurt/Main, Peter Lang, 1993.
Glavna tema djela je ideja nacije u različitim obrazovnim sustavima. Autori naglašavaju da se poštivanjem ljudskih prava, međunarodnom suradnjom i kulturnom razmjenom među narodima, nacionalistički usmjereno obrazovanje može ograničiti i uravnotežiti. Nadalje, u knjizi se pokazuje da je širenje obrazovnih sustava i uvođenje obvezatnog školovanja čvrsto vezano uz razvitak nacionalne države, što za posljedicu ima slabljenje nadnacionalnih i humanističkih vrednota u obrazovanju.

Seguin, R. ***The Elaboration of School Textbooks*** (Izrada školskih udžbenika), Pariz, UNESCO, 1989.
U ovom vodiču UNESCO daje naputke za izradu primjerenih školskih udžbenika sa svrhom poticanja učitelja i drugih stručnjaka u odgoju i obrazovanju na izradu i objavljivanje vlastitih radova u području kojim se bave. U vodiču se razrađuju pitanja teorijskog pristupa podučavanju, problemi u svezi s pisanjem i ilustriranjem knjiga i udžbenika i dr.

A Sense of Belonging (Osjećaj pripadnosti), Dundee, Scottish Consultative Council on the Curriculum, 1995.
Studija se zasniva na seminaru koji su organizirali Škotsko savjetodavno vijeće za kurikulum i Škotska udruga za obiteljsko posredovanje 1994. godine. Tema seminara bila je stvaranje školskog ozračja koje potiče osjećaj pripadnosti i uključenosti učenika u razred pružajući im time kvalitetnu podlogu na kojoj dalje mogu izgrađivati svoje osobno i društveno djelovanje. Djelotvorno učenje ne svodi se samo na ispunjavanje programskih zahtjeva formalnog kurikuluma, nego i na poticanje razumijevanja međuljudskih odnosa.

Sernak, Kathleen ***School Leadership - Balancing Power With Caring*** (Vodstvo u školi - Uravnoteženje moći i brižnosti), New York, TC Press, 1998.
U knjizi se opisuju nastojanja jedne škole da izgradi brižnu školsku zajednicu u sklopu tradicionalne birokratske hijerarhije. Ocrtavajući povijesnu kronologiju škole opterećene zločinima, nasiljem i narkomanijom, autorica se zaustavlja na afroameričkoj ravnateljici koja je jedno vrijeme vodila školu i nastojala stvoriti ozračje brižnosti. Osim toga, u knjizi se raspravlja kako učitelji percipiraju namjere i djelatnost ravnatelja te kako brinu o sebi i svojim kolegama.

Shor, Ira ***When Students Have Power: Negotiating Authority in a Critical Pedagogy*** (Kad učenici imaju moć: Dogovaranje oko autoriteta u kritičkoj pedagogiji), Chicago, University of Chicago Press, 1996.
U cilju postizanja stvarnih promjena u smjeru demokratizacije nastave, autorica prikazuje što se događa u učionici kad se učenicima dade moć da nastavu ustroje onako kako oni žele. Predlaže nove nastavne metode što ilustrira nadahnjujućim, humorističnim primjerima iz prakse.

Shulman, Michael ***Schools as Moral Communities: A Framework and Guide for School Administrators, Principals, and Teachers*** (Škole kao moralne zajednice: Nacrt i vodič za školske administrativne djelatnike, ravnatelje i učitelje), New York, Anti-Defamation League, n. d.
Knjiga polazi od ideje škole kao zajednice, djelotvornost koje ovisi o mjeri u kojoj je ona utemeljena na moralnim načelima. Središnja zadaća škole kao moralne zajednice jest uspostavljanje kulture brižnosti nasuprot kulturi sebičnosti i nasilja koja danas sve više okružuje mlade. Knjiga sadrži savjete kako organizirati školske aktivnosti koje vode kulturi brižnosti i nenasilja.

Smidt, Sandra ***A Guide to Early Years Practice*** (Vodič za odgoj djece u ranoj predškolskoj dobi), London, Routledge, 1998.
Knjiga je detaljni vodič za predškolske odgajatelje. Autoričine spoznaje prilog su raspravama o aktivnostima koje osiguravaju najbolje rezultate u učenju kod predškolske djece. Rasprave o tom pitanju u Velikoj Britaniji rasplamsao je program laburističke vlade namijenjen odgoju mlađe predškolske djece, koji je svojim postavkama uznemirio odgajatelje i javnost.

Smyth, John i Shacklock, Geoffrey ***Being Reflexive in Critical Educational Social Research*** (Biti refleksivan u kritičkim istraživanjima sociologije obrazovanja), London, Falmer Press, Taylor & Francis, 1998.
Knjiga je zbornik radova o rezultatima socioloških istraživanja u području obrazovanja. Tekstovi su pisani tako da odražavaju osobno iskustvo u istraživačkom radu. Autori opisuju

dvojbe koje su proživljavali tijekom istraživanja obrazovanja. U tom smislu, zbornik rješava problem koji se u kritičkim tekstovima naziva fenomenom 'istraživača kojega nema'. Autori razotkrivaju svoje osobne, političke i društvene nazore po mnogim pitanjima, kao što su etika, spol, rasa, valjanost istraživanja, osposobljenost istraživača, autorska prava, čitateljstvo i dr.

Snauwaert, D. T. ***Democracy, Education, and Governance: A Developmental Conception*** (Demokracija, obrazovanje i upravljanje: Razvojna koncepcija), Albany, SUNY Press, 1993.
U djelu se artikuliraju dvije koncepcije demokracije: 1. birokratska, koja teži djelotvornosti i 2. decentralizirana, koja teži ljudskom razvoju. Ova potonja temelji se na teorijama Rousseaua, Milla, Marxa, Deweya i Ghandija, koji drže da je ljudski razvoj ključna nit koja treba voditi oblikovanje sustava upravljanja, da ono ovisi o političkoj participaciji i da čini moralno tkivo demokracije. Djelo završava zaključkom o prijekoj potrebi participativnog sustava upravljanja školama, ali se također naglašava da takav sustav nije jedini preduvjet obrazovne vrsnoće.

Splitter, Laurance J. i Sharp, Ann Margaret ***Teaching for a Better Thinking: The Classroom Community of Inquiry*** (Podučavanje za bolje mišljenje: Razredna zajednica za ispitivanje), Melbourne, ACER, 1995.
Djelo potiče učenike i učitelje na razvijanje filozofijskog pristupa svijetu. Autori polaze od postavke da djeca mogu naučiti pronicavo, razborito i raščlambeno misliti jedino ako ih se potiče da sve probleme u razredu sagledavaju kroz naočale filozofskog ispitivanja. Djelo je doprinos globalnoj raspravi o obrazovanju za 21. stoljeće.

Steinberg, Shirley i Kincheloe, Joe (ur.) ***Students as Researchers: Creating Classrooms that Matter*** (Učenici istraživači: Stvoriti razrede koji nam nešto znače), London, Falmer Press, Taylor & Francis, 1998.
Knjiga se bavi obrazovanjem učenika putem smislenog istraživanja. Jasno je objašnjen odnos između metode podučavanja, razredne prakse i proizvodnje znanja. Autori raščlanjuju teorijske novine posljednjeg desetljeća i smještaju ih u realni kontekst. Nakon teorijskih uvida, djelo donosi primjere programa koje i učenici mogu koristiti kako bi bolje razumjeli strukturu i prednosti istraživanja.

Sugrue, Ciaran ***Complexities of Teaching: Child-centred Perspectives*** (Složenosti podučavanja: Pristupi po mjeri djeteta), London, Falmer Press, Taylor & Francis, 1997.
U studiji se prikazuje da, suprotno općem uvjerenju, podučavanje po mjeri djeteta može biti i strukturirano i suportivno te nude mogućnosti za usmjeravanje djeteta u takvim uvjetima. Iskusni učitelji koji primjenjuju djetetu usmjeren pristup iznose svoja iskustva u objedinjavanju najboljih elemenata tradicionalnih i suvremenih metoda u nastavi.

Sylva, Kathy i Blackford, Iram Siraj ***Bridging the Gap Between Home and School*** (Premostiti jaz između doma i škole), Pariz, UNESCO, 1996.
Izvješće se temelji na istraživanjima provedenim u Egiptu, Etiopiji, Indoneziji i Jamajci, koja su pokazala da učenici rado idu u školu i dulje u njoj ostaju ako i sami aktivno sudjeluju u nastavi i ako nastava polazi od njihovih osobnih iskustava. Također, opisuju se nastojanja učitelja da u učionici stvore takvo ozračje koje će pružati osjećaj podrške i sigurnosti djeci iz različitih društveno- -gospodarskih i etničkih grupa. Osim istraživanja osnovnih škola, prikupljali su se i podaci o učenju predškolske djece, kako bi se sastavljače kurikuluma upozorilo na posebnosti ranog učenja.

Taylor, Monica (ur.) ***Values Education in Europe: A Comparative Overview of a Survey of***

26 Countries in 1993 (Odgoj i obrazovanje za vrijednosti u Europi: Poredbeni pregled istraživanja provedenih u 26 zemalja 1993. godine), Pariz, CIDREE i UNESCO, 1994.
Poredbeni pregled istraživanja u 26 europskih zemalja o teoriji i primjeni formalnih i neformalnih programa odgoja i obrazovanja za vrijednosti, 1993. godine, upotpunjuje djelo 'Odgoj i obrazovanje za vrijednosti u Europi: Bibliografija s bilješkama 1985.-92.', a oba su nastala u sklopu projekta 'Vrijednosti u odgoju i obrazovanju u Europi' što su ga 1991. godine pokrenuli Konzorcij institucija za razvoj i istraživanja u odgoju i obrazovanju u Europi (CIDREE) i UNESCO. Prvi dio 'Pregleda' poredbena je raščlamba koja sažima podatke iz 26 zemalja po kategorijama: istraživački projekti, povijesna i ideološka pozadina, ciljevi, izobrazba učitelja, nastavne metode, vrednovanje programa itd. Drugi dio čine izvješća po zemljama. U većini izvješća govori se o brzim promjenama na europskoj i globalnoj razini; društvima u krizi; rastućoj etničkoj i kulturnoj raznolikosti; važnosti religije; usponu demokracije i građanstva; te jačanju nacionalizama. Očito je da se Europa nalazi u kritičnim trenucima svoje povijesti, suočena s temeljnom krizom vrijednosti. Odgoj i obrazovanje za vrijednosti, u svojim raznim oblicima, potiče pojedince na razvijanje osobnih stavova glede vrijednosti kojima će se voditi prilikom izbora među ponuđenim mogućnostima i preuzimanja društvene odgovornosti.

Teacher Education, Issues, Needs and Plans for Action (Izobrazba učitelja, problemi, potrebe i planovi djelovanja), Bangkok, APEID i UNESCO, 1987.
Izvješće regionalne radionice za izobrazbu učitelja, održane u Bangkoku 1986. godine, sadrži pregled rezultata projekta o razvoju i širenju izobrazbe učitelja u zemljama Jugoistočne Azije. Tijekom radionice proučena su pitanja uloge učitelja, problemi nepismenosti, demografskog rasta i dr. Sudionici radionice trebali su izraditi regionalne i nacionalne nastavne programe te predložiti teme budućih seminara za izobrazbu nastavnika i izradu nastavnih materijala. Rješenja do kojih su došli razvrstana su u desetak tematskih cjelina, primjerice izobrazba učitelja prije stupanja u službu, izobrazba za vrijeme službe itd. Kao glavno načelo stručnog usavršavanja učitelja još jednom je potvrđena vrijednost koncepcije cjeloživotnog učenja.

The Teachers Handbook: Using the Local Environment, Malawi Special Distance Education Programme (MASTEP) (Priručnik za učitelje: Kako iskoristiti prednosti domaćeg okruženja, Posebni program obrazovanja na daljinu u Malaviju), Pariz, UNESCO, 1993.
Priručnik nudi praktične smjernice afričkim učiteljima o tome kako u podučavanju iskoristiti prednosti domaćeg okruženja. Pokazano je kako učitelji mogu izraditi jeftina pomoćna sredstva za učenje i nastavu učiniti zanimljivom. Polazeći od premise da je okoliš fizička, ali također i kulturna i društvena pojava, autori opisuju svakovrsna improvizirana pomoćna sredstva, proces recikliranja papira, načine izrade alata itd. Pritom se učitelji mogu poslužiti zemljom, biljem, vodom, životinjama, svime što se dade naći na tržnici itd. U jednom poglavlju govori se o tome kako se navedena sredstva koriste u nastavnim predmetima kao što su poljoprivreda, jezici, matematika, tehničko i zdravstveno obrazovanje. Na primjer, opisano je kako izraditi boje, ljepilo, papir, olovke, kistove itd.

Thomson, John ***A Holistic Approach: Steiner Waldorf Education*** (Holistički pristup: Steinerov waldorfski odgoj i obrazovanje), Dundee, Scottish Consultative Council on the Curriculum, 1996.
Autor, bivši ravnatelj za izobrazbu učitelja u Emerson koledžu, raspravlja o ciljevima waldorfskog odgoja i obrazovanja R. Steinera. Predstavljena je okosnica temeljnih Steinerovih načela koja su unijela velike promjene u odgojno-obrazovno i školsko ozračje dvadesetog stoljeća šireći se i ukorjenjujući u raznorodnim kulturnim sredinama.

Tiffin, John i Rajasingham, Lalita ***In Search of the Virtual Class: Education in an Information Society*** (U potrazi za virtualnim razredom: Obrazovanje u informatičkom društvu), London, Routledge, 1995.
Knjiga nudi novu viziju uloge i mjesta obrazovanja u informatičkoj budućnosti, kad će daljnji razvoj kompjutorskih tehnologija omogućiti širenje tele-učenja, virtualnog podučavanja i kompjutoriziranih razreda. Autori traže odgovore na pitanja: kakvo obrazovanje trebamo danas kako bismo se osposobili za budućnost; kojim tehnologijama ćemo tada raspolagati; kakav će utjecaj te tehnologije imati na nastavne sadržaje i metode; ako razred nije samo mjesto obrazovanja nego i socijalizacije, kakve će biti posljedice *sci-fi*, virtualnog obrazovanja itd.

Toch, Thomas ***In the Name of Excellence: The Struggle to Reform the Nation's Schools, Why It's Failing, and What Should Be Done*** (U ime vrsnoće: O borbi za reformu nacionalnih škola, razlozima njezina neuspjeha i prijedlozima za daljnje djelovanje), New York, Oxford University Press, 1991.
Knjiga nudi informativnu i provokativnu raščlambu uzroka krize u američkom školstvu. Opisujući tijek pokreta za reformu školstva, od ranih političkih prepirki u nekim američkim državama do današnje rasprave o prestrukturiranju škola, autor tumači uzroke neuspjeha koji je doživjela inicijativa za uvođenjem znanstvenih predmeta u većinu srednjih škola. Govori o prosvjetnim stručnjacima koji pružaju snažan otpor znanstveno usmjerenim ciljevima pokreta, o šteti nastaloj uporabom standardiziranih testova, koja je daleko veća nego što izvješća pokazuju te o milijunima studenata koji nisu uspjeli zadovoljiti nove uvjete za stjecanje diplome. Na kraju iznosi prijedloge za daljnji tijek nacionalne reforme školstva.

Too, Yun Lee i Livingstone, Niall (ur.) ***Pedagogy and Power*** (Pedagogija i moć), Cambridge, Cambridge University Press, 1998.
Knjiga je prilog povijesnim i suvremenim raspravama o ulozi obrazovanja u društvu, mjestu ideologije u školskim programima, obrazovanju manjina, odrazu društvene moći na obrazovanje i dr. Ukratko, bavi se pitanjem zašto podučavamo i učimo upravo ono što podučavamo i učimo. Klasičari, povjesničari, filozofi i književni teoretičari pokušavaju dokazati da je klasično obrazovanje izviralo iz određene političke teorije i povijesti te da su ondašnji učitelji i učenici bili u mnogome vođeni strukturama intelektualnog, društvenog i političkog autoriteta.

Tourtet, L. ***Innovative Methods in the Associated Schools Project*** (Inventivne metode u Projektu udruženih škola), Pariz, UNESCO, n. d.
U djelu se opisuju brojne inventivne metode koje UNESCO-ove 'Udružene škole' primjenjuju u nastavi, u cilju promicanja mira i međunarodnog razumijevanja. Svrha djela je informirati učitelje o novim pedagoškim idejama i postupcima, kao što su socioafektivne, problemske i interdisciplinarne metode. Na kraju knjige obrađuju se pitanja kao što su djelotvornost metoda moralnog odgoja, poticanje razumijevanja i poštovanja drugoga, zaštita okoliša itd.

UNESCO - Principes directeurs et critères pour l'élaboration, l'évaluation et la révision des programmes, manuels et autres matériels didactiques de l'éducation à vocation internationale en vue de promouvoir la dimension internationale de l'éducation (UNESCO - Osnovna načela i kriteriji za izradu, vrednovanje i reviziju didaktičkih programa, priručnika i drugih materijala za obrazovanje u međunarodnom duhu, u cilju promicanja međunarodne dimenzije obrazovanja), Pariz, UNESCO, 1995.

Djelo je izvješće sa skupa kojega je organiziralo Australsko nacionalno povjerenstvo za UNESCO s ciljem utvrđivanja i/ili poboljšanja kriterija za izradu nastavnih programa, priručnika i drugih didaktičkih materijala u području obrazovanja za međunarodno razumijevanje. Na skupu je zaključeno da se ciljevi međunarodnog razumijevanja u obrazovanju mogu promicati širenjem znanja, razvojem stavova, vrijednosti i vještina u sljedećim područjima: ljudska prava, međunarodno razumijevanje, jednakost ljudi, poštovanje sebe i drugih, razvoj kritičkog mišljenja i dr. Osobito se naglašava potreba da se pri pripremi nastavnih materijala trebaju izbjegavati pristrana tumačenja, etnocentrizmi, stereotipi i predrasude.

Values in Education: A Paper for Discussion and Development (Vrijednosti u odgoju i obrazovanju: Studija za raspravu i razvoj), Scottish Consultative Council on the Curriculum, Dundee, 1991.
Današnje rasprave o naravi obrazovnih vrijednosti potaknule su Škotsko savjetodavno vijeće za kurikulum na određivanje pet temeljnih načela odgoja i obrazovanja mladeži. U studiji stručnjaci Vijeća pokušavaju dokazati kako su ta načela važna ne samo za proces podučavanja i učenja, nego i za stvaranje poticajnog školskog ozračja, a time i za društveni i moralni odgoj učenika.

Verma, Gajendra ***Researching Education: Perspectives and Techniques*** (Istraživanje obrazovanja: Motrišta i tehnike), London, Falmer Press, Taylor & Francis, 1998.
Knjiga pomaže studentima da se učinkovito suoče s dva izazova istraživačkog rada. Prvi se odnosi na svladavanje zahtjeva za pravilnim čitanjem i razumijevanjem teksta nastalog kao rezultat istraživanja, a drugi na svladavanje spoznaja i vještina potrebnih za provedbu istraživačkog projekta. Teme su podijeljene u tri cjeline: pojmovi i tehnike istraživanja; različiti pristupi istraživanju i pregled suvremenih istraživanja. Na kraju knjige nalazi se tumač pojmova koji su ključni u obrazovanju za razumijevanje istraživanja.

Williams, John A. ***Classroom in Conflict: Teaching Controversial Subjects in a Diverse Society*** (Učionica u sukobu: Podučavati o problematičnim temama u društvu različitosti), New York, State University of New York Press, 1994.
Knjiga otvara pitanje fakultetske nastave povijesti o problematičnim temama. Autor koristi sokratovsku metodu ulaženja u misaoni svijet studenata kako bi im pomogao osvijestiti neprimjerenost nekih misaonih obrazaca, primjerice pozitivizma, relativizma, težnje za jasnim i zatvorenim mentalnim konstrukcijama i sl., te njih zamijeniti elastičnijim, otvorenijim i osjetljivijim stavovima o povijesnim događajima. Nastojeći potaknuti studente na aktivno promišljanje povijesnih društava u cilju razvijanja što cjelovitijeg uvida u povijesne procese istraživanjem više različitih pogleda te kombiniranjem pažljive raščlambe i maštovitosti, autor nadilazi ograničenja tzv. "političke korektnosti" i kanonskih djela na kojima počiva tradicionalni liberalni kurikulum. On upozorava da složenost i pokretljivost povijesnih iskustava izmiče svakom autoritativnom prikazu. Istinu povijesnih pojava tumači kao 'gandhijevsku istinu', tj. kao istinu koja postoji, ali cjelina koje nije dohvatljiva pojedincu.

Woods, Philip; Bagley, Carl i Glatter, Ron ***School Choice and Competition: Markets in the Public Interest?*** (Izbor škole i natjecanje: Tržište u interesu javnosti?), London, Routledge, 1998.
U knjizi su izneseni rezultati petogodišnjeg istraživanja o obrazovnim reformama u Velikoj Britaniji, koje su učenicima otvorile šire mogućnosti izbora i omogućile konkurenciju među školama. Autori nastoje pomoći roditeljima oko pitanja na što valja obratiti pozornost

prilikom uspoređivanja različitih škola. Osim toga, raspravlja se o tome čini li pritisak obrazovnog tržišta dobro svim školama ili samo nekima.

World Education Report 1995 (Svjetsko izvješće o odgoju i obrazovanju, 1995.), Pariz, UNESCO, 1997.
Jedna od glavnih tema ovog UNESCO-ova izvješća, u kojima se svake dvije godine iznose svjetski trendovi u odgoju i obrazovanju, jest doprinos odgoja i obrazovanja ljudskoj solidarnosti. Izuzetna pozornost posvećena je obrazovnim mogućnostima žena i djevojaka, koje se u svim zemljama nalaze u lošijem položaju od muškaraca. Prate se globalni trendovi i mjere za unaprjeđenje pristupa formalnom obrazovanju ženama u industrijskim zemljama i zemljama u razvoju. Razlike između žena i muškaraca vidljive su u svim ključnim pokazateljima (stope pismenosti, upisne kvote, trajanje školovanja, napuštanje škole, izbor obrazovanja).

World Education Report 1998: Teachers and Teaching in a Changing World (Svjetsko izvješće o odgoju i obrazovanju, 1998.: Učitelji i podučavanje u svijetu promjena), Pariz, UNESCO Publishing, 1998.
Ovo izdanje Svjetskog izvješća o odgoju i obrazovanju posvećeno je učiteljima, najbrojnijoj profesiji u svijetu te podučavanju. Izlažu se podaci o statusu učitelja po zemljama, uvjetima u kojima rade, stručnoj izobrazbi i usavršavanju, trendovima u nastavi i učenju i dr. Govori se i o utjecaju novih tehnologija na podučavanje te o učenju izvan formalnih ustanova odgoja i obrazovanja.

World Guide to Higher Education: A Comparative Survey of Systems, Degrees and Qualifications (Svjetski vodič o visokom obrazovanju: Poredbeni pregled sustavâ, stupnjeva i kvalifikacija), Pariz, UNESCO, 1996.
U vodiču se iznose podaci o sustavima visokog obrazovanja u više od 160 zemalja. O svakoj zemlji navode se informacije o strukturi sustava visokog obrazovanja i pojedinim visokoškolskim institucijama, stupnjevima, diplomama i kvalifikacijama te o uvjetima upisa za svaku od razina. Svrha je publikacije pridonijeti međunarodnoj mobilnosti studenata ubrzanjem procesa priznavanja "inozemnih" diploma. Namijenjena je osobama i tijelima pri sveučilištima ili vladama koji su nadležni za priznavanje akademskih kvalifikacija i onima koje općenito zanimaju sustavi visokog obrazovanja u svijetu.

Odgoj i obrazovanje za ljudska prava

ABC of Teaching Human Rights: Practical Activities for Primary and Secondary Schools (Abeceda podučavanja o ljudskim pravima: Praktične aktivnosti za osnovnu i srednju školu), Ženeva, UN Centre for Human Rights, n. d.
Brošura pruža osnovne informacije o ljudskim pravima i poštovanju sebe i drugih u kontekstu Opće deklaracije o ljudskim pravima. Opisane su aktivnosti za djecu svih dobnih skupina. Aktivnosti namijenjene mlađoj djeci usmjerene su na njegovanje osjećaja vlastite vrijednosti i poštovanja drugih. Vježbe za stariju djecu produbljuju razumijevanje ljudskih prava. U radu s mlađom djecom naglasak je na igrokazima, dok se za stariju preporučuju aktivnosti istraživačke naravi. Dio knjižice čine teorijski tekstovi i međunarodni dokumenti o ljudskim pravima.

Academic Freedom: Education and Human Rights: 4 (Znanstvena sloboda: Obrazovanje i

ljudska prava: 4), London, Zed Books, 1996.
Glavna tema djela je pravo na obrazovanje i znanstvene slobode. Istraživanja su obavljena u zemljama u kojima se obrazovni sektor nalazi pod političkim pritiscima, gdje obrazovanje nije dostupno svima i u kojima se prava učitelja i učenika sustavno krše.

Ackerman, S. i dr. ***Human Rights Education Resource Notebooks: Economic Rights*** (Bilježnice o odgoju i obrazovanju za ljudska prava: Gospodarska prava), San Francisco, Amnesty International USA, 1991.
Publikacija sadrži nastavne jedinice za srednju školu o gospodarskom razvoju i gospodarskim pravima, u kojima se na poredbeni način govori o problemima zemalja Trećeg svijeta i Sjedinjenih Američkih Država. Prvi dio knjige govori o gospodarskim pravima kao neodvojivom dijelu ljudskih prava, a drugi o raspodjeli bogatstava i o neishranjenosti u svijetu.

Allahwerdi, Hellena i Jaaskelainen, Lisa ***Approaches to Human Rights Teaching: Material for Schools*** (Pristupi podučavanju ljudskih prava: Materijali za škole), Helsinki, Finsko povjerenstvo za UNESCO, 1989.
Knjiga govori o pristupima, aktivnostima i igrama putem kojih se djecu podučava ljudskim pravima. Rađena je za finske škole, ali njezini naputci mogu se upotrebljavati i u drugim zemljama. Autorice navode poželjne odlike učitelja te ohrabruju sudjelovanje i aktivnost učenika. Iznose različite pristupe odgoju i obrazovanju za ljudska prava, poglavito njihove metodičke smjernice. Svaka tema popraćena je opisom posebnih aktivnosti i igara te popisom literature.

Alvarez, R. M. i dr. ***Shopping List of Techniques in Teaching Human Rights*** (Popis za kupovinu tehnika u podučavanju o ljudskim pravima), Quezon City, Zamora Press and Publication, 1994.
Djelo raščlanjuje proces učenja i nudi primjere uspješnih metoda podučavanja za ljudska prava. Opisuju se pojedini stadiji procesa učenja i podučavanja za ljudska prava. U prvom stadiju učenicima se omogućuje stjecanje osnovnih znanja o ljudskim pravima, potom se upoznaju sa širim kontekstom ljudskih prava i na kraju s metodama i postupcima promicanja prava. Opis svakog stadija nadopunjen je aktivnostima i vježbama.

Amnesty International: Human Rights in Plain Language (Amnesty International: Ljudska prava jednostavnim jezikom), New York, Amnesty International USA, 1991.
Ilustrirana brošura o Općoj deklaraciji o ljudskim pravima na zabavan način upoznaje djecu s njihovim ljudskim pravima.

Andreopoulos, George J. i Claude, Richard Pierre (ur.) ***Human Rights Education for the Twenty-First Century*** (Odgoj i obrazovanje za ljudska prava u dvadesetprvom stoljeću), Baltimore, University of Pennsylvania Press, 1997.
Djelo sadrži teorijske i metodičke tekstove namijenjene formalnim i neformalnim oblicima odgoja i obrazovanja za ljudska prava. Velik broj autora, od aktivista do stručnjaka za obrazovanje i predstavnika nekih međunarodnih organizacija, opisuje različite pristupe izradi i provedbi programa za učenje o ljudskim pravima i slobodama. Osim teorijskih raščlambi ljudskih prava, u knjizi se obrađuju pitanja izobrazbe učitelja i drugih stručnjaka u tom području, primjerice časnika, vojnog osoblja, zdravstvenih djelatnika, znanstvenika i novinara, te se govori o mogućnostima neformalnog obrazovanja građana.

Balkey, Carole A. i Andrea, Gabriel ***Human Rights*** (Ljudska prava), Durban, Community

Law Centre, 1991.
Knjiga je namijenjena učenicima viših razreda osnovne i nižih razreda srednje škole. U njoj se tekstom i ilustracijama tumače članci Opće deklaracije o ljudskim pravima. Navode se provokativna pitanja koja bi trebala potaknuti raspravu u učionici. Djelo je pisano na engleskom i zulu jeziku kako bi potaklo reforme u južnoafričkom obrazovnom sustavu u pravcu veće zaštite ljudskih prava.

Barrameda, Teresita V. i Espallardo, Lea L. ***Learning, Reflecting and Acting for a Human Rights Future: A Training Manual for the Education of the Human Right to Housing in Urban Communities*** (Učiti, razmišljati i djelovati za budućnost ljudskih prava: Priručnik za poduku o pravu čovjeka na dom u urbanim zajednicama), New York, People's Decade of Human Rights Education (PDHRE) - International, 1996.
Knjiga je nastala kao rezultat rasprava vođenih na 4. svjetskoj konferenciji žena. Sudionice iz 22 zemlje predstavile su svoje priručnike odgoja i obrazovanja za ljudska prava. Priručnici nude različite pristupe ljudskim pravima, osobito glede položaja žena i jednakosti spolova. Jedan od temeljnih problema o kojemu se raspravljalo bio je kako u urbanim i ruralnim zajednicama pokrenuti javnu raspru o gospodarskim, društvenim i kulturnim pravima, pravu na vodu, obrazovanje, posao, zdravstvenu njegu te, osobito, pravu na dom. Osnovni zaključak Konferencije bio je da se načelo pravednosti može ostvariti jedino kao rezultat razumijevanja društvenih i gospodarskih nepravdi i utemeljenja političkih i društvenih odluka u poštivanju ljudskih prava.

Best, Francine ***Human Rights Education*** (Odgoj i obrazovanje za ljudska prava), Strasbourg, Council of Europe, 1992.
Studija donosi pregled djelatnosti Vijeća Europe u području odgoja i obrazovanja za ljudska prava na temelju brojnih izvješća Vijeća Europe. U njoj se predstavljaju rasprave međunarodnih i europskih stručnjaka, istraživača i učitelja. Budući da se govori o njihovim iskustvima i problemima, studija je koristan materijal za izobrazbu učitelja. Autorica drži da odgoj i obrazovanje za ljudska prava treba biti multidisciplinarno i trajno. Izobrazba učitelja u tom području treba sadržavati precizne pravne, povijesne i pedagoške činjenice te razvijati stavove utemeljene na poštivanju ljudskog dostojanstva.

Bîrzea, César ***Human Rights and Minorities in the New European Democracies: Educational and Cultural Aspects*** (Ljudska prava i manjine u novim europskim demokracijama: Obrazovni i kulturni aspekti), Strasbourg, Council of Europe, 1996.
Publikacija je izvješće o radionici održanoj 1994. godine u Lohusaluu u Estoniji, u organizaciji Vijeća Europe i estonskih vlasti, s ciljem procjene stanja obrazovnih i kulturnih aspekata ljudskih prava i prava manjina u zemljama u tranziciji. Rasprave su se vodile oko jezičkih prava, prava na državljanstvo, prava na različitost, prava na kulturnu samostojnost te prava na izbor u području kulture, religije i obrazovanja. Nastojeći odrediti suvremeno značenje pojma "manjina" u raznim političkim i kulturnim kontekstima, sudionici su zaključili da ono uključuje široko obzorje složenog odnosa jezičnih, kulturnih, religijskih, obrazovnih, međuljudskih i nasljednih čimbenika. Potom je bilo riječi o pravima manjina kao individualnom i kolektivnom pravu; prijelazu tranzicijskih zemalja od nacionalnih na multikulturalne nacionalne države; pravnim te institucionalnim jamstvima prava manjina u Zapadnoj, Srednjoj i Istočnoj Europi; interkulturalnom obrazovanju u kontekstu krize identiteta u zemljama u tranziciji itd.

Brazil: Who Are The Street Children? (Brazil: Tko su djeca s ulice?), New York, UNICEF, 1993.

U studiji se istražuju povijesni i geografski uzroci masovne emigracije pučanstva iz brazilskih ruralnih područja, iznose statistički podaci o djeci koja žive na ulici i opisuju njihova iskustva. Autori prikazuju kako se Konvencija o pravima djeteta može koristiti za rješavanje višestrukih problema djece beskućnika. Pojedini tekstovi mogu se koristiti u nastavi zemljopisa, engleskog jezika te vjerskog i građanskog odgoja i obrazovanja.

Brown, G. N. ***Apartheid: A Teacher's Guide*** (Apartheid: Vodič za učitelje), Pariz, UNESCO Press, 1981.
U vodiču se iznose najvažniji podaci o politici apartheida i njezinim učincima te o dugogodišnjim naporima pojedinih država i međunarodnih institucija na njegovu ukidanju. Autor odgovara na pitanja: što je apartheid, kako je nastao, kako je održavan i kako je na njega gledao ostali dio svijeta. Obrada pojedine teme povezana je sa zadacima kojima se nastoji razviti osjetljivost učenika za probleme neravnopravnosti koji proizlaze iz politike apartheida. Obuhvaćene su nastavne i izvannastavne aktivnosti u osnovnim i srednjim školama.

Brown, Margot (ur.) ***Our World, Our Rights*** (Naš svijet, naša prava), London, Amnesty British Section, 1996.
Raznovrsnim aktivnostima koje sadrži ovaj udžbenik, osmoškolci se upoznaju s Općom deklaracijom o ljudskim pravima. Priloženi radni listići za umnažanje puni su priča, informacija i problemskih situacija putem kojih se učenicima pomaže u razumijevanju temeljnih pitanja zaštite i kršenja ljudskih prava.

Buren, Carla van ***Children Hungering for Justice*** (Djeca gladna pravde), Denver, Center for Teaching International Relations/University of Denver, n. d.
Sadržaj knjige čini kurikulum o pravima djece za niže razrede srednje škole, u kojemu se obrađuju teme gladi i društvene pravde u kontekstu međunarodnih standarda ljudskih prava.

Bürgenthal, T. i Torney, Judith V. ***International Human Rights and International Education*** (Međunarodna ljudska prava i međunarodni odgoj i obrazovanje), Washington, D. C., United States National Commission for UNESCO, 1976.
Knjiga je nastala na temelju UNESCO-ove Preporuke o odgoju i obrazovanju za međunarodno razumijevanje iz 1974. godine. Autori su bili članovi povjerenstva američke vlade za pripravu nacrta Preporuke. U knjizi se raščlanjuje sadržaj Preporuke i objašnjava njezina uloga u promicanju ljudskih prava i međunarodnog razumijevanja putem odgoja i obrazovanja. Može se koristiti kao priručnik za rad u školi.

Castelle, Kay ***In the Child's Best Interest: A Primer on the UN Convention on the Rights of the Child*** (U interesu djeteta: Početnica za Konvenciju UN-a o pravima djeteta), New York, Defense for Children International - USA, 1990.
Sadržaj knjige čini jednostavan opis Konvencije o pravima djeteta. Tumače se razlozi postojanja posebnih prava djece i iznose statistički podaci o povredama tih prava. Članke Konvencije ilustriraju crteži koje su narisala djeca iz cijelog svijeta.

Castelle, Kay ***Todos los ninos tienen derechos*** (Sva djeca imaju prava), New York, Defense for Children International - USA, 1991.
Priča govori o djevojčici s drugog planeta koja se upućuje na dugo putovanje radi istraživanja sebe i svijeta oko sebe. Okosnicu priče čini njezino proučavanje života djece na planetu Zemlji. Na svom putu stalno nailazi na kršenja dječjih prava pa uviđa prijeku potrebu za

Konvencijom o pravima djeteta. Konvencija je predstavljena jednostavnim jezikom, primjerenim starijim osmoškolcima i mlađim srednjoškolcima. Knjiga je bogato ilustrirana. Sadrži niz pitanja i odgovora kojima se potiče rasprava te upute za provođenje aktivnosti, igre i kvizove.

Castelle, Kay i Nurske, Dennis ***In the Spirit of Peace: A Global Instruction to Children's Rights*** (U duhu mira: Globalni naputci o pravima djece), New York, Defense for Children International - USA, 1990.
U djelu se razmatraju prava djece koja pripadaju različitim zemljama i kulturama. Svako je pravo razrađeno u posebnoj nastavnoj jedinici. Uz tekst, tu su pitanja za raspravu, relevantni podaci i dodatne aktivnosti, a nerijetko i ilustracije u stripovima, karte i slike iz raznih kultura. Grupiranje prava slijedi tekst Konvencije UN-a o pravima djeteta, u kojoj se ona dijele na prava opstanka, zaštite i razvitka.

Childhood Stolen: Grave Human Rights Violations Against Children (Ukradeno djetinjstvo: Ozbiljna kršenja ljudskih prava djece), London, Amnesty International UK, 1995.
U djelu se opisuju temeljna građanska i politička prava djece te neki slučajevi kršenja tih prava od strane državnih vlasti. U raznim dijelovima svijeta djecu se i danas svakodnevno uhićuje, pritvara, muči i ubija iz političkih razloga. U nekim zemljama drži ih se kao političke zatvorenike, odsječene od obitelji i vanjske podrške. Neka djeca trpe tjelesna ili mentalna mučenja kako bi se članove njihovih obitelji natjeralo na priznanje ili predaju. Dio djece "nestaje" kao žrtve tajnih odreda smrti, koji su povezani s pripadnicima vlade, policije i vojske.

Cohan, Audrey i dr. ***Sexual Harassment and Sexual Abuse: A Handbook for Teachers and Administrators*** (Seksualni napadi i zlostavljanje: Priručnik za učitelje i administrativne djelatnike), Thousand Oaks, A Corwin Press Publication, Sage Publications, 1996.
Priručnik namijenjen učiteljima i drugim zaposlenicima u školi govori o mogućnostima izgradnje zdravog i nenasilnog ozračja u školi. Osobita pozornost pridaje se upoznavanju metoda i postupaka koje valja primijeniti u slučaju seksualnih zlostavljanja u školi.

Convention on the Rights of the Child: Information Kit (Konvencija o pravima djeteta: Kutija s informacijama), New York, United Nations Center for Human Rights i UNICEF, n. d.
U predgovoru knjige raščlanjuje se povijest i sadržaj Konvencije o pravima djeteta. Potom se raspravlja o vrednovanju i provedbi Konvencije te o prilagodljivosti i univerzalnosti pojedinih njezinih članaka. Posebice se istražuju one odredbe koje se tiču opstanka, razvoja, nacionalne pripadnosti, identiteta, izrabljivanja i obrazovanja djeteta te nejednakosti među djecom koja polazi od njihove spolne pripadnosti. Na kraju je priložen tekst Konvencije.

Craig, Anne Armstrong ***Refugee Experience*** (Iskustvo izbjeglica), New York, Women's Commission for Refugees, 1994.
Knjižica osmoškolcima pomaže upoznati život izbjeglica, napose njihova prava, razloge za napuštanje kućnog ognjišta, postupke traženja utočišta itd. Knjižica sadrži karte, postere i listiće za umnažanje, a uz nju je snimljen desetominutni videofilm o životu izbjeglica.

Daes, Erica-Irene A. ***Freedom of the Individual under Law*** (Sloboda pojedinca pred zakonom), New York, United Nations, 1990.
Autorica raščlanjuje primjenu članka 29. Opće deklaracije o ljudskim pravima (koji govori o pravu na razvoj) u kontekstu odgovornosti pojedinca prema zajednici. Kontekst obuhvaća

pitanje globalnih odnosa, odgovore važnijih nacionalnih tijela i preporuke u svezi s provedbom navedenog članka u odgoju i obrazovanju za ljudska prava.

Donahue, D. i dr. ***HRE Resource Notebooks: Gay and Lesbian Rights*** (Bilježnice o odgoju i obrazovanju za ljudska prava: Prava homoseksualaca), Oakland, Amnesty International USA, 1995.
Knjiga sadrži kurikulum u kojemu se razmatra jesu li prava homoseksualaca nešto 'posebno' i što o njima kaže Opća deklaracija o ljudskim pravima. Učenici se kroz igrokaze susreću s dilemom je li homoseksualnost prirodna pojava ili vrsta abnormalnog ponašanja. Razgovorima u grupi pokušavaju se utvrditi pristupi homoseksualnom ponašanju koji polaze od načela jednakosti među ljudima. Prilog raspravi su opisi odrastanja i života nekih homoseksualaca iz Sjedinjenih Država. Na kraju knjige iznose se prijedlozi kako zaustaviti povrede prava muškaraca i žena homoseksualnog ponašanja.

Dunlop, O. J. ***Trends in Education*** (Trendovi u obrazovanju), London, Department of Education and Science, 1980.
Jordanhill projekt za međunarodno razumijevanje jedan je od najuspjelijih primjera provedbe UNESCO-ove Preporuke iz 1974. godine, koji je uveden u kurikulume trideset srednjih škola u Škotskoj. Projekt se bavio pitanjima ljudskih prava, razvoja, suradnje itd.

Edmonds, B. (i dr.) ***Human Rights Education Resource Notebooks: Children's Rights*** (Bilježnice o odgoju i obrazovanju za ljudska prava: Prava djece), Berkeley, Amnesty International USA, 1995.
Autori opisuju aktivnosti kroz koje djeca uče o svojim pravima. Neki od naslova u knjizi su: Mladi u promicanju Konvencije o pravima djeteta, Učenici *mogu* mijenjati svijet, Moj popis dječjih prava i dr.

L'Éducation des filles et des femmes: Un impératif moral (Obrazovanje djevojaka i žena: Moralni imperativ), New York, UNICEF, 1994.
U djelu se opisuju razlike između obrazovnih sustava industrijaliziranih zemalja i zemalja u razvoju. Osobita pozornost posvećuje se pitanjima diskriminacije žena u obrazovanju i spolnim stereotipima koji prožimaju nastavne programe u nekim zemljama. Rješavanje tih problema određuje se kao moralni imperativ međunarodne zajednice.

Education for Human Rights and Citizenship in Central and Eastern Europe (Odgoj i obrazovanje za ljudska prava i građanstvo u Srednjoj i Istočnoj Europi), Prag, Human Rights Education Centre of Charles University i UNESCO, 1995.
Publikacija sadrži Završno izvješće i izlaganja sudionika Međunarodnog seminara o odgoju i obrazovanju za ljudska prava i građanstvo u Srednjoj i Istočnoj Europi. Cilj seminara bio je pospješiti razmjenu informacija i ojačati suradnju stručnjaka u području odgoja i obrazovanja za demokraciju i snošljivost.

Eine Zukunft für Straßenkinder (Budućnost djece s ulice), Beč, Katholische Junschar Österreich, 1991.
Radna bilježnica posvećena je životu milijuna djece u svijetu koja žive na ulici, u svjetlu načela utvrđenih Konvencijom o pravima djeteta. Opisuje se društveni položaj i svakodnevnica djece u više zemalja Trećeg svijeta te predstavljaju projekti namijenjeni poboljšanju njihovih životnih uvjeta. Tekstovi su jednostavni i mogu se koristiti u osnovnoj školi. Na kraju se opisuju neki filmovi sa sličnom temom i predlažu projekti o istraživanju životnih uvjeta djece s ulice.

Europe de l'est: Les enfants et les défis de la transition (Istočna Europa: Djeca i izazovi društava u tranziciji), New York, UNICEF, 1992.
Tema knjige je utjecaj tranzicijskih procesa u Istočnoj Europi, osobito razvoja tržišnog gospodarstva, na promjene života i društvenog položaja žena i djece. Ukazuje se na probleme s kojima se te dvije grupe suočavaju i na mogućnosti poboljšanja njihove društvene situacije.

Evans, Dave; Grässler, Harald i Pouwels, Jan (ur.) ***Human Rights and Values Education in Europe: Research in Educational Law, Curricula and Textbooks*** (Odgoj i obrazovanje za ljudska prava i vrijednosti: Proučavanje zakona u odgoju i obrazovanju, nastavnih programa i udžbenika), Freiburg im Breisgau, Fillibach Verlag, 1997.
U knjizi su okupljeni radovi nastali u sklopu ERASMUS programa 'Gradnja mostova', pokrenutog s ciljem razrade strategija za uključivanje europske dimenzije u nacionalne programe odgoja i obrazovanja te izobrazbu nastavnika. U uvodnim radovima govori se o perspektivama odgoja i obrazovanja za ljudska prava i vrijednosti u kontekstu postmodernizma i izgradnje građanskog društva. Drugi dio sadrži rezultat istraživanja nacionalnih zakona u odgoju i obrazovanju, nastavnih programa i udžbenika glede uključenosti sadržaja o ljudskim pravima, vrijednostima i europskoj dimenziji. Izvješća se odnose na stanje u Grčkoj, Njemačkoj, Nizozemskoj, Španjolskoj, Engleskoj, Belgiji i Portugalu. Naglašava se da odgoj i obrazovanje za ljudska prava i vrijednosti predstavlja politički osjetljivu i metodološki složenu temu u postmodernističkom svijetu, te da je za postizanje primjerenih rezultata u tom području prijeko potrebno osposobiti učitelje.

Facing History and Ourselves Resource Book: Holocaust and Human Behavior (Čitanka za promatranje povijesti i sebe samih: Holokaust i ljudsko ponašanje), Brookline, Facing History and Ourselves National Foundation, 1994.
Ovo poznato izdanje istoimene nevladine organizacije obiluje teorijskim tekstovima, povijesnim raščlambama i svjedočanstvima namijenjenim učenju i podučavanju o opasnostima koje vrebaju pojedinca, narode i čovječanstvo u cjelini zbog popustljivosti i ravnodušnosti pred kršenjem temeljnih ljudskih prava i sloboda. Knjiga je jedinstvena po tome što omogućuje izradu dinamičnog i cjelovitog modela odgoja i obrazovanja koji, korištenjem povijesnog materijala, kod učenika razvija kritički odnos prema stvarnosti i olakšava zauzimanje moralnog stava prema nesnošljivosti, nasilju, rasizmu, antisemitizmu, konformizmu i moći u današnje vrijeme. Strukturu knjige čini jedanaest poglavlja. Svako poglavlje počinje pregledom ključnih pojmova i tema, nakon čega slijede izvorni tekstovi, video-zapisi i sl., a završava pitanjima i prijedlozima za aktivnosti kojima se potiče znatiželja, kritičnost i istraživački duh učenika.

Fernekes, W. i dr. ***Universal Declaration on Human Rights*** (Opća deklaracija o ljudskim pravima), Flemington, Amnesty International USA, 1995.
Knjiga iz serije 'Bilježnice za odgoj i obrazovanje za ljudska prava' *(Human Rights Education Resource Notobooks)* namijenjena je učiteljima. Nudi materijale s razrađenim radionicama, koji učitelje uvode u problematiku i omogućuju im uspješno vođenje nastave u području ljudskih prava.

Fountain, Susan ***It's Only Right! A Practical Guide to Learning about the Convention on the Rights of the Child*** (To je samo pravo! Praktični vodič za učenje o Konvenciji o pravima djeteta), New York, UNICEF, 1993.
Voditelji grupa mladeži i učitelji koji rade s mladima u dobi iznad 13 godina u ovom vodiču

nalaze savjete kako mladima približiti ideje ljudskih prava, upoznati ih s njihovim pravima, potaknuti suosjećanje s ljudima čija su prava ugrožena i osnažiti mlade za djelatno zauzimanje za svoja prava i prava drugih. Vodič je podijeljen u tri dijela. Prvi dio, naslovljen 'Aktivnosti za učenje o Konvenciji o pravima djeteta', nudi aktivnosti pomoću kojih učenici potanko upoznaju Konvenciju i njezine moguće učinke na njihov život. U drugom dijelu, pod naslovom 'Planiranje djelovanja', mladi uče planirati akcije za ljudska prava. Treća cjelina, 'U školi i izvan nje: Različiti načini korištenja aktivnosti', sadrži prijedloge aktivnosti za učenje o Konvenciji o pravima djeteta u raznim formalnim i neformalnim odgojno-obrazovnim programima, na primjer u uvodnim radionicama za izobrazbu odraslih dragovoljaca, u obvezatnom srednjoškolskom kurikulumu itd.

Hanski, Raija i Suksi, Markku (ur.) ***An Introduction to the International Protection of Human Rights: A Textbook*** (Uvod u međunarodnu zaštitu ljudskih prava: Udžbenik), Abo, Institute for Human Rights/Abo Akademi University, 1997.
Sadržaj udžbenika podijeljen je u nekoliko cjelina. U uvodu se govori o tome što su ljudska prava, kako su grupirana i kako se štite. Zatim slijede komentari Međunarodnog pakta o gospodarskim, društvenim i kulturnim pravima, Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima i drugih međunarodnih dokumenata. Opisane su djelatnosti specijaliziranih tijela UN-a i iznesena polazišta Europske konvencije o ljudskim pravima, Europske socijalne povelje i Afričke povelje o pravima ljudi i naroda. Na kraju se govori o nevladinim čimbenicima u borbi za promicanje i zaštitu ljudskih prava.

Hatch, Virginia i dr. ***Human Rights for Children: A Curriculum for Teaching Human Rights to Children Ages 3-12*** (Ljudska prava za djecu: Kurikulum za podučavanje djece od 3. do 12. godine o ljudskim pravima), Alameda, Hunter Carlyle, 1992.
Knjiga je pisana kao priručnik za podučavanje o Deklaraciji o pravima djeteta iz 1959. godine. Obrada pojedinih tema uključuje velik broj svakovrsnih aktivnosti za predškolce i osnovnoškolce i popis dječjih knjiga i drugih materijala za učenje.

Heater, Derek ***Human Rights Education in Schools: Concepts, Attitudes and Skills*** (Odgoj i obrazovanje za ljudska prava u školama: Pojmovi, stavovi i vještine), Strasbourg, Council of Europe, 1984.
U knjizi se opisuje razvoj podučavanja ljudskih prava i objašnjavaju ključne ideje u tom području, kao što su: pravednost, jednakost, diskriminacija, sloboda i samoopredjeljenje. Autor savjetuje učitelje kako djelotvorno podučavati za ljudska prava, upućuje na značenje ključnih pojmova i na razlučivanje podučavanja, intelektualne prorade i razvoja umijeća.

Helm, Virginia M. ***Legal Rights to Education of Homeless Children and Youth*** (Zakonska prava za odgoj i obrazovanje djece i mladih beskućnika), New York, TC Press, 1993.
Autorica opisuje probleme odgoja i obrazovanja djece beskućnika te uspoređuje razvoj prava na odgoj i obrazovanje djece i mladeži beskućnika s onim koji se odnosi na osobe s teškoćama u razvoju. Osiguravanje pristupa odgoju i obrazovanju za djecu s ulice samo je dio procesa pomoći koja bi trebala uključiti niz različitih usluga.

Horgan, Dianne D. ***Achieving Gender Equity: Strategies for the Classroom*** (Ostvariti jednakost spolova: Strategije za učionicu), Needham Hights, Allyn & Bacon, 1995.
Knjiga je pisana s namjerom da izoštri svijest današnjih i budućih učitelja o mogućim nejednakostima među spolovima, koji se javljaju u učionici. Nudi niz praktičnih strategija pristupa tom problemu koje proizlaze iz rezultata novijih istraživanja u području teorije socijalnog prepoznavanja i pripisivanja. Primjeri i studije slučajeva iznose se u rasponu od

predškolske do kraja školske dobi.

Human Rights and the Police (Ljudska prava i policija), Strasbourg, Council of Europe, 1994.
Knjiga je vodič za uvođenje sadržaja ljudskih prava u programe izobrazbe policije. U prvom dijelu daje se opis povijesnog razvoja ideje ljudskih prava. Ističe se da svi policijski službenici trebaju poznavati smisao i sadržaj općih ljudskih prava i sloboda te poticati njihovo opće razumijevanje, budući da se u svom radu svakodnevno susreću s nasiljem i osporavanjem prava i sloboda građana. U drugom dijelu riječ je o načinima primjene zakona i pravnih odredaba o ljudskim pravima u konkretnim slučajevima. Treći dio opisuje tehnike podučavanja o ljudskim pravima u početnom, srednjem i visokom stupnju policijskog obrazovanja.

Human Rights and the Police (Ljudska prava i policija), Strasbourg, Council of Europe, 1997.
Publikacija je izvješće sa seminara održanog u prosincu 1995. godine u Strasbourgu, u sklopu programa Vijeća Europe za usmjeravanje policijskih snaga na poštivanje pravne države i ljudskih prava. Na seminaru je posebno naglašeno da ljudska prava moraju uživati svi, uključujući osobe osumnjičene za ozbiljne zločine kakav je npr. terorizam. Između ostalog, vođena je rasprava o problemu rasizma i nesnošljivosti u policiji, osobito glede pripadnika manjinskih grupa. Nadalje, istaknuta je potreba za posebnom izobrazbom policijskih službenika koji se bave ženama žrtvama nasilja. Na kraju se nizom primjera pokazuje izuzetna uloga nevladinih organizacija u nadziranju kršenja ljudskih prava od strane policije.

Human Rights Manual (Priručnik o ljudskim pravima), Canberra, A. J. Law, 1993.
Priručnik je izradila australska vlada s ciljem upoznavanja pučanstva s aspektima ljudskih prava koji se odnose na državnu upravu. Opisuje se kontekst i međunarodni pravni mehanizmi za zaštitu ljudskih prava te djelovanje Ujedinjenih naroda, Europske zajednice i raznih nevladinih udruga. Razmatraju se prava žena, starosjedilaca i izbjeglica, kao i stanje ljudskih prava u Australiji.

Indigenous Peoples' Rights (Prava starosjedilaca), New York, Amnesty International USA, n. d.
Djelo govori o razlikama među kulturama, prikazuje umjetnička djela djece, opisuje igre i zabave starosjedilaca iz cijelog svijeta te objašnjava zašto djecu treba upoznati s pravima starosjedilaca.

International Practical Guide on the Implementation of the Recommendation Concerning Education for International Understanding, Co-operation and Peace and Education Relating to Human Rights and Fundamental Freedoms (Međunarodni praktični vodič za provedbu Preporuke o obrazovanju za međunarodno razumijevanje, suradnju i mir te o obrazovanju za ljudska prava i temeljne slobode), Pariz, UNESCO, 1994.
U vodiču se temeljito razrađuju polazišta i sadržaj Preporuke iz 1974. godine kojom se obrazovanjem nastoje promicati opće vrednote ljudskih prava, međunarodnog razumijevanja i mira među učiteljima i drugim djelatnicima u odgoju i obrazovanju.

In the Firing Line: War and Children's Rights (Na crti bojišnice: Rat i dječja prava), London, Amnesty International UK, 1999.
U knjizi se opisuju svakodnevni slučajevi kršenja dječjih prava širom svijeta. U suvremenim

ratovima i drugim oružanim sukobima više od devedeset posto nastradalih čine civili, većinom djeca. Djecu se namjerno uzima za mete, njihove se zajednice planski uništavaju, a njih se prisiljava na vojnu službu. Knjiga je dio kampanje za zaštitu i promicanje dječjih prava organizacije Amnesty International. Cilj kampanje je potaknuti javnost na obranu dječjih prava kako bi uključenje djece u ratove postalo jednako neprihvatljivo kao i uporaba oružja za masovno uništenje.

Introducing Human Rights in the High School (Upoznavanje s ljudskim pravima u srednjoj školi), New York, Amnesty International USA, n. d.
U knjizi su sabrane aktivnosti za srednjoškolce koje potiču razvoj svijesti o ljudskim pravima. Teme koje se obrađuju su: prava žena, prava homoseksualaca, gospodarska prava, prava prognanika i izbjeglica i još neki sadržaji iz Opće deklaracije o ljudskim pravima.

Introducing Human Rights in the Middle School (Upoznavanje s ljudskim pravima u višim razredima osnovne škole), New York, Amnesty International USA, n. d.
Ovaj priručnik upoznaje učitelje početnike s metodama odgoja i obrazovanja za ljudska prava u višim razredima osnovne škole. Mladež u toj dobi često je usmjerena na svoju popularnost, teži za neovisnošću od roditelja i traga za novim oblicima identiteta. No, ona je također i otvorena za ideje poštenja i pravednosti, pa je dužnost učitelja u odgoju i obrazovanju za ljudska prava kod njih potaknuti razvoj tih vrednota.

It's Our Right: A Project to Introduce the UN Convention on the Rights of the Child (To je naše pravo: Projekt predstavljanja Konvencije o pravima djeteta Ujedinjenih naroda), London, UNICEF-Velika Britanija, Save the Children Fund i Oxford Development Education Unit, 1990.
Knjiga je vodič za uključivanje načela i sadržaja Konvencije o pravima djeteta u odgojno-obrazovni rad s djecom u školi i izvan nje. Osobito se bavi sadržajem članaka koji se odnose na osiguranje skrbi za tjelesni i emocionalni razvoj djeteta. Tekst je nadopunjen primjerima iz života djece u Velikoj Britaniji i drugim zemljama.

Johnson, G. i Symonides, J. ***La Declaration universelle des droits de l'homme, 40e anniversaire: 1948-1988*** (Četrdeseta obljetnica Opće deklaracije o ljudskim pravima: 1948.-1988.), Pariz, UNESCO, 1991.
Djelo je nastalo u povodu četrdesete obljetnice Opće deklaracije o ljudskim pravima. U prvom dijelu govori se o nastanku, prihvaćanju i jačanju pravne uloge Deklaracije. Pored toga, navode se temeljni međunarodni dokumenti za zaštitu ljudskih prava i dokumenti posvećeni diskriminaciji, genocidu, ratnim zločinima, ropstvu, trgovini ljudima, prisilnom radu, azilu i slobodi informiranja. U drugom dijelu opisuju se UNESCO-ove djelatnosti koje su usmjerene na uklanjanje svih oblika diskriminacije u obrazovanju. Osobita pozornost posvećuje se rezultatima projekta Udruženih škola u području odgoja i obrazovanja za ljudska prava. Posljednje poglavlje čini bibliografija radova posvećenih ljudskim pravima te popis časopisa i biltena nevladinih organizacija koje se bave zaštitom ljudskih prava.

Keep Us Safe: A Project to Introduce the UN Convention on the Rights of the Child to 8-13 Year Olds (Čuvajte nas: Projekt za upoznavanje djece u dobi od 8 do 13 godina s UN Konvencijom o pravima djeteta), London, UNICEF-UK i Save the Children Fund, 1990.
Ovo je jedna od triju UNICEF-ovih knjiga kojom se djeca od 8 do 13 godina upoznaju s Konvencijom o pravima djeteta. U njoj se razrađuju članci koji se odnose na zaštitu djece od zlostavljanja i izrabljivanja. Svaka tematska jedinica obrađuje po jedan članak Konvencije nudeći bezbrojne aktivnosti (igre, radne listiće, tekstove, stripove itd.) i naputke za učitelje.

Kronenwetter, Michael ***Taking a Stand Against Human Rights Abuses*** (Zauzeti se protiv kršenja ljudskih prava), Danbury, Watts, Grolier Publishing, 1990.
Knjiga sadrži aktivnosti za učenje o ljudskim pravima i daje pregled stanja ljudskih prava u suvremenom svijetu koji je nadopunjen opisima dramatičnih situacija kroz koje prolaze žrtve i aktivisti za zaštitu ljudskih prava. Autor komentira spise Johna Lockea i Opću deklaraciju o pravima čovjeka te objašnjava razloge zbog kojih neke države krše ljudska prava. Osim toga, u knjizi su opisane organizacije poput Amnesty International, koje nastoje podići opću svijest o povredama ljudskih prava. U svezi s tim naglašava se važnost zauzimanja stava o važnim životnim pitanjima, kao što su zaštita i povreda ljudskih prava.

Kuschenrus, Tim (ur.) ***Zum Beispiel Menschenrechte*** (Na primjer ljudska prava), Göttingen, Lamuv, 1994.
Knjiga nudi uvid u stanje kršenja i zaštite ljudskih prava u svijetu. Podijeljena je u tri dijela. U prvom dijelu, pod naslovom 'Kršenja ljudskih prava širom svijeta', ukratko se opisuju različiti oblici kršenja ljudskih prava u svijetu (ubojstva, mučenja, nasilje nad ženama, nestanci itd.). Drugi dio, 'Međunarodna zaštita ljudskih prava', sadrži obavijesti o raznim institucijama i ugovorima, pomoći zemljama u razvoju, intervencijama UN-a itd. Treći dio, koji nosi naslov 'Djelatnosti', donosi obavijesti o postojećim inicijativama za zaštitu ljudskih prava kao i naputke za pokretanje novih inicijativa. U dodatku se nalaze adrese važnijih institucija za zaštitu i promicanje ljudskih prava u Njemačkoj, Austriji i Švicarskoj te prijedlozi za daljnje čitanje.

Law, Cheryl i Rendel, Margherita ***Human Rights Materials in British Schools*** (Materijali za ljudska prava u britanskim školama), Strasbourg, Council of Europe, 1992.
U knjizi se daje pregled materijala za podučavanje i učenje o ljudskim pravima koji se koriste u britanskim školama, a izradile su ih nevladine organizacije. Materijali su podijeljeni u tridesetak kategorija, kao što su nastavni paketi, brošure, prospekti, vodiči, bibliografije, video filmovi, posteri itd., a raščlanjeni su glede sadržaja, opsega i ciljne grupe. Autorice se pri raščlambi osvrću na nedostatke i propuste te na potrebe i probleme Velike Britanije, primjerice nepostojanje pisanog ustava, slaba obaviještenost Britanaca o ulozi Europske unije i dr. Situaciju u Britaniji se uspoređuje s drugim zemljama te se nude preporuke o sadržaju odgoja i obrazovanja za ljudska prava. U prilogu se nalazi popis pisanih materijala o ljudskim pravima.

Lister, Ian ***Teaching and Learning about Human Rights*** (Podučavanje i učenje o ljudskim pravima), Strasbourg, Council of Europe, 1984.
U ovom priručniku o podučavanju i učenju o ljudskim pravima traže se odgovori na dva pitanja: kakvu ulogu treba odgoj i obrazovanje za ljudska prava imati u kurikulumu te što mladi trebaju znati i učiniti u području ljudskih prava. Autor daje prijedloge o podučavanju za ljudska prava i uporabi međunarodnih dokumenata o ljudskim pravima. Ispituje različite metode i materijale, primjerice predavanja, rasprave, projekte, drame, igrokaze, igre te simulaciju. Također obrazlaže i metode vrednovanja. U posljednjem poglavlju su prijedlozi za daljnje čitanje.

Manual for Human Rights Education: Preliminary Version (Priručnik za odgoj i obrazovanje za ljudska prava: Probna verzija), Pariz, UNESCO, 1997.
Probna verzija UNESCO-ova Priručnika za odgoj i obrazovanje za ljudska prava tiskana je kako bi se omogućilo učiteljima u osnovnim i srednjim školama te srednjoškolcima da, radeći

po njoj, svoja zapažanja, primjedbe, dopune i sl. pošalju izdavaču u obliku odgovora na pitanja iz upitnika na kraju knjige, u cilju izrade konačne verzije Priručnika, a u povodu pedesete obljetnice Opće deklaracije o ljudskim pravima. Priručnik je podijeljen u tri dijela. U prvom dijelu riječ je o načelnim zamislima vezanim za ljudska prava, koja se predstavljaju kao usko isprepletena s osiguranjem mira i demokracije. Naglašava se da se ljudska prava temelje na općeljudskim vrijednostima, poglavito dostojanstvu, slobodi, jednakosti i pravdi te da su ona opća, nedjeljiva i jasno određena u pravnom smislu, a ne tek nejasna skupina želja i potreba. Uspoređuju se članci srodnog sadržaja u Općoj deklaraciji o ljudskim pravima i u Konvenciji o pravima djeteta. U drugom dijelu razrađene su nastavne jedinice o pojedinim pravima. Treći je dio posvećen metodologiji podučavanja. Traži se korištenje aktivnih nastavnih metoda, interdisciplinarnost, projekti međunarodne naravi, rasprave itd.

Manual on Human Rights Reporting (Priručnik za izvješćivanje o ljudskim pravima), New York, United Nations, 1991.
Djelo je tehnički priručnik za izradu lokalnih izvješća o stanju ljudskih prava, osobito kada ona trebaju poslužiti u svrhu oblikovanja međunarodnih dokumenata o ljudskim pravima. Namijenjen je vladinim tijelima i nevladinim udrugama. U njemu se ukazuje na prijeku potrebu za 'konstruktivnim dijalogom' između vlada i raznih organizacija u području nadgledanja i zaštite ljudskih prava. Nudi praktične naputke u svezi sa strukturiranjem, prosljeđivanjem i dokumentiranjem izvješća. Naglašena je važnost pojedinih međunarodnih dokumenata o ljudskim pravima, što se ogleda u porastu njihova utjecaja na nacionalna izvješća o ljudskim pravima.

McCarthy, Martha M. i Cambron-McCabe, Nelda H. ***Public School Law: Teachers' and Students' Rights*** (Zakon o javnim školama: Prava učitelja i učenika), New York, Allyn and Bacon Books, 1992.
Priručnik donosi informacije učiteljima i učenicima o njihovim pravima. Knjiga sadrži tekstove o zlostavljanju djece, testiranju učitelja i učenika na droge, pravu učenika na slobodu govora, pravima djece s poteškoćama u razvoju itd. U ovom izdanju obrađeni su i problemi koji nastaju zbog neslaganja između različitih zahtjeva prosvjetnih nadzornih službi i ograničavanja individualnih prava u školi.

McQuoid-Mason, David; O'Brien, E. i Greene, E. ***Human Rights for All*** (Ljudska prava za sve), Cape Town, Lawyers for Human Rights (South Africa) i National Institute for Citizen Education in the Law (USA), 1991.
Knjiga uvodi učenike srednje škole u problematiku ljudskih prava. Sadrži najvažnije definicije i podjele te daje opsežan pregled gospodarskih, društvenih i političkih prava, kao i prava osoba u pritvoru. Predlažu se živopisne nastavne aktivnosti putem kojih učenici razvijaju vještine zauzimanja aktivnog stava u zaštiti ljudskih prava.

Menschenrechte - Grundrechte: Materialen und Texte zur politischen Bildung (Ljudska prava - temeljna prava: Materijali i tekstovi za političko obrazovanje), Österreichischer Bundesverlag Gesellschaft, 1992.
Bečki Institut za interdisciplinarna istraživanja i obrazovanje *(Institut für interdisciplinäre Forschung und Fortbildung)* u sklopu svojih istraživanja u području društvenih znanosti objavljuje 'Materijale i tekstove za političko obrazovanje' namijenjene srednjoškolcima, studentima, sudionicima tečajeva izobrazbe odraslih i svima zainteresiranima. U prvom svesku serije istražuje se uloga obitelji i škole u socijalizaciji i razvoju spolnog identiteta. Drugi dio donosi razmatranja o učincima demokratizacije u različitim područjima života i kritički osvrt s obzirom na jaz između ideja i stvarnosti. Treći svezak sadrži povijesnu

raščlambu povezanosti škole kao institucije i političko-pedagoške prakse. Posebnosti i struktura austrijskog političkog sustava predstavljaju se u četvrtom svesku. U petome se nalazi sociolingvistička raščlamba jezika kao medija komunikacije i instrumenta moći i nemoći. Šesti svezak posvećen je društvenogospodarskoj povezanosti Austrije i međunarodne zajednice. Prikaz razvoja i stanja ljudskih prava u Austriji i u svijetu te uloge škole kao dijela sustava promicanja ljudskih prava dan je u sedmom svesku.

Myers, William E. (ur.) ***Protéger les enfants au travail*** (Zaštititi djecu koja rade), Pariz, UNICEF, 1992.
U djelu se opisuju problemi s kojima se susreću zaposlena djeca te govori o različitim akcijama za poboljšanje uvjeta dječjeg rada u Nigeriji, Peruu, Filipinima, Brazilu i Indiji.

Naylor, H. i dr. ***HRE Resource Notebooks: Death Penalty*** (Bilježnice o odgoju i obrazovanju za ljudska prava: Smrtna kazna), Oakland, Amnesty International USA, 1995.
U uvodu priručnika rastumačeno je zašto učenike u srednjoj školi treba podučavati o smrtnoj kazni. Osim obrade nastavnih jedinica, u knjizi se nalaze i rasprave o smrtnoj kazni, etici smrtne kazne, 'nestancima' pojedinaca i tako dalje.

Needlman, G. ***Teaching for Human Rights: Curriculum for Nursery through Grade 2*** (Podučavati za ljudska prava: Kurikulum za predškolsku dob i niže razrede osnovne škole), New York, Amnesty International USA, 1995.
Knjiga nudi pristupe i materijale za podučavanje djece predškolske dobi o ljudskim pravima. Predložene su ideje jednostavne te ih odgajatelji mogu prilagođivati pojedinim grupama djece.

O'Brien, E. (i dr.) ***Human Rights for All*** (Ljudska prava za sve), St. Paul (USA), National Institute for Citizen Education, 1995.
Ovo je osuvremenjena verzija srednjoškolskog udžbenika o problemima i praksi u području odgoja i obrazovanja za ljudska prava, koja konceptualno polazi od članaka Opće deklaracije o ljudskim pravima.

Osler, Audrey ***Do it Justice*** (Postupi pravedno), Birmingham, Development Education Centre, 1988.
U ovom praktičnom priručniku za učenike osnovne i srednje škole, u području odgoja i obrazovanja za ljudska prava, istražuju se i predlažu načini uporabe fikcijskih i nefikcijskih tekstova koji se inače koriste u raznim nastavnim predmetima.

Osler, Audrey i Starkey, Hugh ***Teacher Education and Human Rights*** (Izobrazba učitelja i ljudska prava), London, New Book News i David Fulton Publishers, 1996.
U knjizi se govori o važnosti izobrazbe učitelja u promicanju i zaštiti ljudskih prava. U prvom dijelu koji nosi naslov 'Ljudska prava, međunarodni dokumenti i općeljudske vrijednosti', obuhvaćene su sljedeće teme: Opći standardi ljudskih prava, Ostvarenje dječjih prava: Provedba Konvencije o pravima djeteta, te Vijeće Europe i odgoj i obrazovanje za ljudska prava. Pod naslovom 'Odgoj i obrazovanje za ljudska prava i politička stvarnost', u drugom dijelu se nalaze teme: Izazov rasizmu, ksenofobiji i nesnošljivosti, Odgoj i obrazovanje za demokratsko građanstvo, i Kako učitelji i učenici razumiju ljudska prava, građanstvo i identitet. Treći dio, 'Ljudska prava i kurikulum', sastavljen je od poglavlja: Razvoj programa izobrazbe učitelja, Ljudska prava i stručno usavršavanje učitelja, Ljudska prava i kurikulum te Gledajući u budućnost. Na kraju knjige nalazi se tekst Opće deklaracije o ljudskim pravima, sažetak Konvencije o pravima djeteta i Preporuka Vijeća ministara o podučavanju o ljudskim

pravima u školama.

Otero, Georg i Smith, Gary ***Teaching about Food and Hunger*** (Podučavanje o hrani i gladi), Denver, Center for Teaching International Relations, 1989.
U djelu se opisuju pristupi odgoju i obrazovanju za gospodarska prava, koji kod učenika razvijaju kritički odnos prema neprimjerenoj prehrani pučanstva i problemima gladi u svijetu.

People Have Rights! They Have Responsibilities, Too: A Study Guide for the Universal Declaration of Human Rights for the Use of Young Citizens (Ljudi imaju prava! A imaju i odgovornosti: Vodič za proučavanje Opće deklaracije o ljudskim pravima za uporabu mladim građanima), Wayne, Center for Peace and Conflict Studies/Wayne State University, 1980.
Vodič počinje općim uvodom u kojemu se mladeži tumači kako se u društvu od plemenske zajednice naovamo postupno razvijala potreba za poštivanjem ljudskih prava, koja je svoj krunski izraz dobila u Općoj deklaraciji o ljudskim pravima. Potom ih se upozorava na razlike između obznanjenih ideala i stvarnosti te ih se upućuje na istraživanja uloge koju pojedina prava imaju za njih, njihov razred, zajednicu itd. Slijedi cjeloviti tekst Deklaracije u kojemu je svaki članak popraćen pojašnjenjima, ilustracijama, potpitanjima i sl. Na kraju se govori o važnijim međunarodnim konvencijama, paktovima i protokolima Ujedinjenih naroda te se ističe da mnogi dokumenti još uvijek čekaju na ratifikaciju u mnogim državama.

Proclaim Peace: Claim Our Rights (Objaviti mir: Tražiti naša prava), Quebec, Centrale de l'Enseignement du Quebec, 1988.
Osnovnoškolci se u ovom vodiču upoznaju s pitanjima mira putem raznoraznih aktivnosti namijenjenih upoznavanju problema predrasuda, političkih zatvorenika, pisanja pisama, apartheida i prava starosjedilaca, poglavito u Kanadi. Ciljevi, metode i nastavne jedinice podijeljene su po dobi učenika.

Programe de educacion en derechos de las humanas (Program naobrazbe za ljudska prava), San Jose, Interamerican Human Rights Institute, 1995.
Priručnik je namijenjen voditeljima programa obrazovanja za ljudska prava u kojima su uključene žene. Bavi se pitanjima ljudskih prava žena: identitetom, tijelom i spolnošću, građanstvom i demokracijom, medijima, obrazovanjem, diskriminacijom te međunarodnim pravom. Na primjerima se pokazuje kako o tim problemima raspravljati kako bi se ženama pomoglo u promicanju i zaštiti njihovih prava.

Promotion of the Equal Access of Girls and Women to Technical and Vocational Education (Promicanje prava djevojaka i žena na jednake mogućnosti pristupa tehničkom i stručnom obrazovanju), Pariz, UNESCO, 1996.
Završno izvješće s međunarodnog stručnog skupa o tehničkom i stručnom obrazovanju žena, održanog u Seulu 1995. godine, donosi podatke o visokom stupnju nepismenosti i nezaposlenosti, među ženama u svijetu. Na temelju tih podataka izrađen je prijedlog globalnog projekta za ukidanje spolne segregacije koja još postoji u mnogim zemljama. Izvješće dotiče četiri problema: opće obrazovanje žena, radno osposobljavanje žena, profesionalno usavršavanje žena i ulogu obrazovanja u zapošljavanju i društvenom usponu žena. Navode se i primjeri iz Japana, Koreje i Švedske, gdje žene imaju važnu ulogu u razvoju nacionalnog gospodarstva, kao i primjeri iz Brazila i Argentine u kojima politika poticanja nataliteta onemogućuje aktivno sudjelovanje žena u gospodarskom razvoju.

Questions Parents Ask about the Convention on the Rights of the Child (Pitanja roditelja o

Konvenciji o pravima djeteta), London, UNICEF, 1994.
U knjizi se daju odgovori na niz pitanja koja najčešće muče roditelje i učitelje u provedbi odgoja i obrazovanja u duhu Konvencije o pravima djeteta.

Ray, Douglas i Dien, Tran (ur.) ***Education for Human Rights: An International Perspective*** (Odgoj i obrazovanje za ljudska prava: Međunarodno motrište), Pariz, IBE Publications/UNESCO Publishing, 1994.
Knjiga sadrži teorijske osvrte i opise nacionalnih iskustava u osposobljavanju ljudi za snalaženje u teškim situacijama, bilo da je riječ o ratu, prirodnim nesrećama ili bolestima. Ljudsko neznanje utječe na povišenje čimbenika rizika u takvim uvjetima. U tom kontekstu, petnaest autora iz raznih krajeva svijeta govori o ljudskim pravima (osobito o pravima žena, djece, manjina i starosjedilačkog stanovništva), jednakosti obrazovnih mogućnosti, kulturnim vrednotama, društvenoj odgovornosti, međunarodnom razumijevanju, suradnji i miru.

Reardon, Betty A. ***Education for Human Dignity*** (Odgoj i obrazovanje za ljudsko dostojanstvo), Philadelphia, University of Pennsylvania Press, 1995.
Ovaj obimni priručnik za učitelje govori o ciljevima i pristupima u odgoju i obrazovanju za ljudska prava te nudi mnoštvo vježbi primjerenih radu u učionici. Obuhvaćena su brojna pitanja ljudskih prava, uključujući diskriminaciju, dječja prava i međunarodne standarde ljudskih prava. Osim toga, priručnik sadrži iscrpne popise nastavnih materijala i pomagala te tekstove Opće deklaracije o ljudskim pravima, Konvencije o ukidanju nasilja nad ženama i Konvencije o pravima djeteta.

Revedin, A. M. ***The Teaching of Human Rights in Primary Schools*** (Podučavanje o ljudskim pravima u osnovnoj školi), Strasbourg, Council of Europe, 1984.
U ovom priručniku namijenjenom učiteljima obrađuju se problemi zaštite ljudskih prava, osobito prava djece. Autor ističe da je nedovoljna zaštita ljudskih prava dijelom posljedica neodređenosti međunarodnih dokumenata, zbog čega je moguće da različiti politički režimi različito tumače njihova polazišta. Prvi dio knjige donosi pregled povijesnih i pravnih izvora ljudskih prava. Potom se tumače razlike između negativne i pozitivne slobode te između građanskih, političkih i socijalnih prava. Promotrene su i dužnosti države prema djeci koje su predviđene Konvencijom o pravima djeteta. Sadržaj Opće deklaracije o ljudskim pravima nadopunjen je životnim primjerima te ilustriran pričama i crtežima.

Rocha, Ruth i Roth, Octavio ***The Universal Declaration of Human Rights: An Adaptation for Children*** (Opća deklaracija o ljudskim pravima: Za djecu), New York, United Nations Publications, 1989.
Sadržaj knjige je Opća deklaracija o ljudskim pravima prilagođena učenicima viših razreda osnovne škole i srednjoškolcima. Tekst je popraćen bogatim ilustracijama.

Rubin, Laurie ***Food First Curriculum*** (Kurikulum 'Najprije me nahranite'), San Francisco, Institute for Food and Development Policy, 1984.
Knjiga je pisana kao udžbenik za učenike šestog razreda, a uz manje izmjene može se koristiti u višim i nižim razredima osnovne škole. Usmjerena je na pitanja raspodjele hrane u svijetu, s osobitim naglaskom na probleme gladi i neishranjenosti.

Schell-Whalen, M. i dr. ***Indigenous People's Rights*** (Prava starosjedilaca), Waitsfield, Amnesty International USA, 1995.
U djelu se putem radionica i niza aktivnosti školarce podučava pitanjima prava starosjedilaca, osobito zaštite njihova identiteta, pravu na zemljište, pravima prognanika itd.

Schmidt, J. i dr. ***Human Rights Education Resource Notebooks: Teaching Young Children about Human Rights*** (Bilježnice o odgoju i obrazovanju za ljudska prava: Podučavati predškolsku djecu o ljudskim pravima), Foxboro, Amnesty International USA, 1995.
Priručnik pomaže odgajateljima u izboru sadržaja i metoda podučavanja za ljudska prava prije škole. U njemu se tumače najvažnija polazišta odgoja predškolske djece u tom području. Iznosi se gledište da se temelji moralnog razvoja pojedinca postavljaju u najranijem djetinjstvu i da je zbog toga prijeko potrebno pomoći predškolcima da upoznaju svoja prava i prihvate obveze koje iz njih proizlaze.

Schniedewind, Nancy i Davidson, Ellen ***Open Minds to Equality*** (Otvorena uma za jednakost), Needham Heights, Educators for Social Responsibility i Allyn and Bacon, 1983.
U djelu se opisuju različite aktivnosti koje djeci olakšavaju razumijevanje pojmova jednakosti i pravednosti te utjecaja diskriminacije na nejednakost. Govori se o utjecaju rasizma, seksizma, klasne i dobne diskriminacije te natjecateljskog individualizma u školi i društvu na pojavu nejednakosti i nepravde. Predlažu se različite metode, kao što su metoda igrokaza, proučavanja slučajeva, poticajnih priča, grupnog rada, intervjuiranja, crtanja grafova, kreativnog pisanja i sl. Na kraju knjige nalazi se opširna bibliografija. Metodički primjeri u knjizi mogu se primijeniti u nastavi književnosti, prirode i društva, matematike i prirodnih predmeta.

Shiman, David ***Teaching Human Rights*** (Podučavanje o ljudskim pravima), Denver, Center for Teaching International Relations/University of Denver, 1993.
Djelo sadrži kurikulum o ljudskim pravima za srednju školu, koji polazi od Opće deklaracije o ljudskim pravima. Dobro strukturirane nastavne jedinice pružaju obilje materijala preko kojega se učenici upoznaju s političkim, građanskim, društvenim, gospodarskim i kulturnim pravima. Neke od obrađenih tema jesu: afrički pogled na ljudska prava, križaljka pravde, odgovornost mladeži, holokaust u književnosti itd.

Short, Geoffrey; Supple, Carrie i Klinger, Katherine ***The Holocaust in the School Curriculum: A European Perspective*** (Holokaust u školskom kurikulumu: Europsko motrište), Strasbourg, Council of Europe, 1998.
Ovu je monografiju Vijeće Europe namijenilo prosvjetnim djelatnicima koji su voljni uključiti holokaust u nastavne programe. U prvom dijelu knjige iznose se najvažnije teze u podučavanju o holokaustu: odgovara se na pitanja zašto je takvo obrazovanje prijeko potrebno i kakvu ulogu ono ima u promicanju uzajamnog razumijevanja i antirasizma. U drugom dijelu knjige raspravlja se o nekim pitanjima koja se javljaju u podučavanju o holokaustu, osobito o broju i vrsti žrtava te različitosti pogleda na holokaust. Posljednji dio sadrži adresar organizacija koje se bave podučavanjem o holokaustu. Učiteljima se savjetuje da prije obrade ovog područja, učenike općenito upoznaju s problemom stereotipa, osobito rasističkih i antisemitskih, te nekim ključnim pojmovima kao što su dehumanizacija, diskriminacija i genocid. Isto tako, od njih se traži da učenicima objasne korijene i čimbenike holokausta i antisemitizma u povijesnom kontekstu.

Spajić-Vrkaš, Vedrana ***Peace and Human Rights for Croatian Primary Schools Project*** (Projekt Obrazovanje za mir i ljudska prava za hrvatske osnovne škole), Zagreb, Hrvatsko povjerenstvo za UNESCO, 2000.
U knjižici je predstavljen dvogodišnji projekt koji je u Hrvatskoj vođen uz podršku UNESCO-a, a u cilju izrade koncepcije cjelovitog pristupa obrazovanju za ljudska prava u

razrednoj nastavi te nastavnih materijala za učitelje i učenike. Obrazlažu se zadaci projekta, njegov tijek, teorijska polazišta i rezultati. Knjižica sadrži kratke opise materijala priređenih u projektu: priručnika za učitelje, udžbenika za učenike, interdisciplinarnog rječnika, zbirke međunarodnih dokumenata, empirijske studije, radova s međunarodnog simpozija o pristupima odgoju i obrazovanju za ljudska prava i mir, bibliografije radova s bilješkama i međunarodnog adresara.

Spilipoulou Akermark, Sia (ur.) ***Human Rights Education: Achievements and Challenges*** (Odgoj i obrazovanje za ljudska prava: Postignuća i izazovi), Abo, Institute for Human Rights/Abo Akademi University i Finsko povjerenstvo za UNESCO, 1998.
Publikacija sadrži pregled djelatnosti vladinih i nevladinih organizacija u području odgoja i obrazovanja za ljudska prava te nudi teorijsku okosnicu inkluzivnog, interkulturalnog i multikulturalnog odgoja i obrazovanja za ljudska prava. Autori motre teorijske i praktične poteškoće u odgoju i obrazovanju za ljudska prava. U pojedinim prilozima propituju se različiti izazovi, odnosno zadaće koje tek treba provesti u ovom području, na primjer: uvođenje odgoja i obrazovanja za ljudska prava u škole i izobrazbu učitelja; izrada nastavnih materijala o ljudskim pravima te njihovo prilagođavanje i prevođenje na druge jezike, uključujući jezike manjina; stvaranje nacionalnih i regionalnih mreža za prikupljanje i širenje informacija i dr. Korak naprijed u ostvarenju tih zadaća jest izrada nacionalnih programa djelovanja u odgoju i obrazovanju za ljudska prava u svim zemljama, u skladu s Desetljećem odgoja i obrazovanja za ljudska prava Ujedinjenih naroda (1995.-2004.). Na kraju knjige nalazi se popis međunarodnih i europskih dokumenata koji su ključni za ostvarivanje zadataka odgoja i obrazovanja za ljudska prava.

Starkey, Hugh (ur.) ***The Challenge of Human Rights Education*** (Izazov odgoja i obrazovanja za ljudska prava), Cassell, Council of Europe, 1991.
Autori ove knjige vodeći su stručnjaci u području odgoja i obrazovanja u Europi i Sjevernoj Americi, a mnogi od njih uključeni su u djelatnost Vijeća Europe u području odgoja i obrazovanja za ljudska prava. U prvom dijelu knjige raščlanjuju se važniji dokumenti o ljudskim pravima u Europi i Sjevernoj Americi. U drugom dijelu opisuju se neki od pristupa odgoju i obrazovanju za ljudska prava za učenike različite dobi. U trećemu se odgoj i obrazovanje za ljudska prava povezuje s pitanjima rase, spola, posebnih potreba i okoliša. Osim toga, opisuje se djelatnost nekih međunarodnih i nevladinih organizacija. U zaključnom dijelu naglašava se potreba za znanjima, vještinama te etičkim vrijednostima i odgovarajućim školskim ozračjem.

Teaching about Human Rights (Podučavati o ljudskim pravima), New York, United Nations, 1991.
Priručnik sadrži opis temeljnih kategorija ljudskih prava, s osobitim naglaskom na prava djeteta. Prikazuju se najvažnije djelatnosti Ujedinjenih naroda i drugih međunarodnih organizacija u tom području. Nadopunjen je video filmom pod naslovom 'O Ujedinjenim narodima: Ljudska prava', koji se bavi problemima diskriminacije. Iako je knjiga prvenstveno namijenjena učiteljima kao pomoć u programiranju nastave za ljudska prava, ona može poslužiti i kao udžbenik za učenike viših razreda osnovne i srednje škole.

Teaching about the Convention on the Rights of the Child (Podučavati o Konvenciji o pravima djeteta), London, UNICEF, 1996/7.
U knjizi je predstavljen projekt koji je pokrenuo UNICEF u suradnji s međunarodnom zakladom 'Spasimo djecu' s ciljem poticanja razumijevanja sadržaja Konvencije o pravima djeteta među osnovnoškolcima. U tom smislu, govori se o obvezi države da djecu i mladež

upozna s međunarodnim standardima promicanja i zaštite prava djeteta te se spominje Velika Britanija u kojoj je sadržaj Konvencije uključen u kurikulum građanskog odgoja i obrazovanja.

Teaching Human Rights through Literature (Podučavanje o ljudskim pravima putem književnosti), New York, Amnesty International USA, n. d.
U knjizi su sakupljeni prozni, poetski i dramski tekstovi iz svjetske književnosti koji se mogu koristiti u odgoju i obrazovanju za ljudska prava. U njima se govori o različitim oblicima moralne odgovornosti kojima se potiče razumijevanje drugoga i suosjećanje za tuđu patnju. Tekstovi su nadopunjeni pitanjima za vođenje rasprave u učionici, tezama za kreativne pismene radove te prijedlozima za istraživanje povreda ljudskih prava i karakternih značajki poznatih boraca za ljudska prava u svjetskoj povijesti. Neke od tema su: 'Katkad ponešto treba prešutjeti', 'Naučiti se govoriti', 'Zauzeti stav', 'Strah od djelovanja', 'Posljedice djela' itd. Autori ohrabruju učitelje da sami potraže književne tekstove u kojima se govori o kršenju i zaštiti ljudskih prava. U prilogu se nalazi bibliografija s bilješkama književnih djela koja obrađuju motive ljudskih prava.

The Teaching of Human Rights: Proceeding of the International Congress on the Teaching of Human Rights, Vienna, 12-16 September 1978: Working Documents and Recommendations (Podučavanje ljudskih prava: Zaključci s Međunarodnog kongresa o podučavanju ljudskih prava, održanog u Beču od 12. do 16. rujna 1978.: Radni dokumenti i preporuke), Pariz, UNESCO, 1980.
Zbornik sadrži radove o podučavanju o ljudskim pravima, stanju ljudskih prava u svijetu i važnosti odgoja i obrazovanja za ljudska prava. Predložena je trodijelna podjela odgoja i obrazovanja za ljudska prava: a) osnovno obrazovanje, u kojemu se proučavaju opći međunarodni standardi ljudskih prava, b) specijalizirana izobrazba u ljudskim pravima, namijenjena budućim učiteljima odgoja i obrazovanja za ljudska prava i c) obrazovanje za ljudska prava prilagođeno regionalnim potrebama.

Thementag Menschenrechte (Tematski dan posvećen ljudskim pravima), Schwalbach/Ts., Wochenschau Verl., 1995.
Radna bilježnica sadrži materijale pomoću kojih se učenicima u više nastavnih predmeta tijekom jednog školskog dana mogu približiti različiti aspekti ljudskih prava. Radni materijali namijenjeni su učenicima viših razreda osnovne i srednje škole za predmete povijest/društvo, jezik/književnost, glazbeni odgoj/umjetnost, matematiku/prirodne znanosti te tjelesnu kulturu. U dodatku se pojašnjava povijest ljudskih prava i navode neke važnije adrese.

Torture by Governments (Mučenja koja provode vlasti), New York, Amnesty International USA, 1985.
U djelu su sabrani prozni i poetski radovi žrtava državnog nasilja koji su nadopunjeni pitanjima za raspravu i prijedlozima za aktivnosti učenika. Budući da je riječ o ispovijedima osoba koje su bile podvrgnute mučenju, što predstavlja krajnji oblik oduzimanja građanskih i političkih prava, učiteljima se savjetuje da sami odrede u kojoj je mjeri sadržaj knjige primjeren njihovim učenicima.

Weinbrenner, P. i Fritzsche, K.-P. ***Teaching Human Rights: Suggestions for Teaching Guidelines*** (Podučavanje o ljudskim pravima: Prijedlozi za podučavanje), Bonn/Braunschweig, German Commission for UNESCO i Georg-Eckert-Institute for International Textbook Research, 1993.
Publikacija donosi zaključke s dvaju pripremnih sastanaka za UNESCO-ov Kongres o

podučavanju, obavješćivanju i dokumentiranju u ljudskim pravima održan u Montrealu 1993. godine. Sastanci su održani 1992. i 1993. godine u Georg-Eckert institutu za međunarodna istraživanja udžbenika, a bili su posvećeni raščlambi europskih i svjetskih udžbenika u odnosu na sadržaje iz područja ljudskih prava. Autori preporučuju veću sustavnost u iznošenju tematike ljudskih prava, koja treba obuhvaćati podučavanje o ljudskim pravima, tj. obavješćivanje ljudi o njihovim pravima; podučavanje za ljudska prava, tj. učenje o tome kako provoditi i štititi prava; i podučavanje u ljudskim pravima, tj. učenje u ozračju ljudskih prava. Drže da nastavne sadržaje treba zasnivati na ključnim međunarodnim dokumentima o ljudskim pravima. Također, treba obuhvatiti razinu realnog, izravnog iskustva, odnosno medijska izvješća o svakodnevnim kršenjima prava diljem svijeta i u vlastitoj zemlji. Udžbenici trebaju dati jasnu sliku razvoja ideja ljudskih prava, te procesa i sukoba iza njih; obavješćivati o organizacijama za zaštitu ljudskih prava; isticati odgovornosti građana itd.

The Whole Child: A Project to Introduce the UN Convention on the Rights of the Child (Potpuno dijete: Projekt upoznavanja s Konvencijom o pravima djeteta), London, UNICEF-Velika Britanija, Save the Children Fund i Oxford Development Education Unit, 1990.
Knjiga se bavi pitanjem načina na koji bi se trebala čitati Konvencija o pravima djeteta, osobito u onom dijelu koji poziva na prijeku potrebu sudjelovanja djeteta u svom razvoju. Ponuđeno je niz inventivnih pristupa i aktivnosti koje se tiču djetetova kulturnog identiteta i njegova uključivanja u širu zajednicu. Iako je materijal namijenjen britanskim učenicima, aktivnosti se lako mogu prilagoditi potrebama škola širom svijeta.

Williams, Sonia ***Exploring the Hunger Myths*** (Istraživati mitove o neishranjenosti), San Francisco, Institute for Food and Development Policy, 1987.
Publikacija sadrži nastavne materijale o pravu na prehranu. Istaknuto je da odgovornost za ostvarivanje toga prava u svijetu leži na svim građanima. K tome, istraženi su čimbenici koji ometaju provedbu ljudskih prava: siromaštvo, oskudica i nepravednost globalne raspodjele bogatstava.

Wolf-Wasserman, Miriam i Hutchinson, Linda ***Teaching Human Dignity: Social Change Lessons for Every Teacher*** (Podučavati o dostojanstvu čovjeka: Nastavne jedinice o društvenim promjenama za svakog učitelja), Minneapolis, Education Exploration Resource Center, 1978.
Autorice putem priča, pjesama i tekstova promišljaju o društvenih promjenama koje se zbivaju u odnosu na rasizam, etničke studije, ženske studije, manjine i kolonijalizam.

Women's Rights (Prava žena), New York, Amnesty International USA, n. d.
Knjiga predstavlja uvod u problematiku prava žena. Raspravlja se o metodologiji podučavanja o pravima žena. Iznose se argumenti u prilog tezi da je način podučavanja dio sadržaja podučavanja. Neki od tekstova su: 'Moja supruga ne radi', 'Riječi koje ranjavaju' itd. Materijali su prikladni za učenike viših razreda osnovne i srednju školu, a nastali su u sklopu projekta za poštivanje prava žena koji je pokrenula organizacija AIUSA Human Rights Educators' Network.

Young, W. (ur.) ***Ag gay yah: A Gender Equity Curriculum for Grades Six to Twelve*** (Ag gay yah: Kurikulum za jednakost spolova namijenjen učenicima viših razreda osnovne škole i srednjoškolcima), Newton, WEEA Publishing Center, 1992.
Učitelji u ovom vodiču stječu znanja o tome kako uklanjati diskriminacijske stereotipe među školskom djecom. Naglasak se stavlja na spolne stereotipe i stereotipe prema Indijancima u Sjedinjenim Državama. Učeničke aktivnosti poput igrokaza i rješavanja problema, izrađene su

na osnovi raznih književnih tekstova te pilot testova vrijednosti.

Zinsser, Judith P. A. ***New Partnership: Indigenous Peoples and the United Nations System*** (Novo partnerstvo: Starosjedilačko stanovništvo i sustav Ujedinjenih naroda), Pariz, UNESCO, 1994.
'Novo partnerstvo' je priručnik namijenjen podučavanju u osnovnim i srednjim školama o pravima starosjedilačkog stanovništva. Autorica se u prvom dijelu bavi načinom života starosjedilačkih zajednica, u drugomu govori o suradnji između starosjedilačkih zajednica i organizacije Ujedinjenih naroda, a u trećemu opisuje odgojno-obrazovne programe usmjerene na smanjenje predrasuda i nesnošljivosti, koji su pokrenuti u sklopu UNESCO-ova projekta Udružene škole *(ASP)*.

Odgoj i obrazovanje za mir i nenasilno rješavanje sukoba

An Approach to Peace Education (Pristup odgoju i obrazovanju za mir), Ženeva, UNICEF, 1979.
Materijali su namijenjeni učenicima u dobi od deset godina i kasnije. Odgoj i obrazovanje za mir dio je UNESCO-ove koncepcije odgoja i obrazovanja za međunarodno razumijevanje. Razvojem vještina mirnog rješavanja sukoba, programi odgoja i obrazovanja za mir pomažu jačanju učenikovih stavova, kao što su spremnost na suradnju i snošljivost. Traži se osuda nasilja na individualnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini, što omogućuje učenicima dublje razumijevanje mira i nužnosti osobnog angažmana u njegovoj izgradnji i očuvanju.

Beekman, Susan i Holmes, Jeanne ***Battles, Hassles, Tantrums and Tears: Strategies Coping With Conflict and Making Peace at Home*** (Borba, svađe, bijes i suze: Strategije svladavanja sukoba i uspostave mira u kući), Fairfield, Morrow William & Co, 1993.
Knjiga upućuje roditelje kako obiteljske sukobe, kao što su svađe među braćom i sestrama, iskoristiti da djecu nauče djelotvornim vještinama rješavanja sukoba. Ponuđene strategije, aktivnosti i informacije potiču roditelje da shvate uzroke sukoba, osvijeste svoj osobni pristup njihovu rješavanju i razviju realistična očekivanja u takvim situacijama. Roditelji se uče kako se nositi s razlikama dječje ćudi, kako postaviti prijeko potrebne granice dječjem ponašanju i kako rješavati sukobe na mirniji način.

Bjerstedt, A. (ur.) ***Education for Peace: A Conference Report from Kyoto*** (Odgoj i obrazovanje za mir: Izvješće s konferencije u Kyotu), Malmö, Malmö School of Education, Peace Education Reports, 1992., br. 6.
Izvješće s Konferencije o odgoju i obrazovanju za mir, održane u Kyotu, donosi kratki pregled izlaganja sudionika, kao i informacije o radu Povjerenstva za obrazovanje za mir (Peace Education Commission - PEC). U prvom dijelu nalaze se studije o odgoju i obrazovanju za mir na japanskim sveučilištima, obrazovanju za društvene promjene u Južnoj Koreji i obrazovanju za globalni opstanak u Švedskoj. Drugi dio sadrži poredbene studije o odnosu prema povijesti u Japanu i Njemačkoj te o odgoju i obrazovanju za mir u Velikoj Britaniji i Japanu. Treći i četvrti dio sadrže ulomke radova o odgoju i obrazovanju za mir, koji su objavljeni u drugim izdanjima PEC-a, na primjer u Peace Education Miniprints.

Bjerstedt, A. (ur.) ***Education for Peace in the Ninetees: A Conference Report*** (Odgoj i obrazovanje za mir u devedesetima: Izvješće s konferencije), Malmö, Malmö School of Education, Peace Education Reports, 1990., br. 1.
Izvješće predstavlja najvažnije zaključke sa sastanka Povjerenstva za obrazovanje za mir (Peace Education Commission) održanog 1990. godine u Groningenu, na kojemu se govorilo o smjernicama odgoja i obrazovanja za devedesete. Prvi dio izvješća prikazuje važnije ideje u tom području. Drugi dio pruža informacije o istraživačkim i razvojnim projektima i posebno se osvrće na projekt 'Spremnost za mir'. U trećem dijelu nalaze se ulomci radova o odgoju i obrazovanju za mir, a u četvrtom dijelu sažeto se artikuliraju teme rasprava s tematskih zasjedanja i regionalnih odbora PEC-a.

Bjerstedt, A. (ur.) ***Peace Education: Glimpses from the EUPRA Conference in Firenze*** (Odgoj i obrazovanje za mir: Zapažanja s EUPRA konferencije u Firenci), Malmö, Malmö School of Education, Peace Education Reports, 1992., br. 5.
Izvješće sadrži jezgroviti prikaz tematskih radionica i izlaganja s Konferencije o odgoju i obrazovanju za mir, održane u Firenci. U prvom dijelu nalaze se studije 'Znanstveno istraživanje kao sredstvo odgoja i obrazovanja za mir' i 'Promicanje skrbi za mir i okoliš'. Drugi dio donosi sažetke ili isječke iz ostalih devet referata s Konferencije, koji su u cijelosti tiskani u drugim izdanjima PEC-a.

Bjerstedt, A. ***Peace Education in Different Countries*** (Odgoj i obrazovanje za mir u različitim zemljama), Malmö, Malmö School of Education, 1988.
Publikacija donosi pregled stanja odgoja i obrazovanja za mir u različitim zemljama svijeta. Nastala je na temelju upitnika koji je Švedski nacionalni odbor za obrazovanje odaslao na oko 140 adresa ministarstava prosvjete ili srodnih prosvjetnih tijela pojedinih zemalja te na temelju rasprava i objavljenog materijala u tim zemljama. U knjizi se ukazuje na problem izloženosti djece i mladeži dramatičnim vijestima o mogućnosti izbijanja nuklearnog i drugih ratova, te se od škola traži da u budućnosti postanu instrument osnaženja mirnog suživota ljudi. Rezultati upitnika omogućili su poredbenu raščlambu zemalja i razlučivanje posebnih pristupa odgoju i obrazovanju za mir, kao što su 'odgoj i obrazovanje za međunarodno razumijevanje', 'odgoj i obrazovanje odgovornog građanina svijeta', 'obrazovanje za razoružanje', 'odgoj i obrazovanje za pravdu', 'feminističko motrište u odgoju i obrazovanju' itd. Autor podupire integrirani pristup koji kombinira najdjelotvornije crte raznih motrišta.

Blandford, Sonia ***Managing Discipline in Schools*** (Kako održavati disciplinu u školi), London, Routledge, 1998.
Metode održavanja discipline neodvojiv su dio učiteljeva umijeća. U školama ima sve više nasilja i drugih oblika neprilagođenog ponašanja. Ovo djelo napisano je kao priručnik za održanje discipline u školi. Na osnovi vlastitih iskustava i istraživanja u osnovnim i srednjim školama, autorica nas vodi od teorije upravljanja k djelotvornoj praksi, pojašnjavajući stvarne probleme i nudeći konkretna rješenja. Knjiga je namijenjena izobrazbi i stručnom usavršavanju učitelja, ravnatelja i drugih stručnjaka koji rade s djecom.

Bodine, Richard J.; Crawford, Donna K.; Schrumpf, Fred ***Creating the Peaceable School: A Comprehensive Programme for Teaching Conflict Resolution: Student Manual*** (Stvaranje miroljubive škole: Opsežni program za nastavu o rješavanju sukoba: Priručnik za učenike), Champaign, Research Press, 1994.
Priručnik je podijeljen u pet cjelina. U prvoj cjelini učenici upoznaju neka temeljna pravila za ostvarenje miroljubivog ozračja u razredu, kao što su sjedenje u krugu, neprekidanje

govornika, sažimanje misli koje je izrekao prethodni govornik prije prelaženja na nove ideje itd. Na kraju cjeline od učenika se traži da utvrde pet pravila ponašanja za svoj razred. Druga cjelina odnosi se na razumijevanje sukoba. Učenike se potiče da osvijeste načine na koje odgovaraju na sukobe te ih se postupno vodi k prepoznavanju različitih mogućih ishoda sukoba i prihvaćanju pristupa pobjeda--pobjeda, u kojem su obje sukobljene strane pobjednici, što osigurava suradnju i mir sukobljenim stranama. U trećoj se cjelini učenike upoznaje s utjecajem emocionalnih čimbenika na sukob te ih se upućuje na pojašnjavanje nerazjašnjenih problema pomoću vještina aktivnog slušanja koje obuhvaćaju pitanja kao što su: "Možeš li mi reći nešto više o...", "Jesi li nešto htjela dodati..." itd. Četvrta je cjelina posvećena posredovanju. Posrednik u sukobu treba sukobljenim stranama rastumačiti pravila posredovanja, saslušati sukobljene strane, pokušati osvijestiti njihove interese, pomoći im da pomoću "oluje ideja" ili na neki drugi način dođu do mogućih rješenja i odaberu jedno od njih, te ih potaknuti na izradu plana djelovanja za rješenje problema. Peta cjelina odnosi se na pregovaranje, tijek kojeg je sličan procesu posredovanja, ali ga sukobljene strane obavljaju bez posrednika. U šestoj se cjelini objašnjava kako se ista pravila rabe pri rješavanju sukoba u grupi.

Böhme, W.; Hüfner, K. i Lotz, P. ***Die Vereinten Nationen in internationalen Konflikten*** (Ujedinjeni narodi u međunarodnim sukobima), Opladen, Leske Verlag i Budrich GmbH, n. d.
U priručniku i radnoj bilježnici za učenike opsežno su raščlanjeni sustav, politika i djelatnost Ujedinjenih naroda. Autori govore o mogućnostima smirivanja sukoba, pri čemu se mir razumije kao odsustvo osobnog i strukturiranog nasilja.

Boulding, E. ***The Concept of Peace Culture: Peace and Conflict Issues After the Cold War*** (Zamisao kulture mira: Pitanja mira i sukoba nakon hladnog rata), Pariz, UNESCO, 1992.
Polazeći od uvjerenja da je kultura način života, odnosno da uključuje vrijednosti, stavove i ponašanje, autori govore o kulturi mira koja pretpostavlja aktivno zalaganje pojedinca te razumijevanje uzroka nasilja i nemira. Autor pomaže učiteljima kako učenicima objasniti razliku između strukturalnog i fizičkog nasilja i kako u sklopu nastave odgoja i obrazovanja za mir u učenicima razviti viziju boljega i drugačijeg svijeta od ovoga u kojemu danas živimo.

Brock, L.; Hornung, V. i Jochheim, G. ***Thema: Frieden*** (Tema: Mir), Berlin, Colloquium Verlag, 1980.
Knjiga je nastala kao popratni materijal televizijskog programa 'Mobilizacija za mir', koji je pokrenut u sklopu kritičkog istraživanja mira početkom sedamdesetih godina. Sadrži tematske cjeline o miru, razdoru, ratu, nasilju i mirovnim strategijama.

Brock-Utne, Birgit ***Educating for Peace: A Feminist Perspective*** (Obrazovati za mir: Feminističko motrište), Oxford, Pergamon Press, 1989.
Autorica smatra da suvremeni feminizam, kojemu je temeljna težnja razumom, demokracijom i snošljivošću zamijeniti agresivnost, autoritarnost i diskriminaciju, predstavlja najbolje polazište općeg pokreta za razoružanje. Anketna ispitivanja javnog mnijenja u mnogim zapadnim zemljama pokazuju da se žene znatno više opiru povišenju izdataka iz državnih proračuna u vojne svrhe nego muškarci. Raščlanjujući mirovne pokrete žena, autorica iznosi neka njihova ključna obilježja: briga za ljudski život, osobito djece i drugih žena; korištenje niza nenasilnih tehnika i strategija; te transpolitični, a nerijetko i transnacionalni pristup kojim se nastoji doći do žena u suprotnom taboru. Govoreći o problemu neseksističkog odgoja, autorica osobito podcrtava potrebu za obuzdavanjem agresivnog ponašanja dječaka i djevojčica, njegovanjem brižnosti za dobrobit drugih te razvojem osjećaja samopoštovanja

kod djevojčica. Protiveći se trendu oponašanja muškaraca, ona podupire "žensku logiku" suosjećanja u kombinaciji s povećanom asertivnošću žena.

Burns, Robin J. i Aspeslagh, R. (ur.) ***Three Decades of Peace Education Around the World: An Anthology*** (Tri desetljeća odgoja i obrazovanja za mir u svijetu: Antologija), New York i London, Garland Publishing, 1996.
Knjiga nudi iscrpan pregled razvoja, stanja i perspektiva teorije i prakse odgoja i obrazovanja za mir u svijetu iz pera uglednih članova Povjerenstva za mirovni odgoj (PEC), što djeluje u sklopu Međunarodne udruge za istraživanje mira (IPRA). Prilozi su svrstani u pet cjelina. Prvi dio posvećen je teorijsko-metodološkim pitanjima odgoja i obrazovanja za mir u komparativnoj perspektivi. U drugom dijelu se razlažu posebna pitanja, kao što su: izrada globalnih strategija za razvoj svijesti o miru, uloga mirovnih studija, legitimiranje odgoja i obrazovanja za mir te njegov odnos prema mirovnom pokretu. U trećem dijelu govori se o perspektivama odgoja i obrazovanja za mir u kontekstu porasta militarizma i seksizma, jačanja pravde, društvenog razvoja i ekološkog pokreta. Četvrti dio sadrži priloge u kojima se opisuju različiti pristupi ovom području, dok se u epilogu obrazlaže veza između globalne i lokalne razine djelovanja u odgoju i obrazovanju za mir.

Carlos und Anna: Fremde werden Freunde: Frieden, Freiheit, Gerechtigkeit (Carlos i Anna: Stranci postaju prijatelji: Mir, sloboda, pravednost), Horlemann, Unkel/Rhein i Bad Honnef, 1992.
U radnoj bilježnici za učenike viših razreda osnovne škole tematiziraju se pitanja rata i potrage za utočištem. Budući da se učenici u vrlo ranoj dobi susreću s nasiljem, predrasudama i rasizmom u privatnom i javnom životu, nastoji im se pomoću raznih igara ukazati na mogućnosti iscjeljivanja povreda i iznalaženja rješenja sukoba.

Carlsson-Paige, Nancy i Levin, Diane E. ***Who's Calling the Shots? How to Respond Effectively to Children's Fascination with War Play and War Toys*** (Tko je ovdje gazda? Kako učinkovito odgovoriti na djetetovu opčaranost igrom rata i ratnim igračkama), Gabriola Island, Educators for Social Responsibility i New Society Publishers, 1990.
U knjizi se raspravlja o utjecaju modernih ratnih igračaka na razvoj djece. Autorice iznose praktične, lako izvedive ideje kako smanjiti nasilje u dječjim igrama, izbjeći spolne i rasne stereotipe, kako pomoći djeci da sama izrađuju svoje igračke itd.

Charney, Ruth Sidney ***Teaching Children to Care: Management in the Responsive Classroom*** (Naučiti djecu da budu brižna: Upravljanje u prijemčivom razredu), New York, Educators for Social Responsibility i Northeast Foundation for Children, 1991.
Djelo je vodič za učitelje o radu s djecom na konstruktivnom rješavanju nasilnog ponašanja, ogovaranja i zadirkivanja. Predlaže se kako ideje samonadzora, participacije i održivog razvoja uključiti u kurikulum osnovnih škola. S tim u svezi, nude se tehnike rješavanja problema prilagođene razrednim sastancima, u kojima se ističu pozitivne strane problema i sam čin, a ne izvršitelj.

Cohen, Richard ***Students Resolving Conflict: Peer Mediation in Schools*** (Učenici rješavaju sukob: Vršnjaci posreduju u školi), Glen View, Educators for Social Responsibility i Scott, Foresman and Company, 1995.
Učenici koji igraju ulogu posrednika u sukobima među svojim vršnjacima mogu izuzetno mnogo pomoći u kreativnom i nenasilnom rješavanju sukoba. Knjiga sadrži naputke kako program 'Vršnjaci posreduju' korak po korak primijeniti u učionici i školi koristeći dijalog, zajedničke aktivnosti i igrokaze. U knjizi nalazimo i radne listiće, obrasce i dodatne lekcije o

rješavanju sukoba.

Cole, Julie; Snyder, Sarah i Garlake, Teresa ***Making Peace: Teaching about Conflict and Reconciliation at Key Stage 3 and 4*** (Stvarati mir: Podučavati o sukobu i suradnji u 3. i 4. razredu), Oxford, Oxfam, 1997.
Kros-kurikularni priručnik priređen od strane učitelja koji dolaze iz različitih matičnih disciplina. Svrha mu je upoznati učitelje s inovativnim sadržajima i metodama u odgoju i obrazovanju za mir i mirno rješavanje sukoba, koje se mogu uključiti u redovitu nastavu u nižim i višim razredima osnovne škole. U uvodnom dijelu govori se o kros-kurikularnim vezama, određuje sukob i ukazuje na neke njegove posljedice. U osam poglavlja priručnika nižu se primjeri rada s učenicima na rješavanju sukoba i održanju mira u kontekstu izgradnje identiteta, života mladeži u ratu, raščlambe vijesti, migracija i učenja povijesti u nekim zemljama.

Collinge, James ***Peace Education Across the Curriculum: Some Perspectives from New Zealand*** (Odgoj i obrazovanje za mir u kurikulumu: Neka viđenja iz Novog Zelanda), Malmö, Malmö School of Education, Peace Education Miniprints, 1993., br. 52.
Iako prosvjetna politika Novog Zelanda ne predviđa obvezatne nastavne programe odgoja i obrazovanja za mir, ti sadržaji zadnjih godina zauzimaju sve važnije mjesto u novozelandskom školskom sustavu. Tako se, na primjer, nakon dugog razdoblja zanemarivanja, istražuju obilježja starosjedilačke kulture Maora, osobito njihova tradicija mira i nenasilja. Svijest o važnosti odgoja i obrazovanja za mir na svim razinama znatno je porasla pod utjecajem brojnih građanskih inicijativa koje nastoje odgovoriti na porast uznemirujućih društvenih trendova, osobito prijestupa i samoubojstava mladih, tinejdžerske trudnoće, alkoholizma i narkomanije. Među tim inicijativama osobit ugled ima projekt Novozelandske zaklade za mirovne studije i udruge STEP (Učenici i učitelji obrazuju za mir), pod nazivom 'Program posredovanja među vršnjacima u *cool* školama'.

Creighton, Allan ***Helping Teenagers Stop Violence: A Practical Guide for Counselors, Educators, and Parents*** (Pomozimo tinejdžerima da prestanu s nasiljem: Praktični vodič za savjetnike u prosvjeti, prosvjetne djelatnike i roditelje), Alameda (CA), Educators for Social Responsibility i Hunter House Inc., 1992.
Djelo sadrži niz savjeta prosvjetnim djelatnicima i roditeljima kako se nositi sa zadaćama osposobljavanja mladih za pružanje otpora vrijeđanju i nasilju u svojim odnosima s okolinom. Osim teorijske okosnice za razumijevanje nasilja u životu tinejdžera, priručnik sadrži program za mladež kojim se ona korak po korak uči metodama nenasilnog rješavanja sukoba, kao i upute za osnivanje grupa podrške protiv nasilja.

Dominikowski, Thomas (ur.) ***Friedenspolitische Bildung in Nordrhein-Westfallen. Situation - Probleme - Entwicklungschancen*** (Političko obrazovanje za mir u pokrajini Nordrhein-Westfallen), Münster, Association for Peace-Political Education, 1992.
U knjizi se iznose rezultati istraživanja o odgoju i obrazovanju za mir u njemačkoj pokrajini Nordrhein-Westfallen. Osvjetljujući krupne političke promjene kasnih osamdesetih, probleme društvene nesigurnosti i nove obrasce mišljenja, u izvješću se govori o mogućnostima razvoja političkog obrazovanja u pravcu mirnog rješavanja sukoba.

Dovey, Valerie ***Exploring Peace Education in South African Settings*** (Istraživanje odgoja i obrazovanja za mir u južnoafričkoj sredini), Malmö, Malmö School of Education, Peace Education Miniprints, 1994., br. 68.

Ovaj broj biblioteke 'Knjižice o odgoju i obrazovanju za mir' donosi pregled raznih inicijativa u području antirasističkog, građanskog, mirovnog i srodnih oblika odgoja i obrazovanja u Južnoj Africi. Autorica je bila voditeljica projekta za južnoafričku mladež o vještinama konstruktivnog i mirnog rješavanja sukoba. Povijesni kontekst apartheida i segregacije prožet je nasiljem i nemirima. Kako bi se u Južnoj Africi postigao održivi mir, prijeko je potrebno od rane dobi kod djece razvijati etiku mirotvorstva na osobnoj i kolektivnoj razini te jačati njihov stav da mogu utjecati na promjene u društvu. U tu svrhu predlaže se izrada dugoročnog sveobuhvatnog nacionalnog programa odgoja i obrazovanja za mir namijenjenog mladeži i odraslima; provođenje istraživanja o stavovima mladih o nasilju i sukobima; poticanje raznih vladinih i nevladinih udruga na djelovanje u tom području itd.

Drew, Naomi ***Learning the Skills of Peacemaking: An Activity Guide for Elementary Age Children on Communicating, Cooperating and Resolving Conflict*** (Ovladajmo umijećima mirotvorstva: Vodič osnovnoškolcima za komunikaciju, suradnju i rješavanje sukoba), Carson, Jalmar Press, 1987.
U udžbeniku se nude raznovrsne aktivnosti pomoću kojih učenici razvijaju samosvijest, osjetljivost za druge, uče tehnike posredovanja među svojim vršnjacima, razumiju ulogu ustupaka u svakodnevnim odnosima i stječu vještine rješavanja sukoba putem suradnje. U tekstu se polazi od načela osobne odgovornosti pojedinca, poštivanja razlika među ljudima, snošljivosti i prihvaćanja različitosti.

Esser, J. ***Kritische Friedenstheorie und Möglichkeiten zur Friedenspraxis*** (Kritička teorija o miru i mogućnosti za mirovne aktivnosti), Frankfurt/Main, Lang, 1976.
Polazeći od sintagme 'sudjelovati u miru', autor objašnjava teorijska polazišta i praksu odgoja i obrazovanja za mir. Ističe da nije dovoljno samo kritički tumačiti društvene strukture koje sprječavaju provedbu mira, nego i pokrenuti mirovne inicijative kojima će se djelotvorno obuzdati neželjeni oblici društvenog ponašanja. Polazeći od koncepcija 'solidarnost na djelu' i 'aktivno rješavanje sukoba', autor iznosi niz prijedloga za podučavanje mira u školi te na primjerima iz školske svakodnevice opisuje izazove s kojima se susreću učitelji u napetim školskim situacijama.

Esser, J. ***Unterricht über Gewalt*** (Nastava o nasilju), München/Berlin/Beč, Schwarzenberg Verlag, 1978.
Knjiga sadrži nastavne materijale u kojima se govori o različitim oblicima i elementima strukturiranog i izravnog nasilja te alternativnim pristupima nenasilnom ponašanju.

Feichtner, Gerhard; Graß, Hans Peter i Holzinger, Hans (ur.) ***Schnappschuß Schlagzeile: Medien und rieg: ne Herausforderung für die Friedenserziehung*** (Udarna novinska snimka i naslov: Mediji i rat: Izazov odgoju i obrazovanju za mir), Burg Schlaining, Österreichisches Studienzentrum für Frieden und Konfliktlösung i Friedensbüro Salzburg, 1993.
Zbornik donosi radove o ulozi medija u mirovnoj/ratnoj promidžbi u vrijeme svakodnevnih medijskih izvješća o masakrima sa svjetskih kriznih žarišta. Autori istražuju nastojanje medija da zadovolje senzacionalističke žudnje publike i istodobno djeluju kao društvena savjest. Autori se zalažu za aktivan odnos pedagogije prema medijima i opisuju metode odgoja i obrazovanja za medije. Na primjeru medijskog predstavljanja sukobâ u bivšoj Jugoslaviji promatraju očekivanja javnosti u ratnoj situaciji i ocrtavaju značajke medijske političke propagande.

Fisher, R. i Ury, William (u drugom izdanju i Patton, Bruce) ***Getting to Yes: Negotiating Agreement Without Giving In*** (Doći do 'da': Dogovoriti se bez odstupanja), London, Educators for Social Responsibility i Penguin, 1991.
U knjizi se opisuje strategija kojom se postiže dogovor prihvatljiv sukobljenim stranama, bilo da je riječ o sukobu između učitelja i djece, namještenika i poslodavaca, potrošača i tvrtki ili nekih drugih grupa. Čitatelje se upućuje kako svoje svakodnevne životne sukobe rješavati prema načelu obostrane pobjede.

Fox, Harold i Osier, Jan ***I Can Solve My Own Problems: A Child Centered Conflict Resolution Program*** (Ja mogu rješavati svoje probleme: Program za rješavanje sukoba usmjeren na dijete), Saragoga (CA), R&E Publishers, 1993.
Ova je knjiga namijenjena svima koji se bave djecom i žele im pomoći da sama vaju svoje sukobe kod kuće, na igralištu ili u učionici. Od djece se očekuje da na radnim listićima u pismenom obliku izraze svoje misli i osjećaje o svemu što ih sprječava da budu sretni, o razlozima njihove uzrujanosti i drugih raspoloženja, načinima rješavanja sukoba itd. Posebna poglavlja nude mogućnost djeci s ograničenim vještinama verbalnog i pismenog izražavanja, bilo da se radi o zlostavljanoj djeci ili djeci s poteškoćama u učenju, da likovno izraze svoje doživljaje. U ponuđenom postupku rješavanja sukoba nema okrivljavanja sukobljenih strana, nego se nastoji postići rješenje kojim se izbjegavaju daljnji sukobi iste naravi. Sukobljene strane sklapaju ugovor kojega se moraju pridržavati, pod nadzorom savjetnika, koji može biti odrasla osoba ili njihov vršnjak. U slučaju neuspjeha postupak se ponavlja, odnosno iznova se kreće od potreba, interesa i sl. svakog pojedinog djeteta.

Friedenserziehung: Eine Einführung (Odgoj i obrazovanje za mir: Uvod), München, C. Küpper, 1977.
Knjiga sadrži rasprave o rezultatima istraživanja u području pedagogije mira i didaktike odgoja i obrazovanja za mir. Predloženi su i nacrti za nastavnu obradu pojedinih tema, kao što su: odgoj i obrazovanje za mir u današnjem svijetu, pretpostavke mira, didaktička motrišta i učinci pedagogije mira i dr.

Fujita, Hideo i Ito, Takehiko ***Peace Education in Japanese Universities*** (Obrazovanje za mir na japanskim sveučilištima), Malmö, Malmö School of Education, Peace Education Miniprints, 1992., br. 36.
Odgoj i obrazovanje za mir u Japanu počeo se provoditi nakon Drugog svjetskog rata na sadržajima o japanskim žrtvama rata i stradanjima Hirošime i Nagasakija, što je utjecalo na stvaranje antinuklearnog i antiratnog raspoloženja u jednom dijelu japanske javnosti. Slabost takvog pristupa bio je u nedostatku sadržaja o stradanjima drugih naroda i o strukturalnom nasilju razvijenih zemalja nad zemljama trećeg i četvrtog svijeta. Danas japanski ustav, osnovni zakon o odgoju i obrazovanju te japanski sindikat učitelja odlučno promiču ideju međuovisnosti zemalja u osiguranju svjetskog mira.

Gallagher, A. M. ***Education in a Divided Society. A Review of Research and Policy*** (Odgoj i obrazovanje u podijeljenom društvu: Pregled istraživanja i prosvjetnih politika), Ulster, Centre for the Study of Conflict, University of Ulster, 1995.
Knjiga je obnovljeno izdanje Gallagherove studije 'Odgoj, obrazovanje i vjera u Sjevernoj Irskoj'. U njoj se razlažu rezultati istraživanja organizacije i programskih mogućnosti školskog sustava, društvenih i zakonodavnih pretpostavki odgoja i obrazovanja, odnosa škole i zajednice i dr. U prvih osam poglavlja sabiru se rezultati istraživanja o mogućnostima koje u

vjerski podijeljenoj zajednici stoje na raspolaganju učenicima od osnovne škole do sveučilišta, uključujući tekst zakona, financiranje, vjerski odgoj, povijest i etos škole. U preostala dva poglavlja daje se pregled istraživanja izobrazbe učitelja te odnosa škole i zajednice. Studija na

aju sadrži popis knjiga i članaka koji koriste komparativan pristup u istraživanju stanja odgoja i obrazovanja u dvije sjevernoirske zajednice.

Gewaltfreie Konfliktlösung: Bericht zum Symposium vom Oktober 1993 am Bundesrealgymnasium Zell am See (Nenasilno rješavanje sukoba: Izvješće sa simpozija održanog u listopadu 1993. godine u javnoj realnoj gimnaziji u Zell am See), Zell am See, Bundesrealgymnasium Zell am See, 1993.
U knjižici se opisuje jedan uspješno proveden projekt nenasilnog rješavanja sukoba u javnoj realnoj gimnaziji u mjestu Zell am See. U sklopu projekta učenici, učitelji i roditelji su, zajedno s izvjestiteljima iz različitih područja permanentnog obrazovanja, vodili rasprave o nasilju u školi i alternativnim oblicima ponašanja. Uz sažetke izlaganja o različitim aspektima problema (rješavanje sukoba, nenasilje na djelu, uzroci i dinamika nasilja, školska svakodnevnica, gospodarstvo itd.), knjižica sadrži i opise radionica te poticajne prijedloge za nastavnu praksu, uključujući prijedloge za čitanje i odgovarajuće adrese.

Gregory, A. i dr. ***Den Frieden entwickeln*** (Razvijati mir), Gütersloh, Gütersloher Verlagshaus Gerd Mohn, 1981.
U knjizi se razmatraju mogućnosti ostvarenja mira na tri razine: a) na razini međuljudskih odnosa u obitelji i užoj zajednici, b) na društvenoj razini, osobito glede odnosa prema azilantima i c) na međunarodnoj razini, u odnosu na problem prehrane svjetskog pučanstva i sukoba bogatog Sjevera i siromašnog Juga.

Grosse-Oetringhaus, Hans-Martin ***Kinder haben Rechte - überall: Ein Aktions- und Informationsbuch*** (Djeca imaju prava - svugdje: Knjiga djelatnosti i informacija), Berlin, Elefanten Press, 1993.
Priručnik je posvećen pravima djece i mladih. Polazi se od činjenice da djeca imaju pravo biti obaviještena o njihovim pravima. Pomoću priča, reportaža, popratnih informacija i prijedloga za djelovanje autor nastoji pomoći mladima da upoznaju svoja prava i potaknuti ih da se aktivno zauzmu za njih.

Gruber, Bettina; Holzinger, Hans i Wintersteiner, Werner (ur.) ***The School of the Future: Future Workshops as a Way of Peace Education*** (Škola budućnosti: Buduće radionice kao metoda odgoja i obrazovanja za mir), Villach, Alpen-Adria-Alternativ, 1996.
Publikacija je rezultat Pripremnog sastanka za Drugu europsku akademiju mladeži, koji je održan u travnju 1995. godine. Europska akademija mladeži institucija je posvećena odgoju i obrazovanju za mir, koju vodi Alpen-Adria-Alternativ, a podržava austrijsko Ministarstvo prosvjete. Pripremni sastanak bio je posvećen školi budućnosti, odnosno metodi 'budućih radionica', koju je osmislio austrijski istraživač i mirovni aktivist Robert Jungk. Svaka 'buduća radionica' podijeljena je u tri faze: kritičku, u kojoj se iznose negativni aspekti odabranog problema; maštovitu, u kojoj sudionici u potrazi za rješenjem problema iznose svoje ideje, želje i maštovite zamisli; i provedbenu, u kojoj se razmišlja o mogućnostima primjene u kontekstu sadašnjice i njezinih struktura moći te ograničenja koja ona nameće. Pritom se poštuju sljedeća pravila oluje ideja: sve ideje su važne; nijedan prijedlog ne smije se kritizirati; svatko treba imati mogućnost izraziti svoje mišljenje.

Gugel, G. ***Friedenserziehung und Jugendarbeit: Theoretische Überlegungen, praktische Ansätze*** (Odgoj i obrazovanje za mir i akcije mladeži: Teorijske ideje, prvi koraci u praksi), Seeman, Zorneding bei München, 1977.
U prvom dijelu knjige autor iznosi pregled istraživanja o miru, opisuje nastojanja da se odgoj i obrazovanje za mir uvede u škole te tumači razlike između pojedinih pristupa. Potom razvija vlastite zamisli o ciljevima i sadržaju odgoja i obrazovanja za mir u izvanškolskom kontekstu. U dodatku se razmatraju konkretne akcije poduzete s ciljem širenja odgoja i obrazovanja za mir, kao što su djelatnosti organizacija mladeži, manifestacija pod nazivom 'mirovni tjedan', vikend seminari, predavanja te različiti projekti i kampanje.

Gugel, G.; Roth, R. A. (ur.) ***Herausforderung Frieden: Modelle zur Fridens-pädagogik für die ausserschulishe Jugendarbeit*** (Izazov miru: Modeli pedagogije mira za izvanškolske aktivnosti mladeži), Waldkirch, Waldkircher Verlagsgesellschaft, 1976.
Knjiga započinje opisom spoznajnih, osjećajnih i ponašajnih ciljeva odgoja i obrazovanja za mir, nakon čega slijedi kritički osvrt na uvođenje odgoja i obrazovanja za mir u škole. Neke od tema kojima se autor bavi su: položaj pojedinca, utjecaj medija, agresija i nasilje, društvena pravda na nacionalnoj i međunarodnoj razini, rat, zastrašivanje, ideje o neprijatelju, vojna industrija i alternativni modeli očuvanja mira. Na kraju knjige nalaze se upute kako studentske projekte usmjeriti prema općem pokretu mladeži za mir.

Halperin, Daniel S. (ur.) ***To Live Together: Shaping New Attitudes to Peace through Education*** (Živjeti zajedno: Razvijanje novih stavova prema miru odgojem i obrazovanjem), Pariz, UNESCO Publishing/IBE, 1998.
U knjizi su obrađena pitanja psihološkog utjecaja palestinsko-izraelskog sukoba na djecu, što je bilo tema mirovne radionice održane godinu dana ranije. Temeljem iskustva s radionice, nude se ideje kako odgojem i obrazovanjem za mir poticati suživot i snošljivost u regiji.

Harrison, Marta ***For the Fun of It! Selected Cooperative Games for Children and Adults*** (Za zabavu! Odabrane igre suradnje za djecu i odrasle), Philadelphia, New Society Publishers, 1984.
Djelo je dodatak Priručniku o nenasilju i djeci *(A Manual on Nonviolence and Children)* istog izdavača. Nudi bezbroj igara kojima se ostvaruje ozračje suradnje i podrške u učionici ili bilo kojoj drugoj kolektivnoj sredini. Igre su razvrstane u šest kategorija: igre s imenima, aktivnosti za otvaranje, igre tjelesnog dodira, igre suradnje, aktivnosti pojašnjavanja te aktivnosti pažnje. Učitelje i roditelje potiče se na kreativnost u smišljanju novih igara, mijenjanju tradicionalnih natjecateljskih igara i oblikovanju drugih aktivnosti za predškolsku djecu.

Herse, R. ***Abrüstung: Demokratische Erziehung: Unterrichtseinheit 3*** (Razoružanje: Demokratski odgoj i obrazovanje: Tri nastavne cjeline), Köln, Pahl-Rugenstein Verlag, 1980.
Knjiga donosi pregled nastavnih jedinica na teme: gomilanje naoružanja i opasnost od rata; kompleks vojne industrije i mogućnosti razoružanja. Problematiziraju se vojne strategije NATO-a, predodžbe o neprijatelju, materijalna korist koju ostvaruju proizvođači oružja i nastojanja međunarodne zajednice na razoružanju.

Hopkins, Susan i Winters, Jeffry (ur.) ***Discover the World: Empowering Children to Value Themselves, Others and the Earth*** (Otkriti svijet: Osnažiti djecu da poštuju sebe, druge i Zemlju), Philadelphia, New Society Publishers, 1990.
Knjiga je posvećena upoznavanju odgajatelja s pristupima, sadržajima i metodama rada s djecom na jačanju samopoštovanja, pozitivnog odnosa prema drugima i prirodnom okolišu.

Sadrži niz aktivnosti primjerenih cjelovitom iskustvenom učenju, kojima se djeca potiču na razumijevanje i prihvaćanje sebe i drugih; razvijanje vještina sklapanja prijateljstva s drugima i drugačijima; iznošenja svojih osjećaja, potreba i problema na stvaralački i produktivan način; produbljavanje razumijevanja problema i poštivanja načela održivosti okoliša i dr. Osim aktivnosti namijenjenih jačanju samopoštovanja i iskazivanju svojih osjećaja, u knjizi se nalaze brojni primjeri za razumijevanje načela pozitivnog mira, razvoj vještina mirnog rješavanja sukoba, razumijevanje globalne povezanosti i usvajanje ekološke svijesti. Knjiga sadrži i popis publikacija u području odgoja i obrazovanja za mir na engleskom jeziku.

Judson, Stephanie ***Manual on Nonviolence and Children*** (Priručnik o nenasilju i djeci), Philadelphia, New Society Publishers, 1984.
Priručnik za učitelje osnovnih škola nudi niz materijala i ideja za nastavu usmjerenu nenasilnom rješavanju sukoba. Navode se pjesme, igre i druge aktivnosti kojima se osnovnoškolcima mogu približiti pojmovi kao što su afirmacija, društvena podjela itd. Prikazana su i izvješća učitelja o njihovim rezultatima u tom području.

Kreidler, William J. i dr. ***Adventures in Peacemaking: A Conflict Resolution Activity Guide for School-age Programs*** (Pustolovno mirotvorstvo: Vodič za nastavu u rješavanju sukoba), Cambridge (MA), Educators for Social Responsibility, 1996.
'Pustolovno mirotvorstvo' donosi brojne ideje i naputke za izvannastavne aktivnosti, primjerice u kampovima i zabavnim centrima, posvećene odgoju i obrazovanju za mir. Među materijalima u nastavnom paketu nalaze se vodič kroz aktivnosti kojima se razvijaju osnovna umijeća rješavanja sukoba, kutija s rekvizitima, mala knjižnica i smjernice za učitelje. Glavne metode podučavanja su igrokazi, rasprave, umjetničke aktivnosti i kuhanje. Kutija s opremom sadrži neobična nastavna pomagala, kao što su listovi lopoča od pjene, različiti simboli i oznake, uzice kojima se povezuju prijatelji, karte osjećaja i mnogošta drugo. U knjižnici se pak nalaze knjige, igre, video filmovi i audiokasete različitog sadržaja. Neke od tih materijala na primjer mogu koristiti i obitelji za stvaranje ozračja 'miroljubivog doma'.

Kreidler, William J. ***Conflict Resolution in the Middle School: A Curriculum and Teaching Guide*** (Rješavanje sukoba u višim razredima osnovne i nižim razredima srednje škole: Kurikulum i priručnik), Cambridge (MA), Educators for Social Responsibility, 1994.
U višim razredima osnovne i nižim razredima srednje škole učenici obično počinju preispitivati svoj odnos prema vršnjacima, učiteljima, roditeljima i okružju. Knjiga sadrži više od 150 aktivnosti koje učenicima pomažu u uspješnom rješavanju sukoba karakterističnih za njihovu dob. Aktivnosti uključuju razgovor, diskusije, igrokaze, analize slučaja, pisanje osvrta za lokalne novine i sl., kroz koje učenici razumijevaju oblike i dinamiku sukoba te način njihova rješavanja. Autor nudi praktične prijedloge kako te aktivnosti uključiti u nastavu osnovnih i srednjih škola.

Kreidler, William J. ***Creative Conflict Resolution: More Than 200 Activities for Keeping Peace in the Classroom, K-6*** (Kreativno rješavanje sukoba: Više od 200 aktivnosti za održavanje mira u predškolskim grupama i razredima osnovne škole), Cambridge (MA), Educators for Social Responsibility i Scot, Foresman and Company, 1984.
Priručnik sadrži više od 200 aktivnosti, igara i tehnika koje se mogu koristiti u osnovnoj školi za poduku o nenasilnom ponašanju. Sudjelujući u aktivnostima koje se predlažu, učenici uče kako sukob pretvoriti u konstruktivan dijalog, odnosno kako se na društveno prihvatljiv način nositi sa svakodnevnim strahom, ljutnjom, agresivnošću i pristranošću.

Kreidler, William J. i dr. ***Early Childhood Adventures in Peacemaking*** (Pustolovno

mirotvorstvo u ranom djetinjstvu), Cambridge (MA), Educators for Social Responsibility, 1997.
Knjiga pruža pomoć odgajateljima u podučavanju predškolske djece nenasilnim načinima rješavanja sukoba. Razmotrena su pitanja suradnje, izražavanja osjećaja i upravljanja ljutnjom. Razvoj mirotvornih vještina temelji se na igrama, glazbi, umjetničkim aktivnostima, drami, pričanju priča, analizi sadržaja slika i dr. Spominju se i metode kojima se nastoji riješiti problem uporabe pogrdnih imena među predškolskom djecom. Iznosi se i primjer izrade 'Miroljubivog programa', u kojemu se objedinjuju strategije za izgradnju zajednice, metode razvijanja osjetljivosti na dječje probleme, postupci razotkrivanja predrasuda te načini uključivanja roditelja i staratelja u rad s predškolskom djecom.

Kreidler, William J. ***Elementary Perspectives: Teaching Concepts of Peace and Conflict*** (Osnovnoškolska motrišta: Podučavanje o miru i sukobu), Cambridge (MA), Educators for Social Responsibility, 1990.
U knjizi se nudi više od 80 nastavnih aktivnosti za razumijevanje pojma mira i načela pravednosti te za uočavanje vrijednosti sukoba i upoznavanje načina njegova razrješenja. Učenici čitaju, pišu, crtaju, glume, pjevaju i raspravljaju te tako stječu vještine suradnje i mirnog rješavanja sukoba koje su im prijeko potrebne da bi postali brižni i odgovorni građani.

Krell, G. ***Rüstungsdynamik und Rüstungskontrolle*** (Dinamika naoružavanja i nadzor nad njime), Frankfurt/Main, Edition Suhrkamp, 1976.
Zbirka materijala i naputaka za obradu nastavnih jedinica o opsegu, značaju i dinamici nuklearnog naoružanja i slabosti nadzora nad naoružanjem.

Krieg kann überall sein, Frieden auch: Bücher für den Frieden: Ein Almanach (Rat može biti svuda, mir također: Knjige za mir: Godišnjak), Beč, Dachs, 1990.
Djelo sadrži 18 isječaka iz knjiga za djecu i mladež, koji se mogu koristiti u nastavi odgoja i obrazovanja za mir. Tekstovi obrađuju različite teme: život ljudi tijekom 2. svjetskog rata, političke prepreke miru, zlostavljanje djece, nuklearna opasnost, nacionalsocijalizam, apartheid, sloboda tiska, revolucija i tjeskoba. Isječci mogu poslužiti kao uvod u odgovarajuću temu, a knjiga se u cijelosti može koristiti kao dodatna školska lektira.

Kritische Friedenserziehung (Kritički odgoj i obrazovanje za mir), Frankfurt/Main, Suhrkamp-Verlag, 1973.
U knjizi je razložena ideja kritičkog odgoja i obrazovanja za mir, koje je usmjereno na razotkrivanje i nadvladavanje struktura organiziranog sukoba i nasilja.

Lantieri, Linda i Patti, Janet ***Waging Peace in Our Schools*** (Zauzeti se za mir u našim školama), Boston, Educators for Social Responsibility i Beacon Press, 1996.
Oslanjajući se na novija istraživanja o društvenom i emocionalnom učenju i svoje dugogodišnje iskustvo u izradi i provedbi jednog od najstarijih američkih programa odgoja i obrazovanja za mirno rješavanje sukoba, autorice u knjizi dokazuju da škole trebaju jednako odgajati i um i srce. Knjiga je prepuna kreativnih ideja učitelja i učenika o uspostavi miroljubivih razreda. I jedni i drugi mijenjaju izgled i ozračje svojih škola, u skladu sa središnjim kurikulumom koji je usmjeren na mirno rješavanje sukoba i izgradnju skladnih odnosa među različitim društvenim grupama.

Lawson, Max ***The Teaching of Conflict Resolution and Nonviolence in Australian Schools: A Context for Peace Education*** (Podučavanje o rješavanju sukoba i nenasilju u australskim školama: Kontekst odgoja i obrazovanja za mir), Malmö, Malmö School of Education, Peace

Education Miniprints, 1993., br. 53.
Sa stotinjak etničkih grupa i osamdesetak jezika, Australija se danas drži jednom od etnički najsloženijih država svijeta. Od deset Australaca, četvoro su imigranti ili potomci imigranata. Starosjedioci danas čine manje od 2 posto pučanstva. Zbog svega toga, odgoj i obrazovanje za mir je u uskoj vezi s antirasističkim i multikulturalnim odgojem i obrazovanjem. Autor daje pregled teorijskih odrednica odgoja i obrazovanja za mir u Australiji te iznosi probleme glede tradicije nenasilja koja se često povezuje isključivo s prošlošću i glede ideje mirnog rješavanja sukoba koja se nerijetko drži neprihvatljivom u poslovnom svijetu. Autor upozorava da se aktivno nenasilje ne može svoditi na podložnost ili pasivnost, kao što se ni mirno rješavanje sukoba ne može izjednačavati s kompromisom ili sljepoćom na razlike.

Let's Cry for Peace! (Zavapimo za mir!), Hiroshima, Hiroshima A-Bombed Teachers' Association, n. d.
Knjižica donosi potresna svjedočanstva i zapise o posljedicama razaranja Hirošime atomskom bombom 6. kolovoza 1945. godine. Prvi dio sadrži iskaze preživjelih koji su u to doba bili djeca. U drugom dijelu, naslovljenom 'Koraci k miru', djeci se jednostavnim jezikom govori o nastanku i ispuštanju bombe, počecima japanskog pokreta protiv nuklearnog naoružanja te o prvoj Svjetskoj konferenciji protiv atomskih i hidrogenskih bombi, koja je održana u Hirošimi deset godina nakon tragedije. U trećem dijelu 'Ljudi pjevaju za mir', nalaze se tekstovi i notni zapisi japanskih pjesama o stradanju i vapajima ljudi za mirom.

Levin, Diane E. ***Teaching Young Children in Violent Times: Building a Peaceable Classroom*** (Podučavati predškolsku djecu u vremenu nasilja: Oblikovati miroljubiv razred), Cambridge (MA), Educators for Social Responsibility, 1994.
Djelo pomaže odgajateljima u predškoli provoditi aktivnosti putem kojih se djeca uče društveno prihvatljivom ponašanju u međusobnim odnosima, kao i osvještavanju nasilnih oblika ponašanja koje često imaju prilike vidjeti u svom okruženju. U prvom dijelu knjige autorica opisuje razvoj mišljenja i ponašanja predškolske djece s posebnim osvrtom na pojavu predrasuda, sukoba i nasilja. Ponuđen je model učinkovitog dijaloga između djece i odgajatelja koji omogućuje djeci proširivanje njihovih nenasilnih iskustava.

The Life of Mahatma Gandhi/La vie de Mahatma Gandhi/La vida de Mahatma Gandhi: Colouring Book/livre a colorier/libro para colorear (Život Mahatme Gandhija: Bojanka), Pariz, UNESCO, 1995.
Trojezična bojanka posvećena je životu Mahatme Gandhija. Nastala je kao dio istraživačkog projekta učenika jedne osnovne škole u Španjolskoj, koja svake godine obilježava Dan nenasilja i mira na godišnjicu Gandhijeve smrti. Crtežima i tekstom priča se priča o Gandhijevu životu, počevši od njegova rođenja u Indiji, školovanja u Londonu, boravka u Južnoj Africi, do povratka u Indiju kad organizira pokret seljaka protiv nepravednih poreza engleskih zemljoposjednika. Svojom politikom nenasilja i mirotvorstva uspio je Indiju osloboditi kolonijalne vlasti.

Lim, Ying Ying i Deutsch, Mortan ***Examples of School-Based Programs Involving Peaceful Conflict Resolution and Mediation Oriented to Overcome Community Violence*** (Primjeri školskih programa za mirno rješavanje sukoba i posredovanje u prevladavanju nasilja u društvenoj zajednici), Pariz, UNESCO, 1996.
U studiji Međunarodnog centra za suradnju i rješavanje sukoba Sveučilišta Kolumbija opisani su različiti postupci za prevladavanje nasilja u urbanim sredinama putem školskih programa mirnog rješavanja sukoba i posredovanja. Na kraju knjige je i popis pojedinaca i ustanova iz svijeta koji djeluju u području promicanja mira i mirnog rješavanja sukoba.

Manuel pour l'enseignement relatif à la résolution des conflicts, aux droits de l'homme, à la paix et à la démocratie (Priručnik za odgoj i obrazovanje za rješavanje sukoba, ljudska prava, mir i demokraciju), Pariz, Association internationale de recherche sur la paix i UNESCO, 1995.
Priručnik je nastao suradnjom grupe libanonskih stručnjaka i tima savjetnika iz Međunarodne udruge za istraživanje mira (International Peace Research Association - IPRA). Sastoji se od četiri poglavlja: Rješavanje sukoba, Ljudska prava, Demokracija i Mir. U uvodnom dijelu svakog poglavlja određuju se ključni pojmovi. Tako se u poglavlju o miru najprije višeslojno tumači pojam mira, nakon čega se navode pojmovi koji ga suodređuju, a na kraju se opisuju UNESCO-ova nastojanja na izgradnji kulture mira u kontekstu međunarodnog obrazovanja. Osim dobro razrađenih nastavnih jedinica, priručnik sadrži niz međunarodnih dokumenata koji predstavljaju temelj nastavnih aktivnosti u ovom području.

McGinnis, Kathleen i Oehlberg, Barbara ***Starting Out Right: Nurturing Young Children as Peacemakers*** (Pravi početak: Odgojiti predškolsku djecu u duhu mirotvorstva), St. Louis, Institute for Peace and Justice i Meyerstone Books, 1988.
Autori opisuju načine na koje se djeca u obitelji mogu odgajati u duhu prihvaćanja i poštivanja različitih kultura.

Melville, Keith (ur.) ***Kids Who Commit Crimes: What Should Be Done about Juvenile Violence*** (Djeca koja vrše zločine: Što poduzeti glede nasilja maloljetnika), Dubuque, Kendal i Hunt Publishing, 1994.
Američka organizacija Forum za nacionalna pitanja *(National Issues Forum)*, mreža lokalnih debatnih grupa, ovaj udžbenik koristi u svojim programima za mlade i odrasle namijenjene rješavanju problema maloljetničkog nasilja u Sjedinjenim Državama. Udžbenik sadrži rasprave o uzrocima zločina maloljetnika, ulozi medija, mogućim protumjerama, društvenim sredstvima prevencije itd., te brojne popratne informacije i statističke pokazatelje.

Miller Lieber, Carol ***Making Choices about Conflict, Security and Peacemaking: Part I: Personal Perspectives*** (Birati sukob, sigurnost i mirotvorstvo: Dio prvi: Osobna motrišta), Cambridge (MA), Educators for Social Responsibility, 1994.
Djelo sadrži opsežni kurikulum za mirno rješavanje sukoba, koji učenike potiče na rješavanje pitanja kao što su: korijeni naših svakodnevnih sukoba, kako i zašto sukobi prerastaju u nasilje itd. Raščlanjujući sukobe i nasilje, učenici sve više razumijevaju svoj život i život zajednice, narav sukoba te veze sukoba i javnog mnijenja. Preko zajedničkih aktivnosti, igrokaza, spontanih grupnih rasprava i inventivnih projekata, učenici stječu vještine nenasilnog rješavanja međusobnih neslaganja. Uče se timskom radu, dogovaranju, određivanju prioriteta među zadacima i postizanju sporazuma.

Miller Lieber, Carol ***Making Choices about Conflict, Security and Peacemaking: Part II: From Local to Global Perspectives*** (Birati sukob, sigurnost i mirotvorstvo: Dio drugi: Od lokalnih ka globalnim motrištima), Cambridge (MA), Educators for Social Responsibility, 1997.
Druga knjiga iz serije 'Birati sukob...' predstavlja vodič koji učiteljima pomaže da sadržaje i metode odgoja i obrazovanja za mirno rješavanje sukoba, uvedu u nastavu društvenih predmeta. Istražujući uzroke i posljedice lokalnih i međunarodnih sukoba, učenici uče kako funkcionira demokratski sustav, kako se donose političke odluke, što je sigurnost pojedinca i države itd. Raščlamba tema traži visok stupanj interakcije u razredu.

Des mines antipersonnelles: un fléau qui menace les enfants (Protupješačke mine: Pošast koja prijeti djeci), New York, UNICEF, 1994.
Mine koje su od sedamdesetih godina do danas u svijetu ubile ili ranile više od milijun ljudi, uglavnom civila, onemogućuju povratak izbjeglica i predstavljaju opasnost za čitavo društvo. U djelu se govori o tome kako prepoznati protupješačke mine, tko su najveći proizvođači i dobavljači tog smrtonosnog oružja i koje akcije treba poduzeti kako bi se u međunarodnim razmjerima postigla zabrana njihova korištenja.

More Power to Heal: Peace, Harmony and Reconciliation (Daljnja moć iscjeljivanja: Mir, sklad i pomirba), Dublin, Irish Commission for Justice and Peace i Irish Council of Churches, 1994.
Djelo je nastavak knjige 'Moć iscjeljivanja'. Namijenjeno je mladeži na pragu odrastanja, koji još nemaju izravnog iskustva sa sukobima na radnom mjestu, ili onima institucionalizirane, sektaške, političke i slične naravi. U prvom dijelu govori se o kulturi nenasilja koju Isus uvodi govorom na Gori, kad savjetuje da se izlazak iz začaranog kruga sukoba potraži u praštanju i pomirbi, što podrazumijeva rizik i ranjivost. Drugi dio govori o sukobima na radnom mjestu kojima se krše prava djelatnika. Treći dio posvećen je ulozi predrasuda i fenomenu žrtvenog janjeta. U tom najranijem pristupu rješavanju sukoba, pojedinci i grupe nalaze krivca za sukob te ga se zajednički nastoje osloboditi vjerujući da će time postići mir.

Morse, Phillip S. i Ivey, Allen E. ***Face to Face: Communication and Conflict Resolution in the Schools*** (Licem u lice: Komunikacija i rješavanje sukoba u školi), Thousand Oaks, A Corwin Press Publication, Sage Publications, 1996.
Autori predstavljaju brojne metode za poboljšanje komunikacije učitelj-učenik, primjerice zrcalno slušanje, otvorena pitanja, posredovanje, rješavanje problema i izmjena u interakciji.

Ohsako, Toshio (ur.) ***Violence at School: Global Issues and Interventions*** (Nasilje u školi: Globalna pitanja i intervencije), Pariz, IBE Publications/UNESCO Publishing, 1998.
Knjiga donosi brojna nacionalna iskustva, posebice ona iz zemalja u razvoju, o načinima suzbijanja nasilja u školi, s ciljem jačanja uloge odgoja i obrazovanja u nacionalnom razvoju. Nije lako priznati da je škola, kao institucija stjecanja znanja, stavova i vještina, postala mjesto gdje je nasilje dio svakodnevice. Nasilje slabi sposobnost učenja, onemogućuje razvoj društveno poželjnog ponašanja i ugrožava kakvoću života pojedinca, a škole ne uspijevaju proizvesti ljudski potencijal prijeko potreban za razvoj nacije. U knjizi se upozorava da nasilje neće prestati ako se zanemaruje ili samo osuđuje, bez poduzimanja konstruktivnih mjera za njegovo suzbijanje.

Ostermann, Ä. i Nicklas, H. ***Zur Friedensfähigkeit erziehen*** (Odgajati i obrazovati za mir), München/Berlin/Beč, Urban & Schwarzenberg Verlag, 1976.
Autori nastoje pokazati da odgoj i obrazovanje za mir mora omogućiti razumijevanje društvenih i političkih uzroka nasilja. Razrađena je višedimenzionalna strategija koja se može primijeniti na različitim mjestima sustava u kojem vlada nesuglasje.

Pawek, Robert ***Was tun gegen Gewalt?*** (Što činiti protiv nasilja?), Beč, ÖGB, 1993.
Knjižica se bavi pristupima sprječavanja nasilja, a namijenjena je srednjoškolcima. Autor istražuje oblike i uzroke pojave nasilja. Prvi dio sadrži teorijska polazišta, različite informacije i rezultate studija slučaja. Drugi dio je praktične naravi i nudi prijedloge za suočavanje s nasiljem u školi. U posljednjem dijelu razrađuju se pravila demokratski ustrojene razredne zajednice kao temelja nenasilnog odnosa među učenicima.

Peacemaker: Module One: A Post Primary Peace Program (Mirotvorac: Sastavnica prva: Program za mir za učenike nakon završene osnovne škole), Dublin, Irish Commission for Justice and Peace i Irish Council of Churches, 1991.
Priručnik za učitelje i radni listići za učenike imaju za cilj potaknuti razvoj mirotvornih umijeća i stavova kod učenika. Sadržaj tema usmjeren je na razvoj samopoštovanja, komunikacije i prihvaćanja drugih na temelju biblijskih tekstova i molitve.

Peacemaker: Teacher's Book & Student's Worksheets (Mirotvorac: Priručnik za učitelje i radni listići za učenike), Belfast/Dublin, Irish Commission for Justice and Peace i Irish Council of Churches, 1993.
'Mirotvorac' je drugi priručnik za srednjoškolske učitelje i učenike koji je, uz 'Moć iscjeljivanja', nastao u sklopu Crkvenog programa odgoja i obrazovanja za mir. Program su pokrenuli Irsko povjerenstvo za pravdu i mir te Irsko vijeće crkava 1978. godine. Irsko povjerenstvo za pravdu i mir tijelo je irske Katoličke crkve posvećeno pitanjima mira, mirovnog odgoja, rješavanja sukoba, ljudskih prava, društvene pravde i svjetskog razvoja. Irsko vijeće crkava predstavlja osam irskih protestantskih denominacija, a bavi se poboljšanjem međusobnog razumijevanja i odnosa kršćana različitih tradicija u Irskoj. Ovaj priručnik nudi aktivnosti za razvijanje zajedništva, mirotvorstva kao moralnog i duhovnog usmjerenja, osjećaja za osobnu i društvenu pravdu, komunikacije, samoizražavanja, prihvaćanja sebe i drugih itd.

Peace on Earth: A Peace Anthology (Mir na zemlji: Antologija mira), Pariz, UNESCO, 1980.
U predgovoru knjige ističe se da je unatoč naporima koje UNESCO tijekom proteklih 30 godina ulaže u promicanje međunarodnog razumijevanja i mira putem obrazovanja, objavljeno vrlo malo radova s tom tematikom. Stoga se drži da je prijeko potrebno prikupiti povijesne dokumente iz raznih krajeva svijeta koji odražavaju istovjetnost ljudskih težnji. Prilozi u Antologiji idu u tom pravcu u smislu da autori iznose stavove različitih kultura o putovima izgradnje mira.

Pfister, H. (ur.) ***Friedenspädagogik heute: Theorie und Praxis: Ein Handbuch für den Lehrer*** (Pedagogija mira danas: Teorija i praksa: Priručnik za učitelje), Waldkirch, Waldkircher Verlag, 1980.
Klasično djelo koje se bavi problemima odgoja i obrazovanja za mir u nastavi vjeronauka, povijesti i sociologije.

Pietzcker, F. ***Krieg und Frieden: Modelle für den politischen Unterricht*** (Rat i mir: Programi nastave politike), Frankfurt/Main, Diesterweg Verlag, 1976.
Knjiga je pisana kao radna bilježnica koja sadrži kratke tekstove, navode i pitanja posvećena agresiji, predodžbi neprijatelja, ideji humanog rata te odnosu rata i mira danas.

Poort-van Eden, Janne i Chetkow-Yanoov, Benyamin ***Coping with Conflicts Creatively*** (Kreativno rješavanje sukoba), Hilversum, Uitgeverij Kwintessens, 1999.
Serija publikacija o kreativnim pristupima rješavanju sukoba među djecom i učenicima. Sastoji se od priručnika za učitelje i radnih bilježnica za niže, srednje i više razrede osnovne škole. U priručniku za učitelje, autorice obrazlažu zašto rješavanje sukoba mora postati sadržaj rada u školi, razlažu teorije sukoba i pristupe njihovu rješavanju, određuju politiku škole u tom području, ulogu učitelja, uključivanje roditelja i program rada. Materijal za učenike sadrži raznolike aktivnosti putem kojih se učenici uče zauzimati stav, otkrivati motive djelovanja, iskazivati i razumijevati svoje i tuđe osjećaje te razvijati vještine slušanja i

pregovaranja koje su prijeko potrebne za nenasilno rješavanje napetosti i sukoba u razredu.

Porro, Barbara ***Talk It Out: Conflict Resolution in the Elementary Classroom*** (Riješite to razgovorom: Rješavanje sukoba u osnovnoškolskoj učionici), Aleksandrija, Association for Supervision and Curriculum Development, 1996.
Polazeći od vlastitih iskustava u nastavi, autorica nudi savjete učiteljima kako da se oslobode uloge policajca. Ako se učenike nauči da sve samostalnije rješavaju međusobne sukobe, učitelj više ne mora držati propovijedi, iznuđivati isprike ili dijeliti pravdu, nego može ostati emocionalno neutralan i pomoći učenicima da sami dođu do odgovora na svoja pitanja. Na taj način učenici shvaćaju kako su dovoljno pametni da svoje probleme rješavaju bez učitelja. Učitelji u knjizi mogu naći naputke o tome kako navesti učenike da s poštovanjem saslušaju sugovornika, raščlane problem u odnosu na vlastite skrivene interese koji se možda ne podudaraju s izrečenim riječima, te zajednički potraže kreativna rješenja, umjesto da se povuku, osvećuju suprotstavljenoj strani ili je tuže učitelju.

Power to Heal: Creative Approaches to Everyday Conflicts (Moć iscjeljivanja: Kreativni pristupi svakodnevnim sukobima), Dublin, Irish Commission for Justice and Peace i Irish Council of Churches, 1994.
Irsko povjerenstvo za pravdu i mir i Irsko vijeće crkava od 1978. godine zajednički izrađuju materijale u području odgoja i obrazovanja za mir, namijenjene osnovnim i srednjim školama u Sjevernoj Irskoj i Republici Irskoj. Rezultat njihova rada su publikacije Free to Be, Looking at Churches at Worship, Peacemaker i Power to Hurt. Djelo 'Moć iscjeljivanja' dio je te serije, a namijenjeno je višim razredima osnovne i nižim razredima srednje škole. Polazi od shvaćanja da naš problem nisu sukobi sami po sebi nego načini njihova rješavanja, pa se u njemu najveća pozornost poklanja kreativnim pristupima rješavanju sukoba. U nastavnim jedinicama naglasak je stavljen na iznalaženje alternative odnosu 'udario/la si me - uzvraćam udarac', poticanjem razumijevanja i poštivanja stavova i osjećaja drugih. Cilj je nadilaženje sebičnosti, straha, ljubomore i nepovjerenja radi postizanja mira unutar i izvan sebe.

Prutzman, Priscilla ***The Friendly Classroom for a Small Planet*** (Dobrohotni razred za maleni planet), Philadelphia, New Society Publishers, 1988.
U priručniku koji čini sastavni dio programa Kreativnog odgovora djece na sukob (Children's Creative Response to Conflict - CCRC), opisuju se teorijska polazišta programa i njegove četiri sastavnice: komunikacija, potvrđivanje, suradnja i mirno rješavanje sukoba.

Rana, S. (ur.) ***Obstacles to Disarmament and Ways of Overcoming Them*** (Smetnje razoružanju i načini njihova prevladavanja), Pariz, UNESCO, 1981.
U zborniku su objavljeni radovi sudionika sa stručnog skupa na kojemu su se razmatrali uzroci smetnji provođenju politike razoružanja i načini njihova uklanjanja. Knjiga je objavljena kao prilog obilježavanju Međunarodnog desetljeća razoružanja. Autori se bave političkim, diplomatskim, tehnološkim, psihološkim, gospodarskim i kulturnim dimenzijama razoružanja te podupiru tezu o mogućnosti uklanjanja prepreka razoružanju putem obrazovanja, međunarodnih sporazuma i javnih rasprava. Svi tekstovi mogu se koristiti u nastavnim i izvannastavnim aktivnostima.

Reardon, Betty ***Secondary School and Teacher Training Curricula for Disarmament Education: Problems, Needs and Priorities*** (Kurikulumi obrazovanja za razoružanje za srednju školu i izobrazbu učitelja: Problemi, potrebe i prioriteti), Pariz, UNESCO, 1980.
Teze koje autorica iznosi u svojoj studiji bile su pripremljene za Svjetski kongres o obrazovanju za razoružanje.

Reardon, Betty ***Tolerance: The Treshold of Peace*** (Snošljivost: Prag mira), Pariz, UNESCO, 1997.
Ovo trotomno izdanje, koje sadrži priručnik o odgoju i obrazovanju za mir namijenjen učiteljima, pokrenuto je u povodu Međunarodne godine snošljivosti, kao dio djelatnosti UNESCO-a u području odgoja i obrazovanja za mir, ljudska prava i demokraciju. Pojedini dijelovi posvećeni su izobrazbi učitelja te učenicima osnovne i srednje škole.

Rechtsextremismus und Gewalt: Handlungsorientierte Arbeitsunterlagen (Desni ekstremizam i nasilje: Djelatno usmjereni radni materijali), Beč, Österreichischer Gewerkschaftsbund, 1992.
Knjiga se sastoji od teorijskog i praktičnog, nastavnog dijela. Razrađuju se teme kao što su agresija, ponašanje učitelja, predrasude, sukobi, autoritarno ponašanje itd. Primjeri iz austrijske nastavne prakse pokazuju da učitelji u školskoj svakodnevici sve više susreću pojave nasilja i neprijateljstva prema manjinama i strancima.

Regional Workshop on Enhancing Humanistic, Ethical, Cultural and International Dimensions of Education in Asia and the Pacific, Tokyo, 1994: Final Report (Regionalna radionica o promicanju humanističkih, etičkih, kulturnih i međunarodnih dimenzija u obrazovanju u Aziji i na Pacifiku, Tokyo, 1994.: Završno izvješće), Tokyo, National Institute for Educational Research, 1994.
U dokumentu se iznose zaključci azijskog regionalnog skupa o promicanju humanističkih, etičkih i kulturnih vrijednosti u obrazovanju, 1991. godine u Tokiju. U uvodu se napominje da u UNESCO-ovu programu 'Obrazovanje za 21. stoljeće' nisu dovoljno naglašene humanističke i međunarodne dimenzije obrazovanja, kao što su promicanje kulture mira, snošljivost i demokracija. U daljnjem tekstu riječ je o središnjim vrijednostima na kojima počiva međunarodna suradnja i mir te o nastavnim programima koji ih promiču.

Reich, Brigitte ***Erziehung zur Völkersverständigung und zum Frieden*** (Odgoj i obrazovanje za međunarodno razumijevanje i mir), Frankfurt/Main, Peter Lang Publishers, 1989.
U djelu su rastumačena načela i sadržaj Preporuke UNESCO-a o udžbenicima povijesti i društvenih studija. Istaknuta je važnost uvođenja odgoja i obrazovanja za međunarodno razumijevanje i mir u obrazovne sustave u svijetu. Nakon upoznavanja sa strukturom Organizacije ujedinjenih naroda i opisa njezinih aktivnosti u području odgoja i obrazovanja za međunarodno razumijevanje i mirno rješavanje sukoba, u knjizi se raščlanjuju uzroci i posljedice sukoba i rata.

Scheiner, P. ***Wie du mir... (Ma što ti meni...)***, Weinheim, Beltz-Verlag, 1977.
Knjiga je namijenjena mladeži, a bavi se socijalno-psihologijskim aspektima agresije, nasilja i sukoba. U njoj se raspravlja o uzrocima nasilja i sukoba i načinima njihova rješavanja te se postavlja pitanje o mogućnosti njihova konačnog rješenja.

Schernikau, Heinz (ur.) ***Frieden ist der Weg: Bausteine für das soziale und politische lernen*** (Mir je put: Materijali za društveno i političko obrazovanje), Weinheim, Beltz-Verlag, 1990.
Knjiga sadrži nastavne materijale pomoću kojih se učitelji i osnovnoškolci upoznaju s različitim pristupima miru, koji je ovdje shvaćen višeslojno, od unutrašnjeg mira pojedinca do mirnog suživota ljudi, životinja i prirode. U šest poglavlja raspoređeni su nastavni tekstovi o nasilju, izvješća učitelja o iskustvima u radu sa slikovnicama s djecom predškolske dobi, prijedlozi za nenasilno izražavanje neslaganja s vršnjacima, lutkarske predstave, teorijske studije o odgoju i obrazovanju za mir u predškolskoj dobi te različite igre.

Schierholz, H. ***Friedenserziehung und Politische Didaktik: Studien zur Kritik der Friedenspädagogik*** (Istraživanje o miru i politička didaktika: Kritičke studije pedagogije mira), Opladen, Leske Verlag i Budrich GmbH, 1977.
Studija se bavi teškoćama političke naravi na koje nailaze učitelji nastojeći ostvariti zadatke odgoja i obrazovanja za mir. Polazeći od činjenice da se odgoj i obrazovanje u ovom području nužno zbiva u određenom političkom kontekstu, kritički se propituje uloga istraživanja o miru i pedagogija mira.

Schierholz, L. Friedens - und Abrüstungspolitik (Politika mira i razoružanja), Waldkirchen, Waldkircher Verlag, 1978.
U sedam nastavnih jedinica koje čine radni tekstovi, didaktički naputci, prijedlozi strukture nastavnog sata i anotirana bibliografija, obrađuju se teme kao što su: mirovna politika, globalni napori oko razoružanja, teritorijalna obrana i civilno služenje vojnog roka.

Schniedewind, N. i Davidson, E. ***Cooperative Learning, Cooperative Lives: A Sourcebook of Learning Activities for Building a Peaceful World*** (Učenje u suradnji, življenje u suradnji: Izvor nastavnih aktivnosti za izgradnju miroljubivog svijeta), Dubuque (IA), Wm. C. Brown Company Publishers, 1987.
Autori sustavno pristupaju kako procesu učenja putem suradnje tako i njegovu sadržaju. Djelo se sastoji od sljedećih poglavlja: Čemu učenje i življenje u suradnji; Vijci i matice učenja putem suradnje; Nalaženje i vrednovanje snage u sebi i drugima; Zajedništvo u školi; Udruženim snagama u obitelji, zajednici i na radnom mjestu; Svi na zemlji pobjeđuju; Zajednički raditi za svjetsku neovisnost i mir. Namijenjeno je učenicima viših razreda osnovne i nižih razreda srednje škole.

Seeds for Peace: The Role of Pre-School Education in International Understanding and Education for Peace (Sjeme mira: Uloga predškolskog odgoja u međunarodnom razumijevanju te odgoju i obrazovanju za mir), Pariz, UNESCO, 1985.
Djelo donosi zaključke s međunarodnih konzultacija o odgoju i obrazovanju za međunarodno razumijevanje i mir, održanih u Sevresu 1982. godine. Na konzultacijama se raspravljalo o iskustvima obitelji i predškolskih ustanova koje su uključene u UNESCO-ov projekt Udruženih škola *(Associated Schools Project)* te o utjecaju medija na razvoj ličnosti. Istaknuto je da je sklonost prema miru djeci urođena te da se ona mora njegovati u roditeljskom domu i školi. U tu svrhu odgajatelji trebaju poticati dijete da samostalno iznalazi kreativne načine rješavanja sukoba. Na kraju knjige nalazi se tekst Deklaracije o pravima djeteta.

Shapiro, Daniel ***Conflict and Communication: A Guide through the Labyrinth of Conflict Management*** (Sukob i komunikacija: Vodič kroz labirint upravljanja sukobom), New York, Open Society Institute, 1995.
Publikacija sadrži kurikulum za razvijanje sposobnosti konstruktivnog pristupa sukobu, u svrhu poboljšanja mentalnog zdravlja učenika i pozitivnog utjecaja na društvo u cjelini. Autor drži da su sukobi prilika za rast i učenje ako se uspješno nadziru. Program počinje osvješćivanjem osobnih vrijednosti, uvjerenja i slike o sebi te izgradnjom samopoštovanja. Potom se osvješćuje posebnost svakog pojedinca te razlike među ljudima. Komunikacija u sukobu obuhvaća strategije slušanja, jezik tijela i načine razvijanja povjerenja. Učenici istražuju korijene i posljedice sukoba te razloge za pribjegavanje nasilju. Autor razrađuje strategiju upravljanja sukobom u pet dijelova. Ona vodi rješenju koje zadovoljava obje sukobljene strane, odnosno onome u kojemu svi pobjeđuju. U drugom dijelu knjige opisuje se

kako pokrenuti školski program posredovanja u rješavanju sukoba. Na kraju se nalaze naputci o aktivnostima koje omogućuju oslobađanje od stresa i onima za "probijanje leda", odnosno za stvaranje toplog i ugodnog ozračja u razredu i školi.

Sheehy, I. ***So Everybody Fights? A Teaching Programme On Development Education for 9-13 Years Olds, Including Teachers' Book and Class Worksheets*** (Dakle, svi se tuku? Nastavni program odgoja i obrazovanja za razvoj namijenjen djeci od 9 do 13 godina, s priručnikom za učitelje i radnim listovima), Dublin, Irish Commission for Justice and Peace, 1988.
Pedagoški pristup odgoju i obrazovanju za razvoj koji prožima priručnik za učitelje i radne listove za učenike počiva na sljedećim postavkama: dječje ideje i viđenja imaju veliku važnost u procesu učenja; djecu valja ohrabrivati na istraživanje vlastitih stavova i osjećaja; djeca mogu učiti jedna od drugih; neformalni razgovori nezaobilazna su sastavnica učenja; skupna rasprava u razredu spojiva je s uspješnim nadzorom i organizacijom nastave. Učenici stječu vještine rješavanja sukoba i poticanja razvoja od osobne, preko lokalne i nacionalne do globalne razine. Odgoj i obrazovanje za razvoj u tom smislu obuhvaća ljudska prava, dostojanstvo, oslanjanje na vlastite snage i društvenu pravdu u razvijenim zemljama i zemljama u razvoju.

Smith, C. A. ***The Peaceful Classroom: 162 Easy Activities to Teach Preschoolers Compassion and Cooperation*** (Miroljubivi razred: 162 jednostavne aktivnosti za podučavanje djece predškolske dobi za suosjećanje i suradnju), Mt. Rainier (MD), Gryphon House, 1993.
Knjiga nudi zanimljive aktivnosti namijenjene prvenstveno djeci od tri do pet godina, koje se mogu koristiti i sa starijom djecom. Poglavlja nose naslove: Pripadanje i prijateljstvo, Suosjećanje, Suradnja i Ljubaznost.

Stassen, Harold Glen (ur.) ***Just Peacemaking: Ten Practices for Abolishing War*** (Pravedno mirotvorstvo: Deset načina za ukidanje rata), Cleveland (Ohio), Pilgrim Press, 1998.
Knjiga poziva pacifiste da postanu mirotvorci, a teoretičare pravednog rata da pronađu utočišta prije nego što potpuno uništimo svijet. Autori istražuju putove kojima se kreću pojedinci, *grassroots* grupe, dobrovoljačke udruge i religijske organizacije na putu do obnove pravednog i trajnog mira.

Thee, M. (ur.) ***Armaments, Arms Control and Disarmament: A UNESCO Reader for Disarmament Education*** (Naoružanje, kontrola naoružanja i razoružanje: UNESCO-ova čitanka za obrazovanje za razoružanje), Pariz, UNESCO, 1982.
Knjiga je cjeloviti uvod u suvremenu problematiku naoružanja, nadzora nad naoružanjem i razoružanja, pa može poslužiti kao čitanka o razoružanju u srednjim školama i na fakultetima. Neke od obrađenih tema su: problemi uvođenja nadzora nad naoružanjem i razoružanjem, raščlamba naravi i dinamike utrke u naoružanju, alternativne strategije te pogledi Istoka, Zapada, Sjevera i Juga.

Thelin, Bengt ***Early Tendencies of Peace Education in Sweden*** (Rane pojave odgoja i obrazovanja za mir u Švedskoj), Malmö, Malmö School of Education, Peace Education Miniprints, 1994., br. 69.
U publikaciji se daje pregled razvoja odgoja i obrazovanja za mir u Švedskoj od druge polovice 19. stoljeća do početka Drugog svjetskog rata. Sedamdesetih godina prošlog stoljeća osnovano je Švedsko društvo za mir i arbitražu kao prva mirovna udruga na svijetu. Krajem 19. stoljeća u novinama se pojavljuju prve rasprave o potrebi uklanjanja sadržaja o ratu iz

školskih udžbenika. Mirovni pokret u odgoju i obrazovanju tijekom prve polovice 20. stoljeća snažno je obilježen vjerom u odgoj i obrazovanje kao djelotvorno sredstvo sprječavanja rata i očuvanja mira. Pod utjecajem mirovnih ideja postupno se ublažavaju nacionalističke, etnocentričke i ratne značajke udžbenika povijesti. Osamdesetih godina 20. stoljeća izradu kurikuluma odgoja i obrazovanja za mir preuzima Nacionalni odbor za odgoj i obrazovanje. Tih godina mijenja se i sadržaj predmeta, pa se umjesto tema o ratu na makro razini sve više govori o nasilju u društvu i obitelji.

Thelin, Bengt; Frölich, Maud; Herz, Ulrich ***Learning to Live in Security: Swedish Pilot Project on Peace, Disarmament, Security and Development*** (Učiti živjeti u sigurnosti: Švedski pilot projekt o miru, razoružanju, sigurnosti i razvoju), Pariz, UNESCO, 1991.
Ovi nastavni materijali nastali su u sklopu pilot projekta o miru, razoružanju, sigurnosti i razvoju te o opasnostima nuklearnog rata, a namijenjeni su učiteljima koji se bave neformalnim programima obrazovanja odraslih. Projekt je pokrenuo UNESCO u suradnji sa Švedskim povjerenstvom za UNESCO. Zamišljen je kao tromjesečni tečaj u četiri koraka. U prvom koraku svaki sudionik tijekom 6 tjedana kod kuće proučava tekstove i izvršava postavljene zadaće; drugi je korak trodnevni seminar; u trećemu sudionici opet kod kuće proučavaju materijale i iskustva sa seminara; četvrti, završni, donosi sažetak i rasprave o praktičnoj uporabi stečenih spoznaja i iskustava.

Truger, Arno i Wintersteiner, Werner. (ur.) ***Friedenserziehung nach dem 'Kalten Krieg': Neue Aufgaben - neue Wege*** (Odgoj i obrazovanje za mir nakon hladnog rata: Novi zadaci - novi pristupi), Burg Schlaining, Österreichisches Studienzentrum für Frieden und Konfliktlösung, 1993.
Zbornik donosi nekoliko radova u kojima se ističe važnost odgoja i obrazovanja za mir u vremenu nakon hladnog rata, u kontekstu sukoba na Bliskom istoku i Balkanu. Puni opseg zadataka odgoja i obrazovanja za mir moći će se ostvariti jedino ako ih se ne shvati kao puki dodatak nastavnom gradivu, nego ih se uključi u redovnu predmetnu nastavu. Odgoj i obrazovanje za mir treba postati nastavno načelo. Time se nikako ne isključuju posebni nastavni projekti, nego se pripravlja plodno tlo za njih. Osobito važno sredstvo odgoja i obrazovanja za mir jesu međunarodni školski susreti. Osim teorijskih dijelova, zbornik nudi i praktične savjete učiteljima o tome kako djecu u dobi od 5 do 10 godina podučavati o holokaustu, palestinsko-izraelskom sukobu, ratu u Zaljevu itd.

Tyrrell, Jerry i Farrell, Seamus ***Peer Mediation in Primary Schools*** (Posredovanje među vršnjacima u osnovnoj školi), Coleraine, Centre for the Study of Conflict/University of Ulster, 1995.
Autori opisuju tijek jednogodišnjeg pilot projekta u sklopu kojega se u dvije osnovne škole u Sjevernoj Irskoj nastojala izgraditi mreža učenika koji na miran način umiju posredovati u sukobima među svojim vršnjacima. Polazeći od shvaćanja sukoba kao neminovne pojave u međuljudskim odnosima, voditelji projekta zalažu se za razvoj vještina mirnog rješavanja sukoba i posredovanja u odgoju i obrazovanju. Posredovanje se promatra kao niz vještina potrebnih ljudima svih dobi. Priručnik donosi naputke za posrednike, jasna pravila za posredovanje u sukobu, niz upitnika za vrednovanje uspješnosti posredovanja, obrasce izvješća o posredovanju u slučajevima sukoba i niz drugih pojedinosti, nudeći tako cjelovit model za učenje vještina posredovanja u sukobima među vršnjacima.

Ullmann, D. ***Aggression und Schule: Unterrichtsmodell zur Friedenserziehung*** (Agresivnost i škola: Kurikulum odgoja i obrazovanja za mir), München, Kösel-Verlag, 1974.
U djelu su razrađene nastavne jedinice kojima se obrađuju problemi agresivnosti, uzroci

nasilnog ponašanja i pojave agresivnosti u školi.

UNESCO and a Culture of Peace: Promoting a Global Movement (UNESCO i kultura mira: Promicanje globalnog pokreta), Pariz, UNESCO Publishing, 1997.
U djelu su opisani rezultati UNESCO-ova programa zamjene kulture rata i nasilja kulturom mira, koji je pokrenut u prvoj polovici devedesetih godina. Prikupljeni podaci iz velikog broja zemalja potvrđuju da je kultura mira već postala sastavni dio programa obrazovanja i drugih društvenih sektora te da se prihvaća kao trajna i globalna alternativa svijetu rata, nasilja, nepravde i nesnošljivosti.

Ury, William ***Getting Past No: Negotiating with Difficult People*** (Mimoiđimo 'ne': Kako pregovarati s teškim osobama), London, Bantam, 1991.
Kako reći 'da' kad drugi kaže 'ne'? Knjiga pomaže u pronalaženju zajedničkog jezika s ljutim, nerazumnim, neprijateljski raspoloženim, prijetvornim ili tvrdoglavim ljudima. Autor predstavlja svoju iskušanu taktiku u 5 koraka, kojih je cilj sukobe rješavati na kreativan način tako da budu zadovoljene potrebe obiju strana.

Wahlström, Riitta ***Peace Education Meets the Challenge of the Cultures of Militarism*** (Odgoj i obrazovanje za mir suočeno s izazovom militarističkih kultura), Malmö, Malmö School of Education, Peace Education Miniprints, 1991., br. 11.
Autorica govori o odgoju i obrazovanju za mir kao sredstvu za prijelaz od militarističkih na mirovne kulture, od autoritarnog na demokratski odgoj i obrazovanje te od ekstremnog nacionalizma na snošljivost i globalnu odgovornost. Studiju počinje tvrdnjom da je današnji čovjek zatočen militarističkom kulturom, ali da toga nije svjestan upravo zato što u njoj živi. U odgojno-obrazovnom sustavu ta se kultura odražava u zahtjevu za poslušnošću i vjeri u autoritet. Nasuprot tomu, drži autorica, odgoj i obrazovanje za mir razvija refleksivno, kritičko i individualno mišljenje. On potiče novu percepciju svijeta koja polazi od jedinstvenosti ljudskog roda i od ljudskog bića kao djelića složenog i ranjivog ekosustava. Odgoj i obrazovanje za mir, nadalje, stvara novu kulturu maskulinoga u kojoj se osjećaj snage i muškosti gradi na skrbi i pažnji, a očinstvo izjednačava s majčinstvom.

Webb, Faren i dr. ***Conflict Activity Cards*** (Kartice za aktivno rješavanje sukoba), Denver, Center for Teaching International Relations/University of Denver, 1995.
Svakodnevni sukobi trebaju biti polazište nastavnih aktivnosti u području mirnog rješavanja sukoba. U skladu s tim, svaka kartica sadrži opis nekog sukoba i predlaže niz aktivnosti koje pridonose njegovu rješavanju. Učenicima se na taj način putem aktivnog sudjelovanja i neposrednog iskustva omogućuje stjecanje mirotvornih vještina koje su primjenjive u stvarnim životnim situacijama.

Weil, Pierre ***The Art of Living in Peace: Towards a New Peace Consciousness*** (Umjetnost življenja u miru: Prema novoj mirovnoj svijesti), Pariz, UNESCO, 1990.
Publikacija se bavi načelnim i metodičkim pitanjima promicanja mira odgojem i obrazovanjem. Autor pojašnjava temeljna načela mira u kontekstu fragmentarnih i holističkih pristupa. Opredjeljujući se za nefragmentarnu viziju mira koja objedinjuje unutrašnji i vanjski mir, te za izgradnju opće kulture mira, ističe potrebu uključivanja sadržaja ljudskih prava, međukulturnog razumijevanja, razoružanja, razvoja i zaštite okoliša u ovo područje. Dotiče se i pitanja pripreme učitelja za ostvarivanje ciljeva kulture mira te opisuje druge, netradicionalne čimbenike odgoja i obrazovanja za mir.

What the Bible Says about... Justice / Peace / Violence / Reconciliation / Sectarianism /

Environment / Poverty (Što Biblija kaže o... pravdi / miru / nasilju / pomirbi / sektaštvu / okolišu / siromaštvu), Dublin, The Irish Commission for Justice and Peace i The Irish Council of Churches, 1979.-1994.
Irsko povjerenstvo za pravdu i mir u suradnji s Irskim vijećem crkava objavilo je seriju knjižica o kršćanskim viđenjima različitih aspekata odgoja i obrazovanja za mir i razvoj. Knjižice su rezultat rastućeg zanimanja kršćanskih učitelja i odgojitelja za mirovni odgoj i obrazovanje te se mogu koristiti u raspravama među srednjoškolcima, ekumenskim grupama, međureligijskim grupama za raspravu itd. Tekstovi nude biblijske navode popraćene komentarima koji produbljuju sagledavanje kršćanskog nauka. Iako ove knjižice proizlaze iz specifičnog konteksta irskog sukoba, kršćani različitih denominacija drže ih poticajnima za razumijevanje mira, pravde i srodnih pitanja kršćanskog socijalnog nauka.

Wichert, S. ***Keeping the Peace: Practicing Cooperation and Conflict Resolution with Preschoolers*** (Održavati mir: Vježbati suradnju i rješavanje sukoba s djecom predškolske dobi), Philadelphia, New Society Publishers, 1989.
Polazeći od pretpostavke da djeca od malena mogu učiti vještine rješavanja sukoba, autorica nudi načine razvijanja empatije metodama slušanja, jasne komunikacije, razumijevanja, suradnje i dogovaranja.

Williams, Arlene ***Tales from the Dragon's Cave… Peacemaking Stories for Everyone*** (Pripovijesti iz zmajeve pećine… Mirotvorne priče za svakoga), New York, Waking Light Press, 1996.
Zbornik sadrži bajke u kojima zmaj podučava djecu o rješavanju sukoba.

Wintersteiner, Werner (ur.) ***Das neue Europa wächst von unten: Mirovna vzgoja/Educazione alla pace/Odgoj za mir/Friedenserziehung als Friedenskultur*** (Nova Europa raste odozdo: Odgoj za mir), Klagenfurt, Drava, 1994.
Ovaj četverojezični zbornik donosi tekstove o odgoju za mir u četiri alpsko-jadranske zemlje: Italiji, Sloveniji, Hrvatskoj i Austriji. Svaki je tekst najprije otisnut u originalu, zatim slijedi skraćena verzija na ostala tri jezika. Uglavnom se radi o referatima sa seminara za učitelje održanim u razdoblju od 1991. do 1993. godine. Kako devedesetih godina dolazi do političkih promjena na regijskom prostoru Alpe-Jadran, daje se poticaj mirovnoj pedagogiji, te dolazi do uspostavljanja partnerstava škola, organiziranja susreta mladeži i skupova učitelja, izrade didaktičkih materijala i prijevoda pedagoške literature. Prilozi u knjizi podijeljeni su u tri dijela: Aspekti mirovnog odgoja: Uvodni članci; Iskustva iz Italije, Hrvatske, Austrije i Slovenije; Zajedničko iskustvo: Alpe-Jadran.

Wintersteiner, Werner (ur.) ***Friedenserziehung im Alpen-Adria Raum*** (Odgoj i obrazovanje za mir u regiji Alpe-Jadran), Villach, Alpen-Adria-Alternativ, 1992.
U djelu su prikazani zaključci 1. međunarodnog seminara o odgoju i obrazovanju za mir u regiji Alpe-Jadran, održanog u slovenskom gradu Tolminu, 1991. godine. Na seminaru je istaknuta važnost odgoja i obrazovanja mladeži za mir i međunarodno razumijevanje u razdoblju velikih društvenih promjena i ratova. Ono je osobito važno za granična područja, kao što je regija Alpe-Jadran, gdje su stoljeća zajedničkog života različitih naroda obilježena nizom sukoba. U izvješću se opisuju projekti i iskustva te predstavljaju organizacije u području odgoja i obrazovanja za mir u regiji.

Wintersteiner, Werner ***Pädagogik des Anderen: Bausteine für eine Friedenspädagogik in der Postmoderne*** (Pedagogija drugoga: Temelji mirovne pedagogije u postmodernizmu), Münster, Agenda Verlag, 1999.

Autor promišlja same osnove mirovne pedagogije nastojeći ih iznova integrirati i učiniti središnjim pitanjima odgojne prakse i pedagoške refleksije. Djelo slijedi tradiciju kritičkog mirovnog odgoja iz 1970-ih godina, koju obilježava angažirani društvenopolitički pristup. Međutim, za razliku od te struje, autor drži da uzroke problema ne treba tražiti u političkim strukturama, nego u onomu na čemu se one temelje: kulturnim obrascima, običajima i tradicijama. Jedino kritika "kulture rata", "kulture nasilja", može utemeljiti politiku mira. U studiji se nastoji iznaći izgubljena veza između partikularnog područja pedagogije i cjeline društvenih procesa. Druga temeljna postavka knjige jest da jezgru kulture mira čini propitivanje mnogobrojnih simboličkih oblika kojima shvaćamo, zamišljamo i doživljavamo naš susret s drugim. Pedagogija drugoga, koja teži odgajanju za otvoren i miroljubiv susret s drugim, primjereno je utemeljenje kulture drugoga. U pedagogiji drugoga kao pedagogiji mira 'učenje', 'kultura' i 'mir' susreću se u odnosu poštovanja prema radikalno drugome.

Wulf, C. (ur.) ***Kritische Friedenserziehung*** (Kritički odgoj i obrazovanje za mir), Frankfurt/Main, Suhrkamp, 1973.
U djelu se pojašnjavaju društvene strukture koje potiču nasilje i ometaju postizanje mira, te ideje, uvjeti i strategije kritičkog odgoja i obrazovanja za mir.

Zogodba za Macija: Eine Geschichte für Maci (Priča za Macija), Ljubljana, Mirovni inštitut, 1994.
Knjiga za djecu pisana na pet jezika nastala je kao rezultat rada na seminaru o miru održanom u Ljubljani 1994. godine.

Građanski odgoj i obrazovanje / odgoj i obrazovanje za demokraciju

Ackermann, P. ***Politisches Lernen in der Grundschule*** (Političko obrazovanje u osnovnoj školi), München, Kösel Verlag, 1973.
Knjiga sadrži nastavne materijale u kojima se raščlanjuju obilježja spolnih stereotipa, utjecaj televizije i reklama na odnos učitelja i učenika te različite vrste sukoba. U dijelu posvećenom sukobima, naglašava se potreba utvrđivanja vrijednosnih orijentacija grupe kao i pretpostavke iznalaženja učinkovitih strategija za rješenje sukoba.

Allen, Michael G. ***Middle Level Social Studies: Teaching for Transition to Active and Responsible Citizenship*** (Društvene studije u srednjoj školi: Podučavati za prelazak na aktivno i odgovorno građanstvo), Rowley (MA), New England League of Middle Schools, 1990.
U djelu se razmatraju neka od najvažnijih pitanja u području društvenog odgoja i obrazovanja. Naglašava se važnost izrade nastavnih materijala za društvene predmete u srednjoj školi kojima bi se primjereno odgovorilo na potrebe demokratske zajednice za odgojem i obrazovanjem u duhu odgovornog građanstva, ali i zadovoljilo interese i zahtjeve mladeži.

Almond, Get ***Political Socialization: Comparative Politics: System, Process and Policy*** (Politička socijalizacija: Poredbena politika: Sustav, proces i politika), Boston, Little & Brown, 1978.
U djelu je riječ o ulozi škole u oblikovanju političkih stavova mladeži i općenito njihovoj

političkoj socijalizaciji. Izravne i neizravne poruke u obrazovanju mogu utjecati na političko ponašanje građana. Obrazovanjem se širi znanje i razvijaju vještine koje omogućuju političko djelovanje, osnažuje privrženost političkom sustavu, u mlade ucjepljuju simboli nepisanih pravila političkog sustava, uspostavljaju standardi koji pogoduju elitama i određuju ispravno ponašanje, razvija povjerenje među političkim protivnicima koje omogućuje buduće koalicije te poticanjem poslušnosti određuje učenike kao političke podanike ili pak sudionike.

America's Conscience: The Constitution in Our Daily Life (Savjest Amerike: Ustav u našem svakodnevnom životu), New York, Anti-Defamation League, 1996.
Knjiga sadrži upute za učitelje o načinima na koje treba pristupiti podučavanju Ustava SAD i njime zajamčenih prava građana. Prikazano je dvadeset nastavnih aktivnosti namijenjenih razvoju učenikove svijesti o opasnostima koje proizlaze iz nedostatka ili nepoštivanja građanskih prava. Na kraju knjige nalazi se i tumač najvažnijih pojmova u tom području.

Audigier, François ***Teaching about Society, Passing on Values: Elementary Law in Civic Education*** (Podučavati o društvu, prenositi vrijednosti: Osnovni zakon u građanskom odgoju i obrazovanju), Strasbourg, Council of Europe, 1993.
Autor govori o općoj krizi europskog odgoja i obrazovanja, koju je moguće riješiti samo istinskom raspravom o filozofiji prosvjetne politike i uvođenjem u sve europske države građanskog odgoja i obrazovanja kao dijela obvezatnog kurikuluma. Građanski odgoj i obrazovanje treba provoditi kao poseban predmet u srednjoj školi usmjeren na razvoj posebnih građanskih vještina i sposobnosti. Takav pristup nije nespojiv s potrebom da načela građanskog odgoja i obrazovanja prožmu školski život u cjelini. Autor također drži da građanski odgoj i obrazovanje treba utemeljiti na pravnoj dimenziji, odnosno na zajedničkom sustavu pravila i standarda koji se razvijaju u Europi. Naša su društva i države uređeni na zakonima kojima se jamči zaštita ljudskih prava. Oni predstavljaju opće standarde u zrcalu kojih svaki pojedinac procjenjuje svoje vlastito ponašanje.

Augier, Philippe ***The Sovereign Citizen: Education for Democracy*** (Suvereni građanin: Obrazovanje za demokraciju), Pariz, UNESCO, 1994.
Ova studija namijenjena je ne samo onima koji se bave obrazovanjem za demokraciju, nego i svima koji nastoje promicati demokratsko djelovanje, poštivanje ljudskih prava i međunarodni mir. Autor je mišljenja da uspostava i održanje demokracije više ovise o ponašanju pojedinca nego o formalnopravnim odredbama. Drži da demokracija pretpostavlja samosvjesne građane koji su u stanju donositi odmjerene, promišljene prosudbe; nisu skloni revolucionarnim ili radikalnim postupcima iza kojih stoje nagonska nagnuća; održavaju entuzijazam glede demokracije; kritiziraju, ali i brane institucije kad su ugrožene; poštuju zakon na temelju načela slobodne volje; sudjeluju u javnom životu uvjereni u važnost glasovanja na izborima i nastoje utjecati na političko odlučivanje; priznaju svoje bližnje kao ravnopravne i prihvaćaju njihov identitet kao jednakovrijedan svom vlastitom; te njeguju stav zajedništva i solidarnosti, ne samo kao osjećaj nego kao prijeku potrebu. Autor propituje probleme podučavanja o demokraciji u svjetlu ideje da se demokracija temelji na fundamentalnim vrijednostima na kojima svaki čovjek treba sam izgraditi vlastitu građevinu u skladu sa svojim kulturnim određenjima, identitetom, poviješću i mogućnostima.

Being Fair and Being Free: A Human Relations Program for Secondary School (Biti pošten i biti slobodan: Program o međuljudskim odnosima za srednju školu), New York, Anti-Defamation League, 1989.
Materijal je namijenjen poticanju razumijevanja nekih od ključnih pretpostavki građanskog ponašanja u demokratskoj zajednici, kao što je odnos između slobode i pristranosti.

Učiteljima pomaže u izboru nastavnog materijala i određivanju strategija rada u školi, a učenicima u osvještavanju dugoročnih negativnih posljedica pristranog ponašanja za pojedinca i zajednicu.

Bennett, Sarah-Louise ***Granny Meg's 100th Birthday Bash*** (Tulum povodom stotog rođendana bake Meg), Dublin, Irish Commission for Justice and Peace i Irish Council of Churches, 1996.
Knjiga ima ulogu udžbenika koji je namijenjen razvoju osjećaja odgovornosti za zajednicu. Učenici se putem priča, pripovjedaka, rasprava, rješavanja problema i drugih aktivnosti, upoznaju sa zajednicom u kojoj žive i pripremaju za ulogu aktivnog građanina. Materijal se može koristiti u nastavi matematike, materinskog jezika, zemljopisa, tehničkog odgoja, povijesti i vjeronauka.

Berman, Sheldon i La Farge, Phyllis (ur.) ***Promising Practices in Teaching Social Responsibility*** (Učinkoviti postupci podučavanja za društvenu odgovornost), New York, Educators for Social Responsibility i Suny Press, 1993.
U knjizi se opisuju načini na koje se ideja o društvenoj odgovornosti može uključiti u sadržaj kurikuluma i u svakodnevni život škole. Razlažu se problemi s kojima se susreću učitelji u nastojanju da kod učenika razviju osjećaj povjerenja u vlastite sposobnosti glede poticanja društvenih promjena. Obrazlaže se stav da društvena odgovornost podrazumijeva moralnu obvezu služenja zajednici te raspravlja o razvoju vještina rješavanja sukoba i posredovanja u sukobima koji se javljaju među učenicima osnovne škole.

Birzea, Cesar ***Strategies for Interculturally-Oriented Civics Teaching at Primary and Secondary Level*** (Strategije za interkulturalno usmjereno građansko podučavanje na razini osnovne i srednje škole), Strasbourg, Council of Europe, 1994.
Publikacija je izvješće sa seminara za izobrazbu osnovnoškolskih i srednjoškolskih učitelja u području interkulturalno usmjerenog građanskog odgoja i obrazovanja, održanog u rumunjskom gradu Temišvaru 1993. godine. Jedna od tematskih okosnica seminara bila je uključivanje građanskog odgoja i obrazovanja u kurikulume. Većina europskih zemalja u tom pogledu slijedi tri modela: građanski odgoj i obrazovanje kao zaseban predmet; kroskurikularni model; građanski odgoj i obrazovanje kao dio interdisciplinarnog sklopa usredotočenog na specifične probleme. Iz rasprava je proizišla konstrukcija građanskog odgoja i obrazovanja kao discipline koja daje novi epistemologijski identitet neovisnim društvenim znanostima. Sadržaj te discipline okrenut je više rješavanju problema i dinamičkoj društvenoj akciji, nego stjecanju znanstvenih uvida. U tekstu se navodi izvadak iz prvog postkomunističkog programa građanskog odgoja i obrazovanja u Češkoj iz 1991. godine, u kojemu stoji: "Danas građanski odgoj i obrazovanje ne mora više usmjeravati građane k isključivom služenju državi, nego treba voditi pojedince prema životnom ispunjenju. Prva i neosporna misija građanskog odgoja i obrazovanja jest učiniti mlade svjesnima da su oni slobodna bića i da je sloboda istoznačna s dostojanstvom i odgovornošću, u svakodnevnim odlukama kao i u odlukama većih razmjera."

Butts, R. Freeman ***The Morality of Democratic Citizenship: Goals for Civic Education on the Republic's Third Century*** (Moralnost demokratskog građanstva: Ciljevi građanskog odgoja i obrazovanja u trećem stoljeću republike), Calabasas (CA), Center for Civic Education, 1988.
Knjiga je vodič za uvođenje građanskog odgoja i obrazovanja u škole. Namijenjena je stručnjacima za izradu kurikuluma, autorima udžbenika i tvorcima prosvjetne politike. Pitanja građanskih vrijednosti razmatraju se u kontekstu učenja povijesti i ustavnih načela. U

posljednjem poglavlju nabrojano je dvanaest građanskih vrijednosti koje bi trebale postati ključni dio obrazovanja: pravda, jednakost, vlast, sudjelovanje, istina, domoljublje, sloboda, različitost, privatnost, zakonska ograničenja ovlasti vlade, vlasništvo i ljudska prava.

Callan, Eamonn ***Creating Citizens: Political Education and Liberal Democracy*** (Stvarati građane: Političko obrazovanje i liberalna demokracija), Oxford, Oxford University Press, 1997.
Srž ove knjige jest pitanje uloge političkog obrazovanja u liberalnoj demokraciji, što čini okosnicu novijih rasprava o državnom financiranju privatnih škola u Sjedinjenim Državama. Političkim se obrazovanjem u Sjedinjenim Državama nastoje učvrstiti ustavna načela liberalne demokracije uz istodobno njegovanje otvorenosti prema različitim uvjerenjima i praksi koje nisu sukladne liberalnoj doktrini. Eamonn Callan, jedan od najistaknutijih svjetskih stručnjaka za filozofiju odgoja i obrazovanja, određuje temeljne ciljeve građanskog odgoja i obrazovanja te navodi prava kojima se ograničuju političke težnje u odgoju i obrazovanju. Studija osvjetljuje neke od ključnih nedoumica u odgoju i obrazovanju, kao što su državno financiranje, upravljanje vjerskim školama, uloga škola koje ne pripadaju nijednoj denominaciji u moralnom i političkom razvoju djece i dr.

Civic, Social and Political Education Syllabus: The Junior Certificate (Nastavni program građanskog, društvenog i političkog obrazovanja: Osnovnošlolska svjedodžba), Dublin, Brunswick Press, 1996.
Irski nacionalni nastavni program građanskog, društvenog i političkog obrazovanja temelji se na četiri međupovezane, razvojno poredane cjeline, posvećene građaninu kao pojedincu, zajednici, nacionalnom kontekstu te širem svijetu. Svaka od cjelina sastoji se od materijala za učenike i naputaka za učitelje. Učenike se nastoji pripremiti za življenje u svijetu u kojemu su tradicionalne strukture i vrijednosti uzdrmane a čovjek suočen sa suprotstavljenim interesima i nestalnim konstruktima koje mora neprestano propitivati i promišljati. Usmjerenošću na pojmove, poglede i vrijednosti građanskog života učenici razvijaju moralne i kritičke sposobnosti prijeko potrebne aktivnom, participativnom građanstvu. U sklopu programa, od učenika se traži da pokrenu barem jedan projekt kojim će se aktivno uhvatiti u koštac s nekim problemima o kojima se raspravlja u učionici. Na primjer, mogu provesti anketu o stavovima svojih vršnjaka o nekom pitanju, pozvati gostujućeg predavača, predstaviti svoje nalaze ostalim učenicima u školi i dr.

Civil Rights in Schools (Građanska prava u školama), New York, AMS Press, 1995.
U knjizi se obrađuju pitanja zaštite građanskih prava u školama Sjedinjenih Američkih Država. Osim pregleda razvoja građanskih prava u američkom zakonodavstvu, iznose se i neke alternativne mogućnosti koje građanima stoje na raspolaganju kad su ugrožena njihova prava u području odgoja i obrazovanja. Američki zakoni obvezuju učitelje na jednak i pravedan postupak prema svim učenicima bez obzira na njihove rasne, etničke, nacionalne, spolne i druge razlike.

Coleman, J. ***Education and Political Development*** (Obrazovanje i politički razvoj), Princeton, Princeton University Press, 1965.
Studija nudi slojevito viđenje odnosa obrazovanja i političke participacije. Polazi se od pozitivne povezanosti obrazovanja i političkih vrijednosti te se naglašava važnost obrazovanja za razvoj političkih stavova. No, razni podaci pokazuju kako je ta veza daleko složenija te manje postojana i sigurna nego što se obično drži.

Cooperman, Saul i Bloom, Joel ***Education for an Effective Citizenry: Civics Curriculum***

Guide (Odgoj i obrazovanje za djelotvorno građanstvo: Vodič za kurikulum građanskog odgoja i obrazovanja), Trenton, New Jersey State Department of Education, 1990.
Središnji dio 'Vodiča' čini prikaz kurikuluma za građanski odgoj i obrazovanje. Svrha građanskog odgoja i obrazovanja u Sjedinjenim Američkim Državama jest priprema mladeži za znalačko, aktivno i odgovorno sudjelovanje u životu i preobrazbi demokratske zajednice koja je uređena na načelu građanske jednakosti. Tekst je dopunjen primjerima nastavnih jedinica, popisom ciljeva, zadataka i nastavnih sredstava i bibliografijom.

de Moor, R. A. ***Universities and Democratisation*** (Sveučilišta i demokratizacija), Strasbourg, Council of Europe, 1992.
U studiji se istražuje uloga sveučilišta u demokratizaciji društva. Uz gospodarsku stabilnost, snažnu srednju klasu te povoljnu kulturnu sredinu, preduvjete za stabilnu demokraciju čine akademska sloboda, neovisnost i demokracija na sveučilištu. Opisuje se razvoj demokratskih struktura nakon razdoblja diktature u Njemačkoj, Čehoslovačkoj i Španjolskoj. Posljednje poglavlje posvećeno je najnovijim programima iz tog područja u kojima surađuju zemlje Istočne i Zapadne Europe.

Dewey, J. ***Democracy and Education*** (Demokracija i obrazovanje), New York, MacMillan, 1916.
Autor polazi od postavke da nedovoljno obrazovani ljudi ne mogu na općim izborima izabrati ispravnu vlast. S obzirom da je u demokratskom društvu neprihvatljiv izvanjski autoritet, njegovo mjesto treba zauzeti dragovoljno nagnuće i zanimanje, koji se isključivo oblikuju odgojem i obrazovanjem.

Diaz, C. P. i Vargas, V. S. ***Identidad y ciudadania*** (Identitet i građanstvo), Lima, Amnesty International Peru, 1994.
U knjizi se predlaže kako odgoj i obrazovanje za ljudska prava uvesti u srednje škole. Polazi se od pojma ljudskih prava i razvoja ideja ljudskih prava tijekom povijesti. Potom se razmatraju životni stilovi mladeži i problemi s kojima se ona susreće. Posljednja tri poglavlja sadrže savjete učiteljima, metodološke pristupe i opise razrednih aktivnosti. U dodatku se nalaze tekstovi najvažnijih dokumenata o ljudskim pravima.

Dürr, Karlheinz; Spajić-Vrkaš, Vedrana i Ferreira Martins, Isabel ***Learning for Democratic Citizenship: Approaches, Methods and Practices*** (Učiti za demokratsko građanstvo: Pristupi, metode i prakse), Strasbourg, Council of Europe, 2000., DECS/ EDU/CIT (2000)16.
Studija o pristupima, metodama i praksama odgoja i obrazovanja za demokratsko građanstvo izrađena je u sklopu projekta Vijeća Europe. U njoj se odgoj i obrazovanje za demokratsko građanstvo povezuje s društvenom akcijom u formalnim i neformalnim odgojno-obrazovnim sredinama, cjeloživotnim učenjem, pravima i odgovornostima građana, razvojem vještina sudjelovanja i jačanjem demokracije. Sadržaj studije podijeljen je u dva dijela. U prvome se opisuje društveno-politički okvir unutar kojega se pojavljuje ideja o odgoju i obrazovanju za demokratsko građanstvo. Ovdje se govori o promjenama odgojno-obrazovnog konteksta u Europi, reformama školskog sustava, srodnim pristupima itd. U drugom dijelu detaljno se obrazlaže odgoj i obrazovanje za demokratsko građanstvo: opća obilježja, potrebe, sposobnosti i vještine, uloga 'učenika' i 'učitelja', mjesto škole i društva, ključne metode i postupci te pretpostavke i vodeća načela za djelotvoran rad u tom području.

Eder, Ferdinand ***Schule und Demokratie: Untersuchungen zum Stand der demokratischen Alltagskultur an Schulen*** (Škola i demokracija: Istraživanja o položaju demokratske kulture u školama), Innsbruck/Beč, STUDIEN Verlag, 1998.

Studija donosi rezultate istraživanja o kakvoći demokratske kulture u austrijskim školama. Kao obilježja te kulture određeni su: partnerski odnosi u društvenim situacijama; transparentnost i otvorenost za informacije; te aktivno uključivanje svih sudionika odgoja i obrazovanja u proces dogovornog odlučivanja. Odgovori učenika pokazuju da su oni zainteresirani za sudjelovanje u odlukama škole. Roditelji pozitivno ocjenjuju otvorenost škole, ali mnogi ističu bojazan da bi svojom otvorenom kritikom ugrozili svoju djecu. Više od trećine učitelja drži da bi učenicima trebalo osigurati više sudjelovanja u odlučivanju, ali je četvrtina uvjerena da mnogim učenicima manjkaju neophodni preduvjeti za djelotvornu participaciju.

Education and Active Citizenship in the European Union (Odgoj i obrazovanje i aktivno građanstvo u Europskoj uniji), Luxembourg, European Commission, 1998.
Studija se bavi pitanjima poticanja aktivnog i participativnog građanstva odgojem i obrazovanjem, kao jednim od najvećih izazova za Europsku uniju tijekom sljedećih godina. Istraživanje pod naslovom 'Eurobarometar mladih Europljana' iz 1997. godine pokazuje da je oduševljenje mladih europskim integracijama pragmatične i apolitične naravi te da mu nedostaje osjećaj za zajedništvo. Stoga se predlaže poticanje osjećaja pripadnosti zajednici i angažiranosti za nju. Aktivno građanstvo pretpostavlja afektivnu, kognitivnu i pragmatičnu dimenziju. Ono je djelotvorno u mjeri u kojoj pojedinci i grupe osjećaju pripadnost društvu, posjeduju najvažnija znanja i informacije te djeluju u skladu s njima.

Education for Democracy: A Statement of Principles: Guidelines for Strengthening the Teaching of Democratic Values (Odgoj i obrazovanje za demokraciju: Izjava o načelima: Smjernice za poboljšanje podučavanja o demokratskim vrijednostima), Washington, D. C., American Federation of Teachers, 1987.
Polazeći od tvrdnje da se demokratske vrijednosti ne mogu održati ako se sustavno ne prenose generacijama koje dolaze, autori pozivaju američke škole da ulože više napora u odgoj i obrazovanje za demokraciju. U knjizi se određuju znanja i vještine koji su građanima prijeko potrebni za život u demokraciji. U skladu s tim, predlaže se što i kako poboljšati u odgoju i obrazovanju mladeži te upozorava na utjecaj dominantnih diskursa, osobito onih u području povijesti, na interpretaciju ciljeva odgoja i obrazovanja za demokraciju.

Foundations of Democracy: Authority, Privacy, Responsibility, and Justice (Temelji demokracije: Vlast, privatnost, odgovornost i pravda), Calabasas, Center for Civic Education, 1995.
Ovaj srednjoškolski udžbenik upoznaje učenike s osnovama ustavne demokracije SAD-a preko pojmova vlasti, privatnosti, odgovornosti i pravde, kojima su posvećene pojedine cjeline teksta. U poglavljima o vlasti govori se o odnosu vlasti i puke moći, narodu kao izvoru svekolike vlasti, važnosti izbora stručnih i karakternih osoba itd. U drugoj cjelini govori se o privatnosti ne samo u smislu zaštite doma i osobe od bezrazložnih napada i pretraživanja, nego i u smislu samostalnog odlučivanja o tome koje ćemo informacije podijeliti s drugima, hoćemo li ući u brak, imati djecu i sl. U nastavnim jedinicama o odgovornosti raspravlja se o odgovornosti vlade da osigura opću dobrobit, pravednost, temeljne slobode i zajedničku obranu, te odgovornosti građana da nadziru vladu. Četvrta cjelina obuhvaća pitanja distributivne, korektivne te proceduralne pravde.

Franzosa, S. D. (ur.) ***Civic Education: Limits and Conditions*** (Građanski odgoj i obrazovanje: Granice i preduvjeti), Ann Arbor (MI), Prakken Publications, 1988.
Središnju nit djela čini ideja da stabilnost, trajnost, reforma i preobrazba društvenog i političkog sustava ovise o znanjima, vještinama i navikama u građanskom odgoju i

obrazovanju koje učenici usvajaju u školi. Izvješće o stanju građanskog odgoja i obrazovanja u Sjedinjenim Državama potaknulo je žestoke rasprave među stručnom i laičkom javnošću o ciljevima suvremenog građanskog odgoja i obrazovanja, od kojih su mnoge predmet ove knjige.

Friebel, Wim (ur.) ***Education for European Citizenship*** (Odgoj i obrazovanje za europsko građanstvo), Freiburg, Fillibach, 1996.
Oslanjajući se na pedagoške i psihološke spoznaje o učenju i podučavanju, europski stručnjaci za izobrazbu učitelja propituju ideju europskog građanstva. U radu se pokušavaju rasvijetliti temeljna pitanja odgoja i obrazovanja za europsko građanstvo, kao što su: postaju li djeca građanima rođenjem ili ulaskom u pravno određenu zrelost, kad i kako djeca počinju razumijevati ideju građanstva i, osobito, europskog građanstva, koji su pristupi odgoju i obrazovanju za europsko građanstvo najprimjereniji određenoj dobi učenika itd.

Gagnon, Paul ***Democracy's Half-Told Story: What American Textbooks Should Add*** (Nedovršena priča o demokraciji: Što nedostaje američkim udžbenicima povijesti), Washington, D. C., American Federation of Teachers, 1989.
Knjiga se bavi raščlambom sadržaja nekoliko najvažnijih američkih udžbenika povijesti za srednju školu. Glavni cilj američkog srednjoškolskog kurikuluma povijesti jest razviti učenicima razumijevanje društvenih institucija i snaga koje promiču, odnosno ometaju razvoj demokracije. Svrha raščlambe bila je pokazati u kojoj mjeri udžbenici povijesti ostvaruju postavljene ciljeve i kako bi u tom smislu trebalo poboljšati njihov sadržaj. Pri tomu se promatralo pristup obradi pet nastavnih cjelina: 'Uloga povijesti u građanskom odgoju i obrazovanju', 'Baština Starog svijeta', 'Građanski rat i ukidanje ropstva', 'Promjene i reforme prije Prvoga svjetskog rata' i 'Velika depresija, New Deal i novi rat'. Istraživanjem su obuhvaćeni sljedeći udžbenici: *A History of the United States* (Povijest Sjedinjenih Država, D. Boorstin i B. Kelly), *History of a Free People* (Povijest slobodnog naroda, H. Bragdon i S. McCutchen), *The United States: A History of the Republic* (Sjedinjene Države: Povijest republike, J. Davidson i M. Cytle), *People and Our Country* (Narod i naša zemlja, N. Risjord i T. Haywoode) i *Triumph of the American Nation* (Trijumf američke nacije, L. Todd i M. Curti).

Gronemeyer, R. ***Frieden: Texte zur politische Bildung*** (Mir: Tekstovi za političko obrazovanje), Baden-Baden, Signal-Verlag, 1978.
U zborniku su objedinjeni rezultati istraživanja o pitanjima mira i sukoba. Osobita pozornost pridaje se izdvajanju pojedinačnih, nacionalnih i međunarodnih preduvjeta za sprječavanje sukoba i održanje mira u svijetu.

Gross, D. ***Social Science Perspectives on Citizenship Education*** (Pogledi društvene znanosti na građanski odgoj i obrazovanje), New York, Teachers College Press, 1991.
Studija je posvećena političkim, povijesnim, gospodarskim, geografskim, kulturnim, socijalnopsihologijskim, antropološkim i filozofskim pogledima na građanski odgoj i obrazovanje. Pokazuje da se predmet u školama ne shvaća dovoljno ozbiljno, odnosno da se ne prorađuje dovoljno djelotvorno. Dobar građanin ovdje se određuje kao osoba koja brine o dobrobiti drugih, moralno se odnosi prema drugima, kritički propituje ideje i prijedloge te umije odabrati valjana rješenja na temelju ispravne prosudbe.

Haber, Clive ***School Effectiveness and Education for Democracy and Non-violence*** (Djelotvornost škole i odgoj i obrazovanje za demokraciju i nenasilje), Pariz, UNESCO, 1997.
Uspoređujući škole iz različitih dijelova svijeta u kojima se njeguju načela demokracije i

nenasilja s onima u kojima prevladava autoritarno ozračje, autor dokazuje da su demokratske škole djelotvornije glede ostvarivanja konvencionalnih odgojno-obrazovnih ciljeva i da, među ostalim, njihovi učenici postižu bolje rezultate na testovima znanja.

Ichilov, Orit (ur.) ***Citizenship and Citizenship Education in a Changing World*** (Građanstvo i građanski odgoj i obrazovanje u mijenjajućem svijetu), London i Portland (OR), The Woburn Press, 1998.
Knjiga se bavi različitim političkim kontekstima u kojima danas odrastaju mladi i utjecajima koje te razlike imaju na građanski odgoj i obrazovanje. U njoj se polazi od shvaćanja da se znanja i vještine prijeko potrebne za političku identifikaciju i djelovanje istovremeno stječu u formalnim i u neformalnim odgojno-obrazovnim sredinama te da se i jedne i druge nalaze pod snažnim utjecajem različitih intelektualnih tradicija u određivanju ciljeva, sadržaja i metoda političkog odgoja i obrazovanja. Zajedničko obilježje suvremenih pristupa građanskom odgoju i obrazovanju jest poticanje lojalnosti i usmjerenost na pravne i strukturalne aspekte politike, uz istovremeno izbjegavanje kontroverznih i globalnih tema.

Kennedy, Kerry ***Citizenship Education and the Modern State*** (Građanski odgoj i obrazovanje i moderna država), London, Taylor & Francis, 1997.
U knjizi se građanski odgoj i obrazovanje promatra kroz prizmu njegove društveno-medijske uloge, tj. kao djelatnost kojom se među mladima promiče povezanost i jedinstvo demokratske zajednice. Ta je njegova uloga postala izuzetno važna posljednjih godina zbog dramatičnih promjena u shvaćanju ideja nacionalne države i svjetske sigurnosti. U knjizi se ističe da učinkovitost građanskog odgoja i obrazovanja ovisi o tomu koliko su učitelji informirani o suvremenim procesima i kako oni razumijevaju demokratske promjene u svijetu.

Kreisberg, Seth ***Transforming Power: Domination, Empowerment, and Education*** (Preobrazba moći: Dominacija, osnaživanje i obrazovanje), New York, Educators for Social Responsibility i Suny Press, 1992.
Knjiga je posvećena pitanju odnosa moći u školi i široj zajednici. Istražuju se mogućnosti osnaženja učitelja i učenika, osobito glede njihova ovladavanja vještinama kritičke i djelotvorne participacije u demokratskom društvu. Središnju nit knjige čini autorova raščlamba odnosa između "moći nad" i "moći s". Oslanjajući se na pedagogijske, političke, feminističke i psihologijske teorije, autor propituje one varijante dinamike moći u odnosima između učitelja i učenika kojima se osnažuju obje strane.

Levin, H. ***Education Choice and Pains of Democracy*** (Obrazovni izbor i jadi demokracije), Stanford, Stanford University, 1982.
U djelu se govori o tome kako demokratizacijom obrazovnog sustava pospješiti razvoj demokratskog društva i otvoriti šire mogućnosti osobnog izbora u obrazovanju. Postoje brojne političke opcije za zadovoljavanje roditeljskog i učeničkog izbora u okviru postojećeg obrazovnog sustava, koji istodobno nastoji odgovoriti društvenim ciljevima školovanja u demokratskom društvu. No, da bi obrazovanje istodobno zadovoljilo i društvene potrebe i zahtjeve osobnog izbora, potrebno je riješiti brojne prepreke, primjerice smanjiti porez na privatno podučavanje i sl.

Lewis, Barbara A. ***The Kids' Guide to Social Action: How to Solve the Social Problems You Choose and Turn Creative Thinking into Positive Action*** (Vodič o društvenoj akciji za klince: Kako rješavati društvene probleme koje odaberete i od kreativnog mišljenja doći do pozitivne akcije), Carmarthen, Educators for Social Responsibility i Free Spirit, 1991.
Knjiga pomaže djeci u stjecanju znanja i razvoju vještina koji čine temelj društvenih

promjena. Sadrži smjernice za pisanje pisama političarima i lokalnim vlastima, intervjuiranje, prikupljanje novčanih sredstava, istupanje u javnosti, oglašavanje u medijima i još niz drugih aktivnosti od kojih ovisi djelotvornost građanske participacije. Tu su i primjeri peticija, adrese i telefonski brojevi vladinih ureda i grupa za društvenu akciju te istinite priče o klincima koji su uspjeli postići velike stvari.

Lickona, Thomas ***Educating for Character: How Our Schools Can Teach Respect and Responsibility*** (Odgajati za karakter: Kako naše škole mogu podučavati poštovanju i odgovornosti), New York, Educators for Social Responsibility i Bantam Books, 1991.
Knjiga se bavi pitanjem kako pomoći učenicima da u sebi razviju osobine poštenja, časti i odgovornosti. Autor opisuje rad desetaka učitelja i škola širom američkog kontinenta koji svoje učenike podučavaju etičkim vrijednostima. Daju se odgovori na pitanja zašto škole trebaju odgajati učenike u duhu općeljudskih vrijednosti, koje su vrijednosti prijeko potrebne za razvoj demokratskog društva i što škole trebaju poduzeti kako bi odgovorile tim zahtjevima. Tekst je nadopunjen opisima brojnih strategija i tehnika odgoja i obrazovanja koje su primjerene demokratskim ciljevima.

Meyer-Bisch, Patrice (ur.) ***Culture of Democracy: A Challenge for School*** (Kultura demokracije: Izazov za školu), Pariz, UNESCO, 1995.
U knjizi se promišlja o ulozi škole u očuvanju i razvoju demokratskih vrijednosti i promiče ideja škole kao mjesta međukulturnog dijaloga. Budući da većina država svijeta danas prihvaća ideje demokracije i građanskog društva, što podrazumijeva širenje vidika s nacionalnog na globalno obzorje, pred odgoj i obrazovanje se postavlja zahtjev pripreme učenika za nove društvene odnose. S tim u svezi, knjiga sadrži opise programa koji se ostvaruju u UNESCO-ovu projektu Udruženih škola. Posljednje poglavlje posvećeno je pregledu povijesti odgoja i obrazovanja za demokraciju, a u dodatku se nalazi Svjetski plan djelovanja u obrazovanju za ljudska prava i demokraciju, koji je usvojen na Međunarodnom kongresu o obrazovanju za ljudska prava održanom u Montrealu 1993. godine.

Minkler, John ***Active Citizenship: Empowering America's Youth*** (Aktivno građanstvo: Osnaživanje američke mladeži), New York, Educators for Social Responsibility i Center for Multicultural Cooperation, 1996.
Nastavni materijali za srednjoškolce koji im pomažu u stjecanju znanja, razvoju vještina i usvajanju vrijednosti odgovornog građanstva. Učenje se temelji na postupcima raščlambe i rješavanja stvarnih problema u školi i društvu. Program uključuje i provođenje grupnog projekta u kojemu učenici istražuju političke probleme zajednice i mogućnosti njihova rješavanja. Materijal je prilagođen potrebama nastave društvenih predmeta u srednjoj školi.

Murchland, B. ***Higher Education and the Practices of Democratic Politics: A Political Education Reader*** (Visoko obrazovanje i prakse demokratske politike: Čitanka za političko obrazovanje), Dayton, Kettering Foundation, 1991.
Djelo je zbirka eseja posvećenih političkom obrazovanju za demokratsko građanstvo na visokoškolskoj razini. U njima su predstavljeni zaključci sa sastanaka male grupe stručnjaka, administrativnih djelatnika i studenata koji su tijekom pet godina raspravljali o ulozi sveučilišta u pripremi mladeži za političku odgovornost.

National Standards for Civics and Government (Nacionalni standardi odgoja i obrazovanja za građanstvo i vlast), Calabasas, Centre for Civic Education, 1993.
U ovom nacrtu američkog odgojno-obrazovnog kurikuluma za građanstvo i vlast razrađuju se nacionalni ciljevi te standardi sadržaja i uspješnosti učenika. Dodiruju se teme kao što su:

smisao vlasti, američki politički sustav, ustav i demokracija, uloga građanina te odnos Amerike prema svijetu itd.

Osler, Audrey; Rathenow, Hanns-Fred i Starkey, Hugh (ur.) ***Teaching for Citizenship in Europe*** (Podučavati za građanstvo u Europi), London, Trentham Books Ltd., 1996.
U knjizi su okupljeni radovi europskih autora u kojima oni daju odgovore na praktična pitanja o građanstvu, demokraciji i pluralizmu. Nude se nastavne strategije za poticanje globalne odgovornosti, aktivno ostvarivanje građanskih prava, te pravednosti i jednakosti u obrazovanju. Priručnik je namijenjen učenicima, studentima učiteljskih škola i fakulteta te stručnjacima za izobrazbu učitelja u građanskom odgoju i obrazovanju.

Participation and Citizenship: Training for Minority Youth Projects in Europe (Participacija i građanstvo: Izobrazba za projekte mladeži manjina u Europi), Strasbourg, Council of Europe, 1998.
Publikacija je izvješće o šestomjesečnom tečaju izobrazbe voditelja mladeži manjinskih grupa o participaciji i građanstvu, koji je pokrenula Uprava za mladež Vijeća Europe 1997. godine. Projekt je doprinos rastućoj svijesti o važnosti mladeži kao društvene, kulturne i političke snage današnjice i sutrašnjice. Zbog povećane opasnosti od isključivanja i samoisključivanja, u dinamičnim procesima rekonstrukcije kulturnih identiteta u Europi, mladi iz manjinskih zajednica nalaze se među najranjivijim skupinama. Višegeneracijsko isključenje, izvlaštenost i diskriminacija vode k nemoći i nepovjerenju u demokratski model društvene organizacije. Transnacionalne europske etničke i druge manjine (primjerice homoseksualci, hendikepirani, Romi itd.) iziskuju poseban europski pristup, koji nadilazi mogućnosti nacionalnih politika ili organizacija. U cilju razvoja uzajamnog razumijevanja, prihvaćanja i poštovanja, predlaže se poticanje veza između mladeži manjinskih i većinskih grupa.

Pincus, D. i Ward, R. J. ***Citizenship: Learning to Live as Responsible Citizens*** (Građanstvo: Učiti živjeti kao odgovorni građani), Carthage (IL), Good Apple, 1991.
Knjiga se bavi društvenom odgovornošću te nudi aktivnosti za više razrede osnovne škole koje se mogu prilagoditi mlađoj i starijoj dobi. Poglavlja nose naslove: Što je građanstvo, Koji stavovi i djela vode k odgovornom građanstvu, Što je odgovorno građanstvo, Što sve podrazumijeva komuniciranje u zajednici te Što misliš o ovim građanima?

Regional Conference on Civic Education and Culture of Peace: Final Report (Regionalna konferencija o građanskom odgoju i obrazovanju i kulturi mira: Završno izvješće), Pariz, UNESCO, 1996.
Na Konferenciji o građanskom odgoju i obrazovanju i kulturi mira, održanoj u Primorskom u Bugarskoj 1996. godine, predstavnici zemalja Istočne Europe razmjenjivali su iskustva i ideje svojih zemalja u tom području. Na Konferenciji se raspravljalo o izradi kurikuluma za međunarodno razumijevanje, ljudska prava i mir; jačanju regionalne suradnje u građanskom odgoju i obrazovanju; te izgradnji kulture mira.

Schöfthaler, T. ***Socio-Economic Aspects of the Democratization of Education*** (Društvenogospodarski aspekti demokratizacije odgoja i obrazovanja), Pariz, UNESCO, 1986.
U ovoj studiji demokratizacija odgoja i obrazovanja se određuje kao proces koji omogućuje izbor između različitih mogućnosti, vođen uvjerenjem da su jednakost, solidarnost, sloboda i pravda temeljne ljudske vrijednosti. Ti se kriteriji ovdje promatraju u kontekstu pronalaženja strategija za reformu odgojno-obrazovnog planiranja i prakse. U prvom poglavlju raščlanjuju se gospodarski i društvenopolitički zahtjevi obrazovanja. Drugo poglavlje posvećeno je

raščlambi problema i smetnji demokratizacije odgoja i obrazovanja. U trećemu se govori o međunarodnim iskustvima glede pristupa demokratizaciji odgoja i obrazovanja, te se razrađuju pitanja integriranog pristupa politici i zakonodavstvu, inventivnog načina uporabe raspoloživih sredstava, kurikuluma usmjerenog na probleme, ukidanja mogućnosti ranog izbora te politike pozitivne diskriminacije. Posljednje poglavlje sadrži poglede Trećeg svijeta na novi politički i gospodarski svjetski poredak, koji se razlikuju od obrazovnih reformi što ih je razvijeni svijet propisao za nerazvijene zemlje.

Sharing Responsibility (Dijeliti odgovornost), Dundee, Scottish Consultative Council on the Curriculum, 1995.
U knjizi se prikazuje kako u školama diljem Europe mladi uče preuzimati odgovornost, proširivati svoja shvaćanja utjecaja koji oblikuju njihove živote te vlastite odgovornosti za izgradnju budućnosti demokratskim procesima.

Tedesco, Juan Carlos ***The New Educational Pact: Education, Competitiveness and Citizenship in Modern Society*** (Novi ugovor u obrazovanju: Obrazovanje, natjecanje i građanstvo u suvremenom društvu), Pariz, UNESCO Publishing, 1998.
Složenost i dalekosežnost društvenih promjena u današnje vrijeme navodi nas na preispitivanje svrhe i zadataka odgoja i obrazovanja. Razlažući uzroke i učinke krize tradicionalnih sustava učenja i podučavanja, autor nastoji doći do alternativnih rješenja primjerenijih suvremenim izazovima.

Tibbitts, Felisa i Torney-Purta, Judith ***Citizenship Education in Latin America: Preparing for the Future*** (Građanski odgoj u Latinskoj Americi: Priprema za budućnost), Social Programs Division, Inter-American Development Bank, 1999.
Autorice se bave propitivanjem modela građanskog odgoja i obrazovanja u kontekstu Latinske Amerike. Monografija je pripremljena za potrebe Odjela za društvene programe Međuameričke banke za razvoj. U njoj se razlaže teorijski okvir građanskog odgoja i obrazovanja, opisuju pristupi u izradi i primjeni formalnih i neformalnih strategija i programa u tom području te ocrtavaju smjernice za uvođenje i vrednovanje unaprjeđenja programa.

Torney-Purta, Judith; Schwille, John i Amadeo, Jo-Ann ***Civic Education Across Countries: Twenty-four National Studies from the IEA Civic Education Project*** (Građanski odgoj i obrazovanje u nizu zemalja: Dvadeset i četiri studije IEA Projekta o građanskom odgoju i obrazovanju), Amsterdam, The International Association for the Evaluation of Educational Achievement, 1999.
Studija je objavljena kao prvi svezak o višegodišnjem istraživanju građanskog odgoja i obrazovanja u zemljama članicama Međunarodne udruge za vrednovanje postignuća u odgoju i obrazovanju. Sadrži nacionalna izvješća o teoriji i praksi pripremanja mladeži za sudjelovanje u demokratskim procesima i preuzimanje građanskih odgovornosti. Nakon uvodnog dijela u kojemu se objašnjava svrha istraživanja te navode razlike i sličnosti u građanskom odgoju i obrazovanju među državama, slijede opširna izvješća o stanju građanskog odgoja i obrazovanja u Australiji, Europi, Sjevernoj i Južnoj Americi, Africi i i Aziji. Svaki prilog sadrži podatke o društveno-političkom kontekstu, kurikulumu, metodama i oblicima rada, strategijama uvođenja i vrednovanja odgojno-obrazovnih rezultata, izobrazbi nastavnika itd.

Understand the Law: Going to Work (Razumjeti zakon: Zaposlenje), London, Schools Curriculum Development, 1995.
Treća od četiri knjige koje se bave razumijevanjem zakona razmatra zakonsko reguliranje

prava zaposlenika, posebice glede mjera za suzbijanje diskriminacije, pitanja sklapanja ugovora, zdravstvenih uvjeta rada, viška djelatnika itd. Navode se mnogobrojne aktivnosti primjerene u nastavi.

Understand the Law: Implementing the Law (Razumjeti zakon: Provoditi zakon), London, Schools Curriculum Development, 1995.
U ovoj se knjizi, drugoj iz serije 'Razumjeti zakon', raščlanjuju brojna etička pitanja zakonodavstva i pravnog sustava, kao što su odgovornost pojedinca, policija, zakoni o maloljetnicima itd. Knjiga je namijenjena radu u učionici.

Understand the Law: The Individual and Society (Razumjeti zakon: Pojedinac i društvo), London, Schools Curriculum Development, 1994.
U prvoj od četiri knjige iz serije 'Razumjeti zakon' londonske udruge 'Razvoj školskog kurikuluma' *(Schools Curriculum Development)*, namijenjene učenicima, istražuje se odnos pojedinca i društva kroz prizmu zakonskih odredbi. Obuhvaćena su pitanja građanstva, etike pravnog sustava i zakonodavstva, zakonskog određenja punoljetnosti i dr. Pomoću igrokaza, rasprava i rješavanja problema ispituju se načini funkcioniranja zakona u modernom društvu. Knjiga sadrži radne listiće za umnožavanje.

Understand the Law: Using the Law (Razumjeti zakon: Koristiti zakon), London, Schools Curriculum Development, 1995.
U četvrtoj, posljednjoj knjizi iz serije 'Razumjeti zakon', pobliže se sagledavaju pitanja uloge zakona u svakodnevici čovjeka, posebice srednjoškolskih učenika: zakonska dob za stjecanje punoljetnosti, školska pravila, prava djece i sl. Teme su predstavljene igrokazima, proučavanjem slučajeva itd.

Vargaftig, Marion ***Cultural Rights, the Media and Minorities*** (Kulturna prava, mediji i manjine), Strasbourg, Council of Europe, 1997.
Knjiga donosi izlaganja sudionika te zaključke i preporuke sa seminara 'Kulturna prava, mediji i manjine', koji je održan 1995. godine u Strasbourgu, u sklopu programa Vijeća Europe 'Demokracija, ljudska prava, manjine: Odgojno-obrazovni i kulturni aspekti', pokrenutog radi osvjetljavanja povezanosti ideje kulturnih prava i medija te zaštite kulturnih prava manjinskih zajednica. Promišljanja su se kretala u tri smjera: intelektualnom, u sklopu kojega se raspravljalo o nazivlju radi iznalaženja zajedničkog jezika; normativnom, u sklopu kojega je oblikovano nekoliko preporuka; te operativnom, u sklopu kojega je razrađen plan za poredbeno proučavanje 'kompenzatorske' uloge medija na europskoj razini.

World Survey of Civic Education (Svjetski pregled građanskog odgoja i obrazovanja), Strasbourg, CIVITAS, 1998.
Pregled sadrži izvješća o građanskom odgoju i obrazovanju u više od 100 zemalja svijeta. Za svaku zemlju iznose se podaci o: stanju građanskog odgoja i obrazovanja u školskom sustavu, izobrazbi učitelja za rad u tom području, ciljevima programa, stručnim udrugama učitelja građanskog odgoja i obrazovanja, praćenju uspješnosti učenika i vrednovanju programa, ulozi nevladinih udruga i ministarstava u promicanju građanskog odgoja i obrazovanja, financiranju projekata, problemima koji traže hitno rješavanje i dr.

Young Citizen's Passport: Your Guide to the Law (Putovnica mladog građanina: Vaš vodič kroz zakone), London, Citizenship Foundation, 1995.
Ovaj popularno pisani vodič ima za cilj upoznati mladež sa zakonskim propisima koji se izravno tiču njihova života. U njemu se nalaze naputci o odnosima mladeži prema drugima,

braku, zajedničkom životu, razvodu, roditeljstvu, usvajanju djece, HIV-u i AIDS-u, drogama, zdravstvenoj njezi, osobnoj sigurnosti, stanovanju, radu, diskriminaciji, novcu, pravima potrošača, posjedovanju i uporabi vozila, policiji, sudovima, pravnim savjetima i glasovanju. Vodič nudi mnoštvo savjeta o tome kako ostvariti svoja prava usprkos nizu formalnih i drugih društvenih prepreka te objavljuje adrese organizacija kojima se mladež može obratiti za pomoć, uz kratke informacije o pojedinoj organizaciji i načinu na koji se mladež može koristiti njezinim uslugama.

Interkulturalni/multikulturalni odgoj i obrazovanje

Action to Combat Intolerance and Xenophobia (Djelatnosti za suzbijanje nesnošljivosti i ksenofobije), Strasbourg, Council of Europe, 1984.
Izvješće je nastalo na temelju spoznaja i iskustava iz niza projekata Vijeća za kulturnu suradnju pri Vijeću Europe. U predgovoru Antonio Perotti tumači da je interkulturalni odgoj i obrazovanje jedan od najvažnijih načina borbe protiv ksenofobije i rasizma svih oblika (klasnog, rasnog, nacionalnog, religijskog, dobnog, statusnog itd.). Uz religijske i političke institucije, medije, organizacije mladeži i društvenu tradiciju, školski je sustav najplodnije tlo za prenošenje i snaženje nesnošljivosti stereotipima i predrasudama. Stoga se savjetuje da kurikulum postane odrazom raznoličja kulturnih vrijednosti i iskustava djece koja po njemu uče. Zanimljivo je da se strategija koju u tu svrhu predlaže Vijeće Europe na europskoj razini potpuno podudara s UNESCO-ovom strategijom na svjetskoj razini: planiranje prosvjetnih politika u smjeru sprječavanja diskriminacije svake vrste; izobrazba učitelja i izrada pedagoških i didaktičkih materijala o ljudskim pravima; te revizija sadržaja udžbenika.

Against Bias and Prejudice: The Council of Europe's Work on History Teaching and History Textbooks (Protiv predrasuda i pristranosti: Djelatnost Vijeća Europe glede nastave povijesti i povijesnih udžbenika), Strasbourg, Council of Europe, 1995.
Izdanje sadrži preporuke Vijeća Europe o nastavi povijesti i povijesnim udžbenicima u kojima se traži da se u izboru povijesnih tema i tumačenju povijesti u školi poštuju načela nepristranosti i nepredrasudnosti.

Allen, Judy; Mc Neill, Earldene i Schmidt, Velma ***Cultural Awareness for Children*** (Kulturna svijest za djecu), Redding (MA), Addison-Wesley Publishing Company, 1992.
Knjiga obiluje nastavnim aktivnostima kojima se promiče kulturno i međukulturno razumijevanje u školi. Sadržaj čine opisi svakodnevne djelatnosti i način života ljudi u osam kultura, uključujući hranu, odijevanje, stanovanje, prijevozna sredstva i umjetnička ostvarenja.

Barnes, Ellen; Berrigan, Carol i Biklen, Douglas ***What's the Difference? Teaching Positive Attitudes Toward People with Disabilities*** (U čemu je razlika? Podučavanje pozitivnih stavova prema osobama sa smetnjama u razvoju), Syracuse (N.Y.), American Institute for Research and Syracuse University, 1978.
Priručnik za učitelje namijenjen učeničkom razumijevanju problema s kojima se susreću osobe s teškoćama u razvoju. Prikazane su različite aktivnosti simulacijske naravi kojima se potiče razvoj pozitivnih stavova prema oštećenim osobama i osvještavaju dimenzije i učinci

društvene diskriminacije tog dijela pučanstva.

Barres, E. ***Vorurteile*** (Predrasude), Opladen, Leske Verlag i Budrich GmbH, 1978.
Rad sadrži didaktički dobro oblikovan nastavni materijal namijenjen razumijevanju predrasuda. Tematski se raščlanjuju ključni pojmovi, obilježja predrasuda, njihovi uzroci i razvoj, posebnosti društvenih predrasuda i njihov utjecaj na mišljenje i ponašanje pojedinca.

Batelaan, P.; Gundara, J. S. ***L'éducation interculturelle: Bibliographie choisie*** (Interkulturalno obrazovanje: Odabrana bibliografija), UNESCO, Bulletin du Bureau international d'éducation, 1991., br. 260.
Tematski broj Biltena Međunarodnog ureda za obrazovanje posvećen interkulturalnom obrazovanju izišao je u sklopu priprema za Međunarodnu konferenciju o obrazovanju, održanu u Ženevi 1992. godine. Tema Konferencije bila je 'Kako obrazovanje pridonosi kulturnom razvoju'. U izdanju se raspravlja o antirasističkom obrazovanju, obrazovanju pripadnika etničkih manjina, obrazovanju starosjedilačkog i nomadskog stanovništva, pitanju jezika kojim se treba služiti u tom području odgoja i obrazovanja, izobrazbi učitelja itd. Autori naglašavaju da je interkulturalno obrazovanje zadaća svih demokratskih, heterogenih i multikulturalno ustrojenih društava.

Bennett, Sarah-Louise ***The Batzwa Files*** (Batzwa dosjei), Dublin, Irish Commission for Justice and Peace i Irish Council of Churches, 1996.
Knjiga je namijenjena razvoju vještina uspostavljanja i održavanja dobrih međuljudskih odnosa kod učenika niže školske dobi. Učenike se potiče na istraživanje sebe i svog odnosa prema drugima, osobito prema članovima obitelji i prijateljima. Središnji lik knjige je izvanzemaljac Batzwa koji dolazi na Zemlju kako bi upoznao osjećaje Zemljana i odnose među njima. Na temelju tih spoznaja, on pomaže učenicima da sudjelovanjem u različitim aktivnostima, igrama i rješavanjem problema razumiju svoje ponašanje i usmjere ga prema društveno poželjnim ciljevima.

Bennett, Sarah-Louise ***People Who Need People*** (Ljudi koji trebaju ljude), Dublin, Irish Commission for Justice and Peace i Irish Council of Churches, 1995.
Tema knjige su razlike i sličnosti među ljudima. Namijenjena je učiteljima i učenicima. U njoj se iznose istinite priče iz života poznatih i nepoznatih ljudi koje potiču učenike na razmišljanje o kulturnim i vjerskim razlikama, utjecaju predrasuda i ideji zajedništva. Među pričama nalaze se opisi života Franje Asiškog, Gandhija i Martina Luthera Kinga.

Bloom, Dwila ***Multicultural Art Activities Kit*** (Kutija multikulturalnih umjetničkih aktivnosti), West Nyack (N.Y.), Center for Applied Research in Education, 1994.
Autorica u pedeset nastavnih jedinica prikazuje obrazovne mogućnosti multikulturalne umjetnosti za učitelje osnovne i srednje škole. Učenici upoznaju stilove umjetničkog izražavanja u preko trideset i pet kultura širom svijeta. Svaka nastavna jedinica sadrži upute za učenje, listiće s dodatnim aktivnostima i prijedloge kraćih istraživačkih projekata.

Borrelli, Michele i Hoff, Gerd (ur.) ***Interkulturelle Pädagogik in internationalen Vergleich*** (Međunarodna poredba interkulturalne pedagogije), Baltmannsweiler, Pädagogische Verlag Burgbücherei Schneider, 1988.
Zbornik donosi radove u kojima se promišlja interkulturalna pedagogija kao znanost odgoja i obrazovanja koja funkcionira kao kritička teorija društvene preobrazbe, odnosno znanost koja objedinjuje odgojno-obrazovnu teoriju i društvenu praksu u cilju dublje humanizacije društva. Prilozi su podijeljeni u četiri dijela: Sustavne studije o interkulturalnom odgoju i obrazovanju;

Interkulturalizam i filozofija jezika; Interkulturalizam i antropologija; Školski problemi u zemljama doseljenika. Govori se o poteškoćama interkulturalnog dijaloga i interkulturalne nastave u raznim dijelovima svijeta, primjerice u Australiji, Poljskoj, Italiji, Francuskoj. Okupljeni su radovi na njemačkom, francuskom i engleskom jeziku.

Brezlanovits, Carola (ur.) ***KinderAnsichten (Dječji pogledi)***, Göttingen, Lamuv, 1994.
U ovoj knjizi djeca iz raznih dijelova svijeta odgovaraju na pitanja u kakvim uvjetima žive, zašto moraju raditi, kako se igraju u vrijeme rata, o čemu sanjaju i razmišljaju. Knjiga je namijenjena učenicima viših razreda osnovne škole.

Bücken, Hajo (ur.) ***Das Fremde überwinden: Vom Umgang mit sich und anderen*** (Nadvladati otuđenost: O odnosu prema sebi i drugima), Offenbach/M., Burckhardthaus-Laetare, 1991.
Knjiga nudi igre i druge aktivnosti pomoću kojih se osnovnoškolcima nastoji približiti složena problematika mržnje prema strancima, otuđenosti i globalnih utjecaja. Svaka tema obrađuje se kao zasebna cjelina: 'Otuđenost u meni', 'Otuđenost u nama', 'Otuđenost među nama', 'Otuđenost između njih i nas' i 'Otuđenost kod njih'.

Byrnes, Deborah ***"Teacher, They Called Me a _____!"*** ("Učitelju, rekli su mi da sam _____!"), New York, Anti-Defamation League of B'nai B'rith, 1987.
Knjiga sadrži 69 nastavnih aktivnosti za osnovnu školu namijenjenih razumijevanju nepoželjnih posljedica stereotipa, predrasuda i pogrdnih imena te jačanju snošljivosti na međusobne razlike među učenicima osnovne škole. Obavljajući predložene aktivnosti, učenici se potiču na osvještavanje i mijenjanje svojih pristranih stavova, ali i na preispitivanje mnogih misaonih obrazaca kojima su izloženi u svojoj sredini.

Callister, E.; Davis, N. i Pope, B. ***Me and You and Others: Class and Group Activities for Personal Development*** (Ja i ti i drugi: Razredne i grupne aktivnosti za osobni razvoj), Victoria, Brooks Waterloo, 1988.
Materijal sadrži aktivnosti kojima učenici stječu svijest o društvenim pretpostavkama osobnog razvoja. Osobita pozornost usmjerena je na razumijevanje svojih i tuđih potreba i želja, ali i potreba višekulturalne zajednice kao cjeline. Učenicima se pomaže da shvate značaj odgovornosti prema sebi, prema drugima i prema zajednici u kojoj žive.

Cech, Maureen ***Global Child: Multicultural Resources for Young Children*** (Globalno dijete: Multikulturalni materijali za predškolsku djecu), Menlo Park (CA), Adison-Wesley Publishing Company, 1991.
Knjiga je namijenjena razvoju osjećaja globalne pripadnosti i snošljivosti na različitost svijeta kod predškolske djece. U njoj su sadržani opisi običaja povezanih s proslavom žetve i maskenbalom te s praznikom svjetla, Novom godinom i buđenjem proljeća u različitim kulturama. Odgajatelji ih mogu koristiti prilikom obilježavanja sličnih praznika ili događaja u svojoj kulturi.

Crang, Mike ***Cultural Geography*** (Kulturni zemljopis), London, Routledge, 1998.
Sagledavajući kulturu iz zemljopisnih obzora, autor objašnjava kako državna kulturna politika, nacionalna kultura, kultura kompanije, knjige, filmovi i drugi umjetnički proizvodi oblikuju identitet pojedinca. Materijal je namijenjen radu u školi. Pisan je jednostavno, pojedine jedinice sadrže niz dodatnih informacija, a na kraju se nalazi rječnik najvažnijih pojmova.

Crosby Stull, Elizabeth ***Multicultural Discovery Activities for the Elementary Grades*** (Multikulturalne istraživačke aktivnosti za osnovnu školu), New York, Center for Applied Research in Education, 1995.
Knjiga je pisana kao udžbenik koji učenicima nižih razreda osnovne škole pomaže da uz pomoć istraživanja i drugih aktivnih metoda učenja steknu prijeko potrebna znanja i razviju osjećaj snošljivosti prema različitim kulturama unutar i izvan zajednice u kojoj žive. Donosi primjere iz dječje književnosti; narodne priče; opise blagdana; umjetnosti i vještine; igre, plesove i ritmove; glazbu; hranu; zemljopisne karte; te autorske studije o suvremenoj dječjoj književnosti, iz deset kultura. Tim se pristupom dolazi do vizualno bogatog prikaza pojedinih kultura u učionici. Učenici uočavaju zajednička obilježja kultura, kao što je primjerice lik varalice u narodnim pričama, bajka o Pepeljuzi, proslava dana žetve i tako redom. Uz svaku od kultura navedena je bibliografija s bilješkama najmanje desetak preporučenih djela dječje književnosti.

Cummings, Marlene A. (ur.) ***Individual Differences: An Experience in Human Relations for Children*** (Razlike među pojedincima: Iskustvo međuljudskih odnosa za djecu), New York, Anti-Defamation League, 1989.
Djelo sadrži savjete učiteljima kako poticati razvoj pojedinačnih vještina i sposobnosti kod učenika i kako im pomoći da razumiju i prihvate sebe i druge.

Deegan, James G. ***Children's Friendships in Culturally Diverse Classrooms*** (Dječja prijateljstva u kulturno raznolikim razredima), London, Falmer Press, Taylor & Francis, 1996.
Autor na nov način sagledava dječja prijateljstva, interese, potrebe i sposobnosti u multikulturalnom razredu. Koristeći spoznaje novijih američkih, australskih i britanskih istraživanja, poredbenom raščlambom otkriva značenje prijateljstva u različitim kulturama. Govori se o razvoju ideja o prijateljstvu kod djece, povezanosti djece s kulturom vršnjaka i utjecaju prijateljstava na socijalizaciju djece u današnjim školama.

Derman-Sparks, Louise i A.B.C. Task Force ***Anti-Bias Curriculum: Tools for Empowering Young Children*** (Antipredrasudni kurikulum: Oruđe za osnaživanje djece rane predškolske dobi), Washington, D. C. National Association for the Education of Young Children, 1998.
Ovaj dobro strukturirani metodički priručnik namijenjen je odgajateljima i drugim stručnjacima za rad s djecom rane predškolske dobi na jačanju svijesti o različitosti i sprječavanju nastanka stereotipa i predrasuda. Sadržaj je podijeljen u dvanaest poglavlja u kojima se govori o: ulozi anti-predrasudnog kurikuluma; stvaranju anti-predrasudnog ozračja; početnom radu s dvogodišnjacima; učenju o rasnim razlikama, sličnostima, teškoćama u razvoju, spolnom identitetu te otporu prema stereotipnom i diskriminirajućem ponašanju; radu s roditeljima i dr. U dodatku se nalazi popis literature za djecu i odrasle, radni listić o stereotipima i upute za raščlambu dječjih slikovnica i knjiga glede seksizma i rasizma.

DeYoung, Curtis Paul ***Coming Together: The Bible's Message in an Age of Diversity*** (Okupiti se zajedno: Biblijska poruka u dobu raznoličja), Valley Forge (PA), Judson Press, 1995.
U knjizi se istražuje rasna i kulturna raznolikost s biblijskog motrišta. Slijedom uvida znanstvenika iz različitih kulturnih i rasnih grupa, autor motri Isusovo rasno i kulturno podrijetlo te kritički propituje tezu o Isusovoj sveprisutnosti kao uskrsnulog Krista. Nadalje, opisuje kako ljudi drugih rasa tumače Bibliju te pokazuje da se njihovi pogledi mogu ne samo ukrštati s tradicionalnim europskim gledištima, nego i pomoći širem sagledavanju biblijskih istina. Djelo također iznosi biblijske stavove o rasizmu, seksizmu i klasizmu.

Domino: A Manual to Use Peer Group Education as a Means to Fight Racism, Xenophobia, Anti-semitism and Intolerance (Domino: Priručnik za korištenje obrazovanja u grupi vršnjaka kao sredstva za borbu protiv rasizma, ksenofobije, antisemitizma i nesnošljivosti), Strasbourg, Council of Europe, 1996.
Priručnik je nastao u sklopu Kampanje europske mladeži Vijeća Europe, a namijenjen je mladima, voditeljima mladeži, učiteljima, socijalnim djelatnicima i drugima koji su uključeni ili se planiraju uključiti u rad s mladima, osobito u projekte obrazovanja u grupi vršnjaka. Pod vršnjacima se misli na grupe adolescenata čvrsto povezane nekom od kultura mladeži. U borbi za moć vrijednosti grupe igraju važnu ulogu. Ako u nekom društvu prevladavaju rasistički, ksenofobijski ili antisemitski stavovi i ponašanje, grupa vršnjaka može postati rasadište takvih ideja, jer se u njoj automatski aktivira mehanizam zaštite onih 'iznutra' od onih 'izvana'. Isto tako, žele li se promijeniti ti obrasci u pravcu prihvaćanja razlika, grupa vršnjaka može biti od velike pomoći, jer omogućuje zamjenu iskustva diskriminacije, preko koje se osnažuje identitet pojedinca i grupe.

Education Pack: Ideas, Resources, Methods and Activities for Informal Intercultural Education with Young People and Adults (Nastavni paket: Ideje, izvori, metode i aktivnosti za neformalni interkulturalni odgoj i obrazovanje za mlade i odrasle), Strasbourg, Council of Europe, 1995.
Ovo je priručnik o teorijskim i praktičnim aspektima neformalnih programa interkulturalnog odgoja i obrazovanja. Napisali su ga iskusni voditelji mladih u sklopu Kampanje europske mladeži ("Svi različiti - svi jednaki") protiv rasizma, ksenofobije, antisemitizma i nesnošljivosti, koju je pokrenulo Vijeće Europe. U prvom dijelu priručnika daje se pregled povijesnih, političkih i gospodarskih čimbenika koji upućuju na prijeku potrebu za uvođenjem interkulturalnog odgoja i obrazovanja. U drugom dijelu opisuju se aktivnosti namijenjene voditeljima mladeži iznad 14 godina i odraslih u neformalnim odgojno-obrazovnim programima o jednakosti, rasizmu, ksenofobiji, antisemitizmu i nesnošljivosti. Interkulturalni odgoj i obrazovanje podrazumijeva rad na promjeni stavova, osjećaja, percepcije, vrijednosti i iskustva. Stoga su ponuđeni materijali razrađeni u tri faze: misliti, osjećati i djelovati.

Elliot, R. ***We: Lessons on Human Worth and Dignity*** (Mi: Lekcije o vrijednosti i dostojanstvu čovjeka), Minneapolis, UN Association USA, 1992.
U ovom se vodiču učitelji upoznaju s metodama osvješćivanja predrasuda u razredu. Igrokazima, projektima, grupnim raspravama i rješavanjem problema pomaže im se u otkrivanju podrijetla predrasuda i nesnošljivosti te izgrađivanju pozitivnih stavova prema pripadnicima drugih kultura.

Fennes, Helmut ***Projektunterricht "Interkulturelles Lernen in der Schule"*** (Nastava putem projekata "Interkulturalno učenje u školi"), Beč, BMUK, 1984.
Priručnik za projektnu nastavu govori o mogućnostima iskoračenja od svoje prema stranoj kulturi, odnosno o premošćivanju jaza između različitih kultura u cilju promicanja raznih oblika interkulturalnog učenja i jačanja interkulturalnog suživota. Svaka cjelina sadrži nastavne materijale u kojima se nalaze teorijski prilozi i informacije za učenike te metodički naputci za učitelje.

Fennes, Helmut i Hapgood, Karen ***Intercultural Learning in the Classroom: Crossing Borders*** (Interkulturalno učenje u razredu: Prijelaz preko granica), London i Washington, Cassell, 1997.
Knjiga se bavi teorijskim i praktičnim pitanjima planiranja i provođenja interkulturalnog učenja u razredu, u kontekstu odnosa između kulturne različitosti i procesa europske

integracije. Nastojeći objasniti smisao i ulogu 'prijelaza preko kulturnih granica', autori najprije raščlanjuju fenomen straha od stranaca, proces usustavljenja i osvještavanja kulture te narav interkulturalnih susreta u pluralnim društvima. Veći dio knjige posvećen je pitanjima interkulturalnog učenja: ciljevima, pristupima, metodama i pomagalima te shemama projekata u tom području. Uvršteni su primjeri vježbi i rječnik najvažnijih pojmova. Knjiga na kraju sadrži opis nekih projekata, odnosno programa kojima se promiče povezanost, suradnja i razmjena među europskim školama.

Fernig, L. ***L'interaction entre l'éducation et la culture*** (Interakcija obrazovanja i kulture), UNESCO, Bulletin du Bureau international d'éducation, 1992., br. 263.
Ovaj broj Biltena Međunarodnog ureda za obrazovanje posvećen je pitanju uloge obrazovanja u rješavanju problema diskriminacije, ksenofobije i nesnošljivosti prema izbjeglicama i imigrantima. Izdanje je objavljeno prigodom Međunarodne konferencije o obrazovanju održane 1992. godine.

Friesenhahn, Günter ***Zur Entwicklung Interkultureller Pädagogik*** (O razvoju interkulturalne pedagogije), Berlin, EXpress Ed., 1988.
U studiji se nastoji dokazati prijeka potreba za interkulturalnom pedagogijom u tadašnjoj Saveznoj Republici Njemačkoj, u vremenu zamaha neofašističkih, ksenofobijskih i nacionalističkih pokreta. Autor tumači različite zamisli na kojima se temelje pojmovi Ausländer pedagogije, bikulturalne pedagogije i multikulturalne pedagogije, dolazeći na poslijetku do pojma i samorazumijevanja interkulturalne pedagogije kao nove pedagogijske discipline koju određuje zajedničko učenje, što pretpostavlja i potiče ravnopravnost svih sudionika u nastavi te se protivi asimilaciji stranaca. Drži da se problemi suživota u multikulturalnom društvu trebaju početi rješavati upravo na razini odgoja i obrazovanja.

Fullinwider, Robert K. (ur.) ***Public Education in a Multicultural Society: Policy, Theory, Critique*** (Javno obrazovanje u multikulturalnom društvu: Politika, teorija, kritika), Cambridge, Cambridge University Press, 1996.
Zbornik eseja nudi filozofijsku raščlambu temeljnih pitanja multikulturalnog odgoja i obrazovanja u osnovnoj i srednjoj školi. Autori propituju teoriju i politiku multikulturalizma, raspravljajući o odnosu kulture i identiteta, ulozi razuma u premošćivanju kulturnih podjela te multikulturalnim idejama u nastavi povijesti i književnosti. U nekoliko eseja razmatraju se politike multikulturalizma u Californiji i New Yorku te smjernice za izradu kurikuluma Nacionalnog vijeća za društvene studije (*National Council for Social Studies*).

Gagliardi, Raul (ur.) ***Teacher Training and Multiculturalism: National Studies*** (Izobrazba učitelja i multikulturalizam: Nacionalne studije), Pariz, UNESCO/IBE, 1995.
Knjigu čine studije nastale u sklopu projekta Međunarodnog ureda za obrazovanje 'Osnovno obrazovanje za sudjelovanje u demokraciji'. Predstavljeni su rezultati programa izobrazbe učitelja u duhu kulture različitosti, koji se primjenjivao u osam zemalja s ciljem unaprjeđenja međukulturnog dijaloga, razumijevanja i poštivanja drugačijih kultura. U prvom poglavlju govori se o problemima pripreme učitelja za multikulturalno obrazovanje, primjerice onima jezičke naravi. Knjiga sadrži i prijedlog nacionalnog kurikuluma koji podržava demokratske procese, omogućuje razrješenje kulturoloških sukoba i nadilazi europocentrizam.

Green, Bruce Michael ***Decisions, Decisions: Prejudice*** (Odluke, odluke: Predrasude), Cambridge (MA), Educators for Social Responsibility, 1992.
Paket sadrži nastavne materijale o predrasudama i diskriminaciji. Učenici uče kako prepoznati i razotkriti predrasude i njihovu pozadinu. Potiče ih se da razgovaraju i raspravljaju o

diskriminativnim oblicima ponašanja te da sami donesu odluku o tome kakve će stavove zastupati. Time se u razredu stvara ozračje otvorenosti, snošljivosti i nenasilnog ponašanja. Paket se sastoji od diska s glavnim programom, popratnog diska, udžbenika, opsežnog vodiča za učitelje s razrađenim nastavnim jedinicama, brošure o kritičkom mišljenju i radnih listića za učenike.

Guidelines for Selecting Bias-Free Textbooks and Storybooks (Smjernice za izbor udžbenika i čitanki lišenih predrasuda), New York, The Council on Interracial Books for Children, 1980.
Autori daju smjernice za određivanje kriterija temeljem kojih se može vršiti izbor udžbenika i čitanki te, svjesni nesavršenosti svojih pogleda, potiču čitateljstvo na kritičko sagledavanje samih smjernica kao i vlastitih predrasuda, kulturnih motrišta te ranijih pretpostavki.

Hackl, Bernd (ur.) ***Miteinander lernen: Interkulturelle Unterrichtsprojekte in der Schulpraxis*** (Učiti zajedno: Projekti interkulturalne nastave u školskoj praksi), Innsbruck, Österr. Studien Verl., 1993.
Knjiga nudi niz prijedloga i ideja o mogućnostima provođenja interkulturalne nastave putem projekata. U sažetom teorijskom uvodu navode se problemi multikulturalizma i iznose teze o nastavi koja potiče motivaciju za nadilaženje kulturnih i etničkih granica.

Hoopes, D. S. ***Intercultural Education*** (Interkulturalni odgoj i obrazovanje), Bloomington, Phi Delta Kappa Educational Foundation, 1980.
U djelu je riječ o promjenama ciljeva, prioriteta, tema i pristupa interkulturalnom odgoju i obrazovanju. U nedavnoj prošlosti ono se svodilo na informacije o kulturama i na raščlanjivanje društvenih i političkih odnosa pojedinih grupa. Svijet je u takvim programima bio promatran fragmentarno. Danas, kada zamisao o globalnom društvu postaje sve prihvatljivija, cilj interkulturalnog odgoja i obrazovanja jest priprema učenika za globalnu međuovisnost i kulturni pluralizam, pri čemu se osobita pozornost pridaje razvoju osjetljivosti za odnose, događaje i snage koji nadilaze nacionalne ili kulturne granice.

Hursh, Heidi i Prevedel, Michael ***Activities Using the State of the World Atlas*** (Aktivnosti pomoću 'Atlasa svjetskog stanja'), Denver, Center for Teaching International Relations/University of Denver, 1995.
Djelo je priručnik koji prati posljednje izdanje 'Atlasa svjetskog stanja'. Sadrži aktivnosti putem kojih učenici upoznaju svijet kao cjelinu i razvijaju osjećaj privrženosti prema njemu. Aktivnosti se odnose na svjetske religije, etničke i kulturne grupe, ljudska prava, sukobe, moć i nove čimbenike međunarodnog prostora. Svaka od tih aktivnosti iziskuje uporabu zemljopisnih karata iz 'Atlasa' te potiče razvoj kognitivnih i istraživačkih vještina.

Hüsler-Vogt, Silvia ***Unsere Klasse hat viele Gesichter*** (Naš razred ima puno lica), Bern/Luzern, Schulstelle i Caritas, 1986.
Mapa za interkulturalni odgoj i obrazovanje sadrži radne listiće namijenjene učenicima od 5. do 7. razreda osnovne škole. Osobito je korisna u školama koje u većem broju polaze učenici različitog etničkog i nacionalnog podrijetla, jer im omogućuje da preko niza predmeta kao što su jezik, matematika, povijest, priroda, zemljopis, likovni ili glazbeni odgoj, uče zajedno i jedni od drugih. Iskustva i znanja iz drugih kultura mogu se koristiti u nastavi različitih predmeta.

The Images of the Other: Analysis of the High-school Textbooks in History from the Balkan Countries (Predodžbe drugoga: Raščlamba udžbenika povijesti za srednje škole iz

balkanskih zemalja), Sofia, Balkan Colleges Foundation, 1998.
Publikacija sadrži rezultate projekta vođenog u sklopu PHARE i TACIS Programa za demokraciju. Svrha projekta bila je raščlamba sadržaja udžbenika iz povijesti za srednje škole u kontekstu predstavljanja odnosa 'mi' i 'drugi' među balkanskim narodima, uključujući manjine i europski prostor. Tekstovi sadrže osvrte na stanje u Bugarskoj, Makedoniji, Srbiji, Turskoj, Grčkoj i Rumunjskoj. Raščlambe otkrivaju postojanje visokog stupnja etnocentričnosti i ekskluzivnosti u (re)konstruiranju povijesti nacionalnih grupa, manjina i regija u svim udžbenicima.

Intercultural Education Against Racism and Xenophobia (Interkulturalni odgoj i obrazovanje protiv rasizma i ksenofobije), Brussels, ETUCE, 1998.
Knjižica je izvješće o politici i djelatnostima Europskog sindikalnog odbora za obrazovanje (*European Trade Union Committee for Education, ETUCE*) koji s osobitom pozornošću potiče razvoj programa za interkulturalni odgoj i obrazovanje usmjereno protiv rasizma. S obzirom da u Europi broj imigranata iz neeuropskih zemalja stalno raste, europske obrazovne institucije trebaju primjereno odgovoriti na probleme obrazovanja djece drugačijeg kulturnog podrijetla. Učiteljima i drugom školskom osoblju treba osigurati cjeloživotnu izobrazbu u interkulturalnom području kako bi razumjeli svoju kulturu i njezin utjecaj na pripadnike manjinskih zajednica. Učiteljima se savjetuje da svojim učenicima ponude znanja, iskustva i vještine što će im pomoći da se aktivno suprotstave predrasudama i rasizmu, odbace neutemeljene stavove i drugima pristupe otvorena duha.

Kendall, Frances ***Diversity in the Classroom*** (Raznolikost u učionici), New York, Columbia University Teachers College Press, 1983.
U knjizi su prikazani nastavni materijali iz područja multikulturalnog odgoja i obrazovanja namijenjeni učenicima nižih razreda osnovne škole.

Klepper, N. ***Our Global Village: A Cultural Resource Guide*** (Naše globalno selo: Vodič u kulturnim bogatstvima), St. Louis, Milliken Publishing Co., 1990.
Knjige iz ove serije pomažu djeci u spoznavanju i poštivanju raznolikosti svijeta. Učitelji odnosno roditelji mogu birati među mnogovrsnim kroskurikularnim aktivnostima u kojima se isprepleće upoznavanje različitih jezika, blagdana, festivala, načina odijevanja, povijesnih okolnosti, legendi, hrane, umjetnosti, životnih stilova i igara iz cijelog svijeta.

Kodron, Christoph i Oomen-Welke, Ingelore (ur.) ***Europe c'est nous - Europe is us - Europa sind wir: Enseigner l'Europe dans nos sociétés multiculturelles: Teaching Europe in Multicultural Society*** (Europa, to smo mi: Podučavati o Europi u multikulturalnom društvu), Freiburg im Breisgau, Fillibach Verlag, 1995.
Knjiga prikazuje kulturnu i jezičnu raznolikost Europe. Ona je rezultat petogodišnjeg istraživanja obrazovanja u multikulturalnim europskim društvima, koje je provodila grupa didaktičara iz osam europskih zemalja. Projekt je pokrenut radi utvrđivanja djelotvornijeg pristupa razumijevanju između mladih ljudi iz različitih regija, zemalja, jezika i kultura. U knjizi se opisuju iskustva i odnosi između djece koja u multikulturalnim razredima uče zajedno s vršnjacima iz drugih zemalja.

Living Together With Our Differences (Živjeti zajedno s razlikama), Pariz, UNESCO, 1995.
Djelo je objavljeno kao prilog obilježavanju Međunarodne godine snošljivosti. U njemu se iznose iskustva nevladinih organizacija povezanih s UNESCO-om u području promicanja interkulturalnog razumijevanja i snošljivosti.

Mai, Manfred (i dr.) ***Wo die Menschen leben*** (Gdje ljudi žive), Ravensburg, Maier, 1994.
Knjižica sadrži kratke tekstove, ilustracije, igre i minileksikon pomoću čega se učenici nižih razreda osnovne škole upoznaju s klimom, krajolikom i drugim prirodnim odrednicama života ljudi diljem zemaljske kugle te s načinima ljudske prilagodbe različitim životnim uvjetima.

Matiella, Ana ***Positively Different*** (Pozitivno drugačiji), Santa Cruz, Network Publications, 1991.
Priručnik je namijenjen roditeljima i učiteljima u radu s djecom različitog rasnog, kulturnog, vjerskog i drugog podrijetla. U njemu se nalazi više ideja i smjernica za stvaranje odgojnog ozračja oslobođenog utjecaja predrasuda i stereotipa.

Meier, Christiane (ur.) ***Alles wirkliche Leben ist Begegnung: Anregungen zu Kulturbegegnungen als Unterrichtsthema*** (Sav zbiljski život jest susret: Poticaji na međukulturne susrete kao nastavna tema), Zürich, UNICEF/Švicarski odbor, 1995.
U knjižici su okupljeni nastavni materijali o međukulturnim susretima i tri izvješća o multikulturnim iskustvima u švicarskim razredima. Autori polaze od uvjerenja da se interkulturalno učenje ne zbiva automatski susretom pripadnika različitih kulturnih krugova, nego traži izvjesnu metodičko- -didaktičku umješnost koja pruža okvir za nova iskustva. Knjižicom se mogu služiti osnovnoškolci i srednjoškolci.

Miller, Etna; Clegg, Luther Bryan i Vanderhoof, William H. ***Celebrating Diversity: A Multicultural Resource*** (Slavljenje raznolikosti: Multikulturalni izvor), Albany (N.Y.), Delmar Pub., 1995.
Vodič za uvođenje ideja multikulturalizma u kurikulum srednje škole donosi radove u kojima se opisuju slavni ljudi i događaji iz različitih kultura, koji su utjecali na oblikovanje našeg svijeta. Usto, nude se aktivnosti za razvoj kritičkog mišljenja učenika.

Milord, Susan ***Hands Around the World: 365 Creative Ways to Build Cultural Awareness & Global Respect*** (Ruke oko svijeta: 365 kreativnih načina za razvijanje kulturne svijesti i globalnog poštivanja), Charlotte, Williamson Publishing, 1992.
Sadržaj knjige strukturiran je kao kalendar koji se može koristiti svake godine iznova. Za svaki se dan nude ideje i aktivnosti pomoću kojih dijete iskustveno upoznaje način života svojih vršnjaka diljem svijeta, uključujući pripremu jela, dječje priče, predmete i igračke koje djeca samostalno izrađuju, proslave blagdana, dječje igre i dr. Na primjer, daju se upute za izradu narukvice prijateljstva od konca na način kako to čine djeca Gvatemale, potom upute za pripravu zdravog obroka od riže preostale od prethodnog dana prema receptu iz Tajlanda itd. Djecu se potiče da zemlju o kojoj uče potraže u atlasu, da se igraju redajući imena zemalja na različite načine i sl., a odrasle da im pomognu u ispunjavanju postavljenih zadataka.

Neugschwandtner, Renate ***Flucht, Migration, multikulturelle Gesellschaft: Texte und Materialien*** (Bijeg, migracije, multikulturalno društvo: Tekstovi i materijali), Salzburg, Verein für Friedenspädagogik Salzburg, 1992.
Tekstovi okupljeni u ovoj knjizi donose austrijske poglede na migracije i multikulturalno društvo. Polazeći od povijesnih i teorijskih temelja, raščlanjuju se austrijska politika prema azilantima, mediji, te razna pitanja u području interkulturalnog odgoja i obrazovanja danas. Knjiga je namijenjena učenicima u dobi iznad 11 godina, kojima nudi niz aktivnosti, igara i projekata za interkulturalno učenje, primjerice o najčešćim predrasudama prema strancima i sl.

A New Type of Upper Secondary School: Tokyo Metropolitan Kokusai High School (Nova

vrsta srednje škole: Srednja škola Kokusai u Tokiju), Tokyo, National Institute for Educational Research, 1990.
U djelu se opisuje srednja škola u Japanu koja od kraja osamdesetih godina svoj program temelji na pet načela internacionalizma. Cilj joj je osposobiti mladež da se djelotvorno nosi s nedostacima suvremenog gradskog života. Statutom škole predviđeno je da jednu trećinu učenika čine djeca japanskih povratnika, a ostale dvije trećine djeca stranih državljana. Svojih pet načela škola je razradila na temelju UNESCO-ove Preporuke iz 1974. godine: 1. jačanje svijesti o međuovisnosti svih nacija i naroda svijeta, 2. poštivanje i razumijevanje svoje kulture kao temelja poštivanja i razumijevanja drugih kultura, 3. promicanje učenja stranih jezika, 4. proširivanje mogućnosti komuniciranja i 5. jačanje ideje o poštivanju dostojanstva osobe. Nastavni plan uključuje sljedeće predmete: japanska kultura, poredbeni kulturni studiji, tradicijske umjetnosti, međunarodni odnosi, informacije, komunikacija, strani jezici itd.

Otero, G. i Smith, G. ***Teaching about Cultural Awareness*** (Podučavati o kulturnoj svijesti), Denver, Center for Applied Research in Education, 1994.
Djelo se temelji na zamisli da unaprijed oblikovani stavovi i nedostatak interakcije s drugima ograničuju naše kulturne vidike. Predlaže se niz aktivnosti kojima se učenici potiču na produbljivanje svog znanja o razlikama među kulturama. Osobita pozornost pridaje se upoznavanju različitih običaja i načina života. Spoznaje o kulturnim posebnostima uzimaju se kao polazište za bolje razumijevanje osobnih kulturnih obzora. Neke od tema koje se obrađuju su: 'Skriveno od našeg pogleda', 'Svi klinci su jednaki', 'Grupe i otuđenje' i 'Etnički TV vodič'.

Ouellet, F. ***L'éducation interculturelle: Essai sur le contenu de la formation des maîtres*** (Interkulturalni odgoj i obrazovanje: Esej o sadržaju izobrazbe učitelja), Pariz, L'Harmattan, 1991.
U djelu se raspravlja o dilemama u svezi s ulogom škole u promicanju interkulturalne i globalne svijesti s jedne i jačanju etničkih identiteta s druge strane. Učenici se uče kako istodobno očuvati i nadići osebujnost vlastite kulture. Od škole se traži da uravnoteži etničke sadržaje s učenikovim potrebama, osobito da učenicima pruži slobodu u izboru identiteta, ne umanji njihove izglede za uspjeh u obrazovanju i ne naruši društvenu koheziju. U knjizi se govori i o tome kako se škola može uspješno boriti protiv diskriminacije i rasizma. Iznose se rezultati koje u tom području postiže pedagogija suradnje. Obrađene teme su: Sudbina kulture u suvremenom svijetu, Rizici sukoba u pluralističkim društvima: rasizam i antirasizam, Interkulturalna komunikacija i njezina primjena u pedagogiji, Interkulturalni odgoj i obrazovanje i jednakost mogućnosti u obrazovanju te Interkulturalni odgoj i obrazovanje i otvorenost prema svijetu.

Ouellet, F. (ur.) ***Pluralisme et école: Jalons pour une approche critique de la formation interculturelle des éducateurs*** (Pluralizam i škola: Smjernice za kritički pristup interkulturalnoj izobrazbi učitelja), Québec, Institut québecois de recherche sur la culture, 1988.
Djelo donosi kritički pregled europskih, američkih i kanadskih inicijativa u području međukulturnog odgoja i obrazovanja. Autori nastoje precizno odrediti značajke nastave usmjerene na poticanje interkulturalizma i najvažnije sastavnice izobrazbe učitelja u tom području. U pojedinim tekstovima razmatraju se pitanja pojave interkulturalizma na zapadu, ksenofobije i rasizma kao prepreke međunarodnom razumijevanju, otvaranja prema svijetu, razvoja interkulturne pedagogije itd. Na kraju se nalazi bibliografija popraćena bilješkama.

Perotti, Antonio ***Action to Combat Intolerance and Xenophobia in the Activities of the***

Council of Europe's Council for Cultural Co-operation 1969-1989 (Djelovanje na suzbijanju nesnošljivosti i ksenofobije u aktivnostima Vijeća za kulturnu suradnju Vijeća Europe od 1969. do 1989. godine), Strasbourg, Council of Europe, 1992.
Ovo izvješće nudi podroban pregled aktivnosti Vijeća za kulturnu suradnju Vijeća Europe za suzbijanje nesnošljivosti i ksenofobije u razdoblju od 1969. do 1989. godine. Aktivnosti se predstavljaju u kontekstu rastuće ksenofobije u Europi i "novih stvarnosti" Zapadne Europe. Program Vijeća za kulturnu suradnju predlaže tri glavna područja djelovanja odgojno-obrazovnih i kulturnih sustava: razvoj kognitivne spoznaje; razvoj vještina i sposobnosti; te razvoj novih nastavnih modela. Program pokriva sljedeće cjeline: podučavanje povijesti; obrazovanje o medijima; interkulturalni odgoj i obrazovanje; izobrazba učitelja; te odgoj i obrazovanje za ljudska prava i demokratske vrednote. Izvješće sadrži savjete učiteljima i novinarima o načinima suzbijanja ksenofobije i nesnošljivosti.

Peters, William A. ***Class Divided Then and Now*** (Podijeljeni razred nekad i sada), New Haven (CT), Yale University Press, 1987.
Autor opisuje pedagoški eksperiment u području smanjenja predrasuda i stereotipa, koji se provodio pod nazivom 'Plave oči/smeđe oči' u jednom trećem razredu osnovne škole, te utjecaj tog eksperimenta na sudionike 16 godina kasnije.

Pilz, Brigitte (ur.) ***Schulpartnerschaften und Projektunterricht*** (Partnerstvo škola i nastava pomoću projekata), Beč, Österreichischer Informationsdienst für Entwicklungspolitik, 1991.
U prvom dijelu knjige raspravlja se o društvenim uvjetima koji pogoduju provođenju interkulturalnih projekata. Nakon toga slijede opisi konkretnih iskustava suradnje među školama i nastave koja se odvija pomoću projekata. Mnoštvo praktičnih primjera mogu biti dobar poticaj za pokretanje interkulturalnih projekata u obrazovanju.

Rademacher, Helmolt (i dr.) ***Spiele und Übungen zum interkulturellen Lernen*** (Igre i vježbe za interkulturalno učenje), Berlin, VWB, 1991.
Autori nude 10 različitih vrsta igara za razvijanje interkulturalne svijesti među učenicima osnovne i srednje škole: igre zagrijavanja, usuglašavanja, međusobnog upoznavanja, upoznavanja grada i sela, upoznavanja zemalja podrijetla učenika iz razreda, igre oponašanja, igre o problemima suživota, o predrasudama, samoopažanju i opažanju drugih. Igrama se teži ne uspostavljanju lažnog sklada, nego jačanju spremnosti za aktivno susretanje pripadnika drugih kultura i otvorenu raspravu o svojoj i drugim kulturama.

Ramsey, Patricia ***Teaching and Learning in a Diverse World*** (Podučavanje i učenje u svijetu različitosti), New York, Columbia University Teachers College Press, 1987.
Knjiga donosi teoriju dječjeg razvoja i prikaz istraživanja multikulturalnog odgoja i obrazovanja. Autorica navodi materijale i aktivnosti za primjenu programa multikulturalnog odgoja i obrazovanja u zaštiti okoliša.

Redman, George ***A Casebook for Exploring Diversity in K-12 Classrooms*** (Registar za istraživanje raznolikosti od vrtića do viših razreda osnovne škole), New Jersey, Prentice Hall, 1998.
Knjiga sadrži sažete opise zbiljskih situacija u učionici koji odražavaju praksu multikulturalnosti. Autorov pristup slijedi konstruktivističku teoriju u izobrazbi učitelja, kojom se učitelje potiče na aktivno istraživanje u nastavi. Knjiga je dobar vodič za programe stručnog usavršavanja učitelja, programe pomoći u zajednici koji se provode u organizaciji pojedinih škola, aktivnosti udruga roditelja i učitelja itd.

Saracho, Olivia i Spodek, Bernard ***Understanding the Multicultural Experience in Early Childhood Education*** (Razumijevanje multikulturalnog iskustva u odgoju u ranom djetinjstvu), Washington D. C., National Association for the Education of Young Children, 1983.
U knjizi se govori o životu djece u crnačkim, meksičkim i azijsko-američkim obiteljima. Osobita pozornost posvećena je detaljnim opisima sadržaja i metoda odgoja u obiteljima koje pripadaju različitim kulturama.

Shiman, David A. ***The Prejudice Book: Activities for the Classroom*** (Knjiga o predrasudama: Aktivnosti za razred), New York, Anti-Defamation League, 1994.
Priručnik sadrži nastavne jedinice o diskriminaciji, predrasudama, stereotipima i pravima manjina. Namijenjen je učenicima u dobi od 9 do 13 godina i njihovim učiteljima. Za učitelje je još pripremljen 'Upitnik za samoispitivanje' koji mjeri njihovu procjenu uspješnosti u ostvarivanju nastavnih ciljeva. Najveći dio udžbenika posvećen je aktivnostima kojima se potiče participativno učenje. Igrokazi, rasprave, rješavanje problemskih situacija itd. zamišljeni su tako da se njima razotkrivaju nesnošljivi stavovi, nepotpune percepcije i predrasude učenika o drugima te potiče promjena njihova ponašanja i otvorenosti na razlike.

Singelis, Ted M. (ur.) ***Teaching about Culture, Ethnicity, and Diversity: Exercises and Planned Activities*** (Podučavati o kulturi, etnicitetu i raznolikosti: Vježbe i planske aktivnosti), Thousand Oaks, Sage Publications, 1998.
Priručnik za učitelje nudi strukturirane aktivnosti i vježbe kojima se pospješuje razumijevanje i komunikacija između različitih etničkih i rasnih grupa. Učenicima se pomaže u stjecanju izravnih iskustava o inače apstraktnim zamislima jednakosti i ravnopravnosti.

Smith, Alan i Robinson, Alan ***Education for Mutual Understanding: The Initial Statutory Years*** (Odgoj i obrazovanje za uzajamno razumijevanje: Prve godine primjene), Coleraine, Centre for the Study of Conflict/University of Ulster, 1996.
Ovo je završno izvješće o projektu kroskurikularnog uvođenja u škole odgoja i obrazovanja za uzajamno razumijevanje, u Sjevernoj Irskoj od 1992. do 1995. godine. Obrazovnom reformom iz 1989. godine taj je predmet proglašen obvezatnim u državnim osnovnim i srednjim školama, a školskoj je upravi stavljeno u zadatak da godišnje redovito izvješćuje roditelje o koracima koji se poduzimaju u svrhu promicanja odgoja i obrazovanja za uzajamno razumijevanje. Za razliku od mnogih drugih predmeta u kojima se naglašava kognitivna dimenzija učenja, u odgoju i obrazovanju za uzajamno razumijevanje glavni cilj je jačanje pojedinca i razvoj društvenih odnosa. Budući da obrazovni proces nikad nije lišen vrijednosnih određenja, projekt je nailazio na otpore političke naravi, zbog čega su jasno određeni sljedeći ciljevi: poštovanje sebe i drugih kao nezaobilazni preduvjet društvene kohezije; međuovisnost obitelji, lokalne zajednice i svijeta; prihvaćanje razlika i raznolikosti u fizičkom, društvenom, religijskom, kulturnom i političkom području; te nenasilno rješavanje sukoba.

Smith, Gary i Otero, George ***Teaching about Ethnic Heritage*** (Podučavati o etničkom naslijeđu), Denver, Center for Teaching International Relations/University of Denver, 1988.
Ovaj priručnik za srednjoškolske učitelje nudi nastavne jedinice za multietnički ili globalni odgoj i obrazovanje. U prvom dijelu učenici uočavaju i osvješćuju etničko raznoličje u svom razredu, školi i zajednici. U drugome istražuju genealogiju svoje obitelji i etničku stranu obiteljske povijesti. Sljedeća cjelina nudi im mogućnosti istraživanja razlika koje etničke grupe drže važnim te utjecaja tih razlika na njihov odnos s drugim etničkim grupama. U posljednjem, četvrtom dijelu učenici uče prihvaćati etničku raznolikost kao sastavni dio

ljudskog društva. Gdje god je to moguće, od učenika se traži da sami otkrivaju svoje podrijetlo i određuju mu mjesto u svom životu, kako bi došli do svog etničkog identiteta i naučili poštivati etničke identitete drugih.

Songs, Games and Stories from Around the World: Featuring the UNICEF Song 'Come on All Children' (Pjesme, igre i priče iz cijelog svijeta: Uz UNICEF-ovu pjesmu 'Hajdemo, djeco'), New York, UNICEF, 1990.
U knjizi su sakupljeni tekstovi i notni zapisi dječjih pjesama, priče te upute za petnaest igara sa svih kontinenata, kroz koje se kod djece razvija osjećaj povezanosti s njihovim vršnjacima širom svijeta. Pjesme na različitim jezicima u izvedbi dječjih zborova snimljene su na popratnu audiokasetu. Materijal je namijenjen djeci predškolske dobi i učenicima nižih razreda osnovne škole.

Steinemann, Yvonne ***Klasse(n) Bunt: Lese- und Projektmappe für multikulturelle Klassen*** (Šaroliki razred: Mapa tekstova i projekata za multikulturalne razrede), Mülheim/Ruhr, Verl. an der Ruhr, 1994.
Mapa je namijenjena učenicima u multikulturalnim razredima, koji odrastaju u kulturno raznolikoj sredini. U svim predloženim projektima težište je na međuljudskim odnosima. Nastoji se razvijati solidarnost, snaga vizije, angažiranost i životna radost.

Tenfjord, J. Within ***We are All Alike: But Do We Realize It?*** (Iznutra smo svi isti: Ali jesmo li svjesni toga?), New York, UNICEF, 1980.
U djelu se opisuju nastojanja učitelja u Norveškoj da svoje učenike putem pjesama, razgovora, filmova i tekstova poduče o životu njihovih vršnjaka iz drugih kultura, u cilju poticanja međukulturnog razumijevanja. Sukobi među učenicima koji pripadaju različitim rasama te vrijeđanja i tučnjavu po školskim dvorištima, koji su sve učestaliji kako raste broj stranih radnika, naveli su učitelje da pokušaju pronaći djelotvorne načine prevladavanja predrasuda. U knjizi se iznosi stav da su za promicanje međukulturnog razumijevanja u školi presudne osobne kvalitete učitelja i širenje znanja o različitosti putem odgovarajuće literature. Glavni zadatak učitelja je pronaći odgovarajuću literaturu, motivirati učenike za čitanje, te pročitano raščlaniti raspravama, dramatizacijama i likovnim izražavanjem. Knjiga sadrži bibliografiju radova o metodama podučavanja u odgovornosti za zajednicu.

Thomson, Barbara J. ***Words Can Hurt You: Beginning a Program of Anti-Bias Education*** (Riječi mogu povrijediti: Uvođenje programa odgoja i obrazovanja protiv predrasuda), Redding (MA), Addison Wesley, 1993.
Vodič za izradu programa namijenjenog razotkrivanju i otklanjanju predrasuda. Sadrži savjete odgajateljima kako kod djece razvijati osjetljivost za kulturne razlike. U knjizi se razrađuju pitanja jednakosti i različitosti, etnocentričnosti, osvješćivanja osobnih prednosti i nedostataka i dr. Djeca se najčešće stavljaju u situacije iskustvenog učenja. Osobito se naglašava važnost grupnih aktivnosti i radionica, kao što su 'Ljudi se razlikuju', 'Jesu li svi stariji ljudi isti', 'Obitelji su i jednake i različite' itd. Iako je knjiga namijenjena radu s djecom predškolske dobi, može se koristiti i u nižim razredima osnovne škole.

Tolerance in Films (Snošljivost na filmu), Pariz, UNESCO, 1995.
Knjiga govori o ulozi koju film općenito ima u jačanju kulturne dimenzije odgoja i obrazovanja, te o mogućnostima korištenja klasičnih i suvremenih filmova u odgoju i obrazovanju za snošljivost. Nastala je kao UNESCO-ov prilog obilježavanju stogodišnjice kinematografije i Godine snošljivosti.

Ulich, Michaela (ur.) ***Der Fuchs geht um... auch anderswo: Ein multikulturelles Spiel- und Arbeitsbuch*** (Lija se šulja... također i drugdje: Multikulturalna radna knjižica s igrama), Basel, Beltz, 1991.
Knjižica sadrži materijale za interkulturalni odgoj i obrazovanje namijenjene djeci predškolske dobi i učenicima nižih razreda osnovne škole. Igre u krug, igre lovice, pjesme, narodni plesovi, predstave i druge aktivnosti dolaze iz Turske, Grčke, Jugoslavije, Italije, Španjolske i Portugala. Obrađuju se teme kao što su škola, obitelj, godišnja doba itd. Učenike se potiče na proslave blagdana i čitanje dječjih knjiga iz tih kultura.

Williams, Leslie R. i DeGaetano, Yvonne ***Alerta: A Multicultural, Bilingual Approach to Teaching Young Children*** (Alerta: Multikulturalni, dvojezični pristup podučavanju predškolske djece), Redding (MA), Addison-Wesley Publishing Company, 1985.
Pod nazivom 'Alerta', autori nude kurikulum za niže razrede osnovne škole u kojemu se opisuju brojne mogućnosti kreativnog istraživanja kultura. Usmjeren je na razvoj osjetljivosti, otvorenosti i snošljivosti na kulturne razlike.

Winning Ideas to Stop Racism (Smisliti kako zaustaviti rasizam), Ottawa, Department of Canadian Heritage, 1992.
Djelo je zbirka radova kanadskih učenika što su nastali u sklopu projekta usmjerenog na osvješćivanje i uklanjanje rasizma i rasnog podvajanja u multikulturalnom društvu. U zbirci su sakupljene antirasističke prozne i poetske kreacije, stripovi, vizualna grafika i dr.

A World of Difference: Teacher/Student Study Guide (Svijet različitosti: Vodič za učitelje i učenike), St. Louis, Anti-Defamation League of B'nai B'rith, n. d.
Knjiga sadrži niz odgojno-obrazovnih aktivnosti namijenjenih djeci predškolske dobi i učenicima do šestog razreda osnovne škole. Svrha tih aktivnosti je bolje razumijevanje kulturnih razlika, razvoj multikulturalne svijesti i smanjenje ili otklanjanje kulturnih stereotipa i predrasuda.

York, Stacy ***Roots and Wings: Affirming Culture in Early Childhood Programs*** (Korijeni i krila: Afirmiranje kulture u predškolskim programima), St. Paul (MN), Educators for Social Responsibility i Redleaf Press, 1991.
Knjiga 'Korijeni i krila' sadrži upute za više od 60 aktivnosti putem kojih djeca predškolske dobi postaju svjesna svoga kulturnog podrijetla, uče poštivati kulturnu različitost i nadvladati pristranost i podvajanja. Odgajateljima se daju konkretni savjeti o tome kako odgovoriti na dječja pitanja o rasi i kulturi te kada primijeniti poduku kao odgojno sredstvo. Osim sadržaja namijenjenih predškolskoj dobi, u knjizi se iznose prijedlozi o uključivanju kulturnih sadržaja i istraživanju kulturne različitosti u nižim razredima osnovne škole.

Odgoj i obrazovanje za razvoj

Éducation au développement (Odgoj i obrazovanje za razvoj), New York, CNDP i UNICEF, 1994.
U knjizi se prikazuje niz projekata u području odgoja i obrazovanja za razvoj i međunarodnu solidarnost koji se provode u industrijaliziranim zemljama i zemljama Trećeg svijeta s ciljem promicanja povezanosti i uzajamne ovisnosti u svijetu.

Gardner, Howard ***Art Education and Human Development*** (Umjetnička naobrazba i ljudski razvoj), New York, Oxford University Press, 1991.
Proizvođenje i razumijevanje umjetnosti iziskuje misaone procese koji se ne uklapaju u tradicionalne kriterije za mjerenje inteligencije. Howard Gardner, jedan od najznačajnijih autora u području kognitivnih znanosti, u knjizi iznosi argumente u prilog tezi o nužnosti proširenja klasičnih definicija inteligencije te raspravlja o vrijednostima koje druge kulture pridaju umjetničkim darovima. Istražuje se uloga umjetnosti u ljudskom razvoju i metode koje djeca rabe u procesu stvaranja slika.

Pilz, Brigitte ***Umwelt und Entwicklung*** (Okoliš i razvoj), Beč, ÖIE, 1992.
Nastavni materijali za učenike viših razreda osnovne škole sadrže informacije za učitelje i učenike, listiće za poticanje aktivnog zauzimanja cijelog razreda za očuvanje okoliša te didaktičke naputke. Polazi se od ideje da gospodarski i društveni razvoj bez zaštite okoliša više nije moguć. Naslovi pojedinih poglavlja glase: 'Povezanost: naše ponašanje ima posljedice', 'Moj okoliš - tvoj okoliš - naš okoliš', 'Tropske prašume', 'Čokolada', 'Meso', 'Zaduživanje', 'Kojim putem k razvoju?'

Psacharopoulos, George i Woodhall, Maureen ***Education for Development: An Analysis of Investment Choices*** (Odgoj i obrazovanje za razvoj: Raščlamba mogućnosti za ulaganja), New York, Oxford University Press i World Bank, 1999.
U knjizi se raščlanjuju problemi s kojima se suočavaju stručnjaci u odgoju i obrazovanju, školska administracija i političari zemalja u razvoju prilikom izbora strategija ulaganja u odgoj i obrazovanje. Oslanjajući se na dvadesetogodišnje iskustvo Svjetske banke, autori govore o teorijskim i praktičnim problemima kao što su: uloga obrazovanja u gospodarskom i ljudskom razvoju, kriteriji za ulaganje u obrazovanje, raščlamba prihoda i rashoda, jednakost, povezanost ulaganja u obrazovanje i ulaganja u druge sektore itd.

Weinzinger, Brigid (ur.) ***Ent-Wickeln wir die Welt: 33 Tips für dich und mich*** (Razvijamo svijet: 33 naputka za tebe i mene), Beč, ÖIE, 1992.
Autori su osmislili 33 naputka o aktivnom zauzimanju za ozdravljenje planeta, pod geslom: "Svijet treba samo jedan lobi: nas". Iako razne globalne prijetnje rastu, tračak nade pružaju inicijative koje se rađaju diljem svijeta u cilju ostvarenja života dostojnog čovjeka.

Williams, J. (ur.) ***Forum 3: Education for Sustainable Development*** (Forum 3: Odgoj i obrazovanje za održivi razvoj), Cambridge (MA), Harvard Institute for International Development, 1994.
Treći svezak časopisa Forum iz 1994. godine, Harvardskog instituta za međunarodni razvoj, bio je posvećen odgoju i obrazovanju za održivi razvoj. Dio članaka obrađuje gospodarske, ekološke i druge probleme planiranja održivog razvoja, dok se drugi bave potrebama, ciljevima i kurikulumima odgoja i obrazovanja za razvoj.

Globalni/međunarodni odgoj i obrazovanje

Abraham, H. J. ***World Problems in the Classroom*** (Svjetski problemi u učionici), Pariz, UNESCO, 1981.
Knjiga je izmijenjena varijanta djela 'Svjetski problemi u učionici: Vodič za učitelje o zadaćama Ujedinjenih naroda', koje je prvi put objavljeno 1973. g. Svrha novog izdanja je

dati praktične prijedloge za podučavanje o suvremenom sustavu i djelatnostima Ujedinjenih naroda, osobito glede problema okoliša, svjetskog pučanstva, hrane, položaja žena, izvora vode i obrazovanja.

Boden, P. K. ***Promoting International Understanding through School Textbooks: A Case Study*** (Promicati međunarodno razumijevanje putem školskih udžbenika: Analiza jednog slučaja), Brunswick, Georg Eckert Institute for International Textbook Research, 1977.
Knjiga je posvećena pitanju revizije europskih školskih udžbenika. Posebice se govori o trogodišnjem projektu međunarodne raščlambe srednjoškolskih udžbenika povijesti, zemljopisa i sociologije koji je u Njemačkoj pokrenuo Institut Georg Eckert uz potporu UNESCO-a. Cilj projekta bio je izrada primjerenog analitičkog instrumentarija za raščlambu udžbenika glede međunarodnih ciljeva odgoja i obrazovanja.

Boulding, E. (ur.) ***Building a Global Civic Culture: Education for an Interdependent World*** (Graditi globalnu građansku kulturu: Odgoj i obrazovanje za međuovisni svijet), Syracuse, Syracuse University Press, 1988.
Autorica redefinira građansku kulturu kao poticaj za ostvarenje zajedničkog prostora, zajedničkih sredstava i uopće, za usklađenje različitih segmenata ljudskog života. Drži da je u nacionalnim društvima prijeko potrebno održavati javne okvire društvenog prostora. Ističe ulogu međunarodnih nevladinih organizacija kao alternativu dominantnom sustavu nacionalnih država.

Calleja, J.; Chitoran, D.; Bjerstedt, A. (ur.) ***International Education and the University*** (Međunarodno obrazovanje i sveučilište), London/Pariz, Jessica Kingsley Publisher i UNESCO, 1995.
Djelo donosi zaključke stručnog skupa o uvođenju međunarodnog obrazovanja u visoko školstvo. Skupu su prisustvovali predstavnici nekih sveučilišnih i drugih organizacija posvećenih promicanju kulture međunarodnog razumijevanja i mira. Prilozi pokazuju da svojim sadržajem i duhom obrazovanje u mnogim zemljama sve više poprima globalni karakter. Prvi dio donosi pregled inventivnih projekata kao što su UNESCO-ov projekt Udruženih škola, projekti Međunarodnog udruženja za istraživanje mira itd. Drugi dio sadrži primjere sveučilišnih programa u području obrazovanja za mir, obrazovanja za ljudska prava, multikulturalnog i globalnog obrazovanja.

Cleverley, J. i Jones, P. ***Australia and International Education: Some Critical Issues*** (Australija i međunarodni odgoj i obrazovanje: Neka ključna pitanja), Hawthorn (Vic.), Australian Council for Educational Research, 1976.
Studija je prilog raspravi o uvođenju programa međunarodnog odgoja i obrazovanja u redovite školske programe. Autori iznose tri razloga koja opravdavaju njihovo uvođenje: nezaobilaznu ulogu doseljenika u gospodarskom razvoju industrijaliziranih zemalja, potrebu za osnaživanjem kulturnih studija u nastavi na svim razinama i širenje pismenosti u zemljama u razvoju kao oblik dugoročne pomoći.

Cummins, Jim i Sayers, Dennis ***Brave New Schools: Challenging Cultural Illiteracy through Global Learning Networks*** (Vrle nove škole: Izazov kulturnoj nepismenosti putem globalnih mreža za učenje), New York, St. Martins Press, 1995.
Raščlambom rezultata studija slučajeva, autori dokazuju da će informacije oblikovati budućnost obrazovanja olakšavanjem komunikacije između učenika, učitelja i roditelja širom svijeta i iskorjenjivanjem neznanja temeljenog na ksenofobiji. Autori prate zamisli o nastavi u sklopu koje djeca, povezana Internetom, komuniciraju prelazeći zemljopisne, kulturne i druge

granice. Jasno pokazuju da se obrazovne reforme, želi li se obrazovanjem obuhvatiti svu djecu, moraju kretati u smjeru koji se uvelike razlikuje od pukog funkcionalnog opismenjavanja i tradicionalne pedagogije. Naglašuje se važnost kulturne i kritičke pismenosti. U djelu se navodi popis nastavnih sredstava i pomagala te uspješnih aktivnosti koje se odvijaju putem mreže.

Dussen, Jan van der i Wilson, Kevin (ur.) ***The History of the Idea of Europe*** (Povijest ideje Europe), London, Routledge, 1995.
U djelu su sabrani eseji u kojima se raspravlja o pojavi i razvoju ideje ujedinjene Europe s ciljem boljeg razumijevanja sadašnjih integracijskih tokova. Knjiga je prvenstveno namijenjena studentima europskih studija, ali se može koristiti i u nastavi društvene skupine predmeta u srednjoj školi.

Education and the World-View (Obrazovanje i svjetonazor), New York, Council on Learning i New Rochelle, 1980.
Zbornik sadrži desetak članaka u kojima se govori o prijekoj potrebi promjene svjetonazora građana u društvima koja teže razvoju demokracije. Te promjene trebaju teći u smjeru širenja znanja o nacionalnim i međunarodnim politikama, razbijanja dogme o bipolarnosti svijeta, uklanjanja straha od kompromisa i oslobađanja od uvjerenja da su ciljevi međunarodne politike suprotni temeljnim nacionalnim interesima i vrednotama.

Education for International Cooperation and Peace at the Primary School Level (Osnovnoškolski odgoj i obrazovanje za međunarodnu suradnju i mir), Pariz, UNESCO, 1983.
U publikaciji se daje prikaz metoda promicanja međunarodnog razumijevanja za niže razrede osnovne škole. Opisuje se niz nastavnih metoda koje polaze od izrade projekata, vođenja rasprava, razmjene učenika i dr. U jednom od poglavlja detaljno se obrađuju socioafektivne metode podučavanja. Donose se i nastavni materijali o međunarodnom razumijevanju i ljudskim pravima iz više zemalja.

Elder, Pamela i Carr, Mary Ann ***Worldways*** (Ovaj naš svijet), Redding (MA), Addison - Wesley, 1987.
U djelu se govori o mogućnostima promicanja globalne svijesti putem odgoja i obrazovanja u školi. Učenicima se nastoji pomoći uspješno se suočiti s brojnim izazovima suvremenog svijeta. Autorice nastoje učenike uvjeriti u to da oni doista mogu mijenjati sebe i svijet oko sebe te u tu svrhu nude niz aktivnosti o globalnoj međuovisnosti i multikulturalnoj raznolikosti.

Globales Lernen: Anstöse für die Bildung in einer vernetzten Welt (Globalno učenje: Poticaji za obrazovanje u umreženom svijetu), Jona, Forum "Schule für eine Welt", 1996.
Posljednjih godina raste svijest o prijekoj potrebi za globalnim načinom mišljenja u kulturno raznolikome svijetu. U publikaciji foruma "Škola za jedan svijet" globalno se učenje određuje kao stjecanje vještina i sposobnosti potrebnih za život u društvu rizika, te se potiče provođenje globalnog odgoja i obrazovanja u sklopu obrazovnog sustava, uključujući permanentno obrazovanje. Pogovor donosi izvatke iz međunarodnih stručnih rasprava o globalnom odgoju i obrazovanju.

Global Issues in the Elementary Classroom (Globalne teme u osnovnoj školi), Denver, Center for Teaching International Relations/University of Denver, 1993.
Knjiga sadrži niz informacija i aktivnosti koje učenike upoznaju s prednostima i nedostacima

procesa globalizacije. Aktivnosti su razvrstane u pet područja: globalna svijest, ljudske vrijednosti, globalni sustavi, globalni problemi i globalna povijest. Naslovi nekih aktivnosti glase: Naš globalni dom, Mudrost poslovica, Školska pravila širom svijeta, Učiti o drugima putem valute njihove zemlje, Putovanja smanjuju svijet, Izumi itd.

Graves, N. J. (ur.) ***Teaching Materials on Population, International Understanding and Environmental Education*** (Nastavni materijali o pučanstvu, međunarodnom razumijevanju i odgoju i obrazovanju za okoliš), Pariz, UNESCO, 1975.
Monografija je izišla u sklopu UNESCO-ova projekta promicanja odgoja i obrazovanja za međunarodno razumijevanje, a pripremali su je članovi Međunarodne geografske udruge. Sastoji se od jedanaest nastavnih jedinica u kojima se obrađuju demografski, međunarodni i ekološki problemi. Tekstovi su nadopunjeni mnoštvom karata, dijagrama i fotografija. Knjiga je namijenjena učiteljima zemljopisa i sociologije u osnovnim i srednjim školama.

Gruber, Bettina; Kassl, Birgit; Holzinger, Hans i Wintersteiner, Werner (ur.) ***Living Well in Europe: The 2nd European Youth Academy 1995/96*** (Živjeti dobro u Europi: Druga europska akademija mladeži 1995./96.), Villach, Alpen-Adria-Alternativ, 1996.
Publikacija je izvješće s Druge europske akademije mladeži, održane u organizaciji Alpen-Adria--Alternativ u austrijskom gradu Villachu u svibnju 1996. godine. Europska akademija mladeži novi je model obrazovanja lišenog pritiska ispitivanja i ocjenjivanja te krutog nastavnog plana. Pojedini razredi iz niza škola Zapadne i Istočne Europe intenzivno surađuju tijekom godine na raznim susretima, seminarima i projektima. Njihova suradnja kulminira jednotjednim druženjem u Villachu, gdje izravno rade na određenoj temi, kao što je 'Živjeti dobro u Europi', putem slikanja, glazbe, mode, kreativnog pisanja, filozofije, plesa, Interneta, zaštite okoliša, športa, komunikacije itd. Između ostalog, na Drugoj akademiji nastao je 'Manifest mladeži', u kojemu su sudionici izrazili svoje vizije, snove i zahtjeve za budući svijet, u tri područja: Demokracija u ujedinjenoj Europi; Mir; i Okoliš.

Guidelines for Curriculum and Textbook Development in International Education (Smjernice za izradu kurikuluma i udžbenika za međunarodno obrazovanje), Pariz, UNESCO, 1995.
Djelo donosi zaključke dvaju međunarodnih skupova u organizaciji UNESCO-a, koji su održani u Braunschweigu 1988. i Brisbaneu 1991. godine. Na oba skupa naglašena je važnost odgoja i obrazovanja za međunarodno razumijevanje što bi u skoroj budućnosti trebalo postati jednim od temeljnih nastavnih predmeta. U zaključcima se još navode kriteriji izrade, vrednovanja i revizije nastavnih materijala za međunarodno obrazovanje: informativnost programa, multikulturalnost pristupa, te se ističe potreba primjene načela međunarodnog razumijevanja u svakodnevnom životu.

Haggis, Sheila M. (ur.) ***The Education for All: Teacher-Training Package*** (Obrazovanje za sve: Paket materijala za izobrazbu učitelja), Pariz/New York, UNESCO i UNDP, 1995.
Pojedini prilozi u knjizi osvrću se na pitanja teorije i primjene programa 'Obrazovanje za sve', koji je pokrenut na Svjetskoj konferenciji o obrazovanju za sve, održanoj u Tajlandu 1990. godine. Osobito se razmatraju poteškoće s kojima se susreću učitelji u osnovnim školama u svijetu te se predlaže kako znanstvena i tehnološka dostignuća primijeniti u formalnom obrazovanju širom svijeta.

Handbook Resource and Teaching Material in Conflict Resolution, Education for Human Rights, Peace and Democracy (Priručnik o izvorima i nastavnim materijalima o rješavanju sukoba te odgoju i obrazovanju za ljudska prava, mir i demokraciju), Pariz, UNESCO/IPRA,

1994.
Priručnik za učitelje govori o zajedničkoj odgovornosti svih za ostvarenje mira te u tom smislu donosi prijedloge kako zainteresirati učenike i građane za sudjelovanje u mirotvornim aktivnostima.

Heater, D. B. ***World Studies: Education for International Understanding in Britain*** (Svjetski studiji: Odgoj i obrazovanje za međunarodno razumijevanje u Velikoj Britaniji), London, Harrap, 1980.
Autor govori o povijesti uvođenja odgoja i obrazovanja za međunarodno razumijevanje u Velikoj Britaniji i raspravlja o najvažnijim problemima s kojima su se u tom području susrele britanske škole.

Hopkins, S. i Winters, J. (ur.) ***Discover the World: Empowering Children to Value Themselves, Others and the Earth*** (Otkrivati svijet: Pomoći djeci da nauče cijeniti sebe, druge i Zemlju), Philadelphia, New Society Publishers, 1990.
Knjiga govori o poštovanju sebe i drugih te o povezanosti svega na našem planetu. Obrađuju se sljedeće teme: samosvijest, svijest o drugome, rješavanje sukoba, globalna svijest, briga za okoliš, tekuća zbivanja, problemi mira, mirovne proslave i značajni datumi.

Kenworthy, L. S. (ur.) ***Helping Boys and Girls Discover the World: Teaching about Global Concerns and the United Nations in Elementary and Middle Schools*** (Pomoći dječacima i djevojčicama da otkriju svijet: Podučavati o globalnim pitanjima i Ujedinjenim narodima u osnovnoj i srednjoj školi), New York, United Nations Association of the USA, n. d.
Knjižica sadrži prijedloge za uvođenje međunarodnog odgoja i obrazovanja u kurikulum osnovnih škola i odgovore na 40 najčešćih pitanja koje postavljaju učitelji i roditelji, o promicanju globalnih ideja u obrazovanju. Opća potreba za globalnim odgojem i obrazovanjem dovodi se u vezu s pripremom svijeta za dvadeset i prvo stoljeće, pa se u tom smislu poziva na mirotvornu politiku Ujedinjenih naroda. Naveden je popis knjiga, filmova, dijapozitiva i drugih materijala koji se mogu koristiti u nastavi.

Key Words for Participating in the UNESCO Associated Schools Project: Practical Manual (Ključne riječi za sudjelovanje u UNESCO-ovu projektu Udruženih škola: Praktični priručnik), Pariz, UNESCO, 1997.
Priručnik sadrži najvažnije informacije i prijedloge za sudjelovanje u UNESCO-ovu projektu Udruženih škola (*Associated Schools Project, ASP*). Projekt je danas prerastao u složenu mrežu u koju je uključeno više od pet tisuća odgojno-obrazovnih ustanova u svijetu. Cilj odgoja i obrazovanja Udruženih škola jest promicanje međunarodnog razumijevanja i mira u duhu politike Ujedinjenih naroda.

Making One World: An Education Pack on Development and Environment (Stvarati jedan svijet: Nastavni paket o razvoju i okolišu), Lisbon, North-South Centre /Council of Europe, 1992.
Nastavni paket posvećen razvoju i okolišu sadrži naputke za učitelje, radne listiće za učenike i 8 postera u boji, koji su zamišljeni kao popratni materijali uz video filmove prilagođene za uporabu u učionici. Paket je namijenjen starijim osnovnoškolcima, a može se koristiti u obliku cjelovitog tečaja o okolišu i razvoju, ili djelomično, u sklopu zemljopisa, povijesti, materinskog jezika, dramskog odgoja, sociologije i globalnih studija. Pojedini filmovi bave se povezanošću životnih stilova, potrošnje i okoliša; utjecajem društveno-gospodarske zbilje na okoliš; dugovima siromašnih zemalja kao posljedicom kolonijalizma; tamnom stranom povećavanja proizvodnje hrane u Trećem svijetu, tzv. zelenom revolucijom; učinkom rata na

ljude i okoliš, na primjeru građanskog rata u Libanonu; potrebama lokalne zajednice u odnosu na razvoj zapadnog tipa i tradiciju; te prenošenjem dominantnih kulturnih obrazaca preko medija.

Marcus, Inge Ruth i Schulze, Heinz ***Globales Lernen: Projekte, Prozesse, Perspektiven*** (Globalno učenje: Projekti, procesi, motrišta), München, AG SPAK, 1995.
Ova opsežna radna mapa sadrži prijedloge aktivnosti, projekte, igre, priče i stripove o različitim aspektima globalne povezanosti. Obrađuje se život djece i mladeži Latinske Amerike. Ponuđeni su igrokazi o problemima različitih grupa, primjerice migranata, tragača za zlatom, meksičkih uzgajivača kave itd. Uz svaku temu daju se podrobni didaktički i metodički naputci. Materijali se mogu koristiti u nastavnim i izvannastavnim aktivnostima, a namijenjeni su učenicima osnovne i srednje škole.

Mason, Robin ***Globalizing Education: Trends and Applications*** (Globalizirati obrazovanje: Trendovi i primjene), London, Routledge, 1998.
Knjiga sadrži detaljnu raščlambu teorijskih i praktičnih pristupa globalnom odgoju i obrazovanju. Autor se osvrće na mogućnosti suvremene tehnologije u ostvarivanju ciljeva sveučilišne nastave. Osobitu pozornost posvećuje obrazovnim i socio-kulturnim prednostima i nedostacima globalnih predavanja. Na kraju se iznosi pregled stanja globalnog odgoja i obrazovanja u svijetu, opisuju trendovi porasta i predviđa budući razvoj globalnog odgoja i obrazovanja.

Selby, D. i Cox, Hilary ***The New Era: Living and Learning in the Global Village: Aims and Plans at a New School*** (Nova era: Živjeti i učiti u globalnom selu: Ciljevi i planovi u novoj školi), London, World Education Fellowship, 1978.
U tri teksta opisuje se dvogodišnji eksperiment uvođenja "globalnih studija" u srednju školu u Leicestershireu 1978. s ciljem promicanja poštivanja ideje kulturne različitosti. U prvom dijelu tumače se polazišta kurikuluma globalnih studija. U drugom se potanko razrađuje program globalnih studija i teškoće koje su se javile tijekom njegove primjene. Treći dio govori o završnom ispitu iz tog predmeta. Na kraju se nalazi bibliografija radova u području globalnih studija.

Sense of Belonging: Guidelines for Values for the Humanistic and International Dimension of Education (Osjećaj pripadnosti: Smjernice o vrijednostima u humanističkoj i međunarodnoj dimenziji odgoja i obrazovanja), Pariz, UNESCO i CIDREE, 1993.
U djelu se govori o humanističkim, kulturnim i međunarodnim dimenzijama odgoja i obrazovanja. Izložen je nastavni program kojim se razvija kritičko mišljenje te potiču vrijednosti i stavovi utemeljeni na načelu samopoštovanja i poštovanja drugih, osjećaju pripadnosti, društvenoj odgovornosti, otvorenosti za trajno učenje i međupovezanosti svega u svijetu. Daju se naputci kako ideju demokracije i ljudskih prava uvesti u škole te kako promijeniti prosvjetnu politiku i školsko ozračje.

Steiner, Miriam ***Learning from Experience: World Studies in the Primary Curriculum*** (Učiti iskustvom: Svjetski studiji u osnovnoškolskom kurikulumu), Staffordshire, Trentham Books, 1993.
Ističući potrebu uvođenja globalne dimenzije u odgoj i obrazovanje, autorica u ovom priručniku opisuje načela, ciljeve i metode odgoja i obrazovanja u području svjetskih studija prilagođenog nastavi u osnovnoj školi.

Weston, B. H.; Schwenninger, Sherle R. i Shamis, Diane E. (ur.) ***Peace and World Order***

Studies: A Curriculum Guide (Studije o miru i svjetskom poretku: Vodič za kurikulum), New York, Institute for World Order, 1978.
Vodič za studij o miru i svjetskom poretku nastao je s ciljem da se srednjoškolske i sveučilišne nastavnike upozna s načelima i postupcima poticanja mira i miroljubivih međunarodnih odnosa u odgoju i obrazovanju. Prvi dio 'Vodiča' donosi eseje o odgoju i obrazovanju za mir. U drugomu se daje pregled predavanja i seminara s pedesetak američkih viših škola, u kojima se govori o miru, društvenoj pravdi, gospodarskoj koristi, ekološkoj ravnoteži, promjenama društvenog sustava itd. U trećemu je prikazano tridesetak nastavnih paketa studija za mir i međunarodne odnose, koji su se pojavili u izdanju Instituta za svjetski poredak i različitih sveučilišta širom Sjedinjenih Država. Četvrti i peti dio sadrži bibliografiju radova s bilješkama, popise časopisa, filmova, stripova, simulacijskih igara i drugih multimedijskih materijala. U šestom dijelu nalazi se sažeti pregled američkih istraživačkih projekata o miru i međunarodnim odnosima. Na kraju knjige uvršten je adresar institucija koje se bave promocijom mira i međunarodnog razumijevanja u svijetu.

World Concerns and the United Nations: Model Teaching Units for Primary, Secondary and Teacher Education (Svjetski problemi i Ujedinjeni narodi: Primjeri nastavnih jedinica za osnovnu i srednju školu te izobrazbu učitelja), New York, UN Publications, 1995.
U knjizi se opisuju novi pristupi i metode podučavanja u osnovnoj i srednjoj školi, o temama o kojima se raspravljalo na Svjetskoj konferenciji o obrazovanju za sve i sastancima Međunarodnog povjerenstva o obrazovanju za 21. stoljeće. Sadržaj knjige podijeljen je u četiri cjeline prema dobnim grupama učenika. Zamišljeno je da se pojedine teme iz knjige koriste u redovitoj nastavi zajedno s drugim izdanjima Ujedinjenih naroda. Obrađene su teme kao što su: sličnosti i razlike među kulturama, solidarnost, suradnja, diskriminacija, iskorištavanje prirodnih izvora, nasilje, društvena odgovornost i sl. Ovisno o dobi učenika, predlažu se različite metode, od pjevanja uspavanki i raščlambe novinskih članaka, do učeničkih rasprava o obrazovanju za 21. stoljeće.

A World of Learning: Practical Manual: Enhancing the Multiplier Effect of the Associated Schools Project (Svijet učenja: Praktični priručnik: Proširiti projekt Udružene škole), Pariz, UNESCO, 1994.
Priručnik je nastao u okviru UNESCO-ova projekta Udružene škole (*Associated Schools Project, ASP*), koji je pokrenut 1953. godine s ciljem promicanja odgoja i obrazovanja za međunarodno razumijevanje i mir u svijetu. U knjizi su opisane različite aktivnosti i nastavne metode koje se koriste u radu Udruženih škola. Govori se i o promijenjenoj ulozi učitelja koji su uključeni u projekt Udruženih škola.

Ostali radovi

Buisman, Wim R. ***Drug Education: Programmes and Methodology: An Overview of Opportunities for Drug Prevention*** (Obrazovanje o drogama: Programi i metodologija: Pregled mogućnosti prevencije zloporabe droga), Pariz/Brussels, UNESCO i European Commission, 1995.
U knjizi se daje prikaz programa prevencije zloporabe droga. Opisuju se različiti pristupi i metode koje se koriste u preventivnim programima utemeljenima na usklađenom djelovanju učitelja, odgajatelja, savjetnika, roditelja, škole i zajednice. Naglašava se da mlade nije dovoljno tek informirati o prevenciji, nego im valja pomoći u rješavanju problema koji vode

ovisnosti. Autor se zalaže za širenje spoznaja o štetnim učincima droge, jači policijski nadzor nad trgovinom narkoticima, te za osiguranje liječenja i njege ovisnika. Smatra da je zdravstveni odgoj i obrazovanje protiv ovisnosti odgovornost škole i društva te da svaka zemlja treba koristiti jedinstvene nastavne materijale.

Cavalcanti, Lia ***Prevention of Drug Abuse through Education and Information: An Interdisciplinary Responsibility within the Context of Human Development*** (Obrazovanjem i informiranjem djelovati preventivno protiv zloporabe droga: Interdisciplinarna odgovornost u kontekstu ljudskog razvoja), Pariz/Brussels, UNESCO i European Commission, 1994.
U monografiji se naglašava da zloporaba droge predstavlja ozbiljnu prepreku ljudskom razvoju i traži od međunarodne zajednice da poduzme mjere kako bi se zaustavila trgovina drogom. Ističe se potreba da se u preventivnom obrazovanju o zloporabi droga koriste sve raspoložive mogućnosti medija, škole i zajednice kako bi se doprlo do najrizičnijih grupa. Budući da problem zloporabe droga nagriza zajednicu u cjelini, potrebno je istodobno djelovati na pojedinačnoj i društvenoj razini kako bi se poboljšala kvaliteta života, koja je sama po sebi najbolja preventivna mjera.

Laura, Ronald S. i Cotton, Mathew C. ***New Foundations for Environmental Education: An Ecological Approach*** (Novi temelji odgoja i obrazovanja za okoliš: Ekološki pristup), London, Falmer Press, Taylor & Francis, 1998.
U knjizi se propituje u kojoj mjeri proizvodi tehnološke civilizacije narušavaju ravnotežu globalnog okoliša. Kiše, rijeke, jezera, šume, tlo i klima stradavaju od ljudske ruke. Autori tvrde da društvo koje prirodni okoliš tehnološkim postupcima preobražava u umjetni, pridonosi globalnom uništenju te da tradicionalni odgoj i obrazovanje za okoliš polazi od pogrešnih teorijskih pretpostavki koje valja korjenito izmijeniti.

Nowlis, Helen ***Drugs Demystified: Drug Education*** (Demistificirati droge: Obrazovanje o drogama), Pariz, UNESCO, 1975.
Autorica promišlja društvene i individualne posljedice ovisnosti o drogama. Opisujući različite pristupe sprječavanja širenja ovisnosti među mladima, ističe nužnost sagledavanja društvenog i kulturnog konteksta koji pogoduje ovisnosti. Učitelje, roditelje i širu obitelj valja potanko informirati o uzrocima i posljedicama ovisnosti, a mladež poticati na samopoštovanje i samopouzdanje koji su im potrebni za izgradnju stabilne ličnosti.

School Health Education to Prevent AIDS and Sexually Transmitted Diseases (Zdravstveno obrazovanje u školi za prevenciju od AIDS-a i spolno prenosivih bolesti), Ženeva, WHO, 1992.
Priručnik sadrži savjete službenicima ministarstva prosvjete, roditeljima i učiteljima o djelotvornim načinima informiranja učenika o AIDS-u i spolno prenosivim bolestima. Školsko obrazovanje u tom području može biti uspješno samo ako polazi od jasne zdravstveno-obrazovne politike, koja, između ostaloga, potiče stvaranje zdravih međuljudskih odnosa i poštivanje ljudskih prava. Prilikom primjene programa u školama važno je uključiti roditelje i lokalnu zajednicu. U priručniku se, osim o problemima zdravstvenog obrazovanja u školama, govori i o metodama podučavanja koje su namijenjene posebnim društvenim grupama. Također, naglašava se nužnost poštovanja privatnosti oboljelih od AIDS-a.

School Health Education to Prevent AIDS and STD: A Resource Package for Curriculum Planners (Zdravstveno obrazovanje u školi za prevenciju AIDS-a i drugih spolno prenosivih bolesti: Paket materijala za autore kurikuluma), ***Handbook for Curriculum Planners*** *(*Priručnik za izrađivače kurikuluma), ***Students' Activities*** (Aktivnosti za učenike), ***Teachers'***

Guide (Vodič za učitelje), Ženeva, WHO i UNESCO, 1994.
Ovaj paket nastavnih materijala sastoji se od nekoliko publikacija namijenjenih izrađivačima kurikuluma, učiteljima i učenicima. U 'Priručniku za izrađivače kurikuluma' objašnjava se kako pri izradi kurikuluma postaviti ciljeve, osmisliti aktivnosti za učenike i oblikovati upute za učitelje. Druga knjiga iz paketa sadrži pregled pedesetak aktivnosti za učenike razvrstanih u četiri cjeline. Prva cjelina daje prikaz najvažnijih spoznaja o AIDS-u i drugim spolno prenosivim bolestima, u drugoj se daju odgovori na pitanja što je odgovorno spolno ponašanje i zašto prerano upuštanje u spolne odnose nije dobro, u trećoj se govori o važnosti uporabe zaštitnih sredstava prilikom spolnog odnosa, a u posljednjoj je cjelini riječ o odnosu prema oboljelima od AIDS-a. U 'Vodiču za učitelje' obrađuju se nastavne metode kojima se pospješuje aktivno sudjelovanje učenika u nastavi, stvara ugodno ozračje u razredu i potiče sudjelovanje roditelja i ostalih članova obitelji u obrazovnom procesu.

Međunarodni dokumenti

Ujedinjeni narodi

Povelja Ujedinjenih naroda *(Charter of the United Nations)*, potpisana u San Franciscou 26. lipnja 1945.; stupila na snagu 24. listopada 1945.

Konvencije i drugi ugovori

Konvencija o ropstvu (*Slavery Convention*), usvojena u Ženevi 9. ožujka 1926.

Konvencija o sprječavanju i kažnjavanju zločina genocida *(Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide)*, usvojena na Glavnoj skupštini 9. prosinca 1948.; rezolucija br. 260 A (III); stupila na snagu 12. siječnja 1951.

Konvencija o suzbijanju trgovanja ljudima i iskorištavanja prostitucije drugih *(Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others)*, usvojena na Glavnoj skupštini 2. prosinca 1949.; rezolucija br. 317 (IV); stupila na snagu 25. srpnja 1951.

Konvencija o položaju izbjeglica *(Convention Relating to the Status of Refugees)*, usvojena 28. srpnja 1951., na Konferenciji opunomoćenika Ujedinjenih naroda o položaju izbjeglica i osoba bez državljanstva, održanoj prema rezoluciji Glavne skupštine br. 429 (V) od 14. prosinca 1950.; stupila na snagu 22. travnja 1954.

Konvencija o međunarodnom pravu na ispravak *(Convention on the International Right of Correction)*, usvojena na Glavnoj skupštini 16. prosinca 1952.; rezolucija br. 630 (VII); stupila na snagu 24. kolovoza 1962.

Konvencija o političkim pravima žena *(Convention on the Political Rights of Women)*, usvojena na Glavnoj skupštini 20. prosinca 1952.; rezolucija br. 640 (VII); stupila na snagu 7. srpnja 1954.

Dodatna konvencija o ukidanju ropstva, trgovine robljem te ustanova i praksi sličnih ropstvu *(Supplementary Convention on the Abolition of Slavery, the Slave Trade, and Institutions and Practices Similar to Slavery)*, usvojena 30. travnja 1956. na Konferenciji u organizaciji Gospodarskog i socijalnog vijeća; rezolucija br. 608 (XXI); stupila na snagu 30. travnja 1957.

Konvencija o pristanku na brak, minimalnoj dobi za sklapanje braka i upisu brakova *(Convention on Consent to Marriage, Minimum Age for Marriage and Registration of Marriages)*, usvojena na Glavnoj skupštini 7. studenoga 1962.; rezolucija br. 1763 A (XVII); stupila na snagu 9. prosinca 1964.

Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije ***(International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination)***, usvojena na Glavnoj skupštini 21. prosinca 1965.; rezolucija br. 2106 A (XX); stupila na snagu 4. siječnja

1969.

Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima ***(International Covenant on Civil and Political Rights)***, usvojen na Glavnoj skupštini 16. prosinca 1966.; rezolucija br. 2200 A (XXI); stupio na snagu 23. ožujka 1976.

Fakultativni protokol uz Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima ***(Optional Protocol to the International Covenant on Civil and Political Rights)***, usvojen na Glavnoj skupštini 16. prosinca 1966.; rezolucija br. 2200 A (XXI); stupio na snagu 23. ožujka 1976.

Drugi fakultativni protokol uz Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima kojemu je cilj ukidanje smrtne kazne ***(Second Optional Protocol to the International Covenant on Civil and Political Rights Aiming at the Abolition of the Death Penalty)***, usvojen na Glavnoj skupštini 15. prosinca 1989.; rezolucija br. 44/128; stupio na snagu 11. srpnja 1991.

Međunarodni pakt o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima ***(International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights)***, usvojen na Glavnoj skupštini 16. prosinca 1966.; rezolucija br. 2200 A (XXI); stupio na snagu 3. siječnja 1976.

Konvencija o nezastarijevanju ratnih zločina i zločina protiv čovječanstva ***(Convention on the Non-Applicability of Statutory Limitations to War Crimes and Crimes Against Humanity)***, usvojena 26. studenoga 1968.; rezolucija br. 2391 (XXIII); stupila na snagu 11. studenoga 1970.

Međunarodna konvencija o iskorjenjivanju i kažnjavanju zločina apartheida ***(International Convention on the Suppression and Punishment of the Crime of Apartheid)***, usvojena na Glavnoj skupštini 30. studenoga 1973.; stupila na snagu 18. srpnja 1976.

Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena ***(Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women)***, usvojena na Glavnoj skupštini 18. prosinca 1979.; rezolucija br. 34/180; stupila na snagu 3. rujna 1981.

Konvencija protiv mučenja i drugog okrutnog, neljudskog ili ponižavajućeg postupka ili kazne ***(Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment)***, usvojena na Glavnoj skupštini 10. prosinca 1984.; rezolucija br. 39/46; stupila na snagu 26. lipnja 1987.

Konvencija o pravima djeteta ***(Convention on the Rights of the Child)***, usvojena na Glavnoj skupštini 20. studenoga 1989.; rezolucija br. 44/25; stupila na snagu 2. rujna 1990.

Međunarodna konvencija o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih obitelji ***(International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families)***, usvojena na Glavnoj skupštini 18. prosinca 1990.; rezolucija br. 45/158.

Deklaracije i drugi dokumenti

Opća deklaracija o ljudskim pravima ***(Universal Declaration of Human Rights)***, usvojena na Glavnoj Skupštini 1948.; rezolucija br. 217 A (III).

Deklaracija o pravima djeteta ***(Declaration of the Rights of the Child)***, usvojena na Glavnoj skupštini 20. studenoga 1959.; rezolucija br. 1386 (XIV).

Deklaracija o jamčenju neovisnosti kolonijalnim zemljama i narodima ***(Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples)***, usvojena na Glavnoj skupštini 14. prosinca 1960.; rezolucija br. 1514 (XV).

Deklaracija Ujedinjenih naroda o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije ***(United Nations Declaration on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination)***, usvojena na Glavnoj skupštini 20. studenoga 1963.; rezolucija br. 1904 (XVIII).

Deklaracija o promicanju među mladima ideala mira, uzajamnog poštivanja i razumijevanja među narodima ***(Declaration on the Promotion among Youth of the Ideals of Peace, Mutual Respect and Understanding between Peoples)***, usvojena na Glavnoj skupštini 7. prosinca 1965.; rezolucija br. 2037 (XX).

Deklaracija o ukidanju diskriminacije žena ***(Declaration on the Elimination of Discrimination against Women)***, usvojena na Glavnoj skupštini 7. prosinca 1967.; rezolucija br. 2263 (XXII).

Deklaracija o teritorijalnom azilu ***(Declaration on Territorial Asylum)***, usvojena na Glavnoj skupštini 14. prosinca 1967.; rezolucija br. 2312 (XXII).

Deklaracija o društvenom napretku i razvoju ***(Declaration on Social Progress and Development)***, usvojena na Glavnoj skupštini 11. prosinca 1969.; rezolucija br. 2542 (XXIV).

Deklaracija o načelima međunarodnog prava o prijateljskim odnosima i suradnji među državama u skladu s Poveljom Ujedinjenih naroda ***(Declaration on Principles of International Law Concerning Friendly Relations and Co-operation among States in Accordance with the Charter of the United Nations)***, usvojena na Glavnoj skupštini 1970.; rezolucija br. 2625 (XXV).

Deklaracija o pravima mentalno retardiranih osoba ***(Declaration on the Rights of Mentally Retarded Persons)***, usvojena na Glavnoj skupštini 20. prosinca 1971.; rezolucija br. 2856 (XXVI).

Načela međunarodne suradnje u otkrivanju, uhićenju, izručenju i kažnjavanju osoba okrivljenih za ratne zločine i zločine protiv čovječanstva ***(Principles of International Co-operation in the Detection, Arrest, Extradition and Punishment of Persons Guilty of War Crimes and Crimes against Humanity)***, usvojena na Glavnoj skupštini 3. prosinca 1973.; rezolucija br. 3074 (XXVIII).

Deklaracija o zaštiti žena i djece u izvanrednim okolnostima i oružanom sukobu ***(Declaration on the Protection of Women and Children in Emergency and Armed Conflict)***, usvojena na Glavnoj skupštini 14. prosinca 1974.; rezolucija br. 3318 (XXIX).

Opća deklaracija o iskorjenjivanju gladi i pothranjenosti ***(Universal Declaration on the Eradication of Hunger and Malnutrition)***, usvojena na Glavnoj skupštini 17. prosinca 1974.; rezolucija br. 3348 (XXIX).

Deklaracija o korištenju znanstvenog i tehnološkog napretka u interesu mira i za dobrobit čovječanstva ***(Declaration on the Use of Scientific and Technological Progress in the Interests of Peace and for the Benefit of Mankind)***, usvojena na Glavnoj skupštini 10. studenoga 1975.; rezolucija br. 3384 (XXX).

Deklaracija o pravima nemoćnih osoba ***(Declaration on the Rights of Disabled Persons)***, usvojena na Glavnoj skupštini 9. prosinca 1975.; rezolucija br. 3447 (XXX).

Deklaracija o zaštiti svih osoba od mučenja i drugog oblika okrutnog, neljudskog ili ponižavajućeg postupka ili kazne ***(Declaration on the Protection of All Persons from Being Subjected to Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment)***, usvojena na Glavnoj skupštini 9. prosinca 1975.; rezolucija br. 3452 (XXX).

Deklaracija o ukidanju svih oblika nesnošljivosti i diskriminacije na temelju vjere ili uvjerenja ***(Declaration on the Elimination of All Forms of Intolerance and of Discrimination Based on Religion or Belief)***, usvojena na Glavnoj skupštini 25. studenoga 1981.; rezolucija br. 36/55.

Deklaracija o sudjelovanju žena u promicanju međunarodnog mira i suradnje ***(Declaration on the Participation of Women in Promoting International Peace and Co-operation)***, usvojena na Glavnoj skupštini 3. prosinca 1982.; rezolucija br. 37/63.

Deklaracija o pravu naroda na mir ***(Declaration on the Right of Peoples to Peace)***, usvojena na Glavnoj skupštini 12. studenoga 1984.; rezolucija br. 39/11.

Deklaracija o nadzoru nad trgovinom drogama i zlouporabi droga ***(Declaration on the Control of Drug Trafficing and Drug Abuse)***, usvojena na Glavnoj skupštini 14. prosinca 1984.; rezolucija br. 39/142.

Standardni minimum pravila Ujedinjenih naroda u suđenju maloljetnicima - "Pravila iz Pekinga" ***(United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice - "The Beijing Rules")***, usvojen na Glavnoj skupštini 29. studenoga 1985.; rezolucija br. 40/33.

Deklaracija o ljudskim pravima pojedinaca koji nisu državljani zemlje u kojoj žive ***(Declaration on the Human Rights of Individuals Who are not Nationals of the Country in which They Live)***, usvojena na Glavnoj skupštini 13. prosinca 1985.; rezolucija br. 40/144.

Deklaracija o socijalnim i pravnim načelima zaštite i dobrobiti djece s osobitim osvrtom na skrbništvo i usvajanje, na nacionalnoj i međunarodnoj razini ***(Declaration on Social and Legal Principles relating to the Protection and Welfare of Children, with Special Reference to Foster Placement and Adoption Nationally and Internationally)***, usvojena na Glavnoj skupštini 3. prosinca 1986.; rezolucija br. 41/85.

Deklaracija o pravu na razvoj ***(Declaration on the Right to Development)***, usvojena na Glavnoj skupštini 4. prosinca 1986.; rezolucija br. 41/128.

Pravila Ujedinjenih naroda za zaštitu maloljetnika kojima je oduzeta sloboda ***(United Nations Rules for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty)***, usvojena na Glavnoj

skupštini 14. prosinca 1990.; rezolucija br. 45/113.

Smjernice Ujedinjenih naroda za sprječavanje maloljetničke delinkvencije -"Smjernice iz Riyada" ***(United Nations Guidelines for the Prevention of Juvenile Delinquency - "The Riyadh Guidelines")***, usvojene na Glavnoj skupštini 14. prosinca 1990.; rezolucija br. 45/112.

Smjernice za reguliranje kompjutoriziranih osobnih podataka ***(Guidelines for the Regulation of Computerized Personal Data Files)***, usvojene na Glavnoj skupštini 14. prosinca 1990.; rezolucija br. 45/95.

Temeljna načela postupka prema zatvorenicima ***(Basic Principles for the Treatment of Prisoners)***, usvojena na Glavnoj skupštini 14. prosinca 1990.; rezolucija br. 45/111.

Načela za zaštitu mentalno oboljelih osoba i poboljšanje zaštite mentalnog zdravlja ***(Principles for the Protection of Persons with Mental Illness and the Improvement of Mental Health Care)***, usvojena na Glavnoj skupštini 17. prosinca 1991.; rezolucija br. 46/119.

Deklaracija o pravima pripadnika nacionalnih ili etničkih, vjerskih ili jezičnih manjina ***(Declaration on the Rights of Persons Belonging to National or Ethnic, Religious or Linguistic Minorities)***, usvojena na Glavnoj skupštini 18. prosinca 1992.; rezolucija br. 47/135.

Deklaracija o zaštiti osoba od prisilnog nestanka ***(Declaration on the Protection of Persons from Enforced Disappearance)***, usvojena na Glavnoj skupštini 18. prosinca 1992.; rezolucija br. 47/133.

Deklaracija o ukidanju nasilja nad ženama ***(Declaration on the Elimination of Violence against Women)***, usvojena na 85. plenarnom zasjedanju 20. prosinca 1993.; rezolucija br. 48/104.

Načela koja se odnose na status nacionalnih ustanova za zaštitu ljudskih prava ***(Principles Relating to the Status of National Institutions for the Protection of Human Rights)***, usvojena na Glavnoj skupštini 20. prosinca 1993.; rezolucija br. 48/134, aneks.

Međunarodna organizacija rada

Konvencije

Konvencija (br. 87) o slobodi udruživanja i zaštiti prava na organiziranje ***(Convention /No. 87/ Concerning Freedom of Association and Protection of the Right to Organize)***, usvojena na 31. zasjedanju Glavne skupštine 9. srpnja 1948.; stupila na snagu 4. srpnja 1950.

Konvencija (br. 98) o primjeni načela o pravu na organiziranje i kolektivno pregovaranje ***(Convention /No. 98/ Concerning the Application of the Principles of the Right to Organize and to Bargain Collectively)***, usvojena na 32. zasjedanju Glavne skupštine 1. srpnja 1949.; stupila na snagu 18. srpnja 1951.

Konvencija (br. 100) o jednakom nagrađivanju muške i ženske radne snage za jednakovrijedan posao ***(Convention /No. 100/ Concerning Equal Remuneration for Men and Women Workers for Work of Equal Value)***, usvojena na Glavnoj skupštini 29. lipnja 1951.; stupila na snagu 23. svibnja 1953.

Konvencija (br. 105) o ukidanju prisilnoga rada ***(Convention /No. 105/ Concerning the Abolition of Forced Labour)***, usvojena na 40. zasjedanju Glavne skupštine 25. lipnja 1957.; stupila na snagu 17. siječnja 1959.

Konvencija (br. 111) o diskriminaciji glede zapošljavanja i zanimanja ***(Convention /No. 111/ Concerning Discrimination in Respect of Employment and Occupation)***, usvojena na 42. zasjedanju Glavne skupštine 25. lipnja 1958.; stupila na snagu 15. lipnja 1960.

Konvencija (br. 122) o politici zapošljavanja ***(Convention /No. 122/ Concerning Employment Policy)***, usvojena na 48. zasjedanju Glavne skupštine 9. srpnja 1964.; stupila na snagu 15. srpnja 1966.

Konvencija (br. 154) o promicanju kolektivnog pregovaranja ***(Convention /No. 154/ Concerning the Promotion of Collective Bargaining)***, usvojena na 67. zasjedanju Glavne skupštine 19. srpnja 1981.; stupila na snagu 11. kolovoza 1983.

Konvencija (br. 169) o starosjedilačkim i plemenskim narodima u neovisnim zemljama ***(Convention /No. 169/ Concerning Indigenous and Tribal Peoples in Independent Countries)***, usvojena na 76. zasjedanju Glavne skupštine 27. lipnja 1989.; stupila na snagu 5. rujna 1991.

Ženevske konvencije

Ženevska konvencija o zbrinjavanju ranjenih i bolesnih u oružanim sukobima na kopnu - "Prva ženevska konvencija" (***Geneva Convention for the Amelioration of the Condition of the Wounded and Sick in Armed Forces in the Field - "First Geneva Convention")***, usvojena u Ženevi na Diplomatskoj konferenciji o uspostavi međunarodnih konvencija za zaštitu žrtava rata, 12. kolovoza 1949.; stupila na snagu 21. listopada 1950.

Ženevska konvencija o zbrinjavanju ranjenih, bolesnih i brodolomnih pripadnika oružanih snaga na moru - "Druga ženevska konvencija" ***(Geneva Convention for the Amelioration of the Condition of Wounded, Sick and Shipwrecked Members of Armed Forces at Sea - "Second Geneva Convention")***, usvojena u Ženevi na Diplomatskoj konferenciji o uspostavi međunarodnih konvencija za zaštitu žrtava rata, 12. kolovoza 1949.; stupila na snagu 21. listopada 1950.

Ženevska konvencija o postupanju prema ratnim zatvorenicima - "Treća ženevska konvencija" ***(Geneva Convention Relative to the Treatment of Prisoners of War - "Third Geneva Convention")***, usvojena u Ženevi na Diplomatskoj konferenciji o uspostavi međunarodnih konvencija za zaštitu žrtava rata, 12. kolovoza 1949.; stupila na snagu 21. listopada 1950.

Ženevska konvencija o zaštiti civilnih osoba u vrijeme rata - "Četvrta ženevska konvencija" ***(Geneva Convention Relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War - "Fourth Geneva Convention")***, usvojena u Ženevi na Diplomatskoj konferenciji o uspostavi međunarodnih konvencija za zaštitu žrtava rata, 12. kolovoza 1949.; stupila na snagu 21. listopada 1950.

Protokol koji dopunjuje ženevske konvencije od 12. kolovoza 1949., koji se odnosi na zaštitu žrtava međunarodnog oružanog sukoba - "Protokol I." ***(Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and Relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts - "Protocol I")***, usvojen 8. lipnja 1977. na Diplomatskoj konferenciji o jačanju i razvoju međunarodnog humanitarnog prava primjenjivog na oružani sukob; stupio na snagu 7. prosinca 1979.

Protokol koji dopunjuje ženevske konvencije od 12. kolovoza 1949., koji se odnosi na zaštitu žrtava nemeđunarodnog oružanog sukoba - "Protokol II." ***(Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and Relating to the Protection of Victims of Non-International Armed Conflicts - "Protocol II")***, usvojen 8. lipnja 1977. na Diplomatskoj konferenciji o jačanju i razvoju međunarodnog humanitarnog prava primjenjivog na oružani sukob; stupio na snagu 7. prosinca 1978.

UNESCO

Konvencije i drugi ugovori

Ugovor o olakšavanju međunarodnog protoka video i audio materijala obrazovne, znanstvene i kulturne naravi - "Bejrutski ugovor" ***(Agreement for Facilitating the International Circulation of Visual and Auditory Materials of an Educational, Scientific and Cultural Character - "The Beirut Agreement")***, usvojen na 3. zasjedanju Glavne skupštine 10. prosinca 1948.

Opća konvencija o autorskim pravima ***(Universal Copyright Convention)***, usvojena na Međuvladinoj konferenciji o autorskim pravima održanoj pod pokroviteljstvom UNESCO-a, 6. rujna 1952.; stupila na snagu 16. rujna 1955.; obnovljena 1971.

Konvencija protiv diskriminacije u obrazovanju ***(Convention against Discrimination in Education)***, usvojena na 11. zasjedanju Glavne skupštine 14. prosinca 1960.; stupila na snagu 1962.

Konvencija o tehničkom i stručnom obrazovanju ***(Convention on Technical and Vocational Education)***, usvojena na 25. zasjedanju Glavne skupštine 10. studenoga 1989.

Deklaracije

Deklaracija o načelima međunarodne kulturne suradnje ***(Declaration of the Principles of International Cultural Co-operation)***, usvojena na 14. zasjedanju Glavne skupštine 4. studenoga 1966.

Deklaracija o smjernicama glede korištenja satelitskog prijenosa za slobodno širenje obavijesti, obrazovanja i veće kulturne razmjene ***(Declaration of Guiding Principles on the Use of Satellite Broadcasting for the Free Flow of Information, the Spread of Education, and Greater Culural Exchange)***, usvojena na 17. zasjedanju Glavne skupštine 15. studenoga 1972.

Međunarodna povelja o tjelesnom odgoju i športu ***(International Charter on Physical Education and Sport)***, usvojena na 20. zasjedanju Glavne skupštine 21. studenoga 1978.

Deklaracija o temeljnim načelima glede doprinosa javnih glasila jačanju mira i međunarodnog razumijevanja, unaprjeđivanju ljudskih prava i suzbijanju rasizma, apartheida i poticanja rata ***(Declaration on Fundamental Principles Concerning the Contribution of the Mass Media to Strengthening Peace and International Understanding, to the Promotion of Human Rights and to Countering Racialism, Apartheid and Incitement to War)***, usvojena na 20. zasjedanju Glavne skupštine 22. studenoga 1978.

Deklaracija o rasi i rasnim predrasudama ***(Declaration on Race and Racial Prejudice)***, usvojena na 20. zasjedanju Glavne skupštine 27. studenoga 1978.

Deklaracija i cjelovit program djelovanja u području obrazovanja za mir, ljudska prava i demokraciju ***(Declaration and the Integrated Framework of Action on Education for Peace, Human Rights and Democracy)***, usvojeni na 28. zasjedanju Glavne skupštine u studenome 1995.

Deklaracija o načelima snošljivosti (***Declaration of Principles of Tolerance***), usvojena na 28. zasjedanju Glavne skupštine 16. studenoga 1995.

Opća deklaracija o ljudskom genomu i ljudskim pravima ***(Universal Declaration of Human Genome and Human Rights)***, usvojena na 29. zasjedanju Glavne skupštine 11. studenoga 1997.; rezolucija o primjeni br. 29 C/Resolution 17.

Deklaracija o odgovornostima sadašnjih generacija prema budućim generacijama ***(Declaration on the Responsibilities of the Present Generations towards Future Generations)***, usvojena na 29. zasjedanju Glavne skupštine 12. studenoga 1997.

Preporuke

Preporuka protiv diskriminacije u obrazovanju ***(Recommendation against Discrimination in Education)***, usvojena na 11. zasjedanju Glavne skupštine 14. prosinca 1960.

Preporuka o statusu učitelja ***(Recommendation Concerning the Status of Teachers)***, usvojena 5. listopada 1966. na posebnoj Međuvladinoj konferenciji u organizaciji UNESCO-a.

Nadopunjena preporuka o tehničkom i stručnom obrazovanju ***(Revised Recommendation Concerning Technical and Vocational Education)***, usvojena na 18. zasjedanju Glavne skupštine 19. studenoga 1974.

Preporuka o odgoju i obrazovanju za međunarodno razumijevanje, suradnju i mir te ljudska prava i temeljne slobode (Recommendation Concerning Education for International Understanding, Co-operation and Peace and Education Relating to Human Rights and Fundamental Freedoms), usvojena na 18. zasjedanju Glavne skupštine 19. studenoga 1974.

Preporuka o statusu znanstvenih istraživača (Recommendation on the Status of Scientific Researchers), usvojena na 18. zasjedanju Glavne skupštine 20. studenoga 1974.

Preporuka o sudjelovanju i doprinosu širokih masa kulturnom životu (Recommendation on Participation by the People in Large in Cultural Life and their Contribution), usvojena na 19. zasjedanju Glavne skupštine 26. studenoga 1976.

Preporuka o unaprjeđenju obrazovanja odraslih (Recommendation on the Development of Adult Education), usvojena na 19. zasjedanju Glavne skupštine 26. studenoga 1976.

Preporuka o statusu umjetnika (Recommendation on the Status of the Artist), usvojena na 21. zasjedanju Glavne skupštine 27. listopada 1980.

Preporuka o položaju nastavnog osoblja u visokom obrazovanju (Recommendation Concerning the Status of Higher-Education Teaching Personnel), usvojena na 29. zasjedanju Glavne skupštine 11. studenoga 1997.

Vijeće Europe

Konvencije i drugi ugovori

Statut Vijeća Europe (Statute of the Council of Europe), usvojen u Londonu 5. svibnja 1949. (ETS br. 1)1; stupio na snagu 3. kolovoza 1949.

Konvencija o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda (Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms), usvojena u Rimu 4. studenoga 1950. (ETS br. 5); stupila na snagu 3. rujna 1953.; dopunjena prema odredbama Protokola br. 11 koji je usvojen 11. svibnja 1994. (ETS br. 155); stupio na snagu 1. studenoga 1998.

Europska konvencija o istovrijednosti diploma koje vode pristupu na sveučilište (European Convention on the Equivalence of Diplomas Leading to Admission to Universities), usvojena u Parizu 11. prosinca 1953. (ETS br. 15); stupila na snagu 20. travnja 1954.

Protokol uz Europsku konvenciju o istovrijednosti diploma koje vode pristupu na sveučilište (Protocol to the European Convention on the Equivalence of Diplomas Leading to Admission to Universities), usvojen u Strasbourgu 3. lipnja 1964. (ETS br. 49); stupio na snagu 4. srpnja 1964.

Europska konvencija o kulturi (European Cultural Convention), usvojena u Parizu 19. prosinca 1954. (ETS br. 18); stupila na snagu 5. svibnja 1955.

Europska konvencija o mirnom rješavanju sporova (European Convention for the Peaceful

Settlements of Disputes), usvojena u Strasbourgu 29. travnja 1957. (ETS br. 23); stupila na snagu 30. travnja 1958.

Europska socijalna povelja ***(European Social Charter)***, usvojena u Torinu 18. listopada 1961. (ETS br. 35); stupila na snagu 26. veljače 1965.

Protokol koji dopunjuje Europsku socijalnu povelju ***(Additional Protocol to the European Social Charter)***, usvojen u Strasbourgu 5. svibnja 1988. (ETS br. 128); stupio na snagu 4. rujna 1992.

Protokol koji dopunjuje Europsku socijalnu povelju ***(Protocol Amending the European Social Charter)***, usvojen u Torinu 21. listopada 1991. (ETS br. 142).

Protokol koji dopunjuje Europsku socijalnu povelju sustavom kolektivnih žalbi ***(Additional Protocol to the European Social Charter Providing for a System of Collective Complaints)***, usvojen u Strasbourgu 9. studenoga 1995. (ETS br. 158); stupio na snagu 1. srpnja 1998.

Europska socijalna povelja - Dopunjena ***(European Social Charter - Revised)***, usvojena u Strasbourgu 3. svibnja 1996. (ETS br. 163); stupila na snagu 1. srpnja 1999.

Europska konvencija o posvojenju djece ***(European Convention on the Adoption of Children),*** usvojena u Strasbourgu 24. travnja 1967. (ETS br. 58); stupila na snagu 26. travnja 1968.

Europska konvencija o pravnom statusu djece rođene izvan braka ***(European Convention on the Legal Status of Children Born out of Wedlock)***, usvojena u Strasbourgu 15. listopada 1975. (ETS br. 85); stupila na snagu 11. kolovoza 1978.

Europska konvencija o pravnom statusu radnika migranata ***(European Convention on the Legal Status of Migrant Workers),*** usvojena u Strasbourgu 24. studenoga 1977. (ETS br. 93); stupila na snagu 1. svibnja 1983.

Europski ugovor o prenošenju odgovornosti za izbjeglice ***(European Agreement on Transfer of Responsibility for Refugees)***, usvojen u Strasbourgu 16. listopada 1980. (ETS br. 107); stupio na snagu 1. prosinca 1980.

Konvencija o zaštiti pojedinaca glede automatskog procesuiranja osobnih podataka ***(Convention for the Protection of Individuals with Regard to Automatic Processing of Personal Data)***, usvojena u Strasbourgu 28. siječnja 1981. (ETS br. 108); stupila na snagu 1. listopada 1985.

Europska konvencija o nasilju gledatelja i neprihvatljivom ponašanju na športskim priredbama i osobito na nogometnim utakmicama ***(European Convention on Spectator Violence and Misbehaviour at Sports Events and in particular at Football Matches)***, usvojena u Strasbourgu 19. kolovoza 1985. (ETS br. 120); stupila na snagu 1. studenoga 1985.

Europska povelja o lokalnoj samoupravi ***(European Charter of Local Self-Government)***, usvojena u Strasbourgu 15. listopada 1985. (ETS br. 122); stupila na snagu 1. rujna 1988.

Europska konvencija o sprječavanju mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupka ili kazne ***(European Convention for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment)***, usvojena u Strasbourgu 26. studenoga 1987. (ETS br. 126); stupila na snagu 1. veljače 1989.

Protokol br. 1 uz Europsku konvenciju o sprječavanju mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupka ili kazne ***(Protocol No. 1 to the European Convention for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment)***, (ETS br. 151), usvojen 1993.

Protokol br. 2 uz Europsku konvenciju o sprječavanju mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupka ili kazne ***(Protocol No. 2 to the European Convention for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment)*** (ETS br. 152), usvojen 1993.

Europska konvencija o općoj istovrijednosti razdoblja sveučilišnog studija ***(European Convention on the General Equivalence of Periods of University Study)***, usvojena u Rimu 6. studenoga 1990. (ETS br. 138); stupila na snagu 1. siječnja 1991.

Konvencija o sudjelovanju stranaca u javnom životu na lokalnoj razini ***(Convention on the Participation of Foreigners in Public Life at Local Level)***, usvojena u Strasbourgu 5. veljače 1992. (ETS br. 144); stupila na snagu 1. svibnja 1997.

Europska povelja o regionalnim i manjinskim jezicima ***(European Charter for Regional or Minority Languages)***, usvojena u Strasbourgu 5. studenoga 1992. (ETS br. 148); stupila na snagu 1. ožujka 1998.

Okvirna konvencija o zaštiti nacionalnih manjina ***(Framework Convention for the Protection of National Minorities)***, usvojena u Strasbourgu 10. studenoga 1994. (ETS br. 157); stupila na snagu 1. veljače 1998.

Europska konvencija o ostvarivanju prava djece ***(European Convention on the Exercise of Children's Rights)***, usvojena u Strasbourgu 25. siječnja 1996. (ETS br. 160).

Konvencija o zaštiti ljudskih prava i dostojanstva ljudskog bića glede primjene biologije i medicine: Konvencija o ljudskim pravima i biomedicini ***(Convention for the Protection of Human Rights and Dignity of the Human Being with Regard to the Application of Biology and Medicine: Convention on Human Rights and Biomedicine)***, usvojena u Oviedu 4. travnja 1997. (ETS br. 164); stupila na snagu 1. prosinca 1999.

Protokol koji dopunjuje Konvenciju o zaštiti ljudskih prava i dostojanstva ljudskog bića glede primjene biologije i medicine, o zabrani kloniranja ljudskog bića ***(Additional Protocol to the Convention for the Protection of Human Rights and Dignity of the Human Being with Regard to the Application of Biology and Medicine, on the Prohibition of Cloning Human Being)***, usvojen u Parizu 12. siječnja 1998. (ETS br. 168).

Konvencija o priznanju diploma visokog obrazovanja u europskoj regiji ***(Convention on the Recognition of Qualifications Concerning Higher Education in the European Region)***, usvojena u Lisabonu 11. travnja 1997. (ETS br. 165); stupila na snagu 1. veljače 1999.

Europska konvencija o nacionalnosti ***(European Convention on Nationality)***, usvojena u Strasbourgu 6. studenoga 1997. (ETS br. 166); stupila na snagu 1. ožujka 2000.

Deklaracije i drugi dokumenti

Rezolucija (64)11 Odbora ministara o građanskim pravima i europskom obrazovanju *(Resolution No (64)11of the Committee of Ministers on Civil Rights and European Education)*, 6. listopada 1964.

Preporuka br. 453 Savjetodavne skupštine o mjerama koje treba poduzeti protiv poticanja rasne, nacionalne i vjerske mržnje *(Recommendation No 453 of the Consultative Assembly on Measures to be Taken against Incitement to Racial, National and Religious Hatred)*, 1966.

Rezolucija br. 743 Parlamentarne skupštine o potrebi suzbijanja obnovljene fašističke propagande i njezinih rasističkih aspekata *(Resolution No 743 of the Parliamentary Assembly on the Need to Combat Resurgent Fascist Propaganda and its Racist Aspects)*, 1980.

Deklaracija o nesnošljivosti - prijetnji demokraciji *(Declaration of the Committee of Ministers Regarding Intolerance - a Threat to Democracy)*, usvojena na Odboru ministara 14. svibnja 1981.

Preporuka br. 968 Parlamentarne skupštine o ksenofobijskim stavovima i pokretima u zemljama članicama u odnosu na radnike migrante *(Recommendation No 968 of the Parliamentary Assembly on Xenophobic Attitudes and Movements in Member Countries with Regard to Migrant Workers)*, 1983.

Preporuka br. R(84)9 Odbora ministara o drugoj generaciji migranata *(Recommendation No R(84)9 of the Committee of Ministers on Second-Generation Migrants)*, 20. ožujka 1984.

Preporuka br. R(84)18 Odbora ministara zemljama članicama o izobrazbi učitelja u obrazovanju za međukulturno razumijevanje, osobito u kontekstu migracija (*Recommendation No R(84)18 of the Committee of Ministers to Member States on the Training of Teachers in Education for Intercultural Understanding, Notably in a Context of Migration)*, 25. rujna 1984.

Preporuka br. R(85)7 Odbora ministara zemljama članicama o podučavanju i učenju o ljudskim pravima u školama *(Recommendation No R(85)7 of the Committee of Ministers to Member States on Teaching and Learning about Human Rights in Schools)*, 14. svibnja 1985.

Preporuka br. 1034 Parlamentarne skupštine o unaprjeđenju uzajamnog razumijevanja etničkih zajednica u Europi "Usudjeti se živjeti zajedno" *(Recommendation 1034 of the Parliamentary Assembly on the Improvement in Europe of Mutual Understanding between Ethnic Communities "Daring to Live Together")*, 1986.

Preporuka br. 1116 Parlamentarne skupštine o AIDS-u i ljudskim pravima *(Recommendation No 1116 of the Parliamentary Assembly on AIDS and Human Rights)*, 29. studenoga 1989.

Preporuka br. R(90)7 Odbora ministara zemljama članicama o informiranju i savjetovanju namijenjenim mladeži u Europi *(Recommendation No R(90)7 of the Committee of Ministers to*

Member States Concerning Information and Counselling for Young People in Europe), 21. veljače 1990.

Preporuka br. R(92)12 Odbora ministara zemljama članicama o odnosima u zajednici *(Recommendation No R(92)12 of the Committee of Ministers to Member States on Community Relations)*, 21. rujna 1992.

Bečka deklaracija (sastanka na vrhu Vijeća Europe) *(Vienna Declaration /of the Heads of State and Government of the Member States of the Council of Europe/)*, 9. listopada 1993.

Preporuka Parlamentarne skupštine o vjerskoj snošljivosti u demokratskom društvu (*Recommendation of the Parliamentary Assembly on Religious Tolerance in a Democratic Society)*, 1993.

Preporuka br. R(94)13 Odbora ministara zemljama članicama o mjerama za promicanje medijske transparentnosti *(Recommendation No R(94)13 of the Committee of Ministers to Member States on Measures to Promote Media Transparency)*, 22. studenoga 1994.

Preporuka br. R(94)18 Odbora ministara zemljama članicama o pokretljivosti mladeži *(Recommendation No R(94)18 of the Committee of Ministers to Member States on Youth Mobility)*, 12. listopada 1995.

Preporuka br. R(97)3 Odbora ministara zemljama članicama o sudjelovanju mladeži i budućnosti građanskog društva *(Recommendation No R(97)3 of the Committee of Ministers to Member States on Youth Participation and the Future of Civil Society)*, 4. veljače 1997.

Preporuka br. 1346 Parlamentarne skupštine o obrazovanju za ljudska prava *(Recommendation No 1346 of the Parliamentary Assembly on Human Rights Education)*, 26. rujna 1997.

Završna deklaracija Drugog sastanka na vrhu Vijeća Europe *(Final Declaration of the Second Summit of the Council of Europe)*, 11. listopada 1997.

Preporuka br. R(97)19 Odbora ministara zemljama članicama o prikazivanju nasilja u elektroničkim medijima *(Recommendation No R(97)19 of the Committee of Ministers to Member States on the Portrayal of Violence in the Electronic Media)*, 30. listopada 1997.

Preporuka br. R(97)20 Odbora ministara zemljama članicama o "govoru mržnje" *(Recommendation No R(97)20 of the Committee of Ministers to Member States on "Hate Speech")*, 30. listopada 1997.

Preporuka br. R(98)8 Odbora ministara zemljama članicama o sudjelovanju djece u obiteljskom i društvenom životu *(Recommendation No R(98)8 of the Committee of Ministers to Member States on Children's Participation in Family and Social Life)*, 18. rujna 1998.

Preporuka br. R(97)21 Odbora ministara zemljama članicama o medijima i promicanju kulture snošljivosti *(Recommendation No R(97)21 of the Committee of Ministers to Member States on the Media and the Promotion of a Culture of Tolerance)*, 30. listopada 1998.

Preporuka br. R(99)1 Odbora ministara o mjerama za promicanje pluralizma medija

(Recommendation No R(99)1 of the Committee of Ministers to Member States on Measures to Promote Media Pluralism), 19. siječnja 1999.

Budimpeštanska deklaracija Odbora ministara "Za proširenu Europu bez granica razdvajanja" *(The Budapest Declaration of the Committee of Ministers "For a Greater Europe Without Dividing Lines")*, 7. svibnja 1999.

Deklaracija i program Odbora ministara o obrazovanju za demokratsko građanstvo, temeljeno na pravima i odgovornostima građana (*Declaration and Programme on Education for Democratic Citizenship, Based on the Rights and Responsibilities of Citizens of the Committee of Ministers)*, 7. svibnja 1999.

Preporuka br. R(2000)4 Odbora ministara zemljama članicama o obrazovanju romske/ciganske djece u Europi *(Recommendation No R(2000)4 of the Committee of Ministers to Member States on the Education of Roma/Gypsy Children in Europe)*, 3. veljače 2000.

Organizacija za europsku sigurnost i suradnju (OESS)

Helsinški završni akt ***(Helsinki Final Act)***, usvojen u Helsinkiju na Sastanku visokih povjerenika zemalja sudionica Konferencije o sigurnosti i suradnji u Europi, 1. kolovoza 1975.

Pariška povelja za Novu Europu ***(Charter of Paris for a New Europe)***, usvojena u Parizu na Sastanku poglavara država i vlada zemalja sudionica Konferencije o sigurnosti i suradnji u Europi, 19.-21. studenoga 1990.

Zaključni dokumenti međunarodnih skupova

Teheranska izjava ***(Proclamation of Teheran)***, usvojena na Međunarodnoj konferenciji o ljudskim pravima, Teheran, 13. svibnja 1968.

Načela Međunarodnog kongresa o podučavanju ljudskih prava ***(Principles of the International Congress on the Teaching of Human Rights)***, Beč, 12.-16. rujna 1978.

Završni dokument Svjetskog kongresa o obrazovanju za razoružanje ***(Final Document of the World Congress on Disarmament Education)***, Pariz, lipanj 1980.

Atenska deklaracija ***(The Declaration of Athens)***, usvojena na Simpoziju o kritičkom pregledu pseudoznanstvenih teorija kojima se opravdava rasizam i rasna diskriminacija,

Atena, 30. ožujka - 3. travnja 1981.

Maltežanske preporuke o podučavanju, obavješćivanju i dokumentaciji u ljudskim pravima ***(Malta Recommendations on Human Rights Teaching, Information and Documentation)***, usvojene na Međunarodnom kongresu o podučavanju, obavješćivanju i dokumentaciji u ljudskim pravima, Malta, 31. kolovoza - 5. rujna 1987.

Deklaracija Međunarodnog kongresa o miru u glavama ljudi - "Deklaracija iz Yamoussoukroa" ***(Declaration of the International Congress on Peace in the Minds of Men - "The Yamoussoukro Declaration")***, Yamoussoukro, srpanj 1989.

Seviljska izjava o nasilju ***(Sevilla Statement on Violence)***, usvojena na Međunarodnom sastanku znanstvenika, Sevilla, 16. svibnja 1986.; prihvaćena na 25. zasjedanju Glavne skupštine UNESCO-a 16. studenoga 1989.

Svjetska deklaracija o obrazovanju za sve "Zadovoljavanje temeljnih potreba za učenjem" ***(World Declaration on Education for All "Meeting Basic Learning Needs")***, usvojena na Svjetskoj konferenciji o obrazovanju za sve, Jomtien, 5.-9. ožujka 1990.

Svjetska deklaracija o opstanku, zaštiti i razvoju djece ***(World Declaration on the Survival, Protection, and Development of Children)***, usvojena na Svjetskom sastanku na vrhu, New York, 30. rujna 1990.

Deklaracija iz Montevidea o demokratskoj kulturi i vladavini ***(Declaration of Montevideo on Democratic Culture, and Governance)***, usvojena na Konferenciji o demokratskoj kulturi i razvoju "Ususret trećem mileniju u Latinskoj Americi", Montevideo, 27. - 30. studenoga 1990.

Sinajska izjava o akademskoj slobodi i sveučilišnoj autonomiji ***(Sinaia Statement on Academic Freedom and University Autonomy)***, usvojena na Međunarodnoj konferenciji o akademskoj slobodi i sveučilišnoj autonomiji, Sinaia, 1992.

Svjetski plan djelovanja o obrazovanju za ljudska prava i demokraciju te prilozi za pripremu Deklaracije o akademskim slobodama ***(World Plan of Action on Education for Human Rights and Democracy, and Contributions to the Preparation of a Declaration on Academic Freedom)***, usvojeni na Međunarodnom kongresu o obrazovanju za ljudska prava i demokraciju, Montreal, 8.-11. ožujka 1993.

Bečka deklaracija i program djelovanja ***(Vienna Declaration and Programme of Action),*** usvojeni na Svjetskoj konferenciji o ljudskim pravima, Beč, 14.-25. lipnja 1993.

Izjava iz Salamanke i okvir za djelovanje u obrazovanju osoba s posebnim potrebama ***(The Salamanca Statement and Framework for Action on Special Needs Education)***, usvojena na Svjetskoj konferenciji o obrazovanju osoba s posebnim potrebama, Salamanka, 7.-10. lipnja 1994.

Seulske preporuke o demokraciji i snošljivosti ***(Seoul Recommendations on Democracy and Tolerance)***, usvojene na Međunarodnoj konferenciji o demokraciji i snošljivosti, Seul, 27.-29. rujna 1994.

Deklaracija o ulozi vjere u promicanju kulture mira ***(Declaration on the Role of Religion in the Promotion of a Culture of Peace)***, usvojena na sastanku "Doprinos vjera kulturi mira", Barcelona, 12.-18. prosinca 1994.

Zaključci Međunarodnog kolokvija o pravu na humanitarnu pomoć ***(Conclusions of the International Colloquium on the Right to Humanitarian Assistance)***, Pariz, 25.-27. siječnja 1995.

Torontska platforma za djelovanje ***(Toronto Platform for Action)***, usvojena na Međunarodnom simpoziju o ženama i medijima "Mogućnost izražavanja i odlučivanja", Toronto, 3. ožujka 1995.

Kopenhagenska deklaracija o društvenom razvoju i Program djelovanja ***(The Copenhagen Declaration and Programme of Action)***, usvojeni na Svjetskom sastanku na vrhu za društveni razvoj, Kopenhagen, 6.-12. ožujka 1995.

Genovska deklaracija o znanosti i društvu ***(Genoa Declaration on Science and Society)***, usvojena na sastanku Odbora Genovskog foruma UNESCO-a o znanosti i društvu, Genova, 8.-9. listopada 1995.

Sofijska deklaracija o promicanju neovisnih i pluralističnih medija ***(Declaration of Sofia on Promoting Independent and Pluralistic Media)***, usvojena na Europskom seminaru o promicanju neovisnih i pluralističkih medija, Sofija, 10.-13. rujna 1997.

Europska strategija primjene ***(The European Implementation Strategy)***, usvojena na UNESCO-ovoj Regionalnoj konferenciji o obrazovanju za ljudska prava u Europi, Turku/Abo, 18.-21. rujna 1997.

Izjava o ulozi UNESCO katedri u promicanju kulture mira ***(Statement on the Role of UNESCO Chairs in the Promotion of a Culture of Peace),*** usvojena na Sastanku predstavnika UNESCO-ovih katedri za ljudska prava, mir, demokraciju i snošljivost, Stadtschlaining, 25. travanj 1998.

Stadtschlainingški poziv na promicanje ljudskih prava, mira, demokracije, međunarodnog razumijevanja i snošljivosti ***(The Stadtschlaining Appeal to Promote Human Rights, Peace, Democracy, International Understanding and Tolerance)***, usvojen na Sastanku predstavnika UNESCO-ovih katedri za ljudska prava, mir, demokraciju i snošljivost, Stadtschlaining, 25. travanj 1998.

Rječnici, bibliografije, enciklopedije i drugi referentni materijali

Access to Human Rights Documentation: Documentation, Bibliographies and Data Base on Human Rights (Pristup dokumentima o ljudskim pravima: Dokumenti, bibliografije i baza podataka), Pariz, UNESCO, 1994.
Djelo sadrži podatke o važnijim tekstovima i normativnim dokumentima o ljudskim pravima, koji su objavljeni od 1948. do 1993. godine. Uz publikacije Vijeća Europe, Međunarodnog crvenog križa i specijaliziranih organizacija Ujedinjenih naroda, tu su i izdanja drugih međunarodnih organizacija. Na kraju se nalazi popis časopisa nevladinih organizacija o stanju ljudskih prava u svijetu.

Agi, Marc ***5000 titres sur les libertés: une sélection d' ouvrages disponibles en langue française*** (5000 naslova o slobodama: Izbor djela dostupnih na francuskom jeziku), Pariz, Librairie des libertés, 1984.
Knjiga donosi popis djela o ljudskim pravima i slobodama koja su objavljena na francuskome jeziku. Podijeljena je u tri dijela. U prvom dijelu nalazi se popis tema, imena i ključnih pojmova svrstanih po abecednom redu. Drugi dio sadrži popis djela svrstanih po abecednom slijedu imena njihovih autora, a u trećem dijelu nalazimo riznicu ljudskih prava u kojoj svaka rubrika sadrži identifikacijski broj na koji upućuju indeks i popis.

Boutros Boutros-Ghali ***An Agenda for Peace*** (Agenda za mir), New York, United Nations Department of Public Information, 1995.
Knjiga sadrži dokumente o kolektivnoj sigurnosti, međunarodnom pravu, ljudskim pravima te gospodarskom i društvenom razvoju, o kojima govori Povelja Ujedinjenih naroda od 1945. godine. Tijekom pola stoljeća svog postojanja, Ujedinjeni narodi su nastojali poticati zajednički napredak u tim područjima. Danas ta organizacija iznalazi inventivne pristupe ispunjenju svojih ciljeva u poslijehladnoratovskom svijetu. Okupljeni su tekstovi namijenjeni poticanju mišljenja i djelovanja za budućnost.

Bringing Cases before the European Commission and Court of Human Rights (Pokretanje postupka pred Europskom komisijom i Sudom za ljudska prava), Abo, Institute for Human Rights/Abo Akademi University, 1997.
U knjizi se opisuju mehanizmi zaštite ljudskih prava koji su predviđeni Europskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava i postupci prijave kršenja prava pred Europskom komisijom i Europskim sudom za ljudska prava. Spominju se i promjene koje će uslijediti nakon osnivanja jedinstvenog Europskog suda za ljudska prava. Na kraju knjige nalaze se proceduralna pravila Komisije i Suda za ljudska prava, primjerak obrasca za prijavu u pojedinačnom obraćanju Sudu i bibliografija radova.

Brownlie, Ian ***Basic Documents on Human Rights*** (Temeljni dokumenti o ljudskim pravima), Oxford, Oxford University Press, 1993.

Zbornik sadrži tekstove novijih međunarodnih deklaracija i konvencija u području promicanja i zaštite ljudskih prava, uključujući dokumente Ujedinjenih naroda, Vijeća Europe, tekstove Međunarodne organizacije rada te relevantne dokumente iz Latinske Amerike, Afrike i Azije.

Cashmore, Elias ***Dictionary of Race and Ethnic Relations*** (Rječnik rasnih i etničkih odnosa), London, Routledge, 1996.
Ovo je četvrto izdanje jednog od najpoznatijih rječnika u području međurasnih i međuetničkih odnosa. Sadržaj rječnika je znatno izmijenjen pod utjecajem novih pristupa rasnim i etničkim problemima. Na promjene su osobito utjecala događanja kao što su: suđenje O. J. Simpsonu u SAD, raspad bivše Jugoslavije, bombaški napad u Oklahomi, aktivnosti desnih ekstremista u SAD i sl. Gotovo polovica pojmova je obnovljena, dopunjena je i bibliografija, a unijeto je niz novih određenja, kao što su crni feminizam, ekološki rasizam, drugi, podčinjeni itd.

Declaration of Minimum Humanitarian Standards (Deklaracija o minimumu humanitarnih standarda), Abo, Institute for Human Rights/Abo Academy University, 1996.
Na skupu održanom u organizaciji Instituta za ljudska prava Abo Academy University 1990. godine, usvojena je 'Turku deklaracija o minimumu humanitarnih standarda', u kojoj se razrađuju opća prava koja se bez izuzetka trebaju poštivati u mirnodopskim i ratnim uvjetima. Turku deklaracija pobudila je veliku pozornost vladinih i nevladinih organizacija i udruga te Ujedinjenih naroda i Organizacije za sigurnost i suradnju u Europi. Institut za ljudska prava je ubrzo po usvajanju Deklaracije objavio podlistak s tekstom i kratkim komentarom Deklaracije. U novom izdanju Deklaracija je nadopunjena nekim važnijim tekstovima u kojima se raščlanjuje njezin sadržaj i opisuje njezin utjecaj od početka devedesetih.

de Jonge, W. (i dr.) ***Guide in Monitoring and Promoting Human Rights, and NGO Management*** (Vodič za nadgledanje i promicanje ljudskih prava i upravljanje u nevladinim organizacijama), Beč, International Helsinki Federation for Human Rights, 1995.
Djelo nudi uvod u dokumente i zaštitne mehanizme u području ljudskih prava, primjerice one Ujedinjenih naroda i Vijeća Europe, a namijenjeno je nevladinim organizacijama. Osim toga, sadrži prikaze nacionalnih mehanizama zaštite ljudskih prava (sudstvo, mediji itd.), adresar nacionalnih i međunarodnih nevladinih organizacija za ljudska prava, dodatak o načinima prikupljanja financijskih sredstava te upravljanju financijama i bibliografiju. Autori propituju mogućnosti širenja ideja ljudskih prava u društvu, odgojem i obrazovanjem za ljudska prava i nadgledanjem ljudskih prava.

Directorio latinamericano de instituciones de educacion en derechos humanos (Adresar institucija u području odgoja i obrazovanja za ljudska prava u Latinskoj Americi), San Jose, Centro de Recursos Educatiovos, 1995.
Adresar sadrži informacije o ciljevima, područjima djelatnosti i materijalima institucija u području odgoja i obrazovanja za ljudska prava u Latinskoj Americi kao i njihove prijavne obrasce.

Directory of Institutions Involved in Intercultural Studies (Adresar institucija koje se bave interkulturalnim studijima), Pariz, UNESCO, 1984.
Ovaj UNESCO-ov adresar donosi podatke o 191 instituciji iz 51 zemlje, koje se u potpunosti ili djelomice bave interkulturalnim studijima. Objavljeni podaci sakupljeni su upitnikom ili preuzeti iz UNESCO-ove DARE baze podataka u sektoru društvenih i humanističkih znanosti. Uvrštene su institucije koje se znanstveno bave poredbom kultura (poredbenim studijima kulturnih fenomena) ili kulturnom interakcijom (studijima procesa interakcije između ljudi ili naroda različitih kulturnih pozadina). Znanstvena usmjerenost podrazumijeva

istraživanja, odgoj i obrazovanje, izobrazbu, savjetovanje i specijalizirano izdavaštvo. Za svaku od institucija navodi se adresa, godina osnivanja, vrsta organizacije (nacionalna/međunarodna; vladina/nevladina; profitna/neprofitna), područja/discipline, publikacije, tekuća istraživanja i imena voditelja.

Elbers, Frank (ur.) ***Human Rights Education Resourcebook*** (Izvori u odgoju i obrazovanju za ljudska prava), Cambridge (MA), Human Rights Education Associates, 2000.
Publikacija sadrži obilje informacija koje mogu poslužiti učiteljima, istraživačima i aktivistima posvećenim promicanju ljudskih prava odgojem i obrazovanjem. U uvodnom dijelu objašnjava se pristup odgoju i obrazovanju za ljudska prava, određuju kriteriji uključivanja pojedinih sadržaja te objašnjava svrha publikacije. Preostali dio strukturiran je u pet cjelina: organizacije i mreže u području odgoja i obrazovanja za ljudska prava; odgojno-obrazovni programi na šest kontinenata; bibliografija radova s bilješkama; audio-vizualni materijali i izvori na Internetu; te fondacije u području odgoja i obrazovanja za ljudska prava.

Franklin, Bob (ur.) ***The Handbook of Children's Rights: Comparative Policy and Practice*** (Priručnik o pravima djece: Poredbena politika i praksa), London, Routledge, 1995.
Knjiga je sastavljena od eseja znanstvenika, političara i stručnjaka različitih profila, osobito socijalnih radnika, pedagoga i dječjih psihologa, u kojima se procjenjuje stanje u svijetu glede zaštite i poštivanja prava djece.

Human Development Report 1997 (Izvješće o ljudskom razvoju, 1997.), New York, United Nations Development Programme, 1997.
Najvažnija poruka izvješća jest da iskorjenjivanje siromaštva nije samo moralni imperativ, nego je ono praktično moguće. Naime, u svijetu postoje sredstva i znanja potrebna za rješenje problema siromaštva u vremenu kraćem od prosječnog ljudskog vijeka. Na Svjetskom sastanku na vrhu, posvećenom društvenom razvoju, održanom 1995. godine, gotovo sve zemlje svijeta obvezale su se da će nastojati na iskorjenjivanju krajnjeg siromaštva. Izvješće prati globalne promjene s motrišta ljudskog razvoja. Pod pojmom siromaštva ne podrazumijevaju se samo niski prihodi, nego i nedostatak šansi i prilika za ostvarenje podnošljivog života. U predloženoj agendi djelovanja obuhvaćena su sljedeća kritična područja: jednakost spolova, ostvarivanje gospodarskog rasta u korist siromašnih, globalizacija i usmjeravanje razvoja.

Human Rights (Ljudska prava), Strasbourg, Council of Europe, 1995.
Brošuru čini pet informativnih listića o funkcioniranju Europske komisije za ljudska prava i Vijeća Europe. Osim općih obavijesti, listići sadrže i Socijalnu povelju, Konvenciju o sprječavanju mučenja te druge europske normativne dokumente u području ljudskih prava.

Human Rights Education: Bibliography (Bibliografija radova u području obrazovanja za ljudska prava), London, Amnesty International, 1992.
Bibliografija radova s bilješkama u području obrazovanja za ljudska prava sadrži djela na engleskom, francuskom, španjolskom, nizozemskom, njemačkom i drugim jezicima. Djela su razvrstana po sljedećim kategorijama: formalno i neformalno obrazovanje, radovi namijenjeni usavršavanju stručnjaka i materijali za opće obrazovanje o ljudskim pravima. Na kraju knjige nalazimo komentare uz Opću deklaraciju o ljudskim pravima i Afričku povelju o ljudskim pravima i pravima naroda.

Ishay, Micheline R. (ur.) ***The Human Rights Reader: Major Political Essays, Speeches, and Documents: From the Bible to the Present*** (Čitanka ljudskih prava: Glavni politički eseji,

govori i dokumenti: Od Biblije do danas), London, Routledge, 1998.
Ova čitanka sadrži podroban prikaz podrijetla i razvoja ideja ljudskih prava tijekom povijesti te najvažnije međunarodne dokumente o ljudskim pravima. Čitatelj prati odvajanje ljudskih prava od religijskog humanizma i stoičke literature, njihovu sekularizaciju i preobrazbu u liberalna, građanska i politička prava tijekom prosvjetiteljstva, pojavu socijalističkih viđenja prava, uključenje ljudskih prava u komunitarni, feministički, ekološki i homoseksualni diskurs, te oblikovanje međunarodnih zakona ljudskih prava nakon Drugog svjetskog rata.

Kemp, David ***The Environment Dictionary*** (Rječnik okoliša), London, Routledge, 1998.
'Rječnik okoliša' predstavlja bogato vrelo informacija o raznim aspektima okoliša. Čine ga definicije ključnih pojmova te pojašnjenja društveno-gospodarskih, kulturnih, povijesnih i političkih čimbenika promjena u okolišu. Svako poglavlje sadrži upute kako koristiti taj dio Rječnika; kratke bilješke o nizu tema vezanih uz okoliš; šire ulomke o važnijim pitanjima; ilustracije u obliku informativnih dijagrama, karti i crteža; važnije radove u drugim publikacijama te prijedloge za daljnje čitanje. U Rječniku je primijenjen interdisciplinarni pristup koji svaki pojam osvjetljava višedimenzionalno.

Koehler, W. ***Traditionnelle und neue Dimensionen der internationalen Erziehung: Eine annotierte Bibliographie*** (Tradicionalne i nove dimenzije međunarodnog obrazovanja: Bibliografija s bilješkama), Berlin, Institut für Allgemeine Pädagogik, 1993.
Knjiga sadrži jednu od najopsežnijih bibliografija radova o međunarodnom odgoju i obrazovanju, odgoju i obrazovanju za humanost, za mir i sigurnost te odgoju i obrazovanju za duhovne vrijednosti. Nastala je kao dio istraživačkog projekta Humboldtova sveučilišta u Berlinu, a namijenjena je učiteljima koji rade u tim područjima.

Kuper, Adam i Kuper, Jessica ***The Social Science Encyclopedia*** (Enciklopedija društvenih znanosti), London, Routledge, 1995.
Ovo je novo izdanje djela koje predstavlja jedno od najvažnijih referentnih publikacija u području društvenih znanosti.

Lawson, Edward ***Encyclopedia of Human Rights*** (Enciklopedija ljudskih prava), Washington, Taylor and Francis, 1996.
Izuzetno bogat izvor informacija o razvoju i stanju međunarodnih standarda, instrumenata i postupaka za promicanje i zaštitu ljudskih prava. Osim predgovora UN-ovog Visokog povjerenika za ljudska prava, Enciklopedija sadrži više od tisuću glavnih pojmova (npr. obrazovanje, kulturna prava, razvojne teškoće, obiteljsko nasilje, demokracija, jednakost, genocid, starosjedioci i dr.), koji se objašnjavaju u kontekstu međunarodne politike i utvrđivanja međunarodnih standarda. Tako se uz svaki pojam vezuju međunarodni instrumenti i međunarodna tijela i organizacije. Predstavljena su i izvješća o stanju ljudskih prava u pojedinim zemljama. Na kraju se nalazi rječnik, kronološka lista međunarodnih instrumenata i status međunarodnih konvencija o ljudskim pravima.

Lipset, Seymour Martin (ur.) ***The Encyclopedia of Democracy*** (Enciklopedija demokracije), London, Routledge, 1995.
Knjiga sadrži opsežan referentni materijal o odgoju i obrazovanju, razvitku i suvremenom stanju demokratskih sustava širom svijeta.

Maddex, Richard ***The Illustrated Dictionary of Constitutional Concepts*** (Ilustrirani rječnik ustavnog pojmovlja), London, Routledge, 1997.
Djelo je prvi sveobuhvatni rječnik ustavnog pojmovlja koje se koristi širom svijeta. Donosi

definicije više od tri stotine ključnih pojmova te kratke životopise pedesetak filozofa i državnih poglavara.

Robertson, David ***A Dictionary of Human Rights*** (Rječnik ljudskih prava), London, Europa Publications Limited, 1997.
Rječnik sadrži nekoliko stotina temeljnih pojmova u području ljudskih prava, uključujući međunarodne dokumente i organizacije te povijesne osobe koje su svojom djelatnošću utjecale na razvoj ljudskih prava. Pojmovi se uglavnom objašnjavaju u kontekstu razvoja pravnih pretpostavki zaštite prava i sloboda građana u anglo-američkom prostoru. Knjizi su kronološkim redom dodani najvažniji dokumenti zaštite ljudskih prava, među kojima su: Velika povelja slobode iz 1215., britanska Povelja prava iz 1689., američka Povelja prava iz 1791. te noviji dokumenti, uključujući Preambulu Ustava francuske Četvrte republike, Temeljni zakon Federativne Republike Njemačke, Kanadsku povelju o pravima i slobodama, Opću deklaraciju o ljudskim pravima, Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i dr.

Selective Inventory of Social Science Information and Documentation Services (Izabrani popis informativnih i dokumentacijskih službi u društvenim znanostima), Pariz, UNESCO Publishing, 1998.
Popis je sačinjen na temelju UNESCO-ove banke podataka DARE (*UNESCO DARE Data Bank*) i informacija prikupljenih upitnikom. Daje uvid u najvažnije informacijske službe u društvenim znanostima u svijetu koje su zadužene za pružanje informacija stručnjacima u području društvenih znanosti.

Sieghart, Paul ***International Law of Human Rights*** (Međunarodni zakon o ljudskim pravima), New York, Oxford University Press, 1984.
Knjiga sadrži raščlambu i komentare na tekst osam međunarodnih dokumenata u području ljudskih prava: Opće deklaracije o ljudskim pravima, Međunarodnog ugovora o građanskim i političkim pravima, Međunarodnog ugovora o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima, Europske konvencije o ljudskim pravima i temeljnim slobodama, Europske socijalne povelje, Američke deklaracije o čovjekovim pravima i dužnostima, Američke konvencije o ljudskim pravima i Afričke povelje o ljudskim pravima i pravima narodâ. Uz svaki dokument je kratki opis njegova nastanka i načina na koji je korišten od strane međunarodnih institucija.

Spaulding, Seth ***Historical Dictionary of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO)*** (Povijesni rječnik Organizacije Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu (UNESCO), Pennsylvania, Scarecrow Press, 1997.
U knjizi se pojašnjavaju ciljevi, aktivnosti i strategije djelovanja Organizacije Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu (UNESCO). Svrha je 'Rječnika' pomoći državama, institucijama i pojedincima u razumijevanju složenih mehanizama funkcioniranja jedne od najvećih međunarodnih organizacija na svijetu. 'Rječnik' sadrži obimnu bibliografiju važnijih članaka i knjiga posvećenih Organizaciji i najvažnijih UNESCO-ovih izdanja. Osim toga, u njemu se navode podaci o projektima od osnutka Organizacije do danas te planovi za buduće djelatnosti.

State of the World's Children (Kako žive djeca svijeta), New York, Oxford University Press, UNICEF, 1996./7.
UNICEF-ovo godišnje izvješće donosi podatke o stanju dječjih prava u svijetu. Dio izvješća čine statistički podaci o zdravlju, ishrani, odgoju i obrazovanju, strukturi pučanstva, položaju žena i razvojnim planovima glede zaštite djece u pojedinim zemljama. Drugi dio donosi

praktične i jeftine prijedloge za rješavanje problema neishranjenosti, bolesti i nepismenosti u nerazvijenom dijelu svijeta.

The Status of Women: An Annotated Bibliography 1990-1995 (Položaj žena: Bibliografija s bilješkama, 1990.-1995.), Pariz, UNESCO, 1996.
Ovo je bibliografija glavnih UNESCO-ovih publikacija i članaka o položaju žena u području obrazovanja i prirodnih znanosti, kulture i komunikacija, te društvenih i humanističkih znanosti, što je objavljeno između 1990. i 1995. godine. Prethodne dvije UNESCO-ove bibliografije o položaju žena obuhvaćaju razdoblja od 1965. do 1986. i od 1986. do 1990. godine.

Taylor, Monica (ur.) ***Values Education in Europe: A Select Annotated Bibliography for 27 Countries (1985-1992)*** (Obrazovanje za vrijednosti u Europi: Odabrana bibliografija s bilješkama za 27 zemalja od 1985. do 1992.), Pariz, UNESCO i CIDREE, 1994.
Bibliografija je nastala kao pomoćni materijal koji bi trebao poduprijeti UNESCO-ove programe usmjerene na jačanje humanističkih, kulturnih i međunarodnih dimenzija obrazovanja. Sadrži jedinice o djelima objavljenim na 23 jezika. Radi se o knjigama, člancima, časopisima, istraživačkim izvješćima, referentnim izdanjima, priručnicima za učitelje, dokumentima, školskim udžbenicima itd. Bilješke su izradili stručnjaci iz 27 zemalja. Vidne su razlike u shvaćanjima sadržaja odgoja i obrazovanja za vrijednosti u pojedinim zemljama. Prilozi većine zemalja obuhvaćaju moralne, religijske, osobne i društvene dimenzije, ali neke zemlje na to dodaju još estetsku i nacionalnu dimenziju. Osim toga, tekstovi variraju ovisno o trenutnim problemima pojedinih zemalja. Tako se skandinavski prilozi usredotočuju na ekološku problematiku, grčki na pitanja roda, irski na zdravstvene teme itd.

UNESCO Associated Schools Project in Education for International Co-operation and Peace: List of Participating Institutions/Liste des établissements participants/Lista des instituciones participantes (UNESCO-ov projekt Udruženih škola za odgoj i obrazovanje za međunarodnu suradnju i mir: Popis institucija sudionica), Pariz, UNESCO, 1977.
Adresar sudionika u UNESCO-ovu projektu Udruženih škola. U knjizi se nalazi popis zemalja sudionica, adrese nacionalnih koordinatora, popis osnovnih i srednjih škola i institucija za izobrazbu učitelja uključenih u projekt Udruženih škola, adrese škola, imena ravnatelja ili voditelja projekta u svakoj školi, adrese informacijskih službi Ujedinjenih naroda u pojedinim zemljama te sažeti opisi rada svake službe.

Winn, Philip ***Dictionary of Biological Psychology*** (Rječnik biologijske psihologije), London, Routledge, 1999.
Posljednjih godina zanimanje za biologijsku psihologiju, odnosno za objašnjavanje psiholoških procesa biološkim čimbenicima, znatno je poraslo ponajviše zahvaljujući istraživanjima o umjetnoj inteligenciji. Istraživanja uzroka ovisnosti i psihičkih poremećaja u suvremenom svijetu sve više se okreću fizikalnim procesima. U Rječniku su prvi puta definirani svi važniji pojmovi koji se javljaju na sjecištu psihologije i biologije. Pojmovlje potječe iz različitih nepsihologijskih izvora, primjerice iz kliničke medicine, psihijatrije i neurologije, te iz posebnih područja psihologije, na primjer iz etologije, teorije učenja i psihofizike. Uspostavljanjem veza između raznorodnih disciplina stvoreno je plodno tlo za produktivniju daljnju suradnju između društvenih i prirodnih znanosti.

World Culture Report 1998: Culture, Creativity and Markets (Svjetsko izvješće o kulturi 1998.: Kultura, kreativnost i tržišta), Pariz, UNESCO Publishing, 1998.

Svjetsko izvješće o kulturi za 1998. godinu predstavlja interdisciplinarnu sliku stanja na razmeđi kulture i razvoja. Obrađuje teme kao što su: odnos različitosti kultura i globalizacije, stanje starosjedilačkih kultura, utjecaj globalnih tržišta na kulturu, uloga kulturne politike u upravljanju gospodarskim i kulturnim promjenama i dr. Ističe se da su globalna tržišta i međukulturni kontakti povoljno utjecali na razvoj lokalnih kultura. Upozorava se na potrebu cjelovitijeg obuhvaćanja složenog područja kulturnog razvoja te se traži proširenje dosadašnje liste kulturnih indikatora koja se isključivo svodila na obrasce proizvodnje i potrošnje.

World Directory of Human Rights Research and Training Institutions (Svjetski adresar istraživačkih i obrazovnih institucija u području ljudskih prava), Pariz, UNESCO, 1995.
Ovo je treće izdanje UNESCO-ova Svjetskog adresara istraživačkih i obrazovnih institucija u području ljudskih prava. Sastavljeno je prema informacijama koje je UNESCO prikupio upitnikom. Sadrži podatke o međunarodnim, regionalnim i nacionalnim institucijama, indeks stručnjaka za ljudska prava, indeks tematskih istraživanja, geografski indeks, indeks institucija koje imaju programe međunarodne suradnje u području ljudskih prava, indeks institucija koje osiguravaju stipendije i popis časopisa. Cilj je Adresara pomoći u uspostavljanju suradnje institucija te omogućiti stvaranje mreža istraživačkih i obrazovnih institucija kako bi i stručnjaci i ostali mogli zajednički pridonositi promicanju i zaštiti ljudskih prava.

Informacije na Internetu

Osnovne informacije o mrežnim servisima*

Prema funkcijama koje obavljaju, mrežni servisi mogu se podijeliti u više različitih skupina:
1. Pomagala za pretraživanje mreže, na primjer Gopher i WWW (World Wide Web);
2. Servisi za pretraživanje baza podataka, među kojima je najpoznatiji Wide Area Information Server (WAIS);
3. Pomagala koja služe pronalaženju osoba, računala i njihovih adresa na mreži;
4. FTP poslužitelji, koji nisu mrežni servisi u užem smislu, no nalaze se između mrežnih servisa i osnovnih mrežnih usluga, budući da javnosti dostupne verzije FTP poslužitelja imaju više funkcija i ugodnije korisničko sučelje od verzija ugrađenih u operacijske sustave;
5. Servisi za diskusijske skupine (Newsgroups).

World Wide Web, odnosno WWW ili W3, informacijski je sustav koji je nastao 1992. godine u CERN-u u Švicarskoj. Danas je to jedan od najpopularnijih informacijskih sustava, kojega mnogi poistovjećuju sa samim Internetom. Zasniva se na ideji hiperteksta. Ako tražimo, na primjer, podatke o nekom pojmu, hipertekst nam omogućuje izravno ulaženje u dokumente koji pružaju više informacija o tom pojmu. Svaki dokument može sadržavati veze (engl. links) s drugim dokumentima, gdje se nalaze daljnje informacije o traženom pojmu. Korisnik ne mora znati gdje se dokument nalazi, ne mora izdavati naredbe za prikaz dokumenata, niti u dokumentu tražiti ulomak u kojemu se nalazi objašnjenje pojma koji ga zanima. World Wide Web koristi hipertekst preko mreže te se povezani dokumenti mogu nalaziti na različitim računalima i u različitim zemljama. WWW koristi korisnik-poslužitelj model za pristup podacima. Računalo koje se koristi programom klijenta (engl. browser) mora biti na Internet mreži, da bi se mogao koristiti program klijent.

Postoji više različitih programa klijenata. Microsoft Internet Explorer i Netscape Navigator dva su vodeća programa klijenta. Netscape Navigator najčešće je korišteni program klijenta, dok Microsoftov Internet Explorer od kad se pojavio 1995. godine, sve brže stječe popularnost. Vodeći web pretraživači nude daleko više od običnog prikazivanja sadržaja weba: omogućuju interaktivno kupovanje, gledanje videozapisa, slušanje zvučnih zapisa, prikazuju trodimenzionalne virtualne svjetove i sadrže različite programe.

AltaVista je jedan od najpopularnijih alata za pretraživanje, koji posjeduje trenutno najveću bazu dokumenata. Osim toga, AltaVista indeksira cijeli tekst dokumenta. Zbog toga predstavlja odličan alat ako se traži nešto vrlo specifično ili ako se jednostavno žele pronaći svi dokumenti na webu koji se odnose na neku temu. U većini slučajeva, AltaVista pronalazi mnogo dokumenata koji su u širem smislu vezani uz temu. AltaVista nije dobar izbor ako se želi pronaći samo nekoliko dokumenata o nekoj temi. Web adresa AltaViste je: http://www.altavista.digital.com

Yahoo je jedno od najpopularnijih tematskih stabala, odnosno alata pomoću kojih je moguće

pronaći informacije u određenom području. Kada se nešto traži preko Yahooa, zapravo se pretražuje tisuće dokumenata koje svakodnevno u kategorije razvrstavaju stručnjaci u Santa Clari u Californiji. Yahoo sadrži oko 80 000 od 30 milijuna dokumenata koji se trenutno nalaze na webu. U usporedbi s AltaVistom, njegova baza dokumenata je mala, ali je zato kakvoća pronađenih dokumenata vrlo velika. Naime, budući da Yahoo indeksira samo one stranice koje zadovoljavaju kriterije visoke kakvoće sadržaja, on je koristan ako se žele pronaći najbolji izvori o nekoj temi. Preko Yahooa se mogu dobiti informacije iz najrazličitijih područja, od umjetnosti, znanosti, obrazovanja, poslovanja, gospodarstva, do sporta i zabave. Web adresa Yahooa je: http://www.yahoo.com

Amazon je vodeća tvrtka koja putem Interneta omogućuje pregledavanje, naručivanje i plaćanje knjiga, CD-a, audioknjiga itd. Djeluje od 1995. godine i danas nudi oko 3 milijuna naslova. Omogućuje veoma jednostavno pretraživanje po različitim kriterijima: autoru, naslovu, ključnim riječima, predmetnom području itd. Velik dio naslova prate stručne recenzije i osvrti čitatelja. Njihova web adresa je: http://www. amazon.com.

Mreže i organizacije za odgoj i obrazovanje/ljudska prava

American Association of Colleges for Teachers Education - AACTE (Američka udruga koledža za izobrazbu učitelja).
Adresa web-stranice: http://www.aacte.org
Američka udruga koledža za izobrazbu učitelja neprofitna je organizacija koja nudi dodiplomske i poslijediplomske studije za prosvjetne djelatnike svih obrazovnih razina. Osim toga, Udruga vodi *AACTE Policy Clearinghouse* (web-stranica: http://www.edpolicy.org) u cilju omogućivanja pristupa informacijama o odgojno-obrazovnoj politici na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini učiteljima i građanstvu. Veze Udruge s web-stranicama srodnih organizacija su: Učitelji 21. stoljeća (*21st Century Teachers*), Američka udruga za istraživanje obrazovanja (*American Educational Research Association*), Američka federacija učitelja (*American Federation of Teachers*), Udruga stručnjaka za izobrazbu učitelja (*Association of Teachers Educators*), Informacijska mreža Društva za informacijsku tehnologiju i izobrazbu učitelja (*Information Network of the Society for Information Technology and Teacher Education - InSITE*), Nacionalni odbor za profesionalne učiteljske standarde (*National Board for Professional Teaching Standards - NBPTS*), Nacionalna udruga za odgoj i obrazovanje (*National Education Association - NEA*), Nacionalna zaklada za unaprjeđenje obrazovanja (*National Foundation for the Improvement of Education*), Nacionalna udruga školskih odbora (*National School Board Association -NSBA*), Međunarodna udruga Phi Delta Kappa (*Phi Delta Kappa International*), Sustav Informacijskog centra za nastavne izvore i pomagala (*ERIC System*), Putevi prema unaprjeđenju škole (*Pathways to School Improvement*) itd.

American Educational Research Association - AERA (Američka udruga za istraživanja u obrazovanju).
Adresa web-stranice: http://www.aera.net
Američka udruga za istraživanja u obrazovanju profesionalna je organizacija koju je pokrenuo Koledž za obrazovanje pri Arizonskom državnom sveučilištu. Udruga broji preko dvadeset dvije tisuće članova, većinom učitelja, ali i znanstvenika, voditelja istraživačkih projekata,

studenata završnih godina, školskih inspektora, prosvjetnih savjetnika i dr. Članovi se profesionalno bave različitim disciplinama, primjerice pedagogijom, psihologijom, statistikom, sociologijom, poviješću, gospodarstvom, filozofijom, antropologijom, politikom itd. Preko web-stranice Udruge moguće je sudjelovati u raspravama na Internetu u području školske administracije, istraživanja obrazovanja, obrazovanja i društva, izobrazbe učitelja, prosvjetne politike itd. Nadalje, može se stupiti u vezu s mnogim američkim i međunarodnim udrugama za istraživanje obrazovanja, primjerice s Australskom udrugom za istraživanja u obrazovanju (*Australian Association for Research in Education*), Britanskom udrugom za istraživanje obrazovanja (*British Educational Research Association*), Europskom udrugom za istraživanje obrazovanja (*European Educational Research Association*) itd.

American Federation of Teachers - AFT (Američka federacija učitelja).
Adresa web-stranice: http://www.aft.org
Američka federacija učitelja nevladina je i neprofitna organizacija s preko milijun članova, od kojih su većina učitelji iz državnih i privatnih škola, potom školsko osoblje, sveučilišni profesori, službenici u lokalnoj i državnoj upravi te liječnici. Federacija djeluje na podizanju učiteljskih standarda, radi na izradi programa profesionalnog usavršavanja učitelja te se, u suradnji sa srodnim organizacijama, zalaže za unaprjeđenje životnog standarda prosvjetnih djelatnika. U skladu s tim, u mnogim zemljama u suradnji s lokalnim učiteljima organizira seminare za osposobljavanje učitelja u metodama odgoja i obrazovanja za demokraciju, osnovnim načelima demokracije, vodstvu itd. Federacija je najveća udruga učitelja u Sjedinjenim Državama, s preko dvije tisuće lokalnih podružnica. Preko web-stranice Federacije može se doći do informacija o novijim reformama američkog školskog sustava, o projektima, kao što je Mreža za učitelje 21. stoljeća (*21st Century Teachers Network*) itd. Osim toga, preko *Human Rights and Community Relations Department/Related Sites/Education Groups* dolazi se do zanimljivih mjesta na webu, na primjer do Mreže za kvalitetno obrazovanje manjina (*Quality Education for Minorities Network*).

American Political Science Association - APSA (Američka udruga za političke znanosti).
Adresa web-stranice: http://www.apsanet.org/CENnet/
Web-stranica Američke udruge za političke znanosti sadrži bogatu mrežu posvećenu građanskom odgoju i obrazovanju, na kojoj posjetitelji mogu pretraživati organizacije, istraživati razvoj prosvjetnih politika, čitati stručne radove, pronaći korisne nastavne izvore, a na raspolaganju imaju i knjižnicu te odsjek za sastanke s kolegama. Mreža sadrži obavijesti o seminarima, natjecanjima preko Interneta, mogućnostima stipendiranja, popise nove preporučene literature itd. Stranica nudi veze s Institutom za mir Sjedinjenih Država (*United States Institute for Peace - USIP*), Institutom za demokraciju u Istočnoj Europi (*Institute for Democracy in Eastern Europe*), ERIC, Centrom za građanski odgoj (*Center for Civic Education*), CIVITAS-om te nizom američkih nacionalnih tijela i udruga u ovom području itd.

Association of Teachers Educators - ATE (Udruga stručnjaka za izobrazbu učitelja).
Adresa web-stranice: http://www.siu.edu/departments/coe/ate
Udruga stručnjaka za izobrazbu učitelja, osnovana 1920. godine, jedina je američka nacionalna organizacija s pojedinačnim članstvom, koja je isključivo posvećena poboljšanju izobrazbe učitelja. Članovi Udruge dolaze s više od šezdeset koledža i fakulteta i iz pet tisuća škola. Središnji ured Udruge smješten je u Washingtonu. Udruga ima dva zastupnička mjesta u Nacionalnom vijeću za potvrđivanje učiteljske naobrazbe (*National Council for Accreditation of Teacher Education*) te je predstavljena na ERIC banci podataka za izobrazbu učitelja.

The Australian Council for Educational Research - ACER (Australsko vijeće za istraživanje obrazovanja).
Adresa web-stranice: http://www.acer.edu.au
Australsko vijeće za istraživanje obrazovanja australski je nacionalni centar preko kojega se australski znanstvenici uključuju u međunarodna istraživanja i projekte, primjerice projekte OECD-a i UNESCO-a. Vijeće je osnovano 1930. godine kao privatna neprofitna tvrtka, a upošljava znanstvenike koji se isključivo bave istraživanjem velikih razmjera. Posljednjih godina Vijeće je obavljalo istraživanja u području neobvezatnih nastavnih programa, izobrazbe učitelja, problema prijelaza iz školovanja na zapošljavanje i sl.

British Educational Research Association - BERA (Britanska udruga za istraživanje obrazovanja).
Adresa web-stranice: http://www.scre.ac.uk/bera
Britanska udruga za istraživanje obrazovanja promiče kulturu neovisnog i otvorenog istraživanja u području obrazovanja. Pritom prvenstveno nastoji oko izgradnje aktivne zajednice istraživača te pokreće rasprave o kakvoći, svrsi, sadržaju i metodologijama istraživanja obrazovanja. U tu svrhu razvija suradnju s političarima, ravnateljima obrazovnih ustanova, voditeljima zaklada, drugim nacionalnim i međunarodnim udrugama za istraživanje obrazovanja, učiteljima te znanstvenicima iz društvenih znanosti i srodnih područja. Web-stranica Udruge povezana je s više istraživačkih ustanova u području obrazovanja u Europi, Americi i Australiji.

Campaign for Open Politics - COPE (Kampanja za otvorenu politiku).
Adresa web-stranice: http://www.democracy-experience.org
'Kampanja za otvorenu politiku' inicijativa je mladih Europljana za aktivno uključivanje tinejdžera i studenata u političke procese, koju podržavaju neki članovi Europskog parlamenta. Web-stranica sadrži adrese brojnih lokalnih i međunarodnih pokreta i organizacija, ugošćuje grupe za raspravu te potiče mladež na pokretanje rasprava i vlastitih kampanja. Posjetitelji su prinuđeni razmišljati o političkim problemima budući da se od njih traži glasovanje i opredjeljenje o raznim pitanjima. Informativni odsječak nudi obavijesti o europskim političkim organizacijama, strankama i institucijama, o mogućnostima zapošljavanja u politici, kampanjama, tekućim zbivanjima i sl. U dijelu koji se odnosi na akcije, nude se mogućnosti aktivnog političkog angažmana te zainteresirani mogu postavljati pitanja političarima, glasovati za najbolje/najlošije političare, zatražiti pomoć za vlastite projekte, sudjelovati u raspravama itd. Primjerice, program pod nazivom 'Veleposlanici' omogućuje onima koji zadovolje izborne kriterije da virtualno predstavljaju svoju zemlju te istodobno razvijaju svoje vještine umrežavanja, istraživanja i predstavljanja; produbljuju znanja o političkim procesima; grade mrežu osobnih kontakata itd. Svaki mjesec nadopunjuju se primjeri uspješnih kampanja mladeži.

Canadian Human Rights Foundation (Kanadska zaklada za ljudska prava).
Adresa web-stranice: http://www.chrf.ca
Kanadska zaklada za ljudska prava nevladina je organizacija posvećena zaštiti i promicanju ljudskih prava obrazovanjem. Njezini programi za razvoj pluralizma i demokracije usredotočuju se na formalnopravne aspekte ljudskih prava i na jačanje veza u tom području. Među djelatnostima Zaklade valja istaknuti godišnji Međunarodni program izobrazbe u ljudskim pravima, regionalne programe u Africi, Aziji te Srednjoj i Istočnoj Europi, kao i programe izobrazbe za zemlje u razvoju. Zaklada potiče rasprave i istraživanja o novim problemima u području ljudskih prava putem konferencija i izdavačke djelatnosti, osobito

objavljujući izvješća s konferencija i bilingvalni glasnik Govoreći o pravima (*Speaking about Rights*). Web-stranica Zaklade povezana je s organizacijama za zaštitu prava žena (WWW žene; *WWWomen*), razvoj i suradnju (Ljudska mreža; *Humanweb*), socijalna i gospodarska prava (Međunarodna organizacija rada; *International Labour Organization*), izbjeglice (Visoki povjerenik UN-a za izbjeglice; *UN High Commissioner for Refugees*), zdravlje (Svjetska zdravstvena organizacija; *World Health Organisation*) itd.

CIVNET - International Resource for Civic Education and Civil Society (CIVNET - Međunarodna mreža za građanski odgoj i obrazovanje i građansko društvo).
Adresa web-stranice: http://www.civnet.org
CIVNET je međunarodna mreža za promidžbu građanskog odgoja i obrazovanja i građanskog društva, koju je utemeljila međunarodna nevladina organizacija CIVITAS. Mreža pruža bogat izvor informacija i nastavnih materijala iz građanskog odgoja i obrazovanja te svjetski adresar organizacija u tom području. Veze s ostalim web-stranicama: Informacijski centar za nastavne izvore i pomagala (*Educational Resources Information Center - ERIC*), Američka federacija učitelja (*American Federation of Teachers - AFT*), Centar za građanski odgoj (*Center for Civic Education*), Međunarodni centar za građansko društvo (*Center for Civil Society International*), Vijeće Europe, Mreža za demokraciju (*Democracy Net*), UNESCO-ova služba za informacije u odgoju i obrazovanju (*UNESCO - Education Information Service*), Centar za građanske mreže (*Center for Civic Networking*), Projekt građanskog odgoja i obrazovanja (*Civic Education Project*), Veze za ljudska prava (*Human Rights Links*), Izraelski građanski odgoj i obrazovanje (*Israel Civic Education*), Odsjek za odgoj i obrazovanje SAD-a (*United States Department of Education*) i mnogi drugi.

The Council of Europe (Vijeće Europe).
Adresa web-stranice: http://www.coe.fr
Vijeće Europe međunarodna je organizacija sa sjedištem u Strasbourgu, koja se zauzima za jačanje demokracije u Europi, poštivanje ljudskih prava i vladavine zakona te očuvanje europskog kulturnog naslijeđa. Glavna mjesta na Internetu na kojima se može doznati o djelatnostima Vijeća Europe koja su relevantna za odgoj i obrazovanje su: Stranica za odgoj i obrazovanje za demokratsko građanstvo (*The Education for Democratic Citizenship Education*), Stranica ljudskih prava (*The Human Rights Site*), Kulturna suradnja (*Cultural Cooperation*), Stranica Uprave za mladež (*Site of the Youth Directorate*) te Stranica Europske komisije za borbu protiv rasizma i nesnošljivosti (*The Site of the European Commission against Racism and Intolerance*). Web-stranica Vijeća Europe nudi tekstove brojnih europskih i drugih konvencija, deklaracija, sporazuma, protokola i raznih pravnih tekstova te niz članaka i publikacija o odgoju i obrazovanju za demokraciju, ljudska prava i interkulturalizam.

The Danish Centre for Human Rights (Danski centar za ljudska prava).
Adresa web-stranice: http://www.humanrights.dk
Danski centar za ljudska prava osnovan je 1987. godine sa zadaćom skupljanja i širenja spoznaja o ljudskim pravima na nacionalnoj, regionalnoj i međunarodnoj razini. Centar se bavi istraživanjem, informiranjem, obrazovanjem i dokumentacijom. Okuplja stručnjake različitih disciplina, kao što su pravo, antropologija, sociologija, ekonomija, humanističke znanosti, novinarstvo i pedagogija. Surađuje s brojnim organizacijama i upravnim tijelima u Danskoj, s centrima za ljudska prava i humanitarnim organizacijama iz drugih zemalja te Nordijskim vijećem, Vijećem Europe, OESS-om, Europskom unijom i Ujedinjenim narodima. Web-stranica Centra nudi veze s istraživačkim institutima u području ljudskih prava, nevladinim udrugama za ljudska prava, parlamentima i političkim institucijama,

međuvladinim organizacijama, regionalnim sustavima za ljudska prava, bazama podataka, virtualnim knjižnicama, međunarodnim časopisima i dr.

Education International (Međunarodno obrazovanje).
Adresa web-stranice: http://ei-ie.org
Međunarodno obrazovanje svjetska je sindikalna organizacija prosvjetnih djelatnika, sa sjedištem u Bruxellesu, koja ima 23 milijuna članova u 148 zemalja. Članstvo čine prosvjetni djelatnici, od predškolskih odgajatelja do sveučilišnih profesora. Ciljevi organizacije jesu: štititi prava učitelja i drugih zaposlenika u prosvjeti; promicati mir, demokraciju, socijalnu pravdu i jednakost širenjem obrazovanja; suzbijati sve oblike rasizma, predrasuda i diskriminacije u školi i društvu; osposobljavati žene za vodstvo i aktivnu ulogu u zajednici i dr. Organizacija se zauzima za kvalitetno javno obrazovanje za sve, poticanjem preusmjeravanja sredstava državnog proračuna iz vojnih u obrazovne svrhe, unaprjeđenjem radnih uvjeta učitelja, provedbom zdravstvenih obrazovnih programa itd. Veze s web-stranicama srodnih organizacija: sve važnije nacionalne institucije u području obrazovanja iz cijelog svijeta, IBE, UNESCO, UNICEF, Globalna informacijska mreža za obrazovanje (*Global Information Networks in Education - GINIE*), EURYDICE, Pristup nastavnim materijalima (*Gateway to Educational Materials - GEM*) i dr. Osim toga, preko web-stranice Međunarodnog obrazovanja dolazi se do Vodiča za web-stranice vezane uz obrazovanje (*Education Index*), koji nudi veze sa stranicama i mrežama kao što su: AskERIC, Američko vijeće za obrazovanje (*American Council of Education*), Udruga američkih sveučilišta (*Association of American Universities*), Vodič za Enciklopediju Britannicu na Internetu (*Britannica Internet Guide*), Kalifornijska banka podataka o instrukcijskoj tehnologiji (*California Instructional Technology Clearinghouse*), Pregledi knjiga u području odgoja i obrazovanja (*Education Book Reviews*), Adresar australske mreže za obrazovanje (*Education Network Australia Directory Service*), Svijet odgoja i obrazovanja (*Education World*), Mreža za obrazovanje o okolišu (*The Environmental Education Network*), Zaklada za globalne školske mreže (*Global SchoolNet Foundation*), Školski Internet menadžer nad mrežama (*School Internet Manager over Networks - SIMON*), Superklinci (*Superkids*), Odsjek za odgoj i obrazovanje SAD-a (*The US Department of Education*), UNHCR i mnogi drugi.

EdWeb: Exploring Technology and School Reform (EdWeb: Istraživanje tehnologije i reformi školstva).
Adresa web-stranice: http://www.edweb.gsn.org/
EdWeb je mreža za istraživanje informacijske tehnologije i reformi školstva. Mreža nudi pristup mnoštvu informacija u području obrazovanja širom svijeta, na primjer o trendovima u obrazovnim politikama i razvoju informacijske infrastrukture, načinima uporabe računala u razredu itd. EdWeb je dinamična mreža unutar koje se stalno nešto mijenja i dodaje. Sjedište mreže nalazi se u Californiji, a ogranci su u Hong Kongu, Ankari itd.

ERIC - The Educational Resources Information Center (ERIC - Informacijski centar za odgoj i obrazovanje).
Adresa web-stranice: http://www.ericir.syr.edu
ERIC je informacijski sustav kojega vodi Odsjek za odgoj i obrazovanje Sjedinjenih Država (*U. S. Department of Education*). Posredstvom svojih 16 banki podataka (*clearinghouse*), ERIC pruža niz usluga u području odgoja i obrazovanja. Posebno valja izdvojiti ERIC banku podataka za međunarodni građanski odgoj i obrazovanje (*ERIC Clearinghouse for International Civic Education*) koja se nalazi u okviru ERIC banke podataka za obrazovanje u društvenim znanostima (*ERIC Clearinghouse for Social Studies/Social Sciences Education*). U sklopu ERIC-a djeluje i AskERIC, personalizirana služba na Internetu koja pruža korisne

informacije učiteljima, knjižničarima, prosvjetnim savjetnicima, administatorima, roditeljima i svim zainteresiranim građanima. Na svaki upit o bilo kojem području obrazovanja upućen AskERIC-u korisnik u roku od 48 sati dobiva odgovor. Putem AskERIC-a moguće je pretraživati sve ERIC-ove banke podataka, gdje se nalaze informacije o svim vrstama i razinama obrazovanja, primjerice o gradskom obrazovanju, seoskom obrazovanju, obrazovanju u ranom djetinjstvu itd. U Virtualnoj knjižnici (*Virtual Library*) AskERIC-a nalaze se odabrani nastavni tekstovi i pomagala te ondje zainteresirani učitelji mogu čitati nastavne priprave iz raznih predmeta. Npr., pod *Virtual Library/Social Studies/Civics* nalazimo nastavne jedinice građanskog odgoja i obrazovanja podijeljene po dobi djece.

European Union (Europska unija).
Adresa web-stranice: http://europa.eu.int/index-en.htm
Web-stranica Europske unije nudi mnoštvo informacija o političkim, gospodarskim, kulturnim i drugim aspektima Unije. Primjerice, tu se nalaze podaci o stopama nezaposlenosti u državama članicama, poštivanju građanskih prava, zajedničkoj politici, zakonskim mjerama koje su članice usvojile ili tek trebaju usvojiti itd. Zatim su tu neke baze podataka, statistike i službeni dokumenti Unije. Putem različitih web poslužitelja dolazi se do informacija o glavnim programima i projektima Unije, kao što su Transeuropska telekomunikacijska mreža (*Trans-European Telecommunications Network*), Snage za obrazovne multimedije (*Educational Multimedia Task Force*), Sokrat (*Socrates*, akcijski program Europske komisije, koji se odnosi na razvoj prosvjetne suradnje), Mladež za Europu (*Youth for Europe*, projekt za promicanje suradnje između organizacija mladeži u različitim zemljama) i mnogi drugi. Veze s ostalim web-stranicama: izravno se pristupa web-stranicama Europskog parlamenta, Europskog vijeća, Suda pravde, Europske komisije, Odbora za regije, Gospodarskog i društvenog odbora te drugim tijelima i organima Unije.

EURYDICE - The Information Network on Education in Europe (EURYDICE - Informacijska mreža o odgoju i obrazovanju u Europi).
Adresa web-stranice: http://www.eurydice.org
EURYDICE promiče širenje i razmjenu informacija o obrazovnim sustavima i nacionalnim prosvjetnim politikama europskih država te na taj način podupire razumijevanje i suradnju među zemljama članicama Europske unije. Mreža je sastavljena od nacionalnih jedinica koje djeluju u sklopu ministarstava prosvjete i drugih prosvjetnih tijela. Osim razmjene informacija, ona potpomaže i izradu niza temeljnih dokumenata i poredbenih raščlambi te nudi obimnu bazu podataka o obrazovnim sustavima. Veze s ostalim web-stranicama: sve važnije nacionalne institucije u području obrazovanja u europskim zemljama, Vijeće Europe, UNESCO - IBE, OECD, Europska zaklada za izobrazbu (*European Training Foundation*), Europa poslužitelj (*Europa Server*), Međunarodno obrazovanje (*Education International*), Svijet odgoja i obrazovanja (*Education World*), Europska školska mreža (*European Schoolnet*), Globalna zaklada školskih mreža (*Global SchoolNet Foundation*), Mreža informacijskih tehnologija za izobrazbu učitelja (*Teacher Training Information Technology Network On-Line*) i mnogi drugi.

Global Youth Connect (Globalno povezana mladež).
Adresa web-stranice: http://www.globalyouthconnect.org
Globalno povezana mladež međunarodna je mreža mladih ljudi posvećenih razvijanju kulture ljudskih prava i društvene solidarnosti. Cilj joj je uključivanje mladih u izgradnju svjetske zajednice temeljene na suosjećanju, pravdi i odgovornosti. Organizaciju vode mladi u skladu s načelima akcije, participacije, povezivanja, pomirbe i nenasilja. Web-stranica nudi veze s udrugama s kojima Organizacija surađuje u provedbi svojih programa, primjerice s mrežom

aktivista za ljudska prava 'Predvođenje' (*Forefront*), Centrom za ljudska prava Sveučilišta u Minnesoti (*University of Minnesota Human Rights Centre*) itd.

Human Rights Education Associates (Udruženi u odgoju i obrazovanju za ljudska prava).
Adresa web-stranice: http://www.hrea.org
Human Rights Education Associates (HREA) je nepolitička i neprofitna organizacija osnovana radi uvođenja vrijednosti ljudskih prava u kurikulume na svim razinama školovanja. Posvećena je promicanju razumijevanja, prihvaćanja i djelovanja u pravcu mirnog, slobodnog i pravednog društva. Surađuje s pojedincima, nevladinim, međuvladinim i vladinim organizacijama u procesu primjene programa odgoja i obrazovanja za ljudska prava. Stranica organizacije sadrži nastavne programe, *online* knjižnicu, dokumentacijski centar i kalendar tečajeva za ljudska prava. Preko nje može se doći do velikog broja nevladinih udruga i organizacija u području ljudskih prava i odgoja i obrazovanja za ljudska prava širom svijeta.

Human Rights Internet (Ljudska prava na Internetu).
Adresa web-stranice: http://www.hri.ca
Human Rights Internet međunarodna je komunikacijska mreža posvećena zaštiti ljudskih prava i promicanju odgoja i obrazovanja za ljudska prava i demokraciju. Mreža pruža niz informacija o mnogim organizacijama koje se bave ljudskim pravima iz cijelog svijeta te neprestano nastoji proširivati postojeću bazu podataka. Preko stranice *Human Rights Internet* može se doći do svih važnijih nacionalnih i međunarodnih institucija koje provode programe obrazovanja za ljudska prava na dodiplomskoj ili višim obrazovnim razinama, od Afričkog centra za proučavanje demokracije i ljudskih prava (*African Center for Democracy and Human Rights Studies*), organizacije Amnesty International, Arapskog instituta za ljudska prava (*Arab Institute for Human Rights*) do Kanadske zaklade za ljudska prava (*Canadian Human Rights Foundation*). Mreža je povezana s nekoliko drugih baza podataka na Internetu, među kojima se nalazi Adresar organizacija za ljudska prava (*Directory of Human Rights Organisations*), Baza podataka o izdanjima o ljudskim pravima (*Human Rights Publications Database*), Adresar organizacija za prava djece (*Directory of Children's Rights Organizations*), Adresar programa odgoja i obrazovanja za ljudska prava (*Directory of Human Rights Education Programs*) i dr.

Idealist (Idealist).
Adresa web-stranice: http://www.idealist.org
Ovo je jedna od stranica koju valja otvoriti ako netko želi osnovati pokret ili se pridružiti nekom od postojećih pokreta, a ne zna kako to učiniti. Precizan mehanizam za pretraživanje vodi posjetitelja među 20 000 organizacija i političkih pokreta iz 140 zemalja. Daju se obavijesti o načinima upravljanja i financiranja neprofitnih organizacija, adresar tvrtki i savjetnika koji pružaju usluge neprofitnim organizacijama, popisi organizacija koje pomažu u pronalaženju projekata koji traže dobrovoljce u inozemstvu itd. 'Idealist' je projekt globalne udruge 'Djelovanje bez granica' (*Action Without Borders*) posvećene traženju praktičnih rješenja za društvene i ekološke probleme, u duhu velikodušja i uzajamnog poštovanja.

Information Network of the Society for Information Technology and Teacher Education - InSITE (Informacijska mreža Društva za informacijsku tehnologiju i izobrazbu učitelja).
Adresa web-stranice: http://telematics.ex.ac.uk/InSITE/
InSITE je svjetska informacijska mreža Društva za informacijsku tehnologiju i izobrazbu učitelja (*Society for Information Technology and Teacher Education - SITE*), posvećena istraživanju mogućnosti proširenja programa izobrazbe učitelja u školama i sveučilištima diljem svijeta pomoću Interneta. Mreža nudi tekstualne i multimedijalne materijale za

integraciju tehnologije u izobrazbu učitelja i ostalog nastavnog osoblja, proširuje suradnju prosvjetnih djelatnika različitih struka iz raznih krajeva svijeta preko Interneta, pokreće forume za rasprave o problemima te razvija inventivne metode korištenja tehnologije u području izobrazbe učitelja. Mreža razvija i proširuje veze s web- -stranicama velikih organizacija koje se bave osposobljavanjem učitelja širom svijeta te s elektronskim časopisima i publikacijama u Europi, Aziji i Australiji. Na primjer, putem InSITE stranice može se doći do članaka iz Časopisa o informacijskoj tehnologiji za izobrazbu učitelja (*Journal of Information Technology for Teacher Education - JITTE*).

International Bureau of Education (IBE) (Međunarodni ured za odgoj i obrazovanje).
Adresa web-stranice: http://www.unicc.org/ibe
Međunarodni ured za odgoj i obrazovanje UNESCO-ov je centar za informiranje i istraživanje u području poredbenog obrazovanja, koji osobitu pozornost usmjerava na promicanje građanskih vrijednosti u odgojno-obrazovnim sadržajima i kurikulumima. Veze s drugim web-stranicama: sve UNESCO-ove web-stranice, Vijeće Europe, ERIC, EURYDICE, Globalna informacijska mreža za odgoj i obrazovanje (*Global Information Network in Education - GINIE*), Sredozemni projekt odgoja i obrazovanja (*Mediterranean Education Project*), Međunarodno obrazovanje (*Education International*), Poredbeno međunarodno društvo za odgoj i obrazovanje (*Comparative and International Education Society*), Konzorcij Institutâ za razvoj i istraživanje odgoja i obrazovanja u Europi (*Consortium of Institutes for Development and Research in Education in Europe - CIDREE*), Australsko vijeće za istraživanje obrazovanja (*Australian Council for Educational Research*), Razmjena informacija o upravljanju u odgoju i obrazovanju (*Educational Management Information Exchange*) itd.

International Institute for Democracy and Electoral Assistance - IDEA (Međunarodni institut za demokraciju i pomoć pri izborima).
Adresa web-stranice: http://www.int-idea.se
Ova međunarodna organizacija sa sjedištem u Švedskoj promiče i unaprjeđuje održivu demokraciju te potpomaže izborne postupke diljem svijeta. Predstavlja forum za međudjelovanje i razmjenu iskustava raznih globalnih čimbenika uključenih u promicanje demokracije. Povezuje vlade i organizacije uključene u promicanje demokracije; potiče političku participaciju mladih i žena; nudi savjete glede unaprjeđenja demokratskog razvoja u Africi, Latinskoj Americi, Aziji, arapskim zemljama i na Balkanu; istražuje izlazak birača na glasovanje itd. Preko ove se web-stranice može stupiti u vezu s Ujedinjenim narodima, Organizacijom za europsku sigurnost i suradnju (*OSCE*), Mrežom Sorosevih zaklada (*Soros Foundations Network*), Institutom za globalne komunikacije (*Institute for Global Communications*) putem kojega se dospijeva na Mrežu za mir (*PeaceNet*), Ekološku mrežu (*EcoNet*), Mrežu o sukobu (*ConflictNet*), Žensku mrežu (*WomensNet*) itd.

Multicultural SkyScraper (Multikulturalni neboder).
Adresa web-stranice: http://www.multicultural.net
U projektu 'Multikulturalnog nebodera' građanski pokreti, privatne tvrtke i europske medijske tvrtke surađuju na projektima multikulturalne razmjene. Primjerice, u dijelu posvećenom obrazovanju nalazi se projekt 'Licem u lice' u kojemu se razmjenjivanjem video pisama među srednjoškolcima potiče interkulturalna komunikacija mladih iz različitih sredina; projekt 'TV dosjei' ima za cilj pružati ugroženim grupama mladeži, kao što su crnci ili migranti, obavijesti o mogućnostima zapošljavanja u medijima. Tu je i niz drugih međunarodnih projekata multikulturalne naravi.

National Board for Professional Teaching Standards - NBPTS (Nacionalni odbor za profesionalne učiteljske standarde).
Adresa web-stranice: http://www.nbpts.org
Nacionalni odbor za profesionalne učiteljske standarde nevladina je i neprofitna organizacija posvećena unaprjeđivanju učiteljske naobrazbe i kvalitete nastave u američkim školama. Glavni ciljevi Odbora jesu: održavati visoke standarde znanja i sposobnosti učitelja, formirati nacionalna povjerenstva za provjeru učiteljskih znanja i sposobnosti, izdavati potvrde učiteljima koji zadovoljavaju postavljene kriterije te poticati reforme u području obrazovanja. Web-stranica Odbora, između ostalog, učiteljima omogućuje da se međusobno dopisuju, traže savjete kolega te sudjeluju u učiteljskim forumima postavljajući pitanja i dajući odgovore (*'Talk to Other Teachers'*).

National Center for Education Statistics - NCES (Nacionalni centar za statistiku u obrazovanju).
Adresa web-stranice: http://nces.ed.gov
Nacionalni centar za statistiku u obrazovanju američka je udruga za skupljanje i obradu statističkih podataka i informacija o stanju odgoja i obrazovanja u Sjedinjenim Državama i drugim zemljama svijeta, u cilju razvoja američkog odgojno-obrazovnog sustava. Rezultati njihovih istraživanja državnim službenicima u prosvjeti pomažu u razumijevanju trenutne situacije u odgoju i obrazovanju u Sjedinjenim Državama, a učiteljima i zaposlenicima u školskoj upravi pomažu u odlučivanju o koracima za daljnje napredovanje njihovih škola. Preko web-stranice Centra moguće je doći do statističkih podataka o raznim aspektima javnog školstva u SAD-u, od opremljenosti školskih knjižnica do mogućnosti pristupa Internetu u školama.

National Education Association - NEA (Nacionalna udruga za obrazovanje).
Adresa web-stranice: http://www.nea.org
Nacionalna udruga za obrazovanje najstarija je i najveća organizacija u Sjedinjenim Državama posvećena unaprjeđenju javnog školstva. Osnovana je 1857. godine u Philadelphiji, a danas joj je središte u Washingtonu, D. C. Broji preko 2,3 milijuna članova zaposlenih na svim odgojno-obrazovnim razinama, od ustanova za predškolski odgoj do sveučilišta. Udruga djeluje na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini. Na lokalnoj razini preko svojih ogranaka vodi radionice za učitelje i ostalo nastavno osoblje. Na nacionalnoj razini vodi kampanje za podizanje učiteljskih standarda, bori se protiv privatizacije javnog školstva itd. U međunarodnim okvirima pokreće rasprave prosvjetnih djelatnika iz cijelog svijeta glede djelotvornosti i uspješnosti obrazovnih sustava. S web-stranice udruge, preko *Higher Education/Key Sites/Colleges, Universities, Organisations and Unions*, moguće se povezati s koledžima i sveučilištima iz cijelog svijeta i pretraživati ih po različitim kriterijima, kao što su geografski smještaj, visina školarine, uvjeti za upis itd. Zatim, NEA web-stranica nudi pristup mnogim korisnim mjestima na mreži, u kojima se govori o podučavanju koje se odvija putem mreže, nastavnim materijalima na mreži, obrazovanju na daljinu itd.

National Foundation for Educational Research - NFER (Nacionalna zaklada za istraživanja u obrazovanju).
Adresa web-stranice: http://www.nfer.ac.uk
Nacionalna zaklada za istraživanja u obrazovanju neovisna je organizacija u Velikoj Britaniji koja vodi istraživačke i razvojne projekte u svim sektorima javnog odgojno-obrazovnog sustava te objavljuje rezultate svojih istraživanja u cilju unaprjeđenja odgoja i obrazovanja. Veze s drugim web--stranicama: ACER, razne obrazovne mreže i stranice, npr. web-stranica učitelja engleskog jezika (*The English Teachers Web Page*), Riznica europskog obrazovanja

(*European Education Thesaurus*) koju razvijaju Europska komisija i Vijeće Europe kao ključno mjesto za razmjenu informacija između banaka podataka u području odgoja i obrazovanja i dr.

National Foundation for the Improvement of Education - NFIE (Nacionalna zaklada za unaprjeđenje obrazovanja).
Adresa web-stranice: http://www.nfie.org
Zakladu je 1969. godine osnovala udruga *National Education Association* u cilju unaprjeđenja odgoja i obrazovanja u javnim školama Sjedinjenih Država pružanjem financijske i tehničke pomoći učiteljima i ostalim zaposlenicima u prosvjetnim ustanovama na svim razinama. Zaklada potiče profesionalnu suradnju među učiteljima i njihovo povezivanje putem Interneta, organizira konferencije, održava seminare o vodstvu itd. Web-stranica zaklade sadrži detaljan prikaz svih njezinih projekata. Preko stranice je moguće ući u Mrežu za ljudska prava (*Human Rights Network*), komunikacijsku mrežu u kojoj se uvijek nalaze najnoviji podaci o situaciji u svezi s ljudskim pravima u svijetu.

National School Boards Association - NSBA (Nacionalna udruga školskih odbora).
Adresa web-stranice: http://www.nsba.org
Nacionalna udruga školskih odbora vodeća je američka udruga za oblikovanje i provedbu federalne i nacionalne prosvjetne politike SAD-a. Udruga se stara da javno školstvo bude na vrhu nacionalne ljestvice prioriteta i da se mišljenje lokalnih školskih odbora čuje na svakom javnom političkom forumu gdje se raspravlja ili donose odluke u svezi odgoja i obrazovanja. Veze s ostalim web-stranicama: ERIC, Mreža za obiteljski odgoj i obrazovanje (*Family Education Network*), Posebna nastavna pomagala na Internetu (*Special Education Resources on the Internet*), Vijeće za nadarenu djecu (*Council for Exceptional Children*) itd.

Organisation for Economic Cooperation and Development - OECD (Organizacija za gospodarsku suradnju i razvoj).
Adresa web-stranice: http://www.oecd.org
Web-stranica Organizacije za gospodarsku suradnju i razvoj donosi opise njezinih aktivnosti u gospodarskom i drugim područjima koja su s njim izravno povezana. U posljednje vrijeme na njoj se nalaze i informacije o politici održivog razvoja koju potiče Organizacija, prikaz niza istraživačkih projekata, statut i drugi normativni dokumenti, kao i zaključci sastanaka resornih ministara zemalja članica. Ono po čemu je ova web-stranica poznata jest vrlo velik broj statističkih pokazatelja u nizu područja, od gospodarstva do obrazovanja.

The People's Decade of Human Rights Education (Desetljeće naroda za obrazovanje za ljudska prava).
Adresa web-stranice: http://www.pdhre.org
Ova neprofitna međunarodna organizacija, osnovana 1988. godine, razvija pristupe i projekte u području obrazovanja za ljudska prava i podupire *grassroots* grupe koje se bave kreativnim i kontekstualiziranim učenjem za zaštitu ljudskih prava. Djelujući preko mreže suradnika, ona potiče izradu nastavnih materijala o ljudskim pravima u kontekstu borbe za društvenu i gospodarsku pravdu i demokraciju. Preko ove web-stranice može se doći do niza zanimljivih mjesta na Internetu, primjerice do Alata za istraživanje ljudskih prava (*Human Rights Research Tool*), mreže za poticanje aktivizma *Webactive*, izvora u obrazovanju za ljudska prava na njemačkom i francuskom jeziku (*Netzwerk Menschenrechtsbildung*) itd.

Politeia Network for Citizenship and Democracy in Europe (Mreža za građanstvo i demokraciju u Europi 'Politeia').

Adresa web-stranice: http://www.politeia.net
Mrežu 'Politeia' pokrenuli su nizozemski Institut za građane i politiku (*Instituut voor Publiek en Politiek*) i Njemačka središnjica za političko obrazovanje (*Bundeszentrale für politische Bildung*) u cilju poticanja društvene i političke participacije europskih građana. Ona je mjesto susreta s građanima organizacija koje rade u području političke participacije te građanskog odgoja i obrazovanja. Posjetitelji stranice mogu pretraživati građanske organizacije i pokrete širom svijeta, kao i istraživati posljednje razvojne trendove u građanskom odgoju i obrazovanju. Svakako vrijedi posjetiti Resursni centar (*Resource Centre*), koji sadrži virtualnu knjižnicu s pristupima mjestima na Internetu gdje se nudi obilje obavijesti o europskim političkim institucijama, političkim strankama, vladama, medijima, nevladinim organizacijama u Istočnoj, Srednjoj i Zapadnoj Europi, procesima odlučivanja, europskom građanstvu, građanskom odgoju i obrazovanju, nastavnim materijalima itd. Primjerice, ovim se putem može doći do raznih informacijskih službi Europske unije, popisa europskih sveučilišta, Europske udruge učitelja (*European Association of Teachers*) itd.

Project Vote Smart (Projekt 'Glasovati pametno').
Adresa web-stranice: http://www.vote-smart.org
Projekt 'Glasovati pametno' pokrenuo je američki Centar za nacionalnu neovisnost u politici (*Center for National Independence in Politics*) u cilju obavješćivanja građana o političkim kandidatima i izborima. Sadrži obavijesti o političarima, uključujući njihove životopise, adrese i financijske raščlambe kampanja, cjelovite tekstove govora pojedinih izbornih kandidata, istraživanja o problemima koji muče mlade glasače i dr. Unutar 'Učionice' nalaze se prijedlozi za učitelje građanskog odgoja i obrazovanja, nastavne jedinice i drugi pomoćni materijali.

SARA - Scholarly Articles Research Alerting (Obavješćivanje o znanstvenim istraživačkim člancima), Carfax.
SARA je posebna e-mail služba specijalizirana za obavješćivanje o sadržaju više od 200 znanstvenih časopisa iz različitih područja, koje izdaje *Carfax Publishing Limited*. Služba svoje usluge nudi posve besplatno. Zainteresirani se mogu prijaviti na adresu http://www.carfax.co.uk kako bi, dva tjedna prije izlaska časopisa koji ih zanimaju, dobili stranice njihova sadržaja. Stranice sadržaja moguće je zatražiti po naslovima časopisa ili tematskim cjelinama. Za svaki odabrani časopis klijent dobiva potpune bibliografske podatke: naslov, godinu, broj i ISSN, te podatke o sadržaju tekstova, koji uključuju imena autora i brojeve stranica.

South East European Educational Cooperation Network (Mreža za obrazovnu suradnju u Jugoistočnoj Europi).
Adresa web-stranice: http://www.see-educoop.net
U Paktu o stabilnosti za Jugoistočnu Europu obrazovanje se drži jednim od prioritetnih područja u osiguranju demokracije i održivog društvenog razvoja. U svrhu promicanja uloge obrazovanja u tom procesu, u sklopu tzv. Pojačanog Graz-procesa (*Enhanced Graz Process*), ustanovljen je *task force*, koji djeluje na poboljšanju protoka informacija; uspostavi mehanizama za promicanje međuinstitucionalne, regionalne i prekogranične suradnje; poticanju partnerstava između međunarodnih, vladinih i nevladinih organizacija; razvoju mreže državnih, međuvladinih, multilateralnih i privatnih sponzora itd. Program obuhvaća projekte u području izobrazbe učitelja, izrade nastavnih materijala, razmjene, obrazovanja za ljudska prava, građanskog obrazovanja, obrazovanja za mir, stručnog obrazovanja, stipendiranja, umrežavanja itd. Obrazovne se reforme planiraju u skladu s preporukama i Planom djelovanja s Konferencije u Sofiji (studeni 1999.). Web-stranica nudi veze s vodećim

europskim i međunarodnim institucijama kao što su Europska komisija, Vijeće Europe, OESS, UNESCO itd., europskim programima za obrazovnu suradnju (Tempus, Leonardo da Vinci, Socrates itd.), i drugim relevantnim web-stranicama, npr. stranicom Pakta o stabilnosti za Jugoistočnu Europu (*Stability Pact for South Eastern Europe*).

The Transnational Foundation for Peace and Future Research (Transnacionalna zaklada za istraživanja mira i budućnosti).
Adresa web-stranice: http://www.transnational.org
Transnacionalna zaklada za istraživanja mira i budućnosti provodi primijenjena istraživanja o miru u cilju unaprjeđivanja razumijevanja sukoba na svim razinama u kontekstu nenasilne politike, održivog gospodarstva i etike brižnosti. Na osnovi rezultata istraživanja oblikuju se alternativne teorije i programi odgoja i obrazovanja za budućnost. Zaklada nema stalno zaposlenih djelatnika, neovisna je od bilo koje interesne grupe i održava se pomoću minimalnog administrativnog aparata. Njezina web-stranica povezana je s nizom organizacija za mirovna istraživanja i nenasilje, primjerice s Konzorcijem za mirovna istraživanja, obrazovanje i razvoj (*Consortium on Peace Research, Education and Development - COPRED*), Istraživanjem globalnih sukoba (*Exploring Global Conflict*), Europskim centrom za probleme manjina (*European Centre for Minority Issues*) itd.

UNESCO Education Information Service (UNESCO-ova informacijska služba za odgoj i obrazovanje).
Adresa web-stranice: http://www.education.unesco.org
UNESCO-ova informacijska služba za odgoj i obrazovanje sakuplja informacije s područja odgoja i obrazovanja u najširem smislu, iz cijelog svijeta. Web-stranica prikazuje široku lepezu UNESCO-ovih aktivnosti: obavijesti o konferencijama, sažeci novih UNESCO-ovih nastavnih materijala (video filmova, CD-a, audiovrpci i sl.), rasprave o gorućim svjetskim problemima u području obrazovanja, Svjetsko izvješće o obrazovanju (*World Education Report*) i mnogo drugih zanimljivosti. Veze s ostalim web-stranicama: preko *Selected Educational Web Sites* dolazi se do Indeksa za odgoj i obrazovanje (*Education Indices*) i Adresara za odgoj i obrazovanje (*Education Directories*) unutar kojih se nalaze brojne web-stranice o odgoju i obrazovanju, Virtualna knjižnica itd.

Video materijali

Aicha, UNICEF/Francuski odbor, 1989.
U video filmu opisuje se život desetogodišnje djevojčice Ajše iz regije Visokog atlasa u Maroku. Ona prati svoju baku, primalju, u obilasku sela i tako upoznaje grubu realnost seoskog života žena i djece u toj regiji.

L'alimentation des bébés de petits poids à la naissance (Prehrana novorođenčadi ispodprosječne težine), UNICEF/IFBAN, 1987.
Film upozorava na problem visoke smrtnosti novorođenčadi koja na svijet dolaze s ispodprosječnom težinom. Svake godine u svijetu se rodi oko 22 milijuna beba koje teže ispod 2,5 kg. Oko 95 posto takvih slučajeva otpada na zemlje Trećeg svijeta. Najčešće metode smanjenja smrtnosti kod takve djece su izobrazba majki i dojenje.

L'allaitement maternel: Une priorité mondiale (Dojenje: Svjetski prioritet), UNICEF, 1990.
Film je napravljen kao program za poticanje mladih majki na dojenje, koji se provodi u zemljama Afrike, Azije i Latinske Amerike. Njime se majkama nastoje predočiti prednosti dojenja. Osobito se naglašava uloga dojenja u zaštiti dječjeg zdravlja za razliku od drugih pristupa prehranjivanju novorođenčadi koji su nesigurni i skupi.

American Story (Američka priča), Anti-Defamation League, n. d.
Serija filmova prati živote dvanaest američkih obitelji različitog etničkog podrijetla i socijalnog položaja, motreći njihov doživljaj Amerike u kontekstu naglih društvenih promjena. Uz svaki film postoji vodič za raspravu s informacijama o povijesti i tradiciji pojedine etničke grupe i bibliografija s bilješkama. Dvanaest video filmova jesu: Obitelj Books: Afričko-američka priča, Obitelj Flynn: Irsko-američka obitelj, Obitelj Fukuyama: Japansko-američka priča, Obitelj Garcia: Portorikansko-američka priča, Obitelj Gromada: Poljsko-američka priča, Obitelj Hernandez: Meksičko-američka obitelj, Obitelj Marinelli: Talijansko-američka obitelj, Obitelj Merlin: Židovsko-američka obitelj, Obitelj Nicholas: Obitelj američkih Indijanaca, Obitelj Olson: Švedsko-američka obitelj, Obitelj Schrader: Njemačko-američka obitelj i Obitelj Spanakos: Grčko-američka obitelj.

Au Cambodge: Les enfants de la survie (U Kambodži: Djeca koja preživljavaju), UNICEF/Francuski odbor, 1992.
Film je snimljen u cilju upoznavanja francuske djece sa siromaštvom, nesigurnošću i teškim životom kambodžanske djece.

Avec Luzmila: Julie en Bolivie (S Luzmilom: Julie u Boliviji), UNICEF/Francuski odbor, 1990.
U ovom filmu bolivijska pjevačica Luzmila poziva malu Francuskinju Julie da posjeti Boliviju te joj pokazuje bijedne životne uvjete indijanskog stanovništva u toj latinoameričkoj zemlji.

Bali (Bali), UNICEF/Australski odbor, 1989.
Film govori o životu stanovnika indonezijskog otoka Balija, gdje se neprestano odvijaju religijske procesije, slavlja i žrtvene ceremonije za bogove i božice. Desetogodišnja djevojčica Wayan gledateljima otkriva taj prekrasni otok i objašnjava zašto je ondje život tako

vezan uz religijske obrede.

Behind the Mask (Iza maske), Anti-Defamation League, n. d.
U ovom maštovitom filmu saznajemo kako djeca preko umjetničkih radova vide svijet koji ih okružuje. Ideja je filma istodobno istražiti jedinstvenost svakog pojedinca i značajke koje nas sve sjedinjuju te potaknuti učenike na razotkrivanje predrasuda i uvažavanje razlika. Namijenjen je učenicima nižih razreda osnovne škole.

Benedita da Silva: Les sentiers de la favelle (Benedita da Silva: Puteljci u četvrti baraka), UNICEF, 1990.
Film prikazuje teške uvjete života žena i djece u siromašnim predgrađima Brazila: promiskuitet, nedovoljnu higijenu, slabu zdravstvenu njegu, neobrazovanost, manjak čiste vode i sl. Unatoč svemu, mnogi od tih ljudi pokazuju zadivljujuću hrabrost, volju i međusobnu solidarnost.

Le berceau de l'humanité (Kolijevka čovječanstva), UNICEF, n. d.
Film je nastao kao rezultat istraživanja odnosa majki i djece u tradicijskim kulturama Afrike te položaja pojedinih članova ruralne zajednice. Zanimljivo je spomenuti da poredbena raščlamba psihomotornih značajki afričke i zapadne djece, koja je provedena u sklopu istraživanja, pokazuje da se tjelesni i mentalni razvoj malih Afrikanaca odvija brže od razvoja djece iz zemalja zapadne demokracije.

Beyond Hate (S onu stranu mržnje), Anti-Defamation League, n. d.
Ovo je film o mržnji i žrtvama mržnje. Redaju se scene iz života američkog mladića kojega je pretukla policija, žene koja je izgubila obitelj u vjerskim sukobima u Sjevernoj Irskoj, arapske i izraelske djece koja se igraju stoljetnoga sukoba, Nelsona Mandele koji je proveo 27 godina u južnoafričkom zatvoru, Vaclava Havela kojega je zlostavljao zatvorski čuvar itd. Oni svjedoče o tome kako mržnja rasplamsava osobnu, nacionalnu i međunarodnu krizu. No, osim o mržnji, ovaj dokumentarni film govori i o onim pojedincima i grupama koje nastoje promicati snošljivost i međusobno razumijevanje.

Bolivie: Les enfants du XXe siecle (Bolivija: Djeca dvadesetog stoljeća), UNICEF/RTBF, 1983.
Film prikazuje krajnje siromašan život ljudi u jednoj regiji u Boliviji, nedaleko grada Potosi, gdje žene i djeca rade od jutra do mraka da bi preživjeli, a muškarci često rano umiru u rudnicima kositra.

Breaking through Stereotypes (Razbijati stereotipe), Anti-Defamation League, n. d.
Dokumentarni film 'Razbijati stereotipe' napravili su tinejdžeri za tinejdžere, a u njemu se propituje kako stereotipi utječu na naše odnose prema ljudima koje smatramo 'drugačijima'. Istraženi su stereotipi o hispanskoj, azijskoj, afro-američkoj, talijanskoj i židovskoj kulturi. Tinejdžeri su intervjuirali brojne stručnjake za odnose među društvenim grupama. Film je vrstan poticaj za raspravu o nastavnim programima s tematikom multikulturalnosti i mirnog rješavanja sukoba.

Brésil (Brazil), UNICEF/Odbor Istočne Njemačke, 1989.
Film donosi životnu priču devetogodišnjeg dječaka Rubensa, koji pripada siromašnoj obitelji iz Brazila. Rubensov dan počinje u 5 sati u jutro kad odlazi po pitku vodu za obitelj i nastavlja se u radu do sumraka.

Bresil: L'école de la rue (Brazil: Djeca ulice), UNICEF/RTBF, 1988.
U filmu je riječ o životu djece beskućnika u brazilskom gradu Recifeu. Iako razne organizacije otvaraju prihvatilišta za tu djecu, ona lako postaju žrtve nasilja, droge i prostitucije. Jedan dvanaestogodišnjak, koji od svoje pete godine živi na ulici, pripovijeda o svom životu.

Le Cambodge: Tentative d'émancipation (Kambodža: Pokušaj oslobođenja), UNICEF, 1989.
U ovom dojmljivom filmu prikazan je način života Kambodžanca koji još nose ožiljke bijede, genocida i masovnih zločina. Danas se Kambodža nastoji oporaviti od strahota prošlosti pri čemu joj je prijeko potrebna pomoć međunarodne zajednice.

La chaîne des larmes (Lanac suza), UNICEF, 1989.
Reportaža o tragičnim posljedicama oružanih sukoba u zemljama Južne Afrike. Slike prikazuju unesrećeno stanovništvo, djecu s trajnim oštećenjima, ljude koji su ostali bez krova nad glavom i slične nedaće koje su ih zadesile.

La Convention européenne des Droits de l'Homme (Europska konvencija o ljudskim pravima), Council of Europe, 1989.
Europska konvencija o ljudskim pravima jamči građanska i politička prava svim europskim građanima, a njihovo poštivanje osiguravaju Europska komisija i Sud za ljudska prava, čije su odluke obvezujuće. Ovaj video film detaljno prikazuje djelatnosti Komisije i Suda koristeći slučajeve iz njihove prakse. Na primjer, u jednom od njih Danska je morala promijeniti svoje zakone u području starateljstva nad djecom; u drugome je Sud presudio da Nizozemska vojnicima treba zajamčiti jednaka prava koja se Konvencijom o ljudskim pravima jamče civilima; u trećemu su neke mjere za sprječavanje terorizma koje je Njemačka donijela 1970-ih godina procijenjene pretjeranima jer je Sud odredio slobodu pojedinca na prvo mjesto itd.

Dessine-moi ton pays (Nacrtaj mi svoju zemlju), UNICEF/RTBF, 1992.
Film je snimljen u izbjegličkom kampu za pučanstvo Kambodže u Tajlandu, gdje razne dobrotvorne organizacije pomažu djeci da se oslobode trauma prouzročenih ratnim strahotama kojima su prisustvovala kao svjedoci ili bili njihove žrtve.

Dessine-moi un chameau (Nacrtaj mi devu), UNICEF, 1989.
Film prati mališane iz seoca u Nigeru u njihovim svakodnevnim kućanskim i školskim aktivnostima. Svakodnevne situacije na zabavan način komentira jedna deva.

The Distorted Image: Stereotype and Caricature in America 1850-1922 (Izvrnuta slika: Stereotip i karikatura u Americi od 1850. do 1922. godine), Anti-Defamation League, n. d.
U ovom filmu redaju se karikature i ilustracije iz visokotiražnih časopisa koje razotkrivaju razmjere i narav stereotipa, osobito onih koji se odnose na manjinske grupe u Sjedinjenim Državama. Film je nastao na temelju istraživanja, a namijenjen je studentima povijesti, sociologije i psihologije.

Les droits de l'enfant (Prava djeteta), UNICEF, 1989.
Film prikazuje nasilje nad djecom u različitim dijelovima svijeta, te njihove patnje uspoređuje s temeljnim načelima Konvencije o pravima djeteta kojom se nedvosmisleno određuju prava djeteta na život, zaštitu i nesmetan razvoj.

Les Droits de l'Homme (Ljudska prava), Council of Europe, 1985.
Ovaj film govori o stanju ljudskih prava diljem svijeta. Gledatelji upoznaju niz organizacija

za zaštitu i promicanje ljudskih prava te stječu detaljnu sliku o načinu funkcioniranja Europske komisije i Suda za ljudska prava u Strasbourgu. Osim toga, opisuje se postupak za podizanje tužbe i vrste prekršaja koji su u nadležnosti Komisije i Suda.

Droits et réalités de l'école en Côte d'Ivoire (Prava i stvarnost škole u Obali Bjelokosti), UNICEF/Francuski odbor, 1990.
Tema filma vezana je uz 28. članak Konvencije o pravima djeteta, u kojemu se naglašava važnost obrazovanja, te uz situaciju u svezi s time u Obali Bjelokosti. U filmu govore učenici, prosvjetni djelatnici i vladini dužnosnici.

Enfance africaine (Afričko djetinjstvo), UNICEF/Francusko povjerenstvo, n. d.
Film je posvećen utjecaju obrazovanja na uloge i hijerarhiju spolova u afričkom društvu. Liječnici i psiholozi raščlanjuju tradicionalne nastavne metode u jednom selu na sjeveru Obale Bjelokosti, istražuju koliko se one razlikuju ovisno o tome radi li se o dječacima ili djevojčicama i kako to određuje njihovu budućnost u afričkom društvu.

Les enfants de la terre qui tremble (Djeca zemlje koja podrhtava), UNICEF/ Francuski odbor, 1989.
Film govori o indijanskoj djevojčici Ani, koja godinama živi u izbjegličkom kampu u Meksiku. Ona pripovijeda o stoljetnim progonima svoga naroda. Njezine priče predstavljaju krik tuge za kulturom kojoj prijeti nestajanje.

Les enfants du Nicaragua (Djeca Nikaragve), UNICEF, 1991.
Film je reportaža o gospodarskim i društvenim posljedicama građanskog rata u Nikaragvi te o nastojanjima UNICEF-a da pučanstvu osigura čistu vodu, zdravu prehranu, zdravstvenu zaštitu i osnovno obrazovanje.

Enfants et femmes du Niger (Djeca i žene Nigera), UNICEF, 1993.
Ovaj kratki film snimljen je kako bi pozornost svijeta usmjerio na teške uvjete života djece i žena u Nigeru. Naime, ta ogromna sahelska zemlja drži žalosne svjetske rekorde: najveću stopu smrtnosti djece na svijetu i vrlo visoku stopu smrtnosti majki. Vlada Nigera i UNICEF zajednički nastoje ubrzati razvoj zdravstvenog i obrazovnog sektora, pronaći trajna rješenja za problem nedostatka vode i poboljšati položaj žena.

Éradiquer la faim insoupçonnée (Iskorijeniti neupitnu neishranjenost), UNICEF, 1992.
Film upozorava na problem neishranjenosti, od koje pati više od petine pučanstva zemalja Trećeg svijeta i na problem nedostatka željeza, joda i vitamina A, koji muči trećinu svjetskog pučanstva. Manjak tih hranjivih elemenata izaziva strašne posljedice, kao što su gušavost ili sljepoća. Redaju se prizori iz Bangladeša, Ekvadora, Tanzanije i Zimbabvea.

Ethiopie: Le massacre des innocents (Etiopija: Masakr nevinih), UNICEF, 1992.
Potresni film Fréderica Mitterranda donosi slike etničkih sukoba i bijede koja vlada u Etiopiji. Usprkos naporima brojnih dobrotvornih organizacija, mnoga djeca u izbjegličkim kampovima umiru od gladi i zaraznih bolesti.

Everybody Rejoice: A Celebration of Diversity (Veselimo se svi: Slavljenje raznoličja), 29. Street Video Productions/Educators for Social Responsibility, 1991.
Protagonisti u filmu učenici su javnih škola iz New Yorka, koji plesom, glazbom, dramom, poezijom i osobnim razmišljanjima iskazuju svoje stavove o individualnim i etničkim razlikama. Iz njihova iskustva vidljivo je da grupni rad na zajedničkom cilju pozitivno utječe

na učenike, osobito na poboljšanje njihove slike o sebi i na njihov doprinos rješenju zajedničkih problema.

An Eye for an Eye… Makes the Whole World Blind (Oko za oko… I cijeli će svijet oslijepiti), Educators for Social Responsibility, n. d.
U ovom dokumentarnom filmu srednjoškolci i njihovi učitelji govore o tome kako su se njihovi stavovi i ponašanje promijenili pod utjecajem sudjelovanja u Programu kreativnog rješavanja sukoba *(Resolving Conflict Creatively - RCCP)*, jednom od projekata poznate američke udruge 'Prosvjetni djelatnici za društvenu odgovornost' *(Educators for Social Responsibility).*

Free To Be? (Jeste li slobodni biti?), Anti-Defamation League, n. d.
Film je nastao u suradnji Saveza za borbu protiv povrjeđivanja *(Anti-Defamation League)* i Vijeća grada New Yorka za humanističke znanosti *(New York City Council For Humanities)*, s ciljem istraživanja pluralizma i konformizma u američkom životu, poglavito u odnosu na etničke, vjerske i političke razlike među američkim građanima. Poticajan je za otvorenu raspravu.

Fréquence 89: Droits de l'Homme (Frekvencija 89: Ljudska prava), Council of Europe, 1989.
Film predstavlja niz projekata za ljudska prava, koje su pokrenuli učenici koledža Jacques Prevert de Pontvallain. Središnju nit projekata čine školske radio emisije koje sadrže intervjue s imigrantima, izbjeglicama i predstavnicima organizacija za ljudska prava te učenički bilteni s novostima o stanju ljudskih prava. Film prati nastojanja na promicanju demokracije u školi putem izbora razrednih predstavnika. U sklopu projekata učenici su također osmislili igrokaz o Francuskoj revoluciji i lutkarsku predstavu na engleskom jeziku o jednom slučaju koji je iznesen pred Sud za ljudska prava, a odnosio se na tjelesno kažnjavanje u britanskim školama. Uz film postoji popratni materijal autorice Francine Best, u kojemu se predlaže kako pokrenuti i provoditi slične projekte.

Ghana (Gana), UNICEF/Nizozemski odbor, 1989.
U filmu se prikazuje svakodnevni život djece iz Gane: odlazak u školu i boravak u učionici, povratak kući i zajedničko druženje obitelji za stolom te igra s vršnjacima u naselju.

The Great Symphony (Velika simfonija), Council of Europe, 1993.
Ovaj video film prikazuje povijest, ciljeve i strukturu Vijeća Europe, Europske komisije i Suda za ljudska prava. Predstavljaju se projekti kojima Vijeće Europe nastoji promicati demokraciju i ljudska prava u području obrazovanja, športa, kulture, zdravstva i okoliša. Spominju se neke od konvencija Vijeća Europe, primjerice Konvencija o kulturi, koja, između ostalog, kao cilj određuje promicanje suživota s manjinama. Od povijesnih zbivanja u Srednjoj i Istočnoj Europi od 1989. godine naovamo, Vijeće Europe je preraslo u pokretačku snagu paneuropske obitelji.

Guatemala (Gvatemala), UNICEF/Švicarski odbor, 1989.
Film prati život jedne male seoske obitelji iz sjeverne Gvatemale, koja živi u kućici na 3000 m nadmorske visine te je za zimskih mjeseci odsječena od svijeta. Četiri djevojčice idu u školu samo nekoliko mjeseci u godini, a ostalo vrijeme provode kod kuće pomažući roditeljima.

Liban: Année zéro (Libanon: Nulta godina), UNICEF, 1992.

Film prikazuje Libanon, zemlju koja se polako oporavlja od posljedica petnaestogodišnjeg rata. U cilju rješavanja problema poslijeratnih trauma i stresa kod djece, UNICEF ondje organizira dječje ljetne kampove posvećene miru i nenasilnom rješavanju sukoba.

Making a Difference (Promjena je moguća), Educators for Social Responsibility, n. d.
U filmu učenici i učitelji, sudionici Programa kreativnog rješavanja sukoba *(Resolving Conflict Creatively Programme)*, govore o promjenama svojih stavova do kojih je došlo zahvaljujući radu na zajedničkim zadacima koje propagira program.

Mali: Le chemin des écoliers (Mali: Put za đake), UNICEF, 1987.
Film govori kroz ispovijedi djece o životu stanovnika sušom pogođenih sela u Maliju. Tešku gospodarsku situaciju nastoje olakšati brojne međunarodne organizacije, među kojima je i UNICEF, koji pučanstvu nastoji osigurati zdravu prehranu a djeci još i osnovno obrazovanje.

Mamba (Mamba), UNICEF, 1992.
Ovo je dokumentarni film o UNICEF-ovu projektu obnove izvora pitke vode u selima kongoanske pokrajine Pool.

Meena: Dessin animé (Meena: Crtani film), UNICEF/Bureaux pour l'Asie, 1992.
Crtani film prikazuje život šestogodišnje djevojčice Meene iz Azije koja život provodi kod kuće pomažući majci i čuvajući kokoši i sanja o tome da pođe u školu i nauči brojati. Nezadovoljna svojim položajem, Meena uz pomoć prijatelja, papagaja Mithua, nastoji dokazati da djevojčice imaju ista prava kao i dječaci, uključujući pravo na obrazovanje.

Mon école en Casamance (Moja škola u Casamancei), UNICEF/Francuski odbor, 1990.
Film priča o posjetu dviju malih Europljanki Senegalu. Afrička djevojčica Anna pomaže im da upoznaju kulturne običaje i prirodne ljepote te zemlje. Tijekom svojih putovanja one uočavaju da Senegal nema škole, pa im Anna pokušava objasniti razloge.

Mozambique: Le jour ou la guerre est arrivée (Mozambik: Dan kada je počeo rat), UNICEF, 1990.
Dokumentarni film o ratu u Mozambiku predočuje situaciju u kojoj se našlo stotine izbjeglica kojima UNICEF i druge organizacije nastoje osigurati najosnovnija sredstva za život.

Names Can Really Hurt Us (Imena zbilja mogu povrijediti), Anti-Defamation League, n. d.
U filmu srednjoškolci iz jedne etnički mješovite škole u New Yorku govore o teškim iskustvima koja su prošli kao žrtve diskriminacije. Preko igrokaza oni uče kako se suprotstaviti nasilnicima i kako konstruktivno usmjeriti svoju srdžbu te kako razotkriti vlastite predrasude i osvijestiti osjećaj krivnje zbog postupaka prema drugima. Na taj se način oni oslobađaju utjecaja traumatskih iskustava i stječu samopouzdanje za susret s nasilnicima.

Ne m'oubliez pas (Ne zaboravite me), UNICEF, 1980.
Film je posvećen milijunima djece u svijetu koja ne uživaju prava iz Konvencije o pravima djeteta. U njemu o svom životu govore djeca koja su prisiljena na rad da bi preživjela, koja su bila žrtve fizičkog nasilja, koja su izgubila dom i žive u izbjegličkim kampovima, te neishranjena i bolesna djeca.

Népal: La complainte de Dhawli (Nepal: Žalopojka Dhawlia), UNICEF, 1989.
Film donosi prizore iz života mladih Nepalki koje zbog prerane udaje ne idu u školu ili je ne uspiju završiti i koje u braku ne očekuje ništa drugo do nerazumijevanja i napora. Potaknut

njihovom situacijom, UNICEF je pokrenuo program obrazovanja i opismenjavanja za djevojke i mlade supruge.

Nicaragua (Nikaragva), UNICEF/Austrijski odbor, 1989.
U filmu dvanaestogodišnjak Pedrito iz Nikaragve pripovijeda o svom životu koji se, zbog dugogodišnjih gerilskih sukoba u njegovoj zemlji, uvelike razlikuje od života mnogih njegovih vršnjaka širom svijeta.

Les orphelins du SIDA (Siročad SIDA-e), UNICEF/Francuski odbor, 1992.
Tema filma je rasprostranjenost SIDA-e i opasnosti od njezina daljnjeg širenja u Africi. Serge Moati istražuje situaciju u Ruandi i Burundiju, u kojima se bolest neslućeno proširila, a tisuće djece postale su siročad.

Pakistan: Destins voilés (Pakistan: Sudbine pod velom), UNICEF/Francuski odbor, 1991.
Film je reportaža o životu djevojčica i odraslih žena u Pakistanu. Prikazuje slučajeve diskriminacije ženskog dijela pučanstva, u obrazovanju i drugim područjima društva, manjkavosti u sustavu zdravstvene zaštite žena i djece, siromašnu djecu koja su prisiljena na rad itd.

Pays des étoiles (Zemlje zvijezda), Council of Europe, 1988.
Ovaj video film predstavlja rad Vijeća Europe te ocrtava razlike između Vijeća Europe i Europske zajednice. Na primjerima se osvjetljavaju pojedina područja djelatnosti organizacije, kao što su mjere za suzbijanje terorizma i prijestupa, politika medija, zaštita kompjutorskih baza podataka, zdravstvena zaštita, jednakost spolova, zaštita životinja i dr.

Philippines: Contre vents et marées (Filipini: Protiv vjetrova i morskih mijena), UNICEF, 1990.
Film je posvećen životu pripadnika jedne etničke grupe s otokâ Sulu u filipinskom arhipelagu. UNICEF je ondje otvorio školu kako bi djeci pomogao da se što bezbolnije uklope u državni obrazovni sustav. Budući da više ne mogu živjeti od ribolova, kao što su to vjekovima činili, mnogi se nastoje obrazovati i osposobiti za druga zanimanja, ali i sačuvati svoj tradicionalni način života i identitet.

Pour un enfant (Za dijete), UNICEF, 1986.
U ovom kratkom filmu prikazuje se kako je UNICEF došao na ideju da javnosti ponudi novogodišnje čestitke na kojima su otisnuti dječji crteži i da prihode od njihove prodaje uputi u fond za pomoć djeci svijeta. Akcija je počela kad je, neposredno nakon Drugog svjetskog rata, jedna češka djevojčica poslala UNICEF-u svoj crtež u znak zahvalnosti za njegovu pomoć češkoj djeci.

Quand la branche se casse (Kad se grana slomi), UNICEF, 1990.
Filmom se skreće pozornost svjetske javnosti na činjenicu da od posljedica zagađenja okoliša godišnje u svijetu, osobito u siromašnim zemljama, umiru tisuće djece. Pričama se nastoji prenijeti poruka da odgovornost za njihove životne teškoće leži na svima nama.

Religion in the Public Schools (Religija u javnim školama), Anti-Defamation League, n. d.
U filmu se propituje opravdanost uključivanja religije u javne škole. Oko toga se na Zapadu godinama vode žestoke rasprave. Noviji pokušaji da se u školske programe nekih američkih država uvede više religijskih sadržaja još su više zaoštrili tu polemiku. Savez za borbu protiv povrjeđivanja *(Anti-Defamation League)* namijenio je film članovima školskog upravnog

odbora, školskoj upravi, roditeljima i ostalim zainteresiranim građanima.

Renato: Enfant de Bahia (Renato: Dijete iz Bahije), UNICEF, 1992.
Film prati životnu priču dvanaestogodišnjeg dječaka Renata iz Salvadore de Bahia. Renato je donedavna živio na ulici sa svojim vršnjacima, a prosjačenje i krađa bili su mu jedini način preživljavanja. Zahvaljujući zalaganju dobrotvornih organizacija, njegov se život promijenio. U filmu govori kako mu je obrazovanje pomoglo da shvati kako mu život može pružiti više od onoga što je imao na ulici.

The Rights of the Child Video (Video film o pravima djeteta), UNICEF, 1990.
Ovaj video zapis posvećen je djelatnostima koje međunarodna organizacija provodi u različitim dijelovima svijeta kako bi zaštitila prava djece na život, skrb i razvoj.

Rwanda (Ruanda), UNICEF i Njemačko povjerenstvo za UNESCO, 1989.
Film opisuje jedan dan u životu četrnaestogodišnjeg Vincenta i njegove obitelji iz Ruande. Vincent se bavi noćnim ribolovom i ne ide u školu. Njegova mlađa braća i sestre pohađaju školu nekoliko sati dnevno i uz to su zaduženi za obavljanje kućanskih poslova. Iako žive u vrlo teškim uvjetima, članovi obitelji međusobno su vrlo povezani.

Sahel 86: Un espoir (Sahel 86: Nada), UNICEF/Francuski odbor, 1986.
Film prikazuje svakodnevni život pučanstva Sahela kojega prati suša, neishranjenost i bijeda. UNICEF i druge humanitarne organizacije nastoje im pomoći učeći ih jednostavnim metodama preživljavanja, uključujući i uzgoj povrća.

Savoir pour sauver (Znati da bismo mogli spasiti), UNICEF/OMS/UNESCO, 1987.
U filmu predstavnici triju ogranaka Ujedinjenih naroda na jednostavan način tumače glavne odrednice svojih programa ispravne zdravstvene njege djece.

Stand up NOW for Human Rights (Zauzmimo se za ljudska prava SADA), Council of Europe, 1995.
Video film snimljen je s nakanom da kod mladeži pobudi svijest o ljudskim pravima. U prvom dijelu filma daje se pregled povijesnog razvoja ideje o ljudskim pravima, govori o osnutku Ujedinjenih naroda i usvajanju Opće deklaracije o ljudskim pravima, te o Vijeću Europe i Europskoj konvenciji o ljudskim pravima. Središnji dio filma posvećen je sudjelovanju mladih u projektima zaštite i promicanja ljudskih prava. U filmu se polazi od pozitivnog pristupa ljudskim pravima te se više ističu primjeri pozitivnog djelovanja nego kršenja prava. Glavna nit filma je priča o snošljivim odnosima u višekulturalnoj zajednici. Govori se o životu u jednoj rimskoj školi i o životu pripadnika mađarske i rumunjske manjine u Slovačkoj te o vjerskim manjinskim grupama u Republici Češkoj. Film se može koristiti u televizijskim programima, ali i u programima odgoja i obrazovanja za ljudska prava u školama, nevladinim organizacijama i udrugama mladeži.

The Sunday Times Case (Slučaj Sunday Timesa), Council of Europe, 1985.
Ovaj film prati tijek parnice koju je pri institucijama za zaštitu ljudskih prava u Strasbourgu pokrenuo urednik Sunday Timesa kasnih 1970-ih godina. Parnica se odnosila na pravo novina da objave informacije o načinu dospijeća lijeka *thalidomide* na tržište. Iako je tužba koju je britanska vlada uložila protiv Sunday Timesa odbijena, žalba Sunday Timesa i dalje je razmatrana u Strasbourgu budući da je pokrenula neka načelna pitanja. Film pokazuje kako su i kada određeni mehanizmi postali djelatni.

Tanout (Tanout), UNICEF, 1989.
Film prikazuje tijek i rezultate projekta namijenjenog poboljšanju uvjeta života žena i djece u nigerijskoj pokrajini Tanout. Pokrenuli su ga UNICEF i nigerijska vlada.

341, UNICEF, 1990.
Za vrijeme trajanja filma, u 13 minuta, u svijetu umre 341 dijete. Film je snimljen tijekom Svjetskog sastanka na vrhu posvećenog djeci, koji je održan 1990. godine. Donosi pregled glavnih izlaganja sudionika i podsjeća na osnovna načela Konvencije o pravima djeteta.

Waging Peace in Our Schools (Ustati za mir u našim školama), Educators for Social Responsibility, n. d.
U filmu se daje cjelovit pregled Programa kreativnog rješavanja sukoba *(Resolving Conflict Creatively Programme)*, koji vodi američka udruga 'Prosvjetni djelatnici za društvenu odgovornost'. Govori o vještinama rješavanja sukoba i o mogućnostima posredovanja učenika u sukobima među vršnjacima. O uspjehu programa svjedoče brojni učenici, učitelji, roditelji i administrativno osoblje škola. Oni potvrđuju pretpostavke programa da je promjene u školi moguće postići onda kad se školska zajednica kao cjelina usmjeri prema miru i nenasilju.

What is UNICEF? (Što je UNICEF?), UNICEF, 1990.
Video film je namijenjen upoznavanju dvanaestogodišnjaka s djelovanjem UNICEF-a. Učenici jedne osnovne škole pročišćavaju vodu, posjećuju lokalnu bolnicu te razgovaraju o pravima djece i djelatnostima UNICEF-a. Snimke iz Angole, Bangladeša, Kolumbije i Nigerije pokazuju kako UNICEF djeluje na terenu. Uz film postoji i priručnik za učitelje koji pokazuje kako organizirati dječje aktivnosti u svezi s temama o kojima se govori u filmu.

Why Human Rights 2? (Čemu ljudska prava 2?), Amnesty International UK i Team Video Ltd., 1996.
Ovaj interaktivni video paket sastoji se od priručnika i šezdesetominutnog videofilma. Prorađuju se sljedeće teme: djeca ulice, azilanti, "nestanci", sloboda izražavanja, genocid, borba za vlastita prava, zatvorenici savjesti i smrtna kazna. Priručnik nudi 9 lekcija s listićima koji se mogu umnažati učenicima, a sadrže aktivnosti, rasprave, igrokaze, poeziju i radio projekte.

Zimbabwe (Zimbabve), UNICEF/Belgijski odbor, 1989.
Film govori o svakodnevnom životu jedanaestogodišnjeg dječaka Livingstona iz jednog sela u Zimbabveu. On ujutro pomaže roditeljima i brine o životinjama, a poslijepodne s prijateljima ide u školu.

Periodika

Odgoj i obrazovanje, općenito

Action in Teacher Education (Akcija u izobrazbi učitelja).
Časopis američke Udruge za učitelje učitelja (*Association for Teacher Educators*) koji otvara prostor za dijalog između istraživača, učitelja i studenata. Bavi se unaprjeđenjem izobrazbe učitelja u općim i specifičnim programima. Uređen je tematski. Osim polemičkih članaka, sadrži izvješća o istraživanjima. U rubrikama 'Relevantni tekstovi' i 'Tekući razgovori' objavljuju se stručni prilozi o različitim aspektima izobrazbe učitelja. Uključene su recenzije knjiga i drugih izdanja iz istog područja.

Active Learning in Higher Education (Aktivno učenje u visokom obrazovanju).
Međunarodni časopis Instituta za učenje i podučavanje u visokom obrazovanju (*Institute for Learning and Teaching in Higher Education - ILT*) u Velikoj Britaniji. Usmjeren je na sve aspekte razvoja u visokom školstvu u međunarodnom kontekstu, uključujući upotrebu novih informacijskih i komunikacijskih tehnologija. Objavljuje rezultate fundamentalnih i akcijskih istraživanja, analize slučaja, teorijske osvrte i rasprave, prikaze knjiga i dr. Izlazi dva puta godišnje, u izdanju Sage.

Adult Education Quarterly (Tromjesečnik za obrazovanje odraslih).
Časopis Američke udruge za obrazovanje odraslih i trajno obrazovanje (*American Association for Adult and Continuing Education*). Uglavnom objavljuje izvješća o empirijskim istraživanjima i rezultate teorijskih rasprava. Iako je namijenjen prvenstveno znanstvenicima koji se bave istraživanjem obrazovanja odraslih i trajnog obrazovanja, povremeno donosi i praktične savjete za učitelje. Uz istraživačke članke svaki broj sadrži i pregled novijih izdanja u tom području. Izlazi u izdanju Sage.

American Educational Research Journal (Američki časopis za istraživanje odgoja i obrazovanja).
Časopis Američke udruge za istraživanje obrazovanja (*American Educational Research Association*) u kojemu se prvenstveno objavljuju izvorna izvješća o fundamentalnim, razvojnim i primijenjenim istraživanjima te teorijskim ogledima i analizama odgoja i obrazovanja. Česte teme su: vrednovanje učenja, rješavanje sukoba u razredu, djelotvornost različitih koncepcija spoznavanja i dr. Članci su razvrstani u dva odsječka. Prvi, pod naslovom 'Društvena i institucionalna raščlamba' okuplja analitičke, a drugi, 'Podučavanje, učenje i ljudski razvitak', praktički orijentirane studije. Izlazi četiri puta godišnje.

American Journal of Education - AJE (Američki časopis za odgoj i obrazovanje).
Časopis je do kraja sedamdesetih izlazio pod nazivom Školski pregled (*School Review*). Nastoji integrirati intelektualnu, metodološku i disciplinsku raznolikost u pristupu odgoju i obrazovanju te poticati dijalog između znanstvenika i praktičara. U skladu s tim, objavljuju se prilozi u kojima se predstavljaju najnovija istraživanja, teorijski i filozofijski osvrti te kritičke sinteze, značajne za razvoj teorije, prakse i politike odgoja i obrazovanja. Časopis izdaje University of Chicago Press, četiri puta godišnje.

Anthropology and Education Quarterly (Tromjesečnik za antropologiju i obrazovanje).
Ovaj časopis Vijeća za antropologiju i obrazovanje (*Council on Anthropology and Education*) posvećen je primjeni antropologije u istraživanju i razvoju obrazovanja, osobito obrazovanja manjina i drugih društveno isključenih grupa te obrazovanja u zemljama Trećeg svijeta. Izlazi četiri puta godišnje.

Assessment in Education: Principles, Policy & Practice (Praćenje u odgoju i obrazovanju: Načela, politika i praksa).
Časopis objavljuje znanstvene tekstove posvećene pitanjima praćenja u odgoju i obrazovanju kao bitne dimenzije prosvjetne politike. Osobit interes usmjeren je na modele praćenja standarda i kvalitete u obrazovanju koji imaju odlučujući utjecaj na učenike, ustanove i odgojno-obrazovni sustav u cjelini. Uredništvo nastoji osigurati međunarodni karakter časopisa te prihvaća priloge autora iz drugih zemalja u kojima se praćenju pristupa na drugačije načine. Izlazi tri puta godišnje, u izdanju Carfaxa.

Autism: The International Journal of Research and Practice (Autizam: Međunarodni časopis za istraživanje i praksu).
Časopis izdaje Sage i Nacionalno društvo za autizam iz Velike Britanije (*National Autistic Society*). Predstavlja međunarodni forum za fundamentalna i razvojna interdisciplinarna istraživanja osoba oboljelih od autizma ili srodnih poremećaja razvoja. Osim članaka koji govore o rezultatima fundamentalnih i akcijskih istraživanja, objavljuju se i kritički osvrti glede primjenjivosti tih rezultata u praksi. Izlazi četiri puta godišnje.

British Educational Research Journal (Britanski časopis za istraživanje odgoja i obrazovanja).
Ovo je jedan od vodećih interdisciplinarnih međunarodnih časopisa koji objavljuju rezultate znanstvenih istraživanja u odgoju i obrazovanju te rasprave o teorijskim i metodologijskim pitanjima takvih istraživanja. Izdaje ga Carfax u suradnji s Britanskom udrugom za istraživanje odgoja i obrazovanja (*British Educational Research Association*). Izlazi pet puta godišnje.

British Journal of Guidance & Counselling (Britanski časopis za usmjeravanje i savjetovanje).
Časopis predstavlja međunarodni forum za rasprave o teoriji i praksi vođenja i savjetovanja te izobrazbi stručnjaka u tom području. Izlazi četiri puta godišnje, u izdanju Carfaxa.

The British Journal of Sociology (Britanski časopis za sociologiju).
Jedan od najstarijih i najuglednijih časopisa ove vrste u svijetu. Objavljuje članke koji pokrivaju široko područje sociologijske misli, uključujući inovacije u istraživanju i analizi. Utemeljili su ga M. Ginsberg, D. V. Glass i T. H. Marshall 1950. godine. Urednici su mu uvijek vodeći britanski sociolozi. Izlazi u izdanju Routledgea, četiri puta godišnje.

British Journal of Sociology of Education (Britanski časopis za sociologiju odgoja i obrazovanja).
Časopis već dvadesetak godina nastoji na razvoju sociologije odgoja i obrazovanja. Objavljuje radove koji su rezultat teorijskih i empirijskih istraživanja s različitih perspektiva. Osim glavnih radova, u svakom broju mogu se naći osvrti, vijesti i prikazi knjiga. Izlazi četiri puta godišnje, u izdanju Carfaxa.

Cambridge Journal of Education (Cambridgski časopis o odgoju i obrazovanju).

Ovaj ugledni časopis objavljuje izvorne znanstvene radove o svim aspektima odgoja i obrazovanja, osobito nastojeći premostiti ograde između teoretičara, praktičara i prosvjetnih političara. Potiče komparativni pristup različitim odgojno-obrazovnim sustavima i kulturama. Na tržištu se pojavljuje tri puta godišnje, u izdanju Carfaxa.

Child Development (Razvoj djeteta).
Ovaj ugledni međunarodni časopis sadrži izvješća o empirijskim istraživanjima i teorijske rasprave o razvoju djece od rođenja do adolescencije. U člancima prevladava znanstveni diskurs, a namijenjeni su istraživačima, psiholozima, liječnicima i drugim stručnjacima u području razvoja djeteta. Izlazi četiri puta godišnje, u izdanju University of Chicago Press.

Childhood: A Global Journal of Child Research (Djetinjstvo: Globalni časopis za istraživanje djeteta).
Međunarodni časopis Norveškog centra za istraživanje djeteta (*Norwegian Centre for Child Research*) predstavlja interdisciplinarni forum za rasprave o problemima razvoja djece u kontekstu suvremenih promjena, koji premošćuje geografske, znanstvene, društvene i kulturne podjele kao i podjelu na teorijska i primijenjena istraživanja. Uključuje istraživanja, teorijske osvrte, preglede knjiga i dr. Izlazi u suradnji sa Sage, četiri puta godišnje.

Children's Social & Economics Education (Društveno i gospodarsko obrazovanje djece).
U časopisu izlaze znanstveni i stručni radovi tematski usmjereni na područje obrazovanja i gospodarstva te sociologije, antropologije, politike, psihologije i drugih disciplina. Uredništvo, koje čine istaknuti međunarodni stručnjaci, potiče raspre i razmjenu informacija među različitim disciplinama. Izlazi u izdanju Multilingual Matters, tri puta godišnje.

Cognition and Instruction (Spoznaja i podučavanje).
Interdisciplinarni časopis, posvećen teorijskom ispitivanju kognitivne strane podučavanja i učenja. Članci su uglavnom usmjereni na raščlambu procesa podučavanja i učiteljeva utjecaja na učenje te na teorije stjecanja znanja i razvoja umijeća. Časopis je namijenjen svima koji se bave istraživanjem i raščlambom kognitivne strane podučavanja. Povremeno izlaze tematski brojevi. Časopis izdaje Lawrence Erlbaum Associates, četiri puta godišnje.

Comparative Education (Komparativni odgoj i obrazovanje).
U ovom interdisciplinarnom časopisu objavljuju se znanstveni radovi koji koriste komparativnu metodu u propitivanju politike i prakse podučavanja i učenja u svijetu. Prednost imaju tekstovi koji zrcale ili utiru nove trendove međunarodne rasprave u odgoju i obrazovanju, kao što su globalizacija, internacionalizacija i regionalizacija. Izlazi četiri puta godišnje, u izdanju Carfaxa.

Comparative Education Review (Revija za komparativni odgoj i obrazovanje).
Časopis Društva za komparativni i međunarodni odgoj i obrazovanje (*Comparative and International Education Society*) posvećen je unaprjeđenju teorije i prakse komparativnog i međunarodnog odgoja i obrazovanja. Sadržaj članaka kreće se od sveobuhvatnih pregleda, kao što su npr. trendovi u komparativnom odgoju i obrazovanju, do studija slučaja, kao što je npr. utjecaj predškolskog odgoja na školski uspjeh u Tajlandu. Osim teorijskih raščlambi, donosi izvješća o istraživanjima i opširne recenzije knjiga. Izlazi četiri puta godišnje.

Compare: A Journal of Comparative Education (Uspoređivati: Časopis za komparativni odgoj i obrazovanje).
U časopisu se razmjenjuju informacije i vode rasprave o prosvjetnim politikama, procesima i

strukturama odgoja i obrazovanja u svijetu. Prvenstvo se daje komparativnim pregledima i uvidima. Izlazi tri puta godišnje, u izdanju Carfaxa.

Contemporary Issues in Early Childhood (Suvremeni problemi ranog djetinjstva).
Ovaj interdisciplinarni elektronički časopis dostupan je samo preko Interneta (www.triangle.co.uk/ciec). Predstavlja izvorište novih i alternativnih perspektiva u području ranog predškolskog odgoja bliskih poststrukturalističkim, postmodernističkim i postkolonijalnim pristupima dječjem razvoju. Bavi se i problemima jezika i identiteta, kulturnim razlikama, novim informacijskim tehnologijama i odnosom između pedagogije i kulture. Izlazi tri puta godišnje, u izdanju Triangle Journals.

Contents Pages in Education (Sadržaj časopisâ o odgoju i obrazovanju).
Ova kompjutorizirana međunarodna služba objavljuje sadržaje više od 700 časopisa o odgoju i obrazovanju iz cijelog svijeta. Svaki broj sadrži oko 170 stranica sadržaja najnovijih brojeva časopisa, opsežne popise autora i pojmova, popis svih časopisa s adresama i ritmom izlaženja.

CORE: Collected Original Resources in Education (CORE: Prikupljeni izvorni radovi u području odgoja i obrazovanja).
Časopis već dvadesetak godina objavljuje izvorna izvješća o istraživanjima u području odgoja i obrazovanja u svijetu u kombinaciji s mikro-filmovima. Izlazi tri puta godišnje, u izdanju Carfaxa.

Creative Classroom (Kreativni razred).
Časopis je namijenjen učiteljima osnovnih i srednjih škola. Obiluje jednostavno pisanim praktičnim naputcima, osvrtima, prikazima osobnih iskustava učitelja i prijedlozima za kreativne razredne aktivnosti. Izdaje ga Children's Television Workshop, pet puta godišnje.

Critical Inquiry (Kritičko istraživanje).
Ovaj ugledni časopis usmjeren je na kritičko promišljanje umjetnosti i humanističkih znanosti te objavljuje članke, studije i rasprave istaknutih znanstvenika i umjetnika u području glazbe, jezika, kulture, književnosti i filma. Izlazi u izdanju University of Chicago Press, četiri puta godišnje.

Curriculum Inquiry (Istraživanja kurikuluma).
Ovaj elektronički časopis objavljuje izvorne znanstvene radove kojima se artikulira odnos između obrazovanja, kurikuluma i društva. Prilozi pokrivaju široko područje interesa. Neki od članaka nose naslove: 'Raščlamba društvene klase u ranoj progresivističkoj tradiciji', 'Smisao društva i obrazovanja u raspršenom svijetu' itd. Dostupan je preko Michigan State University Library web- -stranice.

The Curriculum Journal (Časopis o kurikulumu).
Časopis je namijenjen učiteljima, ravnateljima, savjetnicima i istraživačima. Objavljuje priloge o kurikulumu, kros-kurikularnim temama, problemima praćenja i novim pristupima podučavanju i učenju u Velikoj Britaniji i drugim zemljama. Izlazi tri puta godišnje, u izdanju Routledgea i britanske Udruge za kurikulum (*Curriculum Association*).

Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education (Diskurs: Istraživanja kulturnih politika odgoja i obrazovanja).
U ovom međunarodno orijentiranom časopisu oblikuju se nove društvene, kulturne i političke

platforme odgoja i obrazovanja. Časopis promiče kritiku, ali se ne vezuje ni za jednu ideološku, teorijsku ili metodološku orijentaciju u analizi teorije, politike i prakse odgoja i obrazovanja. Rado prihvaća inovativne priloge koji propituju spekulativne ideje o obrazovanju. Osim članaka i pregleda knjiga, povremeno objavljuje tematske eseje. Izlazi tri puta godišnje, u izdanju Carfaxa.

Educational Action Research (Akcijsko istraživanje u odgoju i obrazovanju).
Svrha ovog međunarodnoga časopisa jest prevladavanje odvojenosti istraživanja i prakse u području odgoja i obrazovanja. U njemu se najčešće objavljuju rezultati akcijskih istraživanja i donose pregledi najnovije literature u tom području. Časopis također predstavlja forum za dijalog i kritičko promišljanje metodoloških i epistemoloških pitanja različitih pristupa. Pokretač časopisa je Mreža za suradničko akcijsko istraživanje (*Collaborative Action Research Network - CARN*). Izlazi tri puta godišnje, u izdanju Triangle Journals.

Educational Administration Abstracts (Sažeci radova iz područja uprave odgoja i obrazovanja).
Izvor sažetaka više od tisuću knjiga i članaka iz časopisa posvećenih problemima uprave u odgoju i obrazovanju. Zadnji broj u godini sadrži kumulativne indekse autora i tema. Među područjima koja se prate su: administrativna odgovornost, razvoj zajednice, programi savjetovanja i vođenja, razvoj kurikuluma, nastavna pomagala, upravljanje financijama, stručno usavršavanje, vrednovanje programa i nastave, obrazovanje za zanimanje i sl. Izlazi četiri puta godišnje, u izdanju Sage/Corwin Press.

Educational Administration Quarterly (Tromjesečnik za upravu u odgoju i obrazovanju).
Časopis slijedi interdisciplinarni pristup. Objavljuje najnovija istraživanja politike i prakse u administraciji obrazovanja, priloge koji govore o vođenju administracije, procesu odlučivanja, prosvjetnim politikama i njihovim reformama, novim nastavnim metodama i inicijativama učitelja. Tiska ga Sage/Corwin Press pod pokroviteljstvom Sveučilišnog vijeća za administraciju obrazovanja (*University Council for Educational Administration*), pet puta godišnje.

Educational Documentation and Information (Dokumentacija i informiranje u odgoju i obrazovanju).
Ugledni bilten UNESCO-ova Međunarodnog ureda za odgoj i obrazovanje iz Ženeve. Izlazi kao tematsko glasilo. Pojedini brojevi su posvećeni, primjerice, strukovnom obrazovanju, cjeloživotnom obrazovanju, adolescentskom dobu, vrednovanju, predškolskom odgoju, obrazovanju žena, obrazovanju za međunarodno razumijevanje itd. Izlazi četiri puta godišnje.

Educational Evaluation and Policy Analysis (Vrednovanje i raščlamba prosvjetne politike).
Časopis Američke udruge za istraživanje obrazovanja (American Educational Research Association). Objavljuje teorijske osvrte, polemike i empirijska istraživanja o izradi, primjeni i vrednovanju politika odgoja i obrazovanja. Prihvaća tekstove koji probleme sagledavaju interdisciplinarno, kritički i komparativno. Izlazi četiri puta godišnje.

Educational Innovation and Information (Inovacije i informacije u odgoju i obrazovanju).
U časopisu UNESCO-ova Međunarodnog ureda za obrazovanje (International Bureau of Education - IBE) u Ženevi najčešće se objavljuju tematski prilozi, bibliografije s bilješkama i komparativni pregledi stanja u teoriji, praksi i politici odgoja i obrazovanja u svijetu. Izlazi četiri puta godišnje.

Educational Leadership (Vodstvo u odgoju i obrazovanju).
Tematski časopis američke Udruge za nadzor i razvoj kurikuluma (Association for Supervison and Curriculum Development). Objavljuje kratke, praktične, neformalne članke nastale na temelju osobnih iskustava učitelja i školske uprave. Prvenstveno je namijenjen voditeljima u osnovnom i srednjem odgoju i obrazovanju te svima koje zanima izrada kurikuluma, nastava, nadzor i voditeljstvo u školi. Početkom godine izlazi dvomjesečno, a nakon toga svaki mjesec.

Educational Management Abstracts (Sažeci radova u području uprave u odgoju i obrazovanju).
Međunarodni časopis u kojemu se već dvadesetak godina objavljuju sažeci znanstvenih i stručnih radova te referata i saopćenja sa skupova. Ranije je izlazio pod nazivom Sažeci iz područja školske organizacije i upravljanja školom (School Organisation and Management Abstracts). Usmjeren je na pitanja organizacije i upravljanja školom kao složenom ustanovom, s osobitim naglaskom na: planiranje i organizaciju kurikuluma, evaluaciju škole, istraživanje školske učinkovitosti, unaprjeđenje zaposlenika, školsko ozračje, grupe za vođenje i donošenje odluka, ciljeve i zadatke škole i dr. Izlazi četiri puta godišnje, u izdanju Carfaxa.

Educational Management and Administration (Uprava i vođenje u odgoju i obrazovanju).
Časopis Britanskog društva za upravljanje i vođenje odgoja i obrazovanja (British Educational Management and Administration Society). Nudi mogućnost razmjenjivanja rezultata istraživanja i iskustava u svim aspektima vođenja, upravljanja i politike odgoja i obrazovanja. Članci uključuju kritičke rasprave, preglede novih metoda, razvojne i kontroverzne teme u školskom sustavu, od osnovne škole do sveučilišta te od lokalne do međunarodne razine, uključujući izobrazbu kadrova za vođenje i upravljanje školama. Izlazi četiri puta godišnje, u suradnji sa Sage.

Educational Media International (Međunarodni časopis za odgojno-obrazovne medije).
Časopis predstavlja međunarodni forum za razmjenu informacija i mišljenja o inovacijama u području odgojno-obrazovnih i masovnih medija. U više od tri desetljeća svoga postojanja, izvršio je značajan utjecaj na školske i sveučilišne kurikulume te na programe obrazovanja na daljinu. Izlazi četiri puta godišnje, u izdanju Routledgea.

Educational Philosophy and Theory (Filozofija i teorija odgoja i obrazovanja).
Časopis je uglavnom posvećen pitanjima filozofije odgoja i obrazovanja, no sadrži i izvješća o fundamentalnim i primijenjenim istraživanjima iz drugih disciplina koje istražuju odgoj i obrazovanje. Objavljeni tekstovi odnose se na teoriju kurikuluma, administraciju u odgoju i obrazovanju, prosvjetnu politiku, povijest odgoja i obrazovanja te visoko obrazovanje. Izlazi tri puta godišnje, u izdanju Carfaxa.

Educational Policy (Prosvjetna politika).
Ugledni interdisciplinarni i sveobuhvatni časopis u kojemu se objavljuju istraživanja, teorijske rasprave i osvrti na politiku i praksu odgoja i obrazovanja od lokalne do međunarodne razine. Pokriva formalno i neformalno obrazovanje. Potiče radove koji govore o posljedicama političkih odluka i njihovih alternativa te odnosom između prosvjetne politike i odgojno-obrazovne prakse. Sadrži preglede knjiga i eseje. Povremeno se objavljuju tematski brojevi. Izlazi šest puta godišnje, u izdanju Sage/Corwin Press.

Educational Psychology (Psihologija odgoja i obrazovanja).

Časopis predstavlja međunarodni forum za vođenje rasprava i širenje informacija o najnovijim istraživanjima u području psihologije odgoja i obrazovanja od predškole do visokog školstva te psihologije odgoja i obrazovanja djece s posebnim potrebama. Osobita pozornost daje se rezultatima primijenjenih istraživanja eksperimentalne i bihevioralne naravi te pregledu važnijih publikacija. Izlazi četiri puta godišnje, u izdanju Carfaxa.

Educational Research (Istraživanje odgoja i obrazovanja).
Časopis objavljuje rezultate projekata koji se u području odgoja i obrazovanja provode na sveučilištima i višim školama u Velikoj Britaniji i drugim zemljama. Obuhvaća širok raspon tema, od prosvjetne politike do nastave u razredu. Izlazi u izdanju Routledgea, tri puta godišnje.

Educational Researcher (Istraživač odgoja i obrazovanja).
Časopis Američke udruge za istraživanje obrazovanja (*American Educational Research Association*). Objavljuje istraživačke studije te novosti i komentare o istraživanjima u odgoju i obrazovanju. Osobita pozornost posvećuje se teorijama koje nastaju na istraživanjima rada u razredu i razredne klime. Izlazi devet puta godišnje.

Educational Review (Revija za odgoj i obrazovanje).
Donosi članke opće naravi i izvješća o istraživanjima, namijenjena učiteljima, istraživačima u području pedagogije i pedagoške psihologije te studentima nastavničkih fakulteta. Posebna pozornost poklanja se radovima koji se odnose na istraživanja, eksperimentalni rad u školama te kritičke preglede nastavnih metoda i sadržaja kurikuluma. U nekim brojevima mogu se naći i radovi koji govore o problemima upravljanja školom, testiranja i mjerenja te odnosa škole i zajednice. Godišnjak sadrži tri broja. Izdavač je Carfax Publishing.

Educational Studies (Studije odgoja i obrazovanja).
Časopis objavljuje rezultate istraživanja i teorijskih rasprava o odgoju i obrazovanju. Iako je prvenstveno društvenohumanističkog usmjerenja, prihvaćaju se i prilozi iz drugih područja ako se odnose na odgoj i obrazovanje. Objavljuju se cjelovita izvješća o fundamentalnim i primijenjenim istraživanjima, pregledni članci, kraći osvrti i rasprave. Izlazi četiri puta godišnje, u izdanju Carfaxa.

Educational Technology Abstracts (Sažeci radova u području tehnologije odgoja i obrazovanja).
Časopis uređuje međunarodna služba za izradu sažetaka radova u području tehnologije odgoja i obrazovanja, koja učiteljima, autorima kurikuluma i tehnolozima odgoja i obrazovanja nastoji olakšati praćenje inovacija u tom području. Časopis pokriva sve aspekte tehnologije odgoja i obrazovanja: planiranje obrazovanja, dizajniranje nastave, nastavne metode (npr. otvoreno učenje, igre i simulaciju), nastavne medije (kompjutore, TV, interaktivni radio i hipermedije), nastavne izvore (knjižnice, laboratorije za učenje i audio-vizualne izvore), učenje (npr. vještine, teorije učenja, motivaciju, rješavanje problema) te praćenje i vrednovanje. Časopis izdaje Carfax, šest puta godišnje.

Educational Technology Review (Revija za odgojno-obrazovnu tehnologiju).
Časopis američke Udruge za unaprjeđenje kompjutorizacije obrazovanja (Association for the Advancement of Computing in Education - AACE). Namijenjen je međunarodnoj razmjeni ideja o obrazovnoj tehnologiji u kontekstu različitih disciplina, razina obrazovanja i

informacijskih sustava. Svrha razmjene jest razvijanje teorijskih polazišta i pronalaženje praktičnih rješenja za učinkovito uključivanje informacijske tehnologije u odgoj i obrazovanje. Sadrži izvješća s konferencija, recenzije knjiga, rasprave o praktičkim problemima i dr.

Education and Ageing (Obrazovanje i starenje).
Časopis objavljuje radove iz pedagoške gerontologije i gerontološkog obrazovanja. U prvoj skupini se nalaze tekstovi koji govore o obrazovanju i učenju ostarjele populacije, a u drugoj se nalaze prilozi o izobrazbi stručnjaka i volontera za rad s osobama treće životne dobi, odnosno za "društvo koje stari". Izlazi u izdanju Triangle Journals, tri puta godišnje.

Education and the Law (Obrazovanje i zakon).
Ovaj međunarodni časopis pokriva širok spektar pitanja koja se odnose na zakonodavstvo u području osnovnog, srednjeg, višeg i visokog obrazovanja, a namijenjen je ravnateljima škola, učiteljima i istraživačima odgoja i obrazovanja, lokalnoj upravi, odvjetnicima i dr. Uključuje osvrte na pojedine slučajeve, izvorne znanstvene i stručne radove te bazu podataka o najnovijim dostignućima u području zakonodavstva u obrazovanju. Izlazi četiri puta godišnje, u izdanju Carfaxa.

Education and Urban Society (Obrazovanje i urbano društvo).
Časopis predstavlja forum za istraživače koji kritički prilaze obrazovanju kao društvenoj ustanovi u urbanoj sredini i kao čimbeniku društvene promjene. Svaki broj uređuje se tematski. Među obrađenim temama su: privatizacija u javnom obrazovanju, vjera i politike obrazovanja, obrazovanje učenika beskućnika u gradovima, alternativne učiteljske diplome, izbor školovanja i dr. Izlazi u izdanju Sage/Corwin Press, četiri puta godišnje.

Education Economics (Ekonomika odgoja i obrazovanja).
Časopis je postao mjesto razmjene stavova stručnjaka, istraživača i predstavnika državne i lokalne administracije o svim aspektima gospodarstva i upravljanja u području odgoja i obrazovanja. Prvenstvo imaju radovi u kojima se vodi rasprava o političkim pitanjima gospodarstva u obrazovanju. Časopis izlazi tri puta godišnje, u izdanju Carfaxa.

European Journal of Education: Research, Development and Policies (Europski časopis za odgoj i obrazovanje: Istraživanje, razvoj i politike).
Časopis je službeno glasilo Europskog instituta za obrazovanje i socijalnu politiku (*European Institute of Education and Social Policy*) u Parizu. Posvećen je pitanjima reforme i razvoja odgoja i obrazovanja, posebice prosvjetne politike u Europi. Časopis je namijenjen istraživačima, sveučilišnim profesorima i studentima te političarima na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini. Izlazi četiri puta godišnje, u izdanju Carfaxa.

European Journal of Special Needs Education (Europski časopis za odgoj i obrazovanje osoba s posebnim potrebama).
Časopis zrcali dinamički razvoj teorije i prakse obrazovanja osoba s posebnim potrebama širom Europe i svijeta. Nudi osvrte na istraživanja i značajna dostignuća u tom području. U svakom broju također se objavljuju najnovije informacije o stanju skrbi za osobe s oštećenjima u nekoj zemlji, donose različite vijesti i izvješća sa stručnih skupova te prikazi knjiga i drugih izdanja. Izlazi tri puta godišnje, u izdanju Routledgea.

European Journal of Teacher Education - EJTE (Europski časopis za izobrazbu učitelja).
Ovaj ugledni međunarodni časopis pokrenut je kao forum za vođenje rasprava o politikama,

teorijama i praksama izobrazbe i stručnog usavršavanja učitelja u europskim zemljama. Časopis je službeno glasilo Udruge za izobrazbu učitelja u Europi *(Association for Teacher Education in Europe - ATEE)*, koja ga izdaje u suradnji s Carfaxom. Godišnjak sadrži tri broja.

Evaluation & Research in Education (Vrednovanje i istraživanje u odgoju i obrazovanju).
Časopis nastoji učiteljima, administrativnim djelatnicima i istraživačima odgoja i obrazovanja približiti metode vrednovanja i istraživanja u obrazovanju. Svaki broj donosi izvješća o nastavnim materijalima i pomagalima te recenzije knjiga. Izlazi svaka četiri mjeseca, u izdanju Multilingual Matters.

Forum: For Promoting 3-19 Comprehensive Education (Forum: Za promicanje cjelovitog odgoja i obrazovanja od 3. do 19. godine).
'Forum' je vodeći časopis u Velikoj Britaniji za tematsku, informacijsku i kritičku raščlambu prosvjetne politike od osnovnog do visokog školstva. Zalaže se za transformaciju britanskoga školskog sustava u skladu s pokazateljima znanstvenih istraživanja, a ne prosvjetnih dogmi. Prilozi su pisani kritički i polazišta su za rasprave o suvremenim problemima školskog sustava. Šalju ih i znanstvenici i praktičari. Časopis izlazi tri puta godišnje, u izdanju Triangle Journals.

Harvard Educational Review (Harvardska revija za odgoj i obrazovanje).
Jedno je od najstarijih i najuglednijih periodičnih izdanja u području odgoja i obrazovanja u svijetu. Kao interdisciplinarni forum za rasprave o najvažnijim problemima odgoja i obrazovanja, objavljuje znanstvene studije, komentare i druge vrste priloga koji pokrivaju široku paletu tema, od povezanosti etničke pripadnosti i obrazovanja, do društvene odgovornosti za školski uspjeh učenika. Periodično izlaze tematski brojevi i tzv. simpoziji. Pretplatnicima je dostupna i *on-line* verzija. Izlazi četiri puta godišnje.

High Ability Studies (Studije visokih sposobnosti).
Časopis objavljuje tekstove iz različitih disciplina kojima se istražuje razvoj ljudskih sposobnosti do najviših granica. Znanstvenim istraživanjima i razmjenom iskustava nastoji se promicati znanje o mogućnostima cjeloživotnog razvoja vrhunskih sposobnosti. Osim klasičnog interesa za visoke razine kognitivog razvoja, potiču se istraživanja vrhunskih sposobnosti u sportu, tehnologiji, umjetnosti, poslovanju, upravljanju i društvenim odnosima. Razvoj visokih sposobnosti dovodi se u vezu s općim razvojem, društvenim ponašanjem i kroskulturnim temama. Izlazi dva puta godišnje, u izdanju Carfaxa.

Higher Education in Europe (Visoko obrazovanje u Europi).
Ovaj međunarodni časopis objavljuje kritičke i deskriptivne priloge, osvrte i komentare koji rasvjetljavaju glavne probleme i razvojne trendove u visokom obrazovanju te nudi najnovije informacije o promjenama u tom području namijenjene praktičarima, političarima i istraživačima. Izdaje ga UNESCO-ov Europski centar za visoko obrazovanje (CEPES) u suradnji s Carfaxom. Godišnjak sadrži četiri broja.

Higher Education Research and Development (Istraživanje i razvoj visokog obrazovanja).
Ovaj ugledni časopis Australoazijskog društva za istraživanje i razvoj visokog obrazovanja (*Higher Education Research and Development Society of Australasia)* namijenjen je upoznavanju praktičara, političara i istraživača odgoja i obrazovanja s rezultatima istraživanja i vrednovanja odgoja i obrazovanja. Svrha mu je poboljšanje prakse visokog obrazovanja. Osobito promiče znanstveno refleksivni pristup teoriji, praksi i politici visokog obrazovanja.

Izlazi tri puta godišnje, u izdanju Carfaxa.

Innovations in Education and Training International (Međunarodni časopis za inovacije u odgoju, obrazovanju i izobrazbi).
Časopis objavljuje značajnije inovacije u području obrazovanja i izobrazbe te predstavlja bogato vrelo informacija za učitelje i ravnatelje na svim razinama odgoja i obrazovanja, uključujući više škole, ustanove za stručnu izobrazbu i usavršavanje te cjeloživotno obrazovanje. Časopis je službeno glasilo britanske Udruge za unaprjeđenje osoblja i obrazovanja. Izdaje ga Routledge, četiri puta godišnje.

Internationale Schulbuchforschung (Međunarodno istraživanje školskih udžbenika).
Časopis izlazi u izdanju Instituta za međunarodna istraživanja školskih priručnika 'Georg Eckert'. Posvećen je komparativnoj analizi udžbenika, priručnika i drugih nastavnih materijala, osobito onih koji su namijenjeni nastavi društvene skupine predmeta.

The International Journal for Academic Development (Međunarodni časopis za akademsko napredovanje).
Časopis je počeo izlaziti sredinom devedesetih godina u cilju praćenja razvoja visokoškolskog obrazovanja. Objavljuje znanstvene i stručne radove u tom području te rasprave o modelima i teorijama o unaprjeđenju podučavanja i učenja na visokoškolskoj razini. Izlazi dva puta godišnje, u izdanju Routledgea.

International Journal of Children's Spirituality (Međunarodni časopis za dječju duhovnost).
Ovaj časopis djeluje kao međunarodni interdisciplinarni i multikulturalni forum za sve koji se bave istraživanjem i razvojem duhovnosti djece i mladeži. Zalaže se za produbljivanje rasprava o filozofskim i praktičnim temeljima moralnosti u suvremenom svijetu te o moralnom razvoju u školi i društvu. Potiče daljnji razvoj istraživanja dječje duhovnosti u kulturnom i kros-kulturnom kontekstu. Časopis godišnje izlazi u dva broja, u izdanju Carfaxa.

International Journal of Disability, Development and Education - IJDDE (Međunarodni časopis za teškoće, razvoj te odgoj i obrazovanje).
Ovaj multidisciplinarni međunarodni časopis već gotovo pola stoljeća predstavlja bogat izvor informacija o odgoju i obrazovanju, razvoju i rehabilitaciji osoba s teškoćama u razvoju za praktičare, istraživače i prosvjetne političare. Objavljuje izvorne znanstvene radove i pregledne članke iz područja opće pedagogije, specijalne pedagogije, psihologije, medicine i psihijatrije. Izlazi četiri puta godišnje, u izdanju Carfaxa.

International Journal of Early Years Education (Međunarodni časopis za odgoj i obrazovanje u ranoj dobi).
Časopis nudi komparativne uvide u promjene teorija, politika i prakse odgoja i obrazovanja djece u ranoj predškolskoj dobi. Sadrži članke i izvješća u kojima se vrednuju teorijske, programske i metodičke inovacije na međunarodnoj razini. Redovito objavljuje i popise dokumenata u području ranog razvoja koje sadrži ERIC. Izlazi tri puta godišnje, u izdanju Carfaxa.

International Journal of Educational Development (Međunarodni časopis za razvoj odgoja i obrazovanja).
Časopis je posvećen unaprjeđenju odgoja i obrazovanja u svijetu. Osobito se obrađuju pitanja opismenjavanja, izrade programa za osnovnu školu i stjecanje zanimanja te za izobrazbu učitelja, ekonomike obrazovanja, upravljanja obrazovanjem i dr. Prilozima u časopisu nastoji

se poticati stručnu raspravu o inovacijama u tim područjima i upozoriti na probleme Trećeg svijeta.

International Journal of Human Resource Management (Međunarodni časopis za upravljanje ljudskim resursima).
Časopis je pokrenut kao odgovor na sve izraženiju potrebu za razvojem ljudskih resursa u kontekstu globalnih promjena. Usmjeren je na utvrđivanje trendova razvoja u tom području temeljem rezultata empirijskih istraživanja o globalizaciji tržišta i potrebi nove radne snage, tehnološkim, strukturalnim, organizacijskim i upravljačkim promjenama u svijetu rada i sl. Izlazi šest puta godišnje, u izdanju Routledgea.

International Journal of Lifelong Education (Međunarodni časopis za cjeloživotno obrazovanje).
Časopis je međunarodni forum za rasprave o teoriji i praksi cjeloživotnog podučavanja i učenja od predškolske dobi do starosti. U velikom broju priloga propituje se smisao i društvena korist cjeloživotnog obrazovanja te se upozoravaju istraživači i praktičari na prijeku potrebu primjerenog sagledavanja složene uloge učitelja glede zahtjeva cjeloživotnog učenja i podučavanja. Izlazi šest puta godišnje, u izdanju Taylora & Francisa.

International Journal of Social Research Methodology (Međunarodni časopis za metodologiju društvenih istraživanja).
Časopis objavljuje radove koji se bave općim i posebnim pitanjima metodologije društvenih znanosti. Sadržaj svakog broja podijeljen je u tri odsječka: Metodologija, Praksa i Informacije. Radovi u prvom odsječku razmatraju ključna pitanja istraživačkog procesa. Drugi odsječak sadrži kraće tekstove o primjeni istraživačke metodologije u profesionalnim i uslužnim djelatnostima te o podučavanju metodologije društvenih istraživanja. Posljednji odsječak sadrži različite obavijesti i preglede knjiga. Izlazi četiri puta godišnje, u izdanju Routledgea.

International Journal of Special Education (Međunarodni časopis za specijalni odgoj i obrazovanje).
Ovaj međunarodni časopis nudi empirijske i teorijske članke o različitim povijesnim, programskim i didaktičkim aspektima specijalnog odgoja i obrazovanja. Namijenjen je istraživačima, studentima poslijediplomskih studija i stručnjacima za izobrazbu učitelja u tom području.

International Review of Education (Međunarodna revija za odgoj i obrazovanje).
Časopis UNESCO-ova instituta za obrazovanje iz Hamburga (UNESCO Institute of Education) objavljuje teorijske rasprave i rezultate znanstvenih istraživanja o globalnim trendovima u obrazovanju, uključujući smjernice međunarodne politike, programske, metodičke i strategijske inovacije u pojedinim zemljama, globalne čimbenike promjena u obrazovanju i dr. Izlazi svaka tri mjeseca, u izdanju Kluwer Academic Publishers.

International Social Science Journal (Međunarodni časopis za društvene znanosti).
Ovaj UNESCO-ov časopis tematske je naravi, a sadrži priloge o rezultatima empirijskih studija i teorijskih rasprava u području društvenih i humanističkih znanosti. Među temama koje su se do danas pojavile nalaze se razvoj društvenih znanosti, stanje u antropologiji, međunarodne ustanove i međunarodni odnosi, siromaštvo, ljudska prava, inovacije, demokracija i pravo i dr. Izlazi svaka tri mjeseca.

International Studies in Sociology of Education (Međunarodne studije u sociologiji odgoja i obrazovanja).
Ovaj međunarodni časopis, koji je pokrenut početkom devedesetih, objavljuje tematske priloge među kojima su izvješća o istraživanjima u području sociologije odgoja i obrazovanja, kao što su odnos države, izobrazbe učenika i razvoja prosvjetne politike; tržišta, upravljanje i visoko obrazovanje; novi odnosi između škole, roditelja i zajednice i dr. Pojavljuje se tri puta godišnje, u izdanju Triangle Journals.

Journal of Adolescent Research (Časopis za istraživanje mladeži).
Objavljuje najnovija interdisciplinarna istraživanja, preglede, osvrte i informacije o osobinama, razvoju i ponašanju mladeži između 10. i 20. godine te o društvenim i kulturnim utjecajima na njihov stil života. Među temama su: spolno ponašanje, adolescentska trudnoća, adolescentska medicina, izgradnja identiteta, kontekst zajednice, ovisnosti, roditeljski stilovi, droga i alkohol i dr. Izlazi šest puta godišnje, u izdanju Sage.

Journal of Beliefs & Values: Studies in Religion & Education (Časopis za vjerovanja i vrijednosti: Studije vjere i obrazovanja).
Časopis je usmjeren na kritička istraživanja u četiri međusobno povezana područja: teologija, studiji vjere, vjerski odgoj i obrazovanje te vrijednosti u odgoju i obrazovanju. Potiče interdisciplinarne, međunarodne i ekumenske rasprave o: teološkim osvrtima na obrazovanje, duhovnosti u obrazovanju, duhovnom životu djece i odraslih i dr. Godišnje izlaze dva broja, u izdanju Carfaxa.

Journal of Child Psychotherapy (Časopis za dječju psihoterapiju).
Časopis je službeno glasilo Udruge dječjih psihoterapeuta. Izlazi od 1964. godine kao forum za razmjenu ideja, rezultata istraživanja i praktičnih rješenja u radu s djecom i adolescentima koji se suočavaju s psihičkim problemima. Izlazi u izdanju Routledgea, četiri puta godišnje.

Journal of Creative Behavior (Časopis za kreativno ponašanje).
Časopis objavljuje znanstvene i stručne priloge o odgojno-obrazovnim postupcima kojima se potiče razvoj kreativnosti kod djece i odraslih. Uglavnom je namijenjen prosvjetnim djelatnicima, od odgajatelja u vrtićima do voditelja programâ za profesionalno usavršavanje u tvrtkama. Obrađuju se različite teme. Neki od naslova članaka glase: 'Kreativnost ili prisjećanje sna', 'Kreativni zaposlenici: Izazov za menadžere' itd.

Journal of Curriculum and Supervision (Časopis za kurikulum i prosvjetni nadzor).
U časopisu Udruge za nadzor i razvoj kurikuluma (*Association for Supervision and Curriculum Development*) promišlja se i raspravlja o kurikulumu, pristupima i tehnikama prosvjetnog nadzora i drugim srodnim temama u području prosvjetne politike. Čitateljsku publiku čine učitelji, administrativni djelatnici, stručnjaci za izobrazbu učitelja i istraživači kurikuluma. Izlazi četiri puta godišnje.

Journal of Curriculum Studies (Časopis za studije kurikuluma).
U časopisu izlaze radovi koji motre teorije, politike i prakse izrade i primjene kurikuluma. U suglasju s međunarodnom orijentacijom, osobita pozornost pridaje se prilozima koji probleme obrađuju komparativno i interdisciplinarno. Čitateljstvo uglavnom čine izrađivači kurikuluma i stručnjaci za izobrazbu učitelja. Izlazi šest puta godišnje, u izdanju Taylora & Francisa.

Journal of Early Adolescence (Časopis za rano mladenaštvo).

Međunarodni interdisciplinarni časopis koji je usmjeren na istraživanje osobina i razvoja mlađih adolescenata od 10. do 15. godine, uključujući društvenu skrb i obrazovanje. Među stalnim temama su: spolno ponašanje, razlike spola, jačanje samopoštovanja, prilagođenost roditelja promjenama, školski uspjeh, odnosi među vršnjacima, prosocijalno ponašanje, sredina koja pozitivno utječe na mladež, odnosi s roditeljima i sl. Izlazi u izdanju Sage, četiri puta godišnje.

Journal of Educational Media - JEM (Časopis za odgojno-obrazovne medije).
Časopis je službeno glasilo Udruge za odgojno-obrazovnu televiziju (*Educational Television Association*). Djeluje kao međunarodni forum za rasprave o inovacijama u području uporabe televizije i srodnih medija u odgoju i obrazovanju. Svaki broj sadrži osvrte na televizijske programe, sažetke radova koji izlaze u srodnim časopisima te preglede knjiga i videozapisa. Među prilozima nalaze se znanstvena, tehnička i istraživačka izvješća, pregledi, novosti i sl. Izlazi tri puta godišnje, u izdanju Carfaxa.

Journal of Educational Multimedia and Hypermedia - JEMH (Časopis za multimedije i hipermedije u odgoju i obrazovanju).
Časopis Udruge za unaprjeđenje kompjutorizacije obrazovanja (*Association for the Advancement of Computing in Education - AACE*) predstavlja multidisciplinarni forum za rasprave o istraživanju i razvoju multimedija i hipermedija u odgoju i obrazovanju. Glavni cilj časopisa je pridonositi unaprjeđenju teorije i prakse učenja i podučavanja pomoću novih tehnoloških pomagala koja omogućuju integraciju slike, zvuka i teksta. Izlazi četiri puta godišnje.

Journal of Education and Work (Časopis za obrazovanje i rad).
Jedan od najuglednijih međunarodnih foruma za znanstvena istraživanja i politike koje uređuju odnose između obrazovanja i gospodarskih sustava. U tekstovima se propituju pristupi učenju i razvoju vještina primjerenih potrebama tržišta rada, osobito u vrijeme prelaska s obrazovanja na zapošljavanje. Obuhvaćene su sve razine i forme obrazovanja, uključujući industrijsku izobrazbu, kojima se pristupa s pedagoškog, psihološkog, sociološkog, gospodarskog i politološkog stajališta. Izlazi tri puta godišnje, u izdanju Carfaxa.

Journal of Education for Teaching: International Research and Pedagogy (Časopis o izobrazbi za podučavanje: Međunarodna istraživanja i pedagogija).
Časopis objavljuje izvorne priloge o pitanjima izobrazbe učitelja u najširem smislu, uključujući dodiplomsko obrazovanje, obrazovanje uz rad i usavršavanje. Potiče stručne rasprave o inovacijama i problemima izobrazbe učitelja u svijetu, izvješća o znanstvenim istraživanjima i komparativne preglede stanja u određenim područjima. Izlazi tri puta godišnje, u izdanju Carfaxa.

Journal of Education Policy (Časopis za prosvjetnu politiku).
U 'Časopisu za prosvjetnu politiku' raspravlja se o političkom odlučivanju na svim razinama i u svim oblicima obrazovanja. Časopis nudi forum za teorijsku raspravu, povijesne i poredbene studije, političku raščlambu i procjene. Raščlanjuju se ključni dokumenti, relevantni tekstovi i monografije. Kao poseban broj izlazi Godišnjak Američke udruge za obrazovnu politiku (*US Politics of Education Association*). Čitateljstvo časopisa čine politički analitičari i istraživači, učitelji, prosvjetni administratori, upravitelji i sociolozi odgoja i obrazovanja. Izdaje ga Taylor & Francis, šest puta godišnje.

Journal of Further and Higher Education (Časopis za poslijeobvezno i visoko obrazovanje).

Časopis već više od dva desetljeća predstavlja značajan izvor informacija o istraživanjima i praksi obrazovanja mladeži nakon 16. godine. Cilj mu je poticati rasprave o nizu teorijskih i praktičnih problema. Najčešće teme su: upravljanje srednjim i visokim školstvom, izobrazba srednjoškolskih učitelja, kurikulum, razvoj odgojno-obrazovnih ustanova, strategije i procesi učenja i podučavanja. Godište obuhvaća tri broja. Izlazi u izdanju Carfaxa.

Journal of Higher Education Policy and Management (Časopis za politiku i upravljanje visokim obrazovanjem).
Pregledi, izvješća i drugi članci u ovom međunarodnom časopisu nude brojne informacije i znalačke uvide u probleme prosvjetne politike, uprave i vođenja nastave u poslijesrednjoškolskom, odnosno višem i visokom obrazovanju. Prvenstveno je namijenjen srednjoškolskim i visokoškolskim učiteljima, upravi i prosvjetnim političarima. Izlazi dva puta godišnje, u suradnji Carfaxa i Udruge za upravljanje tercijarnim obrazovanjem (*Association for Tertiary Education Management*) iz Australije.

Journal of Information Technology for Teacher Education (Časopis za informacijsku tehnologiju u izobrazbi učitelja).
Ovaj međunarodni časopis bavi se pitanjima primjene informacijske tehnologije u izobrazbi i stručnom usavršavanju učitelja. Među člancima ima izvornih teorijskih radova, pregleda literature, izvješća s konferencija i obavijesti o informatičkim inovacijama u izobrazbi učitelja. U člancima se govori o ulozi informacijske tehnologije u podučavanju i učenju; kulturnim aspektima informacijske tehnologije; odnosu učenika i učitelja prema novim informacijskim tehnologijama; ulozi informacija u povezivanju odgojno-obrazovnih ustanova i šire društvene zajednice i dr. Izdaje ga Triangle Journals, tri puta godišnje.

Journal of In-service Education (Časopis za stručno usavršavanje).
Ovaj međunarodni časopis objavljuje izvorne znanstvene radove o stručnom usavršavanju učitelja u najširem smislu, uključujući pitanja dodiplomske izobrazbe, profesionalnog usavršavanja, djelovanja centara za izobrazbu učitelja, stručnih udruga itd. Među prilozima nalaze se često i osvrti na različite programe izobrazbe učitelja. Godišnje izlaze tri broja, u izdanju Triangle Journals.

Journal of Intellectual & Developmental Disability (Časopis za intelektualne i razvojne teškoće).
Časopis je ranije izlazio pod nazivom Australski i novozelandski časopis o razvojnim teškoćama (*Australia and New Zealand Journal of Developmental Disabilities*). Službeno je glasilo Australskog društva za istraživanje teškoća u intelektualnom razvoju *(Australian Society for the Study of Intellectual Disability - ASSID)*. Bavi se problemima i osposobljavanjem za zanimanje osoba s teškoćama u razvoju, osobito u intelektualnom razvoju, dotičući zdravstvene, odgojno-obrazovne i društvene aspekte problema izbora zanimanja takvih osoba. Izlazi četiri puta godišnje, u izdanju Carfaxa.

Journal of Interactive Learning Research - JILR (Časopis za istraživanje interaktivnog učenja).
Časopis Udruge za unaprjeđenje kompjutorizacije obrazovanja (*Association for the Advancement of Computing in Education - AACE*). Objavljuje priloge koji se odnose na teoriju, izradu, primjenu i djelotvornost odgoja i izobrazbe u interaktivnim uvjetima, kao što su: učenje uz pomoć kompjutera, distributivno okruženje za učenje, elektronički sustavi podrške, interaktivni multimedijalni sustavi, sustavi za učenje temeljeni na virtualnoj stvarnosti, kompjutorima potpomognuto suradničko učenje i sl. Izlazi četiri puta godišnje.

Journal of Learning Disabilities (Časopis za teškoće u učenju).
Časopis koji je pokrenut kao međunarodni i interdisciplinarni forum za razmjenu znanstvenih i praktičnih inovacija u području dijagnoze i tretmana djece s poteškoćama u učenju. Osobita pozornost poklanja se primjerima dobre prakse. Od 2000. godine izlazi u izdanju Sage, četiri puta godišnje.

Journal of Sources in Educational History (Časopis za izvore u povijesti odgoja i obrazovanja).
Časopis je dostupan jedino na mikroficheima. Godišnje objavljuje oko 1200 stranica teksta različitog sadržaja (od rasprava do nastavnih sredstava i pomagala) koji koriste učenicima i učiteljima povijesti. Izlazi tri puta godišnje, u izdanju Carfaxa.

Journal of Teacher Education (Časopis za izobrazbu učitelja).
Časopis je namijenjen stručnjacima za izobrazbu učitelja. U njemu se najčešće objavljuju znanstveni radovi kojima se propituje politika i praksa izobrazbe učitelja te metodologija znanstvenog istraživanja u tom području. Česte teme su: kognitivna znanost i kritičko mišljenje, pripremanje učitelja za urbane škole, iskustvo terena i izobrazba učitelja, profesionalna etika u izobrazbi učitelja i sl. Izlazi suradnjom Američke udruge koledža za izobrazbu učitelja (*American Association of Colleges for Teacher Education - AACTE*) i Sage/Corwin Press, pet puta godišnje.

Journal of Technology and Teacher Education (Časopis za tehnologiju i izobrazbu učitelja).
Ovaj časopis Udruge za unaprjeđenje kompjutorizacije obrazovanja (*Association for the Advancement of Computing in Education*) služi kao forum za međunarodnu razmjenu ideja u području primjene informacijske tehnologije u izobrazbi učitelja. Teme koje se obrađuju su: dodiplomska izobrazba i poslijediplomsko stručno usavršavanje učitelja. Osobita pozornost posvećuje se pitanjima osposobljavanja učitelja za izradu i primjenu kurikuluma, razumijevanje rada školske uprave, korištenje nastavne tehnologije za osobno usavršavanje i podučavanje učenika i dr. Časopis izlazi četiri puta godišnje.

Journal of Vocational Education and Training (Časopis za stručno obrazovanje i izobrazbu).
Časopis predstavlja međunarodni forum za rasprave o svim aspektima obrazovanja za zanimanje u svijetu. Potiče razvoj prakse i teorije obrazovanja i izobrazbe za zanimanje u skladu sa suvremenim zahtjevima svijeta rada. Izlazi četiri puta godišnje u izdanju Triangle Journals.

Journal of Youth Studies (Časopis za istraživanje mladeži).
Novi interdisciplinarni međunarodni časopis posvećen pitanjima suvremene mladeži u kontekstu škole, tržišta rada i obitelji. Dotiče se tema kao što su: konstrukcija identiteta, korištenje slobodnog vremena, političko ponašanje, kriminal, društvena isključenost i marginaliziranost i dr. Osobito se potiču tekstovi koji se odnose kritički prema socijalnim politikama namijenjenim mladeži. Izlazi četiri puta godišnje u izdanju Carfaxa.

Language and Education (Jezik i obrazovanje).
Časopis objavljuje rasprave o utjecaju jezika na teoriju i praksu obrazovanja. Izlazi četiri puta godišnje, u izdanju Multilingual Matters.

Mentoring and Tutoring (Mentorstvo i podučavanje).

Ovo je već nekoliko godina vodeći časopis za razmjenu informacija o mentorskom i tutorskom radu u školama na svim razinama te u industrijskom i uslužnom sektoru. Osobita pozornost posvećuje se tim pitanjima u kontekstu učenja na daljinu. Izlazi tri puta godišnje u izdanju Carfaxa.

Open Learning (Otvoreno učenje).
Vodeći međunarodni časopis u području otvorenog i daljinskog odgoja i obrazovanja. Objavljuje znanstvene i stručne radove koji potiču razvoj teorije i prakse otvorenog, fleksibilnog i daljinskog obrazovanja i izobrazbe te preglede knjiga. Izdaje ga Carfax u suradnji s Otvorenim sveučilištem (*Open University*) tri puta godišnje.

Oxford Review of Education (Oxfordska revija za odgoj i obrazovanje).
Revija predstavlja jedno od najznačajnijih svjetskih središta za multidisciplinarne rasprave o suvremenim pitanjima odgoja i obrazovanja. Objavljuje izvorne znanstvene radove koji pridonose razvoju spekulativne i empirijske teorije odgoja i obrazovanja u svrhu unaprjeđenja odgojno-obrazovne djelatnosti. U radovima se problemi odgoja i obrazovanja raščlanjuju s pedagoškog, filozofskog, antropološkog, sociološkog, psihološkog, medicinskog, političkog i gospodarskog motrišta. Izlazi četiri puta godišnje u izdanju Carfaxa.

Oxford Studies in Comparative Education (Oxfordske studije komparativnog odgoja i obrazovanja).
Časopis objavljuje tematske priloge komparativne naravi na međunarodnoj razini, uključujući izvorne znanstvene članke i preglede, npr. o standardima istraživanja i prakse u matematici i drugim predmetima. Godišnje izlaze dva broja u izdanju Triangle Journals.

Pedagogy, Culture and Society (Pedagogija, kultura i društvo).
Do 2000. godine časopis je izlazio pod nazivom Studije kurikuluma (*Curriculum Studies*). Predstavlja međunarodni forum za kontekstualne rasprave o kurikulumu. Identitet časopisa temelji se na uvjerenju da rasprave o kurikulumu moraju obuhvaćati međunarodnu prosvjetnu zajednicu; odvijati se u obliku otvorenog razgovora u kojemu uz učitelje, političare, stručnjake i školsku upravu, sudjeluje cjelokupna svjetska javnost; biti eklektičke i interdisciplinarne te se oslanjati na niz teorijskih i praktičkih škola; refleksivno motriti prošlost, sadašnjost i budućnost politike i prakse kurikuluma u kontekstu kulture, politike i ideologije; uključiti komunikaciju između pripadnika različitih kultura, primjerice 'postkolonijalnih' afričkih i azijskih sredina, 'postcentraliziranih' sredina Istočne Europe te 'postmodernih' sredina zapadnih liberalnih demokracija. Iako je usredotočen na Europu, časopis donosi i preglede razvoja kurikuluma u Sjevernoj i Južnoj Americi, Africi, Aziji i Australiji. Izlazi tri puta godišnje u izdanju Triangle Journals.

Phi Delta Kappan (Phi Delta Kappan).
Časopis objavljuje zanimljive, informativne i misaono poticajne osvrte na suvremene probleme i trendove u području politike odgoja i obrazovanja, uključujući teorijskometodološka pitanja istraživanja, izradu nastavnih programa i organizaciju školovanja. Izlazi u izdanju istoimene međunarodne organizacije posvećene profesionalnom razvoju učitelja. Godišnjak sadrži osam brojeva.

Prospects: Quarterly Review of Education (Izgledi: Tromjesečna revija za odgoj i obrazovanje).
Časopis UNESCO-ova Međunarodnog instituta za obrazovanje objavljuje komparativne priloge o inovacijama u odgoju i obrazovanju u najširem smislu, dotičući se pitanja filozofije

odgoja i obrazovanja, teorije kurikuluma, nastavnih metoda i oblika rada, financiranja i upravljanja odgojnoobrazovnom djelatnošću i sl. Redovito se objavljuju tekstovi većeg broja autora koji istu temu raščlanjuju s različitih polazišta.

PROSPERO: A Journal of New Thinking in Philosophy of Education (PROSPERO: Časopis za novo mišljenje u filozofiji odgoja i obrazovanja).
Časopis je počeo izlaziti sredinom devedesetih godina kao glasilo PER grupe, koja polazi od stava da je promjene u obrazovanju moguće postići samo temeljem radikalnih promjena u filozofiji obrazovanja. Prilozi moraju nadići razinu puke lingvističke i logičke raščlambe koja je sama sebi svrhom i sadržavati nov način mišljenja koji omogućuje promjenu odgojno-obrazovne prakse. Izlazi u izdanju Triangle Journals dva puta godišnje.

Quality in Higher Education: Theory and Practice (Kvaliteta u visokom obrazovanju: Teorija i praksa).
Ovaj časopis međunarodne orijentacije posvećen je pitanjima upravljanja, nadzora i poboljšanja kakvoće visokog obrazovanja u skladu s društvenim i gospodarsko-tehnološkim promjenama. Danas se od ustanova za visoko obrazovanje traži veća transparentnost, poglavito glede javnih izdataka, upisnih kvota i kriterija uspjeha na studiju, te usklađenost visokoškolskih programa s potrebama internacionalizacije tržišta rada. Sve veća međunarodna pokretljivost studenata, nastavnog osoblja i istraživača za sobom povlači potrebu za utvrđivanjem jasnih međunarodnih kriterija za priznanje znanstvenih i stručnih kvalifikacija, što su neke od tema kojima se bave objavljeni tekstovi. Izlazi u izdanju Carfaxa tri puta godišnje.

Recherche et formation (Istraživanje i obrazovanje).
Jedan od dvaju časopisa u izdanju francuskog Nacionalnog instituta za pedagoška istraživanja (*Institut National de Recherche Pedagogique*) u Parizu, u kojemu se objavljuju teorijske rasprave i rezultati empirijskih istraživanja u području odgoja i obrazovanja, najavljuju novi trendovi u obrazovanju i izobrazbi i sl. Izlazi tri puta godišnje.

Reflective Practice (Refleksivna praksa).
Novi časopis koji se pojavio 2000. godine kao odgovor na sve veću potrebu istraživača i praktičara u odgoju i obrazovanju za razmjenom istraživanja i iskustava glede mogućnosti promicanja refleksivne prakse koja vodi kritičkom pristupu, reorganizaciji i političkom aktivizmu u području odgoja i obrazovanja. Među najavljenim temama su: različiti oblici i svrhe refleksivne prakse, učenje refleksivne spoznaje, podučavanje refleksivnog mišljenja, odnos između refleksije i kvalitete rada. Časopis izlazi tri puta godišnje u izdanju Carfaxa.

Research in Post-Compulsory Education (Istraživanje u poslijeobveznom obrazovanju).
Časopis se pojavio sredinom devedesetih kao međunarodni forum za razmjenu rezultata istraživanja u ovom važnom, ali znatno zanemarenom području obrazovanja. U njemu svojim radovima sudjeluju istraživači iz cijelog svijeta. Sadržaj pojedinih brojeva, sažeci i cjeloviti tekstovi iz ranijih brojeva mogu se naći na Internetu (www.triangle.co.uk/rpe). Godišnje izlaze tri broja u izdanju Triangle Journals.

Research in Science & Technological Education (Istraživanja u znanstvenom i tehnološkom odgoju i obrazovanju).
Ovaj međunarodno orijentirani časopis objavljuje rezultate istraživanja o psihologijskim, sociologijskim, gospodarskim i organizacijskim aspektima znanstvenog i tehnološkog obrazovanja te studije o vrednovanju kurikuluma. Izlazi dva puta godišnje, u izdanju Carfaxa.

Research into Higher Education Abstracts (Sažeci radova u području istraživanja visokog obrazovanja).
U svrhu promicanja spoznaja i rasprava o međunarodnim istraživanjima visokog obrazovanja, u ovom časopisu izlaze sažeci radova o teoriji i praksi visokog obrazovanja. Na godinu se objavi više od 600 sažetaka. Izlazi u izdanju Carfaxa tri puta godišnje.

Research Papers in Education (Prilozi o istraživanju odgoja i obrazovanja).
Časopis objavljuje tekstove u području prosvjetne politike i prakse. Autorima se otvara prostor za osvrte na politike i teorije odgoja i obrazovanja i predstavljanje rezultata svojih istraživanja. Teme su veoma raznovrsne: podučavanje čitanja, jednakost prilika, obrazovne mogućnosti nakon navršene šesnaeste godine, alkoholizam i djeca, obrazovanje za posebne potrebe, lokalno upravljanje školama itd. Izlazi tri puta godišnje u izdanju Routledgea.

Revue française de pédagogie (Francuska revija za pedagogiju).
Jedan od dvaju časopisa francuskog Nacionalnog instituta za pedagoška istraživanja (*Institut National de Recherche Pedagogique*) u Parizu, u kojemu se objavljuju rezultati fundamentalnih, razvojnih i primijenjenih istraživanja, teorijske rasprave i kritički osvrti te stručni prilozi o velikom broju problema u odgoju i obrazovanju. Izlazi četiri puta godišnje.

Scandinavian Journal of Educational Research (Skandinavski časopis za istraživanje odgoja i obrazovanja).
Ovaj međunarodni časopis već četrdesetak godina predstavlja forum za razmjenu mišljenja o središnjim problemima teorije i prakse odgoja i obrazovanja. U njemu se objavljuju filozofske, povijesne, poredbene i ekperimentalne studije koje slijede različite metodološke obrasce. Osobita pozornost posvećuje se poticanju znanstvenih rasprava o budućnosti odgoja i obrazovanja. Izlazi u suradnji s Carfaxom, četiri puta godišnje.

School Leadership & Management (Vođenje i upravljanje školom).
Ovaj ugledni međunarodni časopis koji je ranije izlazio pod nazivom 'Školska organizacija' (*School Organisation*) objavljuje članke, izvješća, novosti i informacije o organizaciji i upravljanju školom. Temeljni interes časopisa jest unaprjeđenje odgojno-obrazovne prakse, pa se u njemu najčešće objavljuju prilozi praktičara koji uspješno povezuju teorijsku i praktičnu dimenziju problema. Područja koja časopis pokriva su: vrednovanje rada i stručno usavršavanje učitelja; uspješno upravljanje odgojno-obrazovnom ustanovom; školski kurikulum; utvrđivanje i provedba prosvjetne politike; vođenje u školi; timski rad i djelotvorno zastupanje; uspješno organiziranje vremena i upravljanje obvezama; nadzor i nadgledanje odgoja i obrazovanja; informacijski sustavi i škola; marketing; reorganizacija škole; djelotvorno upravljanje promjenama itd. Objavljuje ga Carfax, četiri puta godišnje.

School Organisation & Management Abstracts (Sažeci radova u području organizacije i upravljanja školom).
U ovom međunarodnom časopisu namijenjenom znanstvenicima i praktičarima, objavljuju se sažeci članaka objavljenih drugdje a posvećenih izradi kurikuluma, razvoju nastavnog osoblja, vodstvu i odlučivanju. Izlazi četiri puta godišnje, u izdanju Carfaxa.

School Psychology International (Međunarodni časopis za školsku psihologiju).
Međunarodni časopis koji se bavi pitanjima teorije i prakse razvoja pojedinca u kontekstu škole i zajednice. Objavljuje radove koji su rezultat znanstvenih istraživanja ili dobre prakse, uključujući nove pristupe i metode u tom području. Časopis tiska Sage u suradnji s

Međunarodnom udrugom za školsku psihologiju (*International School Psychology Association - ISPA*) četiri puta godišnje.

Simulation and Gaming: An International Journal of Theory, Practice and Research (Simulacija i igranje: Međunarodni časopis za teoriju, praksu i istraživanje).
Ovaj međunarodni, interdisciplinarni časopis službeno je glasilo Udruge za simulaciju u poslovanju i iskustveno učenje (*Association for Business Simulation and Experiential Learning - ABSEL*), Međunarodne udruge za simulaciju i igranje (*International Simulation and Gaming Association - ISAGA*), Japanske udruge za simulaciju i igranje (*Japanese Association of Simulation and Gaming - JASAG*) i Sjevernoameričke udruge za simulaciju i igranje (*North American Simulation and Gaming Association - NASAGA*). Bavi se metodičkim inovacijama u odgoju i obrazovanju, osobito pitanjima kompjutorske simulacije, igranja uloga, modeliranja, iskustvenog učenja i igrokazima. Članci su namijenjeni svim zaposlenicima u odgoju i obrazovanju, od učitelja do znanstvenika. Izlazi četiri puta godišnje u izdanju Sage.

Sociology of Education (Sociologija odgoja i obrazovanja).
Časopis Američke sociološke udruge (*American Sociological Association*) objavljuje izvješća o rezultatima sociologijskih istraživanja obrazovanja i škole u SAD i drugim dijelovima svijeta. Bavi se pitanjima profesionalnog obrazovanja u kontekstu globalizacije tržišta, problemima interakcije u razredu i školi između učenika različitih kultura i spola, odnosom društvenog okružja i škole, razvojem intelektualnih umijeća i sl. Izlazi četiri puta godišnje.

Sociology of Education Abstracts (Sažeci radova u području sociologije odgoja i obrazovanja).
Već više od tri desetljeća ovaj časopis donosi više od 600 sažetaka članaka i knjiga u području sociologije odgoja i obrazovanja. Izdaje ga Carfax, četiri puta godišnje.

Special Educational Needs Abstracts (Sažeci radova u području odgoja i obrazovanja osoba s posebnim potrebama).
Informativni periodičnik sažetaka za znanstvenike, stručnjake, političare i roditelje koje zanimaju odgojno-obrazovne potrebe djece i odraslih s tjelesnim, intelektualnim, emocionalnim ili socijalnim problemima. Prati sva važnija izdanja u tom području, uključujući saopćenja sa skupova koja nisu lako dostupna čitateljstvu. Povezan je s časopisom CORE koji izlazi na mikrofišeima. Izdaje ga Carfax, četiri puta godišnje.

Sport, Education and Society (Šport, obrazovanje i društvo).
Časopis je međunarodno stjecište izvješća o rezultatima istraživanja pedagogijskih, društvenih, kulturnih, političkih i etičkih pitanja vezanih uz tjelesne aktivnosti, rekreaciju i šport. Obuhvaća pitanja kurikuluma te sadržaja i konteksta tjelesnog odgoja u formalnim i neformalnim odgojnoobrazovnim sredinama, uključujući pedagogiju igre, industriju slobodnog vremena, privatne klubove za tjelesnu rekreaciju i rehabilitacijske centre. Izlazi dva puta godišnje u izdanju Carfaxa.

Studies in Continuing Education (Istraživanja cjeloživotnog obrazovanja).
Časopis nastoji unaprijediti teoriju i praksu cjeloživotnog obrazovanja. Sadrži prikaze novih inicijativa, rasprave o ključnim problemima, istraživačka i razvojna izvješća, refleksivne članke o teoriji i praksi cjeloživotnog obrazovanja i dr. Okrenut je potrebama onih koji su uključeni u permanentno obrazovanje za zanimanje, stručno osposobljavanje, razvoj ljudskih resursa i dr. Izlazi dva puta godišnje, u izdanju Carfaxa.

Studies in Higher Education (Studije visokog obrazovanja).
Časopis Društva za istraživanje visokog obrazovanja (*Society for Research into Higher Education*) objavljuje priloge o teoriji i praksi visokog obrazovanja. Prednost daje trima vrstama radova: interdisciplinarnim studijama o podučavanju i učenju koje uključuju spoznaje iz sociologije, filozofije, psihologije, ekonomije, povijesti te kulturnih i političkih studija; studijama u kojima sveučilišni profesori refleksivno motre vlastitu praksu; i sinoptičkim pregledima. Od priloga se traži znanstvena objektivnost ali i jednostavan stil pisanja koji je pristupačan laicima. Izlazi tri puta godišnje, u izdanju Carfaxa.

Teacher Development (Razvoj učitelja).
Međunarodni časopis u kojemu se kritičkim promišljanjem nastavne prakse nastoje unaprijediti profesionalna znanja, vještine i sposobnosti učitelja. Članci prate profesionalno usavršavanje učitelja tijekom njihova radnog vijeka u različitim političkim i profesionalnim kontekstima. Riječ je ponajprije o opisima osobnih iskustava, procjeni politika i praksi profesionalnog usavršavanja, izvješćima o istraživanjima i teorijskim osvrtima. Izlazi tri puta godišnje, u izdanju Triangle Journals.

Teachers and Teaching: Theory and Practice (Učitelji i podučavanje: Teorija i praksa).
Časopis osigurava međunarodni forum za istraživače koji se bave pitanjima učiteljske profesije i podučavanjem. Objavljuje priloge koji slijede kvantitativne i kvalitativne istraživačke obrasce. Potiču se interdisciplinarni i kros-kulturalni prilozi usmjereni na socijalne, političke i povijesne pretpostavke učiteljske djelatnosti. Česte teme su: učiteljske praktične teorije i vjerovanja, biografije učitelja, mišljenje učitelja kao dio profesionalne akcije i dr. Časopis je povezan s Međunarodnom udrugom za istraživanje učitelja i podučavanja (*International Study Association on Teachers and Teaching - ISATT*). Izlazi u izdanju Carfaxa tri puta godišnje.

Teaching and Change (Podučavanje i promjena).
Časopis predstavlja otvoreni forum za učitelje u pogledu poboljšanja nastavne prakse i unaprjeđenja razredne zajednice. Na stranicama časopisa učitelji raspravljaju o problemima podučavanja i organizacije škole. Izdaje ga Sage/Corwin Press u suradnji sa Stručnom knjižnicom NEA-e (*NEA Professional Library*), četiri puta godišnje.

Teaching Education (Podučavati odgoj i obrazovanje).
Časopis osigurava interdisciplinarni forum za inovatina istraživanja i praksu u području izobrazbe učitelja. Objavljuju se prilozi koji ispituju društvene, kulturne, didaktičke i metodičke aspekte izobrazbe učitelja na sveučilištima i višim školama, u cilju poticanja općih društvenih promjena. Česte teme su: utjecaj novih kultura i globalizacije na kurikulum i teoriju odgoja; novi oblici suradnje između sveučilišta, škola i sektora usluga; generacijske i kulturne promjene u ustanovama za izobrazbu učitelja; nove tehnologije u izobrazbi učitelja i dr. Od 2000. godine izlazi u izdanju Carfaxa, tri puta godišnje.

Teaching Exceptional Children (Podučavati izuzetnu djecu).
Časopis je službeno glasilo Vijeća za izuzetnu djecu (*Council for Exceptional Children*). Namijenjen je učiteljima djece s teškoćama u razvoju i nadarene djece. Osobitu pozornost časopis posvećuje unaprjeđenju nastavnih metoda, nastavnog materijala i školske opreme u skladu s potrebama izuzetne djece. Izlazi šest puta godišnje.

Teaching in Higher Education (Podučavati u visokom obrazovanju).

Časopis donosi interdisciplinarne članke o podučavanju, učenju i kurikulumu u visokom školstvu. Posebno se bavi pitanjem temelja i konteksta podučavanja. Objavljuje poredbene studije iz različitih kultura kao i oglede o odnosu između podučavanja i istraživanja visokoškolske nastave. Promiče kritičke i inovativne tekstove. Izlazi u izdanju Carfaxa četiri puta godišnje.

Technical Education & Training Abstracts (Sažeci radova u području tehničkog odgoja i izobrazbe).
Ovaj informativni periodičnik čitaju učitelji matematike, dizajna i tehnologije koje zanima strukovna, dopunska i cjeloživotna izobrazba za industriju, trgovinu i razna zanimanja. Na godinu objavljuje više od 600 sažetaka članaka, knjiga i izvješća. Izlazi u izdanju Carfaxa, četiri puta godišnje.

Theory into Practice (Iz teorije u praksu).
Časopis 'Iz teorije u praksu' predstavlja forum za propitivanje primjerenosti i djelotvornosti teorijskih i istraživačkih obrazaca u području obrazovanja za odgojno-obrazovnu praksu. Cilj mu je predstaviti što veći broj gledišta o istoj temi, primjerice o kulturno relevantnom podučavanju ili o reformi zdravstvenog obrazovanja.

Urban Education (Urbani odgoj i obrazovanje).
Časopis objavljuje kritičke priloge koji se oslanjaju na rezultate istraživanja škola, prosvjetnih djelatnika i učenika u urbanim sredinama u kojima uglavnom žive marginalizirane manjinske grupe. Među člancima se nalaze naslovi kao što su: 'Gledišta budućih seoskih učitelja na podučavanje u urbanoj školi' ili 'Obrasci izrade pismenih radova urbanih afroameričkih učenika' itd. Izlazi pet puta godišnje u izdanju Sage/Corwin Press.

Young Children (Djeca rane dobi).
Časopis Nacionalne udruge za odgoj djece rane dobi (*National Association for the Education of Young Children*) iz Sjedinjenih Država donosi izvješća o istraživanjima i osvrte na organizacijske, sadržajne i metodičke inovacije u odgoju najmlađih.

Youth and Society (Mladež i društvo).
Interdisciplinarni i kros-kulturalni međunarodni časopis u kojemu se objavljuju tekstovi različitog profila u širokom rasponu tema odnosa mladeži i društva u suvremenim promjenjivim uvjetima. Među problemima su: prerana trudnoća, mladenačke klike i bande, obrazovanje o AIDS-u, spolno zlostavljanje i sl. Povremeno se objavljuju tematski brojevi, npr. Mladež i otpor. Izlazi četiri puta godišnje u izdanju Sage.

Odgoj i obrazovanje za ljudska prava, mir, demokratsko građanstvo i međukulturno razumijevanje

AFB-Info (AFB Info).
AFB-Info izlazi na njemačkom i engleskom jeziku. Donosi izvješća o istraživanjima mira i rješavanja sukoba. Izlazi kao glasilo Centra za mirovne studije (*Centre for Peace Studies*) iz

Bonna dva puta godišnje.

AFB-Text (AFB Tekst).
Tematsko izdanje Centra za mirovne studije (*Centre for Peace Studies*) u Bonnu u sklopu kojega se objavljuju filozofske i znanstvene rasprave, izvješća sa skupova, informacije o projektima i literaturi itd.

African Centre for Human Rights Newsletter (Glasnik Afričkog centra za ljudska prava).
Izdanje Afričkog centra za istraživanje demokracije i ljudskih prava (*African Centre for Democracy and Human Rights Studies*), u kojemu se objavljuju osvrti, informacije o projektima, skupovima i objavljenim knjigama u području promicanja i zaštite ljudskih prava.

Alpe Adria (Alpe-Jadran).
Časopis mreže Alternativa Alpe-Jadran (*Alpen Adria Alternativ*) donosi izvješća o mirovnim, ekološkim i srodnim problemima u području regije Alpe-Jadran (sjeverna Italija, Slovenija, Hrvatska, zapadna Mađarska i Austrija). Cilj je te organizacije pokretati i poticati inicijative kojima se podupire uspostavljanje mirovne zone i "Europe regija" na ovim prostorima.

Amnesty International Newsletter (Glasnik Amnesty Internationala).
Bilten međunarodne nevladine udruge za zaštitu ljudskih prava *Amnesty International* koji sadrži informacije o djelatnostima institucije na zaštiti ljudskih prava u svijetu. Izlazi mjesečno.

Arab Review of Human Rights (Arapska revija za ljudska prava).
Časopis Arapskog instituta za ljudska prava (*Arab Institute for Human Rights*). Izlazi povremeno.

BBI Jewish Monthly (Židovski mjesečnik Međunarodne udruge B'nai B'rith).
Bilten nevladine organizacije *B'nai B'rith International*, koja se bori za zaštitu prava židovskog naroda te protiv diskriminacije na temelju rasne ili vjerske pripadnosti.

Bilingual Family Newsletter (Glasnik za dvojezičnu obitelj).
Glasnik je posvećen etnički miješanim obiteljima u kojima se djeca odgajaju dvojezično ili višejezično. Objavljuje kratke informativne članke o suvremenim pogledima na učenje jezika, dvojezičnost, odnos materinskog i drugog jezika, školovanje itd. Ovdje se mogu naći i prilozi koji opisuju živote dvojezičnih obitelji, probleme na koje nailaze i načine na koje se nose s tim problemima. Izlazi četiri puta godišnje u izdanju Multilingual Matters.

Bilingualism: Language and Cognition (Bilingvizam: Jezik i spoznaja).
U ovom se časopisu problemu bilingvizma pristupa iz kognitivno-znanstvenog motrišta, u cilju istraživanja iskustava bilingvalnih osoba i poticanja rasprava u tom području. Najčešće se objavljuju radovi na temu bilingvalne jezične kompetencije, percepcije i produkcije; bilingvalnog učenja jezika kod djece i odraslih; neurolingvistike bilingvizma u odnosu na normalni i oštećeni mozak; nelingvističkih kognitivnih procesa bilingvalnih osoba i dr. Izlazi tri puta godišnje, u izdanju Cambridge University Press.

Boletin del IIDH (Bilten Interameričkog instituta za ljudska prava).
Časopis donosi izvješća o djelovanju Interameričkog instituta za ljudska prava (*Instituto Interamericano de derechos humanos*), nevladine organizacije sa sjedištem u Costa Riki, čiji je cilj promicati građanska, politička, gospodarska, socijalna i kulturna prava te pridonositi

jačanju demokratizacije u državama Sjeverne i Južne Amerike. Izlazi svaka tri mjeseca.

Breakthrough News (Proboj novosti).
Časopis Udruge za globalni odgoj i obrazovanje (*Global Education Associates*). Izlazi tri puta godišnje.

Brecha (Utisak).
Časopis Povjerenstva za zaštitu ljudskih prava u Srednjoj Americi (*Comisión para la defensa de los derechos humanos en Centroamerica*). Izlazi svaki mjesec.

Bulletin des droits de l'homme (Bilten za ljudska prava).
U biltenu Luxemburškog instituta za ljudska prava (*Institut Luxembourgeois des droits de l'homme*) objavljuju se izvješća o radu Europskog suda i Komisije za ljudska prava te dokumenti i odluke Europske komisije. Izlazi dva puta godišnje.

Calendar of Internationalism (Kalendar internacionalizma).
Bilten nevladine udruge 'Ujedinjeni za interkulturalnu akciju' (*United for Intercultural Action*), jedinstvene mreže 267 organizacija iz 36 europskih zemalja, koja se zalaže za ljudska prava, osobito prava izbjeglica i doseljenika te iskorjenjivanje rasne diskriminacije, fašizma i nacionalizma. Izlazi šest puta godišnje.

Carta Informativa SERPAJ-AL (Izvješće Latinoameričke službe za mir i pravdu).
Bilten Latinoameričke službe za mir i pravdu (*Servicio paz y justicia en America Latina - SERPAJ-AL*). Izlazi svaka dva mjeseca.

Center Correspondent (Izvjestitelj centra).
Glasnik donosi pregled programa, projekata i važnijih djelatnosti Centra za građanski odgoj (*Center for Civic Education*) u Calabasasu, SAD.

Child Abuse and Neglect: The International Journal (Zlostavljanje i zanemarivanje djece: Međunarodni časopis).
U časopisu koji svaki mjesec izdaje Međunarodno društvo za sprječavanje zlostavljanja i zanemarivanja djece (*International Society for Prevention of Child Abuse and Neglect-ISPCAN*) multidisciplinarno se sagledavaju problemi zlostavljanja i zanemarivanja djece, uključujući spolno zlostavljanje, s osobitim naglaskom na istraživanje djelotvornih postupaka sprječavanja i liječenja posljedica zlostavljanja. U širem smislu, časopis obuhvaća sve aspekte života koji pogoduju ili štete zdravim obiteljskim odnosima. Prilozi dolaze uglavnom iz područja psihologije, psihijatrije, socijalnog rada, medicine, prava, pedagogije i antropologije, kao i od organizacija za prava djece. Izlazi mjesečno.

Child Maltreatment: Journal of the American Professional Society on the Abuse of Children (Zlostavljanje djeteta: Časopis Američkog društva za istraživanje zlostavljanja djece).
Objavljuje znanstvene i tehničke inovacije u području pružanja pomoći zlostavljanoj djeci. Namijenjen je praktičarima, prosvjetnoj administraciji i istraživačima mentalnog zdravlja, zaštite djece, zakonodavstva i drugih bliskih disciplina. Časopis izlazi u suradnji s izdavačkom kućom Sage, četiri puta godišnje.

Children at Risk (Djeca u opasnosti).
List Evangeličke luteranske crkve u Americi (*Evangelical Lutheran Church in America*)

opisuje nedaće koje proživljavaju djeca iz raznih krajeva svijeta i kršenja dječjih prava što iziskuje intervenciju međunarodne zajednice. Donosi članke, fotografije, pisma djece iz cijelog svijeta te molitve za mir iz kršćanske, islamske i židovske tradicije.

Children First! (Djeca imaju prednost!).
Ovaj UNICEF-ov časopis izvješćuje o problemima djece u Velikoj Britaniji i svijetu te o radu i aktivnostima UNICEF-a u Velikoj Britaniji. Namijenjen je mladeži i odraslima. Izlazi tri puta godišnje.

Children Worldwide (Djeca širom svijeta).
Mjesečni bilten Međunarodnog katoličkog ureda za djecu (*International Catholic Child Bureau*).

Christians in Need (Potrebiti kršćani).
Mjesečnik međunarodne udruge 'Kršćanska solidarnost' (*Christian Solidarity International*) koja se bori za prava kršćana izloženih progonima i diskriminaciji zbog vjere.

CIVNET's Journal for Civic Society (CIVNET-ov časopis za građansko društvo).
Online časopis međunarodne udruge CIVITAS sa sjedištem u Strasbourgu. Sadrži članke, izvješća i preglede najnovijih knjiga u području građanskog odgoja i obrazovanja. Nalazi se na stranici: www.civnet.org/journal.

Collegium Anthropologicum.
Časopis Instituta za antropologiju iz Zagreba donosi članke antropologijske problematike iz različitih područja, kao što su stomatologija, biologija, genetika, kulturna sociologija itd. Izlazi na engleskom jeziku dva puta godišnje.

Conscience et liberté (Savjest i sloboda).
Časopis Međunarodne udruge za zaštitu vjerskih sloboda (*International Association for the Defense of Religious Liberty*) sa sjedištem u Švicarskoj. Izlazi dva puta godišnje.

Cooperation and Conflict: Nordic Journal of International Studies (Suradnja i sukob: Nordijski časopis za međunarodne studije).
Jedini časopis ove vrste na engleskom jeziku koji pruža mogućnost razmjene mišljenja i rezultata istraživanja znanstvenicima i stručnjacima za međunarodne odnose. Usmjeren je na propitivanje skandinavske vanjske politike i međunarodnih odnosa, europskih integracija, baltičkih tranzicijskih zemalja i dr. Izlazi u suradnji Nordijske udruge za međunarodne studije (*Nordic International Studies Association - NISA*) i Sage četiri puta godišnje.

CPC Information (Informacije Kršćanske mirovne konferencije).
Glasilo Kršćanske mirovne konferencije (*Christian Peace Conference*). Tiska se deset puta godišnje.

Croatian International Relations Review (Hrvatska revija za međunarodne odnose).
Revija je posvećena međunarodnim odnosima te položaju i djelatnostima Hrvatske u međunarodnoj zajednici. Donosi tekstove dokumenata o hrvatskoj vanjskoj politici, recenzije knjiga, obavijesti o međunarodnim konferencijama itd. Izlazi tromjesečno, na engleskom jeziku, u izdanju Instituta za međunarodne odnose iz Zagreba.

CSHR Newsletter (Glasnik Centra za proučavanje ljudskih prava).

Bilten Centra za proučavanje ljudskih prava (*Center for the Study of Human Rights*) iz New Yorka. Izlazi tri puta godišnje.

Cultural Studies (Kulturne studije).
Određujući kulturu kao uključiv pojam, ovaj međunarodni i interdisciplinarni časopis objavljuje tekstove koji potiču intelektualno i političko eksperimentiranje, intervenciju i dijalog. Njeguje otvorene, analitičke i kritičke rasprave u još nedovoljno istraženim područjima kulturne prakse unutar gospodarskog, političkog, geografskog, povijesnog, materijalnog i svakodnevnog konteksta. Nastoji razotkrivati procese kojima se reproduciraju postojeće tehnike, institucije i strukture moći. Posebni brojevi posvećeni su predstavljanju nacionalnih, etničkih i drugih tradicija. Izlazi u izdanju Routledgea, četiri puta godišnje.

Culture and Psychology (Kultura i psihologija).
Uređivačka politika časopisa promiče shvaćanje da se svako mišljenje, osjećanje i djelovanje odvija u kulturnom kontekstu. Prilozima se nastoji poticati kritički i društveno osviješten pristup osobnosti koji polazi od uvida u postojeću literaturu i teorijska motrišta. Interdisciplinarnost pristupa omogućuje uvide u kojima se spajaju psihologija, antropologija, sociologija, teorija odgoja i obrazovanja, etnografija, lingvistika, komunikologija i filozofija. Izlazi četiri puta godišnje, u izdanju Sage.

Culturelink.
Bilten CULTURELINKA, svjetske Mreže za istraživanje i suradnju u kulturnom razvoju *(Network for Research and Co-operation in Cultural Development)*, koja djeluje uz potporu UNESCO-a i Vijeća Europe. U Mrežu su uključene ustanove za istraživanje, informiranje i dokumentaciju u području kulturnog razvoja. Temeljna svrha Mreže je promicanje regionalnih, međuregionalnih i međunarodnih istraživačkih projekata, stvaranje baze podataka i publiciranje glasila. Središnjica Mreže je Institut za međunarodne odnose u Zagrebu. Bilten se tiska na engleskom četiri puta godišnje.

Cultures: Dialogue Between the People of the World (Kulture: Dijalog između ljudi svijeta).
Ovaj UNESCO-ov međunarodni časopis bavi se različitim temama u području književnosti, religije, glazbe, umjetnosti, zanata itd. Nudi suvremena viđenja tradicionalnih oblika izražavanja, raspravljajući o njihovoj povezanosti i kroskulturnim utjecajima, te raspravlja o suvremenim pojavama kao što su turizam, mediji i film.

Democracy and Nature (Demokracija i priroda).
Časopis koji je počeo izlaziti sredinom devedesetih godina kao međunarodni forum za razmjenu kritičkih stavova o inkluzivnoj demokraciji, uključujući niz radikalnih pristupa integraciji društva i gospodarstva, politike i prirode te razotkrivanju središta moći i njihove uloge u globalnoj krizi. Objavljuje tekstove koji se bave pitanjima direktne političke demokracije, demokracije u gospodarstvu, demokracije u društvu i ekološke demokracije. Izlazi tri puta godišnje, u izdanju Carfaxa.

Derechos Humanos (Ljudska prava).
Časopis Španjolske udruge za ljudska prava (*Asociación para derechos humanos de España*).

Development (Razvoj).
Časopis Instituta za međunarodne odnose iz Zagreba donosi znanstvene radove u području međunarodne ekonomije i razvoja, međunarodnih odnosa, ekonomije resursa, tranzicijske ekonomije, kulturnih odnosa itd. Izlazi tromjesečno, na engleskom jeziku.

Development: Journal of the Society for International Development (Razvoj: Časopis Društva za međunarodni razvoj).
Časopis izdaje 'Društvo za međunarodni razvoj' (*Society for International Development - SID*), globalna mreža koja okuplja pojedince i ustanove zainteresirane za pitanja participativnog, pluralističkog i održivog razvoja. Društvo nastoji otvoriti prostor za globalnu rekonstrukciju i razvoj potičući dijalog između Sjevera i Juga. Časopis sadrži provokativne *cyberspace* razgovore o vrućim pitanjima koji se vode na SID-ovoj web-stranici. Nadalje, prikazuje djelatnosti građanskih udruga širom svijeta usmjerene na razvoj globalne svijesti. Osim toga, u časopisu se objavljuju popisi novijih izdanja, obrazovnih programa i kampanja u različitim regijama.

Documentación sobre derechos humanos (Dokumentacija o ljudskim pravima).
Bilten Komisije za zaštitu ljudskih prava u Srednjoj Americi (*Comisión para la defensa de los derechos humanos en Centroamerica - CODEHUCA*).

Drepturile omului (Ljudska prava).
Časopis Rumunjskog instituta za ljudska prava (*Instututul roman pentru drepturile omului*).

Droit de regard (Pravo na gledište).
Časopis Međunarodnog društva za ljudska prava sa sjedištem u Njemačkoj (*Internationale Gesellschaft für Menschenrechte*).

Drugs: Education, Prevention and Policy (Droge: Obrazovanje, prevencija i politika).
Časopis je počeo izlaziti u prvoj polovici devedesetih kao forum za vođenje rasprava među političarima, praktičarima i istraživačima o pitanjima izrade i primjene mjera za suzbijanje uživanja droga. Časopis objavljuje rezultate multidisciplinarnih istraživanja, komentare i preglede mjera koje se poduzimaju za suzbijanje upotrebe droga u kulturno-povijesnom kontekstu te osvrte na izdanja u tom području. Izlazi četiri puta godišnje, u izdanju Carfaxa.

Echoes (Odjeci).
Bilten izlazi u sklopu Programa za pravdu i mir, Svjetskog vijeća crkava (*World Council of Churches*) koji je posvećen zaštiti ljudskih prava, posebice prava starosjedilaca, manjina i žena. Izlazi dva puta godišnje.

École et paix (Škola i mir).
Bilten Svjetske udruge za školu kao instrument mira (*Association mondiale pour l'école instrument de paix - EIP*).

Éducation & liberté (Obrazovanje i sloboda).
Mjesečno izdanje Međunarodne organizacije za razvoj slobode obrazovanja (*Organisation internationale pour le développement de la liberté d'enseignement - OIDEL*) iz Geneve.

Les enfants d'abord (Najprije djeca).
Časopis UNICEF-a u kojemu se objavljuju prilozi i kraće informacije o međunarodnim programima namijenjenim zaštiti i odgoju djece. Izlazi četiri puta godišnje.

Enfants de partout (Djeca od svuda).
Časopis Međunarodnog katoličkog ureda za djecu (*International Catholic Child Bureau - ICCB*). Izlazi četiri puta godišnje.

Les enfants du monde (Djeca svijeta).
Časopis Francuskog odbora za UNICEF. Pojavljuje se svaka četiri mjeseca.

Environmental Education Research (Istraživanje odgoja i obrazovanja za okoliš).
Časopis objavljuje znanstvene radove, preglede odgoja i obrazovanja za okoliš te izvješća sa stručnih skupova, komentare i kritičke osvrte na nacionalna i regionalna rješenja u odgoju i obrazovanju za okoliš. Kriteriji za prihvaćanje tekstova su: analitičnost i kritičnost, mogućnost korištenja ideja u drugim kulturnim i obrazovnim sustavima te pristupačnost teme međunarodnoj stručnoj javnosti. Časopis teži jačanju globalne svijesti i odgovornosti za očuvanje okoliša i održiv razvoj čovječanstva. Izlazi četiri puta godišnje, u izdanju Carfaxa.

Equality (Jednakost).
Povremeno izdanje Komisije za ljudska prava Nove Škotske (*Nova Scotia Human Rights Commission*) u Halifaxu, Kanada.

ESR Journal (Časopis organizacije Prosvjetni djelatnici za društvenu odgovornost).
Časopis organizacije Prosvjetni djelatnici za društvenu odgovornost (*Educators for Social Responsibility*) savjetuje prosvjetne djelatnike kako učenike podučavati za aktivan i odgovoran život. Sadrži članke teorijske i praktične naravi u kojima se razrađuju teme kao što su rješavanje sukoba, odgoj i obrazovanje za demokraciju i sl.

Ethnic and Racial Studies (Etničke i rasne studije).
Najutjecajniji međunarodni časopis za raščlambu suvremenih društvenih i političkih problema, uzroci kojih leže u području rase, etniciteta i nacionalizma. Predstavlja interdisciplinarni znanstveni forum za predstavljanje istraživanja i teorijskih ogleda iz sociologije, socijalne politike, antropologije, političkih znanosti, gospodarstva, zemljopisa, međunarodnih odnosa, povijesti, socijalne psihologije i kulturnih studija. Redovita posebna izdanja posvećena su razradi aktualnih svjetskih problema. Izlazi šest puta godišnje u izdanju Routledgea.

European Journal of Intercultural Studies (Europski časopis za interkulturalne studije), v. *Intercultural Education*.

European Societies (Europska društva).
Ovo je službeni časopis Europskog sociološkog udruženja (*European Sociological Association*), posvećen istraživanju velikih preobrazbi koje se danas zbivaju širom europskog kontinenta. Objavljuje radove vodećih europskih i svjetskih sociologa, koji obuhvaćaju tri razine: europsku, poredbena istraživanja i Europu iz međunarodnog motrišta. Različitim sociološkim pristupima prilazi se pitanjima kao što su: kako gospodarski, društveni i politički razvoj Zapadne te Srednje i Istočne Europe oblikuje diskurse spola, dobi, etniciteta i klase, kako društva i društvene grupe u raznim europskim regijama i zemljama odgovaraju na korjenite promjene koje utječu na mogućnost zapošljavanja, građanska prava, osobni i društveni život, kako snažni priliv doseljenika u zapadnoeuropske zemlje utječe na njihove kulturne, društvene, pravne i gospodarske ustanove. Izlazi tri puta godišnje, u izdanju Routledgea.

Euroscope Reports (Izvješća Euroskopa).
Jedan od časopisa Instituta za međunarodne odnose iz Zagreba, u kojemu se predstavljaju rezultati istraživanja o pitanjima europskih integracija, unutar Europske unije i u odnosu na

zemlje Srednje i Istočne Europe. Namijenjen je stručnjacima u Hrvatskoj i inozemstvu, a cilj mu je poticati suradnju među istraživačima. Izlazi tromjesečno, na engleskom jeziku.

Flüchtlinge (Izbjeglice).
Časopis Visokog povjerenika Ujedinjenih naroda za izbjeglice (UNHCR) izlazi na njemačkom, engleskom i francuskom jeziku. Posvećen je problemima smještaja izbjeglica, trgovine ljudima, zaštite izbjeglica, ostvarivanja prava na azil, zakonskim mjerama za sprječavanje ilegalnog doseljavanja i dr.

Gender and Education (Spol i obrazovanje).
Časopis je pokrenut kao međunarodni forum za rasprave o multidisciplinarnim istraživanjima i idejama o odgoju i obrazovanju koje koriste spol kao temeljnu kategoriju raščlambe izvan seksističkog i rasističkog diskursa. Teži promicanju feminističkog shvaćanja, teorije i prakse na svim razinama odgoja i obrazovanja, uključujući nefomalno i izvanškolsko učenje. Godišnje izlazi u četiri broja, u izdanju Carfaxa.

Global Lernen (Globalno učenje).
Ovaj časopis organizacije Školski projekti o globalnom učenju (*Schulprojektstelle Globales Lernen*) objavljuje informacije, materijale i didaktičke naputke za srednjoškolske učitelje globalnog odgoja i obrazovanja. Pojedine su rubrike posvećene različitim razvojnim smjerovima, novostima i literaturi. Izlazi tri puta godišnje.

Global Society: Journal of Interdisciplinary International Relations (Globalno društvo: Časopis za interdisciplinarne međunarodne odnose).
Časopis potiče nove interdisciplinarne pristupe istraživanju međunarodnih odnosa, osobito utjecaja globalizacije na dinamiku lokalnih, nacionalnih i transnacionalnih promjena. Među temama koje se obrađuju su: posljedice nacionalizma i borbe za identitet, migracije, rasizam, vjerski fundamentalizam, terorizam i kriminal, glad, genocid, uništavanje okoliša i dr. Časopis izlazi četiri puta godišnje, u izdanju Carfaxa.

Grazdanovedenie (Građanski odgoj i obrazovanje).
Tjedni bilten Ruske udruge za građanski odgoj i obrazovanje (*Russian Association for Civic Education*).

Group Processes and Intergroup Relations (Grupni procesi i odnosi među grupama).
Jedinstven međunarodni časopis u području socijalne psihologije posvećen pitanjima grupnih procesa i međugrupnih odnosa, od malih interaktivnih grupa do velikih društvenih sustava. Pokriva teme kao što su: diskriminacije, društveno kategoriziranje, odnosi između manjine i većine, predrasude i stereotipi, odlučivanje, sukobi i suradnja među grupama, društveni identitet, društvene dileme i sl. Izdaje ga Sage, četiri puta godišnje.

Hewar - Dialogue (Društvo - dijalog).
Mjesečnik Centra za primijenjena istraživanja u obrazovanju iz Jeruzalema, koji donosi tekstove u području odgoja i obrazovanja za ljudska prava i mirno rješavanje sukoba.

Humanitarian Dialogue (Humanitarni dijalog).
Bilten Međunarodnog instituta za humanitarno pravo (*Instituto internazionale di diritti umanitario*) iz San Rema. Izlazi tri puta godišnje.

Human Relations: Towards the Integration of the Social Sciences (Ljudski odnosi: Prema

integraciji društvenih znanosti).
Međunarodni forum za interdisciplinaran i cjelovit pristup društvenim fenomenima koji objedinjuje sociologiju, psihologiju, antropologiju, politologiju i gospodarstvo. Prvenstvo daje radovima u kojima se iznose rezultati kvalitativnih istraživanja društvenih fenomena koji su značajni za praksu. Problematizira teoriju i metodologiju društvenih znanosti. Izlazi mjesečno, u suradnji Tavistock instituta iz Londona i Sage.

Human Resource Development International (Međunarodni časopis za razvoj ljudskih resursa).
Shvaćajući pod organizacijom široku lepezu oblika, od samoupravnih timova i obiteljskih poduzeća, do globalnih kompanija, te propitujući podvojenost teorije i prakse, časopis se bavi pitanjima učenja i izvedbe na razini pojedinca, grupe i organizacije. Izlazi četiri puta godišnje, u izdanju Routledgea.

Human Rights Bulletin (Bilten za ljudska prava).
Mjesečni bilten Međunarodne lige za ljudska prava (*International League for Human Rights - ILHR*) iz New Yorka.

Human Rights Case Digest (Zbornik za ljudska prava).
Časopis Britanskog instituta za ljudska prava (*British Institute of Human Rights - BIHR*) u kojemu se objavljuju informacije o stanju ljudskih prava.

Human Rights Education Newsletter (Glasnik odgoja i obrazovanja za ljudska prava).
Periodično izdanje Mreže za odgoj i obrazovanje za ljudska prava (*Human Rights Network*) koje objavljuje kraće članke i osvrte te informacije o izvorima u ovom području, izvješća o skupovima, preglede knjiga i sl. Izlazi četiri puta godišnje.

Human Rights Information Sheet (Informacijski list o ljudskim pravima).
Redoviti bilten Vijeća Europe u kojemu se objavljuju informacije u području promicanja i zaštite ljudskih prava, uključujući obrazovanje za ljudska prava.

Human Rights Internet Reporter (Izvješća o ljudskim pravima s Interneta).
Časopis mreže 'Ljudska prava na Internetu' (*Human Rights Internet - HRI*).

Human Rights in the Arab World (Ljudska prava u arapskom svijetu).
Časopis Arapske organizacije za ljudska prava (*Arab Organization for Human Rights - AOHR*). Izlazi četiri puta godišnje.

Human Rights Monitor (Nadzor nad ljudskim pravima).
Časopis međunarodne nevladine udruge 'Međunarodna služba za ljudska prava' (*International Service for Human Rights*) sa sjedištem u Ženevi koji pruža analitičke i praktične informacije i savjete o međunarodnim standardima ljudskih prava i instrumentima njihove zaštite, uključujući izobrazbu u korištenju tih postupaka. Izlazi četiri puta godišnje na engleskom, francuskom i arapskom jeziku.

Human Rights Newsletter (Glasnik za ljudska prava).
Časopis Zagovaratelja ljudskih prava *(Human Rights Advocates)*, nevladine organizacije sa sjedištem u Kaliforniji, koja djeluje u 15 zemalja, pomažući pojedincima u ostvarenju njihovih prava. Izlazi tri puta godišnje.

Human Rights Research and Education Bulletin (Bilten za istraživanje i obrazovanje u ljudskim pravima).
Časopis Centra za istraživanje i obrazovanje u ljudskim pravima (*Human Rights Research and Education Centre*) u Ottawi, Kanada. Izlazi četiri puta godišnje.

Human Rights Teaching (Podučavanje ljudskih prava).
Svrha ovog UNESCO-ova časopisa jest usklađivanje i razmjena programa, informacija i iskustava učitelja i ustanova koje se zalažu za ljudska prava u raznim zemljama. Izlazi dva puta godišnje.

Human Rights Tribune (Pobornik ljudskih prava).
Časopis mreže 'Ljudska prava na Internetu' *(Human Rights Internet)*.

HURIDOCS News (Novosti mreže Informacijski i dokumentacijski sustavi za ljudska prava).
Povremeno glasilo međunarodne komunikacijske mreže Informacijski i jski sustavi za ljudska prava (*Human Rights Information and Documentation Systems - HURIDOCS*).

IAEWP Newsletter (Glasnik Međunarodne udruge učitelja za mir).
Povremeno glasilo nevladine organizacije Međunarodna udruga učitelja za mir (*International Association of Educators for World Peace - IAEWP*) koja ima sjedište u Sjedinjenim Državama.

Information, Communication and Society (Informacija, komunikacija i društvo).
Časopis predstavlja međunarodni interdisciplinarni forum za kritičko propitivanje razvoja i primjene informacijskih i komunikacijskih tehnologija (IKT). Na primjer, razmatraju se: novi oblici kompjuterski posredovane interakcije među ljudima; utjecaj IKT-a na globalizaciju te na razvoj lokalnih identiteta, etničku pripadnost i regionalne supkulture; nadzor nad kriminalnim aktivnostima putem IKT-a; utjecaj IKT-a na društvene strukture kao što su obitelji, tvrtke, obrazovne institucije, zdravstvene institucije itd.; utjecaj virtualnih svjetova na konstrukciju predmeta, prostora i entiteta u materijalnom svijetu i dr. Izlazi četiri puta godišnje, u izdanju Routledgea.

Intercultural Education (Interkulturalni odgoj i obrazovanje).
Časopis je ranije izlazio pod nazivom Europski časopis za interkulturalna istraživanja (*European Journal of Intercultural Studies*). Omogućuje susrete europskih i drugih istraživača i stručnjaka s različitim razumijevanjem interkulturalnih procesa i s različitim naglascima na tradicije i kontekst interkulturalizma. Neke od tema su: obrazovanje i suvremeno multikulturalno društvo, međukulturna komunikacija, obrazovanje za ljudska prava i anti-rasno obrazovanje, pluralizam i različitost u kontekstu demokracija, pluralizam u post-komunističkim i post-kolonijalnim zemljama, migracije, manjine i starosjedioci i dr. Časopis tiska Taylor & Francis za Međunarodnu udrugu za interkulturalna istraživanja *(International Association for Intercultural Studies - IAIE*) tri puta godišnje.

Interface.
Informativno glasilo Centra za istraživanje Roma Sveučilišta René Descartes iz Pariza (*Centre de recherches tsiganes*). Objavljuje kratke tekstove o socijalnim, pravnim, obrazovnim i kulturnim problemima Roma u Europi. Izlazi na engleskom, francuskom i španjolskom jeziku, četiri puta godišnje.

International Children's Rights Monitor (Međunarodni nadzor nad pravima djece).
Mjesečnik kojega izdaje središnjica Međunarodne udruge za zaštitu djece (*Defense for Children International - DCI*) u Ženevi.

International Journal of Bilingual Education and Bilingualism (Međunarodni časopis za dvojezično obrazovanje i dvojezičnost).
Časopis je posvećen pitanjima dvojezičnosti i višejezičnosti, dvojezičnog obrazovanja i učenja novih jezika u skladu s potrebom razvoja višejezične kompetencije, s jedne, i očuvanja jezične i kulturne raznolikosti, s druge strane. Časopis podržava globalni razvoj, inicijative, ideje i istraživanja u svezi s dvojezičnošću i dvojezičnim obrazovanjem, pospješuje suradnju stručnjaka s različitih kontinenata i omogućuje pristup najnovijim informacijama. Izlazi u izdanju Multilingual Matters četiri puta godišnje.

International Journal of Children's Rights (Međunarodni časopis o pravima djece).
Časopis objavljuje teorijske osvrte i praktično usmjerene članke namijenjene promicanju prava djece u svijetu, iz zakonodavstva, prava i političkih znanosti, psihologije, psihijatrije, pedagogije, sociologije, administracije, socijalnog rada, zdravstva, socijalne antropologije, gospodarstva, teologije i povijesti. Izlazi u izdanju Kluwer Academic Publishers.

International Journal of Inclusive Education (Međunarodni časopis za inkluzivni odgoj i obrazovanje).
Časopis je međunarodni multidisciplinarni forum za rasprave o inkluzivnom pristupu odgoju i obrazovanju na svim razinama školovanja. Prilozi su posvećeni pitanjima kakvoće kurikuluma, organizacijske strukture, prosvjetne politike i kulturnih preduvjeta za uključivanje svih učenika u obrazovne programe. Časopis objavljuje izvješća i procjene inventivnih inkluzivnih programa kojima se promiču jednakost i društvena pravda u obrazovanju, osobito glede onih pojedinaca i grupa koji su marginalizirani i diskriminirani na osnovi spola, rase, etničke pripadnosti, klasnog položaja i urođene ili stečene nesposobnosti. Izlazi četiri puta godišnje, u izdanju Taylora & Francisa.

The International Journal of Sustainable Development and World Ecology (Međunarodni časopis za održivi razvoj i svjetsku ekologiju).
U časopisu se objedinjuju koncepcije održivog razvoja i ekologije. Problemska okosnica zahvaća područja ekologije, gospodarstva i sociologije. Izvorne istraživačke studije, članci i pregledi polaze od pojma održivosti kao potencijalnog ključa za buduće raspolaganje svjetskim resursima. Interdisciplinarnošću se nastoji voditi uravnotežena rasprava. Neke od tema su: održivi razvoj u Europskoj uniji, mogućnosti oporavka istočnoeuropskih gospodarstava, komunikacija ekologa i gospodarstvenika, odlučivanje o istraživačkim prioritetima, bioraznolikost, globalno zagrijavanje, očuvanje nedirnute prirode, ekosustavi Trećeg svijeta i zemalja u razvoju i dr. Izlazi četiri puta godišnje u izdanju Parthenon Publishing.

International News (Međunarodne novosti).
Bilten Međunarodne lige žena za mir i slobodu (*Women's International League for Peace and Freedom*) iz Ženeve. Izlazi četiri puta godišnje.

International Peace Research Newsletter (Glasnik međunarodnih istraživanja mira).
Časopis Mershon centra pri Sveučilištu američke savezne države Ohio (*Mershon Centre/Ohio State University*). Izlazi tri puta godišnje.

International Yearbook of Children's Rights (Međunarodni godišnjak o pravima djece).
Ovaj godišnjak Međunarodne udruge za obranu djece (*Defence for Children International*) pruža sveobuhvatni pregled stanja u pogledu prava djece u svijetu. Sadrži niz članaka iz novina i časopisa o slučajevima kršenja prava te izvješća o zaštiti prava djece u nekoliko zemalja.

JCI World (Svijet Međunarodne udruge 'Jaycees').
Časopis Međunarodne udruge 'Jaycees' (*Jaycees International - JCI*) iz Sjedinjenih Država, koji izlazi na engleskom, francuskom, španjolskom, kineskom, japanskom i korejskom jeziku. Udruga potiče svijest o građanskoj odgovornosti i potrebi aktivnog sudjelovanja mladeži u društvenom razvoju te promiče ideje razumijevanja, dobre volje i suradnje među narodima. Izlazi četiri puta godišnje.

Journal d' IIDH (Časopis Međunarodnog instituta za ljudska prava).
Časopis Međunarodnog instituta za ljudska prava (*Institut International des droits de l'homme*) sa sjedištem u Francuskoj, koji promiče načela ljudskih prava i temeljnih sloboda te odgoj i obrazovanje za ljudska prava.

Journal of Children and Poverty (Časopis o djeci i siromaštvu).
Ovaj međunarodni časopis Instituta za djecu i siromaštvo (*Institute of Children and Poverty*), odjela za istraživanje i obrazovanje Domova za beskućnike (*Homes for the Homeless*), predstavlja forum za predstavljanje rezultata istraživanja i političkih smjernica u području obrazovanja i socijalne skrbi namijenjene djeci, mladeži i obiteljima pogođenim siromaštvom. Godišnjak sadrži dva broja. Od 2000. godine izlazi u izdanju Carfaxa.

Journal of Conflict Resolution (Časopis za rješavanje sukoba).
Značajni interdisciplinarni časopis međunarodnog Društva za znanost o miru (*The Peace Science Society*) koji objavljuje istraživanja i teorijske rasprave o sukobima među ljudima. Iako je prvenstveno usmjeren na međunarodne sukobe, na njegovim stranicama se nerijetko raspravlja i o nacionalnim, međugrupnim i interpersonalnim napetostima i sukobima. Izlazi u suradnji sa Sage, šest puta godišnje.

Journal of Ethnic and Migration Studies - JEMS (Časopis za studije etniciteta i migracija - JEMS).
Do početka sedamdesetih ovaj interdisciplinarni međunarodni časopis izlazio je pod nazivom Nova zajednica (*New Community*). Objavljuje visokorangirane znanstvene i pregledne radove iz svih područja društvenih znanosti na temu etničkog sukoba, diskriminacije, rasizma, nacionalizma, građanstva i politika integracije. Osobitu pozornost posvećuje vrednovanju politika u području migracija. Godišnjak sadrži četiri broja, a izlazi u izdanju Carfaxa.

Journal of Gender Studies (Časopis za studije spola).
Interdisciplinarni časopis posvećen pitanjima spola, uglavnom s feminističkih pozicija. Pokriva velik broj područja, uključujući prirodne znanosti, umjetnost i kulturu. Pregledi knjiga i informacije o skupovima su također dio redovitog sadržaja. Prvenstvo daje radovima koji odražavaju različite kulturne i spolne orijentacije, problematiziraju društvene konstrukcije odnosa između žena i muškaraca te općenito raspravljaju o ženskim i muškim iskustvima. Izlazi tri puta godišnje u izdanju Carfaxa.

Journal of Genocide Research (Časopis za istraživanje genocida).

Časopis je počeo izlaziti krajem devedesetih godina kako bi na međunarodnoj razini okupio znanstvenike i stručnjake zainteresirane za interdisciplinarna i komparativna istraživanja genocidnog mišljenja i djelovanja te njihova iskorjenjivanja. Osobita pozornost poklanja se pitanjima teorija i metoda istraživanja suvremenih pojava genocida. Nastoje se okupiti filozofi, teolozi, politolozi, pravnici i povjesničari. Izlazi tri puta godišnje, u izdanju Carfaxa.

Journal of Human Values (Časopis za ljudske vrijednosti).
Časopis je usmjeren na pitanja prijenosa ljudskih vrijednosti od lokalne do međunarodne razine. Objavljuje kritičke eseje, empirijske studije i teorijske preglede u tom području. Među temama su: značaj ljudskih vrijednosti u današnjem svijetu, ljudske vrijednosti na razini organizacije, kulturna posebnost ljudskih vrijednosti i sl. Izlazi dva puta godišnje, u izdanju Sage.

Journal of Intercultural Studies (Časopis za interkulturalne studije).
Ovaj časopis jedan je od rijetkih interdisciplinarnih međunarodnih foruma za rasprave o pitanjima u području interkulturalizma. Objavljuje rezultate znanstvenih i akcijskih istraživanja, teorijske priloge i preglede knjiga posvećenih odnosima među kulturama u nacionalnom i međunarodnom kontekstu. Izlazi tri puta godišnje u izdanju Carfaxa. Jedan broj u godini uvijek je tematske naravi.

Journal of Interpersonal Violence: Concerned with the Study and Treatment of Victims and Perpetrators of Physical and Sexual Violence (Časopis o interpersonalnom nasilju: Usmjeren na istraživanje i tretman žrtava i počinitelja fizičkog i spolnog nasilja).
Časopis predstavlja forum za vođenje rasprava i širenje informacija o rezultatima istraživanja i praktičnim rješenjima u području obiteljskog nasilja, fizičkog i spolnog zlostavljanja djece, silovanja i nasilnog zločina. Promiče rasprave o primjerenosti inovativnih znanstvenih pristupa svakodnevnoj praksi te o osjetljivim metodološkim pitanjima, kao što su istražni razgovori s djecom koja su žrtva spolnog nasilja. Osim znanstvenih priloga, koji se bave uzrocima, učincima, tretmanom i prevencijom interpersonalnog nasilja, redovito se objavljuju kraći osvrti i primjeri dobre prakse te pregledi knjiga. Izlazi mjesečno, u izdanju Sage.

Journal of Moral Education (Časopis za moralni odgoj).
Časopis nudi interdisciplinarne radove o svim pitanjima cjeloživotnog moralnog odgoja i razvoja. Prvenstvo se daje filozofijskim raščlambama, empirijskim istraživanjima i vrednovanju odgojno--obrazovnih strategija glede usvajanja vrijednosti na društvenoj i individualnoj razini. Redovito se objavljuju i izvješća o stanju moralnog odgoja i obrazovanja u pojedinim zemljama te posebni tematski brojevi. Izlazi četiri puta godišnje, u izdanju Carfaxa.

Journal of Multicultural and Cross-Cultural Research in Art Education (Časopis za multikulturalna i međukulturalna istraživanja u umjetničkom obrazovanju).
Časopis je namijenjen učiteljima umjetnosti i povijesti umjetnosti, ali i drugima koje zanima istraživanje kulturnog konteksta izrade i doživljaja umjetničkog djela. Neki od naslova članaka glase: 'Uloga kulturnog konteksta u multikulturalnoj estetici', 'Umjetnički zrelo dijete u različitim kulturnim kontekstima: Wang Yani i Toulouse-Lautrec', 'Oblikovati prirodu: Proces kulturnog tumačenja' itd.

Journal of Multilingual & Multicultural Development (Časopis za multilingvalni i multikulturalni razvoj).
U časopisu se objavljuju znanstveni i stručni radovi o strategijama učenja i podučavanja

primjerenim višekulturalnim društvima. Sadrži teorijske priloge, izvješća o istraživanjima, opise prosvjetnih politika i sustava te prikaze metoda podučavanja i učenja, kao i postupke ocjenjivanja. Izdaje ga Multilingual Matters šest puta godišnje.

Journal of Peace Research (Časopis za istraživanja mira).
U ovom međunarodnom interdisciplinarnom časopisu se objavljuju prilozi o empirijskim istraživanjima i teorijske analize uzroka nasilja, metoda rješavanja sukoba i održanja mira. Autori redovito izlaze s preporukama za političare koje proizlaze iz njihovih istraživanja. Osim izvornih znanstvenih radova, objavljuju se detaljni pregledi knjiga te tematski brojevi. Izlazi šest puta godišnje u izdanju Sage, a pod pokroviteljstvom Međunarodne udruge za istraživanje mira (*International Peace Research Association - IPRA*).

Journal of Social and Personal Relationships - JSPR (Časopis za društvene i personalne odnose).
Jedan od vodećih međunarodnih i interdisciplinarnih časopisa u ovom području. Objavljuje radove koji su rezultat fundamentalnih, razvojnih i primijenjenih istraživanja te analitičke preglede, osvrte i sl. Teme su: dječja prijateljstva, "hodanje", razvod, spoznaja u braku, ljubomora, gubitak bliskih odnosa, privrženost, školovanje i napuštanje doma i sl. Izlazi šest puta godišnje, u izdanju Sage.

The Journal of Social Welfare and Family Law (Časopis za socijalnu skrb i zakon o obitelji).
U časopisu se razrađuju brojna pitanja u svezi sa socijalnom skrbi i zakonom o obitelji. Čitateljstvo čine socijalni radnici, odvjetnici, odgajatelji maloljetnih delinkvenata, zdravstveni djelatnici i drugi koji se bave socijalnom skrbi. Dodiruju se problemi etničkih manjina, građanskih sloboda, imigranata, socijalnog osiguranja, socijalnih prava, stanovanja, obrazovanja djece s posebnim potrebama itd. Izlazi u izdanju Routledgea četiri puta godišnje.

Kol Adam (Čitav čovjek).
Časopis Instituta za demokraciju i mir 'Adam' (*Adam Institute for Democracy and Peace*) iz Jeruzalema, koji izlazi na hebrejskom, arapskom i engleskom jeziku. Sadrži raščlambe aktualnih svjetskih događanja u odnosu na razvoj demokratskih načela, a primaju ga škole, fakulteti i centri za mladež širom svijeta. Izlazi tri puta godišnje.

Language Awareness (Svijest o jeziku).
Časopis objavljuje rezultate istraživanja o utjecaju znanja o jeziku na proces učenja i podučavanja. Osobito se obrađuju teme uloge jezika u stvaranju i širenju predrasuda, manipulaciji javnog mišljenja, doslovne uporabe jezika itd. Cilj je časopisa premošćivanje jaza između znanosti i drugih sfera unutar ili izvan obrazovnog konteksta. Izlazi četiri puta godišnje, u izdanju Multilingual Matters.

Language, Culture and Curriculum (Jezik, kultura i kurikulum).
Časopis predstavlja forum za raspravu o društvenim, kulturnim, kognitivnim i organizacijskim čimbenicima koji utječu na izradu i primjenu jezičnog kurikuluma. Časopis se osobito bavi pitanjima učenja i podučavanja drugog jezika te jezika manjina i starosjedilaca. Povremeno objavljuje i rezultate studija o učenju i podučavanju materinskog ili većinskog jezika te stranih jezika u kontekstu višekulturalne zajednice. Izdaje ga Multilingual Matters, tri puta godišnje.

Libertas (Sloboda).

Časopis Međunarodnog centra za ljudska prava i razvoj demokracije (*Centre international des droits de la personne et du développment démocratique - CIDPDD*). Izlazi tri puta godišnje.

Manav Adhikar Monthly (Mjesečnik o ljudskim pravima).
Glasilo indijskog Instituta za ljudska prava (*Institute of Human Rights*).

Media, Culture and Society (Mediji, kultura i društvo).
Časopis omogućuje interdisciplinarnu i međunarodnu razmjenu ideja i istraživanja koji se odnose na medije, uključujući nove informacijske i komunikacijske tehnologije, u kontekstu politike, gospodarstva, kulture i povijesti. Sadrži tematske cjeline kao što su: mediji i tržište; odnos medija prema nacionalnoj i političkoj kulturi i sl. Redovito se objavljuju kritički pregledi knjiga i eseji te izvješća sa skupova. Izlazi šest puta godišnje u izdanju Sage.

Mennesker og Rettigheter (Ljudska prava).
Časopis norveškog Instituta za ljudska prava *(Institutt for meniveskerettigheter)*. Izlazi četiri puta godišnje.

Menschenrechte (Ljudska prava).
Časopis Međunarodnog društva za ljudska prava (*Internationale Gesellschaft für Menschenrechte*) sa sjedištem u Njemačkoj.

Multicultural Education Abstracts (Sažeci u području multikulturalnog odgoja i obrazovanja).
Služba koja omogućava uvid u širok spektar materijala u području multikulturalnog odgoja i obrazovanja. Pregledavaju se svi značajniji časopisi, knjige i katalozi izdavača u svijetu. Suradnja je uspostavljena s časopisom CORE - Prikupljeni izvori u odgoju i obrazovanju (*Collected Original Resources in Education*) koji izlazi na mikrofišeima. Osobita pozornost daje se materijalima koji nisu uvijek lako dostupni međunarodnom krugu čitatelja. Izlazi četiri puta godišnje u izdanju Carfaxa.

MultiCultural Review (Revija za multikulturalnost).
Revija je namijenjena učiteljima, sveučilišnim profesorima, knjižničarima, administrativnim djelatnicima i svima onima koje zanimaju razvojni trendovi u području pripreme mladeži za život u kulturno pluralnim društvima. Pojedine rubrike obuhvaćaju tekuća pitanja, vijesti, prikaze novih nastavnih programa, razne tematske bibliografije i dr. Izlazi četiri puta godišnje u izdanju Greenwood Publishing Group.

Multicultural Teaching (Multikulturalno podučavanje).
Ovaj međunarodni časopis prvenstveno je posvećen sadržajnim i metodičkim pitanjima odgoja i obrazovanja za rasnu jednakost. Na njegovim stranicama vode se interdisciplinarne rasprave o rasi i obrazovanju, propituje se profesionalna praksa učitelja, predavača, savjetnika, knjižničara i socijalnih radnika te se izgrađuje platforma za promicanje rasne jednakosti i pravde u odgoju i obrazovanju. Časopis donosi informacije o tečajevima, konferencijama, događanjima, novim tiskanim materijalima, inicijativama i razvojnim trendovima u području multikulturalnog podučavanja i učenja.

Nations and Nationalism (Nacije i nacionalizam).
Ovaj je multidisciplinarni časopis pokrenula Udruga za proučavanje etniciteta i nacionalizma (*Association for the Study of Ethnicity and Nationalism - ASEN*), ponukana pojavom nacionalističkih pokreta širom svijeta. Nacionalizmi se ovdje raščlanjuju s teorijskog,

empirijskog, komparativnog i povijesnog motrišta. Uz izvorne radove tu su i naručeni pregledi novije literature. Prilozi dolaze iz područja političkih znanosti, međunarodnih odnosa, sociologije, povijesti, zemljopisa, antropologije, prava, lingvistike, kulturnih studija, gospodarstva, socijalne politike, socijalne psihologije, povijesti umjetnosti, arheologije i filozofije. Izlazi četiri puta godišnje, u izdanju Cambridge University Press.

Netherlands Quarterly of Human Rights (Nizozemski tromjesečnik za ljudska prava).
Glasnik Nizozemskog instituta za ljudska prava (*Studie-en informaticentrum mensenrechten - SIM*) u Utrechtu.

Newsletter (Glasnik).
Glasnik Instituta za ljudska prava u Beču "Ludwig Boltzmann" donosi kraće osvrte i informacije o pitanjima promicanja i zaštite ljudskih prava u nekoliko područja, uključujući obrazovanje.

Newsletter (Glasnik).
Glasnik poljskog Instituta za demokraciju u Istočnoj Europi (*The Institute for Democracy in Eastern Europe - IDEE*) donosi sažet pregled djelatnosti nevladinih udruga u području građanskog odgoja i obrazovanja u zemljama Istočne Europe.

Newsletter of the European Youth Campaign Against Racism, Xenophobia, Anti-Semitism and Intolerance: All Different, All Equal (Glasnik Kampanje europske mladeži protiv rasizma, ksenofobije, antisemitizma i nesnošljivosti: Svi smo različiti, svi smo jednaki).
Izdanje Vijeća Europe.

Newsletter on Intellectual Freedom (Glasnik o intelektualnoj slobodi).
Izdanje Odbora za intelektualnu slobodu (*Intellectual Freedom Committee*) koji djeluje pri Američkom udruženju knjižnica (*American Library Association*). Osobito zanimljiv dio čine izvješća prenesena iz regionalnih novina o pokušajima i prijetnjama cenzurom knjiga i drugih materijala, uključujući i virtualne zapise na Internetu. Potom, donosi izvješća o sudskim sporovima u svezi s problemima ugroženih intelektualnih sloboda te o iskustvima knjižnica, škola i drugih ustanova koje se uspješno odupiru pokušajima cenzure.

Nieuwsbrief (Glasnik).
Redovito izdanje Belgijske lige za ljudska prava *(Liga voor Mensenrechten)* u Ghentu, uglavnom pravne tematike.

Nonviolent Daily News (Nenasilne dnevne novosti).
Glasnik Irske mreže za izobrazbu u nenasilnom djelovanju (*Irish Network for Nonviolent Action Training and Education - I.N.N.A.T.E.*). Izlazi deset puta godišnje.

Nouvelles et documents du MMM (Novosti i dokumenti Svjetskog pokreta majki).
Bilten donosi izvješća o radu Svjetskog pokreta majki (*Mouvement mondial des mères - MMM*) u području očuvanja mira, nenasilja i zaštite prava žena, djece i obitelji u sukobima.

Outsider (Autsajder).
Časopis Grupe za zaštitu prava manjina (*Minority Rights Group*) u Londonu. Izlazi svaka tri mjeseca.

OXFAM News (Novosti iz OXFAMA-a).

Vijesti međunarodne nevladine organizacije u Velikoj Britaniji, koja se bori protiv gladi, bolesti, izrabljivanja i siromaštva u Africi, Aziji, Latinskoj Americi i Srednjem istoku pružanjem materijalne pomoći te širenjem obrazovanja i istraživanja. Izlazi četiri puta godišnje.

Pace, diritti dell'uomo, diritti dei popoli (Mir, prava čovjeka, prava naroda).
Glasilo Centra za istraživanje i obrazovanje o ljudskim pravima i pravima naroda (*Centro di studi e di formazione sui diritti dell'uomo et dei popoli*) u Padovi. Izlazi četiri puta godišnje.

Pädagogik und Frieden (Pedagogija i mir).
Glasilo Dokumentacijskog centra za odgoj i obrazovanje za mir (*Documentation Centre for Peace Education*) u Berlinu. Izlazi četiri puta godišnje.

Paideia.
Bilten Instituta za razvoj demokracije 'Luis Carlos Galán' iz Kolumbije.

Patterns of Prejudice (Sklopovi predrasuda).
Časopis je usmjeren na propitivanje nacionalnih i međunarodnih pretpostavki, uzroka i manifestacija rasne, vjerske i etničke diskriminacije i predrasuda, uz poseban osvrt na pojave antisemitizma u svijetu. Objavljuje interdisciplinarna istraživanja, analize i osvrte te preglede knjiga. Časopis pokreće nekoliko ustanova, među kojima su Institut za istraživanje židovske politike (*Institute for Jewish Policy Research*) i Američki židovski odbor (*American Jewish Committee*), a izdaje ga Sage četiri puta godišnje.

Pax et libertas (Mir i sloboda).
Bilten Međunarodne lige žena za mir i slobodu (*Women's International League for Peace and Freedom*) iz Ženeve, koja se zalaže za jednakost među narodima, iskorjenjivanje svih oblika diskriminacije, rasizma i seksizma te izgradnju konstruktivnog mira razoružanjem. Posebno se posvećuje promicanju građanskih i političkih prava, prava manjina i prava žena te organizira kampanje za ukidanje smrtne kazne. Izlazi četiri puta godišnje.

Pax Schlaining (Mir Schlaining).
Glasilo Europskog sveučilišnog centra za mirovne studije (*European University Centre for Peace Studies*) iz Stadtschlaininga, Austrija.

Paz y Justicia (Mir i pravda).
Bilten Službe za mir i pravdu (*Servicio Paz y Justicia*) iz La Paza u Argentini, donosi kratke napise kojima se promiču ljudska prava i demokracija u Argentini i ostalim zemljama Južne Amerike.

Peace and Change (Mir i promjena).
Izdanje Centra za promjenu mirnim putem (*Center for Peaceful Change*) koji djeluje pri Kentskom državnom sveučilištu u američkoj državi Ohio.

Peace and the Sciences (Mir i znanosti).
Časopis Međunarodnog Instituta za mir (*International Institute for Peace*) u Beču. Izlazi četiri puta godišnje.

The Peace Chronicle (Kronika mira).
Glasnik Konzorcija za istraživanje, obrazovanje i razvoj u području mira (*Consortium on*

Peace Research, Education and Development - COPRED).

Peace Courier (Glasnik mira).
Mjesečni bilten Svjetskog vijeća za mir (*World Peace Council*) koje se zalaže za zabranu proizvodnje oružja za masovno uništenje, okončanje utrke u naoružanju, pravo naroda na neovisnost, nemiješanje u unutrašnje poslove drugih država i međunarodnu suradnju.

Peace Education Miniprints (Knjižice o odgoju i obrazovanju za mir).
Naziv za brošure koje izdaje Povjerenstvo za odgoj i obrazovanje za mir (*Peace Education Commission*) pri Pedagoškom fakultetu iz Malmöa, Švedska. U njima se objavljuju izvješća o rezultatima istraživačkih projekata, intervjui i drugi tekstovi iz područja odgoja i obrazovanja za mir.

Peace Education Reports (Izvješća o odgoju i obrazovanju za mir).
Serija izvješća koju, uz *Peace Education Miniprints*, izdaje Povjerenstvo za odgoj i obrazovanje za mir (*Peace Education Commission*) pri Pedagoškom fakultetu iz Malmöa.

Peace, Environment and Education (Mir, okoliš i obrazovanje).
Časopis Povjerenstva za odgoj i obrazovanje za mir (*Peace Education Commission*) Međunarodnog udruženja za istraživanje mira (*International Peace Research Association - IPRA*) pri *Malmö School of Education* u Švedskoj. Donosi informacije o publikacijama, projektima, konferencijama i drugim događanjima u području odgoja i obrazovanja za mir. Izlazi četiri puta godišnje.

Peace Forum (Mirovni forum).
Časopis Austrijskog centra za proučavanje mira i rješavanja sukoba (*Österreichisches Studienzentrum für Frieden und Konfliktlösung*) u Burg Schlainingu. Izlazi svaka dva mjeseca.

Peaceletter (Glasnik mira).
Periodičnik Instituta za odgoj i obrazovanje za mir (*Peace Education Institute*) u Helsinkiju.

Peace Progress (Jačanje mira).
Časopis o obrazovanju koji izdaje Međunarodno udruženje prosvjetnih djelatnika za svjetski mir (*International Association of Educators for World Peace*).

Peace Research Abstracts Journal- PRAJ (Časopis za sažetke radova o istraživanju mira).
Časopis objavljuje sažetke članaka iz časopisa, knjiga i priopćenja sa skupova u svijetu posvećenih svim aspektima istraživanja mira i međunarodnih odnosa, uključujući kontrolu naoružanja i razoružanje, uzroke i posljedice sukoba, modele suradništva, nacionalne i međunarodne politike, proces odlučivanja, studije slučaja rata i pomirenja, političke i socijalne pokrete, ideologiju i sl. Izlazi šest puta godišnje u izdanju Sage uz potporu Instituta za istraživanje mira - Dundas (The Peace Research Institute - Dundas) u Kanadi.

Peace Research Reviews (Revija za istraživanje mira).
Časopis Instituta za istraživanje mira u Dundasu (*Peace Research Institute Dundas*), Kanada. Izlazi svaka dva mjeseca.

Peace Review: Peace, Security and Global Change (Revija za mir: Mir, sigurnost i globalne promjene).

Ovaj međunarodni interdisciplinarni časopis posvećen je analizi i istraživanju kontroverznih tema suvremenog svijeta i promicanju mira. Pojam mira obuhvaća pitanja ljudskih prava, razvoja, zaštite okoliša, promicanja kulture i sl. Dio tekstova u svakom broju su tematske naravi. Izlazi četiri puta godišnje u izdanju Carfaxa.

Peace Watch Online (Očuvanje mira *online*).
Elektronički časopis Instituta za mir Sjedinjenih Država (*United States Institute of Peace*). Izlazi svaka dva mjeseca.

People for Human Rights (Ljudi za ljudska prava).
Godišnjak Međunarodnog pokreta za borbu protiv svih oblika diskriminacije i rasizma (*International Movement Against All Forms of Discrimination and Racism*) sa središtem u Japanu.

Personal Relationships (Osobni odnosi).
Cilj ovog međunarodnog interdisciplinarnog časopisa jest promicanje spoznaje o odnosima prema sebi i drugima preko niza disciplina, uključujući psihologiju, psihijatriju, komunikacijske studije, sociologiju, antropologiju i obiteljske studije. Obrađuju se teme kao što su jednakost, ponašanje u sukobu, ljubomora, vezanost, ljubav, dobici i gubici u međuljudskim odnosima, konkurencija među braćom i sestrama, društvena podrška, osamljenost itd. Promotrene su sve vrste osobnih odnosa: romantični, bračni, prijateljski, odnosi roditelja i djece te odnosi braće i sestara. Izlazi četiri puta godišnje u izdanju Cambridge University Press.

Persona y derecho (Osoba i njena prava).
Časopis Instituta za ljudska prava (*Instituto de derechos humanos*) Sveučilišta u Navarri. Izlazi dva puta godišnje.

Planet Earth (Planet Zemlja).
Povremeni časopis međunarodne nevladine organizacije 'Građani planeta' (*Planetary Citizens*), iz Sjedinjenih Država, koja promiče globalnu perspektivu i svijest o međuovisnosti svih zemalja u zaštiti planeta.

Politeia Newsletter (Glasnik Politeia-e).
Informativno mjesečno izdanje Mreže za građanstvo i demokraciju u Europi - Politeia (*Network for Citizenship and Democracy in Europe - Politeia*) koju su osnovali Institut za građane i politiku iz Nizozemske (*Instituut voor Publiek en Politiek*) i njemačko Ministarstvo za politički odgoj (*Bundeszentrale für politische Bildung*). Donosi kratke informacije o najnovijim projektima u Europi, osvrte i razgovore s uglednim znanstvenicima i političarima, najave i izvješća s konferencija, preglede knjiga i drugih izdanja te crtice o informacijama na Internetu. Izlazi četiri puta godišnje.

Pugwash Newsletter (*Pugwash* glasnik).
Glasilo međunarodne nevladine organizacije Pugwash konferencije o znanosti i svjetskim temama (*Pugwash Conference on Science and World Issues*), sa sjedištem u Sjedinjenim Državama. Izlazi tri puta godišnje.

Quarterly Center Newsletter (Tromjesečni glasnik Centra).
Glasnik Centra za proučavanje mira i sukoba (*Center for Peace and Conflict Studies*), u Sjedinjenim Državama. Izlazi četiri puta godišnje.

Race, Ethnicity and Education (Rasa, etnicitet i obrazovanje).
Časopis Instituta za obrazovanje pri Sveučilištu u Londonu (*Institute of Education/University of London*) posvećen je pitanjima odnosa obrazovanja, rase i etniciteta. Obrazovanje je jedno od najmoćnijih sredstava oblikovanja i opravdanja dominantnih rasnih i etničkih identiteta. Ono otvara prostor složenim sukobima oko smisla i značenja rase i etniciteta te može produbiti ili smanjiti društvene nejednakosti i ugnjetavanje. U časopisu se objavljuju izvorni interdisciplinarni radovi kojima se istražuje dinamika rase i etniciteta u teoriji, praksi i upravljanju odgojem i obrazovanjem. Obrazovanje se shvaća kao cjeloživotni proces učenja koji se zbiva u formalnim (državne, privatne ili društvene) i neformalnim sredinama. Izlazi u suradnji Instituta i Carfaxa tri puta godišnje.

Religion for Peace (Vjera za mir).
Časopis Svjetske konferencije za religiju i mir (*World Conference on Religion and Peace International*), međunarodne nevladine organizacije sa sjedištem u New Yorku, koja promiče zajedničke akcije pripadnika različitih tradicionalnih svjetskih religija za mir i pravdu u svijetu. Izlazi tri puta godišnje.

The Report (Izvješće).
Izdanje Instituta za međunarodne mirovne studije 'Joan B. Kroc' (*Joan B. Kroc Institute for International Peace Studies*) iz Sjedinjenih Država. Izlazi dva puta godišnje.

Report on Science and Human Rights (Izvješće o znanosti i ljudskim pravima).
Bilten Američke udruge za unaprjeđenje znanosti i programa ljudskih prava (*American Association for the Advancement of Science and Human Rights Programs*). Izlazi dva puta godišnje.

Revue de l'Institut des Droits de l'Homme (Revija instituta za ljudska prava).
Izdanje Instituta za ljudska prava (*Institut des droits de l'homme*) Katoličkog sveučilišta u Lyonu. Izlazi dva puta godišnje.

Revue des droits de l'homme (Revija za ljudska prava).
Časopis Centra za ljudska prava (*Human Rights Center*) Sveučilišta u Ankari koji izlazi na turskom, engleskom i francuskom jeziku. Izlazi tri puta godišnje.

Revue international de la Croix-Rouge (Međunarodna revija Crvenog križa).
Časopis Međunarodnog odbora Crvenog križa (*Comité international de la Croix-Rouge*). Izlazi na francuskom, engleskom, njemačkom i španjolskom jeziku, pet puta godišnje.

Sawasiah.
Dvomjesečnik Kairskog instituta za istraživanje ljudskih prava (*Cairo Institute for Human Rights Studies*) donosi prikaz stanja ljudskih prava u arapskim zemljama.

Science, Technology and Human Values (Znanost, tehnologija i ljudske vrijednosti).
Ovaj međunarodni i interdisciplinarni časopis objavljuje provokativne tekstove koji su rezultat istraživanja i/ili kritičkih analiza na temu odnosa između kvalitete života i znanstveno-tehnoloških inovacija. Izlazi četiri puta godišnje u izdanju Sage uz potporu Društva za sociološka istraživanja znanosti (*Society for the Social Studies of Science*).

Sharing Space (Dijeliti životni prostor).

Časopis američkog programa 'Kreativni odgovor djece na sukob' (*Children's Creative Response to Conflict*). Izlazi tri puta godišnje.

SIM Newsletter (Glasnik SIM-a, Nizozemskog instituta za ljudska prava).
Glasnik Nizozemskog instituta za ljudska prava (*SIM*) Sveučilišta u Utrechtu koji se bavi istraživanjem, informiranjem i promicanjem zaštite ljudskih prava na nacionalnoj i međunarodnoj razini.

SIPRI Yearbook (Godišnjak Švedskog međunarodnog instituta za istraživanje mira)
Izdanje uglednog Švedskog međunarodnog instituta za istraživanje mira (Swedish International Peace Research Institute - SIPRI) iz Stockholma.

Social Education (Društveni odgoj i obrazovanje).
Kao službeno glasilo američkog Nacionalnog vijeća za društvena istraživanja (*National Council of the Social Studies*), časopis donosi informativne članke o pitanjima odgoja i obrazovanja u društvenim predmetima. U odsječku pod naslovom 'Bilježnica za ideje učitelja u razredu' učitelji razmjenjuju iskustva i praktične ideje glede provedbe kurikuluma. Redovito se obrađuje tehnologija podučavanja te nastavni materijali i druga literatura.

Studies on Women and Gender Abstracts (Sažeci radova u području istraživanja žena i spola).
Ova međunarodna služba za izradu sažetaka najnovijih znanstvenih i stručnih radova pokriva područje ženskih studija. Obuhvaća sve vrste izdanja, od knjiga i časopisa, do kataloga izdavača. Usmjerena je na pitanja obrazovanja, zapošljavanja, položaja žene u obitelji i zajednici, zdravlja, kulture žene, učenje uloge spola, društvenih politika koje se odnose na žene, medijskog tretmana žena i sl. Izlazi u izdanju Carfaxa, šest puta godišnje. Časopis se može pretraživati i na Internetu (www.tandf.co.uk/swa).

Survival International News (Novosti Međunarodne udruge 'Opstanak').
Časopis Međunarodne udruge 'Opstanak' (*Survival International*), nevladine organizacije sa sjedištem u Londonu, cilj koje je pomagati starosjedilačkim plemenima i narodima podupiranjem njihovih prava na život, zemlju i samoodlučivanje u pogledu vlastite budućnosti. Izlazi četiri puta godišnje.

Theory, Culture & Society: Explorations in Critical Social Science (Teorija, kultura i društvo: Istraživanja u kritičkoj znanosti o društvu).
'Teorija, kultura i društvo' je jedan od najuglednijih časopisa koji se bavi pitanjima kulture u sklopu suvremene kritičke znanosti o društvu. Teži propitivanju utjecaja klasičnih teorija na suvremeno viđenje društveno-kulturnih fenomena. Obrađuju se problemi kulturne politike, društvene nejednakosti, utjecaja globalizacije na kulturne procese itd. Među objavljenim radovima nalaze se rasprave Foucaulta, Bourdieua, Baudrillarda, Goffmana, Bella, Parsonsa, Eliasa, Gadamera, Giddensa i drugih značajnih kritičara. Izlazi šest puta godišnje u suradnji TCS Centre, Nottingham Trent University, i Sage.

The UNESCO Courier (Glasnik UNESCO-a).
Glasnik UNESCO-a sadrži izvješća o djelatnostima te institucije, primjerice o inovacijama u obrazovanju i znanosti, razvojnim i istraživačkim projektima o životu u moru, kontroli zagađenja, prevenciji katastrofa, alternativnim izvorima energije, ljudskim naseljima, književnosti, folklornoj tradiciji, umjetnosti, arheologiji, povijesti, astronomiji, stanju ljudskih prava, životnim uvjetima žena i djece, rasnim predrasudama u različitim zemljama itd.

Glasnik izlazi na dvadeset i pet jezika. Izdaje se i posebno izdanje pisano Brailleovim pismom. Izlazi svaki mjesec.

UNESCO Yearbook on Peace and Conflict Studies (UNESCO-ov godišnjak o istraživanju mira i sukoba).
Redovito godišnje izdanje UNESCO-a u kojemu se objavljuju znanstveni radovi, osvrti i informativni prilozi u području promicanja mira i sprječavanja sukoba. Najčešće teme su: pristupi istraživanju mira; pregledi teorija u tom području, primjena rezultata istraživanja; mirotvorne politike; bibliografske studije o razoružanju, nenasilnom djelovanju, građanskoj obrani i razvoju; djelovanje Ujedinjenih naroda u održanju mira; izvješća s međunarodnih skupova i sl.

Violence and Abuse Abstracts (Sažeci radova u području nasilja i zlostavljanja).
Časopis objavljuje oko 1200 sažetaka godišnje uz ekstenzivnu bibliografiju najnovije literature o svim oblicima nasilja, uključujući spolno, psihičko i fizičko zlostavljanje djece, nasilje u obitelji, silovanje, spolno vrijeđanje i zlostavljanje, nasilje na radnom mjestu, nasilje među bandama, zapostavljanje i zlostavljanje staraca i dr. Svaki sažetak svrstava se u jednu od sljedećih kategorija: medicina, pravo, psihologija, društvo. Časopis izdaje Sage četiri puta godišnje.

WFDY News (Novosti Svjetske federacije demokratske mladeži).
Mjesečni bilten Svjetske federacije demokratske mladeži (*World Federation of Democratic Youth - WFDY*) sa sjedištem u Budimpešti, koja promiče aktivno sudjelovanje mladeži u gospodarskom, društvenom, kulturnom i političkom razvoju društva te se zalaže za suzbijanje svih oblika diskriminacije temeljenih na dobi, spolu, naobrazbi, mjestu stanovanja, imetku, socijalnom statusu, religiji, političkim uvjerenjima, boji kože ili rasi.

WUS News (Novosti Svjetske sveučilišne službe).
Povremeni bilten Svjetske sveučilišne službe (*World University Service - WUS*) sa sjedištem u Švicarskoj, koja se bavi zaštitom ljudskih prava, osobito pitanjima akademske slobode, obrazovanjem za demokratski razvoj te razvojem društva u cjelini.

ZEP: Zeitschrift für internationale Bildungsforschung und Entwicklungspädagogik (Časopis za međunarodna istraživanja odgoja i obrazovanja te razvojnu pedagogiju).
Časopis Društva za međunarodna istraživanja obrazovanja i razvojnu pedagogiju (*Gesellschaft für interkulturelle Bildungsforschung und Entwicklungspädagogik*) donosi teorijske i praktične članke koji se u širem smislu bave obrazovnim programima u području održivog razvoja i globalnog jedinstva. Izlazi četiri puta godišnje.

Izdanja na hrvatskom jeziku

Filozofija i društvene znanosti

Acton, Lord ***Povijest slobode: Izabrani spisi***, Zagreb, KruZak, 1999.
Knjiga sadrži sedam članaka najznačajnijeg engleskog povjesničara i socijalno-političkog teoretičara 19. stoljeća, u kojima taj katolički liberal iznosi svoje poglede od krajnje konzervativnih do i danas suvremenih liberalnih polazišta. Posebno je zanimljiv članak o nacionalnosti, u kojemu tvrdi da svako zanemarivanje karaktera i sposobnosti naroda vodi u ovisnost te da poricanje nacionalnosti vodi poricanju političke slobode. Jednako zanimljiv je i tekst o Vatikanskom koncilu, u kojemu razmatra političke motive koji su doveli do urgentnog uvođenja dogme o nepogrešivosti Pape. Određujući misiju Crkve kao poticanje napretka naroda u slobodi, najbolju obranu katoličanstva vidi u jačanju religijske znanosti, odnosno u bodrenju onih koji teže čestitom učenju.

Agenda 2000, Zagreb, Europski pokret Hrvatske, 1999.
Agenda 2000 govori o bitnim promjenama koje predstoje procesu europske integracije u trećem tisućljeću. Studija je precizna *cost and benefit* raščlamba stvaranja čvršće i šire Unije. Svaka zemlja članica, svaka zemlja kandidat za članstvo kao i svaka druga europska zemlja uz pomoć *Agende 2000* može praktički kvantificirati troškove svog europskog projekta. *Agenda* je hladna računica o tome što treba učiniti i strategijski dokument o tome zašto to treba učiniti, odnosno govori o tome što svaka relevantna društvena grupa ili pojedinac svake zemlje kandidata za članstvo u EU mora znati i učiniti prije pristupanja: koji su gospodarski, politički i drugi uvjeti pristupanja, kako treba provoditi načela jedinstvenog tržišta, kako uskladiti pravni, fiskalni i financijski sustav, kakvi su kriteriji zaštite okoliša, kakve su obveze gospodarskih subjekata na otvorenom tržištu, kakva treba biti interna, a kakva eksterna kontrola granica, kako izgrađivati elemente zajedničke sigurnosti i vanjske politike, koje promjene treba uvesti u odgoj i obrazovanje, kulturu itd.

Alinčić, M.; Bakarić-Abramović, A.; Hrabar, D. i Korać, A. ***Komentar obiteljskog zakona***, Zagreb, Narodne novine, 1999.
Poznati hrvatski stručnjaci za područje obiteljskog prava na 400 stranica objašnjavaju novosti i komentiraju 361 odredbu Obiteljskog zakona koji je usvojen krajem 1998., a primjenjuje se od 1. srpnja 1999. godine. Studija može pomoći stručnoj javnosti i zainteresiranim čitateljima da upoznaju promjene u pravnom reguliranju obiteljskih odnosa. Autorice objašnjavaju pojedine zakonske odredbe i nastoje pokazati u čemu je važnost i pravno značenje novih zakonskih prijedloga. Ukazuju na obveze koje za hrvatski pravni sustav proizlaze iz međunarodnih ugovora o pravima čovjeka nakon usvajanja Obiteljskog zakona. Napomene u tekstu upućuju na sadržajnu povezanost među odredbama Obiteljskog zakona. Postoje i upute na propise drugih pravnih područja koji su važni za prava i obveze članova obitelji te propisi koji su važni za primjenu obiteljskog zakonodavstva (Ustav RH, međunarodni ugovori i dr.). Autorice su sastavile i vrlo opširno pojmovno kazalo.

Arendt, Hannah ***Politički eseji***, Zagreb, Antibarbarus, 1996.
Knjiga donosi šest filozofskih eseja najznačajnije političke teoretičarke dvadesetog stoljeća, o temeljnim političkim pojmovima: autoritetu, slobodi, istini i laži u politici, nasilju te građanskoj neposlušnosti. U svakom od tekstova autorica posredstvom pojmova gradi

konstrukciju transepohalne političke zajednice. Bit autoriteta vidi u priznanju onih koji ga prihvaćaju. Pravo mjesto zbivanja slobode jest javnost, kao modus samoorganiziranja pojedinaca. U odnosu na politiku, istina je nemoćna, ona je nužno izvanjsko, autsajdersko polazište, no ima zasebnu vrijednost i ne može je se ni sa čim nadomjestiti. Laž je u mnogome bliža djelovanju nego istina, ali ne može doći na njezino mjesto. Sljedeća distinkcija koju autorica uvodi je ona između moći i nasilja. Moć otvara prostor djelovanja, a nasilje je diktatura nemoći. U završnom eseju H. Arendt se opredjeljuje za građansku neposlušnost kao opciju otpora spram strukturiranog političkog okvira moći i nasilja. Na posljetku, subjekt dospijeva do vlastitosti koja je smislena tek u zajednici s drugima.

Baccarini, Elvio ***Moralni sudovi***, Rijeka, Hrvatski kulturni dom, 1994.
Ova knjiga pripada metaetici, odnosno metodologiji moralnog rasuđivanja i prikazuje jednu od suvremenih metoda kojom se u moralnoj epistemologiji pokušavaju opravdati moralni sudovi. Autor kombinira dvije strategije opravdavanja: koherentističku, koja opravdava moralna vjerovanja ako su koherentna i reliabilističku, koja opravdava ona moralna vjerovanja koja su rezultat pouzdane kognitivne sposobnosti. U toj kombinaciji reliabilistički element omogućuje odbacivanje tradicionalnog prigovora koherentizmu, po kojemu vjerovanja mogu biti koherentna, a opet ne biti u vezi sa svijetom. Autor nastoji dokazati da je moralni realizam opravdan te iznaći način otkrivanja moralnih činjenica i opravdavanja tvrdnji o tim činjenicama.

Banac, Ivo ***Nacionalno pitanje u Jugoslaviji: Porijeklo, povijest, politika***, Zagreb, Durieux, 1995.
Autor pokušava proniknuti u nacionalno pitanje Jugoslavije usredotočujući se na prve dvije i pol godine povijesti Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca (1918. - 1921.), kao razdoblje u kojemu je postavljen okvir za kasnija politička djelovanja. Svrha je knjige pružiti cjeloviti prikaz korijena tragičnog slijeda događaja u Jugoslaviji koji su se nataložili u razdoblju nestabilnosti između dva svjetska rata, doveli do stradanja njezinih naroda tijekom Drugog svjetskog rata te koji i danas imaju snažan utjecaj na međunacionalne odnose na ovim prostorima. Autor na početku precizno određuje ključne pojmove kojima se knjiga bavi. Osobitu pozornost posvećuje istraživanju značajki srpske i hrvatske nacionalne ideologije, smislu jugoslavenskog unitarizma među Hrvatima i Srbima te Radićevoj ulozi u pokretu za hrvatsku državnu suverenost.

Bauer, Helmut ***Sloboda medija i javno mnijenje***, Osijek, Zagreb i Split, Pan liber, 1997.
Autor daje kratak osvrt na povijest tiska te obrađuje različite vrste novina i načine uredničkog rada. Istražuje pitanja koja iskrsavaju pod utjecajem bežične i kablovske konkurencije u kontekstu suvremenog pluralističkog društva. Najveći zadatak masovnih medija vidi u otporu političkoj manipulaciji koju omogućuje medijska propaganda. Ona ugrožava demokraciju, jer sugestivnošću navodi potrošače na izbjegavanje racionalne provjere ponuđene informacije. Prenošenje informacija posredstvom javnih medija mora posredovati spoznaje i pomagati preoblikovanje mišljenja. U posljednjem poglavlju autor skreće pozornost na razliku između "javnog mnijenja", odnosno mišljenja onih kojima se mediji obraćaju i "objavljenog mišljenja", koje znatno utječe na stvaranje tog mnijenja.

Beader, Milena i Tuzlak, Edin (ur.) ***Ratni zločini u Bosni i Hercegovini: Izvješća Amnesty Internationala i Helsinki Watcha od početka rata u BiH do rujna 1993. godine***, biblioteka Dokumenti, volumen 2., Zagreb, Antiratna kampanja Hrvatske - Centar za mir, nenasilje i ljudska prava Zagreb, 1993.
Izvješće obuhvaća brojna dokumentirana kršenja ljudskih prava koja su aktivisti Helsinki

Watcha istraživali u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, Sloveniji i Jugoslaviji tijekom 1992. godine, te nekim zatvorima u BiH koje su držali Srbi. Korištena je metoda intervjuiranja (prognane i izbjegle osobe, medicinsko osoblje, humanitarni djelatnici, novinari, pravnici, vladini službenici i borci). Izvješće je napisala Ivana Nizich, istaknuta istraživačica Helsinki Watcha, a urednici su Aryeh Neier i Jeri Laber, izvršni direktori Helsinki Watcha. Neka od poglavlja su: Ratni zločini u BiH (kolovoz 1992.); Teške povrede ljudskih prava u bivšoj Jugoslaviji (listopad 1992.); BiH: rana u duši Amnesty Internationala; Podignite optužnice - odmah! Helsinki Watch; Zloupotreba ljudskih prava u BiH (srpanj 1993.) Helsinki Watch i druga poglavlja. Ova knjiga dokumentira primjere kršenja ljudskih prava i prikazuje kako se istražuje i vodi borba za zaštitu ljudskih prava.

Besson, Waldemar i Jasper, Gotthard ***Temeljni pojmovi moderne demokracije: Sastavnice slobodnjačkog državnog uređenja***, Osijek, Zagreb i Split, Pan liber, 1998.
Ovaj sažeti uvod u modernu demokraciju, namijenjen učiteljima ali i svim politički angažiranim građanima, daje uvide u funkcioniranje demokratske politike i njezinih normativnih pretpostavki. Autori objašnjavaju da parlamentarna demokracija traži konsenzus o temeljnim normama političkog suživota; istodobno uključuje sukob o alternativnim koncepcijama i potrebu pronalaženja kompromisa; pretpostavlja djelatno sposobne državne institucije koje počivaju na pravu i zakonu te je istodobno upućena na aktivno sudjelovanje građana u javnim nadležnostima. Pojedina su poglavlja posvećena temeljnim demokratskim vrijednostima, narodnom suverenitetu, reprezentaciji, strankama i udrugama, vladi i upravi, vanjskoj politici, oporbi, slobodnom oblikovanju javnog mnijenja, diobi vlasti, pravnoj državi i političkoj kulturi.

Bobbio, Norberto ***Liberalizam i demokracija***, Zagreb, Novi liber, 1992.
Pravnik, filozof i teoretičar demokracije u sedamnaest eseja opisuje i raščišćava pojmovnu zbrku glede smisla i značenja demokracije i liberalizma. Prati povijest poimanja slobode, s jedne, te jednakosti i pravde, s druge strane. Sloboda je ishodište ideje liberalne države, a jednakost i očitovanje pravde u jednakosti, ishodište je ideje demokracije. Demokratska teorija se u svojem radikalnom izdanju približava tezi da je gospodarska jednakost preduvjet političke jednakosti, što liberalna teorija odbacuje. Međutim, iako su se razvile zasebno i često u opoziciji jedna spram druge, te dvije teorije vremenom su postale nerazdvojnim aspektima moderne demokratske države. U Bobbijevoj raščlambi, ključ za razumijevanje odnosa demokracije i liberalizma leži u zahtjevu za jednakošću u slobodi. Jedino država koja ispunjava sve liberalne i sve demokratske kriterije, omogućuje ravnotežu neotuđivih prava pojedinaca i dobro funkcioniranje sustava.

Cifrić, Ivan ***Socijalna ekologija: Prilozi zasnivanju discipline***, Zagreb, Globus, 1989.
Knjiga daje sustavan uvid u problematiku socijalne ekologije kao discipline koja obuhvaća probleme o kojima ovisi budućnost ljudskog roda. Autor tumači ekološku krizu, krizu industrijske civilizacije, razvoj ekološke svijesti, globalnu akciju, ekološke pokrete itd. Njegovo temeljno opredjeljenje je da ekologija treba istovremeno objedinjavati i holističko i parcijalno, odnosno redukcionističko mišljenje pojedinih disciplina. Uvođenje isključivo tehnoloških mjera ne pridonosi trajnom rješenju. Dilema npr. o prenapučenosti i zagađenju nužno traži etička, zakonodavna, politička, gospodarska i tehnološka rješenja. Čovjek se danas nalazi na raskršću na kojemu mora izabrati između razaranja prirode ili stvaranja dinamičke ravnoteže.

Cviić, Krsto ***Pogled izvana: Političke kozerije***, Zagreb, Znanje, 1994.
Knjigu čini šezdesetak tekstova koje je Cviić, politički komentator i publicist te stručni

suradnik BBC-ja i mjesečnika "Economist" za Istočnu Europu, objavljivao u svojoj kolumni u "Nedjeljnoj Dalmaciji" od 1992. do 1994. godine. Budući da živi u Engleskoj, hrvatskom čitatelju daje "pogled izvana" upozoravajući na slabosti i pogreške hrvatske vanjske i unutarnje politike, koje su ponajviše pridonijele neshvaćanju Hrvatske u svijetu. Tekstovi zahvaćaju europske, hrvatske, britanske i istočnoeuropske teme, pitanja građanskog društva, vjerske teme, ženska pitanja itd.

Čičak-Chand, Ružica i Kumpes, Josip (ur.) ***Etničnost, nacija, identitet: Hrvatska i Europa***, Zagreb, Institut za migracije i narodnosti, Naklada Jesenski i Turk, Hrvatsko sociološko društvo, 1998.
Radovi u ovoj knjizi predstavljeni su na znanstvenom skupu 'Etnički razvitak europskih nacija: Hrvatska - Europa', koji je održan u lipnju 1997. u Zagrebu, u organizaciji Instituta za migracije i narodnosti. Knjiga pokušava aktualizirati suvremeni pristup etničnosti, pitanjima etničkog/nacionalnog identiteta u Hrvatskoj i Europi, nacionalizmu, etničkom sukobu. Sadrži raščlambe niza pojmova, primjerice etničnosti, nacionalnosti, etnije, nacije, nacionalizma, identiteta. Prilozi su podijeljeni u četiri tematske cjeline: oblici etničnosti u Europi; odnos etničnosti i religije; odnos etničnosti i jezika; odnos etničnosti i politike. U njima se ogleda interdisciplinarna, ali i konceptualna raznolikost pristupa.

Čučić, Ljubomir (ur.) ***Demokratske slobode u Hrvatskoj: Prilog raspravi***, Zagreb, Europski pokret Hrvatske, 1995.
Djelo je rezultat projekta 'Prilog raspravi o ocjeni stanja demokratskih sloboda u Republici Hrvatskoj', kojeg su nositelji Europski pokret Hrvatske i Europski dom Zagreb. Budući da su Republika Hrvatska i njezine političke i administrativne institucije još od proglašenja neovisnosti i stjecanja međunarodnog priznanja, izložene kritičkom preispitivanju stanja demokratskih sloboda u zemlji i inozemstvu, projektom se željelo javnosti ponuditi stručnu i politički neopterećenu ocjenu poštivanja demokratskih sloboda u Hrvatskoj. Rasprava obuhvaća teme koje se najčešće nalaze pod povećalom međunarodnih promatrača i domaće javnosti: slobodu javne riječi (mediji); sindikalne slobode; djelovanje nevladinih organizacija; razvoj lokalne demokracije; prava i slobode manjinskih etničkih zajednica; stupanj privatizacije u gospodarstvu; demokratizaciju odgoja i obrazovanja; akademske slobode i autonomiju sveučilišta; političke slobode; vjerske slobode; slobodu kulturnoga i umjetničkog stvaralaštva; položaj nepovlaštenih društvenih grupa (umirovljenici, siromašni, invalidi rata); položaj žena te socijalnu patologiju (nepotizam, korupcija, povlastice itd.).

Čučić, Ljubomir (ur.) ***Hrvatska i Europa: Europski identitet i perspektive europske integracije: Prilog raspravi***, Zagreb, Europski pokret Hrvatske i Europski dom Zagreb, 1997.
U ovom zborniku Europski pokret Hrvatske i Europski dom Zagreb, kao dvije nevladine i nestranačke udruge, punopravne članice pripadajućih europskih organizacija, Međunarodnog europskog pokreta (*European Movement International*) i Međunarodne federacije europskih domova (*International Federation of Europe Houses*), u skladu sa svojim programskim ciljevima, nude prikaz perspektive i prepreka europskoj integraciji Hrvatske. Autori daju kratku raščlambu stanja približavanja Hrvatske Europi, prikaz perspektive poželjnih promjena te ocjenu moguće dinamike povezivanja s pojedinim europskim strukturama. Radovi rasvjetljavaju povijesne, kulturne, obrazovne, socijalne, obrambene, političke i druge značajke europskog identiteta i europske perspektive Hrvatske.

Dahrendorf, Ralf ***Razmatranja o revoluciji u Evropi (u pismu koje je 1990. upućeno jednom gospodinu u Varšavu)***, Zagreb, Antibarbarus, 1996.
Istražujući gospodarske težnje i političke opasnosti postkomunizma, Dahrendorf razmišlja o

smjeru kojim bi države Srednje i Istočne Europe trebale krenuti nakon revolucije iz 1989. godine. Budući da demokracija i tržišna privreda ne pružaju nikakvu naknadu za gubitak pripadnosti koju osigurava partija ili religija i da pravo naroda na samoopredjeljenje postaje krinka za razgraničenje od drugih i tlačenje manjina te vodi u građanski rat, autor jedini izlaz vidi u izgradnji civilnog društva, kao stvaralačkom kaosu neovisnih institucija koje nisu upućene na državu. Iako ostvarenje takvog društva pretpostavlja građanska prava, njihovo postojanje samo po sebi nije dovoljno. Ona moraju postati zbiljnost u glavama, srcima i prije svega, u navikama i ponašanju ljudi, što znači da ih treba prihvatiti kao norme koje se slijede bez vanjskih sankcija.

Derrida, Jacques ***Drugi smjer***, Zagreb, Institut društvenih znanosti "Ivo Pilar", 1999.
Knjiga sadrži dva Derridina članka iz 1989. i 1990. godine, u kojima autor promišlja identitet Europe i istražuje granice ideje Europe. Identitet nacije vidi kao kulturnu činjenicu koja uključuje razlike i veze s drugim kulturama. Derrida izriče tezu o drugom kao izvorištu vlastitosti i identiteta. Identificiranje Europe traži otvorenost identiteta svojoj budućnosti, mogućnost da se jedinstvenost pojavi na vlastiti način, bez predodređivanja koje proizlazi iz neke konceptualne sheme, poput liberalne paradigme demokracije, i koje sve što ima doći interpretacijski steže u svoj vlastiti odnošajni okvir. Otvorenost omogućuje dvostruku odgovornost: za vlastiti identitet i za dobrobit svih drugih. Imperativ dvostrukosti združuje univerzalnost i individualnost. Krajnji cilj je ostvarenje globalne zajednice odgovornih, koji su povezani zadaćom ostvarenja pravde i dobrobiti za sve nacije i one koji žive unutar njihovih granica, uključujući i ne-ljudska bića.

Dežulović, Boris i Lucić, Predrag ***Greatest Shits: Antologija suvremene hrvatske gluposti***, Split, Feral Tribune, 1999.
U knjizi je okupljeno više od dvije tisuće izjava hrvatskih političara, književnika, novinara, pjevača, generala, svećenika i umjetnika, koje su tijekom pet godina u zadnjem desetljeću 20. stoljeća objavljene u hrvatskim medijima te naknadno prenesene u kultnu rubriku Feral Tribunea *Greatest Shits*. Budući da je riječ o izjavama osoba koje su uživale podršku mnogih medija nakon sloma komunizma i uspostave demokratske vlasti u Hrvatskoj, a time i usmjeravale stavove javnosti, knjiga istraživačima nudi obilje informacija o poimanju hrvatskog identiteta, demokracije, pluralizma, vladavine prava, mira i drugih dimenzija društvenog razvoja Hrvatske u tom razdoblju.

Donum vitae (Dar života), Naputak o poštivanju ljudskog života u nastanku i o dostojanstvu rađanja, Zbor za nauk vjere, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 1997.
U proslovu se navodi da su se Zboru za nauk vjere obratile razne biskupske konferencije te pojedini biskupi, teolozi, liječnici i znanstvenici, s pitanjem kako je moguće pomiriti katolička ćudoredna načela i biomedicinske tehnike kojima se zadire u početak ljudskog života i procese rađanja. Naputkom se, u svjetlu dosadašnjeg nauka crkvenog učiteljstva, nastoje ponuditi odgovori na ta pitanja. U prvom dijelu knjižice riječ je o poštivanju ljudskog bića od začeća, u drugom se govori o etičkim pitanjima u svezi s tehničkim zahvatima u ljudsko rađanje, a treći dio pruža smjernice o odnosima između moralnog i građanskog zakona glede poštivanja ljudskog zametka i ploda te govori o dopustivosti tehnika umjetnog rađanja. Teme u prvom dijelu su Biomedicinska istraživanja i naučavanje Crkve, Znanost i tehnika u službi ljudske osobe, Antropologija i zahvati na području biomedicine, Temeljni kriteriji u moralnom prosuđivanju i Smjernice učiteljstvu. Ostali dijelovi naslovljeni su: Poštivanje ljudskih zametaka, Zahvati u ljudsko rađanje i Moral i građanski zakon.

English, Kathryn i Stapleton, Adam ***Priručnik za ljudska prava***, Praktičan vodič za

nadgledanje ljudskih prava, Zagreb, Centar za direktnu zaštitu ljudskih prava, 1998.
Autori priručnika poznati su odvjetnici i voditelji radionica o ljudskim pravima u Centru za ljudska prava Sveučilišta u Essexu. Djelo je vodič za nadzor nad poštivanjem ljudskih prava. Autori predstavljaju međunarodne dokumente u području ljudskih prava. Osobito detaljno objašnjavaju načela Povelje o ljudskim pravima te Pakta o građanskim i političkim pravima. Osim toga, navode institucije, skupine i organizacije koje čine mrežu za promicanje ljudskih prava. Nadalje, pojašnjavaju kako nadgledati, dokumentirati, istraživati i izvješćivati o kršenjima ljudskih prava. U zasebnom poglavlju obrađuju se postupci promicanja i zaštite ljudskih prava u državama u tranziciji. Predlažu se strategije pritiska na vlade u cilju većeg poštivanja ljudskih prava, međunarodni pravni lijekovi i načini njihove primjene.

Ferenčić, Anton ***Upravljanje promjenama: Pripreme za 21. stoljeće***, Zagreb, Izvori, 1997.
Glavna svrha knjige jest prikazati prožimanje znanosti i tehnologije s društvenim i gospodarskim procesima u svrhu projiciranja holističkog, četverodimenzionalnog obrasca promjena koje se zbivaju brže od razvoja ljudske sposobnosti njihova prihvaćanja. Upravljanje promjenama danas je prijeko potrebno kako bi jačao mir među narodima te se osigurala zaštita ljudskih prava i razvoj demokracije. Autor razmatra tri značajna aspekta upravljanja promjenama: znanost i tehnologiju kao temelj napretka; trendove i bitne sastavnice procesa globalizacije; te funkcioniranje međunarodnih i nacionalnih organizacija. U prvom dijelu obrađuju se otkrića znanosti dvadesetog stoljeća koja bitno utječu na svijest i ponašanje ljudi: relativnost, kvantna fizika, teorija kaosa. U drugom dijelu prikazuju se procesi globalizacije kao imperativ društvenogospodarskog, demokratskog i ekološkog održivog razvoja suvremenog svijeta. U trećem dijelu riječ je o organizacijskim oblicima i njihovu funkcioniranju na globalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini.

Fontaine, Pascal ***Europska unija u 10 lekcija***, Zagreb, Europski pokret Hrvatske, 1994.
Ovaj tekst francuskog eurologa s pariškog Instituta za političke studije objavljen je na svim jezicima Europske unije, budući da je riječ o jednoj od najkraćih i najreferentnijih priča o tome što Unija zapravo jest. Autor jasno prikazuje etape ujedinjenja Europe, institucije Europske zajednice, unutarnje tržište, zajedničke politike, ekonomsko-monetarnu uniju, političku uniju i obranu, zamisao Europe građana, odnose Unije prema susjedima i svijetu, viziju za 21. stoljeće te kroniku europskog ujedinjenja.

Gadamer, Hans-Georg ***Nasljeđe Europe***, Zagreb, Matica hrvatska, 1997.
Knjiga je zbornik predavanja, odnosno članaka u kojima se Gadamerova misao probija kroz novovjekovnu, osobito modernu, znanstvenu europsku i svjetsku civilizaciju, artikulirajući potrebu za individualnom razboritošću i odgovornošću u svekolikoj ljudskoj djelatnosti, što znanstvenotehnološka činjenica oslabljuje i guši. Ljudski suživot na ovom planetu koji postaje sve uži, ne može se regulirati samo racionalnim sustavom gospodarske korisnosti nego iziskuje razvoj političke vrline kojom se u drugome može prepoznavati ono zajedničko. Izlaz iz opasne bezavičajnosti modernog industrijskog svijeta Gadamer vidi u iskustvu "beskonačnog razgovora", kao našeg jedinog istinskog određenja koje nam omogućuje da naučimo poštivati drugoga i drugo te živjeti s drugim.

Grosjean, Etienne ***Europska konvencija o kulturi***, Zagreb, Ministarstvo kulture Republike Hrvatske i Hrvatski pedagoško-književni zbor, 1994.
Ova je knjiga izvješće pripremljeno na zahtjev Vijeća za kulturnu suradnju Vijeća Europe. Podnaslov izvješća glasi: *Priručnik koji sadrži pregled 40 godina kulturne suradnje*. Priručnik je podijeljen u dva dijela. Prvi dio čine poglavlja: Četrdeset godina kulturne suradnje (kronologija ostvarenih zadataka), Opća načela proizišla iz kulturne suradnje i Dodatak

(izvorni tekst Europske konvencije o kulturi i popis potpisnika). Drugi dio čini Zbirka tekstova na koje se poziva 1. dio, razvrstanih po podrijetlu zakona i tematski indeksiranih. Autor kao temeljni cilj ovog priručnika ističe omogućavanje pristupa djelatnostima Vijeća Europe svima koji se bave tematikom kulturne suradnje. Osim toga, ovaj priručnik opisuje akcije koje Vijeće Europe poduzima u području odgoja i obrazovanja za ljudska prava.

Grubišić, Ivan i Siniša, Zrinščak (ur.) ***Religija i integracija***, Zagreb, Institut društvenih znanosti "Ivo Pilar", 1999.
Zbornik donosi radove autora koji su sudjelovali na znanstvenom skupu u travnju 1997. godine u Splitu, u organizaciji Instituta društvenih znanosti "Ivo Pilar" - Centar Split. Tema skupa bila je `Konfesionalne zajednice u Hrvatskoj u procesima integracije hrvatskog društva`. Radovi govore o ulozi religije u procesima socijalne integracije općenito i u kontekstu hrvatskih nastojanja za razvojem modernog društva. Religija se određuje na različite načine, od okosnice nacionalnog bića, nositeljice kulture mira, do dezintegrativnog čimbenika protivnog liberalizmu i pluralizmu. U prvom dijelu nalaze se teorijska propitivanja, u drugome je ocrtan postkomunistički kontekst, a u trećemu izazovi hrvatskog društva. Zahvaljujući prilozima značajnih imena svjetske sociologije religije, dobiven je prijeko potreban komparativan presjek.

Hinsley, F. H. ***Suverenitet***, Zagreb, August Cesarec, 1992.
Nastojeći rasvijetliti pojam suvereniteta, autor staro pitanje o temelju vlasti i njezinim obvezama u političkoj zajednici prati od antičkog svijeta, preko srednjovjekovlja do suvremenih koncepcija. Semantički prateći razvojnu liniju pojma, uočava da se sa svakom novom stepenicom u povijesti nekog društva, značenje pojma samo proširuje. Tako je početnoj ideji o postojanju konačne i apsolutne vlasti u političkoj zajednici s vremenom dodana tvrdnja da konačna i apsolutna vlast ne može postojati izvan zajednice. Autor propituje prigovore upućene ideji suvereniteta, primjerice da ta koncepcija više nije valjana zato što politička zajednica više nije samodostatna, no ipak ostaje pri tezi da suverena vlast može pristati na ograničenja, a da istovremeno ne izgubi svoju punu suverenost. Teza o ograničenom suverenitetu predstavlja dosad najvažniji zaokret u promišljanju odnosa među državama, jer nudi rješenje za izbjegavanje rata i očuvanje mira.

Hobsbawm, Eric J. ***Nacije i nacionalizam: Program, mit, stvarnost***, Zagreb, Novi liber, 1993.
Ovom je knjigom jedan od najznačajnijih povjesničara današnjice otvorio znanstvenu raspravu o nacionalizmu i genezi nacionalnog identiteta. U njoj određuje povijesne koordinate nacije i pokazuje da se ona kao fenomen javlja tek u vrijeme Francuske revolucije, zajedno s idejom građanskog društva. Time se odbacuje uvjerenje o vječnosti nacija, proisteklo iz aktualne snage nacionalne identifikacije. Autor studiju zaključuje tezom da je, usprkos svojoj prividno istaknutoj ulozi, nacionalizam danas izgubio na značenju, uslijed novog supranacionalnog prestrukturiranja svijeta. Potvrdu tome nalazi u činjenici da su povjesničari tek u novije vrijeme počeli proučavati naciju i nacionalizam, što je siguran znak da su ti fenomeni prošli svoj vrhunac.

Hösle, Vittorio ***Filozofija ekološke krize***, Zagreb, Matica hrvatska, 1996.
U knjizi su sabrana moskovska predavanja o filozofiji ekologije iz 1990. godine profesora filozofije na Sveučilištu u Essenu. Njegova je osnovna poruka da se ekološka kriza ne može svladati samo mjerama gospodarske politike, pošto i filozofija snosi odgovornost za ugrožavanje planeta na kojem živimo. Na tragu Heideggera, tumači da iza pohoda gospodarsko-tehničke misli stoje prekretnice povijesti duha koje proizlaze iz programa

novovjekovne metafizike. Dvadesetprvo stoljeće naziva "stoljećem okoliša". U njemu će ljudski rod imati zadatak iznova pronaći mjeru u množenju i zadovoljavanju potreba u gospodarskoj i tehničkoj kulturi. Autor poziva na novu razradu vrijednosti, jer se duboke promjene neće moći postići bez promjene temeljnih vrijednosti i kategorija. Hösleovo se mišljenje odlikuje upućenošću na cjelinu i racionalno spoznavanje bitka.

Hrabar, Dubravka ***Prava djece u porodičnim odnosima***, doktorska disertacija, Zagreb, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1991.
D. Hrabar autorica je naše prve doktorske disertacije o pravima djece. U njoj razmatra dječja prava u kontekstu obiteljskih odnosa. U uvodnom dijelu obrazlaže razloge izbora teme i određuje cilj, predmet i metodologiju istraživanja. U drugom dijelu objašnjava odnos između faktičnog i pravnog roditeljstva, terminologiju i sadržaj ustanove roditeljskog prava te evoluciju pravnog poimanja odnosa roditelja i djece. Treći se dio odnosi na povijesne zasade prava djeteta. Četvrti dio disertacije posvećen je međunarodnim aspektima zaštite prava djece. Peti dio donosi prikaz prava djece u obiteljskim odnosima i usporedbu s V. Britanijom i Njemačkom. Razvoj pravne zaštite djece u Jugoslaviji čini šesti dio disertacije. U sedmom dijelu upoznajemo nove tendencije u porodičnopravnoj zaštiti djece. Nakon zaključka slijedi nekoliko dodataka sa značajnim dokumentima u tom području. Autorica izvodi zaključak da su dječja prava izvorna i autonomna. Roditelji, prosvjetni djelatnici i drugi koji brinu o promicanju prava djece trebaju se rukovoditi načelom najboljeg interesa djeteta, koje proizlazi iz djetetovih potreba. Ponuđena je opsežna bibliografija izdanja na hrvatskom i više stranih jezika.

Hrženjak, J. ***Međunarodni i europski dokumenti o ljudskim pravima: Čovjek i njegove slobode u pravnoj državi,*** Zagreb, Informator, 1992.
Autor je izdvojio i objasnio temeljne i druge važne međunarodne i europske dokumente o ljudskim pravima. Dokumenti se odnose na pojedina područja života, rada i odnosa ljudi i država. Izbor dokumenata i njihovi komentari namijenjeni su građanima kao priručnik i podsjetnik u ostvarivanju njihovih prava i sloboda u svakodnevnom životu, ali i čuvanju i poštivanju prava i sloboda drugih. Knjiga je korisna državnim organima, sindikalnim i političkim organizacijama, poduzećima, humanitarnim, zdravstvenim, odgojnim, gospodarskim i socijalnim društvima i udrugama, a od posebne je koristi djelatnicima u školi. Navodimo njezine dijelove: Uvod - o čovjeku je riječ; Počeci pravnog reguliranja ljudskih prava; Ljudska prava i slobode postaju briga i interes čovječanstva; Deklaracije i konvencije UN-a donesene na načelima temeljnih dokumenata; Ljudska prava i slobode u dokumentima zajednica europskih država; Prava manjina; Prava i slobode čovjeka i načelo neintervencije u unutrašnje poslove suverenih država; Odgoj i obrazovanje građana u duhu međunarodnog poštivanja i razumijevanja, suradnje i mira; Reguliranje i ostvarivanje ljudskih prava i sloboda u Republici Hrvatskoj i Mjesna samouprava i ljudska prava. Autor je napisao i opsežan pojmovnik na temu ostvarivanja ljudskih prava. U knjizi su priloženi i poznati međunarodni i europski dokumenti o ljudskim pravima.

Huntington, Samuel P. ***Sukob civilizacija i preustroj svjetskog poretka***, Zagreb, Izvori, 1998.
U knjizi se problemi svjetske politike objašnjavaju kroz prizmu civilizacijskih, odnosno kulturoloških razlika, za koje autor tvrdi da istovremeno predstavljaju i najveću prijetnju globalnom miru i najsigurniju preventivnu mjeru zaštite od svjetskog rata. Autor objašnjava kako populacijska eksplozija u muslimanskim zemljama i gospodarski rast u Aziji mijenjaju odnose na svjetskoj političkoj sceni, jačaju otpor prema "univerzalnim" zapadnim idealima i potiču međucivilizacijski sukob oko pitanja ljudskih prava, demokracije, imigracije, proizvodnje nuklearnog oružja i sl. Osvrće se i na budućnost Zapada s obzirom na porast

antisocijalnog ponašanja, slabljenje uloge obitelji, pad 'društvenog kapitala', srozavanje radne etike i opadanje intelektualne usmjerenosti. Autor upozorava da očuvanje zapadne civilizacije, odnosno njezinih vrijednosti i institucija, kao što su kršćanstvo, pluralizam, individualizam i vladavina zakona, ovisi o tome hoće li SAD i Europa uspjeti obnoviti svoj moralni život, nadograditi svoje kulturno zajedništvo i razviti tijesne oblike gospodarske i političke integracije, ali i o tome hoće li nastaviti s nemoralnim uvjeravanjem nezapadnih naroda za prihvaćanje zapadnih vrijednosti, institucija i kulture.

Ilišin, Vlasta ***Mladi na margini društva i politike***, Zagreb, Alinea, 1999.
Cilj je ove knjige afirmirati znanstveno i društveno zanimanje za mlade kao posebnu društvenu grupu. Autorica istražuje djelovanje mladeži u političkim institucijama jednostranačkog i višestranačkog političkog sustava, uzimajući ga kao pokazatelj njihova društvenog statusa. U prvom poglavlju sistematizira postojeće sociopolitološke modele tumačenja mladeži, a u drugome opisuje položaj mladeži u Velikoj Britaniji, kao zemlji razvijene demokracije. U trećem poglavlju promatra se hrvatska mladež u socijalizmu, s posebnim osvrtom na zadnje desetljeće, a u četvrtom se govori o njezinu položaju u tranzicijskom razdoblju. U svezi s tim, autorica opisuje rezultate longitudinalnog istraživanja izbornog ponašanja mladeži tijekom devedesetih, iznosi mišljenja 45 čelnika političkih stranaka i njihovih podmladaka o problemima mladeži i njihovu mjestu u društvu i politici te raščlanjuje sadržaj stranačkih dokumenata i dobnu strukturu Zastupničkog doma.

Ivan Pavao II. ***Centesimus annus*** (Stota godina), Enciklika, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 1991.
Poslanica je nastala povodom stogodišnjice objavljivanja poslanice Pape Lava XIII., koja počinje riječima *Rerum novarum*, a koja je potakla stvaranje socijalne doktrine Crkve. Kao plod navedenog djela navode se poslanice Pape Ivan Pavla II. *Laborem exercens*, o ljudskom radu i *Sollicitudo rei socialis*, o suvremenim pitanjima razvitka ljudi i naroda. Istaknuta je činjenica da je socijalno učenje Crkve ponukalo mnoge pojedince i grupe da se uključe u pokret za zaštitu dostojanstva ljudske osobe u cilju izgradnje pravednijeg društva. Ova poslanica potvrđuje načela koja je izrazio Papa Lav XIII. te uz njihovu pomoć nudi raščlambu nekih događaja iz novije povijesti.

Ivan Pavao II. ***Evangelium vitae*** (Evanđelje života), Enciklika o vrijednosti i nepovredivosti ljudskog života, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 1997.
U uvodu poslanice Papa Ivan Pavao II. ističe da je čovjek pozvan na puninu života koja nadilazi dimenzije njegova zemaljskoga postojanja, jer ovisi o sudjelovanju u samom Božjem životu. Nadalje u poslanici govori o činima i zločinima protiv života i ljudskog dostojanstva, kao što su ubojstvo, genocid, pobačaj, eutanazija i samoubojstvo; sakaćenja, tjelesna i moralna mučenja te psihološke prisile; neljudski uvjeti života, proizvoljna uhićenja, deportacije, ropstvo, prostitucija te trgovina ženama i mladeži; nedostojni uvjeti rada itd. Tekst je plod suradnje episkopata svih zemalja svijeta i predstavlja potvrdu vrijednosti ljudskog života i njegove nepovredivosti te je ujedno apel svima da poštuju, brane, ljube i služe svakom ljudskom životu. Enciklika nosi poruku svima koji sumnjaju u ispravnost puta kojim kroče služeći čovjeku i humanosti.

Ivan Pavao II. ***Laborem exercens*** (Radom čovjek), Enciklika vrhovnog svećenika Ivana Pavla II. o ljudskom radu, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 1981.
Ovim se dokumentom Papa Ivan Pavao II. nadovezuje na svog velikog prethodnika, Papu Lava XIII., vrsnog tumača 'socijalnog pitanja', koji je prije više od devedeset godina objavio encikliku "*Rerum novarum*". Ivan Pavao II. posvetio je svoju poslanicu čovjeku radniku. U

njoj naglašava da čovjeka ne mori samo tjelesna glad već i glad za znanošću, napretkom, kulturom te da se tim kruhom hrani u znoju lica svoga, nastojeći nadvladati brojne prepreke koje sprječavaju ostvarenje njegovih zamisli. Stoga svaki pojedinac, obitelj, zajednica i narod mora otkriti nova značenja rada i nove zadaće koje stoje pred čitavim ljudskim rodom i pred Crkvom. Od vremena objavljivanja enciklike *Rerum novarum*, društveno pitanje neprestano zaokuplja pozornost Crkve, o čemu svjedoče brojni dokumenti, osobito zaključci II. vatikanskog koncila. Humanost ljudskog rada, kaže Papa, ključ je za napredak humanosti uopće i stoga čini jednu od glavnih zadaća Crkve i ljudske zajednice u cjelini.

Ivan Pavao II. ***Sollicitudo rei socialis*** (Socijalna skrb), Enciklika, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 1998.
'Socijalna skrb' Crkve, usmjerena istinskom razvoju čovjeka i društva koji poštuje i promiče ljudsku slobodu u svim njezinim aspektima, očituje se na najraznolikije načine. U novije doba u tom je smislu djelovalo i Učiteljstvo rimskih prvosvećenika, među kojima se često raspravljalo o tom pitanju na osnovi enciklike *Rerum Novarum* Lava XIII. Vrhovni svećenici nastojali su rasvijetliti nove oblike socijalnog nauka Crkve. Tako je, na osnovi enciklike Lava XIII. sastavljen suvremeni naukovni korpus koji se i dalje razvija. U taj korpus socijalnog naučavanja uvrštava se i enciklika *Populorum Progressio* Pavla VI. iz 1967. godine. Cilj je korpusa da uz pomoć teološkog istraživanja suvremene zbilje istakne nužnost bogatijeg i kompleksnijeg shvaćanja razvoja te naznači najvažnije oblike njegova oživotvorenja.

Javno zagovaranje: Žene za društvene promjene u zemljama sljednicama bivše Jugoslavije, Zagreb, START Project, Delphi International, 1998.
Publikacija se pojavila u sklopu START projekta namijenjenog promicanju znanja i vještina građana o strategijama, programima izobrazbe i javnom zagovaranju za razumijevanje među pripadnicima sukobljenih zajednica. Upućuje žene aktivistice u instrumente i postupke javnog zagovaranja za društvene promjene. Tako se govori o: naravi i cilju javnog zagovaranja, temeljnim strategijama, elementima i dinamici procesa zagovaranja, stvaranju i korištenju baze podataka, ulozi medija, lobiranju, stvaranju koalicija, osiguranju materijalnih sredstava i evaluaciji javnih akcija. Na kraju se opisuju moguće prepreke za uspješno javno zagovaranje.

Katunarić, Vjeran ***Labirint evolucije***, Zagreb, Hrvatsko sociološko društvo, 1994.
Knjiga predstavlja pokušaj hermeneutičkog razumijevanja odnosa između dvaju temeljnih oblika evolucije - borbe za moć i svijeta života, s motrišta "nedarvinističke nade" u ljudski opstanak. Smještajući svoju misao u tradiciju duhovnih znanosti, nasuprot akademski općeprihvaćenog socijalnog darvinizma, koji "nas čini prikrivenim rasistima i šovinistima i neosjetljivim učenim mrtvozornicima", autor propituje mogućnosti ponovnog oduhovljenja znanosti glede tumačenja pretpostavki i smisla ljudskog opstanka u promjenjivim uvjetima pluralnog svijeta. Tema se razlaže u nekoliko poglavlja: Labirint evolucije; Razmeđe teorije evolucije i društvenog razvoja; Evolucija, kulturni kapital i izgradnja nacije - slučaj Japana; Anarhizam i modernizam u nacija; Kulturni razvoj i interkulturalizam; te Monizam - polimonizam - pluralizam.

Kovačević-Čavlović, Jasmina ***Protiv zloupotrebe droga***, Zagreb, Narodne novine, 1996.
Ova obimna studija istražuje stanje glede zloporabe droga u svijetu, Europi i Hrvatskoj te opisuje mjere koje poduzimaju razne organizacije i udruge za suzbijanje uporabe droga. Opojne droge i psihotropne tvari postale su velika prijetnja zdravlju ljudi i nacionalnom gospodarstvu većeg dijela svijeta, pa je više od tri četvrtine država pristupilo međunarodnim konvencijama za sprječavanje ovisnosti o drogama. Autorica tumači prirodne i neprirodne izvore droga, ocrtava svjetski atlas proizvodnje i prodaje droga, opisuje gospodarske,

socijalne i pravne posljedice tog problema i razmatra stanje u Hrvatskoj. U drugom dijelu knjige nalaze se važniji međunarodni dokumenti posvećeni suzbijanju uporabe i širenja opojnih droga.

Lijphart, Arend ***Demokracija u pluralnim društvima***, Zagreb, Globus, 1992.
Ova poredbena studija zahvaća političke sustave na šest kontinenata. Ključ uspjeha niza manjih europskih demokracija, kao što su austrijska, belgijska, nizozemska ili švicarska, autor vidi u primjeni modela konsocijacijske demokracije. Njegova glavna značajka jest suradnja među elitama različitih segmenata populacije, što umanjuje utjecaj centrifugalnih tendencija prirođenih pluralnom društvu, odnosno rascjepa vjerske, ideologijske, jezičke, kulturne, rasne ili etničke naravi. Sudjelovanje vođa svih značajnih segmenata u upravljanju pluralnim društvom, moguće je ostvariti osnivanjem koalicijske vlade u kojoj vlada ne stoji nasuprot oporbe, nego se time nastoji izbjeći trajno isključenje neke manjine iz vlasti. Držeći da ovaj tip demokracije osigurava stabilnost politike, u drugom dijelu studije autor obrađuje konsocijacijsku demokraciju kao normativni model od naročite važnosti za pluralna društva Trećeg svijeta.

Lorković, Hrvoje ***Ogledi o narodima***, Zagreb, Hrvatska sveučilišna naklada, 1995.
Okupljeni eseji objavljivani su u engleskim, američkim, hrvatskim i njemačkim časopisima i publikacijama u razdoblju od 1964. do 1993. godine. U njima autor istražuje hrvatsko, njemačko, jugoslavensko, rusko, židovsko i druga pitanja, nastojeći rekonstruirati mentalitet pojedinih naroda i njihovih međusobnih odnosa. Komentirajući kretanje Hegelova svjetskog duha od Egipta, Grčke i Rima naovamo, autor razmatra niz problema koji se mogu označiti kao civilizacijski, npr. razvoj općeljudskog morala itd. Prateći razne političke koncepcije i osvjetljavajući njihove poteškoće, istodobno nastoji ukazati na mogućnost konstruktivnijih političkih stajališta koja bi ispravila povijesne pogreške.

Ljudska prava u nauku Crkve i u međunarodnim dokumentima: Obnovljeni život, Zagreb, godina XXXVIII., 1983., br. 3-4, str. 185-340.
Časopis Obnovljeni život donosi radove sa Simpozija o ljudskim pravima u organizaciji Filozofsko-teološkog instituta Družbe Isusove: Biblijsko-teološke refleksije o ljudskim pravima (E. Kamel), Čovjekova prava u naučavanju Pape Ivana Pavla II., Ljudska prava u međunarodnim dokumentima (I. Macan), Evrokomunizam i ljudska prava (J. Oswald), Ljudska prava u jugoslavenskih marksista (S. Sirovec) i Ljudska prava u sovjetskom službenom marksizmu (I. Fuček). U časopisu se nalaze i prikazi rasprava koje su se odvijale nakon pojedinih izlaganja na Simpoziju.

Matulović, Miomir ***Ljudska prava: Uvod u teoriju ljudskih prava***, Zagreb, Hrvatsko filozofsko društvo, 1996.
Knjiga je rezultat autorovih desetogodišnjih teorijskih istraživanja u području ljudskih prava. Čine je sljedeća poglavlja: Predgovor; Uvod; Prvi dio: Tradicionalne teorije prirodnih prava; Drugi dio: Suvremene teorije ljudskih prava; Treći dio: Nacrt teorije ljudskih prava; Zaključak; Izabrana bibliografija; Sažetak; i Kazalo pojmova. Autor ističe da je glavna zadaća teorije ljudskih prava navoditi dobre razloge za vjerovanje u ljudska prava. Tri su glavna pitanja teorije ljudskih prava: opravdanje, sadržaj i sukob ljudskih prava.

Matulović, Miomir (ur.) ***Ljudska prava: Zbornik tekstova iz suvremenih teorija ljudskih prava***, II. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Rijeka, Izdavački centar Rijeka, 1992.
Zbornik sadrži priloge za suvremenu teoriju ljudskih prava značajnih autora koji obrađuju sljedeće teme: Uvod: Suvremene teorije ljudskih prava; Prirodna prava; Nova koncepcija

ljudskih prava; Postoje li neka prirodna prava; Prava kao aduti; Osnova i sadržaj ljudskih prava; Teorija građanske neposlušnosti; Može li postojati moralna teorija utemeljena na pravu i Moralnosti utemeljene na pravu.

Meštrović, Matko ***Roba i sloboda: Ogledi iz nepropitane suvremenosti***, Zagreb, Hrvatska sveučilišna naklada, 1995.
Knjiga sadrži autorove tekstove uglavnom predstavljene na međunarodnim skupovima od 1985. do 1992., u kojima on propituje smisao vlastitog snalaženja u "prekretnom vremenu" bitno obilježenom robnom civilizacijom kao najširim kontekstom suvremene zbilje. Pitanja na kojima se zaustavlja su: odnos kulture i razvoja; izazov novih tehnologija; grad i povijesnost; društvena bit kulture i kulturno biće društva; kulturni identitet između egzistencije i utopije; veze i proturječja između kulture, ekonomije i razvoja; društvenost informacije i civilnost društva; te dizajn i kulturna okolina 21. stoljeća.

Meštrović, Matko i Štulhofer, Aleksandar (ur.) ***Sociokulturni kapital i tranzicija u Hrvatskoj***, Zagreb, Hrvatsko sociološko društvo, 1998.
U knjizi su okupljeni radovi uglednih hrvatskih znanstvenika koji su dijelom nastali u sklopu projekta "Kulturni kapital i razvojna strategija Hrvatske". Cilj projekta bio je utvrditi teorijski okvir razvojne integracije kulturnih, društvenih i prirodnih resursa, kao polazišta uravnoteženog tranzicijskog razvitka Hrvatske, uključujući njezino međunarodno povezivanje. Prilozi su svrstani u tri cjeline: Teorijska polazišta, Ka socioekonomici tranzicije i Struktura socioekonomskog kapitala Hrvatske. Među pitanjima kojima se pojedini autori bave su: odnos racionalnosti i osjećaja; institucionalistička rekonstrukcija ekonomske teorije; skica socioekonomskog modela institucionalne promjene; kulturni kapital kao kategorija informatičkog društva; odnos ekonomike i sociologije; sociokulturni kapital, civilnost i gospodarstvo; javnost između države i tržišta; te sociokulturni kapital budućnosti.

Mir na Zemlji, Poslanica Pape Ivana XXIII., Zagreb, Izdavačka sekcija "Danica" Društva katoličkih svećenika u SR Hrvatskoj, 1963.
Poslanica je pisana u duhu Drugog ekumenskog koncila i predstavlja odgovor Crkve na društvene, gospodarske, socijalne i moralne probleme čovječanstva. Prema tumačenju Pape Ivana XXIII., tri pojave obilježavaju moderno doba: gospodarsko-socijalni napredak radništva; ulazak žene u javni život i duboke promjene socijalno-političke konfiguracije. Dijelovi enciklike jesu: Uvod; Sklad među ljudima; Odnosi među ljudima i javnim vlastima u pojedinim političkim zajednicama; Odnosi među političkim zajednicama; Odnosi ljudi i država prema svjetskoj zajednici i Pastoralne napomene. Navode se i objašnjavaju temeljna prava i dužnosti suvremenog čovjeka.

Morin, Edgar ***Misliti Europu***, Zagreb, Durieux, 1995.
Autor se osvrće na preobrazbe kroz koje je Europa prošla tijekom povijesti i gradi viziju nove Europe kao zajedničkog i slobodnog tržišta ideja te kao konfederaciju konfederacijâ, koja bi postupno trebala prerasti u federaciju federacijâ. Najbolji način za borbu protiv nacionalizama, koji su jedna od glavnih prijetnji ostvarivanju ideje zajedništva, vidi u metanacionalnim oblicima udruživanja, u kojima se imperativ poštivanja nacije sjedinjuje s imperativom nadrastanja nacionalne države. Najbolji način za borbu protiv fundamentalizama pak nalazi u čuvanju i poštivanju svih religija i duhovnih pravaca te drži da će njihovim dijalogom doći do otkrivanja duboke niti koja ih povezuje. Planetarna kultura, prema mišljenju autora, ne znači homogenizaciju nego, naprotiv, slobodno širenje kultura složenim mehanizmima dijaloške razmjene.

Nedovršeni mir: Izvještaj Međunarodne komisije za Balkan, Zagreb, Hrvatski helsinški odbor za ljudska prava i Pravni centar FOD BiH, 1997.
Osnivanje Međunarodne komisije za Balkan potakle su 1995. godine europske i američke zaklade, uključujući Zakladu Carnegie i Aspen institut, u cilju raščlambe stanja i izrade dugoročnih mjera za uspostavu trajnog mira na tom području. U poglavlju "Balkanski škripac" govori se o prividu i zbilji glede uzroka rata, slomu Jugoslavije i nastajanju nacionalnih država u multietničkom okruženju. Osvrćući se na postojeće pristupe sukobu na Balkanu, kao što su ponovna uspostava ravnoteže interesnih područja velikih sila, povratak prastarih međunacionalnih mržnji i sukob civilizacija, autori ističu da je rat posljedica mržnje potaknute propagandom radi osvajanja teritorija i "protjerivanja" drugih. U drugom poglavlju se raspravlja o ratu i reakciji međunarodne zajednice. Treće poglavlje posvećeno je stanju u pojedinoj zemlji, s posebnim osvrtom na manjine. U zadnjem dijelu izvješća iznose se zaključci i daju prijedlozi glede regionalne suradnje, obnove i razvitka, jačanja civilnog društva te poboljšanja međuetničkih odnosa i odnosa prema manjinama.

O dostojanstvu, slobodi i pravima čovjeka, Revija za sociologiju, Zagreb, god. XX., 1989., br. 3-4.
Poznati sociološki časopis donosi opsežan tematski blok o dostojanstvu, slobodi i pravima čovjeka. Osim Opće deklaracije o pravima čovjeka, objavljeni su radovi niza domaćih i stranih autora. Pojedini naslovi su: O ljudskom dostojanstvu; Model slobode u suvremenom svijetu; Oslobađanje od slobode; Ženska prava i demokratska revolucija; Maksimalizacija demokracije; Čovjekove pravice iznutra; Izbjeglice, azilanti i problemi ostvarenja ljudskih prava; Jugoslavija i međunarodni pravni dokumenti o pravima čovjeka te Ljudska prava - bliska stvarnost ili bliska nedostižnost.

Papa Pavao VI. ***Ecclesiam suam*** (Crkvu svoju), Enciklika, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 1979.
Papinska poslanica upućena episkopatu, kleru, vjernicima i svim ljudima dobre volje, govori o putovima kojima Katolička crkva treba ići kako bi izvršila svoju zadaću u današnje vrijeme. Poslanicom Papa iznosi svoje stavove o poslanju Crkve te opisuje tri puta koja ona treba slijediti kako bi djelovala u skladu s Kristovim naukom. Prvi je duhovni, a odnosi se na svijest koju Crkva mora razvijati. Drugi je moralni i odnosi se na asketsku obnovu koja Crkvi treba kako bi djelovala u skladu s tom sviješću, te ostala jaka i autentična. Treći put je apostolski i odnosi se na dijalog i razgovor u kontekstu različitosti svijeta. Svijest, obnova i dijalog tri su puta koji se danas otvaraju pred živom crkvom i čine tri poglavlja enciklike.

Polić, Milan ***Čovjek, odgoj, svijet: Mala filozofijskoodgojna razložba***, Zagreb, KruZak, 1997.
Knjiga ima funkciju rječnika i zbornika zasebnih kraćih rasprava u području filozofije odgoja, odnosno misaone slagarice sastavljene od šestotinjak odrednica obuhvaćenih autorskim rječnikom. Držeći da su pedagoški rječnici, leksikoni i enciklopedije međusobno u velikoj mjeri proturječni, autor počinje normativnim rječnikom u kojemu tumači uobičajena i prepoznatljiva značenja pojmova filozofije odgoja, ali ne i ona koja se međusobno isključuju, u cilju izrade neproturječnog sustava stručnog nazivlja. Objašnjenja i kontekst nužan za razumijevanje neke riječi dani su u sedamdesetak kraćih rasprava, povezivanjem kojih se u cijelosti zaokružuje svaka pojedina odrednica.

Polić, Milan ***Odgoj i svije(s)t***, Zagreb, Hrvatsko filozofsko društvo, 1993.
U ovoj se knjizi promišlja prožetost i suodnos svijesti i svijeta. Autor polazi od postavke da je svijet po čovjeku povijesno stvoren, tj. djelatno izumljen ili oduhovljen, i da je tim svijetom čovjek bitno određen kao čovjek. Ta proizvodnja čovjeka (svijeta) jest odgoj, dok je

obrazovanje oblikovanje čovjeka u duhu određene kulture na odgojan način. Cilj je odgoja i obrazovanja razvijati mišljenje cjeline svijeta i ljubav prema svijetu, jer s ljubavlju i obrazovanjem raste i čovjekova odgovornost za budućnost. Prvi dio studije čine općenita razmatranja filozofije odgoja, a u drugome se razmatraju neka posebna pitanja, primjerice odgojno tematiziranje smrti, potreba za alternativnim školama u Hrvatskoj, dezideologizacija odgoja, defeminizacija učiteljstva itd.

Polšek, Darko ***Rađanje nacije: Kronika jednog skeptika u razdoblju tranzicije 1994. - 1995.***, Zagreb, Hrvatski radio, 1997.
Knjiga donosi političke refleksije objavljivane tjedno na Trećem programu Hrvatskog radija, u kojima autor polemizira s neliberalnim i nedemokratskim ideologijama. Polazeći od liberalnog creda, zalaže se za što nevidljiviju državu, za tržište na svim područjima, a posebno u medijima, kulturi i znanosti, za potpuno liberalizirano, što znači privatizirano, školstvo i zdravstvo itd. Kao eklektički intelektualac, kakvim sam sebe drži, prihvaća se oblikovanja optimistične jezgre buduće političke kulture u kojoj vidi mjesto mlađe generacije, a njezinu jezgru nalazi u američkom gospodarskom liberalizmu i jasnoći američkog pravnog sustava.

Požar, Petar (ur.) ***Hrvatske pravice***, Split - Zagreb, vlastita naklada, 1990.
Ova je knjiga zbornik dokumenata kojim se potvrđuje povijest hrvatske državnosti. Predgovor pod nazivom 'Sabor na braniku hrvatske državne samobitnosti' napisao je Franjo Tuđman. Zbirka sadrži 65 originalnih dokumenata, od Prvog pisma Pape Ivana VIII. Branimiru iz 879. godine, do Ustava Republike Hrvatske. Knjiga može poslužiti učiteljima, učenicima i studentima u raspravama o razvoju hrvatskih normativnih standarda ljudskih prava i sloboda.

Primorac, Igor ***Kazna, pravda i opće dobro***, Zagreb, Hrvatsko filozofsko društvo, 1995.
Ova studija hrvatskog filozofa koji predaje na Odsjeku za filozofiju Hebrejskog sveučilišta u Jeruzalemu i koji se bavi poglavito etikom i političkom filozofijom, posvećena je problemu moralnog opravdanja sudske kazne. U uvodu govori o filozofskom problemu kazne, odnosno o moralnom pravu i dužnosti kažnjavanja te o mjeri kazne, a zatim prikazuje redom Benthamovu utilitarističku teoriju kazne i argumente protiv nje, Hegelovu retributivnu teoriju kazne i argumente protiv nje te nekoliko kompromisnih teorija. U posljednjem poglavlju u kojemu razmatra smrtnu kaznu, nastoji pokazati da ako se tijekom postupka prema počinitelju odnosi kao prema ljudskom biću koje posjeduje moralni status i ljudsko dostojanstvo, još uvijek ne nalazimo uvjerljive razloge za ocjenu smrtne kazne kao surove i neobične, što bi opravdalo zahtjeve za njezinim ukinućem.

Prpić, Ivan; Puhovski, Žarko i Uzelac, Maja (priredili) ***Leksikon temeljnih pojmova politike: Abeceda demokracije***, Zagreb, Školska knjiga, 1990.
Leksikon je sačinjen s namjerom da se pomogne u promicanju političkog obrazovanja i liberalno-demokratskog odgoja građana, što predstavljaju jedan od najvažnijih uvjeta razvoja demokratske zajednice. Zamišljen je kao priručnik srednjoškolskim učiteljima i učenicima, studentima društveno-humanističkih znanosti te građanima koji žele razumjeti i promicati demokraciju. Sadržaj knjige čine sljedeća poglavlja: Uvod, Pojam politike, Političko-etički ideali, Doktrine, Tipovi poredaka, Subjekti, Politički procesi, Institucije, Funkcioniranje vlasti, Načini zaštite subjekata, Komuniciranje, Interpretacijske kategorije politike i Kazalo pojmova. Uz svaki pojam nalaze se ključne riječi i popis literature.

Pusić, Vesna ***Demokracije i diktature: Politička tranzicija u Hrvatskoj i jugoistočnoj Europi***, Zagreb, Durieux, 1999.
Autorica promatra prvu tranziciju kojom je u Hrvatskoj umjesto demokratskog učvršćen

autoritarni režim te na temelju iskustva Portugala i Španjolske iz sedamdesetih godina, ocrtava drugu tranziciju prema demokratskoj pravnoj državi, u koju Hrvatska tek ulazi. Kritički se osvrćući na tendenciju povratka na utopijsku državnu politiku u sklopu koje se na hrvatsku državu benevolentno gleda kao na ostvarenje tisućljetnog sna, autorica predlaže oživljavanje javne rasprave o novom društvenom ugovoru, odnosno o novom kolektivnom promišljanju poželjne političke zajednice. Objašnjava da priroda tranzicije u Hrvatskoj, kao i u drugim postkomunističkim zemljama, ima odlučujući utjecaj na uspostavu novog režima te upozorava da postojeći nedemokratski postupci i institucije neće s vremenom prerasti u demokraciju. U svezi s tim, govori o korištenju patriotizma - jednog od najprivatnijih aspekata identiteta u kojemu se osobno isprepleće s političkim, kao instrumenta političke regulacije i kontrole.

Radaković, M.; Rešković, V. i Hrženjak, J. ***Vodič kroz vaša prava***, Zagreb, Centar za direktnu zaštitu ljudskih prava, 1999.
Ovo je drugo izdanje popularno pisane publikacije o ljudskim pravima. Uvodni dio sadrži kratak osvrt na razvoj ljudskih prava, prvi pisani dokument o ljudskim pravima, rađanje međunarodnih standarda ljudskih prava i novije dokumente o ljudskim pravima. U drugom dijelu čitatelju se daju savjeti o tomu kako zahtijevati, ostvariti i zaštititi svoja prava u Republici Hrvatskoj. Treći dio govori o tomu kako zahtijevati, ostvariti i zaštititi svoja prava na međunarodnoj razini. U četvrtom se opisuje djelovanje nevladinih organizacija za zaštitu i promicanje ljudskih prava, a u petom se navode međunarodni instrumenti iz područja ljudskih prava koje Republika Hrvatska primjenjuje u svom sustavu zaštite i promicanja ljudskih prava. Šesti dio je adresar institucija za zaštitu ljudskih prava u Republici Hrvatskoj i u svijetu.

Rawls, John (ur. Matulović, Miomir) ***O liberalizmu i pravednosti***, Rijeka, Hrvatski kulturni dom Rijeka, 1993.
Urednik je odabrao, preveo i bilješkama popratio četiri Rawlsova članka u kojima autor pojašnjava i brani svoju liberalnu teoriju pravednosti kao pravičnosti, sustavno izloženu u knjizi Teorija pravednosti. U njoj polazi od načela da svaka osoba ima jednako pravo na najširi puni sustav osnovnih sloboda te da se društvene i gospodarske nejednakosti trebaju urediti tako da su službe i položaji dostupni svima pod uvjetima pravične jednakosti mogućnosti i da su na najveću moguću dobrobit najsiromašnijih. Prvo načelo ima prednost pred drugim. Maksima "prvenstva slobode" izražava ideju apsolutne zabrane prinude nad osobom u pravednom društvu. Autor pretpostavlja da bi svaka osoba u tzv. "izvornom položaju" odabrala upravo ta dva načela kao temelj pravednog svijeta. Načela pravednosti koja određuju vladajuća moralna i politička stajališta našeg vremena, autor nalazi u liberalizmu.

Rešković, Veronika (ur.) ***Nevladine organizacije i europski standardi ljudskih prava***, Zagreb, Centar za direktnu zaštitu ljudskih prava, 1998.
Centar za direktnu zaštitu ljudskih prava i Vijeće Europe u suradnji s Ministarstvom vanjskih poslova Republike Hrvatske i Europskim domom organizirali su konferenciju "Doprinos lokalnih nevladinih organizacija u promociji i primjeni europskih standarda ljudskih prava" (Zagreb, 11. i 12. svibnja 1998.). Zbornik sadrži izlaganja i rasprave sa spomenute konferencije na kojoj je sudjelovalo 70 sudionika iz Hrvatske i inozemstva, a koji su podijeljeni u sljedećim cjelinama: I. Mjesto i uloga nevladinih organizacija u demokratskom društvu; II. Sloboda udruživanja; III. Pravni okvir rada aktivista nevladinih organizacija: europska i domaća rješenja; IV. Društveni okvir i povezivanje - europska i domaća rješenja i Pretpostavka za daljnju suradnju u promicanju i zaštiti ljudskih prava. U prilogu su

Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda te pripadajući protokoli.

Ritzer, George ***Mekdonaldizacija društva: Istraživanje mijenjajućeg karaktera suvremenog društva***, Zagreb, Jesenski i Turk, 1999.
Autor polazi od postavke da se suvremeno društvo kreće prema sve većoj birokratizaciji i racionalizaciji te da se ispunjavaju pretpostavke Maxa Webera o pretvaranju društvenog sustava u "željezni kavez". Na primjeru organizacije poslovanja popularnog lanca fast-food restorana McDonald's, kao gotovo planetarnog fenomena koji uzima kao paradigmatski primjer sve obuhvatnijih procesa birokratizacije i racionalizacije društva, autor nastoji dokazati da takvi racionalizirani, bezlični sustavi povećavaju razinu dehumaniziranosti suvremenog života, dalje porobljuju čovjeka i smanjuju njegove slobode te se uspijevaju uvući u sve dijelove javnog i privatnog života. Na kraju iznosi prijedloge o tome kako se pojedinačno oduprijeti mekdonaldizaciji.

Rogić, Ivan; Esterajher, Josip; Knezović, Zvonimir; Lamza-Posavec, Vesna i Šakić, Vlado ***Progonstvo i povratak: Psiho-socijalne i razvojne odrednice progonstva i mogućnosti povratka hrvatskih prognanika***, Zagreb, Sysprint, 1995.
Knjiga je rezultat istraživanja provedenog u Institutu 'Ivo Pilar' o strukturi, iskustvima, shvaćanjima i aspiracijama hrvatske prognaničke populacije glede projekta povratka. U istraživanju su korišteni podaci iz stručne literature, Ureda za prognanike, novinskih članaka i anketnih ispitivanja. Studija je podijeljena u šest cjelina: Prognanici i izbjeglice u sustavu zbrinjavanja; Osnovna obilježja prognanika i izbjeglica; Osnovna obilježja prognaničkog položaja; Pripravnost na povratak; Što nakon oslobođenja okupiranih područja te, na kraju, Zaključci i preporuke. Među dodacima na kraju studije nalaze se tablice s empirijskim podacima i anketni list.

Rupel, Dimitrij ***Od vojnog do civilnog društva***, Zagreb, Globus, 1990.
Koristeći se primjerima uglednih slovenskih kulturnih djelatnika, kao što su Josip Vidmar, Edvard Kocbek, Dušan Pirjevec i drugi, autor tumači razlike između uloge intelektualca u vojnom i civilnom društvu, u kontekstu slovenske kulture od Drugog svjetskog rata do kraja osamdesetih. U "vojnom" društvu intelektualci su podređeni vojnopolitičkom korpusu, dok u civilnom društvu oni tvore samostalan kolektiv koji komunicirajući sa svim segmentima društva, zadržava svoju neovisnost. Nakon vojne faze povezane s NOB-om, slovenska intelektualna elita prolazi avangardnu i socrealističku fazu. Na pragu ulaska u civilno društvo, autor propituje zrelost slovenskih obrazovanih ljudi za preuzimanje vodeće uloge u transformaciji slovenskog društva i razračunava s arhaičnim strukturama činovničkih i malograđanskih nazora.

Said, Edward W. ***Orijentalizam***, Zagreb, Konzor, 1999.
Ova je knjiga utemeljujuće djelo za onaj dio književne teorije koji nastoji raščlambom zapadnog kolonijalnog diskursa propitati odnos prema kulturama Orijenta kao odnos prema drugom. Posvećena je akutnim problemima suvremenog svijeta, kao što su odnosi među kulturama, normativna narav kulturnog autoriteta, odnos znanja i moći itd. Osnovna teza studije je da postoji bliska veza između orijentalističkog diskursa i moćnih socioekonomskih i političkih institucija Zapada. Služeći se nizom znanstvenih, putopisnih, političkih, religijskih i književnih tekstova, autor dokazuje da je zamisao orijentalizma više obilježje euroatlantske moći nad Orijentom, nego vjerodostojan znanstveni diskurs o njemu.

Sire, James W. ***Izazov svjetonazora: Pregled temeljnih svjetonazora***, Zagreb, STEPress, 1994.

Knjiga je posvećena velikim religijskim ili filozofskim svjetonazorima, odnosno pretpostavci o temeljnom ustrojstvu našeg svijeta: kršćanskom teizmu, deizmu, naturalizmu, nihilizmu, egzistencijalizmu, istočnjačkom panteističkom monizmu i new ageu. Svaki od tih svjetonazora predstavljen je odgovorima na sedam temeljnih pitanja: o prvobitnoj stvarnosti, vanjskom svijetu, ljudskom biću, smrti, mogućnosti spoznaje, dobru i zlu te ljudskoj povijesti. Cilj je potaknuti čitatelje na razmišljanje u kontekstu određenog svjetonazora, odnosno potaknuti na osvještavanje vlastitog načina razmišljanja i razmišljanja drugih, kako bismo u pluralističkom društvu mogli razumjeti, a zatim i voditi istinski dijalog s drugima.

Skledar, Nikola ***Obzorje suvremenosti***, Zaprešić, Matica hrvatska Zaprešić, 1994.
U knjizi su sabrani tekstovi filozofijskoantropologijskog i socijalnofilozofijskog karaktera u kojima autor razmatra neka goruća pitanja suvremenog doba općenito i Hrvatske u uvjetima postsocijalističke borbe za politički i kulturni integritet i ostvarenje civilnog društva. Prvi dio knjige posvećen je problematici demokracije, ljudskih prava, emancipacije žena, antropologije kao znanosti o čovjeku, znanosti o društvu i suvremenosti te prikazu Sutlićeve kritike marksizma. Drugi dio donosi religiologijske oglede o odnosu teologije, filozofije, znanosti i religije, Platonu i Plotinu, katoličkom socijalnopolitičkom nauku, kršćanskomarksističkom dijalogu te ukazuje na najnovije doprinose renomiranih autora Esada Ćimića i Jakova Jukića.

Skok, Dobriša (ur.) ***Ljudska prava: Osnovni međunarodni dokumenti***, Zagreb, NIRO Školske novine, 1990.
Ovaj zbornik radova sadrži najvažnije međunarodne dokumente o ljudskim pravima i temeljnim slobodama, od kojih se neki prvi puta pojavljuju na hrvatskom jeziku. Predgovor pod naslovom 'Za pedagogiju ljudskih prava' napisao je Zvonimir Šeparović, a pogovor pod naslovom 'Povratak pojedincu' Vlado Gotovac.

Soros, George ***Kriza globalnoga kapitalizma***, Zagreb, Feral Tribune, 2000.
Autor raščlanjuje utjecaj koji nesrazmjer između tržišnih i društvenih vrijednosti suvremenog svijeta ima na jačanje odnosa i institucija otvorenog društva. Glavnu opasnost za otvoreno društvo vidi u posvemašnjoj opijenosti novcem iz čega proizlazi sve veća otupjelost za ljudske i socijalne vrednote na svim razinama društvenog života. Ustrajavajući na načelu da društvo i država nisu identični, autor ističe da temeljna svrha države i njezinih institucija nije upravljanje društvom nego služenje građanima.

Soros, George ***Podrška demokraciji***, Zagreb, August Cesarec, 1993.
Prvi dio knjige sadrži povijesnu inventuru događaja vezanih za propast Sovjetskog Saveza i neuspjeh zapadne politike, drugi dio pokriva događaje što su uslijedili nakon toga, a u trećem autor iznosi svoju teoriju povijesti. Nakon niza godina traganja za dovoljno elastičnim modelom objašnjenja povijesnih promjena, autor prihvaća teoriju povijesti koja se oslanja na teoriju kaosa. Osnovna Soroseva poruka u knjizi jest da je otvoreno društvo, kao oblik organiziranja, mnogo sofisticiranije od komunizma i da zemlje koje izlaze iz komunističke vlasti svoj preobražaj u otvoreno društvo neće moći ostvariti bez aktivne i smišljene vanjske pomoći. Autor na autentičan način nastoji pronaći odgovore na moralne krize našeg doba. Nalazi da moderna verzija *laissez-fairea*, koja tumači da će povođenje za vlastitim interesima dovesti do optimalne podjele resursa, nije pravi put, budući da je za rješenje kriza potrebna privrženost uspješnom funkcioniranju sustava, a ona nadilazi razinu pojedinačnog interesa.

Srbi u Hrvatskoj jučer, danas, sutra, Zagreb, Hrvatski helsinški odbor za ljudska prava, 1998.

U knjizi su okupljena izlaganja i prilozi s rasprave na Okruglom stolu održanom u organizaciji Hrvatskog helsinškog odbora 1996. godine, na kojemu se raspravljalo o stanju i perspektivama Srba u Hrvatskoj. Uvodna izlaganja dodirnula su se sljedećih pitanja: Srbi u Hrvatskoj: povijest i perspektive; Stanje ljudskih i državljanskih prava u Hrvatskoj; Katolicizam i pravoslavlje u Hrvatskoj danas; Međunarodni aspekti povratka Srba u Hrvatsku; Politički aspekti povratka Srba u Hrvatsku; Pravni aspekti povratka Srba u Hrvatsku; te Kako potaknuti suživot u Hrvatskoj.

Supek, Rudi ***Modernizam i postmodernizam: Proturječan čovjek kao utemeljenje: Ogled iz fundamentalne antropologije***, Zagreb, Antibarbarus, 1996.
Studija je pokušaj osvjetljavanja modernizma s gledišta fundamentalne antropologije kao znanosti u nastajanju, koja nastoji sintetizirati prirodni i društveni aspekt ljudske egzistencije u potrazi za odgovorima na pitanja tko je čovjek, odakle dolazi i kuda ide. S modernizmom se ljudska povijest ubrzava, pa ova pitanja postaju akutna više nego u ranijim epohama ljudskog razvoja. Ne zauzimajući se ni za pesimističku ni za optimističku sliku čovječanstva, autor zamjećuje da je čovjek prirodno prisiljen da se stalno oslobađa ali i stalno porobljuje, odnosno da se u ljudskom razvoju izmjenjuju proces individuacije i proces socijalizacije. Prateći mnogostrukost razvojnih procesa u kulturi, znanosti i umjetnosti modernizma, istražuje teze o smrti čovjeka i kraju povijesti.

Šegota, Ivan ***Nova medicinska etika (bioetika): Priručnik***, Rijeka, Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci, 1994.
Priručnik donosi pregled razvoja bioetike kao socijalnog pokreta i nove interdisciplinarne znanosti. Bioetika se javlja kao odgovor na etičke probleme koji sve više utječu na donošenje odluka u medicini. Riječ je ne samo o tradicionalnim pitanjima kao što su abortus, eutanazija, liječnička tajna, odnos prema pacijentu i sl., nego i o onima novijeg datuma, kao što su transplantacija organa, tretman oboljelih od AIDS-a, istraživanje na ljudskim subjektima, pristanak pacijenta na tretman, količina i raspodjela društvenih sredstava namijenjenih zdravstvenoj zaštiti itd. Nakon uvodnog dijela u kojemu se opisuje pojava i razvoj bioetike, slijedi poglavlje posvećeno etičkim teorijama i moralnoj praksi te prikaz medicinske etike u SAD-u, Njemačkoj i Engleskoj. Zadnji dio priručnika sadrži Međunarodni liječnički etički kodeks, Etički kodeks Hrvatskog liječničkog zbora i druge priloge.

Švob, Melita ***Židovi u Hrvatskoj: Migracije i promjene u židovskoj populaciji***, Zagreb, Židovska općina, 1997.
U ovom dvojezičnom, hrvatskom i engleskom izdanju, autorica prati povijesne promjene u populaciji Židova u Hrvatskoj i svijetu koristeći se obilnom povijesnom građom i podacima empirijskih istraživanja. Knjiga je podijeljena u dva dijela te nadopunjena prilozima i literaturom. U prvom dijelu raščlanjuju se promjene na području Hrvatske. Autorica obrađuje povijesne i pravne osnove naseljavanja Židova na ovim prostorima od 18. do 20. stoljeća, iznosi podatke iz popisa stanovništva; govori o položaju i broju Židova tijekom i nakon Drugog svjetskog rata, organiziranju i udruživanju židovskih općina, školama te djelovanju omladinskih i ženskih organizacija. U drugom dijelu opisuje se položaj Židova u Europi i Americi, uključujući razlike između demokratskih i komunističkih država, razvoj židovskog identiteta i uspostavljanje Izraela.

Thody, Philip ***Povijesni uvod u Europsku uniju***, Zagreb, Europski pokret Hrvatske, 1998.
Knjiga je kronološko-politička povijest europske integracije od zajedničkog tržišta do danas, s kontekstualnim istraživanjem šire europske povijesti od 1600. godine. Kao pristupačan uvod u osnovnu povijest, gospodarstvo i politiku Europske unije, nudi jasan pregled njezina

razvoja. Pored detaljnih informacija o djelovanju Unije, također uključuje i rasprave o proširenju, organizacijama i nadležnostima te osnovnim načelima Unije, o osporavanim odlukama kao što su one o poljoprivredi, zakonodavstvu i monetarnoj politici itd.

Thompson, Mark ***Kovanje rata: Mediji u Srbiji, Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini***, Zagreb, Hrvatski helsinški odbor za ljudska prava i Građanska inicijativa za slobodu javne riječi, 1995.
Razotkrivajući medijsko-informacijske obrasce koji su prethodili i pratili ratna zbivanja na prostoru bivše Jugoslavije, knjiga se bavi ulogom medija i novinskog izvještavanja u stvaranju, održavanju i opravdavanju govora mržnje. Ona svjedoči o utjecaju središta političke moći na medije te o modelima konstruiranja mehanizama i strategija manipuliranja javnošću. U prvom poglavlju raščlanjuje se djelovanje medija u bivšoj Jugoslaviji, u drugome se govori o ulozi pan-jugoslavenskih medija pred sam početak rata, dok se preostala poglavlja bave medijskom pripremom, praćenjem i opravdavanjem rata u Srbiji ("Srbija daje tempo"), Hrvatskoj ("Hrvatska hvata korak") i Bosni i Hercegovini ("Bosna i Hercegovina zaostaje"). Koristeći se brojnim izvornim podacima, autor raspravlja o zakonskim pretpostavkama medijske djelatnosti, utjecaju politike i političara na oblikovanje medijske poruke, manipuliranju vijestima, medijskoj cenzuri, razlikama i izvještavanju i dr.

Tolerancija i suvremenost, Društvena istraživanja, Zagreb, god. 5, 1996., br. 2 (22).
Od Lockeova Pisma o toleranciji preko Voltaireove Rasprave o toleranciji, do danas se filozofi i znanstvenici bave pitanjima razumijevanja i snošljivosti među ljudima. Ovaj broj časopisa "Društvena istraživanja" također je posvećen toj temi. U njemu su sabrani sljedeći tekstovi: V. Spajić- -Vrkaš: Antropološko konstruiranje etniciteta; N. Skledar: Tolerancija kao nužan uvjet ljudskog zajedništva i dostojanstva; J. Čačić-Kumpres: Obrazovanje i tolerancija; M. Trimarchi i L. L. Papeschi: Od tolerancije do prihvaćanja različitosti; J. Omejec: Politička tolerancija u strukturi demokratske političke kulture; T. Z. Tenšek: Religijski pojam tolerancije u patrističko doba; A. M. Bobinac: Manjinske crkve i tolerancija. Poseban prilog je izvješće s Međunarodne konferencije Noel Baker - Pauling - Počec, koja je bila posvećena odnosu tolerancije, znanosti i modernog svijeta.

Valković, Marijan (ur.) ***Sto godina katoličkog socijalnog nauka***, Socijalni dokumenti Crkve, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 1991.
Zbornik je nastao iz potrebe izražene nakon sloma komunizma koji je kod nas i u zemljama Istočne Europe ostavio prazninu glede načela i smjernica za razvoj i izgradnju demokratskog i pluralističkog društva. Namjera mu je bolje upoznavanje s društvenim naukom Crkve. U jednom svesku sakupljeni su glavni socijalni dokumenti vrhovnog crkvenog učiteljstva (papinski i koncilski dokumenti) te neki dokumenti Biskupske sinode, Svete Stolice i Zbora za katolički odgoj. Tako se u zborniku mogu naći enciklike *Rerum novarum* Pape Lava XIII., *Quadragesimo anno* Pape Pia XI., *Mater et Magistra* i *Pacem in terris* Pape Ivana XXIII., Otkupitelj čovjeka, Radom čovjek, Bogat milosrđem, Socijalna skrb Pape Ivana Pavla II., Poruka Ujedinjenim narodima o razvoju, Poruka šefovima država o vjerskoj slobodi i dokument Pape Ivana Pavla II. iz Helsinkija. Dodatnu vrijednost zborniku daje bibliografija radova koji su u posljednjih stotinu godina objavljeni u Hrvatskoj i Sloveniji u svezi sa socijalnim naukom Crkve.

Vukadinović, Radovan ***Međunarodni politički odnosi***, Zagreb, Barbat, 1998.
Knjiga je sveučilišni udžbenik za razumijevanje znanosti o međunarodnim odnosima. U uvodu autor objašnjava nastanak i razvoj te discipline. Potom promatra različite pristupe proučavanju međunarodnih odnosa: povijesni, sistematski, normativne i politološke pristupe

te eklekticizam. U trećem poglavlju tumači geografske, prirodne, demografske, ekonomske, pravne, tehnološke, vojne i nacionalne čimbenike međunarodnih političkih odnosa. Sljedeće poglavlje donosi raščlambu subjekata međunarodnih odnosa: države, međunarodnih organizacija, međunarodnih privrednih organizacija, različitih pokreta, crkava, nacija, grupa i pojedinaca. Klasificirajući međudržavne odnose po tipovima, spominje ravnotežu snaga, hladni rat i miroljubivu aktivnu koegzistenciju. Pojašnjava neke važnije teorije međunarodnih odnosa, kao što su teorija sile i konflikta, teorija igre, teorija integracije, komunikacijska teorija i sistemska teorija. Posljednje je poglavlje posvećeno predviđanju i prognoziranju u međunarodnim odnosima.

Vuleta, Bože (ur.) ***Praštanje***, Split - Sinj, Vijeće za pravdu, mir i skrb za sve stvoreno Konferencije franjevačkih provincijala, 1995.
Ovaj zbornik radova donosi priloge sudionika znanstvenog simpozija na temu praštanja, održanog u Splitu u travnju 1995. godine. Simpozij o praštanju rezultat je djelovanja Vijeća za pravdu, mir i skrb za sve stvoreno koje djeluje pri Konferenciji franjevačkih provincijala Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Slovenije. Urednik postavlja pitanje je li vrijeme za govor o praštanju ili nije, te na nj odgovara potvrdno. Praštanje je lijek za žrtvu, lijek kojega uporabu ne treba odgađati, budući da nudi mogućnost izlaska iz začaranog kruga zla i mržnje. Praštanje je jedna od onih vrijednosti "koje su šire od onih koje smo posjedovali prije iskustva nasilja". Uz uvodne riječi kardinala F. Kuharića i V. Puljića i referat B. Vulete, o strukturi zla i oprostu piše A. T. Vučković, a o marksističkoj ideologiji i praštanju u Hrvatskoj I. Kordić. J. Grbac piše o praštanju kao ostvarenju kršćanskog moralnog zahtjeva (utopija ili stvarnost?), a D. Šimundža o praštanju u službi mira. Temu Obitelj - mjesto i škola opraštanja i pomirenja obradio je M. Srakić, a temu Grijeh, kazna i opraštanje Lj. Rupčić. Još su razmatrane sljedeće teme: Praštanje i zadovoljština (J. Krišto); Pojam praštanja u brahmanizmu i kršćanstvu (M. Ježić); Vukovar i psihologija praštanja (Z. Knezović); Suočenje s genocidom (S. Lang); Literatura i praštanje - primjeri suvremene srpske poezije (I. Relković); Etičke pretpostavke praštanja (T. Jozić); Opraštanje i milosrđe u Joninoj knjizi (B. Lujić); Biblija i praštanje s posebnim osvrtom na Isusa (M. Vugdelija); Praštanje i pomirenje u sv. F. Asiškog i Praštajmo ne zaboravljajući žrtve (Z. Šeparović). Zbornik donosi rasprave i zajedničku izjavu sudionika simpozija.

Vuleta, Bože i Anić, Rebeka ***Na putu mira***, Split, Franjevački institut za kulturu mira, 1999.
Knjiga je tematska zbirka književnih tekstova, dokumenata, svjedočanstava, izreka, fotografija te drugih poticaja na promišljanje, razgovor, razmjenu stavova i stvaralaštvo. Podijeljena je u 10 poglavlja, od kojih svako čini cjelinu. Obrađuju se sljedeće teme: Sukob kao mjesto mira (uzroci sukoba i reakcije na iskustvo zla u svijetu); Blago mirotvorcima (mirotvorstvo i vizija vladavine mira s programskim načelom Isusova Govora na Gori); Oprosti nam kako i mi opraštamo (potreba praštanja kao preduvjet mira); Religije i mir (nauk religija o miru); Ljudska prava i obveze (religije i ljudska prava; mira nema bez pravde, a pravda uključuje praštanje i ljubav); Kršćansko jedinstvo i mir (ekumenizam i dijalog kršćanskih Crkava u službi mira); Nenasilno rješavanje sukoba (paradoksalna snaga nenasilja); Pozitivna strana sukoba; Igrom do mira (*homo ludens*, igra u službi mira); U miru sa svim stvorenjima (istinski mir uključuje mir s ostalim Božjim stvorenjima, poštovanje prirodnih zakonitosti imanentnih prirodi).

Weber, Max (ur. Katunarić, Vjeran) ***Vlast i politika***, Zagreb, Jesenski i Turk, Hrvatsko sociološko društvo, 1999.
Knjiga sadrži najznačajnije Weberove radove posvećene proučavanju sudionika i vođa vlasti i politike u različitim povijesnim razdobljima. Ovaj politički realist iskazuje sumnju u domet

demokracije, nalazeći da ona redovito završava diktaturom moćnih manjina. Usprkos tome, drži da demokraciji valja težiti, ako ni zbog čega drugog, a ono zbog javne, vanjske kontrole izvršne vlasti. Izražava pesimizam spram moderne, određujući je kao epohu u kojoj nužno pobjeđuje birokratizacija i racionalizacija, što znači šabloniziranje svih područja ljudskog djelovanja, a zanemaruje se kreativnost i improvizacija. Vlast i moć mogu se donekle razblažiti, odnosno demokratizirati, kako bi se učinile djelotvornijim, putem "racionalne države". U suvremenim demokratskim uvjetima, otvaranjem pristupa upravnim poslovima sve većem broju ljudi iz različitih društvenih slojeva, proširuje se osnova za regrutiranje stručno osposobljenih državnih službenika, što je ključna svrha demokracije.

Wollstonecraft, Mary ***Obrana ženskih prava***, Zagreb, Ženska infoteka, 1999.
Djelo koje je pisano na kraju 18. stoljeća, u vrijeme velikih političkih prevrata i uzmaha novih ideja, danas se drži jednim od utemeljujućih tekstova feminizma, kao pokreta za prava i dostojanstvo žene. U njemu autorica postavlja središnja načela za određivanje prava žena, uključujući argumente za odbacivanje dogme da je bog načinio ženu slabijom od muškarca. Na tragu liberalne teorije, ideju ravnopravnosti svih ljudi proširuje na vlastiti spol te se zalaže za korjenite promjene društva koje ženu prisiljava na ovisnost o muškarcu. Najsigurniji izlaz iz takve situacije autorica vidi u obrazovanju žene za samostalan rad. Drži da samo obrazovana žena može uspostaviti ravnopravan i partnerski odnos sa suprugom te imati pozitivan odgojni utjecaj na djecu. Djeca koja rastu u takvom ozračju spremna su mijenjati društvene odnose prema obrascima ravnopravnosti koje su usvojila odgojem u obitelji.

Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, 1989., godina 39, dodatak broju 5-6, str. 599-972 (Izvanredni broj u povodu znanstvenog skupa o ljudskim pravima i njihovoj zaštiti).
Ovaj tematski broj Zbornika donosi više radova o ljudskim pravima i njihovoj zaštiti sa znanstvenog skupa koji je održan u Zagrebu 1989. godine. V. Dimitrijević: Opšti (međunarodni) standardi ljudskih prava; Ž. Puhovski: Etičko utemeljenje zahtjeva za pravnom državom; V. Miličić: Antropološko-aksiološki sustav potreba kao matično područje ljudskih prava; Đ. Gatarić: O ljudskim pravima i pravnoj državi u socijalizmu; B. Vukas: Međunarodnopravna zaštita prava čovjeka: granice rasta; M. Šahović: Pitanje sprovođenja međunarodnopravnih obaveza SFRJ u oblasti prava čovjeka; D. Türk: Neka aktuelna pitanja ostvarivanja ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava čoveka u svetlu rasprava u organima UN; N. Vajić: Međunarodnopravno uređenje slobode informacija; V. Vodinelić: Pravo na ljudsko dostojanstvo; V. Čok: Ravnopravnost žene u sistemu prava čoveka; V. Đ. Degan: Pojam i sadržaj "naročito teških kršenja" prava čovjeka; M. Alinčić: Brak i porodica u katalogu prava i osnovnih sloboda čovjeka; V. Rakić-Vodinelić: Prava treće generacije; N. Visković: Stradanja, zaštita i prava životinja (prilog raspravi o "trećoj generaciji prava"); D. Krapac: Osnovna prava čovjeka i građanina i načela krivičnog postupka; M. Dika: Pravo na nezavisnog suca; I. Josipović: Pritvor i prava građana u krivičnom postupku; D. Wedam-Lukić: Prisilna hospitalizacija psihijatrijskih bolesnika; Ž. Horvatić: Neka zapažanja o mogućim povredama ljudskih prava prinudnom hospitalizacijom duševno bolesnih i/ili poremećenih osoba; M. Matulović: Kako ljudska prava shvatiti ozbiljno; Izbor iz jugoslavenske bibliografije o pravima čovjeka (J. Garašić - A. Korać).

Zsifkovits, Valentin ***Politika bez morala?***, Zagreb, Školska knjiga, 1996.
Polazeći od makijavelističkog shvaćanja politike kao volje za moći i vlašću, kojoj suprotstavlja moral utemeljen na vjeri i građanski moral, austrijski filozof i teolog u knjizi obrađuje napetosti između politike i morala. Odlučujuće pitanje jest postoji li u čovjeku neka protusnaga koja je u stanju suzbiti amoralnost u politici. Autor odgovara da je to savjest te ističe da je došlo vrijeme u kojemu će moral i savjest više i dublje djelovati na politiku nego

dosad. Drži da su se tijekom povijesti ljudska društva uljudila i shvatila potrebu za snošljivošću. Težnja kršćanskog nauka da dobrobit zajednice postavi iznad pojedinačnih interesa, u suprotnosti je s državnim monopolom i intervencionizmom. Međutim, u kršćanskom nauku postoji ideja supsidijarnosti, po kojoj treba spriječiti neodgovorno širenje državne vlasti nad društvom.

Žene i politika mira, Zagreb, Ženski studiji, 1997.
Ovo dvojezično, hrvatsko-englesko izdanje govori o pristupima miru i politici mira s motrišta žena zahvaćenih ratnim sukobima. U njoj su objedinjeni tekstovi aktivistica, znanstvenica i praktičarki predstavljeni na Međunarodnom forumu žena, održanom 1996. godine u Zagrebu, na kojemu se vodila rasprava u sklopu triju tema: žene kao pobjednici mira; pristupi žena preobrazbi sukoba; mir u regiji. Prilozi otkrivaju široku lepezu individualnih artikulacija: od snažnih emocionalnih i osobnih ispovijesti žene u ratu na "obje strane", preko teorijskih osvrta, do ideologijskih raščlambi. Svjedočeći o različitosti modela interpretacije ratne stvarnosti, knjiga je istovremeno i dokument o različitosti strategija koje grade žene u cilju pružanja otpora bezumlju rata i jačanja politike mira.

Psihologija, pedagogija, metodike

Ajduković, Marina i Pečnik, Nina ***Nenasilno rješavanje sukoba***, II. dopunjeno izdanje, Zagreb, NIP Alinea, 1994.
Ovaj je priručnik nastao u namjeri da se pomogne dobrovoljcima, studentima socijalnog rada i psihologije, u psihosocijalnom i odgojnom radu s djecom prognanicima i izbjeglicama. Autorice preporučuju priručnik učiteljima, psiholozima i pedagozima. Postupak nazvan nenasilno rješavanje sukoba temelji se na grupnom radu i znanstvenim spoznajama o konstruktivnom rješavanju sukoba među školskom djecom. Autorice opisuju svaki pojam na teorijskoj razini i predlažu program usvajanja osnovnih vještina konstruktivnog ponašanja u situacijama sukoba. Navode više ideja za praktične aktivnosti u području nenasilnog rješavanja sukoba.

Album o pravima čovjeka, Vijeće Europe, Zagreb, Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Hrvatske, 1994.
Ovaj jednostavno pisan i ilustriran priručnik (album) priredilo je Vijeće Europe kako bi europskim učiteljima pomoglo u ostvarivanju zadataka odgoja i obrazovanja za ljudska prava. Album na popularan način komentira i ilustrira pojedine članke Europske konvencije o ljudskim pravima i njezine protokole. Predgovor ovom priručniku napisala je Catherine Lalumiére, glavna tajnica Vijeća Europe. Priručnik je metodički primjeren učenicima nižih razreda osnovne škole, ali se može koristiti i u višim razredima.

Alderson, J. ***Ljudska prava i policija***, Rijeka, Hrvatski kulturni dom Rijeka, 1995.
Djelo je prijevod publikacije Vijeća Europe koja je nastala u pilot-projektu Odbora stručnjaka Vijeća Europe za promicanje obrazovanja i informiranja u području ljudskih prava. Svrha projekta bila je poticanje uključivanja ljudskih prava u izobrazbu policije. U prvom dijelu predstavljeni su temeljni pojmovi u području ljudskih prava i opisan je njihov značaj za policiju. U drugom dijelu objašnjava se zašto je poštivanje ljudskih prava koja proizlaze iz Europske konvencije o ljudskim pravima i sudske prakse njezinih nadzornih organa, sastavni dio svakodnevnih dužnosti policije. Treći dio posvećen je pitanjima osnovnog, srednjeg i

daljnjeg obrazovanja te izobrazbe policijskih djelatnika u ljudskim pravima. Knjiga sadrži tekstove međunarodnih dokumenata.

Antić, Stanko (ur.) ***Europska orijentacija hrvatskog školstva***, Zagreb, Hrvatski pedagoško-književni zbor, 1995.
Ovaj zbornik daje pregled stanja i procesa u europskom i svjetskom školstvu u svrhu zacrtavanja podloge koja bi mogla poslužiti za pripremu djelotvorne strategije preobrazbe hrvatskog školstva. Na početku se nalazi prikaz globalnih procesa o kojima hrvatsko školstvo mora voditi računa (prijelaz s tradicionalne na modernu, a potom na postmodernu školu; cjeloživotno obrazovanje; širenje obzorja učenja pomoću masovnih medija itd.). Zatim slijede poglavlja o osnovnom, srednjem i visokom te permanentnom obrazovanju odraslih u svijetu, obrazovanju za demokratski građanski život; učiteljstvu u svijetu te europskim iskustvima u financiranju obrazovanja.

Barath, Arpad; Matul, Daša i Sabljak, Ljiljana ***Korak po korak do oporavka: Priručnik za kreativne susrete s djecom u ratnim i poslijeratnim vremenima***, Zagreb, Tipex, 1996.
Temeljni je cilj ovog didaktičkog priručnika pomoći odgajateljima da traumatska iskustva djece i mladih iz Domovinskog rata pretvore u kreativnu snagu i izglede za zdrav rast i razvoj na tjelesnom, psihosocijalnom i moralnom planu. Namijenjen je širokom krugu odgajatelja i kulturnih djelatnika koji rade s djecom i mladima u knjižnicama, likovnim, glazbenim ili dramskim radionicama, plesnim studijima itd. Ponuđeni multimedijski program sastavljen je od 12 tema, od kojih svaka predstavlja po jednu stubu ('korak') u prevenciji malignih posljedica ratnih trauma. Osim teorijskih i metodičkih radova, priručnik sadrži cjelovit program s razrađenim radionicama. Program je izrađen pod pokroviteljstvom UNICEF-a i Ministarstva prosvjete i športa Republike Hrvatske.

Bastašić, Zlatko ***Pubertet i adolescencija***, Zagreb, Školska knjiga, 1995.
Autor pokušava objasniti što se sve događa u procesu odrastanja kako bi mladima, roditeljima i odgajateljima pomogao u razumijevanju tog procesa. Stoga se knjiga bavi svim bitnim aspektima razvoja ličnosti od najranijeg djetinjstva. Počinje poglavljem o razvoju temeljnog identiteta, u kojemu se govori o roditeljskom odnosu koji omogućuje razvoj tzv. temeljne sigurnosti, što je preduvjet oblikovanja samosvjesne ličnosti. Druga bitna sastavnica čovjekova identiteta je spolnost. Autor ističe da spolno odgajati znači pripremati za odgovornost prema sebi i drugima. U poglavlju o selfu objašnjava se složeni pojam sebstva, jezgre ličnosti. Budući da u obradi problema odrastanja koristi sistemski pristup, autor posebno osvjetljava obitelj i utjecaj partnerskih odnosa na djetetovo usvajanje uloga. Zatim govori o alternativnim obiteljima, grupama mladih, adolescentskoj krizi, ovisnosti o drogama i obiteljskoj terapiji.

Bašić, Josipa; Hudina, Boris; Koller-Trbović, Nives i Žižak, Antonija ***Integralna metoda u radu s predškolskom djecom i njihovim roditeljima***, Zagreb, NIP Alinea, 1994.
Knjiga je predviđena kao priručnik za odgajatelje i stručne suradnike (pedagoge, psihologe i dr.) u predškolskim ustanovama. Glavna joj je svrha prepoznavanje i vježbanje socijalnih vještina i tehnika individualnog i grupnog rada koje utječu na socijalno-emocionalni razvoj djece predškolske dobi. Teorijski okvir integralne metode je humanistički pristup odgajaniku. Ističu se teorije učenja i teorije potreba koje se temelje na komunikacijskom procesu. Osnovna hipoteza autora glasi: sudionik odgojnog procesa istodobno je i primatelj i davatelj informacija. Ta se dvosmjernost potiče iskustvenim učenjem koje nije usmjereno na činjenice, nego na učenje o sebi.

Bošnjak, Branko ***Drugo lice škole: Istraživanje razredno-nastavnoga ozračja***, Zagreb, Alinea, 1997.
U knjizi se iznose teorijske raščlambe i rezultati empirijskog istraživanja nastavnog ozračja 24 razredna odjela u 3 zagrebačke gimnazije, provedena po Moosovu modelu. U prvom dijelu studije objašnjavaju se teorijska polazišta, središnji pojmovi i rezultati brojnih istraživanja odgojno-obrazovnog ozračja. U drugom dijelu autor izlaže nacrt i rezultate vlastitog istraživanja. Između ostalog, rezultati pokazuju da učenici smatraju kako bi poželjno nastavno ozračje trebalo imati manje pravila, natjecanja i nastavničkog nadzora, a više nastavničke potpore, povezanosti, reda i organizacije te bolje razredno okruženje. Pokazalo se također da školski uspjeh i pripadnost boljem ili lošijem razredu ne utječe značajno na prosudbe učenika o poželjnom nastavnom ozračju.

Bowen, B.; Heekin, Sh.; Mengel, P.; Schultz, J. i Templeton, J. ***Novi prijatelji: Kako pomoći djeci predškolske i mlađe školske dobi u razumijevanju i prihvaćanju individualnih razlika***, Zagreb, Mali profesor, 1997.
Knjiga je metodički priručnik za odgajatelje predškolske djece i učitelje nižih razreda osnovne škole. Bavi se pitanjima integriranja djece s posebnim potrebama u redovite odgojno-obrazovne programe, na temelju teorijskih spoznaja i iskustva američkih stručnjaka. Opisan je i ilustriran cjelovit pristup integriranju djece s posebnim potrebama u redovite odgojne i obrazovne programe: od pripreme djece i roditelja za uključivanje u program, preko uputa odgajateljima/učiteljima za provođenje aktivnosti s djecom i roditeljima, do odabranih stručnih i znanstvenih članaka. Posebno je inventivan metodički postupak usvajanja sadržaja aktivnosti koje se temelje na dječjem istraživanju osobnih vještina gledanja, viđenja, slušanja, kretanja, komuniciranja, učenja i dr. Koriste se i igre lutkama. Autori drže da se tim pristupom djeci pomaže u shvaćanju i prihvaćanju razlika među djecom kao dijelu njihove svakodnevnice, što je uvjet za razumijevanje smisla postojanja ljudskih prava.

Božić, Željka (ur.) ***Inovacijski pristupi: Korak bliže djetetu***, Rijeka, Adamić, 1997.
Zbornik sadrži radove sudionika savjetovanja 'Inovacijski pristupi: Korak bliže djetetu', održanog u povodu 150 godina predškolskog odgoja u gradu Rijeci. Svrha savjetovanja bila je potaknuti raspravu o problemima, perspektivama i suvremenim koncepcijama predškolskog odgoja. Okupljenim je radovima zajednička usmjerenost na inovacijske pristupe i programe, a teme su odabrali sami autori. Stoga tekstovi pokazuju veliku tematsku raznolikost. Opisuju se pristupi zasnovani na realitetnoj terapiji, situacijski pristup, *reggio* koncepcija, waldorfska pedagogija, odgoj za mir, sportski vrtić, programi razvoja likovne i glazbene kulture, eko-programi, integralna metoda itd.

Brajša, Pavao ***Sedam tajni uspješne škole***, Zagreb, Školske novine, 1995.
U knjizi se opisuju zahtjevi koje škola mora zadovoljiti kako bi poticala razvoj i uspjeh učenika. Sedam tajni uspješne škole su: antropocentričnost, ljubav, cjelovito korištenje mozga, motivacija, demokratsko vođenje, ekipna suradnja i reflektirajuća komunikacija. Antropocentrička škola usmjerena je na učitelje, učenike i njihov međusobni odnos, obilježen neuvjetovanom ljubavlju i prihvaćanjem. U takvoj se školi koriste obje moždane polutke; u njoj se istodobno razvijaju argumentiranje i povjerenje, logika i emocije. Vertikalna je komunikacija zamijenjena horizontalnom, pa u takvoj školi prevladava zajedničko učenje, a ne podučavanje, i stvarni, a ne pozicijski autoritet. Zbornica i razred pretvaraju se u sinergističku kreativnu ekipu, u kojoj se zajednički dolazi do novog i drukčijeg. Naposlijetku, u reflektirajućoj školi se istinski razgovara i komunicira.

Brajša, Pavao; Brajša-Žganec, Andreja i Slunjski, Edita ***Tajna uspješnog roditelja i odgojitelja***, Pula, C.A.S.H., 1999.
Ovaj popularno pisani priručnik namijenjen je svima koji rade s djecom, uključujući roditelje, odgajatelje, učitelje, pedagoge i psihologe. Usmjeren je na upoznavanje praktičnih metoda rada na sebi u cilju uspostavljanja uspješnog odnosa s djetetom. Autori opisuju različite vrste roditeljskog i odgajateljskog ponašanja te tehnike procjenjivanja sebe i svog ponašanja prema djetetu. Rad na sebi određen je kao proces prepoznavanja nepoznatog dijela nas samih. On se odvija prihvaćanjem tuđih informacija o našem vlastitom ponašanju, otkrivanjem drugima povratnih informacija o sebi te intenzivnim pružanjem i primanjem informacija u zaštićenom ozračju manje grupe. U poglavlju o stilovima odgajateljskog ponašanja obrađuju se ekstravertirani i introvertirani, opažajući i intuitivni, racionalni i emocionalni, prosuđujući i promatrajući tipovi. Odgajatelj se upućuje u različite postupke razvijanja intrapersonalne i interpersonalne, odnosne, uspješne i emocionalne inteligencije. Tumače se i značajke dominantnih, utjecajnih, postojanih i prilagodljivih odgajatelja te opisuje devet pristupa djetetu. Na kraju autori daju naputke za sprječavanje sindroma iscrpljenog odgajatelja.

Buljubašić-Kuzmanović, Vesna ***Iz straha u ljubav: Stvaralačkom energijom do bolje suradnje i razumijevanja***, Osijek, Sitograf, 1995.
Knjiga govori o ulozi stvaralačke energije u poticanju suradnje i razumijevanja putem pedagoških radionica za djecu i mladež od 10. do 18. godine. Autorica je kao školski pedagog u osnovnoj školi u području zahvaćenom ratom, u suradnji s učiteljima, učenicima i roditeljima, pokretala pedagoške radionice s ciljem prevladavanja posljedica rata. Okosnicu programa čine različite višeizvorne umjetničke djelatnosti (likovne, glazbene, scenske i govorne) kojima se učeniku pomaže da se lakše "otvori" i bez straha iskaže svoje misli, želje i osjećaje. Priručnik ima dvije cjeline: Program "Iz straha u ljubav" i Šest pedagoških radionica za ostvarenje programa "Iz straha u ljubav". Autorica je odredila cilj svake radionice te prikazala pripravne, izvedbene i završne djelatnosti.

Bunčić, Ksenija; Ivković, Đurđica; Janković, Josip i Penava, Ankica ***Igrom do sebe: 102 igre za rad u grupi***, II. dopunjeno izdanje, Zagreb, NIP Alinea, 1994.
Prema napomeni samih autora, ova je knjiga namijenjena voditeljima grupa koji žele osvježiti i unaprijediti svoj rad. Posebno se razmatra uloga igara u grupi. Opisane igre predviđene su za djecu i odrasle. Voditelj može igre koristiti u odgojnim, samozaštitnim, resocijalizacijskim, savjetovališnim i drugim grupama. Primjena grupnih igara traži znanje, iskustvo i vještine na stupnju koji odgovara vrsti i ciljevima grupe. Voditelj treba poznavati grupne i individualne procese, psihoterapijske pravce i iskustvo sudionika. Svaka igra ima određen cilj, vrijeme trajanja, materijal, razgovor i komentar nakon igre.

Canivez, Patrice ***Odgojiti građanina?***, Zagreb, Durieux, 1999.
Autor promišlja demokraciju istražujući ulogu aktivnog građana kao ključnog subjekta suvremenog političkog života, nasuprot idealističkom aktivizmu i realističkom konformizmu koji vodi pasivnosti i koji je slijep na kršenje ljudskih prava. Zadaća je građanskog i političkog obrazovanja pružiti informacije, uputiti u metode te razviti sklonosti i navike sudjelovanja u raspravi. Razvoj političkog rasuđivanja znači odgajanje za raspravu. Sukobljavanjem različitih stajališta pojedinac može izbjeći skučenost vlastitog mišljenja i doći do realističnijeg i cjelovitijeg poimanja problema i interesa zajednice. Svaka politička zajednica utemeljena je na raspravi koja joj daje identitet. U skladu s tim, autor ističe da se nacionalni identitet ne zasniva na jednoglasnoj volji ili na homogenoj kulturi već je određen problemima i stilom debate u kojoj svatko ima pravo sudjelovati.

Chelsom Gossen, Diane ***Restitucija: Preobrazba školske discipline***, Zagreb, Alinea, 1994.
Autorica predlaže promjene u pristupu nastavi prema načelu restitucije. Ono podrazumijeva da mladi čine pogreške, ali da ih zbog toga ne treba kažnjavati nego poticati na ispravke. Opisuje zablude odraslih u pogledu discipliniranja djece: da se druge može kontrolirati, da je pozitivno poticanje korisno, da krivnja i kritika pomažu djeci te da odrasli imaju pravo na prisilu. Restitucija odraslima pomaže da uspostave kvalitetnije odnose s djecom jer osnažuje dijete; nudi prihvatljivu kompenzaciju; traži napor onoga koji pogrešku popravlja; smanjuje pojavu novih pogrešaka; značajna je za šire područje unutar kojega se pogreška javlja i povezana je s višim vrijednostima zbog čega je dijete shvaća ne kao izoliran događaj, nego kao dio šire predodžbe. Korištenjem te metode, odgojem se zadovoljavaju temeljne psihološke potrebe: sloboda, ljubav ili pripadanje, moć ili samopoštovanje te zabava ili užitak.

Cindrić, Mijo ***Profesija učitelj u svijetu i u Hrvatskoj: Obrazovanje, zapošljavanje, radne norme, plaće, napredovanje u zvanju, odlazak u mirovinu***, Zagreb, Persona, 1995.
Knjiga sadrži poredbeni prikaz stanja, problema i razvojnih pravaca učiteljstva u svijetu i u nas. U prvih nekoliko poglavlja autor objašnjava teorijska polazišta i povijesni razvoj učiteljske profesije te iznosi podatke o nekim aspektima učiteljstva u devet razvijenih zemalja i Hrvatskoj. U završnim poglavljima uspoređuje učiteljstvo u svijetu i u Hrvatskoj te daje preporuke za izradu novog sustava obrazovanja učitelja kod nas. Od preporuka valja izdvojiti: potrebu za širokim i kvalitetnim općim obrazovanjem učitelja na početku njihove izobrazbe; europsku orijentaciju; uključivanje sadržaja interkulturalnog obrazovanja, ljudskih prava, globalne svijesti, ekološke svijesti i dr.; osiguranje stalnog stručnog usavršavanja učitelja; programe međunarodne razmjene učitelja i studenata; poticanje učitelja na suradnju u pedagoškim časopisima itd.

Čudina-Obradović, Mira i Težak, Dubravka ***Mirotvorni razred: Priručnik za učitelje o mirotvornom odgoju***, Zagreb, Znamen, 1995.
Ova knjiga - priručnik pomaže učiteljima, osobito razrednicima, u ostvarivanju njihove odgojne uloge u školi. Temeljna svrha priručnika jest pružiti cjeloviti uvid u ciljeve i aktivnosti mirotvornog odgoja. Prema shvaćanju autorica, mirotvorni je odgoj usmjeren na angažman, a ne na učenje nekog posebnog ponašanja pomoću rascjepkanih aktivnosti i zanimljivih igara. Priručnik ima 11 dijelova: 1. mirotvorni razred, 2. prihvaćanje sebe i ostalih, 3. suradnja, 4. prosocijalno ponašanje (pomaganje i prijateljstvo), 5. poštovanje različitosti, 6. miroljubivo rješavanje sukoba, 7. ekološka osviještenost, 8. globalna osviještenost, 9. posebni i srodni oblici mirotvornog odgoja, 10. rječnik, 11. preporučena literatura i dodatak s popisom književnih priloga.

Čudina-Obradović, Mira i Težak, Dubravka ***Priče o dobru, priče o zlu: Priručnik za razvijanje moralnog prosuđivanja u djece***, Zagreb, Školska knjiga, 1993.
Tema ovog priručnika, prvog ove vrste u nas, moralni je razvoj i moralno prosuđivanje u djece od predškolske dobi do adolescencije. Konkretnije, knjiga govori o tome kako i kada djeca počinju razlikovati dobro od zla i usvajati vrijednosti svojih roditelja te one postaju njihovim unutrašnjim mjerilima i smjernicama za djelovanje. Složena problematika moralnog razvoja djece metodički je prilagođena odgajateljima predškolske djece, učiteljima i roditeljima. U knjizi ima mnogo primjera i priča koje odrasli mogu koristiti u razgovorima i porukama upućenim djeci. Priče su razvrstane prema moralnim kategorijama: priče o čistoći, urednosti i pristojnosti; priče o vladanju sobom; priče o razumijevanju i suosjećanju; priče o poštenju i priče o plemenitosti. Nakon svakog kompleksa priča slijede metodičke upute

(primjer, pouka i razgovor).

Djeca prije svega, New York, UNICEF, 1990. (bez oznake hrvatskog nakladnika i godine izdanja).
Publikacija sadrži tekst Svjetske deklaracije o opstanku, zaštiti i razvoju djece i Plan djelovanja za primjenu Svjetske deklaracije u devedesetim godinama. Deklaracija je usvojena na Svjetskom sastanku na vrhu posvećenom djeci 1990. godine na kojem su državni vođe preuzeli zajedničku obvezu da se svakom djetetu osigura bolja budućnost. Svjetskom deklaracijom i Planom djelovanja konkretiziraju se odredbe Konvencije o pravima djeteta iz 1989. godine. Plan djelovanja je vodič vladama, međunarodnim organizacijama, službama za bilateralnu pomoć, nevladinim udrugama i drugim segmentima društva za izradu vlastitih programa djelovanja u cilju osiguravanja primjene Deklaracije Svjetskog sastanka na vrhu. U izradi dokumenta slijedilo se načelo "djeca prije svega" u ostvarivanju osnovnih potreba djece do 2000. godine. U drugom dijelu publikacije je Konvencija o pravima djeteta koju je do kraja lipnja 1996. godine potpisalo 140 država.

Fountain, Susan ***Odgoj za razvoj: Nastavno sredstvo za globalno učenje***, UNICEF-ov ured u Hrvatskoj, 1999.
Ovaj priručnik koji je UNICEF-ov ured u Hrvatskoj objavio kao umnoženi materijal, sadrži prijedloge aktivnosti u odgoju za razvoj namijenjene učenicima triju dobnih razina: 7-11, 12-15 i 16- -18 godina. Autorica odgoj za razvoj određuje kao pristup učenju kojemu je cilj izgradnja globalnog građanstva. Aktivnosti su raspoređene u 5 tematskih cjelina: međuovisnost; slike i predodžbe o drugima; socijalna pravda; sukobi i njihovo rješavanje te promjene i budućnost. U odgoju za razvoj koriste se metode interdisciplinarnog, suradničkog, interaktivnog, sudioničkog i iskustvenog učenja. Priručnik nije zamišljen kao obvezan nastavni materijal. Osim u školi, može se koristiti i u izvanškolskom radu s mladima.

Gabelica-Šupljika, Maja i Milanović, Mirjana ***Blagdani djetinjstva***, Zagreb, Školska knjiga, 1995.
Ovo je naša prva knjiga na temu blagdana i običaja u životu djece. Autorice su stekle iskustvo u organizaciji blagdana u Dječjem vrtiću 'Jarun' u Zagrebu, a svoje su spoznaje predstavile na više stručnih i znanstvenih skupova. Svetkovanje blagdana u dječjem vrtiću potiče očitovanje u djece, odgajatelja i roditelja. Svojom knjigom, koja ima i obilježje priručnika, autorice upozoravaju na povezanost slavlja i ljudskih potreba te na osjećajno značenje blagdana i blagdanskih zbivanja. U knjizi se razrađuje smisao pojedinih blagdana, opisuje se što se sve slavi i koje osjećaje pobuđuju pojedini blagdani, govori se o doživljaju protjecanja vremena itd.

Glasser, William ***Nastavnik u kvalitetnoj školi***, Zagreb, Educa, 1999.
Autor Kvalitetne škole u ovoj knjizi daje naputke učiteljima kako program 'kvalitetne škole' iskoristiti za poboljšanje nastave. Program polazi od teorije izbora koja djelovanje pojedinca određuje kao ono najbolje što on u određenom trenutku može učiniti kako bi ovladao (ne zavladao) svijetom oko sebe. Bitno je da djelovanje bude rezultat osobnog izbora i da smo za njega odgovorni. Od učitelja kvalitetne škole traži se da napusti "šefovsko" i prihvati voditeljsko upravljanje. On je stručna osoba, što znači da u svom radu mora biti samostalan, okrenut kvaliteti i motiviran da se stalno usavršava. On nastoji da ga učenici upoznaju i zavole; potiče razvoj korisnih sposobnosti kod njih, a ne samo usvajanje činjenica; uključuje učenike u ocjenjivanje svojih radova usporednim vrednovanjem i sl. Suradnike u nastavi traži među učenicima iz svoga ili drugih razreda ili škola, studentima, odraslim aktivistima i širom zajednicom.

Gordon, Thomas ***Škola roditeljske odgovornosti: Kako s djetetom biti prijatelj***, Zagreb, Poduzetništvo Jakić, 1996.
Polazeći od načela da roditelje treba poučiti, a ne samo osuđivati kad se neprimjereno odnose prema djeci, autor im savjetuje da se, umjesto autoritarnosti ili popustljivosti, služe tzv. negubitničkom odgojnom metodom, koja osigurava učinkovito upravljanje sukobom u obitelji. Knjiga donosi niz korisnih naputaka roditeljima o propitivanju i mijenjanju sebe, djelotvornoj primjeni roditeljskog autoriteta, komunikaciji s djecom itd. Od njih se prvenstveno traži da nauče vještine aktivnog slušanja i iskrenog iskazivanja svojih osjećaja. U dodacima na kraju knjige nalaze se vježbe za osluškivanje djetetovih osjećaja, raspoznavanje nedjelotvornih poruka te pregled učinaka koje tipično roditeljsko ponašanje ima na dijete.

Greene, Brad ***Nove paradigme za stvaranje kvalitetnih škola***, Zagreb, Alinea, 1996.
U ovoj knjizi ravnatelj jedne američke gimnazije opisuje kako je potičući razvoj vještine vođenja svoju školu uspio učiniti kvalitetnijom. Ključ njegove metode leži u promjeni uloge voditelja koji u novim uvjetima preuzima aktivno vodstvo i nastoji ostvariti ugođaj povjerenja među učenicima i učiteljima. Najveću zapreku učenju autor vidi u strahu od neuspjeha, kritike i rizika. Krivnju za to ne nalazi u pogreškama učitelja, učenika ili roditelja, nego u odgojno-obrazovnom sustavu. U skladu s tim, zalaže se za promjenu paradigmi: od "zadovoljavajućega" prema kvaliteti, od vanjske motivacije prema unutarnjoj, od pristupa "izvana prema unutra" na pristup "iznutra prema van", od individualnog rada i natjecanja prema timskom radu i suradnji, od šefa do voditelja, od traženja zamjerki i rješenja "pobjednik - gubitnik" prema nalaženju rješenja "pobjednik - pobjednik", od vrednovanja sa strane prema zajedničkom vrednovanju i samovrednovanju itd.

Hansen, K. A.; Kaufmann, R. K. i Saifer, S. ***Odgoj za demokratsko društvo***, Zagreb, Mali profesor, 1999.
Djelo je kao priručnik namijenjen odgajateljima iz Srednje i Istočne Europe. U njemu se nudi program kojemu je cilj pripremiti djecu za život u otvorenom demokratskom društvu. Sastoji se od 10 poglavlja koja sustavno obrađuju sljedeće teme: odgoj i demokracija; demokratska odgojna skupina; jednakost, vještine, darovitost i kreativnost; poticanje poželjnog ponašanja; razvijanje zdravih navika; komunikacija s drugom djecom, roditeljima i drugim osobama; suradnja obitelji i zajednice te prijelaz u osnovnu školu. Koristi se metodologija zvana "korak po korak". Na početku svakog poglavlja opisana je situacija u kojoj prevladavaju nedemokratski stavovi i ponašanje. Na kraju poglavlja iznose se prijedlozi demokratske prakse i savjeti roditeljima u kojima se sažimaju važnije ideje i iznose mogućnosti njihove primjene u svakodnevnom životu.

Humanitarno-zdravstvena aktivnost: Priručnik za učitelje, Zagreb, Mladež Hrvatskog crvenog križa, 2000.
Program 'Humanitarno-zdravstvena aktivnost' nastao je na poticaj Komisije za rad s mladeži i Koordinacijskog odbora Mladeži Hrvatskog crvenog križa. Priručnik je oblikovan za izvannastavne aktivnosti učenika 5. razreda osnovne škole, a program mogu provoditi svi učitelji koji su stekli potrebna znanja putem seminara Crvenog križa, budući da se od voditelja očekuje korištenje suvremenih nastavnih metoda i primjena komunikacijskih umijeća u vođenju grupe. Temeljne odrednice programa su humanost (poimanje važnosti humanog osjećanja i djelovanja), zdravlje (zdrav život, osnove zdravstvene izobrazbe) i socijalna svijest (međuljudsko i interkulturalno razumijevanje i komunikacija, razvoj snošljivosti i suosjećanja, razvoj odgovornosti za sebe i zajednicu). U 35 nastavnih jedinica učenici stječu znanja o humanitarnim organizacijama, načelima humanog djelovanja, ljudskim pravima,

osobnim potrebama i potrebama drugih, humanim odnosima među spolovima, prevenciji ponašanja koja dovode do ovisnosti, zdravoj prehrani, tehnikama opuštanja, odupiranju pritisku vršnjaka, dobrom komuniciranju, pokretanju ekoloških akcija itd.

Itković, Zora i Nenadić Bilan, Diana ***Obitelj, škola, droga: Priručnik za roditelje, odgajatelje i učitelje***, Zadar, Zadarska tiskara, 1995.
U knjizi se razlaže odgojni model sprječavanja zlouporabe droga u obitelji i školi. Autorice nude cjelovit i strukturiran pristup problemu te pozivaju škole na izradu programa prevencije u sprezi sa širom društvenom zajednicom. Traže da zlouporaba droga postane "otvorena" tema u školi i da učitelj bez zastrašivanja i moraliziranja upoznaje učenike sa stvarnim posljedicama uživanja droga. Učitelju koji sumnja da neki učenik uživa drogu, savjetuju da problem iznese pred ravnatelja, koji traži mišljenje stručnog tima. Preventivne mjere za roditelje uključuju metode aktivnog slušanja, iskazivanje povjerenja prema djetetu, jasan odnos i pomoć djetetu da shvati osjećaje drugih. Zasebna poglavlja posvećena su mjerama za prevenciju ovisnosti u predškolskoj i osnovnoškolskoj dobi.

Janković, Josip ***Obitelj i droga***, Zagreb, Školske novine, 1994.
Knjiga govori o primarnoj prevenciji ovisnosti o raznim sredstvima, od alkoholnih pića do sintetičkih droga. Primarna prevencija ovisnosti obuhvaća: uspostavljanje zdravih emocionalnih odnosa i ozračja povjerenja u obitelji; poticanje neprivlačnosti ili odbojnog stava prema umjetnim stimulansima; te dodatno informiranje i učvršćivanje negativnog stava prema psihoaktivnim sredstvima. Najvažnijim oruđem u obiteljskoj prevenciji ovisnosti autor drži ozračje ljubavi i emocionalnog prihvaćanja, koje se ostvaruje vještom komunikacijom. Ona podrazumijeva jasne verbalne i neverbalne poruke prihvaćanja, koje može biti bezuvjetno ili uvjetno te pozitivno ili negativno. Autor također tumači sekundarnu i tercijarnu prevenciju, odnosno nastojanje na zaustavljanju daljnjeg razvoja ovisnosti kad je do nje došlo te saniranje posljedica poodmakle bolesti.

Janković, Josip ***Savjetovanje: Nedirektivni pristup***, Zagreb, NIP Alinea, 1997.
Autor savjetovanje određuje kao posebnu metodu pružanja pomoći neuspješnim osobama u njihovom osobnom razvoju, sazrijevanju i prilagođavanju životnim uvjetima radi njihova osposobljavanja za samostalno rješavanje aktualnih i budućih problema. Savjetovanje je metoda koja je prijeko potrebna psiholozima, socijalnim radnicima, učiteljima i drugim stručnjacima. Knjiga obrađuje sve bitne oblike savjetovanja: teoriju Rogersova nedirektnog pristupa savjetovanju, samoupoznavanje i rad na sebi, vježbanje vještina potrebnih za vođenje savjetovanja, pronalaženje, vođenje cjelokupnog procesa savjetovanja i vrednovanje promjena. Autor daje prednost iskustvenom učenju u svim oblicima savjetovanja. Ne zadržava se na razini teorije, nego nudi više praktičnih primjera u obliku priloga i radionica.

Janković, Josip ***Sukob ili suradnja***, II. dopunjeno izdanje, Zagreb, NIP Alinea, 1994.
Autor u knjizi zagovara suradnju među ljudima. Natjecanje je izvor brojnih sukoba u društvu, a kada do njih dođe, potrebni su veliki napori za njihovo otklanjanje. Rješenje problema autor vidi u odgoju mladih naraštaja tijekom primarne socijalizacije u duhu suradnje, a ne u natjecateljskom duhu. Autor je u priručniku ponudio dva programa: Osnove programa suživota u kooperaciji umjesto kompeticiji i Program primjene sadržaja socijalizacije za kooperaciju. Opisane su pretpostavke za primjenu programa (subjekti, voditelji, mjesto provođenja programa, pribor) te je ponuđeno osam vježbi. Naslovi nekih vježbi glase: Sve je različito, Kakva sve može biti različitost, Svatko može biti opasan, Znakovi opasnosti i dr. Za svaku je vježbu određeno vrijeme trajanja, cilj, sredstvo, materijal, tijek rada i prilozi (igre, pjesmice i priče). Autor je u realizaciji programa predvidio i suradnju roditelja. Priručnik je

koristan odgajateljima u predškolskim ustanovama i učiteljima razredne nastave.

Janković, Josip ***Zločesti đaci genijalci: Zamke i stranputice socijalizacije***, Zagreb, NIP Alinea, 1996.
Knjiga je nastala kao rezultat vođenja projekata tijekom Domovinskog rata s ciljem pružanja psihosocijalne pomoći stradalnicima rata. U njoj se na teorijskoj i praktičnoj razini prikazuju teškoće socijalizacije i načini njihova prevladavanja. Opisujući kreativne socijalizacijske skupine (KSS), autor tvrdi da prvi aksiom procesa formiranja, razvoja i rada socijalizacijskih skupina jest stalna svijest o osnovnom cilju rada sa skupinom, a to je pomoći djeci da korisno upotrijebe svoje potencijale na socijalnom, emocionalnom i kognitivnom planu, da budu uspješna i sretna. Za djelatnike u odgoju i obrazovanju posebno je zanimljiv i koristan VII. dio knjige, gdje se nalazi program rada kreativnih socijalizacijskih skupina s nizom primjera za praktični rad s učenicima.

Košir, Manca; Zgrabljić, Nada i Ranfl, Rajko ***Život s medijima: Priručnik o odgoju za medije - za roditelje, nastavnike i učitelje***, Zagreb, Doron, 1999.
Ova je knjiga prvi slovenski udžbenik odgoja za medije, namijenjen roditeljima, odgajateljima i učiteljima. Počinje UNESCO-ovom Deklaracijom o odgoju za medije iz 1982. godine, u kojoj se traži izrada i uključivanje programa medijskog opismenjavanja u redovite školske kurikulume. Rješenje za zabrinjavajuće pojave pasivnog primanja medijskih sadržaja, kao što su oponašanje i otupjelost estetskog i etičkog doživljaja kod mladih konzumenata, autori vide u strpljivom i stalnom razgovoru s djecom kojima se tako pomaže izgraditi kritički stav prema medijskim sadržajima. U hrvatskom prijevodu umjesto poglavlja o stanju na slovenskoj medijskoj sceni, daje se prikaz stanja u Hrvatskoj glede korištenja medija, broja i naklade dnevnika i tjednika, izdanja za djecu i mladež, slušanosti radija općenito i pojedinih programa, gledanosti televizije prema dobi gledatelja, obrazovanju itd.

Kyriacou, Chris ***Temeljna nastavna umijeća: Metodički priručnik za uspješno poučavanje i učenje***, Zagreb, Educa, 1995.
U knjizi se opisuju nastavna umijeća potrebna za uspješan rad u učionici. Tema se razlaže u kontekstu planiranja i pripreme nastave, izvedbe nastavnog sata, vođenja i tijeka nastavnog sata, razrednog ozračja, discipline, ocjenjivanja učeničkog napretka te osvrta i prosudbe vlastitog nastavnog rada. Razvoj nastavnih umijeća proces je koji traži trajno sadržajno i metodičko usavršavanje, odnosno sustavan pristup podizanju općeg standarda nastave. Autor nudi mnoštvo korisnih savjeta učiteljima, a na kraju svakog od poglavlja izdvaja najvažnija pitanja koja mogu poslužiti kao podsjetnik za sve na što učitelj treba paziti tijekom nastave. Knjiga je namijenjena studentima nastavničkih fakulteta i učiteljima koji žele poboljšati svoj rad.

Ledić, Jasminka ***Škola i vrijednosti***, Rijeka, Filozofski fakultet, 1999.
Ova rasprava o moralnom odgoju u pluralističkim društvima sastoji se od teorijskog dijela i dijela koji donosi rezultate empirijskog istraživanja. U prvome se prikazuju četiri pristupa moralnom odgoju: Durkheimovo viđenje moralnog odgoja kao moralne socijalizacije; pristup 'razjašnjavanje vrijednosti' koji ističe osobnu narav vrijednosti; Kohlbergov kognitivno-razvojni pristup; te pristup 'anti-moralnih' pedagoga koji nalaze argumente za isključivanje moralne sfere iz sustava odgoja i obrazovanja. Autorica prihvaća Kohlbergovu teoriju dijelom i zbog njezine bliskosti s temeljnim načelima Ujedinjenih naroda i Europske unije u odgoju i obrazovanju. U drugome dijelu prikazuje se poredbena raščlamba vrijednosti/poruka koje se promiču u početnici i čitankama za hrvatski jezik u školskoj godini 1996./97. i 1986./87.

Legrand, Louis ***Moralna izobrazba danas***, Zagreb, Educa, 1995.
Autor govori o prijekoj potrebi za moralnom izobrazbom u suvremenom društvu, koje je suočeno s pojavama kršenja ljudskih prava, diskriminacijom, nesnošljivošću i nasiljem. Ljudski je život postao predmetom raznih manipulacija. Usprkos stvarnosti današnjeg svijeta, škole sve manje pozornosti posvećuju pitanjima moralnog odgoja. Autor daje filozofsku refleksiju temelja moralnih vrijednosti, raščlanjuje goruće suvremene probleme te razmatra "aktivnu" pedagogiju primjerenu moralnom odgoju u današnjoj školi. Knjiga ima dva dijela: U potrazi za teorijskom osnovicom te Institucija i praksa. Drugo poglavlje u drugom dijelu knjige posvećeno je odgoju i obrazovanju za ljudska prava.

Lesourne, Jacques ***Obrazovanje i društvo: Izazovi 2000. godine***, Zagreb, Educa, 1993.
Ova futurološki orijentirana studija posvećena je promjenama odgojno-obrazovnog sustava u Francuskoj i svijetu glede potreba informacijskog društva sutrašnjice. Glavni zahtjev koji društvo postavlja pred obrazovanje jest jačanje sposobnosti, osobito samostalnosti, otvorenosti prema inovacijama, sklonosti timskom radu, prihvaćanja odgovornosti, održavanja i obnavljanja umijeća, poslovnosti, samousmjeravanja osobnog i profesionalnog života itd. Kao smjernice za djelotvoran odgovor izazovima budućnosti autor predlaže: prihvaćanje promjena u društvenim zahtjevima koji neće obuhvatiti samo znanja nego i nov sustav vrijednosti temeljenih na stvaralaštvu i odgovornosti; usvajanje smjernica za rješavanje problema nastalih produžavanjem prosječnog trajanja školovanja; poboljšanje horizontalne i vertikalne povezanosti unutar školskog sustava; te veću fleksibilnost u odnosima škole i vanjskog svijeta.

Madelin, Alain ***Osloboditi školu: Obrazovanje á la carte***, Zagreb, Educa, 1991.
Autor razlaže teoriju školskog sustava u kojoj primat nema obrazovna ponuda, nego potražnja, pa obvezatni školski jelovnik zamjenjuje 'školom á la carte'. U tom cilju traži promjenu načina financiranja školstva. Od države očekuje da počne financirati prvenstveno obrazovanje, a manje školu. U takvim uvjetima svatko raspolaže određenim kapitalom za obrazovanje koji roditeljima omogućuje da u konkurentskoj školskoj ponudi odaberu ono što najviše odgovara potrebama njihova djeteta. Autor smatra da je odluka za oslobađanje škole putem školskog doplatka odluka za pravedan obrazovni sustav koji svakom pojedincu pruža jednaku šansu. Napadajući monopol u školstvu, zagovara pluralizam i konkurenciju, a razloge straha od liberalnog pluralizma nalazi u strahu od rizika slobode.

Maleš, Dubravka i Stričević, Ivanka ***Druženje djece i odraslih: Poziv na zajedničku igru***, Zagreb, Školska knjiga, 1991.
Ovaj priručnik za roditelje, odgajatelje, učitelje, pedagoge i druge nudi niz igara i aktivnosti koje odraslima i djeci omogućuju zajedničko druženje. Predložene aktivnosti podijeljene su po dobi djeteta od rođenja do rane školske dobi. Služe kao poticaj djeci i odraslima koji ih mogu dopunjavati i mijenjati, ovisno o mogućnostima, željama i raspoloženju, prostoru i raspoloživom materijalu. Svaka igra popraćena je pojašnjenjima o njezinoj ulozi u razvoju djeteta određene dobi i ilustracijama koje prikazuju tijek rada. Većinom je riječ o kreativnoj izradi igračaka pomoću kartona, kolaža, komadića drveta, plastičnih boca, limenki, spajalica, dugmadi, tempera, čepova, konopaca, vune, sjajnog papira itd.

Maleš, Dubravka i Stričević, Ivanka ***Najljepše je biti dijete: Dječja prava***, Zagreb, Tipex, 1996.
Ovo je naša prva slikovnica na temu dječjih prava. U njoj se navode pojedina prava djece koja prati tekstualni opis i ilustracija. Na posljednjoj stranici slikovnice nalazi se ilustracija za one koji će primjenjivati slikovnicu (odgajatelje i učitelje nižih razreda osnovne škole).

Masheder, Mildred ***Surađujmo! Djelatnosti i zamisli o miroljubivom rješavanju sukoba namijenjene roditeljima i učiteljima djece mlađe dobi***, Osijek, Sitograf, 1995.
Knjiga je namijenjena prije svega roditeljima i učiteljima koji se bave djecom u dobi od treće do jedanaeste godine, u vrtićima, osnovnim školama i igraonicama, s ciljem stvaranja ugođaja pogodnog za promicanje dobrih odnosa u domu i školi. Knjiga ima šest poglavlja: Pozitivan pristup sebi, Stvaralaštvo, Komunikacija, Suradnja, Slagati se s drugima i Miroljubivo rješavanje sukoba. Svako poglavlje sadrži niz aktivnosti kojima se realizira temeljna zamisao. Na primjer, prvo poglavlje sadrži sljedeće teme: pozitivan identitet i afirmacija, čarobni krug, povjerenje i sigurnost, uzajamno poštivanje, samopouzdanje i odgovornost, osjećaji i uvažavanje svog tijela. U promicanju suradnje raznim aktivnostima u dobi od 3. do 11. godine istaknuto mjesto ima igra. Knjiga je bogato ilustrirana fotografijama i crtežima te sadrži popis stručne literature za roditelje i učitelje.

Matijević, Milan ***Humor u nastavi: Pedagoška i metodička analiza***, Zagreb, UNA-MTV, 1994.
Autor razmatra razloge pomanjkanja humora i smijeha u nastavi, razloge pomanjkanja istraživanja uloge humora u odgoju te mogućnosti korištenja humora u raznim nastavnim područjima. Posebnu pažnju posvećuje korištenju viceva, anegdota i karikatura u nastavi, koristeći primjere iz dječje književnosti, filma i glazbe. Duhovitost kao stil komuniciranja razvija se jedino u slobodi, koja se iskazuje samopotvrđivanjem originalnosti učitelja i učenika. Humor pozitivno djeluje na socijalizaciju učenika i stvara ozračje suradnje koja je prijeko potrebna u demokratskoj i humanoj školi.

Matijević, Milan (ur.) ***Prilozi razvoju pluralizma u odgoju i školstvu***, Zagreb, Institut za pedagogijska istraživanja Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 1994.
Zbornik donosi priloge sudionika simpozija 'Pluralizam u odgoju i školstvu', održanog u veljači 1994. godine u Zagrebu, na kojemu je ocijenjeno stanje u Hrvatskoj i usvojene preporuke o razvoju pluralizma u odgoju i školstvu. Pedagoški pluralizam shvaćen je kao bogatstvo različitih teorijskih orijentacija, odvajanje pedagogije od politike te napuštanje koncepcije službene državne pedagogije. Autonomija škole dovodi se u vezu s priznavanjem mišljenja osoba koje neposredno sudjeluju u odgojno-obrazovnom procesu (učitelja, učenika i roditelja). Njima treba omogućiti da sami stvaraju svoje programe, slobodno biraju koncepciju škole, udžbenike i nastavne metode. Iskazano je nezadovoljstvo zbog pretjerane državne regulative u školstvu i nejasnog određenja pedagoške samouprave škola. Daje se potpora otvaranju alternativnih programa i škola (Montessori, Freinet, Petersen itd.).

Matijević, Milan; Pranjić, Marko i Previšić, Vlatko (ur.) ***Pluralizam u odgoju i školstvu***, Zagreb, Katehetski salezijanski centar, 1994.
Ovaj zbornik priređen je za savjetovanje u organizaciji Europskog foruma za slobodu u odgoju - Ured za Hrvatsku i Pedagogijskih znanosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu, u veljači 1994. Čine ga tekstovi domaćih i stranih stručnjaka pisani prema središnjoj temi savjetovanja te prikazi organizacije i rada pojedinih privatnih i alternativnih škola u nas i u svijetu (katoličkih gimnazija, waldorfskih vrtića i osnovne škole u Hrvatskoj, montessori vrtića itd.). Na kraju su okupljeni tekstovi Europskog foruma, u kojima se naglašava razvijanje osobnosti i podržavanje prava i temeljnih sloboda učenika; sloboda odgoja i nastave; roditeljsko pravo na izbor odgoja i školovanja njihove djece u okviru zajedničke tradicije, ustava i zakona zemalja; mnogovrsnost struktura i oblika školskog sustava; jamstvo države u provođenju zakona i financijska potpora javnim i privatnim školama; javni nadzor nad školskim sustavom itd.

Mijatović, Antun i Previšić, Vlatko (ur.) ***Demokratska i interkulturalna obilježja srednjoškolaca u Hrvatskoj***, Zagreb, Interkultura, 1999.
Knjižica prikazuje rezultate dvaju projekata Odsjeka za pedagogiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu: 'Genealogija i transfer modela interkulturalizma' i 'Školski kurikulum i obilježja hrvatske nacionalne kulture', koji su se odvijali uz potporu Ministarstva znanosti i tehnologije te Ministarstva prosvjete i športa Republike Hrvatske. Anketnim upitnikom prikupljeni su podaci o političko-demokratskoj kulturi srednjoškolaca, njihovu interesu za poznavanjem nekih elemenata različitih kultura te stavovima prema nacionalno-etničkim, regionalnim, religijskim i devijantnim grupama. Knjižica je namijenjena prvenstveno učenicima u školama u kojima je obavljeno istraživanje i s kojima će se na temelju dobivenih rezultata obaviti razgovor, ali i drugim školama, u kojima bi ona mogla potaknuti učenike na samoispitivanje vlastitih stavova prema europeizaciji hrvatskog školstva, procesu demokratizacije u Hrvatskoj, multikulturalizmu, globalizaciji, novoj etici itd.

Milanović, Mirjana; Stričević, Ivanka; Maleš, Dubravka i Sekulić-Majurec, Ana ***Skrb za dijete i poticanje ranog razvoja djeteta u Republici Hrvatskoj***, Zagreb, Targa, 2000.
Djelo je pomno izrađena analitičko-komparativna studija sačinjena u cilju donošenja prijedloga za promjenu stanja u području skrbi i poticanja ranog razvoja djeteta u Republici Hrvatskoj. Da bi se ostvarilo pravo svakog djeteta na puni razvoj, društvena zajednica bi trebala potaknuti stvaranje mreže izvanobiteljskih predškolskih programa kojima se zadovoljavaju različite djetetove potrebe. Predložena cjelovita koncepcija mreže predškolskih programa predviđa raznolike programe koji traže suradnju državnih i društvenih institucija, vladinih i nevladinih tijela, javnih i privatnih ustanova te obitelji. Središnjicu ponuđenog modela čini centar za obitelj koji preuzima koordinirajuću ulogu u prepoznavanju i zadovoljavanju lokalnih potreba glede unaprjeđivanja kvalitete skrbi i poticanja ranog razvoja djeteta te se u njemu ostvaruju različiti programi za djecu i roditelje. Publikacija je nastala u sklopu projekta 'Rani razvoj djeteta', koji se provodi u suradnji Ministarstva prosvjete i športa Republike Hrvatske i UNICEF-ova ureda za Hrvatsku.

Miljak, Arjana ***Humanistički pristup teoriji i praksi predškolskog odgoja: Model Izvor***, Velika Gorica i Zagreb, Persona, 1996.
Knjigu čine dvije cjeline: teorijsko razmatranje humanistički utemeljenog kurikuluma, posebice predškolskog, te opis tijeka i rezultata akcijskog istraživanja provedenog u predškolskoj ustanovi "Izvor" u Zagrebu. U prvom dijelu raspravlja se o izradi kurikuluma korištenjem akcijskog istraživanja, u kojemu praktičari postaju aktivni istraživači i mijenjaju teorijske hipoteze. Humanistički predškolski kurikulum potiče samostalnost, slobodu i neovisnost djeteta, suradnju s roditeljima, razvoj odgajatelja kao refleksivnog praktičara itd. Drugi dio sadrži detaljno izlaganje akcijskog istraživanja odgojno-obrazovne prakse, u kojemu su videokamerom snimane aktivnosti odgajateljica i njihove rasprave sa stručnim timom, a potom se videozapis prenosio u jezični oblik. Rezultat zajedničkog istraživačkog rada je osposobljenost odgajatelja i stručnjaka za samostalno istraživanje i mijenjanje odgojno-obrazovne prakse u svrhu daljnjeg humaniziranja uvjeta u predškolskoj ustanovi.

Miljević-Riđički, Renata; Maleš, Dubravka i Rijavec, Majda ***Odgoj za razvoj***, UNICEF, Jastrebarsko, Naklada Slap, 1999.
Ovaj priručnik rezultat je rada na projektu 'Odgoj za razvoj' kojega je odobrilo Ministarstvo prosvjete i športa RH, a financirao UNICEF - Ured za Hrvatsku. Nositelj je projekta Filozofski fakultet - Pedagogijske znanosti u Zagrebu. U sklopu projekta uveden je izborni kolegij 'Odgoj za razvoj' na završnoj godini studija razredne nastave. Rad sa studentima

pomogao je autoricama da ideje odgoja za razvoj uključe u postojeće nastavne jedinice aktualnih školskih udžbenika. Osim takvih primjera navedene su i aktivnosti koje nisu izravno povezane s nastavnim programom, ali ih učitelji mogu koristiti kad im se učini prikladnim, te ih prilagoditi određenom školskom predmetu i dobi učenika. Niz inventivnih aktivnosti pomažu učenicima da bolje shvate važnost međuovisnosti, poštivanja razlika, odnosa potreba i prava, suradnje i sudjelovanja u konstruktivnim promjenama. Kao razloge širenja koncepcije odgoja za razvoj autorice navode promjene u shvaćanju razvoja, koji se od tehnološke proširuje na moralnu i društvenu sferu; složenost globalnih socijalnih, gospodarskih, političkih, kulturnih, tehnoloških i ekoloških pitanja, koja traži pojedince sposobne shvatiti međuovisnost društvenih zbivanja i preuzeti aktivnu ulogu u rješavanju društvenih problema; te promjene odgojnih i obrazovnih vrijednosti, gdje se naglasak sve više stavlja na osposobljavanje pojedinca za samostalno učenje, nalaženje potrebnih informacija i njihovo korištenje u svakodnevnom životu. Knjiga je objavljena na hrvatskom i engleskom jeziku.

Miljković, Dubravka i Rijavec, Majda ***Razgovori sa zrcalom: Psihologija samopouzdanja***, Zagreb, IEP, 1996.
Priručnik se temelji na postavkama psihologije samopouzdanja koja polazi od self-koncepta ili pojma o sebi. Poglavlja u knjizi su: Tko sam ja - pojam o sebi; Kakav sam; Preuzmite odgovornost za vlastiti život; Realno procijenite sami sebe; Provjerite kriterije po kojima se vrednujete; Naučite se izboriti za svoja prava; Naučite uspješnije komunicirati; Naučite bolje misliti; Kontrolirajte negativne emocije; Naučite podnijeti (ne)uspjeh; Samopoštovanje i spol; Čuvajte se pretjeranog samopouzdanja. Autorice su teorijska promišljanja o psihologiji samopouzdanja ilustrirale brojnim primjerima za (samo)procjenjivanje.

Mougniotte, Alain ***Odgajati za demokraciju***, Zagreb, Educa, 1995.
Djelo je cjelovita studija o društvenom odgoju i odgoju za demokraciju. Autor pojašnjava i predlaže modele, oblike i metode ostvarivanja društvenog odgoja svjesnog i punopravnog građanina. Predlaže kako odgajati za vrednote te tumači poteškoće, neizvjesnosti i izazove demokracije. Nakon određenja demokracije slijede didaktičko-metodički modeli i sredstva. Odgoj za demokraciju promišlja se u kontekstu filozofije politike i znanosti o odgoju. Sadržaj knjige podijeljen je u četiri cjeline i 25 poglavlja. Kroz tekst se neprekidno provlači misao o ljudskim pravima kao uvjetima razvoja demokratskog društva. Na kraju svake cjeline nalazi se grafički predstavljen sažetak.

Nacionalni program odgoja i obrazovanja za ljudska prava: Prvi dio: Predškolski odgoj, osnovna škola - razredna i predmetna nastava, srednja škola, Zagreb, Vlada Republike Hrvatske, 1999.
Odlukom Vlade Republike Hrvatske 1995. godine uspostavljen je Nacionalni odbor za obrazovanje o ljudskim pravima, kao savjetodavno tijelo sastavljeno od predstavnika relevantnih ministarstava i stručnjaka u području odgoja i obrazovanja za ljudska prava, sa zadaćom razvijanja nacionalnog programa odgoja i obrazovanja za ljudska prava te nadgledanja njegove provedbe. Prvi dio Nacionalnog programa obuhvaća predškolski odgoj te osnovnu i srednju školu. Drugi će dio obuhvatiti visoko školstvo, obrazovanje odraslih i medije u razvijanju svijesti javnosti o ljudskim pravima i građanskom sudjelovanju. Nacionalni se program temelji na najvažnijim nacionalnim i međunarodnim dokumentima o ljudskim pravima. Hrvatski model odgoja i obrazovanja za ljudska prava u prilagođenom obliku sadrži teorijske okosnice razvijene u sklopu projekta 'Obrazovanje za mir i ljudska prava za hrvatske osnovne škole' koji se odvijao pod pokroviteljstvom UNESCO-a, te uključuje rezultate nekoliko UNICEF-ovih projekata za razvoj, mir, suradnju, nenasilno rješavanje sukoba i ljudska prava; projekta 'Građanin i Ustav: Temelji demokracije'

Međunarodnog centra za građanski odgoj i obrazovanje iz SAD-a; UNESCO-ova projekta 'Udružene škole'; nekoliko projekata Vijeća Europe itd. Model uključuje šest međupovezanih područja: samopouzdanje, identitet i naslijeđe; kulturni pluralizam i interkulturalno razumijevanje; demokraciju i građansko društvo; mir i mirno rješavanje sukoba; promicanje i zaštitu ljudskih prava i sloboda; te međuovisnost prirodnog i ljudskog svijeta s održivim razvojem.

Neill, Alexander Sutherland ***Škola Summerhill: Novi pogled na djetinjstvo***, Zagreb, Sara 93, 1999.
Knjiga sadrži osvrt radikalnog pedagoga i učitelja na pola stoljeća rada njegove pionirske samoupravne škole Summerhill, koja je već tridesetih godina postala poznata u Velikoj Britaniji i svijetu. Cilj te alternativne škole jest iskoristiti djetinjstvo i mladost za postizanje emocionalne zrelosti i jačanje samopouzdanja, kao preduvjeta motiviranosti za akademsko učenje. Ključni preduvjet rasta jest sloboda za igru, koja se u ozračju odobravanja i ljubavi osigurava djeci sve dotle dok za njom osjećaju potrebu. Pohađanje nastave nije obvezatno. Društveni nadzor nad ponašanjem pojedinca provodi čitava zajednica putem rasprava na zajedničkim sastancima, na kojima učenici donose i mijenjaju pravila ponašanja, razmjenjuju osobna iskustva nepravde i zajednički s učiteljima traže rješenja. Summerhillska struktura istodobno uključuje i oblike samoupravljanja i hijerarhijski ustroj uređen prema dobi, jer su stariji učenici odgovorni za mlađe.

Obrazovanje za tolerantnost: Pristupi, koncepcije i rješenja, Rijeka, Pedagoški fakultet - Odsjek za pedagogiju Sveučilišta u Rijeci, 1997.
U knjizi su sabrani radovi s Međunarodnog znanstvenog skupa pod nazivom "Obrazovanje za tolerantnost: Pristupi, koncepcije i rješenja" održanog na Pedagoškom fakultetu u Rijeci 1995. godine povodom Međunarodne godine tolerancije. Svoje radove na skupu predstavili su hrvatski i inozemni znanstvenici, pedagozi i drugi stručnjaci te time pridonijeli interdisciplinarnom razmatranju fenomena obrazovanja za snošljivost. Nakon uvodnog referata 'Koncipiranje obrazovanja za tolerantnost: Pretpostavke realizacije', slijede radovi o pojedinim oblicima obrazovanja za toleranciju.

Odgoj za mir, Zrno, Zagreb, godište IV., prosinac 1994., br. 10-11, siječanj 1995.
Tematski broj časopisa za obitelj, vrtić i školu Zrno donosi priloge više autora s tematikom odgoja za mir. Posebno su zanimljivi tekstovi o promišljanju Božića u svijesti djece i odraslih, UNESCO-ovom pristupu odgoju i obrazovanju za mir i snošljivost, programu odgoja za mir te metodičkim pitanjima odgoja za mir i snošljivost, snošljivost u školi i snošljivost u životu te odgoju za mir kao alternativi bez alternative.

Osnove demokracije, udžbenik za učenike osnovne škole, Zagreb, Hrvatski pedagoško-književni zbor, 1997.
Udžbenik za građanski odgoj za učenike osnovne škole nastao je prema istoimenom udžbeniku Centra za građanski odgoj u SAD. Sadržaj udžbenika čini dvadeset nastavnih jedinica u kojima se obrađuju aktualna društvena, gospodarska, politička, socijalna i moralna pitanja. Za svaku jedinicu je određen cilj te izdvojeni problemi koje treba uočavati i rješavati. Predviđena su i ponavljanja i primjena naučenog. Neki od naslova su: Zašto nam treba vlast; Što je republikanska vlast; Što je ustavna državna vlast itd.

Osnove demokracije, udžbenik za učenike srednje škole, Zagreb, Hrvatski pedagoško-književni zbor, 1998.
Ovo je udžbenik iz područja građanskog odgoja namijenjen srednjim školama objavljen

prema istoimenom udžbeniku Centra za građanski odgoj u SAD. Sadrži dvadeset jedinica kojima se odgovara na pitanja kao što su: Koja je razlika između vlasti i moći bez vlasti? Koji su izvori vlasti? Što je privatnost? itd. U svakoj lekciji navode se ciljevi, temeljni pojmovi, vježbe kritičkog mišljenja i primjena naučenog. Učenika se potiče na kritičko promišljanje sadržaja nastavnih jedinica uvođenjem pitanja "Što vi mislite?" Za svaku lekciju postoji i tablica intelektualnih strategija u svezi s različitim određenjima pojmova. Program polazi od teze da su četiri pojma (vlast, pravda, privatnost i odgovornost) koji čine temelj građanskog odgoja opća i da se stoga njihov program može primijeniti u različitim političkim i kulturnim kontekstima.

Paleček, Vladimir ***Djeca zemalja u razvoju,*** Zagreb, Međunarodni fond "Gladno dijete", 1980.
Prije trideset godina u Zagrebu je osnovan Međunarodni fond "Gladno dijete". Osnovni cilj Fonda bila je borba protiv neishranjenosti djece u svijetu. Autor je knjigu posvetio djeci koja su "umrla gola, bosa i gladna, pored prepunih stolova hrane", a napisana je povodom Međunarodne godine djeteta i 30-godišnjice rada Fonda. U knjizi pratimo podatke o natalitetu, mortalitetu, očekivanom životnom vijeku i drugim globalnim podacima o djeci. Tekst je bogato ilustriran fotografijama iz arhive Svjetske zdravstvene organizacije i Visokog povjerenika za izbjeglice te stihovima i izjavama istaknutih osoba tog vremena.

Paravina, Emil ***Dječji forum: Prijedlozi za ostvarivanje i program rada,*** Zagreb, Savez društava "Naša djeca" Hrvatske, 1993.
Nakon gašenja ideologizirane Pionirske organizacije nametnulo se pitanje: kako u našim uvjetima ostvarivati pravo djece i učenika na (samo)organiziranje? U svijetu postoji više odgovora na to pitanje. U nekim državama učenici samostalno ili u suradnji s odraslima (učiteljima i dr.) osnivaju učenička vijeća, dječje forume, učeničku samoupravu i sl. Autor zagovara osnivanje dječjih foruma u odgojnoobrazovnim ustanovama. U uvodnom dijelu objašnjava koncepciju i daje prijedlog za djelovanje dječjeg foruma, a zatim razmatra izbor gradiva za programska područja: ostvarivanje prava djeteta; odgoj i obrazovanje za mir, međusobno razumijevanje i suradnju te zabavni sadržaji u funkciji dječjeg foruma.

Paravina, Emil ***Ostvarivanje prava djeteta***, Zagreb, Savez društava "Naša djeca" Hrvatske, 1999.
Ova knjiga predstavlja jednu od prvih popularnoznanstvenih publikacija o temeljnim i posebnim pravima djeteta u Hrvatskoj. Prvo izdanje objavljeno je još 1989. godine. Sadrži 7 poglavlja u kojima se govori o statusu djeteta u društvu; Deklaraciji o pravima djeteta iz 1959. godine; Konvenciji o pravima djeteta iz 1989. godine; vizijama globalnog sustava brige o djeci; životu djece u gospodarski nerazvijenim zemljama; pravima djeteta u Hrvatskoj i aktivnostima Saveza društava "Naša djeca" Hrvatske u tom području.

Peko, Anđelka; Janković, Josip; Pašalić, Mira; Španja, Sanja i Buljubašić-Kuzmanović, Vesna ***Zajedno jači***, Osijek i Vukovar, PRONI centar za socijalno podučavanje, 2000.
Nevladina udruga PRONI pokrenula je pilot-projekt 'Zajedno jači' u cilju unaprjeđenja mirovnih i demokratskih procesa u hrvatskom Podunavlju i Baranji. U projektu su sudjelovali učenici i učitelji različitih nacionalnosti na razvoju snošljivosti, nenasilne komunikacije, mirnog rješavanja sukoba te kreativnog izražavanja korištenjem metoda iskustvenog učenja. Program su činile tematski povezane radionice organizirane kao tjedni susreti učenika i učitelja iz desetak škola. Knjiga donosi teorijske priloge i detaljan prikaz radionica. Program je dobio podršku Vijeća Europe i Ministarstva prosvjete i športa Republike Hrvatske.

Perotti, Antonio ***Pledoaje za interkulturalni odgoj i obrazovanje***, Zagreb, Educa, 1995.
Knjiga donosi sintezu razmišljanja koja se provlače kroz brojna izdanja Vijeća Europe u svezi s interkulturalnim odgojem i obrazovanjem. Od osamdesetih godina Vijeće Europe potiče uvođenje interkulturalnog obrazovanja u škole kao izazov demokracije, kao ravnotežu kulturnoj raznolikosti i kao temelj za jačanje društvene kohezije. Autor navodi razloge u korist interkulturalnog obrazovanja te opisuje interkulturalne sadržaje koji teže svu djecu uključiti u pluralno društvo. U Europi svakodnevno raste potreba za pronalaženjem trajnog rješenja problema manjina i vjerskog pluralizma u području obrazovanja. Stoga se traži koncepcija kojom se od pripadnika manjina ili stranaca neće tražiti da internaliziraju mitove nacionalne kulture i koja će osigurati kvalitetno obrazovanje u uvjetima vjerskog pluralizma kao posebnog oblika kulturne raznolikosti. Zbog izazova novih procesa kolektivne identifikacije i individualne akulturacije, škola mora prenijeti znanja i razviti sposobnosti što će učenicima omogućiti razumijevanje i prihvaćanje zajedničkih vrijednosti, a da pritom ne dovede u pitanje njihov pojedinačni identitet. Da bi to postigao, pojedinac mora naći mjeru između kolektivne identifikacije i slobode izbora osobnog identiteta.

Pogačić, Milka ***O pravu djeteta***, Zagreb, Domaće ognjište, knjiga V., sveska IV., 1904.
Autorica je poznata hrvatska učiteljica, socijalna radnica i pisac djela s odgojnom tematikom. Njezin tekst o pravima djeteta, napisan početkom dvadesetog stoljeća, nadahnut je kršćanskom idejom ljubavi prema djeci i djelom Ellen Key *Stoljeće djeteta*. Autorica ističe da djeci nije dovoljno dati život, nahraniti ih i obući, nego im valja pružiti ljubav, koja je izuzetno značajna za razvoj dječje osobnosti. Tekst završava porukom: "Dajmo djeci radost za život, priznavajmo njihovu osobnost da iza nas dođu sretniji ljudi!"

Prema društvu koje uči: Poučavanje i učenje: Bijeli dokument o obrazovanju, Zagreb, Educa, 1996.
Bijeli dokument o obrazovanju Povjerenstva Europske unije nastao je na temelju zaključaka Europskog vijeća iz 1995. godine. Riječ je o procesu raščlanjivanja problema i određivanja smjernica za djelovanje u području odgoja, obrazovanja i izobrazbe u Europi. Glavni smjerovi djelatnosti na europskoj razini određeni su sljedećim ciljevima: poticanje stjecanja novog znanja, približavanje škole i svijeta rada, suzbijanje socijalne isključenosti, poznavanje triju europskih jezika te jednak odnos prema kapitalnim ulaganjima i ulaganjima u odgoj, obrazovanje i izobrazbu. U dokumentu se posebno razmatraju mogućnosti novih obrazaca cjeloživotnog učenja. Cilj dokumenta je zacrtati siguran europski put prema društvu koje uči.

Projekt građanin, udžbenik za učenike, Zagreb, Hrvatski pedagoško-književni zbor, 1998.
Ovaj udžbenik građanskog odgoja za više razrede osnovne škole i niže razrede srednje škole nastao je po uzoru na istoimeni program Centra za građanski odgoj u SAD. Osnovna tema udžbenika jest javna politika, a njegov glavni cilj je pomoći učenicima da umiju samostalno procijeniti koji dijelovi vlasti su odgovorni za rješavanje određenih problema s kojima se susreću, čime ih se potiče da utječu na državnu politiku. Sadržaj udžbenika podijeljen je u šest koraka: Prepoznavanje problema javne politike u vašoj sredini, Izbor problema koji će se razmatrati u razredu, Prikupljanje podataka o problemu koji će vaš razred proučavati, Izrada razrednog portofolija, Predlaganje više portofolija i Osvrt na ono što ste naučili. Potom slijedi Rječnik pojmova i Ocjena projekta prema mišljenju učenika. Za svaki 'korak' određen je cilj, sadržaj rasprave u razredu, aktivnosti u grupama, domaće zadaće i razne vrste upitnika.

Rijavec, Majda ***Čuda se ipak događaju***, Psihologija pozitivnog mišljenja, Zagreb, IEP, 1994.
Tema knjige pripada području psihologije pozitivnog mišljenja. Autorica polazi od stava da promjenom nekih temeljnih uvjerenja možemo poboljšati svoje ponašanje te emocionalno i

zdravstveno stanje. Razmatra pitanja pozitivnog stava prema sebi, drugim ljudima i životu općenito. Prvi dio nosi naslov 'Moramo misliti, ali kako?' i u njemu se pojašnjavaju obilježja negativnog mišljenja. U drugom dijelu, pod naslovom 'Moć svjesnog', govori se o slici o sebi, samopoštovanju te otkrivanju pozitivnog u drugima i situaciji u kojoj se nalazimo. U trećem dijelu, naslovljenom 'Moć nesvjesnog', razmatra se nesvjesni um, budućnost u sadašnjosti, mišljenje i zdravlje, mentalitet pobjednika i postupci u kriznim situacijama. Tekst je obogaćen vježbama, upitnicima i njihovim komentarima. Knjiga je korisna svima koji rade s ljudima, od odgajatelja i učitelja do socijalnih radnika, psihologa, pedagoga i defektologa.

Rijavec, Majda i Miljković, Dubravka ***A što biste vi učinili: Psihologija protiv zdravog razuma***, Zagreb, IEP, 1997.
Autorice izlažu znanstvenu psihologiju na popularan i humorističan način. Opisuju mnoge poznate psihologijske eksperimente i njihove implikacije u svakodnevnom životu. Pomoću niza primjera, priča i šala razotkrivaju zamke psihologije potrošača; tajne zoopsihologije; iluzornost uvjerenja o sudbinskoj predodređenosti i uvjerenja o potpunoj kontroli nad stvarima; ljudsku sklonost ponavljanju neuspješnih reakcija na probleme; fenomen iskrivljavanja činjenica pri dosjećanju; Barnumov efekt koji objašnjava zašto su ljudi skloni vjerovati horoskopima; socijalne uloge itd. Za svaki problem navode "što se može učiniti" kako bi se lakše i djelotvornije došlo do rješenja.

Salovey, Peter i Sluyter, David J. ***Emocionalni razvoj i emocionalna inteligencija: Pedagoške implikacije***, Zagreb, Educa, 1999.
U knjizi su znanstvene postavke o emocijama i emocionalnom razvoju nadopunjene idejama praktičara o mogućnosti njihove primjene u svakodnevnom radu s djecom i mladeži. Nadovezujući se na teoriju Daniela Golemana o emocionalnoj inteligenciji i teoriju Howarda Gardnera o višestrukoj inteligenciji, autori istražuju mogućnosti primjene učenja o emocionalnoj i socijalnoj kompetenciji u programima primarne prevencije u području kriminala, mentalnog zdravlja, nezaposlenosti, ovisnosti, neželjene trudnoće, prekida školovanja itd. Objedinjujući teoriju i praksu, pokazuju kako znanja iz neuroanatomije, dječjeg razvoja, teorije inteligencije i praktične pedagogije mogu pomoći učenicima da razviju zdrave emocionalne navike: samoosviještenost, samoregulaciju, empatiju i društvena umijeća.

Savater, Fernardo ***Etika za Amadora***, Zagreb, Educa, 1998.
Autor, profesor etike na Sveučilištu u Madridu, na popularno-znanstveni način, u obliku razgovora oca i sina, izlaže svoje etičke postavke. Iako ne vjeruje da etika može išta razriješiti, drži da ona treba poticati rasprave o svakodnevnim životnim problemima. Moralne rasprave trebaju biti sastavni dio svakog odgoja jer, ističe, etika potiče razvoj slobodnih mislilaca. Iznose se brojni primjeri iz svakodnevnog života i grčkih mitova, navodi iz djéla Seneke, Spinoze, Rousseaua, Fromma itd. Na tragu Kanta, autor sagledava etičke projekte kao proizvode slobode te iz tog kuta raspravlja o pravdi, dostojanstvu i potpori. Unatoč prihvaćanju minimalnih zahtjeva koje društva moraju ispunjavati, autor drži da ideje ljudskih prava ostaju više katalog lijepih nakana negoli postignuća.

Seitz, Marielle i Hallwachs, Ursula ***Montessori ili Waldorf?: Knjiga za roditelje, odgajatelje i pedagoge***, Zagreb, Educa, 1997.
Sučeljavanjem značajki waldorfske i Montessori-pedagogije, autorice pokazuju sličnosti i razlike između ta dva pristupa. Polazište za odgoj i nastavu i Montessori i Steiner nalaze u jedinstvenosti svakog pojedinog djeteta i zakonitostima individualnog razvoja. Oni se slažu i u određivanju uloge odgajatelja. Od njega traže da poštuje interes djeteta, a ne da ga pokušava

oblikovati prema svojim predodžbama i uzorima. Međutim, razlike među njima javljaju se u određivanju putova koji vode k tom cilju, osobito u dječjem vrtiću i tijekom prvih godina školovanja. Dok waldorfska pedagogija relativno kasno počinje s razvojem djetetovih intelektualnih sposobnosti, Montessori-pedagogija to čini u najranijoj dobi. U višim razredima između ta dva pristupa ima puno dodirnih točaka: bavljenje zemljoradnjom, zanatima, rad na projektima itd. Usporedba je provedena u pogledu temeljnih pedagoških načela, slike djeteta, tipa škole, razreda, uloge učitelja i odgajatelja, strukture nastave, razvoja osjetila i pokreta, vjerskog odgoja, nastavnih materijala, kriterija za prijam, nastavnih planova, svjedodžaba, prijelaza u više škole te odnosa roditeljskog doma i škole.

Skok, Pavao ***Prava i dužnosti učenika u školi***, Lučko, Pedagoški servis, 1999.
Prava i dužnosti učenika pravni su i pedagoški fenomen. Autor ih ocjenjuje kao cjelovitu pedagogijsku paradigmu koja je, iako nevidljiva, izuzetno značajna, budući da bitno utječe na odgojni proces, a proteže se od određivanja odgojnih ciljeva i zadataka, utvrđivanja sadržaja, izbora socioloških oblika i metoda rada do evaluacije postignuća. Na početku se daje povijesni pregled prava i dužnosti učenika u školi te iznose različita teorijska motrišta u tom području. Posebno poglavlje posvećeno je rezultatima empirijskog istraživanja o pravima i dužnostima učenika u školi, u kojemu su korišteni elementi kvalitativnog pristupa (oluja ideja i sl.). U nekim poglavljima uspoređuje se ostvarivanje prava i dužnosti učenika u svijetu i u Hrvatskoj; iznosi futurološka vizija prava i dužnosti učenika te opisuje sadržaj i oblici ostvarivanja prava i dužnosti učenika u nastavi.

Spajić-Vrkaš, Vedrana ***Odrastanje u tradicijskoj kulturi Hrvata***, Zagreb, Naklada MD, 1996.
Knjiga je rezultat višegodišnjeg antropološko-pedagoškog istraživanja života i odgoja djece tijekom prve polovice dvadesetog stoljeća u Hrvatskoj. Sadržaj je podijeljen u dva dijela. U prvome se opisuje kulturni kontekst odrastanja. Autorica se dotiče tema kao što su: demografska struktura i društveni odnosi, uključujući odnose prema pripadnicima drugih naroda i kultura; gospodarstvo, uključujući emigraciju; duhovni život; stanovanje; prehrana; odjeća i obuća; zdravstvene navike; bolesti i liječenje; smrt i pokop itd. U drugom dijelu prati se životni ciklus djece i mladeži: trudnoća, rođenje, djetinjstvo, mladenaštvo, pripreme za brak, bračni život. Stil pisanja je kombinacija standardnog jezika i lokalnog govora. Na kraju knjige je rječnik lokalnih riječi koje se pojavljuju u knjizi.

Spajić-Vrkaš, Vedrana (ur.) ***Temeljni međunarodni dokumenti iz područja odgoja i obrazovanja za ljudska prava***, Zagreb, Vlada Republike Hrvatske, 1999.
Međunarodni dokumenti sadržani u ovoj publikaciji dio su dokumenata prevedenih u sklopu projekta "Obrazovanje za mir i ljudska prava za hrvatske osnovne škole", na kojemu je od 1997. do 1999. godine radila grupa istraživača s Filozofskog fakulteta i Učiteljske akademije u Zagrebu pod pokroviteljstvom UNESCO-a, Vlade Kraljevine Nizozemske, Vlade Republike Hrvatske i Hrvatskog povjerenstva za UNESCO. Ovdje su objavljeni sljedeći dokumenti: Opća deklaracija o ljudskim pravima; Konvencija o pravima djeteta; Konvencija protiv diskriminacije u obrazovanju; Preporuka o obrazovanju za međunarodno razumijevanje, suradnju i mir te poštivanje ljudskih prava i temeljnih sloboda; Cjeloviti okvir djelovanja u obrazovanju za mir, ljudska prava i demokraciju; Završna deklaracija Drugog sastanka na vrhu Vijeća Europe; Preporuka br. R (85) 7 o podučavanju i učenju o ljudskim pravima u školama; te Deklaracija i program o obrazovanju za demokratsko građanstvo, temeljeno na pravima i odgovornostima građana.

Spajić-Vrkaš, Vedrana; Hudek, Josip i Pirš, Goran ***Svijet u opasnosti: Popularna ekološka početnica za učenike osnovne škole***, Zagreb, Kult film, Enconet International i ZGO Zagreb,

1994.
Knjiga je prva ekološka početnica za osnovne škole u Republici Hrvatskoj, izdana uz potporu Zavoda za školstvo Ministarstva prosvjete Republike Hrvatske, kao doprinos temeljitijem ostvarivanju zadataka općeg odgoja i obrazovanja, razvijanju ekološke svijesti i usvajanju potrebnih ekoloških znanja, navika i ponašanja. Čitajući o uzbudljivim zgodama mudre ptice Dodo, dobroćudnog gorile Juppiea i drugih biljnih, životinjskih i dječjih junaka koji se bore protiv okrutnog onečišćivača Prljavog Rudija, učenici uče o povijesti i razvoju Zemlje te opasnostima koje ugrožavaju opstanak života na njoj. Pojedina su poglavlja posvećena energiji; onečišćenju i zaštiti zraka, tla, voda i šuma; ugroženosti i zaštiti životinja i biljaka; proizvodnji hrane; otpadu; buci; problemima seoskog i gradskog života; međuovisnosti svijeta itd. U dodacima na kraju nalazi se pismo indijanskog poglavice, rječnik eko-škole, adrese ustanova važnih za zaštitu okoliša i Deset zapovijedi prijatelja okoliša.

Šimac, Neven ***Abeceda demokracije: Razgovori o demokraciji***, Zagreb, Udruga domovine i dijaspore za demokratsko društvo i Hrvatsko kulturno društvo 'Napredak', 1999.
Knjižica nudi osnovne podatke i znanja o pojmovima demokracije, politike, društva i prava, a namijenjena je u prvom redu mladima. Autor jednostavno tumači povijest i osnovne pojmove demokracije, demokratske institucije, perspektive i izazove demokracija, opasnosti za demokraciju te dileme i slabosti demokracija, nastojeći potaknuti mlade na aktivno, brižno i kritičko građansko sudjelovanje.

Učenje: Blago u nama: Izvješće UNESCO-u Međunarodnog povjerenstva za razvoj obrazovanja za 21. stoljeće, Zagreb, Educa, 1998.
Djelo je izvješće Međunarodnog povjerenstva za razvoj obrazovanja za 21. stoljeće. Budući da cjeloživotno i cjelovito obrazovanje predstavlja jedan od najdjelotvornijih odgovora na izazove 21. stoljeća, u izvješću se predlaže da se ono utemelji na četiri potpornja: učiti biti, učiti znati, učiti činiti i učiti živjeti zajedno. Naglašava se središnja uloga učitelja i potreba za poboljšanjem njihove naobrazbe, položaja i radnih uvjeta. Nadalje, nove informatičke tehnologije treba učiniti dostupnima što većem broju ljudi kako bi pridonijele unaprjeđenju obrazovnih sustava i ljudskom razvoju u cjelini. Izvješće završava zahtjevom za većim ulaganjima u obrazovanje na međunarodnoj i nacionalnoj razini te za proširenjem međunarodne suradnje u obrazovanju, a od UNESCO-a se očekuje da u tome odigra ključnu ulogu.

UNESCO-ove udružene škole: ***Odgoj za međunarodno razumijevanje u ratom zahvaćenoj Hrvatskoj***, Bilten UNESCO-ovih udruženih škola, Hrvatska komisija za suradnju s UNESCO-om, Zagreb, 1994., br. 1, str. 3-76.
Prvi broj časopisa "UNESCO-ovih udruženih škola" upoznaje čitatelje s Projektom udruženih škola u svijetu i Hrvatskoj. Opisuju se aktivnosti UNESCO-ovih udruženih škola u Hrvatskoj, kao što je međunarodni seminar "Globalno obrazovanje u ratnom okruženju (Osijek, 1993.), međunarodni seminar Linguapax - Međunarodno obrazovanje u nastavi stranih jezika (Dubrovnik, 1994.), pomoć školama i prognanim učenicima i sl. Objavljen je i prijevod Preporuke o odgoju za međunarodno razumijevanje, suradnju i mir, ljudska prava i slobode, iz 1974.

Uzelac, Maja (ur.) ***Za Damire i Nemire: Vrata prema nenasilju***, Zagreb, Mali korak - Centar za kulturu mira i nenasilja, 1997.
Ova je knjiga priručnik za učitelje i učenike osnovne škole o miroljubivom rješavanju problema u školi i ublažavanju trauma, koji je nastao kao dio istoimenog projekta. Ima pet dijelova s ukupno 20 radionica u kojima djeca uče pozitivne životne strategije, kao što su

asertivnost, nenasilna komunikacija, međusobno razumijevanje i snošljivost, suradnja, konstruktivno rješavanje problema i konfliktnih situacija, uspješno sučeljavanje s ljutnjom, te (samo)pomoć u nošenju s traumama. Novost ovog priručnika čini spajanje aktivnosti koje su okrenute budućnosti (proaktivne) s onima koje su vezane uz sjećanje na prošlost (reaktivne). Postoji i dodatak priručniku u kojemu se nalaze bilješke učitelja, radovi i zapažanja učenika te izvješće supervizora i drugih osoba o pokusnoj provedbi programa nazvanog 'Za Damire i Nemire'.

Uzelac, Maja; Bognar, Ladislav i Bagić, Aida ***Budimo prijatelji***, Zagreb, Slon, 1994.
Ovaj priručnik o odgoju i obrazovanju za nenasilje i suradnju nastao je tijekom 1993. i 1994. godine, kada su autori vodili seminare i radionice u području mirovne edukacije odgajatelja, učitelja i srednjoškolskih profesora. Autori pojašnjavaju filozofiju nenasilja te razrađuju program odgoja i obrazovanja za nenasilje i suradnju. Priručnik sadrži 33 odgojne radionice za djecu od 7 do 14 godina, u kojima se nudi program od 10 tema s dodatkom o pravima djece.

Vidačak, Igor; Spajić-Vrkaš, Vedrana i Božić, Jasmina (ur.) ***Obrazovanje za ljudska prava i demokraciju: Međunarodni adresar***, Zagreb, Hrvatsko povjerenstvo za UNESCO i Projekt Obrazovanje za mir i ljudska prava za hrvatske osnovne škole, 2000.
Publikacija je dio materijala priređenog u UNESCO-ovu projektu za Hrvatsku, svrha kojega je bila izrada koncepcije cjelovitog pristupa obrazovanju za ljudska prava u razrednoj nastavi te nastavnih materijala za učitelje, učenike i sve one koji teže uključivanju sadržaja o ljudskim pravima u odgojno-obrazovnu djelatnost. Adresar sadrži oko 450 adresa lokalnih, nacionalnih, međuvladinih i međunarodnih ustanova i organizacija iz cijelog svijeta, uključujući hrvatske, koje se bave promicanjem i zaštitom ljudskih prava, mira, građanskog društva i pluralizma. Bilješka o pojedinoj ustanovi sadrži: adresu, brojeve telefona i faksa, uključujući e-mail adresu i web-stranicu gdje je to bilo dostupno, godinu osnivanja, opis djelatnosti, ciljne grupe i publikacije.

Vrgoč, Hrvoje (ur.) ***Odgoj i obrazovanje za život u demokratskom društvu***, Zbornik radova 21. škole pedagoga, Zagreb, Hrvatski pedagoško-književni zbor, 1997.
Zbornik radova pod naslovom Odgoj i obrazovanje za život u demokratskom društvu priređen je za 21. školu pedagoga, održanu 1997. godine u Stubičkim Toplicama u organizaciji Hrvatskog pedagoško-književnog zbora. Struktura zbornika: uvodno izlaganje, predavanja, izvješća, pedagoške radionice i dodatak s temeljnim dokumentima o miru, ljudskim pravima i demokraciji. Zbornik donosi sljedeće tekstove: Bože Vuleta: Polazišta i mogućnosti odgoja za mir; Vedrana Spajić--Vrkaš: Globalna etika, kulturni pluralizam i demokracija; Mira Alinčić: Suvremeni pogledi na zaštitu dječjih prava; Mile Silov: Škola i odgoj za ljudska prava i Branko Bošnjak: Razredno ozračje - drugo lice nastave. Zbornik također sadrži izvješće o nacionalnom programu odgoja i obrazovanja za ljudska prava te četiri radionice.

Vrgoč, Hrvoje (ur.) ***Odgoj za toleranciju, međusobno razumijevanje i suradnju***, Zagreb, Hrvatski pedagoško-književni zbor, 1995.
Ova je knjiga zbornik radova priređenih za 20. školu pedagoga koja je održana 1995. godine u Stubičkim Toplicama u organizaciji Hrvatskog pedagoško-književnog zbora. Tema škole, Odgoj za toleranciju, međusobno razumijevanje i suradnju, odabrana je povodom Međunarodne godine tolerancije, 1995. Interdisciplinarni pristup temi obuhvatio je pedagoški, psihološki, sociološki, teološki i pravni aspekt. Zbornik se sastoji od četiri dijela: uvodne riječi, predavanja, pedagoških radionica i priloga (dokumenata). Evo naslova predavanja: Zvonimir Šeparović: Za pedagogiju ljudskih prava; Naima Balić: Odgojem za toleranciju,

obrazovanjem za demokraciju; Vlatko Badurina: Promicanje kulture dijaloga religijskim odgojem; Dubravka Maleš: Odgoj za toleranciju u obitelji i školi; Renata Miljević - Riđički: Odgoj za mir - različita tumačenja termina i Maja Uzelac: Smisao pedagoških radionica u odgoju za nenasilje, suradnju i toleranciju.

Vrgoč, Hrvoje (ur.) ***Školsko i razredno-nastavno ozračje: Put prema kvalitetnijoj hrvatskoj školi i nastavi***, Zagreb, Hrvatski pedagoško-književni zbor, 1997.
Knjiga je zbornik radova sa stručnoznanstvenog skupa održanog 1997. godine u Lovranu s ciljem da se u hrvatskoj odgojnoobrazovnoj praksi afirmira istraživanje psihosocijalnog ozračja kao jedna od suvremenih pedagoških koncepcija. Nakon uvodnog izlaganja slijede predavanja i prikazi pedagoških radionica. U tekstovima se razrađuju školsko, razredno i nastavno ozračje, ozračje učeničkih domova, utjecaj ozračja na emocionalni i socijalni razvoj učenika, instrumenti za ispitivanje odgojno-obrazovnog ozračja itd.

Vujčić, Vladimir ***Obrazovanje i društvo: Sociokulturni aspekti u odgoju i obrazovanju - Prilozi za sociologiju odgoja i obrazovanja***, Zagreb, Radna zajednica Republičke konferencije Saveza socijalističke omladine Hrvatske, 1989.
Studija je posvećena sociokulturnim utjecajima na odgoj i obrazovanje. Razjašnjavajući odnos između društva i obrazovanja, autor se opredjeljuje za integralni model odgojno-obrazovnog uspjeha koji spaja socijalne, psihološke i pedagoške aspekte. Ističe dvostruku ulogu odgoja i obrazovanja: omogućavanje razvoja ljudske osobnosti i usmjeravanje čovjeka prema vrijednostima sadržanim u ljudskoj kulturi. Protivi se tezi o fiksiranoj inteligenciji, odnosno genetski predodređenom potencijalu koji se samo manifestira, kao i krutom razvrstavanju učenika u školi prema obrazovnim mogućnostima. U posljednjem poglavlju razmišlja o daljem razvoju znanosti o odgoju i obrazovanju te zaključuje da se pedagogija može uspostaviti kao istinski relevantna društvena znanost samo ako svoja istraživanja smjesti u strukturu nastavnog sustava, a ne samo u odgoj kao interpersonalni proces.

Žužul, Miomir ***Agresivno ponašanje: Psihologijska analiza***, Zagreb, Radna zajednica Republičke konferencije Saveza socijalističke omladine Hrvatske, 1989.
Knjiga daje pregled znanstvenih istraživanja agresivnosti. Suprotno asertivnosti, koja predstavlja pozitivnu ljudsku osobinu, agresivnost se određuje kao svaki fizički ili verbalni odgovor izveden s namjerom da se drugome nanese šteta ili povreda bilo koje vrste, bez obzira je li namjera do kraja ostvarena. Postoje biološke predispozicije za agresivno ponašanje u određenoj situaciji, ali one ne znače i biološku nužnost pojave agresije. Vjerojatnost razvoja agresivne ličnosti raste proporcionalno s količinom agresivnosti u socijalnom okruženju djeteta. Reduciranje agresivnih ponašanja moguće je uklanjanjem vanjskih poticaja, razvijanjem mehanizma suzbijanja agresivnog ponašanja te razvojem altruizma i empatije.

Žužul, Miomir i Raboteg-Šarić, Zora (ur.) ***Ratni stres u djece: Suzbijanje, posljedice i liječenje***, Zagreb, Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Uprava za informativno-psihološku djelatnost, 1992.
Prilozi u knjizi sadrže teme koje su bile izložene na seminaru za psihologe organiziranom u okviru projekta "Djeca u ratu" kojega je financiralo Ministarstvo znanosti i tehnologije Republike Hrvatske. Tekstovi daju pregled dosadašnjih spoznaja i teorijsku osnovu za razumijevanje i prepoznavanje normalnih i patoloških reakcija djece na stresne događaje, traumatična iskustva, gubitak ili odvajanje od bliskih osoba, te donose opis različitih terapijskih postupaka. Ponuđene su tehnike koje omogućuju poticanje rasprave o dječjim iskustvima, izražavanje emocija i vježbanje suočavanja s neočekivanim i složenim situacijama. Riječ je o tehnikama gestalt pristupa, slobodnog pisanja, slobodnog crteža,

biblioterapije, neverbalne komunikacije, igrama simulacije, vježbama opuštanja itd.

Periodika*

Agora: Časopis za kulturu otvorenog društva.
Tromjesečnik Hrvatskog kulturnog doma Rijeka.

Bilten AIH.
Povremeno izdanje organizacije Amnesty International Hrvatska, Zagreb.

Bilten Knjižnice za ljudska prava.
Povremeno izdanje Magna Carta - Centra za promicanje ljudskih prava iz Zagreba.

Bilten UNESCO-ovih udruženih škola.
Povremeno izdanje Hrvatskog povjerenstva za UNESCO, Zagreb.

Časopis za suvremenu povijest.
Četveromjesečnik Hrvatskog instituta za povijest iz Zagreba.

Dijete, vrtić, obitelj.
Časopis udruge roditelja 'Korak po korak' iz Zagreba.

Društvena istraživanja: Časopis za opća društvena pitanja.
Dvomjesečnik Instituta društvenih znanosti "Ivo Pilar" iz Zagreba.

Encyclopaedia Moderna.
Tromjesečnik kojeg izdaju Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti i Institut "Ruđer Bošković"; izlazi na hrvatskom i engleskom jeziku.

Etnološka tribina.
Godišnjak Hrvatskog etnološkog društva iz Zagreba.

Europa.
Glasilo Europskog pokreta Hrvatske i Europskog doma Zagreb.

Europski glasnik.
Godišnje izdanje; hrvatski izdavač je Naklada MD iz Zagreba.

Euroscope.
Dvomjesečni bilten Instituta za međunarodne odnose iz Zagreba.

Filozofska istraživanja.
Tromjesečnik Hrvatskog filozofskog društva iz Zagreba.

Goranski časopis BBC.
Povremeno izdanje Škole mira iz Mrkoplja.

Hrvatska revija: Kulturno-književni tromjesečnik.

Časopis Matice hrvatske, Zagreb.

Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu.
Polugodišnjak Hrvatskog udruženja za kaznene znanosti i praksu iz Zagreba.

Kriminologija i socijalna integracija: Časopis za kriminologiju, penologiju i poremećaje u ponašanju.
Godišnjak Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Kroki.
Polugodišnji bilten Centra za direktnu zaštitu ljudskih prava iz Zagreba; objavljuje kratke napise iz područja zaštite i promicanja ljudskih prava.

Kruh i ruže.
Tromjesečnik Ženske infoteke iz Zagreba.

Medijska istraživanja: Znanstveno-stručni časopis za novinarstvo i medije.
Polugodišnjak kojega izdaju Doron d. o. o. i Fakultet političkih znanosti u Zagrebu.

Migracijske teme: Časopis za istraživanje migracija i narodnosti.
Tromjesečnik Instituta za migracije i narodnosti iz Zagreba.

Mirotvorni izazov.
Časopis za kulturu mira i nenasilja. Osnivač časopisa je Hrvatski ogranak Svjetske konferencije religija za mir *(WCRP)*, a izdavač Hrvatsko književno društvo sv. Ćirila i Metoda (Jeronimsko društvo), Zagreb.

Napredak: Časopis za pedagogijsku teoriju i praksu.
Tromjesečnik Hrvatskog pedagoško-književnog zbora iz Zagreba.

Obnovljeni život: Časopis za religioznu kulturu.
Dvomjesečnik Filozofsko-teološkog instituta Družbe Isusove, Zagreb.

Obrazovanje odraslih: Časopis za obrazovanje odraslih i kulturu.
Tromjesečnik Hrvatske zajednice pučkih otvorenih sveučilišta iz Zagreba.

Politička misao.
Tromjesečnik Fakulteta političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu.

Povijesni prilozi.
Godišnjak Instituta za suvremenu povijest iz Zagreba.

Prilozi za poredbeno istraživanje prava i međunarodno pravo.
Povremeno izdanje Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Radovi: Razdio filozofije, psihologije, sociologije i pedagogije.
Časopis Filozofskog fakulteta u Zadru, Sveučilišta u Splitu; izlazi u tri razdjela jednom godišnje.

Revija za psihologiju.

Tromjesečno izdanje Hrvatskog psihološkog društva iz Zagreba.

Revija za socijalnu politiku.
Tromjesečnik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Revija za sociologiju.
Tromjesečnik Hrvatskog sociološkog društva, Zagreb.

Socijalna ekologija: Časopis za ekološku misao i sociologijska istraživanja okoline.
Tromjesečnik Hrvatskog sociološkog društva iz Zagreba.

Sociologija sela.
Tromjesečnik Instituta za društvena istraživanja u Zagrebu.

Studia ethnologica.
Godišnjak Centra za etnološku kartografiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Suncokret.
Redovito izdanje Centra za humanitarni rad iz Zagreba.

Treći program hrvatskog radija.
Časopis Hrvatskog radija.

Umjetnost i dijete: Dvomjesečnik za estetski odgoj, dječje stvaralaštvo i društvene probleme mladih.
Časopis izlazi u izdanju NIP Školske novine, Saveza društava "Naša djeca" Hrvatske i Odjela Pedagogijskih znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu.
Dvomjesečnik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Zrno: Časopis za obitelj, vrtić i školu.
Časopis izlazi tijekom školske godine u izdanju Zrnoprinta, Maba-coma i Hrvatske akademije odgojnih znanosti.

Život i škola.
Tromjesečnik Pedagoškog fakulteta Sveučilišta u Osijeku.

Summary

The Annotated Bibliography in Education for Human Rights and Democracy was developed in the Project of Peace and Human Rights for Croatian Primary Schools, conducted from 1997 to 1999 on the basis of the agreement between UNESCO, Government of the Kingdom of Netherlands, Government of the Republic of Croatia and Croatian Commission for UNESCO. The Project's objectives were to design a conceptual framework of a comprehensive approach to human rights education for grades 1-4 of elementary school, human rights education programme and the learning and teaching materials for students and teachers. The Project team consisted of about thirty researchers from the Faculty of Philosophy and the Teachers' Academy of the University of Zagreb, human rights activists from Croatia and abroad, and under-graduate or post-graduate students coming from different disciplines. The Project Co-ordinator was Vedrana Spajić-Vrkaš.*

The idea to produce an extended annotated bibliography emerged during the analysis of educational programmes and resource materials in human rights, peace, civic and intercultural education, that the Project received from abroad. Impressed by the amount of information collected, most of which were unknown in Croatia, the Project team decided to expand the initial short list of resources, which was planned to be included in the Teachers' Manual, and make a multi-purpose annotated bibliography. The bibliography comprises mainly the works that appeared during the 1980-ies and 90-ies throughout the world and in Croatia.

Annotations are partly original texts of the reviewers/editors of the book and partly the modified translations of reviews collected from different sources. Around 1500 titles in English, French, German and Croatian are classified under various categories. The first couple of chapters contain publications in philosophy, social sciences and psychology. The section on pedagogy, didactics and methodics involves several sub-chapters: general works, education for peace, human rights education, civic education, intercultural education, education for development and global education. These are followed by sections comprising international documents, reference materials, videos and the Internet information. The chapter on web-sites is probably the most significant part of the book. The section devoted to periodicals encompasses, on the one hand, general education and, on the other hand, education for peace, human rights, democratic citizenship and intercultural understanding. In the end there are some of the relevant works available in Croatian, classified under two headings: philosophy and social sciences; psychology, pedagogy, methodics.

The Bibliography is not intended to be a mere information about the resources in human rights and related education. Its purpose is to encourage teachers and other educational specialists to start their own exploration of the treasure box of written, visual, virtual and other resources in this field. The Bibliography has but slightly opened the door that leads to an endless number of works in which the challenges and needs of today's world are being articulated on various levels, from various positions and via various media.

Though comprehensive, it is neither ultimate nor complete. After more than two years of intensive work, we still seem to be at the beginning. Very many important works in Croatian and other languages, especially in philosophy and social sciences, reference and video materials, are, unfortunately, for many reasons left unnoticed. The inclusion of such works and the ones that will appear in the future, should become part of a systemic and continuous process in which each and everyone of us will actively participate in human rights promotion and protection.